ACADEMIA DE STUDII ECONOMICE
DIN BUCUREȘTI

Facultatea de Economie
Teoretică și Aplicată

Economics
Student Working Papers

Volume 3

2025

EDITURA ASE

Lucrările premiate la sesiunea de comunicări științifice studențești 2025, București, 4-5 aprilie

Coordonatori: Prof. univ. dr. IACOB Silvia-Elena
Prof. univ. dr. ȘERBAN-OPRESCU George-Laurențiu

Editori:
Prof. univ. dr. STANEF-PUICĂ Mihaela-Roberta
DUMITRA Edi-Cristian
PUIU Paula-Alexandra
PETRE Iulia-Constanta

ISSN 3008-5772

Ediție apărută în aprilie 2025

© Drepturile de autor se alocă studenților participanți în cadrul Sesiunii de Comunicări Științifice Studențești desfășurate de Facultatea de Economie Teoretică și Aplicată

Cuprins

Evaluarea dezechilibrelor macroeconomice externe în cazul României 5

Crize și schimbări instituționale: analiza comparativă
privind criza financiară și pandemia COVID-19 15

Instituții și integrare economică. Studiu de caz
privind adoptarea monedei euro în statele est-europene 24

Decizii economice în condiții de suprasolicitare.
Raționalitatea cedează în fața emoției? 32

Implicațiile schimbărilor demografice
asupra performanțelor economice – analiza comparativă RO vs UE 27 39

Coaching pentru creșterea productivității echipelor de vânzări 47

Libertatea economică în date. Analiză comparativă RO vs. UE-27 55

Remote work and its impact on productivity – An overview
of companies in the financial sector 63

Provocări economice la nivelul UE în contextul geopolitic actual 72

Analiza relației dintre instituții și dezvoltare economică 82

Războiul imaginilor: concurența pe piața aparatelor foto în era digitală 91

Lupta pentru un espresso perfect: concurența
și obiceiurile de consum în România 102

Provocări fiscal bugetare la nivelul României
în contextul Pactului de Stabilitate și Creștere 113

Rolul inteligenței artificiale în redefinirea comportamentului
de consum: provocări și oportunități 122

Evaluarea implementării Pactului de Stabilitate și Creștere 132

Impactul crizei economice globale asupra forței de muncă din România 139

Has the increase in governmental spending for anti-drug efforts
helped Romania's drug problem? 145

Impactul economiei subterane asupra dezvoltării economice: provocări și perspective 151

Digitalization and competitiveness: How can Romania develop? 159

Competitivitatea economică în România în contextul apartenenței la UE-27 168

Rise and fall of the strongest nations - a cyclical economic phenomenon 175

Decizia de consum în cazul cumpărăturilor compulsive 184

Selling the "That girl" dream: How brands have capitalized on the viral trend 192

Eșecul pieței versus eșecul guvernamental. O analiză asupra crizelor economice 204

Inegalitatea veniturilor în date: o analiză comparativă
între România și Uniunea Europeană.....213

Impactul crizelor economice asupra pieței muncii 223

Analiza investițiilor străine directe în România – de la cauze la efecte 233

Impactul progresului tehnologic asupra pieței muncii 240

Germania – între Est și Vest 248

Analiza convergenței economice dintre România și Zona Euro 255

Impactul inteligenței artificiale asupra activității profesorilor
în educația preuniversitară și universitară: Dinamica sarcinilor
și responsabilităților cadrelor didactice.....262

The Impact of European Integration on Romania's Labor Market:
An Econometric Analysis of Employment 270

Implicațiile inteligenței artificiale în reconfigurarea regulilor economice.
Cazul țărilor Europei Centrale și de Est (ECE).....281

Mediul de afaceri în România: Analiză instituțională 290

Corelația dintre piața muncii și pregătirea forței de muncă 295

Timpul ca Resursă Economică: Impactul Automatizării și Tehnologizării 302

Politica Monetară a Uniunii Europene în contextul actual 315

The BRICS Economic Model: An Alternative to Western Capitalism?.....325

Bias sau Rațiune? Cum ne influențează biasurile deciziile financiare.....334

Pilonii juridici ai integrării economice în Uniunea Europeană
și convergența structurală. O analiză prin Indicele Krugman. 340

Evaluarea dezechilibrelor macroeconomice externe în cazul României

Ana-Maria ALBIŞORU[1]
Facultatea de Business şi Turism

Rezumat

Tema dezechilibrelor macroeconomice externe – cazul României – suscită un interes aparte, atât din partea guvernanţilor, cât şi a mediului de afaceri şi a populaţiei, datorită măsurilor întreprinse de autorităţi în vederea ajustării dezechilibrelor.
Lucrarea îşi propune să aducă unele clarificări privind Procedura de Dezechilibre Macroeconomice, să evidenţieze unele modificări apărute pe parcursul anului 2024, prezentând, totodată, indicatorii utilizaţi în evaluarea dezechilibrelor externe. În partea a doua a lucrării se propune o analiză a acestor indicatori, fiind utilizată analiza temporară a seriilor de timp şi metoda grafică pentru a evidenţia evoluţiile înregistrate la nivelul României. În acest context, s-au evaluat indicatorii problematici, pentru a se putea anticipa deciziile viitoare ale Comisiei Europene din perspectiva dezechilibrelor macroeconomice.
În finalul lucrării se prezintă succint concluziile analizei, precum şi soluţii privind atenuarea vulnerabilităţilor macroeconomice la nivel naţional.

1. Introducere

La nivelul Uniunii Europene s-a decis, ca parte a unei reforme mai ample a guvernanței UE, ca începând din 2011 să se instituie un cadru pentru coordonarea politicilor economice, bugetare, de ocupare a forței de muncă și sociale în cadrul Uniunii, denumit Semestrul European.

Ciclul începe în luna noiembrie a fiecărui an prin publicarea de către Comisia Europeană a „pachetului de toamnă" ce include printre altele şi un Raport privind Mecanismul de Alertă, care analizează economiile tuturor ţărilor Uniunii Europene. Raportul identifică statele membre pentru care trebuie realizate analize aprofundate în scopul de a evalua dacă acestea sunt afectate de dezechilibre care necesită răspuns prin politici macroeconomice specifice. Ulterior, Comisia Europeană pregăteşte analizele aprofundate pentru statele membre în cauză. Acestea sunt publicate în prima jumătate a anului următor şi reprezintă baza pentru evaluarea Comisiei privind existenţa şi gradul de severitate al dezechilibrelor macroeconomice.

În cadrul „pachetului de primăvară" (publicat în general în lunile mai-iunie) statele membre primesc recomandări de politică pentru reducerea dezechilibrelor sau orientări individualizate privind politicile economice, printr-un document intitulat Recomandări specifice de ţară.

Prin dezechilibre se înţeleg acele evoluţii macroeconomice care au un impact negativ asupra funcţionării economiei unei ţări, a Uniunii economice şi monetare (UEM) sau a Uniunii în ansamblu. În acelaşi timp, dezechilibrele excesive sunt definite ca fiind acele dezechilibre grave care pun în pericol buna funcţionare a Uniunii economice şi monetare.

Raportul privind Mecanismul de Alertă cuprinde o evaluare economică şi financiară cantitativă şi calitativă, pe baza unui tablou de bord ce conţine un set de 13 indicatori de bază (alături de 23 indicatori auxiliari), ale căror valori sunt comparate cu praguri orientative. Raportul poate ţine seama şi de alţi indicatori economici şi financiari cât şi de evoluţia dezechilibrelor din Uniunea Europeană, indicând dacă depăşirea unor praguri poate constitui un semnal de apariţie a unui dezechilibru. Se poate concluziona, astfel, că procesul de detectare a dezechilibrelor macroeconomice

[1] E-mail: albisoruana24@stud.ase.ro

nu este unul mecanic ci rezultă în baza unei analize complexe. Totodată, evaluarea economică a ţărilor care au înregistrat deficite ridicate de cont curent, cum este şi cazul României, poate fi diferită de cea a statelor care acumulează surplusuri mai mari de cont curent.

Rolul Tabloului de bord şi al celor 13 indicatori măsurabili este de a facilita identificarea şi monitorizarea dezechilibrelor. Acestea pot fi clasificate în:

- dezechilibre interne, determinate de indicatori precum: datoria publică şi privată, creditele gospodăriilor populaţiei, preţul locuinţelor etc.
- dezechilibre externe, cauzate de: deficitul de cont curent, poziţia investiţională internaţională netă, cursul de schimb efectiv real, performanţele exporturilor şi costul unitar al forţei de muncă.

Indicatorii din tabloul de bord, structura acestora, pragurile fixate pentru zona euro și zona non euro, ca și metodologia utilizată pot fi revizuite, cea mai recentă modificare având loc la sfârşitul anului trecut.

Pentru ţările ale căror evoluţii economice indică posibilitatea de apariţie a unor dezechilibre, Comisia Europeană întocmeşte o analiză aprofundată, pe baza căreia se stabileşte dacă statul membru se confruntă sau nu cu dezechilibre. În urma analizei aprofundate un stat membru poate fi identificat „fără dezechilibre", „cu dezechilibre", „cu dezechilibre excesive" sau „cu dezechilibre excesive ce necesită măsuri corective". În cazul ţărilor pentru care se declanşează procedura de dezechilibru excesiv, Consiliul Uniunii Europene solicită statului membru să întreprindă măsuri corective, cuprinse într-un plan de măsuri.

Nerespectarea măsurilor corective atrage sancţiuni care pot fi de până la 0,1% din PIB pentru ţările din zona euro, sau suspendarea accesului la fondurile europene, această ultimă sancţiune fiind valabilă pentru toate statele membre. Deşi până în acest moment componenta corectivă nu a fost operaţională, noul cadru intenţionează ca această procedură să devină fezabilă.

Până în 2024 statele membre transmiteau în luna aprilie Programele de reforme, de stabilitate/convergenţă care includeau măsuri şi acţiuni pentru corectarea dezechilibrelor sau ca răspuns la recomandările de ţară primite anul anterior.

Conform noului cadru de guvernanţă economică al UE, aplicabil din 2024, statele membre au elaborat planurile bugetar-structurale pe termen mediu, care stabilesc traiectoriile bugetare (traiectoria cheltuielilor nete) şi investiţiile şi reformele prioritare, inclusiv cele orientate spre ajustarea dezechilibrelor pentru statele care se confruntă cu astfel de provocări. În anul 2024 Comisia a recomandat tuturor statelor membre să transmită la timp noile planuri bugetare pe termen mediu. Astfel, în acest an statele membre vor transmite către Comisie raportul anual privind progresele înregistrate ce descrie punerea în aplicare a planului bugetar-structural național pe termen mediu.

Încă din anul 2020, Comisia Europeană a iniţiat procedura de deficit excesiv împotriva României, ca urmare a depăşirii limitelor fiscale stabilite la nivel comunitar. Totuşi, aplicarea efectivă a acestei proceduri a fost temporar suspendată pe durata pandemiei de COVID-19, întrucât autorităţile europene au decis relaxarea restricţiilor bugetare, pentru a oferi statelor membre flexibilitatea necesară în gestionarea crizei sanitare şi a efectelor economice induse de aceasta. Ulterior, contextul economic s-a deteriorat semnificativ, odată cu revenirea cererii, ceea ce a condus la accelerarea preţurilor produselor energetice şi agroalimentare, cu impact nefavorabil asupra inflaţiei, dar şi al declanşării conflictului armat din Ucraina. Aceste şocuri au contribuit la accentuarea dezechilibrelor fiscale în mai multe economii din Uniunea Europeană, determinând activarea procedurii de deficit excesiv şi în cazul altor ţări, nu doar al României.

În acest context economic dificil, revizuirea Pactului European de Stabilitate şi Creştere a dobândit o importanţă deosebită. Noile prevederi permit statelor membre să depăşească temporar

limitele impuse pentru deficitul bugetar şi nivelul datoriei publice pentru o perioadă de până la şapte ani, cu condiţia ca acestea să implementeze reforme şi să direcţioneze resursele cu precădere către investiţii în domenii prioritare pentru consolidarea economiilor naţionale şi a economiei europene în ansamblu. Această flexibilitate oferită de noul cadru fiscal ar putea reprezenta pentru România o oportunitate reală de a-și corecta deficitul bugetar și de a crea premisele unei dezvoltări economice solide și sustenabile pe termen lung.

În acest sens, autoritățile române au transmis Comisiei Europene un plan detaliat de ajustare fiscală, în cadrul procedurii de deficit excesiv. Documentul propune o strategie coerentă, axată pe schimbarea modelului economic al țării, astfel încât creșterea economică să fie susținută în principal de investiții, nu de consum. Obiectivul acestui plan este dublu: pe de o parte, stimularea veniturilor la bugetul de stat prin încurajarea activității economice și, pe de altă parte, aplicarea unor măsuri ferme de control al cheltuielilor publice, pentru a asigura o consolidare fiscală durabilă și credibilă.

2. Stadiul actual al cunoașterii (Identificarea și expunerea topicului cercetării)

Literatura de specialitate relevă o preocupare constantă a dezechilibrelor macroeconomice a provenienţei şi corecţiei acestora. Prezentarea pleacă de la definiţia dată de Wieser (2011), fostul preşedinte a Comitetului Economic şi Financiar al Uniunii Europene ca fiind „poziţia negativă sau pozitivă a variabilelor interne, externe sau financiare care, dacă nu este corectată în timp, conduce la o balanţă naţională economii-investiţii nesustenabilă, ce se va autocorecta brusc, provocând şocuri semnificative de ajustare”.

Prin urmare, persistenţa dezechilibrelor pe o perioadă îndelungată de timp implică pierderi de competitivitate, creşteri excesive de credite, majorări ale preţurilor imobiliare şi acumularea de datorii. În acest sens, menţionez cel mai recent studiu, publicat în ianuarie 2025: „Sindromul deficitelor gemene – cazul României”, autori fiind Daniel Dăianu, Ionuț Dumitru și Leonard Uzum, ce analizează implicațiile economice și sociale ale deficitelor, sugerând soluții pentru a preveni sau atenua efectele negative asupra economiei.

Lucrarea influentă a lui Blanchard și Giavazzi (2002) a arătat că, la începutul UEM, corelațiile dintre economiile și investițiile din statele membre au scăzut semnificativ, ca urmare a integrării financiare crescute aduse de adoptarea unei monede unice. Aceștia au evidenţiat, de asemenea, că soldurile contului curent ale statelor membre erau corelate pozitiv cu venitul per capital, întrucât capitalul circula din țările mai bogate și abundente în capital către partenerii mai săraci și cu capital mai puțin disponibil.

Deși nu au văzut un motiv de îngrijorare cu privire la dezechilibrele persistente ale contului curent în zona euro, Blanchard și Giavazzi (2002) au recunoscut existența rigidităților nominale semnificative în zona euro, imposibilitatea ajustării cursului de schimb nominal și lipsa unor reguli fiscale suficient de contraciclice ca factori care distorsionează alocarea resurselor.

Fluxurile de capital s-au dovedit a alimenta dezechilibrele, generate de distorsiuni interne și alocarea incorectă a capitalului. Acestea au inclus bugete de prețuri ale activelor alimentate de credite, deficite bugetare excesive și așteptări nerealiste privind creșterea viitoare.

La mijlocul anilor 2000, unii academicieni au observat că eterogeneitatea macroeconomică dintre statele membre ar putea deveni o sursă de îngrijorare (Lane, 2006; Mongelli și Wyplosz, 2008). Zemenek et al. (2009) și Berger și Nitsch (2010) au documentat tendința fluxurilor de capital din zona euro către țările unde distorsiunile interne erau cele mai severe, în timp ce reformele structurale nu se realizau.

Printre altele, BCE (Trichet, 2005 și 2006; BCE, (2008); Bini Smaghi, 2007; Papademos, 2007) a identificat mari provocări de competitivitate și dezechilibre în mai multe țări și a subliniat că, la 10 ani de la începutul UEM, majoritatea țărilor din zona euro încă prezentau obstacole structurale

generate de medii legale și reglementare rigide, taxe mari pe muncă și rigidități asociate reglementărilor salariale.

În general, s-a acordat o atenție limitată diferențelor instituționale dintre diferitele țări care au aderat la zona euro, în ciuda lucrării fundamentale realizate de Acemoglu (2004), care a arătat că convergența reală pe termen lung depinde nu doar de diferența în venitul pe cap de locuitor, ci și de calitatea politicilor și instituțiilor. Abia recent a început să se analizeze mai profund importanța acestora și interacțiunea lor cu nivelul inițial al datoriei publice pentru țările din zona euro (Masuch et al., 2017).

Economiile cu creștere dinamică au experimentat o inflație mai mare a salariilor și prețurilor nominale, ceea ce a dus la rate scăzute ale dobânzii reale, alimentând astfel și mai mult acest proces. Avansul rapid al cererii nominale a făcut ca regulile fiscale să nu fie obligatorii.

În economiile cu creștere lentă, situația era invers: rate ale dobânzii reale mai mari și presiuni de austeritate din partea regulilor fiscale. Construirea permanentă a dezechilibrelor externe – deficitul de cont curent în prima categorie și surplusurile în a doua – și relațiile de datornic-creditor între țări erau nesustenabile. După criza „stopului brusc", dezechilibrele au fost „corectate" asimetric, prin politici de austeritate deflaționiste extrem de costisitoare și unilaterale.

3. Metodologia cercetării

Analiza dezechilibrelor externe a utilizat datele Eurostat pentru perioada 2015-2023 cu privire la cele 27 de state membre cu focus special pe situația României. Metoda de analiză este cea grafică, aceasta urmărind evidenţierea situaţiei României prin compararea indicatorilor, pe baza evaluării tabloului de bord privind dezechilibrele macroeconomice externe şi a Raportului privind Mecanismul de Alertă 2025. Datele prezentate în aceste documente se referă la anul 2023, în evaluările ulterioare fiind utilizate şi alte surse de date.

Indicatorii utilizaţi în evaluarea dezechilibrelor externe, conform tabloului de bord sunt:

3.1. Contul curent – definit ca sumă a balanţei comerciale (exporturi de bunuri şi servicii – import de bunuri şi servicii), a balanţei veniturilor şi transferurilor. Contul curent este o componentă a balanţei de plăţi externe, care este un sistem de conturi ce cuprinde sinteza tranzacţiilor economice şi financiare ale unei ţări cu restul lumii, pe o anumită perioadă de timp, de regulă un an.

Soldul contului curent reprezintă diferenţa dintre veniturile şi cheltuielile unei ţări în relaţia cu restul lunii şi poate fi pozitiv (excedent) sau negativ (deficit).

Intervalul de încadrare al soldului de cont curent exprimat ca procent în PIB, medie pe 3 ani, conform tabloului de bord, este -4% din PIB (limita inferioară) /+6% din PIB (limita superioară).

3.2. Poziţia investiţională internaţională netă – reprezintă diferenţa dintre activele şi pasivele financiare externe ale unei economii, putând avea valori pozitive sau negative. Valorile pozitive înseamnă că ţara este o naţiune creditoare, în timp ce valorile negative indică faptul că este o naţiune debitoare.

3.3. Cursul de schimb real efectiv – este calculat ca o medie ponderată a monedei naţionale în raport cu un coş de valute (corespunzător pentru 42 de parteneri comerciali) şi ajustat cu inflaţia (indicele armonizat al preţurilor de consum). Acest indicator măsoară schimbarea competitivităţii unei ţări, luând în considerare modificarea costurilor sau preţurilor faţă de alte ţări. O creştere a indicelui cursului de schimb real efectiv înseamnă o pierdere de competitivitate. Pragurile prevăzute pentru variaţia acestui indicator este de ±3% pentru zona euro şi ±10% pentru zona non-euro, calculată ca medie pe 3 ani.

3.4. Cota de piaţă a exporturilor în raport cu economiile avansate reprezintă ponderea exportului de bunuri şi servicii a unei ţări în raport cu exporturile totale de bunuri şi servicii din economiile avansate. Prin economiile avansate, în acest context, se înţelege ca fiind ţările membre OCDE la care se adaugă 5 ţări UE (non-OCDE) respectiv: Bulgaria, Croaţia, Cipru, Malta şi România. Pragul luat în considerare pentru acest indicator este de -3%.

3.5. Indicele costului unitar nominal al muncii (ULC) - definit ca raportul dintre costul muncii şi productivitatea muncii.

Costul forţei de muncă se calculează ca raport între renumeraţia angajaţilor şi numărul orelor lucrate de angajaţi, în timp ce productivitatea muncii reprezintă raportul dintre PIB şi numărul total de ore lucrate. Indicatorul din tabloul de bord este exprimat ca modificare procentuală pe 3 ani, fiind prevăzute pragurile de 9% pentru ţările din zona euro şi 12% pentru ţările non-euro.

Procedura aplicabilă deficitelor externe urmăreşte să asigure faptul că toate statele membre menţin un nivel scăzut al datoriei publice sau reduc gradul de îndatorare la niveluri sustenabile. De aceea, am inclus în analiză şi nivelul datoriei publice ca pondere în PIB, deşi acesta face parte din categoria indicatorilor utilizaţi în evaluarea dezechilibrelor interne.

Prin datorie publică se înţelege totalitatea obligaţiilor băneşti ale statului (guvern, instituţii publice, financiare, unităţi administrativ-teritoriale) la un moment dat, rezultate din împrumuturi interne si externe (în lei şi în valuta) contractate pe termen scurt, mediu si lung, precum şi obligaţiile statului către trezoreria proprie, pentru sumele avansate temporar în scopul acoperirii deficitului bugetar.

4. Rezultate şi discuţii

Conform Raportului Mecanismului de Alertă 2025, publicat la sfârşitul anului trecut, pentru România riscurile macroeconomice legate de sustenabilitatea externă şi competitivitate sunt în creştere. Analizând tabloul de bord referitor la dezechilibrele externe, în 2023, trei indicatori au depăşit pragurile prevăzute: soldul contului curent, poziţia investiţională internaţională netă şi costul unitar nominal cu forţa de muncă.

Pentru a înţelege amploarea dezechilibrelor externe la nivelul naţional, prezenta analiză îşi propune o comparaţie a acestor indicatori cu cei înregistraţi în celelalte state UE, precum şi identificarea amplitudinii abaterilor faţă de pragurile prevăzute în tabloul de bord.

În ceea ce priveşte evoluţia deficitului de cont curent (medie pe 3 ani), conform figurii 1, datele din tabloul de bord indică o deteriorare continuă începând cu anul 2019, fiind depăşit pragul de -4% din PIB.

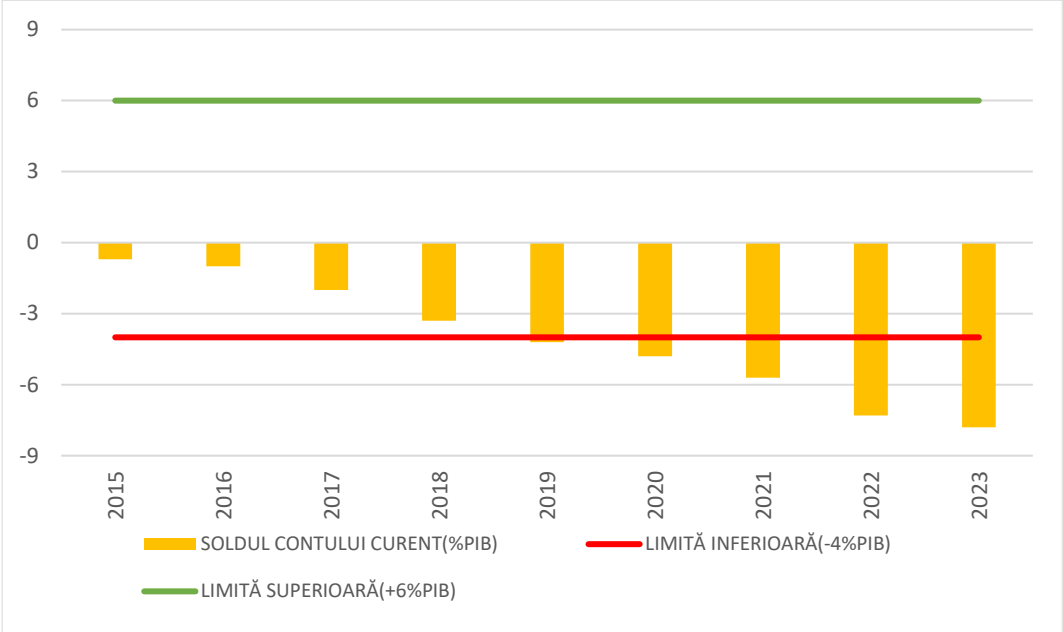


Figura 1. Soldul contului curent, România (%PIB)

Sursa: Prelucrări ale autorului pe baza datelor extrase de pe platforma Eurostat

Performanţele negative înregistrate de deficitul contului curent au condus în 2023 la situarea acestuia la cea mai ridicată valoare de -7,8% din PIB ca medie pe 3 ani la nivelul UE. România fiind urmată de Grecia, cu un deficit de 7,7% din PIB şi Cipru (-6,7% din PIB).

În fapt, conform datelor Eurostat, deteriorări mai ample ale deficitului de cont curent au început să se manifeste în perioada post-pandemică, anul 2021 marcând o adâncire a deficitului de cont curent cu 2,1 puncte procentuale din PIB. Această deteriorare, care a dus deficitul de cont curent la 7,2% din PIB, a fost generată în principal de balanța comercială, ce a contribuit la adâncirea dezechilibrului extern, în contextul în care lanţurile de aprovizionare la nivel global au suferit sincope, iar cotaţiile materiilor prime au cunoscut creşteri generalizate.

Tabelul 1. Evoluția deficitelor

	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023
Deficit de cont curent (miliarde euro)	-1,0	-3,5	-6,0	-9,5	-10,9	-11,2	-17,4	-26,8	-21,5
- % din PIB	-0,7	-2,1	-3,2	-4,6	-4,8	-5,1	-7,2	-9,5	-6,6
Deficit comercial-bunuri (miliarde euro)	-8,4	-10,0	-13,0	-15,4	-17,6	-18,7	-24,4	-34,1	-29,0
- % din PIB	-5,2	-6,0	-6,9	-7,5	-7,8	-8,5	-10,1	-12,1	-8,9

Sursa: Prelucrări ale autorului pe baza datelor extrase de pe platforma Eurostat

Procesul a continuat şi în anul următor, anul 2022 marcând un maxim al deficitului de cont curent de 9,5% din PIB, cea mai ridicată valoare de după 2008. Astfel, deficitul de cont curent a ajuns la 26,8 miliarde euro, în creştere cu 54% faţă de anul 2021. Şi în acest caz, majorarea deficitului de cont curent a fost determinată de dezechilibrul balanţei comerciale, producţia autohtonă neputând acoperi absorbţia internă.

O ajustare consistentă a acestui indicator a survenit la nivelul anului 2023, când s-a înregistrat un deficit de cont curent de 6,6% din PIB, ca urmare a unei reveniri a balanţei comerciale a bunurilor, în special ca urmare a reducerii preţurilor materiilor prime.

Analiza de mai sus a urmărit să reliefeze rolul determinant al comerţului exterior cu bunuri în evoluţia soldului contului curent, ceea ce impune măsuri privind creşterea competitivităţii exporturilor de bunuri, în vederea diminuării deficitului de cont curent.

Pe de altă parte, trebuie remarcat că această reducere a deficitului de cont curent nu se regăseşte în evoluţia indicatorului din tabloul de bord, din cauza rezultatelor nefavorabile din anii anteriori. Având în vedere că pentru anul 2024, conform datelor BNR, deficitul de cont curent a depăşit valoarea de 29 mld. euro, ceea ce înseamnă circa 8,3% din PIB, este de aşteptat ca valoarea medie pe 3 ani aferentă anului 2024 să depăşească 8% din PIB, ceea ce înseamnă o continuare a trendului negativ.

O cauză a deficitelor semnificative de cont curent o reprezintă deficitele bugetare ridicate care au alimentat creşterea cererii interne. De altfel, la nivelul UE, România se numără printre ţările cu cel mai pronunţat deficit de cont curent şi deficit bugetar, studiile de specialitate determinând o corelare între cei doi indicatori, fiind verificată ipoteza „deficitelor gemene". Una din concluziile studiului „Sindromul deficitelor gemene" este că la o scădere cu un punct procentual din PIB al deficitului bugetar, deficitul de cont curent se reduce, de asemenea, cu o valoare cuprinsă între 0,43 și 0,65 puncte procentuale din PIB. Elasticitatea deficitului de cont curent raportată la deficitul bugetar estimată în acest studiu este apropiată de cea determinată în alte studii pentru România sau pentru alte țări.

O presiune asupra deficitelor bugetare o reprezintă şi creşterea costului datoriei guvernamentale care, deşi se situează sub pragul de 60% din PIB stabilit prin Tratatul de la Maastricht, a cunoscut o accelerare în ultimii ani, până la valoarea de 48,9% din PIB în 2023.

Datoria publică a României ca pondere în produsul intern brut (PIB) a ajuns la pragul de 54,6% din PIB la final de 2024, potrivit datelor Ministerului Finanțelor, apropiindu-se astfel de limita maximă acceptată de 60%. Ca valoare, datoria guvernamentală a depășit 964 miliarde de lei. Cel mai mare impact asupra creşterii datoriei publice a avut-o majorarea deficitului bugetar.

În acelaşi timp, datoria sectorului gospodăriilor ca procent în PIB s-a redus de la 17,4% în 2015, la numai 12,5% în 2023. De altfel, România înregistrează cel mai redus nivel al datoriei gospodăriilor din ţările membre Uniunii Europene, dar se aşteaptă, ca odată cu reducerea ratelor dobânzilor la credite, să revină pe un trend crescător.

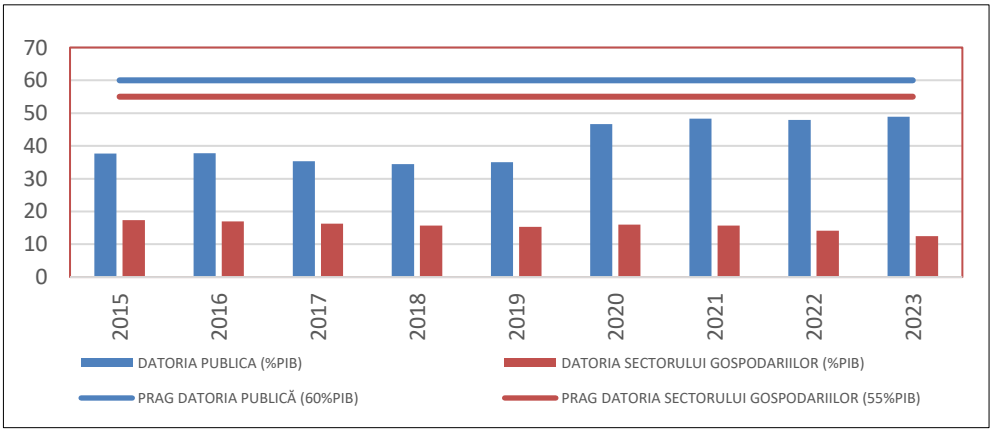


Figura 2. Datoria publică şi datoria sectorului gospodăriilor

Sursa: Prelucrări ale autorului pe baza datelor extrase de pe platforma Eurostat

Poziţia investiţională internaţională, un alt indicator relevant pentru dezechilibrele macroeconomice externe, reflectă tranzacţiile din contul financiar al balanţei de plăţi, fiind un indicator important în analiza sustenabilităţii externe a economiei. Similar cu alte economii emergente din Uniunea Europeană, România înregistrează o poziţie investiţională internaţională negativă, ceea

ce arată o dependenţă semnificativă de investiţii străine pentru finanţarea deficitului de cont curent şi al economiei în general.

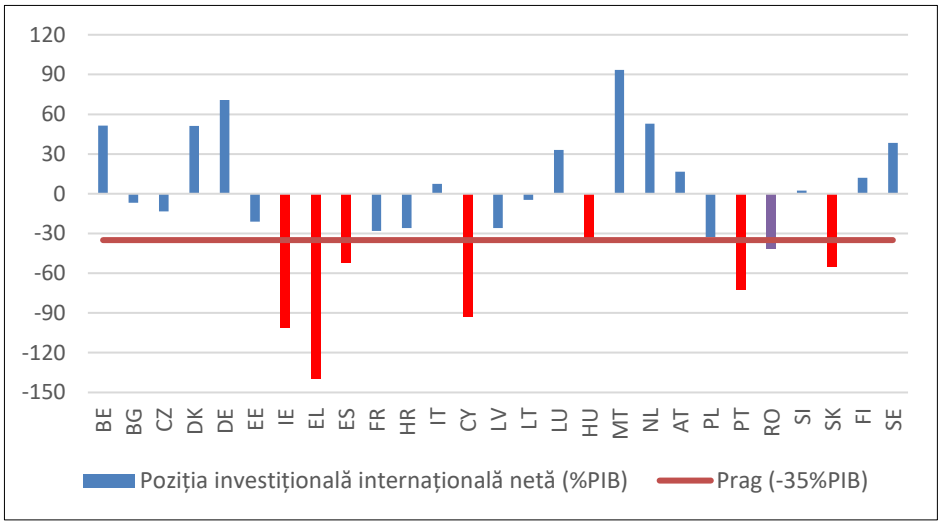


Figura 3. Poziţia investiţională internaţională netă (%PIB 2023)

Sursa: Prelucrări ale autorului pe baza datelor extrase de pe platforma Eurostat

Situaţia nu este îngrijorătoare pentru România, întrucât sunt state, precum Grecia şi Irlanda, care depăşesc pragul negativ de 100% din PIB. Alte ţări, cu valori negative mai pronunţate decât România sunt Cipru, Portugalia, Slovacia şi Spania.

România a cunoscut o îmbunătăţire semnificativă după anul 2015 când poziţia investiţională internaţională netă se situa la aproape -55% din PIB ajungând în 2023 la -41,4% din PIB, cu doar 6,4 puncte procentuale peste pragul prevăzut. Merită menționat faptul că o îmbunătățire a absorbţiei fondurilor europene nerambursabile poate contribui la ajustarea acestui indicator.

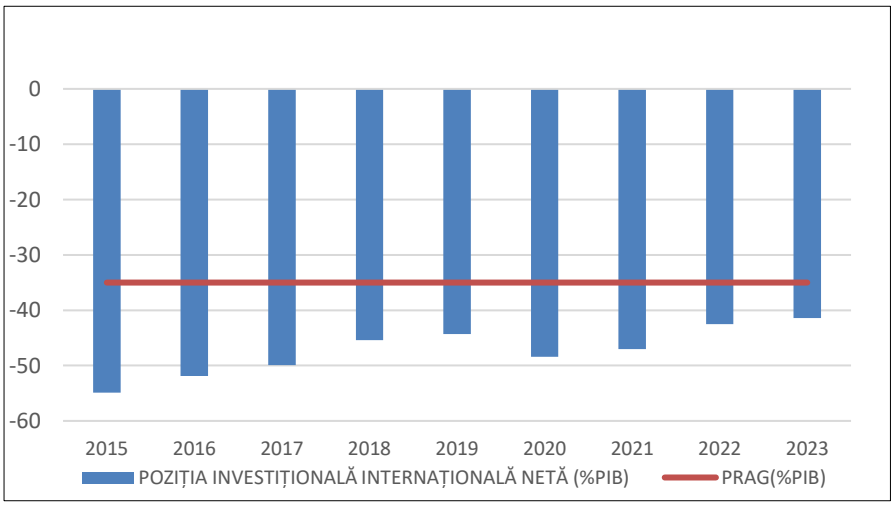


Figura 4. Poziţia investiţională internaţională netă, România (% PIB)

Sursa: Prelucrări ale autorului pe baza datelor extrase de pe platforma Eurostat

Costul unitar cu forţa de muncă reprezintă un alt indicator al dezechilibrelor externe pentru care România depăşeşte pragul de 12% stabilit pentru ţările non-euro. Ţara noastră nu este un caz izolat, deoarece costurile unitare cu forţa de muncă au crescut în majoritatea ţărilor Uniunii Europene.

Creşterea costurilor, calculată ca medie pe 3 ani, este generalizată, fiind cauzată de o perioadă de inflaţie ridicată ce a antrenat creşteri salariale semnificative. Productivitatea muncii nu a putut compensa avansurile renumeraţiilor, ceea ce a condus la majorarea costurilor cu forţa de muncă.

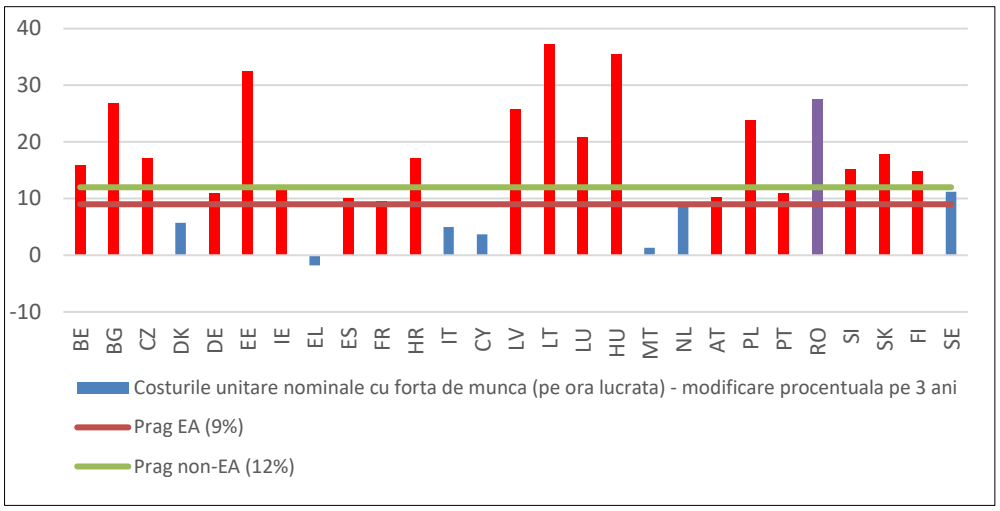


Figura 5. Costurile unitare nominale cu forţa de muncă (pe ore lucrate) – modificare procentuală pe 3 ani

Sursa: Prelucrări ale autorului pe baza datelor extrase de pe platforma Eurostat

În clasamentul creşterilor costurilor unitare pentru anul 2023, România se află pe locul 4, după Lituania, Ungaria şi Grecia. Preocupările legate de costurile cu forţa de muncă rămân valabile şi pentru anul 2024, datorită majorărilor salariale, inclusiv a salariului minim, ceea ce a creat presiuni suplimentare asupra mediului de afaceri. Efectele nefavorabile s-au resimţit asupra competitivităţii externe, având un impact negativ asupra evoluţiei exporturilor de bunuri şi servicii şi, implicit, asupra soldului contului curent.

Concluzii

Având în vedere evoluţiile nefavorabile ale principalilor indicatori de monitorizare a dezechilibrelor externe, este de aşteptat ca decizia Comisiei Europene să fie de menţinere a României în categoria statelor cu dezechilibre excesive. De asemenea, trebuie luate în considerare şi dificultăţile de gestionare a deficitului bugetar, care s-a majorat la 8,6% din PIB în 2024, cât şi pierderile de competitivitate, reliefate atât de creşterea costurilor cu forţa de muncă, cât şi de o majorare a cursului de schimb efectiv.

Pentru formularea unor soluţii concrete privind atenuarea dezechilibrelor, analiza prezintă unele limitări, în sensul aprofundării cauzelor care au determinat înrăutăţirea situaţiei macroeconomice. Mă refer, în primul rând, la o cercetare aprofundată în structură a deficitelor comerciale, principala cauză care a condus la deteriorarea contului curent. Astfel, se pot identifica vulnerabilităţile sectoriale şi se pot adopta politici de recuperare a activităţilor care sunt tradiţional generatoare de deficit comercial. Ca exemplu, pot aminti problema îngrăşămintelor chimice, pentru care cererea internă a fost acoperită din import, odată cu suspendarea producţiei de la Azomureş, sau a produselor alimentare.

În al doilea rând, în urma analizei şi în conformitate cu Planul bugetar – structural naţional pe termen mediu, este necesară ajustarea deficitului bugetar şi a măsurilor de consolidare a finanţelor publice, astfel încât deficitul bugetar să se încadreze în valoarea prevăzută de 3% din PIB şi datoria publică să evolueze descendent și să rămână sub 60% din PIB.

Bibliografie

- Blanchard, O. & Giavazzi, F., 2002. The Macroeconomic Effects of EMU and the Yield of European Integration.
- European Economic Review, pp. 489-505.
- Dăianu, D., Dumitru, I., & Uzum, L., 2025. Sindromul deficitelor gemene – cazul României.
- European Commission, 2024. 2024 European Semester – Spring Package, pp. 7.
- European Commission, 2024. Alert Mechanism Report 2025. On the changes in the scoreboard of the Macroeconomic Imbalance Procedure, pp. 1-2.
- Eurostat, 2025. Eurostat Database., Disponibil la: https://ec.europa.eu/eurostat/data/database
- European Commission, 2024. Alert Mechanism Report 2025. The MIP Scoreboard for Romania, pp. 117-189.
- European Commission, 2024. Alert Mechanism Report 2025. The MIP Scoreboard 2023, pp. 17.
- European Commission, 2024. Imbalances, Risks And Adjustment: Main Developments, pp. 136-138.
- European Council, 2024. European Semester Key Rules and Documents.
- European Council, 2024. How the European Semester Works. November-December: analysis of the situation and follow-up on the previous year.
- Kämpfe, M., & Knedlik, T. (2017). The appropriateness of the macroeconomic imbalance procedure for Central and Eastern European countries (No. 16/2017). IWH Discussion Papers, pp. 17.
- Koll, W., & Watt, A. (2022). The macroeconomic imbalance procedure at the heart of EU economic governance reform. Intereconomics, 57(1), pp. 56-62.
- Pierluigi, B., & Sondermann, D. (2018). Macroeconomic imbalances in the euro area: where do we stand? (No. 211). ECB Occasional Paper., pp. 9-19.
- Wieser, W., 2011. The Economic Impact of the European Union's Preferences for Developing Countries. World Economy, pp. 1383-1403.

Crize și schimbări instituționale: analiza comparativă privind criza financiară și pandemia COVID-19

Nicoleta Gabriela ALEXE[2]
Alessia Andrada BASSITTO[3]
Francesca Alexandra BLAZIUS[4]
Facultatea de Economie Teoretică și Aplicată

Rezumat

Studiul crizelor instituționale și economice impune o abordare multidisciplinară, combinând analiza istorică comparativă, economia instituțională și sociologia politică. Instabilitatea economică și instituțională este determinată de factori interni, precum corupția și ineficiența administrativă, dar și de factori externi, cum ar fi globalizarea, crizele financiare și pandemia COVID-19. Studiul utilizează metode calitative și cantitative,cum ar fi articole academice si evaluarea indicatorilor economici, inclusiv analiza documentară și date statistice, pentru a evalua impactul crizelor și soluțiile adoptate. În acest context, reformele instituționale, stabilizarea macroeconomică și consolidarea instituțiilor financiare sunt esențiale pentru prevenirea crizelor viitoare și pentru pregătirea economiilor în vederea integrării acestora în Uniunea Economică și Monetară. Scopul lucrării este de a analiza rolul Uniunii Europene în sprijinirea economiilor afectate de crize, inclusiv de pandemia COVID-19, prin măsuri precum Basel III, și de a evidenția importanța reglementărilor financiare și a cooperării europene în asigurarea stabilității economice.

1. Introducere

Criza financiară din 2007-2008 și pandemia COVID-19 au generat schimbări instituționale semnificative, determinând adaptări economice și sociale majore. Schimbările instituționale creează noi reguli și pot introduce incertitudine în sistemele economice (Marinescu, 2020). În cazul crizei financiare din 2007-2008, impactul a fost resimțit puternic pe piața bancară din România, unde instabilitatea financiară a necesitat reforme și ajustări pentru a facilita integrarea în Uniunea Economică și Monetară. De exemplu, măsurile de reglementare bancară au fost consolidate pentru a preveni colapsul instituțiilor financiare (Achitei, 2009). Pe de altă parte, pandemia COVID-19 a avut un caracter imprevizibil, determinând măsuri drastice la nivel global. Restricțiile de mobilitate, digitalizarea accelerată a economiei și sprijinul guvernamental pentru sectoarele afectate au fost esențiale în gestionarea crizei. De exemplu, în România, sprijinul financiar acordat firmelor și implementarea telemuncii au fost soluții necesare pentru menținerea activității economice și prevenirea unui colaps financiar de amploare. Aceste crize au demonstrat importanța unor instituții flexibile și capabile să răspundă rapid provocărilor economice și sociale. Uniunea Europeană a avut un rol esențial în sprijinirea economiilor afectate de crize, inclusiv de pandemia COVID-19, prin implementarea unor reglementări financiare precum Basel III (Mazilu, 2020). Aceste măsuri au contribuit la reducerea riscurilor sistemice, la stabilizarea piețelor financiare și la consolidarea instituțiilor economice. Totodată, criza sanitară a accelerat necesitatea unor schimbări instituționale, determinând adoptarea unor politici de intervenție mai flexibile și adaptate noilor provocări economice.

Lucrarea analizează crizele instituționale, pornind de la cadrul teoretic al acestora și continuând cu studii de caz relevante, precum criza financiară din 2007-2008 și pandemia COVID-19. Structura lucrării include o prezentare a cauzelor, efectelor și schimbărilor instituționale generate

[2] E-mail: alexenicoleta23@stud.ase.ro
[3] E-mail: bassittoalessia23@stud.ase.ro
[4] E-mail: blaziusfrancesca23@stud.ase.ro

de fiecare criză în parte, urmată de o analiză comparativă între cele două crize, evidențiind asemănările și diferențele în impactul economic, măsurile guvernamentale și coordonarea internațională. În final, subliniază lecțiile învățate și implicațiile pentru viitor, punând accent pe necesitatea unei mai mari flexibilități instituționale și a unor politici de prevenire mai robuste.

Economia instituțională analizează impactul instituțiilor asupra economiei, evidențiind modul în care crizele economice și instituționale necesită intervenții rapide, reglementări stricte și cooperare internațională pentru stabilitate.

2. Stadiul actual al cunoașterii

Crizele instituționale reprezintă momente de dezechilibru considerabil în funcționarea instituțiilor unei societăți, caracterizate prin pierderea legitimității, blocaje decizionale și instabilitate (Marinescu, 2020). Acestea pot fi cauzate de factori interni, cum ar fi corupția și conflictele de putere, sau de factori externi, precum crize economice globale. Printre caracteristicile crizelor instituționale se numără apariția unor alternative instituționale și impactul economic și social semnificativ, care poate duce la instabilitate economică și proteste sociale (Marinescu, 2020). Modelele teoretice privind schimbările instituționale includ teorii ca instituționalismul istoric și conceptul de path dependency, care explică evoluțiile politice și economice (Marinescu, 2020). Exemple semnificative de crize instituționale sunt criza financiară din 2007-2008 și pandemia COVID-19, care au determinat reforme și schimbări instituționale semnificative, precum reglementarea piețelor financiare și flexibilizarea fiscală pentru a sprijini economiile afectate (Pripoaie, 2021). Aceste crize evidențiază nevoia de adaptabilitate și răspuns rapid al instituțiilor pentru a preveni și gestiona astfel de evenimente. Pandemia COVID-19 a pus presiune pe instituțiile guvernamentale și financiare, determinând intervenții rapide, precum pachete de stimulente economice, programe de susținere a locurilor de muncă și relaxarea politicilor monetare. Totodată, creșterea inflației și instabilitatea piețelor financiare au generat provocări suplimentare pentru băncile centrale, care au fost nevoite să ajusteze ratele dobânzilor și să implementeze măsuri de control al lichidității. Aceste evenimente au demonstrat cât de esențială este coordonarea între instituțiile naționale și supranaționale, precum Uniunea Europeană și Fondul Monetar Internațional, pentru menținerea stabilității economice și financiare. Astfel, criza pandemică și cea monetară au subliniat importanța consolidării capacității instituționale de gestionare a șocurilor și de implementare a reformelor structurale necesare pentru a preveni viitoare dezechilibre (Critescu, 2021).

3. Metodologia cercetării

Abordările metodologice utilizate in studiul crizelor pandemice si financiare:

Teoria ciclurilor economice și analiza crizelor. Se bazează pe modele care explică apariția și evoluția crizelor financiare și economice și teoria reglementării. Studiază modul în care schimbările instituționale pot influența reziliența economică. Evaluarea eficienței măsurilor de sprijin guvernamental și a reformelor legislative în timpul crizei pandemice.

- **Analiza cauzelor și efectelor crizelor financiare și sanitare**: Scopul a fost de a înțelege factorii care au declanșat criza financiară din 2007-2008 și pandemia COVID-19, precum și impactul lor asupra economiei globale și instituțiilor. Acest obiectiv a ajutat la identificarea principalelor provocări economice și sociale aduse de crize "Conform raportului Curtea de Conturi Europeana (2020), 1-86 ".
- **Evaluarea schimbărilor instituționale provocate de crize**: S-a analizat cum crizele au determinat transformarea instituțiilor financiare și guvernamentale. Acest obiectiv a fost esențial pentru a înțelege cum reglementările și structurile instituționale au evoluat pentru a răspunde noilor realități economice și sociale (Marinescu, 2020).
- **Examinarea răspunsurilor instituționale și politice**: Am analizat măsurile adoptate de instituțiile financiare și guverne pentru a face față crizelor, precum intervențiile Băncii Centrale Europene sau reformele din sectorul financiar. Acest obiectiv a fost important pentru a evalua eficiența măsurilor adoptate și lecțiile învățate pentru gestionarea viitoarelor crize (Mazilu, 2009).

4. Rezultate si discuții

4.1 Cadrul teoretic al crizelor instituționale

Crizele instituționale sunt perioade de dezechilibru profund în funcționarea instituțiilor, marcate de pierderea legitimității, scăderea eficienței și incapacitatea de a răspunde adecvat la provocările sociale, economice sau politice. Aceste crize pot avea cauze interne, precum corupția, conflictele de putere sau slăbiciunea mecanismelor de guvernare, dar și cauze externe, precum recesiunile economice, revoluțiile sau schimbările geopolitice. Efectele acestora se manifestă prin instabilitate economică, amplificarea protestelor sociale și creșterea insecurității, ceea ce impune adaptarea și reformarea instituțiilor pentru a restabili echilibrul și funcționalitatea acestora.

Schimbările instituționale sunt adesea rezultatul crizelor, care forțează instituțiile să se transforme. Aceste schimbări pot fi clasificate în funcție de tipul instituțiilor afectate și pot implica modificări ale regulilor externe sau ale structurilor interne ale instituțiilor. Teoriile economiei instituționale, cum ar fi teoria pozitivă a statului, conceptul de path dependency și instituționalismul istoric, ajută la înțelegerea modului în care crizele pot determina transformarea structurilor și comportamentelor instituționale, prin ajustarea regulilor și politicilor pentru a răspunde noilor realități (Marinescu, 2020).

4.2. Criza financiară din 2007-2008, cauze, efecte și schimbări instituționale

4.2.1. Cauzele și desfășurarea crizei

O trăsătură importantă a dezvoltării economice globale a fost persistenta dezechilibrelor semnificative în contul curent. De asemenea, globalizarea s-a accelerat, având un impact major asupra producției, investițiilor și legăturilor financiare. Instituțiile globale reflectă realitățile geopolitice de după al Doilea Război Mondial și continuă să răspundă nevoilor țărilor în dezvoltare, prin promovarea unui sprijin constant. Aceasta a dus, însă, la o competiție a jurisdicțiilor fiscale și financiare, datorită lipsei unei reglementări instituționale eficiente în domenii precum taxele și reglementarea sectorului financiar. Începând cu anii ’80, multe economii capitaliste avansate au început un proces de retragere a intervenționismului statului în economie, promovând o mai mare autonomie pentru piețele financiare. Aceasta a dus la reducerea constrângerilor legale și sociale, în favoarea unor abordări axate pe "dreptul de a gestiona" și "valoarea acționarilor". De asemenea, avansurile tehnologice au contribuit la o redistribuire semnificativă a veniturilor, iar financiarizarea economiilor a devenit un fenomen tot mai pronunțat. Securitizarea activelor financiare a fost o altă caracteristică a acestei perioade, prin care instituțiile financiare au transformat creanțele (de exemplu, ipoteci și credite) în titluri tranzacționabile pe piețele financiare, redistribuind riscurile și îmbunătățind lichiditatea băncilor. Acest proces a dus la creșterea datoriei și a investițiilor în active financiare complexe, cum ar fi cele imobiliare. În ciuda cererii mari pentru economii din partea investitorilor instituționali, concurența între instituțiile financiare dereglementate a dus la proliferarea produselor financiare tot mai sofisticate și la creșterea semnificativă a efectului de pârghie. Astfel, datoriile gospodăriilor și ale sectorului imobiliar au crescut, iar economiile au devenit mai vulnerabile.

Alte cauze ale instabilității economice au inclus creșterea prețurilor mărfurilor, în special petrolul, care a crescut cu peste 100% între 2007 și 2008, aprecierea euro față de dolar cu 33% și efectele întârzierii creșterii ratelor dobânzilor, care au fost ridicate de Banca Centrală Europeană începând cu 2006. Acestea au contribuit la o presiune economică suplimentară în perioada respective (Mazilu,2009)

4.2.2. Impactul economic și social

Criza economică globală și criza monetară au avut un impact semnificativ asupra politicii fiscale din statele europene, accentuând dezechilibrele instituționale și determinând schimbări în structura veniturilor fiscale. Aceste crize au afectat activitatea economică, nivelul de trai al populației și sustenabilitatea sistemelor de protecție socială, punând presiune asupra instituțiilor statale pentru a

adopta măsuri de adaptare și stabilizare. Contribuțiile fiscale, structurate pe mai multe categorii (asigurări sociale, șomaj, sănătate, accidente de muncă), variază semnificativ între statele membre ale Uniunii Europene.

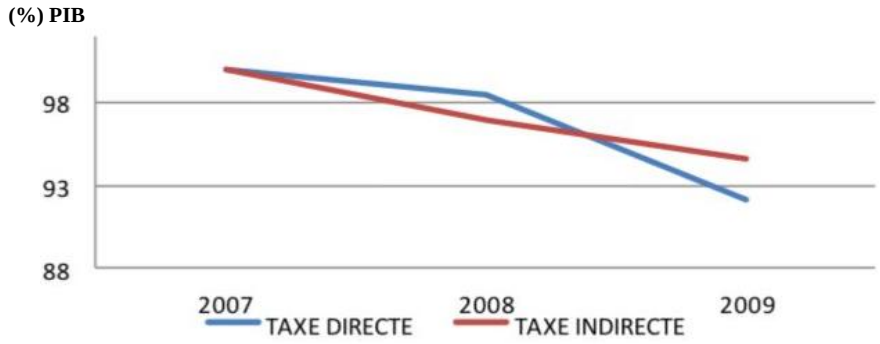


Figura 1. Evoluția principalelor categorii de impozite în perioada 2007-2009

Sursa: Eurostat, Taxation trends in the European Union, 2010, p.10

În contextul crizelor instituționale generate de instabilitatea economică și monetară, politica fiscală a fost un instrument esențial în gestionarea efectelor negative. În state precum Austria, angajatorii suportă o cotă de contribuție mai mare (40,4%) față de angajați (17,65%), în timp ce în alte țări, precum Irlanda și Slovenia, povara fiscală este distribuită diferit. De asemenea, impozitele comune în Uniunea Europeană, cum ar fi TVA-ul, impozitele pe salarii și accizele, au fost ajustate în unele state pentru a compensa deficitele bugetare cauzate de criză.

În ceea ce privește contribuțiile sociale, diferențele dintre state reflectă strategiile diverse de adaptare la criza monetară. În Malta, contribuțiile sunt egale pentru angajatori și angajați (10%), în timp ce în România, toate categoriile de contribuabili sunt obligate să participe la sistemul de asigurări sociale de stat. Aceste variații demonstrează modul în care criza economică și monetară a influențat strategiile fiscale și a accentuat nevoia de reforme instituționale pentru asigurarea sustenabilității financiare și a stabilității economice pe termen lung.

Criza financiară globală din 2007-2008 a avut efecte economice și sociale majore la nivel global, inclusiv în România. Aceasta a determinat scăderea prețurilor activelor, reducerea creșterii economice și creșterea șomajului. În Statele Unite, de exemplu, milioane de oameni și-au pierdut locurile de muncă, afaceri au falimentat, iar numeroase case au fost executate silit într-un timp scurt (Miclea&Iovu, 2013).

4.2.3. Răspunsul instituțional și schimbările implementate

Începând din vara anului 2007, autoritățile monetare au implementat măsuri pentru a îmbunătăți lichiditatea instituțiilor financiare. Banca Centrală Europeană a reacționat rapid și eficient pentru a răspunde acestei situații. Problemele majore au fost lipsa lichidității pe piețe, incertitudinea legată de valoarea activelor „îndoielnice" și insuficiența capitalului. Ca soluții urgente, au fost adoptate măsuri pentru a răspunde șocurilor financiare, inclusiv creșterea plafonelor de garantare a depozitelor în majoritatea țărilor. Totuși, aceste măsuri nu au reușit să restabilească încrederea în piețele financiare, iar condițiile de piață au continuat să se înrăutățească. Țărilor le-a fost recomandat de către **Fondul Monetar Internațional (FMI), Banca Mondială și Banca Centrală Europeană (BCE),** alături de **Uniunea Europeană (UE) și G20** să adopte un pachet multilateral proactiv, care să includă măsuri pentru stimularea creditării interbancare și sprijinirea recapitalizării băncilor. Aceste recomandări subliniază necesitatea unei cooperări internaționale mai puternice în fața crizelor financiare (Stefirta,2010).

Tabelul 1: Criza financiară 2007-2008: cauze și consecințe

RECOMANDARE	OBIECTIV	
	Relansarea creditării interbancare	**Recapitalizarea băncilor**
Injectie de capital (de regulă, prin actiuni preferentiale)		●
Garantarea împrumuturilor bancare (pe o perioada limitată și contra unui comision)	●	
Asigurarea armonizată a depozitelor bancare		
Nationalizarea temporară a bancilor		●
Facilitarea crearii de fonduri comune de lichiditati pe termen lung pentru cumpararea de active (prin emisiune de obligatiuni guvernamentale pe 10 ani)	●	
Absorbția unor cantitati importante de active toxice	●	●
Crearea unei scheme de recapitalizare comună		●
Stabilirea de reguli comune pentru recapitalizarea băncilor		●
Expansiunea monetară coordonată la nivel global	●	●

Sursa: Baldwin si Eichengreen, 2008, p.10

În acest context, s-a evaluat eficiența reglementărilor propuse prin Legea Dodd-Frank din 2010 pentru sectorul financiar, concentrându-se pe limitarea riscului sistemic, ce ar putea duce la falimentul simultan al mai multor instituții financiare. Legea include măsuri precum cerințele de capital pentru instituțiile financiare importante, separarea tranzacțiilor proprii ale băncilor și autoritatea de rezoluție pentru gestionarea falimentelor băncilor mari.

Acordurile Basel I și II au contribuit la o capitalizare mai bună a băncilor, însă, în prezent, s-a simțit necesitatea unor politici mai complexe, care au dus la crearea Acordului Basel III. Se estimează că Basel III va fi implementat mai rapid în Europa decât în SUA, având în vedere că și Acordul Basel II a fost adoptat cu întârziere în Statele Unite. De exemplu, în octombrie 2024, Erik Thedéen, președintele Comitetului de la Basel pentru Supraveghere Bancară, a îndemnat autoritățile globale să finalizeze regulile de capital Basel III, evidențiind întârzierile din SUA. Basel III are scopul de a îmbunătăți stabilitatea sectorului bancar, reducând riscurile și influențând în mod semnificativ oferta de credit și creșterea economică. Reformele aduse de Basel III includ un indicator de „efect de pârghie", ce vizează evitarea îndatorării excesive a băncilor. Deși nu există un standard universal pentru acest indicator, acesta este esențial pentru menținerea stabilității financiare. Introducerea acestui indicator poate ajuta la reducerea presiunilor asupra băncilor și influențarea autorităților de reglementare și supraveghere prin modelele interne de evaluare a riscurilor. În final, aceste reforme economice au ca scop consolidarea sistemului financiar și reducerea impactului unor crize economice viitoare (Munteanu, 2009).

4.3 Pandemia COVID-19, criza sanitară și schimbările instituționale

4.3.1 Originea și răspândirea crizei pandemice

Pandemia COVID-19 a avut un impact semnificativ, izolând milioane de oameni din întreaga lume într-un timp scurt. Majoritatea țărilor au fost confruntate cu provocări mari, iar un sector deosebit de afectat a fost sistemul de protecție socială. Acest lucru a influențat atât profesioniștii din domeniu, cât și persoanele care beneficiază de serviciile și ajutoarele sociale. Federația Internațională a Asistenților Sociali a realizat un studiu cu 607 asistenți sociali din 54 de țări, pentru a înțelege provocările cu care s-au confruntat aceștia în timpul pandemiei, în perioada 6-18 mai 2020 (Banks et al., 2020). În România, perioada stării de urgență, în care oamenii au fost obligați să rămână acasă, a fost extrem de dificilă din mai multe perspective. Acest subiect este deosebit de relevant acum, deoarece se știe că, în orice criză economică, persoanele cu situație financiară precară sunt cele mai afectate "Conform raportului Curtea de Conturi Europeana (2020), 1-86 ".

4.3.2. Impactul economic și social al pandemiei

Pandemia COVID-19 a avut un impact sever asupra economiilor globale, perturbând activitatea economică și socială în mod semnificativ. Măsurile de izolare impuse de autorități au dus la o scădere abruptă a producției și consumului, având efecte negative majore asupra pieței muncii și determinând creșterea ratei șomajului. Criza sanitară a influențat, de asemenea, evoluția prețurilor, contribuind la o inflație mai ridicată. În special, sectoare economice precum turismul și industria HORECA au fost grav afectate, înregistrând rate record de șomaj și dificultăți financiare semnificative pentru mulți cetățeni. Aceste efecte economice și sociale au subliniat vulnerabilitățile sistemului economic global și nevoia urgentă de măsuri de sprijin și recuperare.

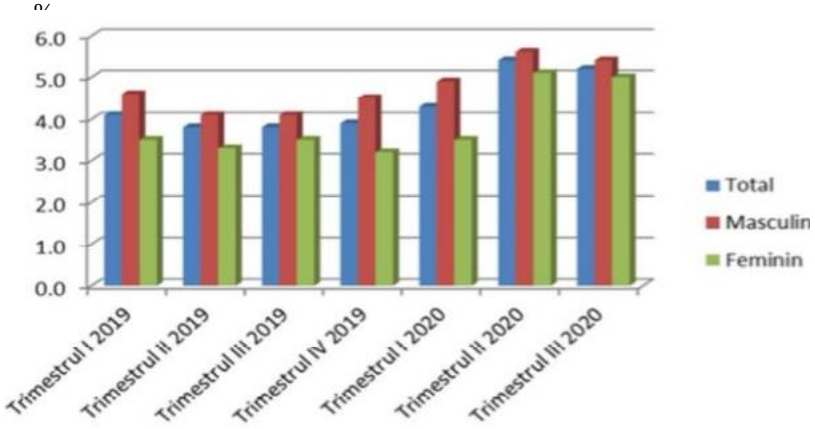


Figura 3. Evoluția ratei șomajului pe trimestre

Sursa: INS,2020

Pandemia a adus o criză economică globală fără precedent, iar în prezent este esențial să existe cooperare globală pentru a sprijini țările afectate, mai ales cele cu economii vulnerabile. Factorii de decizie trebuie să lucreze împreună pentru a reduce inegalitățile și pentru a asigura o recuperare economică sustenabilă, într-un context marcat de incertitudine și riscuri economice continue (Pripoaie, 2021).

4.3.3. Răspunsul instituțional și reformele adoptate

Un raport special al Curții de Conturi Europene a evaluat modul în care instituțiile Uniunii Europene (UE) au gestionat criza pandemică, identificând câteva aspecte importante:

- Adaptarea planurilor de continuitate: Planurile existente ale instituțiilor UE, care erau inițial concepute pentru perturbări pe termen scurt, au fost modificate rapid pentru a răspunde provocărilor pe termen lung aduse de pandemie.
- Lipsa unui forum de consultare rapidă: În primele etape ale crizei, nu a existat un mecanism bine definit pentru consultările interinstituționale rapide. În schimb, au fost utilizate structuri deja existente pentru schimbul de informații și coordonarea măsurilor.

Comisia Europeană a adoptat măsuri esențiale pentru a combate pandemia, incluzând:

- Strategia UE privind vaccinurile: Peste 80% din populația UE a fost vaccinată complet datorită achiziționării a 4,2 miliarde de doze de vaccinuri, atât pentru cetățenii europeni, cât și pentru a sprijini țările din afacerea UE.
- Planul de redresare economică: Economia UE a cunoscut o revenire rapidă datorită vaccinurilor și măsurilor economice de stimulare, precum instrumentul NextGenerationEU, în valoare de 800 de miliarde EUR, care a contribuit la refacerea pagubelor economice și sociale "Conform raportului Curtea de Conturi Europeana (2020), 1-86 ".

4.4. Analiză comparativă între criza financiară din 2007-2008 și pandemia COVID-19

Pentru a face față crizei, Uniunea Europeană a adoptat o serie de reforme, printre care asigurarea echilibrului în furnizarea de echipamente de protecție și medicamente, mobilizarea resurselor financiare pentru sprijinirea IMM-urilor, ajutoare de stat pentru susținerea companiilor afectate și flexibilizarea măsurilor fiscale pentru adaptarea la condițiile economice dificile. Economiștii și organizațiile internaționale avertizaseră deja la începutul anului 2020 asupra riscului unei noi crize economice, iar pandemia a agravat această situație. În prima jumătate a anului 2020, economiile au înregistrat o scădere puternică, cu prăbușirea piețelor financiare, reducerea producției și blocarea comerțului internațional (Pripoaie, 2021).

În România, economia a evitat recesiunea la începutul anului, dar impactul negativ al pandemiei s-a resimțit pe parcursul anului 2020, cu o contracție semnificativă în al doilea trimestru. În această perioadă, România a avut deja vulnerabilități economice, cum ar fi deficitele bugetare și comerciale, care au redus capacitatea guvernului de a susține economia.

4.4.1. Asemănări între cele două crize:

- Impact economic: Ambele crize au provocat recesiuni globale severe. Criza din 2007-2008 a fost cauzată de prăbușirea pieței financiare, iar pandemia COVID-19 a dus la restricții economice drastice.
- Măsuri guvernamentale: Statele au intervenit prin injectarea de fonduri pentru stabilizarea economiilor – în 2008 pentru bănci, iar în pandemie pentru protecția locurilor de muncă și IMM-uri.
- Inegalități economice: Ambele crize au afectat mai grav persoanele cu venituri mici și sectoarele vulnerabile (ex: șomaj ridicat în 2008, impact major pe turism și HORECA în pandemie).
- Rolul instituțiilor internaționale: FMI și Banca Mondială au sprijinit țările afectate și au introdus reglementări pentru prevenirea unor viitoare crize „Conform raportului Curtea de Conturi Europeana (2020), 1-86”.

4.4.2. Diferențe majore între crize

- Durata și impact: Criza financiară s-a manifestat gradual pe mai mulți ani, în timp ce pandemia a avut un impact economic rapid și de scurtă durată.
- Coordonare internațională: În 2008, măsurile financiare au fost mai fragmentate, iar în pandemie, cooperarea internațională a fost mai rapidă, mai ales în domeniul sănătății și sprijinului economic.
- Reglementări: După 2008, au fost impuse măsuri stricte asupra piețelor financiare (ex: Dodd-Frank, Basel III). În pandemie, reglementările au vizat protecția sănătății publice și sprijinul economic pentru populație și afaceri (Munteanu, 2009:pp. 1-45).

4.4.3. Lecții învățate și implicații pentru viitor

Pandemia a subliniat necesitatea unei **flexibilități instituționale** sporite, evidențiind importanța adaptării rapide a instituțiilor și a unor planuri de continuitate mai eficiente pentru gestionarea crizelor imprevizibile. De asemenea, a devenit clar că **diversificarea strategiilor economice** este esențială, statele având nevoie să investească în măsuri de redresare și în diversificarea economică pentru a preveni viitoare crize majore. În acest context, **colaborarea internațională** joacă un rol crucial, gestionarea crizelor globale necesitând o cooperare strânsă între state, instituții internaționale și sectorul privat. Nu în ultimul rând, **reglementarea financiară** rămâne un pilon fundamental, controlul riscurilor financiare și îmbunătățirea constantă a reglementărilor, precum Basel III, fiind esențiale pentru prevenirea instabilității economice.

Concluziile cercetării

Economia instituțională studiază aplicarea principiilor economice în cadrul instituțiilor și impactul acestora asupra proceselor economice, evidențiind schimbările instituționale, crizele și modul în care acestea influențează economia. Crizele instituționale pot fi cauzate de factori interni și externi, afectând legitimitatea și funcționarea instituțiilor. Schimbările instituționale sunt generate de comportamentele agenților economici și pot afecta atât regulile externe, cât și structurile interne ale instituțiilor. În context global, globalizarea și dereglementarea piețelor financiare au dus la instabilitate economică, iar crizele financiare din 2007-2008 au necesitat intervenții masive, precum măsuri de stimulare a lichidității și reglementări financiare stricte, cum ar fi Basel III. Pandemia COVID-19 a avut un impact economic global sever, afectând piețele financiare și sectorul de protecție socială, iar Uniunea Europeană a implementat măsuri de sprijin pentru economiile afectate.În concluzie, crizele economice și instituționale necesită soluții rapide și eficiente, cu o cooperare internațională puternică și o reglementare financiară pentru a preveni riscurile viitoare. Soluțiile rapide și eficiente în crize economice și instituționale include:Intervenții financiare imediate: Sprijin guvernamental pentru băncile afectate și stimulente fiscale pentru companii și gospodării. Reglementări financiare mai stricte: Adoptarea unor norme mai stricte, precum Basel III, și monitorizarea atentă a pieței financiare pentru a preveni riscurile. Cooperare internațională: Colaborare între instituțiile financiare globale și coordonare la nivel mondial pentru asigurarea stabilității economice.

Bibliografie

- Achiței, A. *Economia socială – o nouă abordare în dezvoltarea comunității, în special în situații de crize economice*, pp. 217-221.
- Cioca, M. *Teoria alegerii raționale în viziunea lui Gary S. Becker, Jon Elster şi James S. Coleman*, pp. 23-37.
- Ciobanu, R. *Eterogenitatea, unitatea şi solidaritatea – repere de diminuare a impactului social al pandemiei*, pp. 91-116.

- Cristescu, M. I. & Mercan, D. D. *Impactul pandemiei asupra forţei de muncă şi a nivelului de trai în România*, pp. 176-185.
- Curtea Conturi Europeană (2020) *Riscuri, provocări și oportunități în cadrul răspunsului în materie de politică economică al UE la criza provocată de pandemia de COVID-19*, pp. 1-85.
- Fernandes, A. S. A. (2007) *Path dependency e os Estudos Históricos Comparados*, pp. 1-10.
- Marinescu, C. (2020) *Schimbarea instituțională*, pp. 140-154.
- Mazilu, C. *Efectele crizei economice şi pregătirea României pentru integrarea în Uniunea Economică şi Monetară*, pp. 124-129.
- Miclea, G. L. & Iovu, D. *Impactul crizei economice asupra sistemelor fiscale europene şi sistemului fiscal românesc*, pp. 243-266.
- Morei, V. *Măsuri de susținere a mediului de afaceri în contextul pandemiei COVID-19*, pp. 245-256.
- Pripoaie, R. *Efectele pandemiei COVID-19 asupra șomajului și inflației*, pp. 45-58.
- Ştefîrţă, N. *Spre un nou acord Basel cu reglementări mai stricte*, pp. 292-295.
- Viral, V. A. & Richardson, M. *Implications of the Dodd-Frank Act, Volume 4*, pp. 1-38.

Instituții și integrare economică. Studiu de caz privind adoptarea monedei euro în statele est-europene

Elena Mihaela AVRAM[5]
Iuliana Georgiana BADEA[6]
Facultatea de Economie Teoretică și Aplicată

Rezumat

În acest studiu, ne-am propus să evidențiem procesul de adoptare a monedei euro în statele est-europene, concentrând atenția asupra Sloveniei și Bulgariei. Cercetarea expune mai întâi criteriile de convergență nominală stipulate în Tratatul de la Maastricht, evidențiind atât provocările, cât și oportunitățile economice pe care le implică adoptarea monedei euro. În același timp, studiul explică importanța instituțiilor în accelerarea sau încetinirea acestui proces. Utilizând metoda comparativă și concentrându-ne pe cele două țări est-europene, lucrarea oferă o perspectivă de ansamblu asupra convergenței reale e ale celor două state (Slovenia – prima țară din Europa Centrală și de Est care a adoptat moneda euro și Bulgaria – care urmează să adere la Zona Euro).

1. Introducere

Adoptarea monedei euro reprezintă un obiectiv principal pentru statele est-europene, marcând nu doar integrarea economică, ci și consolidarea instituțională. Acest proces debutează cu îndeplinirea criteriilor de convergență nominală, stabilite prin Tratatul de la Maastricht, dar și adaptarea instituțiilor financiare și economice. Având în vedere acest context, studiul de față analizează două exemple contrastante: Slovenia, prima țară din Europa Centrală și de Est (ECE) care a adoptat moneda euro în anul 2007, și Bulgaria, care încă întâmpină dificultăți în îndeplinirea criteriilor de aderare. Obiectivul acestei cercetări este de a evidenția modul în care s-au dezvoltat aceste țări, constrânse de îndeplinirea instituțiilor Tratatului de la Maastricht, precum și implicațiile calității instituțiilor asupra procesului de aderare.

Importanța cercetării acestui subiect derivă din necesitatea înțelegerii amănunțite a procesului de integrare economică a statelor din ECE prin intermediul adoptării monedei euro. Procesul are implicații importante pentru echilibrul macroeconomic al țărilor în cauză, dar și pentru consolidarea instituțiilor. De asemenea, analiza comparativă a celor două state oferă explicații despre modul în care instituțiile pot juca un rol de susținere sau de îngreunare a procesului de integrare. Mai mult decât atât, prin dezbaterea și înțelegerea acestui subiect pot fi formulate recomandări de politici importante și eficiente care să sprijine integrarea economică europeană a statelor ECE și să crească nivelul de convergență și coeziune în Uniunea Europeană.

2. Stadiul actual al cunoașterii

2.1 Integrarea economică

Integrarea economică, respectiv procesul prin care statele reduc barierele comerciale și coordonează politicile economice, cu scopul stimulării creșterii economice, poartă numele de integrare economică. Acestea nu se restrâng la zone de liber schimb, ci implică și uniuni economice și monetare. Un exemplu reprezentativ în acest sens este Uniunea Europeană, care integrează economiile statelor europene, dar și moneda comună, în cazul Zonei Euro.

[5] E-mail: avramelena22@stud.ase.ro
[6] E-mail: badeaiuliana23@stud.ase.ro

Deși politicile regionale europene au scopul de a reduce inegalitățile regionale și a crește coeziunea socială, inegalitățile s-au tot adâncit în ultimele două decenii. De-a lungul anilor, diferențele de venit în UE-15 au scăzut, dar inegalitățile regionale la nivel statal au crescut. Odată cu extinderea UE, decalajele au fost amplificate, instrumentele financiare de redresare fiind ineficiente. (Huffschmid, 2005; Horváth, 2009).

În Noua Geografie Economică, Paul Krugman, începând cu anii '90, explică de ce activitățile economice sunt distribuite inegal în economii. De asemenea, este implicat și procesul de integrare economică, deoarece el afectează această distribuție. Lucrarea explică mecanismele care determină aglomerarea sau dispersia activităților economice. În primul rând, economiile de scară apar atunci când costul producției scade, pe măsură ce producția crește, iar acestea favorizează concentrarea firmelor în anumite regiuni. În al doilea rând, costurile de transport și reducerea barierelor comerciale permit firmelor să își comercializeze produsele pe piețe mai mari. Acest lucru duce la centralizarea producției, favorizând dezvoltarea centrelor industriale. Nu în ultimul rând, pe măsură ce o regiune devine mai aglomerată, costurile cresc, iar firmele mici sunt nevoite să se mute. Astfel, în cazul în care integrarea economică avansează, barierele comerciale scad, și implicit apare dispersia către regiunile periferice.

2.2 Instituționalizarea procesului de integrare economică

Pentru aderarea în zona euro, statele trebuie să îndeplinească Criteriile de la Maastricht (1992), în primul rând, rata inflației nu trebuie să depășească cu mai mult de 1,5 puncte procentuale media celor mai performante trei state membre ale Uniunii Europene, deficitul bugetar nu trebuie să depășească 3% din PIB, datoria publică nu trebuie să fie mai mare de 60% din PIB, iar ratele dobânzilor pe termen lung nu trebuie să depășească 2% din media celor mai performate trei state din Uniunea Europeană, iar în ultimul rând, statul care dorește aderarea la zona euro trebuie să facă parte din Mecanismul European al Ratelor de Schimb (ERM II) cel puțin doi ani fără să întâmpine fluctuații ale monedei naționale a statului respectiv.

Politica monetară a statului care intenționează să adere la zona euro trebuie să fie aliniată cu obiectivele și regulile Băncii Centrare Europene (BCE), respectiv Tratatul UE și Statutul Sistemului European al Băncilor Centrate (SEBC).

2.3 Limitări și posibilități de creștere

Statele est-europene renunță la politica monetară independentă, ceea ce înseamnă că statul nu mai poate ajusta cursul de schimb sau chiar rata dobânzii, cu scopul de a amortiza șocurile economice. Totuși, în lipsa unei politici fiscale comune în zona euro, statele cu economii mai puțin dezvoltate pot suferi dezechilibre în sensul gestionării datoriei publice sau stabilității fiscalității. De asemenea, în statele în care s-a adoptat moneda euro, populația a perceput o creștere a prețurilor, chiar dacă rata inflației nu a suferit schimbări drastice, iar din această cauză se pierde încrederea în instituțiile economice. Respectarea Pactului de Stabilitate și Creștere limitează statele să stimuleze economia în cazul unei recesiuni, agravând astfel situația.

Moneda euro are implicații în dezvoltarea economică și întărirea instituțiilor, deoarece este stabilă și favorabilă investițiilor externe. Moneda unică favorizează comerțul și cooperarea între economii, stimulând astfel creșterea economică. De asemenea, important de menționat este și faptul că respectarea cerințelor zonei euro împinge statele să își îmbunătățească mecanismele de guvernanță economică și să fie transparente. Acest proces include întărirea autonomiei băncilor centrale, amplificarea eficienței autorităților financiare și implementarea unor politici publice eficiente. În plus, participarea la mecanisme europene de supraveghere economică contribuie la adoptarea unor bune practici internaționale și la consolidarea statului de drept în domeniul economic.

2.4 Efectul asupra instituțiilor economice

Trecerea de la moneda națională la moneda euro generează o serie de implicații asupra instituțiilor economice, având efect atât în structura lor, cât și în funcționare. În primul rând, adoptarea monedei euro impune stricta respectare a criteriilor de convergență prezentate anterior. Aceste constrângeri determină statele să adopte politici fiscale și monetare riguroase, astfel că autoritățile guvernamentale responsabile de gestionarea economiei naționale își vor putea consolida capacitatea administrativă. În al doilea rând, consolidarea băncilor centrale și a altor organizații financiare sunt necesare pentru integrarea în zona euro, deoarece cooperarea dintre acestea și Banca Centrală Europeană trebuie să fie una optimă. De asemenea, aceasta reformă aduce implicații pozitive în cazul transparenței instituțiilor, dar și în ceea ce privește profesionalismul acestora. Nu în ultimul rând, adoptarea monedei euro influențează percepția publicului asupra instituțiilor economice, fie pozitiv, în cazul în care este promovată stabilitatea și creșterea economică, fie negativ, în cazul în care cetățenii consideră moneda unică mijloc către creșterea ratei inflației sau către pierderea suveranității economice.

3. Metodologia cercetării

Lucrarea de față analizează aspecte ale convergenței reale pentru Slovenia și Bulgaria. Metoda utilizată este comparația, elaborată prin intermediul reprezentării grafice a anumitor indicatori relevanți pentru a putea interpreta parcursul pe care l-au avut cele două state privind convergența.

În analiză am folosit următorii indicatori: PIB real pe locuitor, cu ajutorul căruia am evidențiat nivelul de trai al cetățenilor de-a lungul perioadei analizate; totodată, bunăstarea a fost analizată prin intermediul procentului persoanelor aflate în risc de sărăcie sau excluziune socială; inegalitatea a fost analizată prin intermediul coeficientului Gini, iar pentru a identifica dacă apartenența la Zona Euro a condus la o percepție mai bună a populației față de calitatea instituțiilor, am utilizat indicele percepției corupției.

Datele au fost analizate în mod obiectiv și au fost preluate din sursă oficială (Eurostat). Slovenia și Bulgaria au fost comparate, făcând referință atât la Zona Euro, cât și la alte state membre UE.

Ipoteza studiului este că aderarea la Zona Euro influențează pozitiv parcursul economic, dar acest efect poate varia în funcție de trăsăturile fiecărui stat.

Studiu de caz: Slovenia și Bulgaria (evoluția convergenței reale)

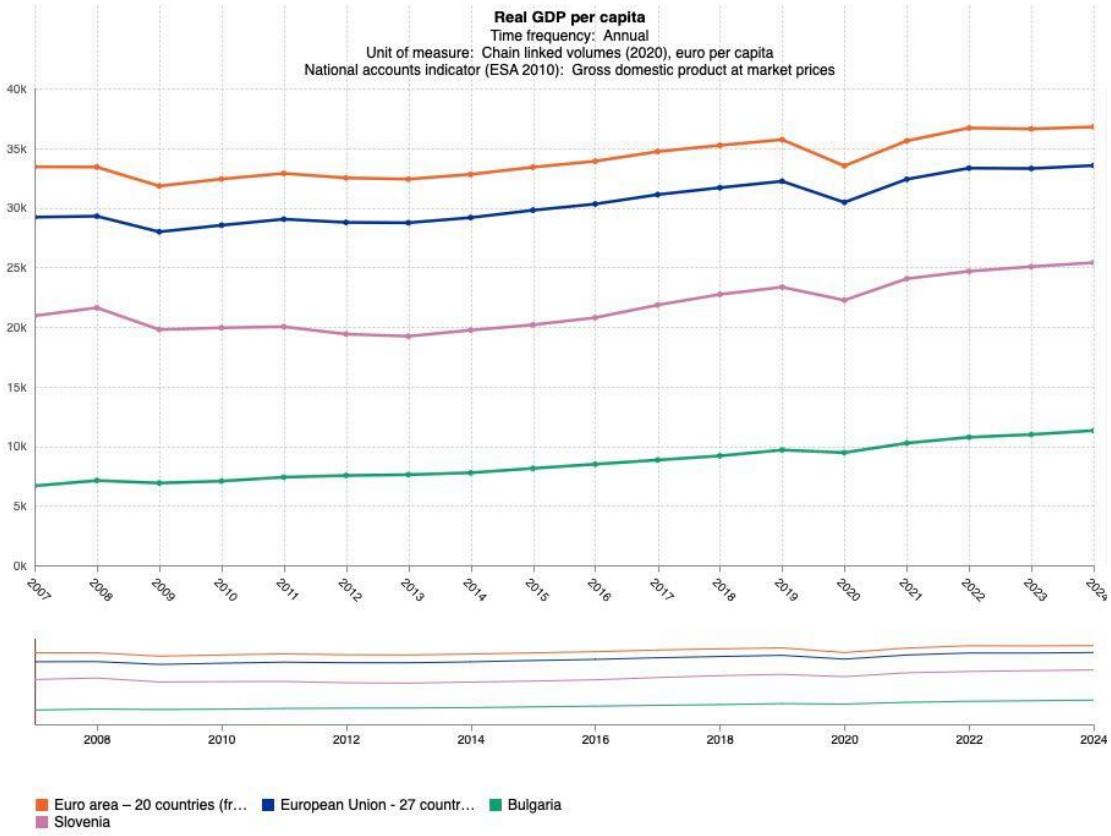


Figura 4.1: Evoluția PIB real pe locuitor 2007-2024

Sursa: Eurostat

Figura 1 prezinta PIB-ul pe locuitor al statelor Slovenia (face parte din zona euro) și Bulgaria (încă nu face parte din zona euro), între anii 2007-2024.

Slovenia are un trend ascendent evident, în timp ce Bulgaria are cifre mai mici, înregistrează și ea o creștere, dar o creștere treptată. În anul 2008, Slovenia înregistra un PIB pe locuitor de aproximativ 18.000€, iar PIB-ul Bulgariei era aproximativ 5.000€. Slovenia pe toată durata analizată a avut un ritm de creștere constant depășind suma de 22.000€ în anul 2023. Bulgaria a reușit să ajungă doar la suma de 9.000€ în același an de referință. În comparație, media statelor din zona euro era de peste 30.000€.

Anul 2020 a adus foarte mult scăderi economice, iar aceste scăderi coincid cu pandemia de COVID-19. PIB-ul a scăzut de la 9.000€ la 7.000€ aproximativ, iar în Slovenia de la 24.000€ la 21.000€. Slovenia și zona euro au avut o revenire mai rapidă, ceea ce ne indică o stabilitate economică mai mare. După ce Slovenia a aderat la zona euro, a avut parte de mai multă stabilitate economică, de investiții străine și a redus resturile valutare.

Bulgaria are ca monedă Leva bulgărească care este fixată la euro printr-un Consiliu Monetar ceea ce oferă o stabilitate chiar dacă țara respectivă nu se află în zona euro.

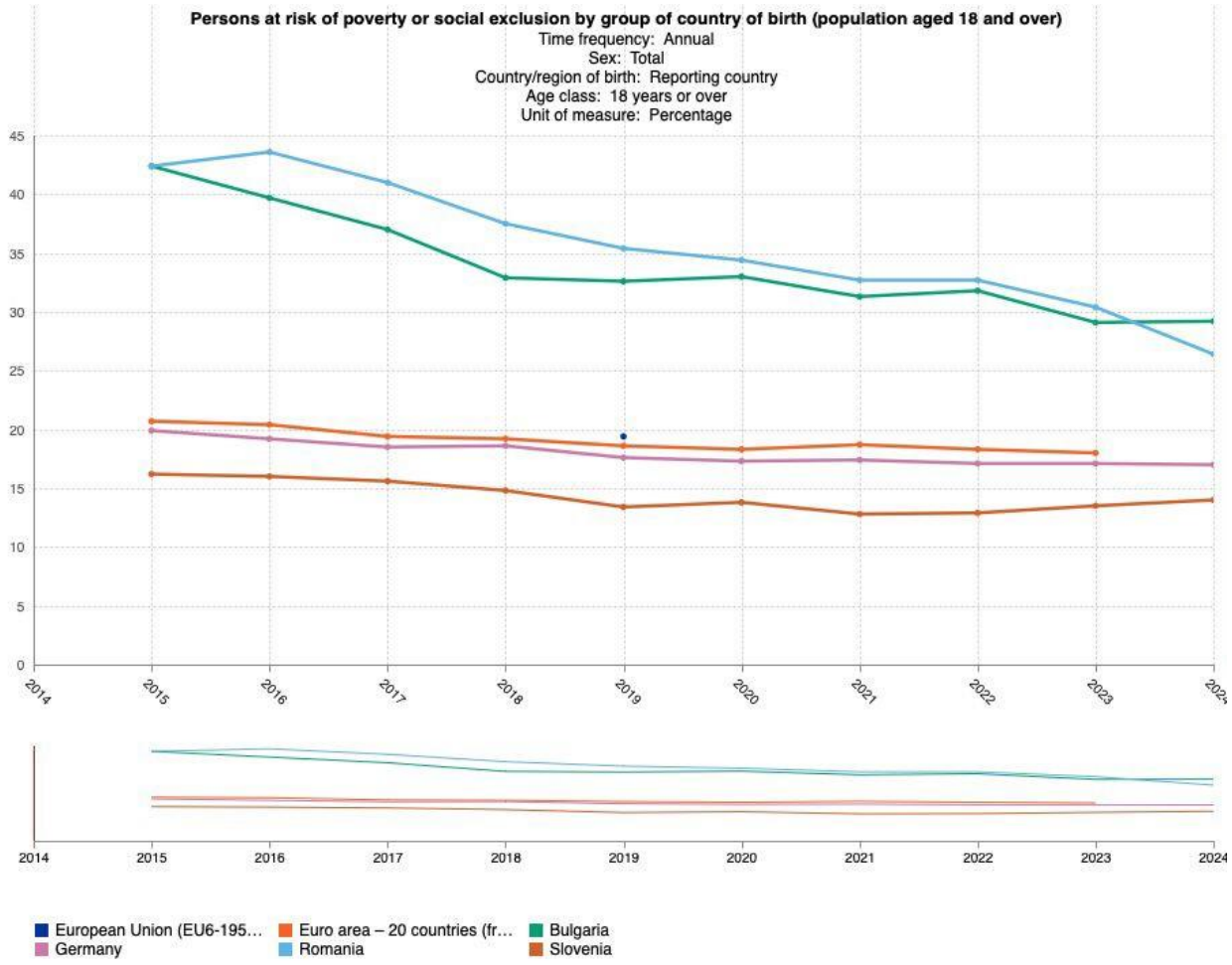


Figura 4.2: Persoane aflate la risc de sărăcie sau excluziune socială 2014-2024

Sursa: Eurostat

Figura 4.2 prezintă evoluția procentului populației aflate în risc de sărăcie sau excluziune socială în Slovenia și Bulgaria în perioada 2014-2024.

Slovenia menține o rată constant scăzută a riscului de sărăcie, situându-se între 13% și 15% pe parcursul întregii perioade. În 2014, acest procent era de aproximativ 14,5%, iar în 2024 se menține la 13,2%, iar aceasta scădere ne arată o economie mai stabilă.

În schimb, Bulgaria înregistrează un nivel mai ridicat, cu valori între 30% și 35%. În 2014, 35,2% din populația bulgară era expusă riscului de sărăcie sau excluziune socială, iar în 2024 procentul scade ușor la 30,8%, dar rămâne de peste două ori mai mare decât în Slovenia. Deși se observă o mică îmbunătățire, diferența rămâne semnificativă, ceea ce indică o economie mai puțin stabilă.Tendința generală arată că Slovenia a menținut un trend stabil, în timp ce Bulgaria a avut diferite fluctuații. De exemplu, în 2017, riscul de sărăcie în Bulgaria a scăzut la 32,5%, dar în 2019 a crescut din nou la 33,8%, ceea ce indică o vulnerabilitate mai mare a economiei bulgare la factori externi. Unul dintre principalii factori care contribuie la această diferență este faptul ca Slovenia face parte din zona euro.

Pe termen lung, aderarea Bulgariei la zona euro ar putea contribui la reducerea decalajului, oferind un cadru mai stabil pentru dezvoltarea socială și economică.

Dacă tendințele actuale continuă, este posibil ca Bulgaria să reducă riscul de sărăcie sub 30% în următorii ani, mai ales dacă reușește să facă parte din zona euro și să atragă mai multe investiții străine.

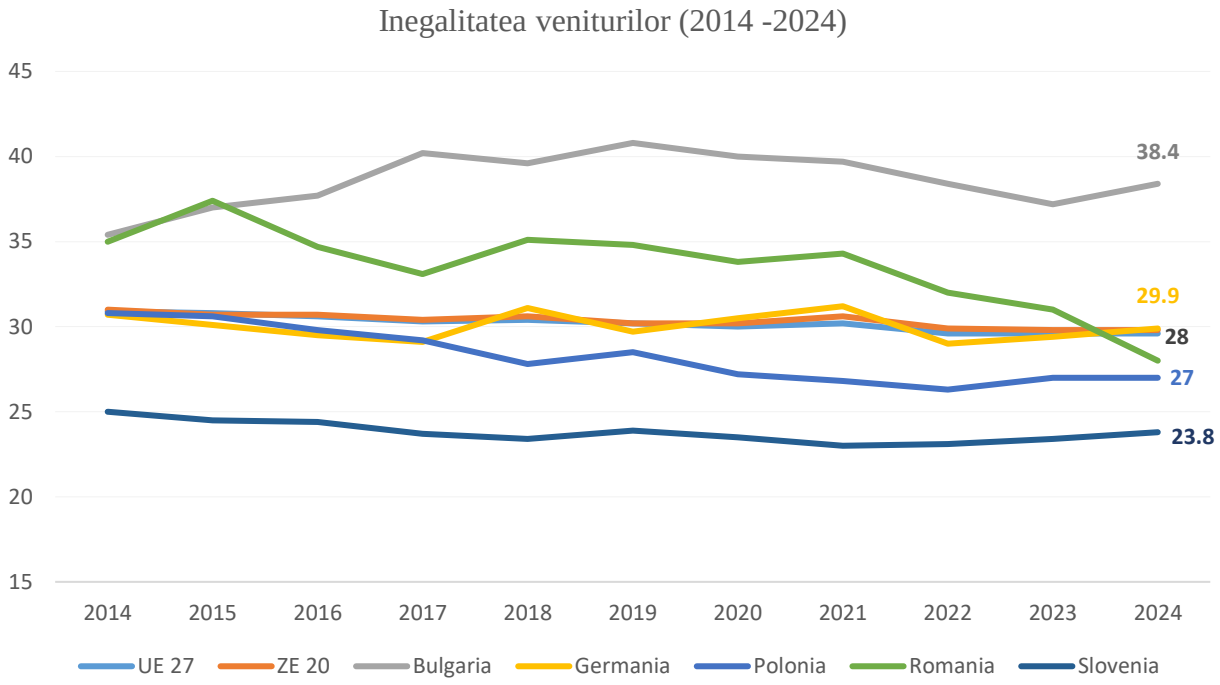


Figura 4.3: Coeficientul Gini 2014-2024

Sursa: Eurostat

Figura 4.3 ne prezintă inegalitatea veniturilor în perioada 2014-2024. Slovenia, în momentul adoptării euro în 2007, a avut un coeficient Gini scăzut, ceea ce indică că distribuirea veniturilor era mai echitabilă. Bulgaria, care dorea aderarea la zona euro, prezintă cea mai mare inegalitate, ceea ce reprezintă dificultăți economice. Astfel, Slovenia demonstrează că succesul aderării la zona euro este susținut de politici economice și măsuri sociale care acționează contra inegalităților, iar Bulgaria are nevoie de reforme sociale pentru a reduce disparitățile.

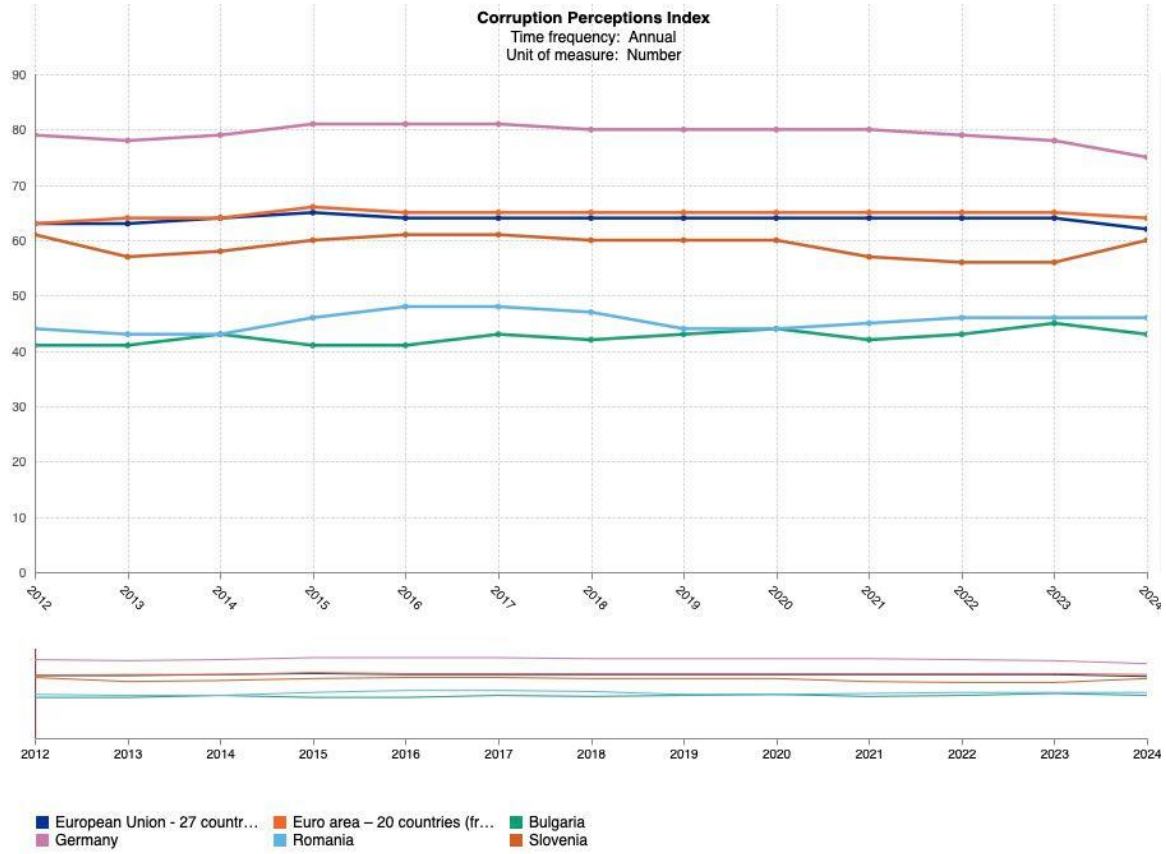


Figura 4.4: Indicele percepției corupției 2012-2024

Sursa: Eurostat

Cu ajutorul figurii 4.4 putem descrie felul în care populația își percepe statul din punct de vedere al corupției. Indicele percepției corupției în Zona Euro este stabil, iar în anii de final din perioada analizată se poate observa o scădere, ceea ce reprezintă o creștere a preocupărilor legate de corupție. Bulgaria este situată la nivelul inferior, fiind percepută ca cea mai coruptă dintre statele analizate. De asemenea, fluctuațiile pe care Bulgaria le înregistrează nu denotă decât faptul că măsurile anticorupție au avut impact variabil. Când vine vorba despre adoptarea euro, nivelul ridicat al corupției împiedică procesul. Slovenia atinge apogeul în 2013, după 6 ani de Zona Euro, probabil din cauza problemelor legate de guvernanță sau transparență.

În final, chiar daca Bulgaria încă nu este membră din Zona Euro din cauza corupției, Slovenia a avut un indice stabil, doar cu o ușoară variație recentă.

Concluziile cercetării

În urma analizei realizate asupra celor două state, Slovenia și Bulgaria, putem spune că apartenența la zona euro contribuie la dezvoltarea unui stat din punct de vedere economic, însă nivelul corupției frânează această creștere economică și socială. Slovenia a îndeplinit condițiile de aderare datorită unor instituții mai solide și a unei gestiuni mai eficiente a crizelor politice și economice, în timp ce Bulgaria a fost afectată de modificarea continuă a inflației.

Analiza convergenței reale arată cum Slovenia a înregistrat progrese mai mari în apropierea stilului de viață al țărilor din zona euro, în timp ce Bulgaria a rămas în urmă, din cauza problemelor legate de inconsistența instituțională și de ineficiența guvernării.

Pentru a ridica nivelul de trai a cetățenilor și pentru a asigura o mai bună funcționare a instituțiilor publice, guvernarea bulgară ar trebui să implementeze reforme structurale menite să combată corupția, să consolideze statul de drept și să fie mai eficientă administrația publică. Ar fi necesare și anumite politici economice care să sprijine atragerea investițiilor străine și stabilitatea macroeconomică. În cazul Sloveniei, consolidarea integrării europene și continuarea politicilor de sustenabilitate economică ar putea contribui la menținea unui ritm constant de creștere și la creșterea competitivității pe termen lung.

Bibliografie

- Direcția generală pentru afaceri economice și financiare, 2022, *Raport de convergență pe 2022, elaborat în conformitate cu art. 140 alineatul (1) din Tratatul privind funcționarea Uniunii Europene*;
- Eurostat, 2025, *Harmonised index of consumer prices (HICP)* (2013-2024), disponibil la: https://ec.europa.eu/eurostat/cache/metadata/en/prc_hicp_esms.htm;
- Eurostat, 2025, *Indicele percepției corupției* (2012-2024), disponibil la: https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/product/view/sdg_16_50?lang=en ;
- Eurostat, 2025, *Persone aflate la risc de sărăcie sau excluziune social* (2014-2024), disponibil la: https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/ilc_peps06n/default/table?lang=en;
- Eurostat, 2025, *PIB real per capita* (2007-2024), disponibil la: https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/tipsna40/default/table?lang=en;
- Marinescu, C., 2013, *Economie Europeană*, editura ASE;
- Moroianu, N., 2015, *Politici monetare și fiscale în Uniunea Europeană*, editura ASE;
- Socol, C., 2020, *Convergență economică și politici publice în Uniunea Europeană*, editura ASE;
- Trască, D. L. (2011). Politici economice în Uniunea Europeană și impactul asupra României. Editura ASE, București;
- Krugman, P., (1991), Geography and Trade, editura MIT PRESS.

Decizii economice în condiții de suprasolicitare. Raționalitatea cedează în fața emoției?

Daria-Livia BACIU[7]
Florența-Denisa BĂDOI[8]
Facultatea de Economie Teoretică și Aplicată

Rezumat

Lucrarea analizează comportamentul economic al consumatorilor și investitorilor în contextul unor factori stresori, concentrându-se pe influențele psihologice generate de pandemia de COVID-19 și războiul din Ucraina. Studiul explorează modul în care factori precum incertitudinea, frica și prejudecățile afectează deciziile economice, generând comportamente impulsive. Metodologia utilizată se bazează pe analiza literaturii de specialitate și pe studiul impactului unor astfel de factori asupra piețelor financiare. Concluzia lucrării subliniază că, în absența raționalității, comportamentele economice pot duce la instabilitate economică și la fluctuații severe ale piețelor. Scopul lucrării constă în aprofundarea înțelegerii impactului factorilor psihologici asupra deciziilor economice în perioade de incertitudine globală, evidențiind importanța abordării raționale în gestionarea crizelorde diferite tipuri.

1. Introducere

Luarea deciziilor economice este un proces esențial, influențat atât de factori raționali, cât și de variabile emoționale și cognitive. Conform teoriilor clasice, indivizii iau decizii optime pe baza unei analize logice a alternativelor disponibile (Becker, 1976). Totuși, cercetările recente arată că, în realitate, stresul, oboseala și supraîncărcarea informațională pot afecta acest proces, conducând la alegeri suboptime (Kahneman & Tversky, 1979).

Într-o societate dominată de un flux constant de informații și de schimbări economice rapide, accesul la date nu garantează decizii bune. Din contră, „paradoxul alegerii" sugerează că un număr excesiv de opțiuni poate provoca incertitudine și dificultăți în luarea deciziilor (Schwartz, 2004). În plus, presiunea de a reacționa rapid la dinamica pieței amplifică stresul și oboseala cognitivă, reducând capacitatea de analiză obiectivă și favorizând deciziile impulsive (Akerlof & Shiller, 2009).

Această cercetare explorează impactul factorilor psihologici asupra alegerilor economice în perioade atipice, comparând comportamentul decizional în condiții normale și sub presiunea stresului. Într-un context global tot mai volatil, înțelegerea acestor mecanisme este esențială pentru prevenirea comportamentelor financiare riscante și pentru protejarea stabilității economice atât la nivel individual, cât și colectiv.

2. Stadiul actual al cunoașterii

Stresul activează mecanisme de reacție rapidă, eliberând cortizol, ceea ce favorizează deciziile impulsive (McEwen, 2007). În piețele financiare, acest efect se traduce prin alegeri riscante și instabile, amplificând volatilitatea pieței (Lo et al., 2005; Kandasamy et al., 2014).

Oboseala reduce capacitatea de analiză, ducând la preferința pentru soluții rapide în detrimentul unor opțiuni mai avantajoase pe termen lung. Studiile asupra conceptului de „epuizare a

[7] E-mail: baciudaria24@stud.ase.ro
[8] E-mail: badoiflorenta24@stud.ase.ro

ego-ului" arată că, pe măsură ce o persoană ia decizii consecutive, resursele sale cognitive se epuizează, ceea ce duce la alegeri mai puțin raționale (Baumeister et al., 1998). De exemplu, consumatorii obosiți sunt mai predispuși să facă achiziții impulsive, bazate pe reclame sau poziția produselor pe raft, în loc să analizeze prețurile și caracteristicile fiecărui articol (Pocheptsova et al., 2009).

Supraîncărcarea informațională limitează procesarea cognitivă, determinând indivizii să recurgă la euristici simplificatoare. Herbert A. Simon (1957) a fost printre primii care au susținut că indivizii au o capacitate limitată de procesare a informațiilor, ceea ce îi determină să recurgă la scurtături mentale pentru a lua decizii. Gerd Gigerenzer și Wolfgang Gaissmaier (2011) arată că, în condiții de suprasaturație informațională, oamenii sunt tentați să se bazeze pe reguli simple, cum ar fi alegerea unei opțiuni familiare sau urmărirea opiniilor altora. În economie, acest fenomen se traduce prin decizii bazate pe tendințe populare și nu pe analize fundamentate – de exemplu, cumpărarea unor acțiuni doar pentru că acestea sunt promovate intens în mass-media.

Deși aceste fenomene au fost studiate individual, impactul lor combinat asupra deciziilor economice este mai puțin explorat. Majoritatea cercetărilor existente sunt realizate în medii experimentale controlate, ceea ce ridică întrebări privind aplicabilitatea concluziilor în contexte economice reale (Starcke & Brand, 2012).

Prin analiza interacțiunii dintre stres, oboseală și suprainformare, cercetarea de față contribuie la înțelegerea modului în care indivizii pot lua decizii mai bune, chiar și în condiții de suprasolicitare cognitivă.

3. Metodologia cercetării

Cercetarea se axează pe analiza comportamentului economic al consumatorilor și investitorilor în condiții atipice, mai precis în contextul pandemiei de COVID-19 și al războiului din Ucraina. Obiectivul principal este de a înțelege influența factorilor psihologici asupra deciziilor economice și impactul acestora asupra economiei globale. În mod concret, se urmărește analiza felului în care emoțiile și incertitudinea pot distorsiona comportamentele economice raționale.

Datele au fost colectate din rapoarte economice internaționale, analize financiare și studii academice de specialitate. S-au utilizat informații referitoare la piețele financiare globale, comportamentele de consum și economisire în perioada crizei generate de pandemie și de conflictele politice. În plus, cercetarea se bazează pe studii fundamentale în domeniul economiei comportamentale, punând accent pe realizarea proceselor decizionale sub influența factorilor cognitivi și emoționali.

Pentru prelucrarea datelor, au fost aplicate metode statistice. De asemenea, s-a realizat o analiză calitativă a literaturii pentru a înțelege în profunzime procesele cognitive care influențează deciziile economice în fața incertitudinii.

Limitările cercetării sunt legate de posibilele erori ale surselor economice utilizate și de interpretările subiective ale literaturii de specialitate. Cu toate acestea, abordarea propusă oferă o imagine clară asupra modului în care deciziile economice sunt influențate de factori psihologici și cum aceste decizii pot modifica întreaga economie globală în perioade de criză.

4. Rezultate și discuții

Deciziile economice sunt puternic influențate de factori psihologici și de contextul social. Cercetările lui Daniel Kahneman (2011), Richard Thaler și Cass Sunstein (2008) arată că indivizii nu acționează mereu rațional, ci sunt ghidați de emoții, prejudecăți cognitive și limite ale procesării informațiilor. Evenimentele majore, precum pandemia de COVID-19 și războiul din Ucraina, au schimbat profund comportamentul economic al consumatorilor și investitorilor.

4.1. Comportamentul consumatorilor în timpul pandemiei de COVID-19

Pandemia a determinat o schimbare profundă în comportamentul consumatorilor, având efecte semnificative asupra economiei globale. Restricțiile impuse și incertitudinea financiară au dus la o scădere drastică a cheltuielilor neesențiale, afectând puternic sectoare precum turismul, ospitalitatea și industria auto. În același timp, comerțul digital a cunoscut o creștere accelerată, deoarece mulți consumatori au migrat către achiziții online pentru a evita contactul fizic și restricțiile de circulație (Clemens et al., 2020).

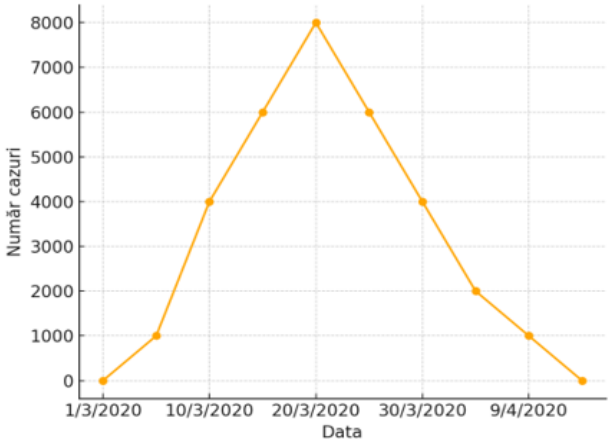
Un alt efect major al pandemiei a fost accentuarea economisirii, determinată de teama privind instabilitatea economică și pierderea locurilor de muncă. Consumatorii au redus achizițiile de bunuri de lux și cheltuielile discreționare, ceea ce a dus la o scădere abruptă a cererii în aceste sectoare. Pe de altă parte, industriile de retail alimentar, logistică și tehnologie au beneficiat de o creștere semnificativă, ca urmare a noilor obiceiuri de consum și a nevoii crescute de livrări la domiciliu (Economica.net).

Criza sanitară a forțat guvernele să adopte politici economice de urgență, precum pachete de sprijin financiar, subvenții pentru afaceri și ajutoare de șomaj. Aceste intervenții au contribuit la stabilizarea piețelor și la prevenirea unui colaps economic major. Cu toate acestea, injecțiile masive de capital au generat presiuni inflaționiste pe termen lung, ceea ce a amplificat dezechilibrele economice în perioada post-pandemică.

Dacă deciziile consumatorilor ar fi fost luate în mod rațional, fără influența fricii și incertitudinii, am fi putut observa o distribuție mai echilibrată a cheltuielilor. În loc să acumuleze economii excesive, consumatorii ar fi putut menține un ritm moderat al consumului, contribuind astfel la stabilizarea economiei și reducerea șocurilor în sectoarele afectate de scăderi bruște ale cererii.

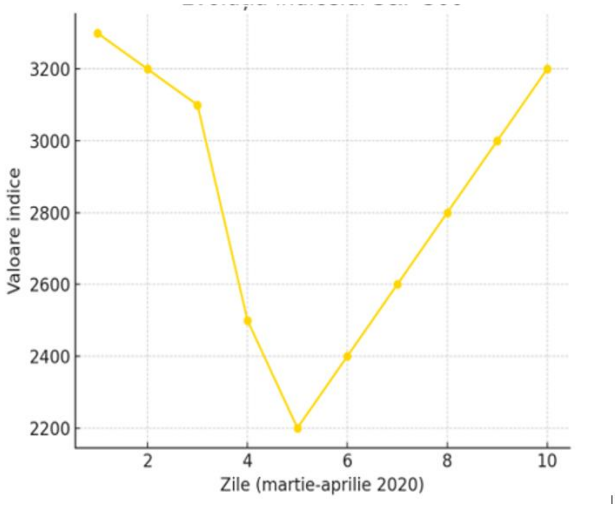
4.2. Comportamentul investitorilor în timpul pandemiei

Piețele financiare au reacționat la pandemie cu o volatilitate extremă. În primele luni ale crizei, bursele au suferit prăbușiri dramatice, urmate de o redresare rapidă datorită intervențiilor guvernamentale.



Graficul nr. 1. Noi cazuri de COVID-19 în China

Sursa: Norel (2020), Impactul COVID – 19 asupra piețelor de capital, Piața Financiară, https://www.piatafinanciara.ro/impactul-covid-19-asupra-pietelor-de-capital/



Graficul nr. 2. Evoluția indicelui S&P 500

Sursa: Norel (2020), Impactul COVID – 19 asupra piețelor de capital, Piața Financiară, https://www.piatafinanciara.ro/impactul-covid-19-asupra-pietelor-de-capital/

Graficul nr. 1 și graficul nr. 2 compară evoluția noilor cazuri de COVID-19 în China și a indicelui bursier S&P 500 în primele luni ale anului 2020, evidențiind legătura dintre criza sanitară și pieţele financiare globale. Astfel, graficul nr. 1 arată o creștere accelerată a numărului de cazuri noi în China începând din ianuarie 2020, atingând un vârf în februarie, urmată de o scădere rapidă datorită măsurilor stricte de control implementate de autorități. Graficul nr. 2, care prezintă evoluția indicelui S&P 500, ilustrează o scădere bruscă a pieței bursiere în luna martie 2020, pe fondul temerilor legate de impactul economic al pandemiei și al incertitudinilor globale. Ulterior, indicele înregistrează o revenire semnificativă, stimulată de măsurile economice de sprijin adoptate de guverne și de semnalele pozitive privind gestionarea pandemiei în China. Această evoluție sugerează o relație directă între evoluția pandemiei și volatilitatea piețelor de capital, evidențiind sensibilitatea investitorilor la evenimentele globale majore.

Investitorii s-au orientat către active sigure, precum aurul și obligațiunile guvernamentale, pentru a se proteja de incertitudini. De asemenea, criptomonedele au cunoscut o popularitate sporită, fiind percepute ca o alternativă la sistemele financiare tradiționale (Lo et al., 2005).

Fenomenul „epuizării voinței” (ego depletion), descris de Baumeister et al. (1998), explică de ce, pe măsură ce incertitudinea persistă, investitorii devin mai puțin analitici și mai predispuși la decizii impulsive. Această tendință a contribuit la formarea unor bule speculative, urmate de corecții severe pe pieţele financiare.

Un alt efect economic major al pandemiei a fost restructurarea lanțurilor de aprovizionare globale. Restricțiile de circulație și închiderile fabricilor au generat blocaje semnificative în comerțul internațional, afectând sectoare cheie precum producția de semiconductori și industria auto. Acest fenomen a evidențiat vulnerabilitatea economiei globale în fața unor șocuri externe majore, determinând multe companii să caute soluții alternative pentru diversificarea surselor de aprovizionare.

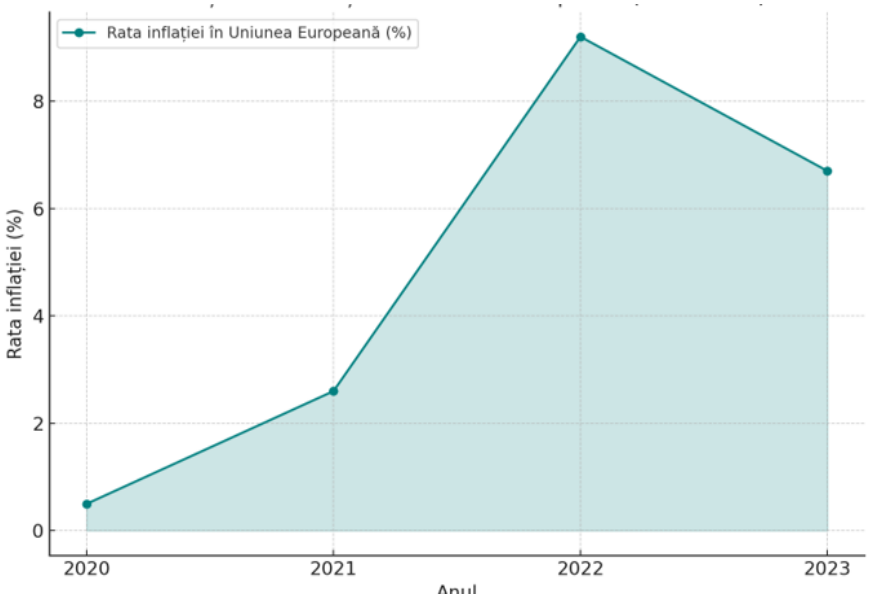
Dacă investitorii ar fi adoptat o abordare strict rațională, aceștia ar fi analizat mai bine riscurile și ar fi evitat speculațiile extreme. Pieţele ar fi avut o tranziție mai graduală și previzibilă, fără fluctuații dramatice care să afecteze încrederea economică globală.

4.3. Impactul războiului din Ucraina asupra comportamentului economic

Războiul a amplificat incertitudinea economică globală, având efecte profunde asupra piețelor financiare, comerțului internațional și comportamentului consumatorilor. Creșterea prețurilor la energie și alimente a afectat direct puterea de cumpărare a consumatorilor, determinând o reducere a cheltuielilor neesențiale. Inflația a atins niveluri record, ceea ce a accentuat comportamentul de economisire.

Un impact semnificativ s-a resimțit în regiunile din apropierea conflictului, cum ar fi zonele de graniță ale României, unde consumatorii și-au schimbat prioritățile de achiziție. Costurile mai mari ale combustibilului și inflația ridicată au determinat populația să fie mai precaută în ceea ce privește cheltuielile mari.

De asemenea, fluxul mare de refugiați a creat o cerere crescută pentru bunuri de bază, influențând prețurile locale. Comercianții din zonele de frontieră au raportat schimbări semnificative în comportamentul consumatorilor, cu o creștere a cererii pentru produse esențiale, dar o scădere pentru bunurile de lux.



Grafic nr. 3. Evoluția ratei inflației în Uniunea Europeană (2020-2023)

Sursa: EUROSTAT, Euro area annual inflation and its main components, February 2015 – February 2025, https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=File:Euro_area_annual_inflation_and_its_main_components,_February_2015_-_February_2025.png

Investitorii au reacționat prin retragerea capitalului din piețele emergente și prin refugierea în active considerate mai sigure. Rubla rusească a fost puternic afectată de sancțiunile internaționale, iar Rusia a fost limitată în accesul la piețele valutare globale. Aceste decizii politice au dus la perturbări majore ale lanțurilor de aprovizionare, afectând industria auto, sectorul tehnologic și agricultura (FMI, 2022).

Piețele financiare din regiune au fost marcate de volatilitate crescută, iar bursele europene au reacționat negativ la fiecare escaladare a conflictului. De asemenea, sectorul energetic a fost direct afectat de sancțiunile impuse Rusiei, ceea ce a dus la creșteri masive ale prețurilor gazelor și petrolului. Această instabilitate a determinat multe companii să caute alternative pentru aprovizionare, ceea ce a generat un impact global asupra pieței de energie.

Dacă piețele ar fi reacționat mai rațional, fără panică, companiile și guvernele ar fi putut lua măsuri proactive pentru a compensa pierderile economice. O mai bună gestionare a resurselor și o alocare echilibrată a capitalului ar fi permis reducerea inflației și menținerea stabilității economice într-o măsură mai mare.

Comportamentul consumatorilor și investitorilor a influențat direct economia globală. Precauția financiară a dus la stagnare în unele sectoare, dar a stimulat creșterea în altele, cum ar fi tehnologia și comerțul online. Reacțiile emoționale, impulsivitatea și factorii cognitivi au accentuat volatilitatea piețelor și au contribuit la amplificarea crizelor economice.

Dacă oamenii ar fi fost ghidați mai mult de rațiune și mai puțin de frică sau euforie, economia ar fi fost mai stabilă, iar recesiunile ar fi fost mai puțin severe. Aceasta demonstrează că, deși economia este ghidată de principii raționale, deciziile individuale sunt adesea emoționale, iar efectele lor colective pot remodela întreaga arhitectură economică globală.

Concluzii

Cercetarea evidențiază impactul semnificativ al factorilor psihologici asupra comportamentului economic al consumatorilor și investitorilor în perioade de criză, cum ar fi pandemia de COVID-19 și războiul din Ucraina. Studiul arată că, în loc să acționeze rațional, individul este influențat de emoții, incertitudine și prejudecăți cognitive, ceea ce duce la decizii economice impulsive și suboptime. Comportamentele de panică, cum ar fi economisirea excesivă sau speculațiile financiare, au contribuit la instabilitatea piețelor și la fluctuarea cererii în sectoarele economice. Dacă deciziile ar fi fost ghidate de raționalitate, impactul asupra economiei ar fi fost mai stabil, cu o evoluție mai echilibrată și mai predictibilă a piețelor și sectoarelor economice.

Limitările studiului sunt legate de dependența de surse secundare și de dificultatea de a generaliza concluziile, având în vedere specificitatea fiecărei crize economice. Totuși, cercetarea contribuie la literatura de specialitate, oferind o înțelegere mai profundă a modului în care comportamentele economice sunt modelate de factori psihologici și sociali în contexte de incertitudine economică.

Bibliografie

- Akerlof, G. A. & Shiller, R. J., 2009. *Animal Spirits: How Human Psychology Drives the Economy, and Why It Matters for Global Capitalism*. Princeton University Press.
- Baumeister, R. F., Bratslavsky, E., Muraven, M. & Tice, D. M., 1998. Ego depletion: Is the active self a limited resource?. *Journal of Personality and Social Psychology*, 74(5), pp. 1252-1265.
- Becker, G. S., 1976. *The Economic Approach to Human Behavior*. University of Chicago Press.
- Clemens, B., García, R. & Soares, P., 2020. The Impact of COVID-19 on the Retail Industry and Consumer Behavior. *Journal of Business Research*, 116, pp. 219-227.
- Economica.net, 2020. Impactul pandemiei COVID-19 asupra economiei globale. Available at: https://www.economica.net [accessed March 30, 2025].
- Eurostat, 2025. Euro area annual inflation and its main components, February 2015 - February 2025. Available at: https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=File Euroarea annual_inflation_and_its_main_components,_February_2015_-_February_2025.png [accessed March 30, 2025].
- FMI, 2022. Impactul economiei globale asupra pieței de energie în perioada post-pandemică. Available at: https://www.imf.org [accessed March 30, 2025].

- Gigerenzer, G. & Gaissmaier, W., 2011. Heuristic decision making. Annual Review of Psychology, 62, pp. 451-482.
- Kahneman, D., 2011. *Thinking, Fast and Slow. Farrar, Straus and Giroux.*
- Kahneman, D. & Tversky, A., 1979. Prospect theory: An analysis of decision under risk. *Econometrica*, 47(2), pp. 263-291.
- Kandasamy, R., Merton, R. & Shiller, R., 2014. *Behavioral Economics and Finance.* Elsevier.
- Lo, A. W., Mamaysky, H. & Wang, J., 2005. Asset prices and trading volume in the presence of heterogeneous agents. *Journal of Financial Economics*, 71(1), pp. 1-53.
- McEwen, B. S., 2007. Physiology and neurobiology of stress and adaptation: Central role of the brain. *Physiological Reviews*, 87(3), pp. 873-904.
- Norel, M., 2020, Impactul COVID – 19 asupra piețelor de capital, *Piața financiară*, https://www.piatafinanciara.ro/impactul-covid-19-asupra-pietelor-de-capital/ [accessed March 30, 2025].
- Pocheptsova, A., Amir, O., Dhar, R. & Baumeister, R. F., 2009. In search of the 'true' self: The influence of implicit self-theories on consumer behavior. *Journal of Marketing Research*, 46(3), pp. 296-305.
- Schwartz, B., 2004. *The Paradox of Choice: Why More Is Less. HarperCollins.*
- Starcke, K. & Brand, M., 2012. Decision making under stress: A selective review. *Neuroscience & Biobehavioral Reviews*, 36(4), pp. 1228-1248.
- Thaler, R. H. & Sunstein, C. R., 2008. *Nudge: Improving Decisions About Health, Wealth, and Happiness.* Penguin Books.

Implicațiile schimbărilor demografice asupra performanțelor economice – analiză comparativă RO vs UE 27

Ioana-Victoria BĂDICIOIU [9]
Facultatea Business și Turism

Rezumat

Demografia poate spune povestea fiecăruia dintre noi, punându-ne mereu întrebările: „Ce facem în viață?”, „Câți copii ne dorim?”, „Cât vom trăi?”. Aceste întrebări au un impact major asupra multora dintre noi, iar rezultatele demografice la nivelul populației Europei au un răspuns. O problemă principală este îmbătrânirea accelerată a populației și scăderea natalității, fiind în prezent un subiect de interes, pe care îl voi analiza în această lucrare din punct de vedere macroeconomic. În realitate, rata de îmbătrânire este mult mai mare decât cea de natalitate, aspect ce are impact asupra dezvoltării economice și politicii bugetare. Astfel, pentru a prezenta soluțiile care ne pot ajuta, s-au utilizat date statistice și estimări privind indicatorii demografici la nivelul României și Uniunii Europene, evidențiind riscurile economice și cum le putem evita. În lipsa măsurilor pentru contracararea efectelor îmbătrânirii populației, există riscul apariției unei crize economice la nivel european.

1. Introducere

UE are o populație de 447 de milioane de locuitori, iar valoarea totală a bunurilor și serviciilor produse pe teritoriul ei (PIB) este de 17 mii de miliarde de euro. În ultima perioadă, în majoritatea statelor membre populația este în creștere, însă conform proiecțiilor Eurostat se estimează că începând cu anul 2035 populația în cele 27 de state membre va scădea astfel încât în 2100 va ajunge la 420 milioane de locuitori, pe fondul scăderii populației aflate în vârstă de muncă, concomitent cu creșterea numărului persoanelor în vârstă. Pe termen lung, scăderea natalității în contextul creșterii speranței de viață duce la îmbătrânirea populației. Acesta are o influență considerabilă asupra sustenabilității finanțelor publice amplificată și de majorarea datoriei publice în unele state membre, încetinirea creșterii economice și incertitudinea globală. Pentru a atenua impactul asupra economiei este necesar ca strategia de politică fiscală să pună accent pe consolidarea sustenabilității fiscale, refacerea rezervelor bugetare, astfel încât să se obțină o creștere economică durabilă care să asigure în viitor reziliența UE în fața oricăror crize posibile. În acest sens, s-au prezentat diverse scenarii economice și bugetare care sunt reflectate în Raportul privind Îmbătrânirea populației din 2024 pentru toate statele membre UE. Prognozele pregătite de Comitetul pentru Politică Economică acoperă cheltuielile publice cu îmbătrânirea populației pentru perioada 2022-2070. Una dintre principalele constatări ale Raportului privind îmbătrânirea 2024 este legată de creșterea ratei de dependență a populației în vârstă (peste 65 ani) de populația în vârstă de muncă, de la trei persoane în vârstă de muncă pentru o persoană de peste 65 de ani în prezent la mai puțin de două persoane în 2070, ceea ce va determina creșterea presiunii asupra finanțelor publice.

2. Stadiul actual al cunoașterii

Conform Comisiei Europene (2024), populația în zona euro îmbătrânește, iar presiunea demografică se preconizează că va fi din ce în ce mai mare. Rata natalității este insuficientă pentru menținerea unei populații stabile, chiar dacă speranța de viață continuă să crească în mod treptat.

International Labor Organization (2020) a observat, în urma unui studiu de caz, că la nivel global, vârsta mediană a forței de muncă – care cuprinde persoanele de vârstă activă, angajate sau

[9] E-mail: badicioiuioana24@stud.ase.ro

care sunt șomere, dar dispuse să lucreze – a crescut de la 37,6 ani în 2010 la 38,9 ani în 2019, cu cele mai mari creșteri în sudul Europei (3,3 ani), în estul Asiei (2,6 ani), în sud-estul Asiei (2,0 ani) și în America de Sud (2,0 ani). În 2019, regiunile cu cele mai vârstnice forțe de muncă erau sudul Europei (vârstă mediană de 43,9 ani), vestul Europei (43,2 ani) și estul Asiei (42,1 ani).

Van Del Berg et al. (2010) sugerează faptul că dacă populația vârstnică nu ar avea probleme de sănătate ar fi mai mult timp productivi, moderând astfel efectele economice.

Influența îmbătrânirii forței de muncă asupra productivității și PIB-ului (Produsului Intern Brut) pe cap de locuitor a fost studiată de Feyer (2007, 2008) care a ajuns la concluzia că maximul creșterii productivității se atinge între vârstele de 40 și 49 de ani. La același rezultat au ajuns și Werding (2008) pentru țările OCDE, dar și Liu & Westlius (2016) pentru Japonia. Aprofundând modelul lui Feyer, Aiyar & Ebeke (2016) previzionează pentru Europa o reducere a productivității totale a factorilor cu 0,2% anual între 2014 și 2035.

Scăderea populației active corelată cu îmbătrânirea populației se presupune că are un impact negativ asupra productivității și creșterii potențiale. Pe măsură ce piața muncii atrage tot mai puțini oameni și rata de participare a persoanelor cu vârstă mai înaintată scade, se limitează resursele de muncă influențând negativ producția potențială (nivelul maxim al PIB-ului real) prin componenta muncă (Nerlich & Schroth, 2018).

Îmbătrânirea populației influențează ambele componente ale ofertei de muncă: populația activă și rata de participare la forța de muncă. Există însă cercetări care au o viziune opusă asupra raportului dintre forța de muncă vârstnică și reducerea productivității muncii (Acemoglu & Restrepo, 2017; Börsch-Supan & Weiss, 2016; National Research Council, 2012; Siliverstovs et al., 2011), scăderea abilităților fizice odată cu înaintarea în vârstă putând fi compensată de alte abilități cognitive.

Provocările demografice pun presiuni asupra politicii monetare și fiscale, deoarece, așa cum au demonstrat și Liu B. & Yang Z (2018), din cauza îmbătrânirii accelerate a populației, se poate declanșa o criză fiscal-bugetară.

Pe măsură ce populația activă continuă să scadă, se preconizează că veniturile fiscale din impozitele pe venitul personal și contribuțiile sociale vor scădea, ceea ce poate duce la dezechilibre fiscale (Bodnár & Nerlich, 2022). Guvernele pot recurge la creșterea ratelor de impozitare pentru a compensa scăderea bazei de impozitare, dar astfel de măsuri pot distorsiona economia și pot genera noi riscuri (Crowe et al., 2022).

3. Metodologia cercetării

În prezenta lucrare sunt analizate serii de indicatori preluați din Raportul Ageing Report 2024 (publicat de către Comisia Europeană), dar și alți indicatori publicați de către Eurostat. Am avut în vedere analiza pe perioada 2013-2023 întrucât perioada respectivă reflectă momente importante cu impact major asupra populației și economiei Uniunii Europene: perioada post-criză economică, pandemia de Covid (2020-2022) și războiul din Ucraina (din 2022).

În cadrul analizei se va utiliza metoda grafică pentru a evalua principalii factori ai îmbătrânirii populației și influența acestora asupra economiei. În plus, pentru a evalua relațiile dintre indicatori, s-a utilizat și corelația statistică. Obiectivul principal îl constituie identificarea gradului în care acești factori influențează economia țărilor din UE.

În acest sens, se va identifica reacția PIB-ului/loc măsurat în standardul puterii de cumpărare a banilor (PPS), dar și a cheltuielilor cu pensiile la variația unor indicatori demografici, precum speranța de viață și rata de dependență a populației în vârstă. Pentru a realiza o analiză cât mai corectă și obiectivă se vor utiliza și alți indicatori specifici precum: rata divorțialității, rata natalității, dar și proiecțiile Eurostat privind rata de dependență a populației.

Rezultate și discuții

În cadrul acestei secțiuni, s-au analizat și interpretat mai multe serii de date privind demografia Uniunii Europene și influența diverșilor factori ai îmbătrânirii populației asupra PIB-ului / loc (exprimat în standardul puterii de cumpărare a banilor).

Una din cauzele îmbătrânirii populației o reprezintă rata de natalitate scăzută (numărul de copii născuți vii la o femeie) față de rata de înlocuire naturală. Au fost analizate datele înregistrate pentru anul 2022 pentru 20 de țări ale Uniunii Europene pentru care erau disponibile date. Se observă o rată a natalității medie în UE de 1,46 de copii născuți vii de o femeie, cele mai scăzute rate de natalitate fiind înregistrate în Malta, Spania, Italia, Lituania (valori sub 1,3 copii născuți vii la o femeie), pe când cele mai ridicate se înregistrează în Bulgaria, România, Cehia (valori peste 1,6 copii născuți vii la o femeie). Unul din factorii cu impact asupra ratei natalității îl reprezintă numărul de divorțuri. În 2022, pe eșantionul de țări analizate s-a observat din poziționările statelor membre o corelație negativă de 31,28% (pentru o treime din țările analizate, scăderea natalității fiind influențată negativ de creșterea numărului de divorțuri, ceea ce se observă și în *Figura 1*). Totuși, analizând datele prezentate de Eurostat pe o perioadă mai lungă de timp, se observă că numărul de divorțuri la 100 de familii este în continuă scădere, pe fondul scăderii numărului de căsătorii.

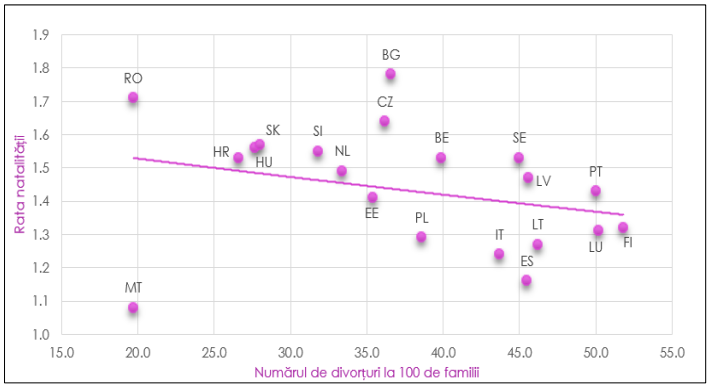


Figura 1. Relația dintre rata divorțialității și rata natalității

Sursa: prelucrări ale autorului în Microsoft Office Excel, pornind de la date Eurostat

Un alt factor al îmbătrânirii populației îl reprezintă creșterea speranței de viață. Comparând datele înregistrate în anul 2023 în statele membre ale Uniunii Europene referitoare la speranța de viață la naștere și PIB-ul / loc măsurat în standardul puterii de cumpărare a banilor (PPS) s-a identificat o relație pozitivă, aceasta fiind evidențiată în *Figura 2*.

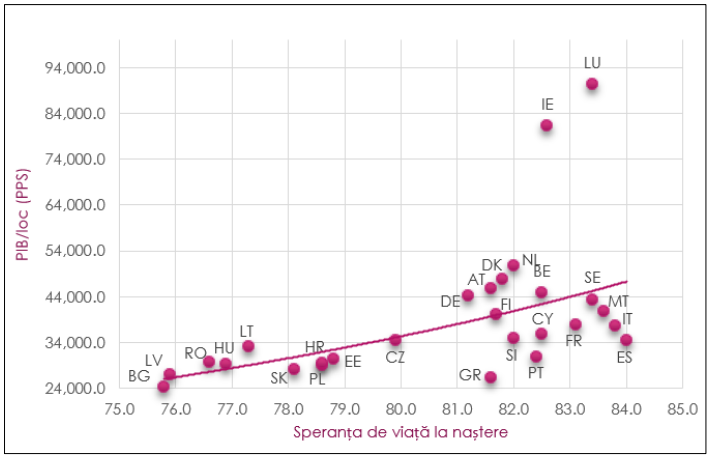


Figura 2. Relația dintre speranța la viață la naștere și PIB-ul/loc măsurat în PPS în UE

Sursa: prelucrări ale autorului în Microsoft Office Excel, pornind de la date Eurostat

Țările cu cea mai mare speranță de viață dar și cu un PIB/loc (măsurat în PPS) ridicat sunt Luxembourg și Irlanda (țări cu o speranță de viață de peste 81 de ani și un PIB/loc – PPS – de peste 80.000 unități/locuitor). În cealaltă extremă se situează Bulgaria și Letonia (cu o speranță de viață puțin peste 75 de ani și un PIB/loc de circa 24.000 unități PPS/locuitor). În România, speranța de viață este de 76,6 de ani, față de Uniunea Europeană unde aceasta este de 81,5 ani. Între indicatorii analizați există o corelație pozitivă de 51,68%, în peste jumătate din cazuri, poziționarea favorabilă din perspectiva speranței de viață fiind asociată cu o poziționare favorabilă a PIB-ului / loc (PPS), ceea ce reflectă relația pozitivă dintre speranța de viață și nivelul de dezvoltare economică.

Comparând speranța de ani sănătoși trăiți cu speranța de viață la naștere pentru țările Uniunii Europene (*Figura 3*), în anul 2022 s-a observat un decalaj situat între 7,5 ani (Bulgaria) și 25,4 ani (Danemarca).

În România, speranța de ani sănătoși trăiți este de 59 de ani, față de speranța de viață la naștere de 75,1 ani, comparativ cu valoarea specifică UE, care este de 62,6 ani pentru speranța de ani sănătoși trăiți și 80,6 ani pentru speranța de viață la naștere. Dacă diferența dintre RO și UE-27 din perspectiva speranței de viață exprimată în ani sănătoși trăiți este de 3,6 ani, diferența din perspectiva speranței de viață la naștere este de 5,5 ani, acest fapt putând fi și consecința diferenței dintre PIB-ul României (17,020 euro/locuitor) și cel al Uniunii Europene (35,980 euro/locuitor).

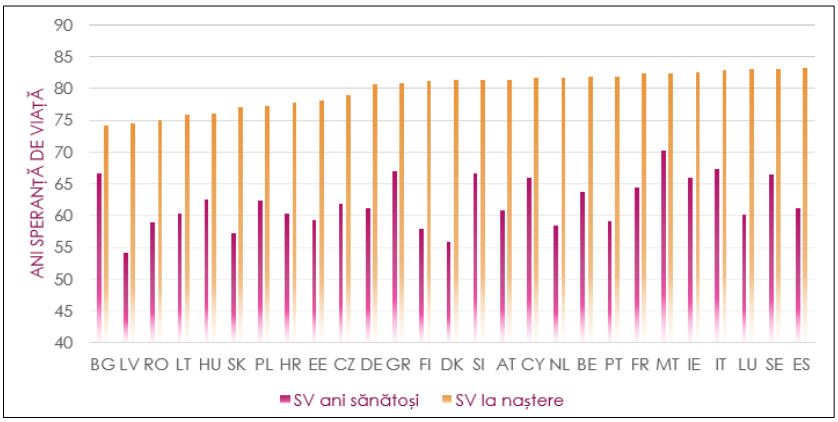


Figura 3. Speranța de viață în UE, 2022

Sursa: prelucrări ale autorului în Microsoft Office Excel, pornind de la date Eurostat

În vederea fundamentării adecvate a analizei, s-a comparat și speranța de ani sănătoși trăiți în cazul femeilor și bărbaților, utilizând date pentru anul 2022 (*Figura 4*).

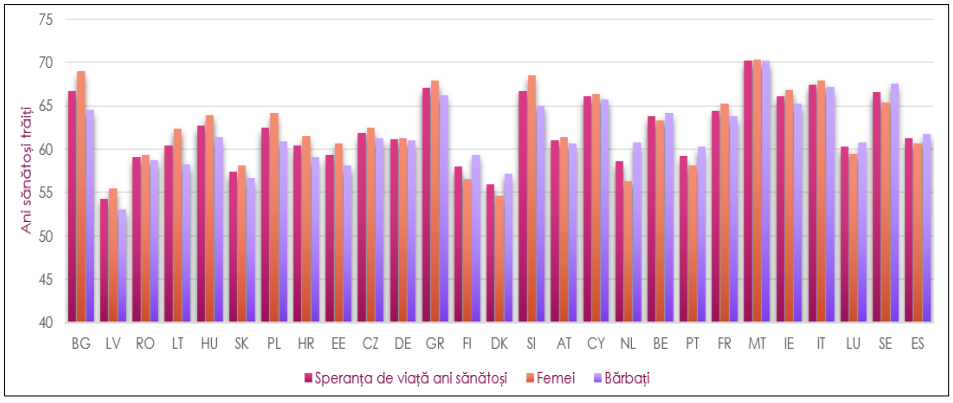


Figura 4. Speranța de ani sănătoși trăiți în funcție de gen, în anul 2022

Sursa: prelucrări ale autorului în Microsoft Office Excel, pornind de la date Eurostat

Datele arată că în cazul a două treimi din statele analizate, femeile trăiesc mai mult decât bărbații. Valoarea specifică Uniunii Europeane este de 62,8 ani la femei și 62,4 ani la bărbați, față de cea din România, care este 59,3 ani la femei și 58,7 ani la bărbați, ceea ce arată că femeile sunt mai rezistente genetic decât bărbații și, de asemenea, mai puțin predispuse la factori de risc (job-uri, alcool, tutun).

În plus, s-au analizat datele privind rata de dependență a populației (procentul populației cu vârste de peste 65 ani în populația cu vârste între 15-64 ani) din anul 2023 și s-au corelat cu PIB-ul/locuitor, exprimat în PPS înregistrat de fiecare țară (*Figura 5*).

Cea mai mică rată de dependență a populației s-a înregistrat în Luxemburg (21,5%) și Irlanda (23,2%), PIB-ul/loc. exprimat în PPS (*paritatea puterii de cumpărare*) fiind de 90.308,8 unități PPS/locuitor, respectiv 81.217,60 unități PPS/locuitor. La polul opus se află Italia, Portugalia, Finlanda cu o rată de dependență de 37,8% (cu un PIB/loc exprimat în PPS de peste 30.000 unități PPS/locuitor) și Bulgaria cu 37,7% (cu un PIB/loc exprimat în PPS de 24.335,70 unități PPS/locuitor). Valoarea specifică Uniunii Europene în ceea ce privește rata de dependență este de 33,4% (cu un PIB/loc exprimat în PPS de 38,132.0 unități PPS/locuitor), iar în România este de 30,7% (cu un PIB/loc exprimat în PPS de 29,694.4 unități PPS/locuitor). Corelația dintre poziționările statelor membre din perspectiva celor doi indicatori arată o relație negativă, poziționarea favorabilă în funcție de rata de dependență a populației influențând negativ poziționarea din perspectiva PIB-ului/loc exprimat în PPS în 62,91% din cazuri.

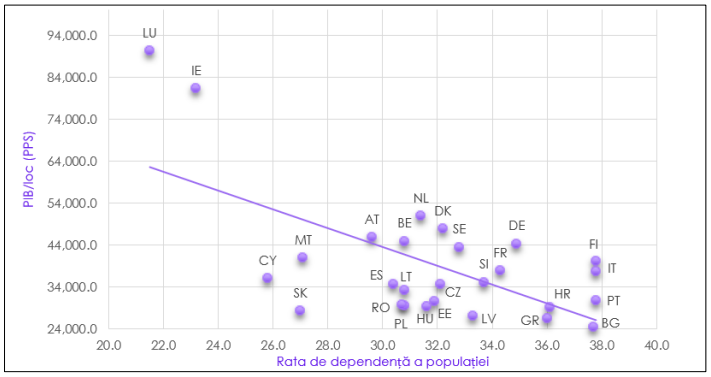


Figura 5. Relația dintre rata de dependență a populației și PIB-ul/loc. (PPS) în UE (2023)

Sursa: prelucrări ale autorului în Microsoft Office Excel, pornind de la date Eurostat

Comparând rata de dependență a populației calculată pentru 2023 cu cea din 2013, se constată o creștere a acesteia în toate țările membre (*Figura 6*), cea mai mare creștere fiind înregistrată în Polonia (+10,4 puncte procentuale), iar cea mai mică în Luxemburg (+1,3 puncte procentuale).

Creșterea ratei de dependență face presiuni asupra finanțelor statelor și asupra creșterii cheltuielilor cu pensiile (% PIB). În acest context, *Figura 7* evidențiază influența ratei de dependență a populației asupra cheltuielilor cu pensile ca procent din PIB pentru anul 2022.

Datele arată că poziționarea favorabilă în funcție de rata de dependență a populației este asociată cu un nivel ridicat al cheltuielilor cu pensiile (% din PIB) în 49,74% din cazurile analizate. Țara cu cel mai mic procent din PIB alocat cheltuielilor cu pensile este Irlanda (3,87%) care are o rată de dependență a populației de 23%, iar cea mai mare alocare din PIB pentru pensii o are Italia (15,49%) cu o rată a dependenței de 37,5% (alături de Bulgaria fiind țara cu cea mai mare rată a dependenței înregistrată în anul 2022). În ceea ce privește Uniunea Europeană, în comparație cu România, pensiilor le este alocat un procent din PIB de 12,27% (cu rata de dependență de 33,1%), respectiv 8,3% (cu o rată de dependență de 30,3%, în creștere continuă încă din anul 2013).

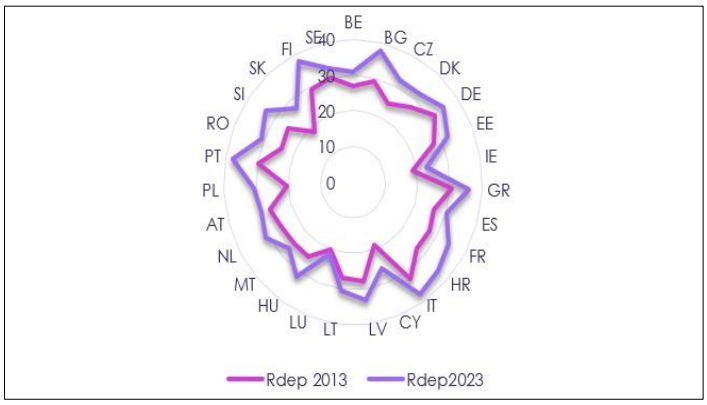


Figura 6. Evoluția ratei de dependență a populației în vârstă în perioada 2013 – 2023 în statele membre ale UE

Sursa: prelucrări ale autorului în Microsoft Office Excel, pornind de la date Eurostat

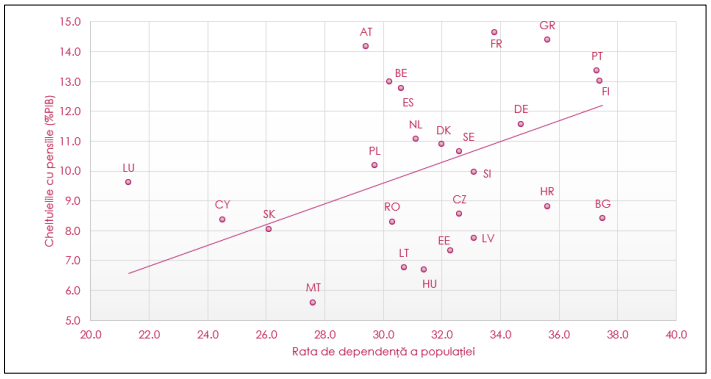


Figura 7. Relația dintre rata de dependență a populației și cheltuielile cu pensiile (%PIB) în UE (2022)

Sursa: prelucrări ale autorului în Microsoft Office Excel, pornind de la date Eurostat

În continuare, au fost extrase date de pe platforma Eurostat ce conțin previziuni până în anul 2100 asupra ratei de dependență a populației, atât pentru România, cât și pentru Uniunea Europeană (*Figura 8*). Aceste prognoze au ca punct de plecare 6 scenarii ipotetice: un scenariu de bază în care nu există schimbări de politici, un scenariu cu o rată a natalității scăzută, un scenariu cu o rată a mortalității scăzută, un scenariu cu o rată a migrației ridicată, un scenariu cu o rată a migrației scăzută și un scenariu care reflectă absența migrației.

În toate scenariile se observă în timp un trend ascendent al ratei de dependență, cu o creștere mai pronunțată până în jurul anului 2050, după care creșterea tinde către zero.

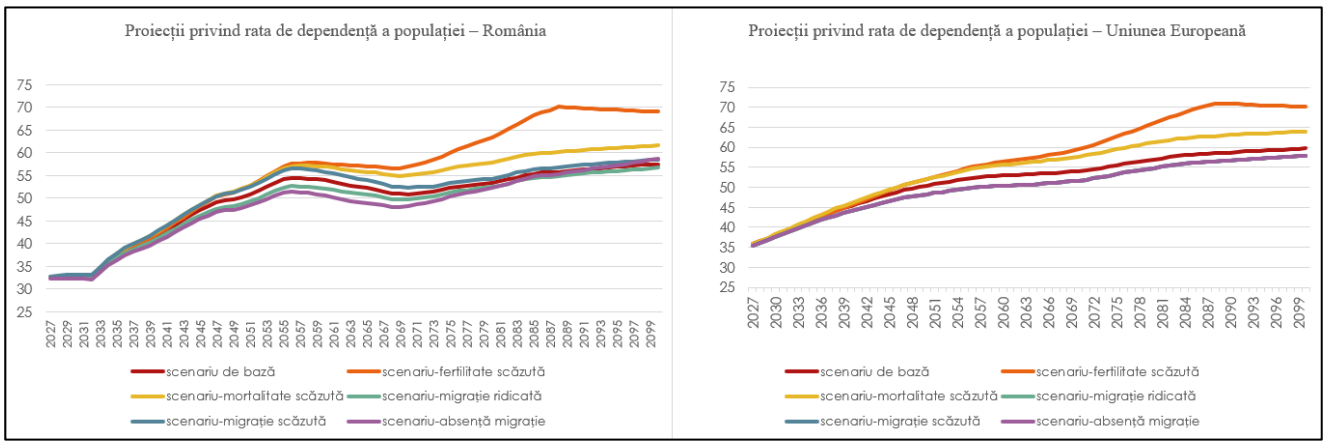


Figura 8. Proiecții privind rata de dependență a populației în Uniunea Europeană și în România – orizont de timp 2100

Sursa: prelucrări ale autorului în Microsoft Office Excel, pornind de la date Eurostat

De remarcat este faptul că rata de dependență, atât în cazul României cât și al UE pornește de la aproximativ 35% în prezent și se plafonează în jurul valorii de 65% la sfârșitul prognozei, chiar dacă în cazul României evoluția este ușor oscilantă. O rată a dependenței de 65% este o perspectivă îngrijorătoare, atât pentru România cât și pentru toate statele membre din Uniunea Europeană, deoarece înseamnă o presiune uriașă pe sustenabilitatea finanțelor publice, ceea ce va exercita efecte negative asupra generațiilor următoare. Acest lucru poate fi atenuat doar dacă vor fi adoptate politici care să încurajeze îmbătrânirea activă (creșterea vârstei de pensionare) și să modifice trendurile demografice (creșterea natalității).

Concluziile cercetării

Îmbătrânirea populației este rezultatul interferenței mai multor factori care pot fi gestionați prin politici fiscale, sociale sau demografice astfel încât impactul asupra economiei să fie pozitiv.

Natalitatea este influențată negativ de rata divorțurilor pe fondul reducerii numărului de căsătorii, iar în acest sens merită menționat faptul că rata divorțurilor este mai crescută și natalitatea mai scăzută în țările vestice în care accentul se pune pe creșterea nivelului de trai și pe realizarea profesională în detrimentul familiei tradiționale. În condițiile în care, pentru femeia modernă, nașterea este o opțiune care depinde de nivelul de informare, de educație, de religie, de sănătate, de vârstă și, nu în ultimul rând, de venit, numărul copiilor raportat la populația adultă este în continuă scădere. Alocările bugetare pentru programele de creștere a natalității pot fi sustenabile pe termen lung în perspectiva pregătirii viitorilor tineri pentru o integrare cât mai rapidă pe piața muncii.

Creșterea puterii de cumpărare a influențat pozitiv speranța de viață, o economie sustenabilă fiind capabilă să suporte mai ușor cheltuielile generate de îmbătrânire, iar analiza confirmă relația pozitivă dintre speranța de viață și nivelul de dezvoltare economică măsurat prin PIB-ul/loc (PPS). Diferența dintre speranța de viață la naștere (80,6 ani pentru anul 2022 în UE) și speranța de ani sănătoși trăiți (62,6 ani) are impact asupra finanțelor publice ale țărilor. Costul pensiilor și al îngrijirii sănătății pentru o populație îmbătrânită, pe fondul creșterii ratei de dependență a populației, poate afecta sustenabilitatea fiscală, relația pozitivă dintre rata de dependență a populației și cheltuielile cu pensiile (% din PIB) fiind, de asemenea, confirmată în cadrul analizei realizate.

Comparând datele privind speranța de viață se observă că diferența dintre speranța de viață la naștere și cea exprimată în ani sănătoși trăiți este mai mare în cazul statelor membre cu un PIB/loc (PPS) mai ridicat, acestea asigurând condiții de trai și servicii medicale de o calitate mai bună. Chiar dacă, de la țară la țară, speranța de ani sănătoși trăiți este diferită se observă o diferență redusă (în medie de 6 luni) între bărbații și femeile din aceeași țară, în favoarea celor din urmă. De remarcat este faptul că perioada activă (15-65 de ani) este dificil de extins deoarece depășește speranța de ani sănătoși trăiți (în România vârsta de pensionare fiind de 65 de ani, iar speranța de ani sănătoși trăiți de 59 de ani).

Rata de dependență a populației a crescut în toate țările membre, tendința menținându-se și în previziunile pe termen lung. În urma scenariilor ipotetice care au stat la baza construirii prognozelor asupra ratei de dependență a populației atât pentru România cât și pentru Uniunea Europeană s-a observat o apreciere a acestei rate începând cu anii 2032 odată ce așa numita generație baby-boomer (generația născută între anii 1960 – 1970) va ieși la pensie. Creșterea se va menține până în jurul anilor 2050 când rata de creștere va fi mai mică. Începând cu anul 2050, prognozele arată diferențe între scenarii, efectele scăderii natalității reflectându-se mai puternic.

Demografia a fost, este și va fi o permanentă provocare pentru economia mondială. Modul în care trăiesc, cât trăiesc, unde trăiesc, cum trăiesc oamenii are implicații majore asupra indicatorilor macroeconomici. Vârsta, numărul de copii, nivelul de trai sunt variabile de care atât guvernele, cât și firmele trebuie să țină cont, atât în politica bugetară, cât și în proiectarea politicilor de dezvoltare.

Bibliografie

- Acemoglu, D., Restrepo, P. 2017. Secular stagnation? The Effect of Aging on Economic Growth in the Age of Automation. *American Economic Review*, 107(5), pp. 174-179.
- Aiyar, S., Ebeke, C.H. 2016. The Impact of Workforce Aging on European Productivity. *International Monetary Fund Working Papers*. 16/238, pp. 4-8.
- Bodnár, K., Nerlich, C. 2022. The Macroeconomic and Fiscal Impact of Population Ageing European Central Bank. *ECB Occasional Paper Series*, No. 296, pp. 26-29.
- Börsch-Supan, A., Weiss, M. 2016. Productivity and Age: Evidence from Work Teams at the Assembly Line. *The Journal of the Economics of Ageing*, 7 (C), pp. 30-42.
- National Research Council. 2012. ; Aging and the Macroeconomy: Long-Term Implications of an Older Population. *The National Academies Press*. 16.
- Crowe, D., Haas, J., Millot, V., Rawdanowicz, L., Turban, S. 2022. Population Ageing and Government Revenue: Expected Trends and Policy Considerations to Boost Revenue Economics. *Department Working Papers*, 1737, pp. 6-33.
- European Commission. 2024. 2024 Aging Report: Economic and Budgetary Projections for the EU Member States (2022-2070). IP/23/279, pp. 312-314.
- Eurostat. 2025. Database [online]. Disponibil la: https://ec.europa.eu/eurostat [Accesat în martie 2025];
- Feyer, J. 2007, 2008. Demographics and productivity. *The Review of Economics and Statistics*, 89(1), pp. 100–109.
- International Labor Organization. 2020. Statistics on the Working-Age Population and Labor Force.
- Liu, B., Yang, Z. 2018. Population Aging Shock and Fiscal Sustainability in China: Mechanism Analysis and Effect Simulation. *The Singapore Economic Review*, 66(06), pp 1687–1708.
- Liu, Y., Westlius, N. J. 2016. The Impact of Demographics on Productivity and Inflation in Japan. *International Monetary Fund Working Papers*, 8(02).
- Nerlich, C., Schroth, J. 2018. The Economic Impact of Population Ageing and Pension Reforms. *Economic Bulletin Articles*, 2, pp. 89-94.
- Siliverstovs, B., Kholodilin, K. A., Thiessen, U. 2011. Does Aging Influence Structural Change?. *Economic Systems*, 35(2), pp. 244-260.
- Van den Berg, T., Schuring, M., Avendano, M., Mackenbach, J., Burdorf, A. 2010. The Impact of Ill Health on Exit from Paid Employment in Europe Among Older Workers. *Occupational and Environmental Medicine*, 67(12), pp. 845-852.
- Werding, M. 2008. Ageing and Productivity Growth: Are There Macro-Level Cohort Effects of Human Capital?. *CESifo Working Paper Series*. 2207.

Coaching pentru creșterea productivității echipelor de vânzări

Ervin-Richard BIBIRI[10]
Facultatea de Economie Teoretică și Aplicată

Rezumat

Lucrarea analizează impactul coaching-ului asupra creșterii productivității echipelor de vânzări, având la bază o fundamentare teoretică solidă și o abordare practică structurată. Sunt explorate modelele de coaching relevante, precum GROW, OSKAR, CLEAR, și sunt integrate concepte din literatura de specialitate – în special din lucrările lui John Whitmore, Chris Voss, Sam Horn, Shelle Rose Charvet, Joseph O'Connor și John Seymour. Cercetarea utilizează o metodologie bazată pe analiza de best practices, fără studii de caz clasice, interviuri sau chestionare. Partea practică include o simulare detaliată a unei vânzări, cu reflecții asupra fiecărei etape. Concluziile propun direcții de aplicabilitate pentru organizațiile din România și evidențiază importanța coaching-ului continuu în mediul de afaceri competitiv. (O'Connor & Seymour, 2001: pp. 42–44)

1. Introducere

Coaching-ul a devenit o componentă esențială în strategiile moderne de leadership și management al echipelor, în special în domeniul vânzărilor. În contextul actual, în care competiția este acerbă, iar clientul este tot mai bine informat, succesul unei echipe de vânzări depinde nu doar de produs, ci și de modul în care echipa interacționează, se motivează și se adaptează nevoilor pieței.

Această lucrare își propune să exploreze modul în care coaching-ul contribuie la creșterea performanței echipelor de vânzări, pornind de la fundamente teoretice validate, până la aplicații practice. Obiectivele cercetării sunt: (1) identificarea celor mai eficiente modele și tehnici de coaching aplicabile în vânzări; (2) evaluarea modului în care comunicarea adaptată poate influența rezultatele; (3) integrarea principiilor de influențare și negociere în structura unui proces de vânzare; (4) formularea unor bune practici adaptate contextului românesc.

2. Stadiul actual al cunoașterii

2.1 Modele de coaching relevante pentru echipele de vânzări

Literatura de specialitate oferă o varietate de modele de coaching, fiecare cu aplicabilitate specifică în funcție de contextul organizațional. Dintre acestea, patru modele sunt frecvent utilizate în coaching-ul de echipă și coaching-ul pentru vânzări:

- **Modelul GROW** (Goal, Reality, Options, Will), propus de John Whitmore, este unul dintre cele mai populare modele de coaching. El oferă un cadru logic și structurat pentru stabilirea obiectivelor, evaluarea situației curente, explorarea opțiunilor și angajamentul față de acțiune. (Whitmore, 2017: pp. 33–35)
- **Modelul OSKAR** (Outcome, Scaling, Know-how, Affirm & Action, Review) este orientat spre soluții și potrivit pentru echipe, întrucât încurajează evaluarea progresului și evidențierea resurselor deja existente.
- **Modelul CLEAR** (Contracting, Listening, Exploring, Action, Review), dezvoltat de Peter Hawkins, este axat pe dezvoltarea relației coach–coachee, punând accent pe ascultare activă și explorarea profundă a blocajelor.

[10] E-mail: bibiriervin21@stud.ase.ro

- **Modelul CIGAR** (Current reality, Ideal outcome, Gaps, Action, Review) adaugă un pas de identificare a decalajului dintre situația actuală și obiectivul ideal, ceea ce îl face util în contexte de performanță.

Toate aceste modele pot fi aplicate cu succes în cadrul echipelor de vânzări, mai ales atunci când sunt adaptate stilului și nevoilor fiecărui membru al echipei.

2.2 Rolul comunicării în coaching și impactul asupra performanței echipelor

Comunicarea este un element fundamental în procesul de coaching. Ea facilitează încrederea, creează contextul pentru învățare și permite dezvoltarea unei relații constructive între coach și membrii echipei. În coaching-ul de echipă, comunicarea eficientă susține clarificarea obiectivelor comune, diminuarea conflictelor și creșterea motivației.

Elementele cheie ale unei comunicări eficiente în coaching includ:

- **Ascultarea activă**, prin care coach-ul înțelege nu doar mesajul explicit, ci și emoțiile și intențiile din spatele cuvintelor;
- **Întrebările deschise**, care încurajează reflecția și clarificarea gândurilor;
- **Feedback-ul constructiv**, oferit într-un mod empatic și centrat pe soluții;
- **Adaptarea stilului de comunicare** în funcție de interlocutor, ceea ce presupune sensibilitate culturală, emoțională și cognitivă.

Prin aceste practici, coaching-ul devine un mediu sigur pentru explorare, învățare și creștere a performanței. În contextul echipelor de vânzări, comunicarea bine calibrată stimulează încrederea în lider, colaborarea și atingerea obiectivelor comerciale.

2.3 Teoria sistemelor reprezentationale și adaptarea stilului de comunicare în coaching

O'Connor și Seymour, în *Introducere în NLP* (2001), explică modul în care oamenii procesează realitatea prin filtre senzoriale specifice: vizual, auditive, olfactive, gustativ și kinestezic. Această teorie, formulată inițial de Richard Bandler și John Grinder, este esențială în coaching, deoarece permite antrenorului să adapteze comunicarea în funcție de stilul perceptiv dominant al interlocutorului.

- Persoanele **vizuale** preferă explicațiile susținute de imagini, analogii vizuale sau schițe mentale – de exemplu, „Văd clar unde trebuie să ajungem".
- Persoanele **auditive** reacționează pozitiv la tonul vocii, la ritmul conversației și la structura logică a discursului – „Asta sună ca un plan bun".
- Persoanele **kinestezice** se conectează mai ușor prin exemple concrete, prin contact fizic (acolo unde e relevant) și printr-un limbaj al emoției sau acțiunii – „Simt că această strategie va funcționa".

În plus, deși mai puțin întâlnite în coaching-ul clasic, stilurile **olfactiv** și **gustativ** pot fi relevante în anumite contexte particulare:

- Persoanele cu preferință **olfactivă** sunt sensibile la mirosuri și pot asocia rapid experiențele sau spațiile cu o anumită stare mentală.
- Persoanele cu procesare **gustativă** pot lega experiențele de senzații legate de gust, fiind receptive la metafore culinare sau senzoriale subtile.

În coaching-ul echipelor de vânzări, utilizarea acestor stiluri adaptate de comunicare crește rata de engagement, facilitează învățarea și influențează pozitiv performanța echipei. O'Connor și

Seymour subliniază faptul că recunoașterea acestor sisteme nu doar îmbunătățește dialogul, ci creează și o conexiune autentică între coach și coachee, aspect esențial pentru atingerea obiectivelor comune.

2.4 Contribuții recente din literatura de specialitate

Pe lângă modelele de coaching și teoriile NLP, literatura contemporană aduce contribuții valoroase care completează perspectiva asupra performanței și influențării în coaching-ul pentru vânzări:

- **Chris Voss**, în *Arta negocierii*, propune tehnici de negociere tactică și empatică, cum ar fi oglindirea și întrebările calibrate. Acestea sunt utile în coaching pentru dezvoltarea abilităților de comunicare strategică și persuasiune. (Voss, 2017: pp. 102–105)
- **Sam Horn**, în *Arta conversației*, se concentrează pe impactul mesajului și pe modul în care poate fi spus ceva memorabil și convingător. Tehnici precum „Yes-and" și storytelling-ul pot fi folosite în coaching pentru a stimula creativitatea și implicarea. (Horn, 2014: pp. 58–59)
- **Shelle Rose Charvet**, în *Cuvinte care schimbă minți,* introduce modelul LAB Profile, care ajută la identificarea tiparelor de limbaj și motivație. Coach-ii pot folosi aceste profiluri pentru a adapta stilul de comunicare și a construi mesaje care să declanșeze acțiune. (Charvet, 1997: pp. 67–69)

Aceste contribuții demonstrează că eficiența coaching-ului nu depinde doar de structură, ci și de calitatea conversației, empatiei și influenței, toate având impact direct asupra comportamentului și rezultatelor echipei.

3. Metodologia cercetării

Cercetarea se bazează pe analiza de best practices din literatura de specialitate, fără aplicarea unor metode empirice directe (interviuri, chestionare sau studii de caz). Am ales o abordare calitativă, concentrată pe:

- Analiza modelelor de coaching aplicabile în contexte comerciale.
- Integrarea principiilor NLP, de influențare și negociere în procesul de coaching.
- Simularea unui proces de vânzare complet, analizat pe etape, cu integrarea teoriilor și reflecțiilor aferente.

Această metodologie permite dezvoltarea unui cadru coerent și aplicabil pentru organizațiile interesate să își îmbunătățească performanța echipelor de vânzări prin coaching adaptat și continuu.

4. Rezultate și discuții

4.1 Impactul coaching-ului asupra performanței echipelor de vânzări

Implementarea coaching-ului în cadrul echipelor de vânzări aduce beneficii semnificative asupra performanței individuale și de grup. Prin încurajarea reflecției, a responsabilității și a motivației intrinseci, coaching-ul contribuie la clarificarea obiectivelor, la depășirea blocajelor și la o comunicare mai eficientă. În România, în special, adaptarea acestui proces la specificul cultural și economic este esențială pentru succes.

Un aspect cheie este adaptarea stilului de comunicare și influențare la valorile, obiceiurile și ritmul pieței românești. În acest sens, utilizarea întrebărilor deschise, feedback-ului constructiv și ascultării active facilitează construirea încrederii, a unui climat colaborativ și a unei culturi orientate spre învățare continuă.

4.2 Analiză a unor best practices din literatura de specialitate

În cazul echipelor comerciale, literatura de specialitate recomandă următoarele practici specifice:

- utilizarea coaching-ului pentru pregătirea apelurilor și întâlnirilor de vânzare (coaching înainte de acțiune),
- sesiuni de coaching „on the field", în care managerul însoțește agentul de vânzări și oferă feedback în timp real,
- utilizarea de role-play-uri recurente pentru antrenarea reacției în fața obiecțiilor clienților,
- stabilirea de obiective clare, SMART, urmate de sesiuni de coaching axate pe performanță și progres,
- crearea unui spațiu de învățare continuă unde membrii echipei pot împărtăși bune practici între ei (peer coaching).

SMART este un acronim care definește caracteristicile unui obiectiv bine formulat: Specific (clar definit), Măsurabil (poate fi cuantificat), Atingibil (realist în context), Relevant (aliniat cu scopurile echipei sau organizației) și Limitat în timp (are un termen clar de realizare).

4.3 Simulare practică – Role-play de vânzare și reflecții

Pentru simularea practică, s-a utilizat un scenariu de vânzare B2B între o companie de tehnologie educațională (*Tech4Edu*) și un potențial client corporate (*ProTrain SRL*), furnizor de traininguri. Scopul a fost acela de a demonstra cum pot fi integrate tehnicile de coaching și comunicare în etapele unei vânzări comerciale complete.

Contextul simulării: Consultantul de vânzări de la Tech4Edu (firmă care produce echipamente IT personalizate) se întâlnește cu managerul de achiziții de la ProTrain SRL pentru a prezenta o soluție personalizată de digitalizare a sălilor de training.

Etapele simulării și integrarea elementelor teoretice:

Etapa 1 – Stabilirea contactului și crearea conexiunii

Inspirat din Sam Horn – Arta conversației

Consultant: „Bună ziua, mă bucur să vă cunosc! Am înțeles că echipa dvs. livrează traininguri pentru companii din domenii foarte diverse. Ce v-a plăcut cel mai mult la ultima sesiune organizată?"
Client: „Interacțiunea. Participanții au fost foarte implicați."
Consultant: „Excelent! Și tocmai asta vrem să susținem prin soluțiile noastre – tehnologie care să nu înlocuiască interacțiunea umană, ci să o amplifice."
→ *Conectare personală, întrebare pozitivă deschisă („Ce v-a plăcut...?"), observare și valorizare – tehnici propuse de Horn pentru deschidere autentică.*

Etapa 2 – Identificarea nevoilor clientului

Inspirat din Chris Voss – Arta negocierii

Consultant: „Ce-ar fi cel mai important pentru dvs. când modernizați o sală de training?"
Client: „Flexibilitate. Să putem adapta rapid echipamentele pentru traininguri online sau față în față."
Consultant: „Flexibilitate... [pauză]. Asta sună ca o provocare des întâlnită. Cum faceți asta acum?"
→ *Folosirea tehnicii „oglinzirii" (repetarea cuvintelor clientului cu ton empatic) și întrebări calibrate („Cum faceți asta acum?") care evită defensiva și încurajează explorarea.*

Etapa 3 – Prezentarea ofertei

Inspirat din O'Connor & Seymour – Introducere în NLP

Consultant: „Din ce mi-ați spus, ați aprecia un sistem ușor de integrat, cu interfață intuitivă. Pentru dvs., ar conta mai mult să *vedem* acum un demo sau să *ascultați* câteva testimoniale de la clienți similari?"

Client: „Cred că dacă vedem demo-ul, ne clarificăm mai bine."

Consultant: „Perfect – haideți să *vizualizăm* împreună cum arată o sesiune live cu sistemul nostru."

→ *Adaptarea comunicării la sistemul reprezentational al clientului: vizual. Alegerea cuvintelor-cheie („vedem", „vizualizăm") în funcție de preferințele perceptive.*

Etapa 4 – Gestionarea obiecțiilor

Inspirat din Shelle Rose Charvet – Cuvinte care schimbă minți

Client: „Pare interesant, dar mă îngrijorează dacă echipa noastră se va adapta rapid."

Consultant: „Înțeleg că pentru dvs. e important ca lucrurile să *funcționeze imediat* și să *nu apară blocaje*."

Client: „Exact."

Consultant: „Soluția noastră e gândită pentru cei care preferă o tranziție *pas cu pas*, cu suport permanent. V-ar ajuta să discutăm despre cum pregătim echipa tehnic și psihologic pentru tranziție?"

→ *Folosirea tiparelor motivaționale: „departe de" (evitarea blocajelor), și a cuvintelor-cheie de acțiune. Confirmare și reformulare pe stilul de decizie al clientului.*

Etapa 5 – Negocierea termenilor

Inspirat din Chris Voss – Arta negocierii

Client: „Putem discuta despre un preț mai bun dacă achiziționăm mai multe unități?"

Consultant: „Cum ați dori să arate un pachet avantajos pentru ambele părți?"
Client: „Poate o reducere pentru trei unități."

Consultant: „Am putea merge în direcția asta dacă reușim să sincronizăm implementarea într-un termen comun. Cum ar fi dacă stabilim totul până vineri?"

→ *Folosirea întrebărilor deschise pentru colaborare, obținerea angajamentului, și o închidere orientată pe „win-win".*

Etapa 6 – Închiderea vânzării

Tehnici sintetizate din toate cele 4 cărți

Consultant: „Soluția noastră vine la pachet cu training, instalare, suport și un parteneriat pe termen lung. Dacă totul e în regulă, putem stabili pașii pentru implementare."

Client: „Da, putem merge mai departe."

→ *Claritate, asumare, propunere fermă dar colaborativă.*

Reflecții:

- Comunicarea empatică și adaptată este esențială pentru influențarea deciziei clientului.
- Stilul de coaching aplicat intern poate transforma nu doar procesul de vânzare, ci și încrederea în echipă și performanța acesteia.
- Integrarea conceptelor din cele patru cărți oferă o abordare coerentă și eficientă, aplicabilă în viața profesională cotidiană.

5. Concluzii și recomandări

5.1 Lecții învățate din cercetare

Pe parcursul acestui studiu, s-a evidențiat importanța coaching-ului ca instrument strategic pentru îmbunătățirea performanțelor echipelor de vânzări. Coaching-ul nu este doar o metodă de dezvoltare personală, ci și un factor cheie în optimizarea proceselor de vânzare, în creșterea motivației angajaților și în consolidarea relațiilor cu clienții.

Unul dintre cele mai relevante aspecte constatate este faptul că vânzările nu se bazează exclusiv pe produs sau preț, ci pe capacitatea vânzătorilor de a influența și de a crea conexiuni autentice cu clienții. Prin utilizarea tehnicilor NLP și a strategiilor de influențare descrise de Shelle Rose Charvet și Sam Horn, vânzătorii pot personaliza interacțiunile și pot adapta mesajul în funcție de stilul de comunicare al clientului. Acest lucru conduce la o rată mai mare de conversie și la relații comerciale mai stabile pe termen lung.

De asemenea, aplicarea tehnicilor de negociere prezentate de Chris Voss demonstrează că succesul în vânzări depinde în mare măsură de capacitatea de a asculta activ, de a oglindi emoțiile clientului și de a pune întrebări calibrate pentru a descoperi adevăratele nevoi. Coaching-ul contribuie la dezvoltarea acestor competențe, oferind vânzătorilor instrumentele necesare pentru a gestiona obiecțiile și pentru a închide vânzările în mod eficient.

Un alt aspect important este faptul că coaching-ul nu ar trebui să fie un proces ocazional, ci o practică continuă, integrată în cultura organizațională. Organizațiile care investesc în coaching regulat observă îmbunătățiri semnificative în performanța angajaților, în retenția clienților și în creșterea veniturilor.

5.2 Cum poate fi îmbunătățit coaching-ul organizațional?

Pentru ca coaching-ul să aibă un impact durabil asupra echipelor de vânzări, este necesară o abordare structurată și bine integrată în procesele de management. Printre măsurile care pot îmbunătăți coaching-ul organizațional se numără:

- **Personalizarea coaching-ului în funcție de nevoile echipei**: Nu toate echipele de vânzări sunt la același nivel de competență sau motivație. Un program de coaching eficient trebuie să fie flexibil și adaptat nevoilor individuale ale angajaților.
- **Utilizarea unor modele validate de coaching**: Modelele precum GROW, OSKAR sau CLEAR oferă un cadru bine structurat pentru dezvoltarea competențelor de vânzări. Integrarea acestor modele în sesiuni de coaching poate facilita obținerea unor rezultate concrete și măsurabile.
- **Includerea tehnologiilor de analiză și feedback**: Utilizarea instrumentelor digitale pentru monitorizarea performanței și a progresului individual poate crește eficiența coaching-ului. Aplicațiile de e-learning și platformele de analiză a datelor pot fi utilizate pentru a identifica punctele forte și zonele de îmbunătățire ale echipelor de vânzări.

- **Crearea unei culturi a învățării continue**: Coaching-ul nu ar trebui să fie un eveniment singular, ci un proces continuu de dezvoltare. Organizațiile ar trebui să încurajeze feedback-ul reciproc, mentoratul și învățarea colaborativă între membrii echipei.

5.3 Propuneri de bune practici pentru organizațiile din România

În contextul pieței românești, unde dinamica consumatorilor și preferințele acestora sunt în continuă schimbare, companiile trebuie să își adapteze strategiile de coaching pentru a obține rezultate optime. Printre bunele practici recomandate se numără:

1. **Integrarea coaching-ului în procesul de onboarding al noilor angajați** – Vânzătorii care beneficiază de coaching încă din primele luni de activitate au o rată mai mare de retenție și performanță.
2. **Adoptarea unui coaching bazat pe obiective clare și măsurabile** – Definirea unor KPI-uri relevanți, precum rata de conversie sau timpul mediu de închidere a unei vânzări, ajută la evaluarea eficienței coaching-ului.
3. **Formarea liderilor ca agenți ai schimbării** – Managerii și liderii de echipe trebuie să fie implicați activ în procesele de coaching, servind drept modele pentru angajați.
4. **Crearea unui mediu care promovează dezvoltarea continuă** – Organizarea de workshopuri, sesiuni de coaching de grup și schimburi de experiență între vânzători contribuie la consolidarea competențelor și la îmbunătățirea rezultatelor echipei.
5. **Aplicarea principiilor de influențare și persuasiune în vânzări** – Antrenarea echipelor în tehnici avansate de comunicare, negociere și gestionare a obiecțiilor, inspirate din cărțile *Arta negocierii* și *Cuvinte care schimbă minți*, poate aduce un avantaj competitiv semnificativ.

Prin implementarea acestor bune practici, organizațiile pot transforma coaching-ul dintr-un simplu proces de dezvoltare într-o strategie esențială pentru creșterea performanței și consolidarea avantajului competitiv pe piața din România.

5.4 Contribuții relevante din literatura de specialitate

1. **Joseph O'Connor & John Seymour** – Autori ai cărții *Introducere în NLP*, aceștia sunt experți în Programare Neuro-Lingvistică (NLP) și au contribuit la dezvoltarea tehnicilor de influențare și comunicare în coaching și vânzări.
2. **Chris Voss** – Fost negociator FBI și autor al cărții *Arta negocierii,* Voss este recunoscut pentru tehnicile sale inovatoare de negociere bazate pe inteligență emoțională și psihologie comportamentală.
3. **Shelle Rose Charvet** – Autoarea cărții *Cuvinte care schimbă minți*, Charvet este specializată în identificarea tiparelor lingvistice și motivaționale, ajutând vânzătorii și negociatorii să adapteze mesajele la nevoile interlocutorilor.
4. **Sam Horn** – Expertă în comunicare strategică și autoarea cărții *Arta conversației*, Horn oferă soluții pentru crearea unui impact maxim în interacțiuni, prin storytelling și tehnici de persuasiune.

Aceste contribuții au fost integrate în cadrul acestui studiu pentru a oferi o perspectivă aplicabilă asupra coaching-ului în vânzări, consolidând importanța unei abordări strategice și personalizate în procesul de influențare și negociere.

Bibliografie

- Charvet, S. R., 1997. Cuvinte care schimbă minți: Stăpânește limbajul influenței. București: Amaltea.
- Cox, E., Bachkirova, T. & Clutterbuck, D., 2018. The Complete Handbook of Coaching. 3rd ed. London: Sage Publications. (Cox et al., 2018: pp. 108–110)
- Hart Consulting, 2021. Studiu de caz: Transformarea unei echipe de top management într-o echipă de înaltă performanță. [online] Available at: https://www.hartconsulting.eu/ro/resurse/noutati/studiu-de-caz-drumul-de-la-echipa-la-o-echipa-inalt-performanta/ [Accessed April 2024].
- Horn, S., 2014. Arta conversației: Cum să atragi interesul, să captezi atenția și să obții rezultate. București: Curtea Veche.
- International Coach Federation, 2020. Global Coaching Survey. [online] Available at: https://coachingfederation.org/research/global-coaching-study [Accessed April 2024].
- Jones, R. J., Woods, S. A. & Guillaume, Y. R. F., 2016. "The effectiveness of workplace coaching: A meta-analysis of learning and performance outcomes from coaching". Journal of Occupational and Organizational Psychology, 89(2), pp. 249–277. (Jones et al., 2016: pp. 251–253)
- O'Connor, J. & Seymour, J., 2001. Introducere în NLP. București: Curtea Veche.
- Passmore, J. & Fillery-Travis, A., 2011. "A Critical Review of Executive Coaching Research: A Decade of Progress and What's to Come". Coaching: An International Journal of Theory, Research and Practice, 4(2), pp. 70–88. (Passmore & Fillery-Travis, 2011: pp. 71–72)
- Theeboom, T., Beersma, B. & van Vianen, A., 2014. "Does coaching work? A meta-analysis on the effects of coaching on individual level outcomes in an organizational context". The Journal of Positive Psychology, 9(1), pp. 1–18. (Theeboom et al., 2014: pp. 4–6)
- Voss, C., 2017. Arta negocierii. București: Publica.
- Whitmore, J., 2017. Coaching for Performance. 5th ed. London: Nicholas Brealey Publishing.

Libertatea economică în date. Analiză comparativă RO vs. UE-27

Alexia-Floriana BRICIU DIACONU[11]
Maria Alexandra POPESCU[12]
Facultatea de Bussines și Turism
Facultatea de Finanțe, Asigurări, Bănci și Burse de Valori

Rezumat

În această lucrare, analizăm libertatea economică din România comparând-o cu celelalte state membre ale UE-27, bazându-ne pe date actualizate și indicatori relevanți. În plus, studiul are ca scop demonstrarea importanței libertății economice pentru creșterea economică și plasarea României în cadrul Uniunii Europene. Pentru aceasta, am folosit o abordare comparativă bazată pe trei indicatori: drepturile de proprietate, libertatea afacerilor și nivelul PIB/locuitor în PPC. Pe baza datelor observate pe parcursul anilor 2013 – 2023, vom reflecta modul în care acești indicatori influențează creșterea economică, concluziile noastre arătând că îmbunătățirea cadrului instituțional și a protecției drepturilor de proprietate poate avea un impact pozitiv asupra creșterii economice din România.

1. Introducere

În această lucrare, ne propunem să exploram libertatea economică a României și să o comparam cu cea a altor țări din UE-27, pe baza datelor actualizate și a indicatorilor relevanți. Libertatea economică este importanta pentru stimularea creșterii economice, stabilității și atragerea investițiilor, dar si înțelegerea modului în care se descurcă România în acest sens poate face lumină asupra poziției sale în Uniunea Europeană. Lucrarea se va concentra pe trei indicatori principali: drepturile de proprietate, libertatea afacerilor și PIB-ul pe cap de locuitor in PPC. Prin analiza datelor din 2013 până în 2023, scopul este de a evalua modul în care acești factori contribuie la performanța economică a României și de a evidenția domeniile în care îmbunătățirea ar putea duce la o creștere mai puternică. De asemenea, ne propunem să identificăm punctele forte și punctele slabe ale țării în acest domeniu.

2. Stadiul actual al cunoașterii

Libertatea economică joacă un rol important în dezvoltarea unei țări, modelând investițiile, consumul și creșterea economică generală. Este adesea definit de elemente cheie, cum ar fi protecția drepturilor de proprietate, libertatea afacerilor și eficiența reglementării. Potrivit lui Gwartney și Lawson (2008), țările cu niveluri mai mari de libertate economică tind să experimenteze o stabilitate economică mai mare și să atragă mai multe investiții. Studiile de la Heritage Foundation (2023) indică, de asemenea, că națiunile cu scoruri puternice de libertate economică înregistrează de obicei o creștere mai rapidă a PIB-ului pe cap de locuitor și fluxuri de investiții mai puternice. De exemplu, Gwartney și Lawson (2008) au descoperit că o creștere cu 10% a libertății economice este adesea legată de o creștere cu 2% a PIB-ului pe cap de locuitor. Acest lucru sugerează că economiile cu mai puține restricții și piețe mai deschise creează un mediu în care afacerile pot prospera, conducând în cele din urmă la o expansiune economică pe termen lung.

Pentru România, compararea poziției sale cu alte țări din UE-27 oferă informații valoroase despre locul în care se află în ceea ce privește libertatea economică. Un accent cheie al acestei analize este pe drepturile de proprietate și libertatea afacerilor – două componente esențiale pentru un mediu

[11] E-mail: briciudiaconualexia24@stud.ase.ro, Facultatea de Business și Turism
[12] E-mail: popescuioana24@stud.ase.ro, Facultatea de Finanțe, Asigurări, Bănci și Burse de Valori

economic sănătos. Bellavitis și Claessen (2021) subliniază că o protecție puternică a drepturilor de proprietate este crucială pentru atragerea și păstrarea investițiilor. Când aceste drepturi sunt slabe, încrederea investitorilor scade, acumularea de capital pe termen lung încetinește și creșterea economică este afectată.

Un mediu economic stabil, în care drepturile de proprietate sunt protejate și întreprinderile funcționează în conformitate cu reglementări clare și echitabile, are un impact direct asupra investițiilor și consumului. Cercetările sugerează că țările cu politici economice mai liberale atrag niveluri mai ridicate de investiții străine directe (ISD), ceea ce, la rândul său, duce la crearea de locuri de muncă și la venituri mai mari. În ceea ce privește consumatorul, un grad mai ridicat de libertate economică se traduce adesea într-un nivel de trai mai bun. Piețele mai competitive încurajează inovația, mențin prețurile mai scăzute și îmbunătățesc accesul la bunuri și servicii. Heritage Foundation (2023) raportează că țările UE precum Danemarca și Irlanda – ambele cu scoruri puternice de libertate economică – beneficiază de economii mai dinamice, permițându-le să se adapteze rapid la schimbările pieței și să asigure îmbunătățiri constante ale standardelor de viață. Pe de altă parte, țările cu intervenție guvernamentală excesivă, reglementări complexe sau protecții slabe ale afacerilor tind să se lupte cu o creștere mai lentă și cu o încredere redusă a investitorilor.

Acest studiu urmărește să evalueze libertatea economică a României în cadrul UE-27, folosind date din 2013 până în 2023. Prin compararea indicatorilor economici cheie, își propune să evidențieze punctele forte și punctele slabe ale României în acest domeniu. Constatările vor contribui la cercetările existente prin identificarea schimbărilor de politică care ar putea îmbunătăți clasamentul economic al României în UE. Consolidarea drepturilor de proprietate și creșterea libertății afacerilor ar putea fi esențiale în stimularea creșterii economice pe termen lung. În cele din urmă, această cercetare speră să ofere recomandări valoroase care ar putea sprijini drumul României către o economie mai competitivă și mai durabilă.

3. Metodele de cercetare

Acest capitol prezintă metodologia utilizată pentru colectarea și prelucrarea datelor în analiza libertății economice a României în comparație cu statele membre UE-27. Studiul utilizează analiză comparativă și analiză de serii temporale, bazându-se pe date de la Heritage Foundation (pentru indicatorii libertății economice) și Eurostat (pentru PIB-ul pe cap de locuitor exprimat în standardele de putere de cumpărare, PPS).

3.1. Obiectivele cercetării

Principalele obiective ale acestei cercetări sunt:

- Evaluarea poziției României în cadrul UE-27 pe baza principalilor indicatori ai libertății economice.
- Analiza evoluției libertății economice și a dreptului de proprietate privată în România pe parcursul timpului.
- Explorarea posibilelor relații cauzale între libertatea economică și PIB-ul pe cap de locuitor (PPS).

3.2. Surse de date și perioada acoperită

Analiza se bazează pe date din perioada 2013–2023, acoperind indicii de libertate economică, dreptul de proprietate, libertatea de afaceri și PIB-ul pe cap de locuitor (PPS). Selectarea acestei perioade permite evaluarea tendințelor pe termen lung și reducerea potențialelor distorsiuni cauzate de șocurile economice pe termen scurt, cum ar fi criza COVID-19.

3.3. Metode de cercetare

- Clasament comparativ: Poziția României în rândul țărilor UE-27 este stabilită pentru libertatea economică generală și pentru componentele sale cheie.

Rezultate și discuții

Acest capitol analizează poziția României în ceea ce privește libertatea economică, comparativ cu statele membre ale Uniunii Europene (UE-27). Analiza se axează pe evaluarea principalilor indicatori care reflectă nivelul de libertate economică, oferind o descriere detaliată a punctelor forte și slabe ale României și a implicațiilor acestora pentru creșterea economică națională. În plus, se va discuta relația dintre libertatea economică și performanțele economice ale țării, având în vedere atât contextul național, cât și cel european.

Libertatea economică poate fi definită ca gradul în care indivizii și întreprinderile sunt libere să desfășoare activități economice, fără a fi supuși unui control excesiv din partea autorităților guvernamentale. Aceasta include elemente fundamentale precum: protecția proprietății private, libertatea pieței, reglementările fiscale, libertatea comerțului și transparența instituțională. În cadrul Uniunii Europene, libertatea economică este considerată un factor esențial pentru competitivitatea economiilor naționale, atragerea de investiții externe și, implicit, creșterea economică.

În ceea ce privește ANEXA 1, aceasta prezintă Indicele Libertății Economice în UE-27, evidențiind poziția României și performanța sa comparativă în domenii-cheie precum drepturile de proprietate, integritatea guvernului, sănătatea fiscală și eficiența judiciară. După cum s-a observat, România are un indice de libertate economică de 66,5, plasându-se în rândul țărilor din UE cu un rang inferior. Merită menționat că Irlanda conduce acest clasament cu un scor al indicelui de 83,1, în timp ce Grecia ocupă ultimul loc cu 60,6. Acest lucru indică faptul că România se confruntă cu provocări structurale și de reglementare semnificative în comparație cu celelalte state membre ale UE.

Referitor la Indicele Drepturilor de Proprietate, România înregistrează un scor al indicelui 81,7, ocupând locul 22 în UE-27. Acest lucru sugerează deficiențe în cadrul legal pentru protecția drepturilor de proprietate și executarea contractelor. În comparație, Irlanda se află în fruntea acestei categorii cu un scor de 94,1, în timp ce Grecia are cel mai mic scor de 77,3.

Integritatea guvernamentală rămâne o problemă critică în România, cu un scor al indicelui de 49,1, care plasează țara noastră pe locul 25 în UE. Acest lucru reflectă preocupări persistente cu privire la corupție, transparență și eficiența guvernării. În contrast, Finlanda, una dintre cele mai performante, înregistrează un scor al indicelui 100, demonstrând o puternică integritate instituțională.

Din perspectiva indicelui eficienței judiciare, România se situează la 67, scor care ne poziționează pe locul 24 în UE-27. Acest lucru sugerează un nivel moderat de eficiență juridică, dar încă rămâne în urmă față de cei mai performanti, cum ar fi Luxemburg (97,0) și Finlanda (94,8).

România înregistrează un indice al poverii fiscale de 93,7, ocupând locul 2 în UE-27. Acest lucru indică o povară fiscală relativ redusă față de alte state membre. Țări precum Bulgaria (94,2, locul 1) și Ungaria (85,3, locul 3) au rezultate relativ apropiate, sugerând un mediu fiscal favorabil afacerilor.

În mod similar, în ceea ce privește sănătatea fiscală, România înregistrează un scor de 36,1, ocupând locul 24, cu mult sub cele mai bune performante precum Luxemburg (98,5) și Suedia (97,3). Un scor scăzut al sănătății fiscale reflectă provocările legate de sustenabilitatea datoriei și gestionarea inadecvată a bugetului.

Astfel, performanța României la acești indicatori evidențiază provocările structurale cheie care limitează libertatea economică. Țara se confruntă semnificativ cu provocări legate de integritatea guvernului, sănătatea fiscală și protecția drepturilor de proprietate, ceea ce contribuie la clasarea sa mai scăzută. Pentru a spori competitivitatea economică, România trebuie să se concentreze pe reducerea corupției, îmbunătățirea managementului financiar public și consolidarea cadrului legal pentru întreprinderi și proprietari. Implementarea reformelor în aceste domenii ar putea contribui la reducerea decalajului dintre România și statele UE mai libere din punct de vedere economic.

Figura 1 prezintă evoluția Indicele libertății economice al României și componentele sale cheie între 2013 și 2023, inclusiv drepturile de proprietate, integritatea guvernului și libertatea afacerilor. De-a lungul anilor, libertatea economică a României a înregistrat fluctuații, ajungând la 66,5 în 2023, după o scădere ușoară în 2021 și 2022. Acest lucru sugerează provocări de reglementare și structurale în curs care au impact asupra mediului economic al țării.

Una dintre cele mai notabile îmbunătățiri este în ceea ce privește drepturile de proprietate, unde scorul României a crescut de la 40 în 2013 la 81,7 în 2023, indicând progrese în protecția juridică a dreptului de proprietate și executarea contractelor. În schimb, integritatea guvernamentală rămâne o slăbiciune semnificativă, obținând un scor de 49,1 în 2023, unul dintre cele mai scăzute niveluri din UE. În ciuda unor îmbunătățiri față de 39,8 în 2017, problemele de corupție și transparență continuă să submineze încrederea instituțională și eficiența guvernanței.

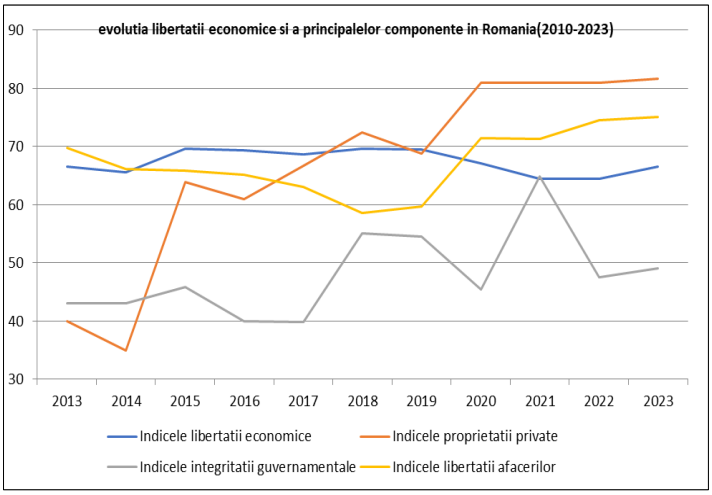


Figura 1. Evoluția libertății economice și a principalelor sale componente (2010-2023)

Sursa: Prelucrări ale autorilor utilizând date extrase de la The Heritage Foundation

Libertatea afacerilor a înregistrat o creștere constantă, îmbunătățindu-se de la 69,8 în 2013 la 75,1 în 2023, reflectând un climat de reglementare mai favorabil pentru întreprinderi. În plus, PIB-ul pe cap de locuitor (PPS) s-a mai mult decât dublat, crescând de la 14.200,3 în 2013 la 29.692 în 2023, evidențiind expansiunea economică susținută și standardele de viață îmbunătățite.

În general, deși România a făcut progrese semnificative în consolidarea drepturilor de proprietate și în promovarea libertății afacerilor, provocările persistente în guvernanță și transparența reglementărilor continuă să împiedice libertatea economică. Abordarea acestor probleme structurale prin reforme instituționale și măsuri anticorupție va fi esențială pentru creșterea competitivității României în UE.

În cadrul Figurii 2, am analizat relația dintre Indicele Libertății Economice și PIB-ul pe cap de locuitor (PPS) în UE-27, evidențiind poziția României (66,5 | 29.692,0 PPS) față de alte state membre. Datele arată că libertatea economică relativ scăzută a României este asociată cu un PIB pe cap de locuitor mai scăzut, plasându-l sub media UE. În schimb, țările cu libertate economică mai mare, cum ar fi Irlanda (83,1 | 81.217,6 PPS) și Luxemburg (79,5 | 90.308,8 PPS), beneficiază de un climat economic mai favorabil și de standarde de trai semnificativ mai ridicate.

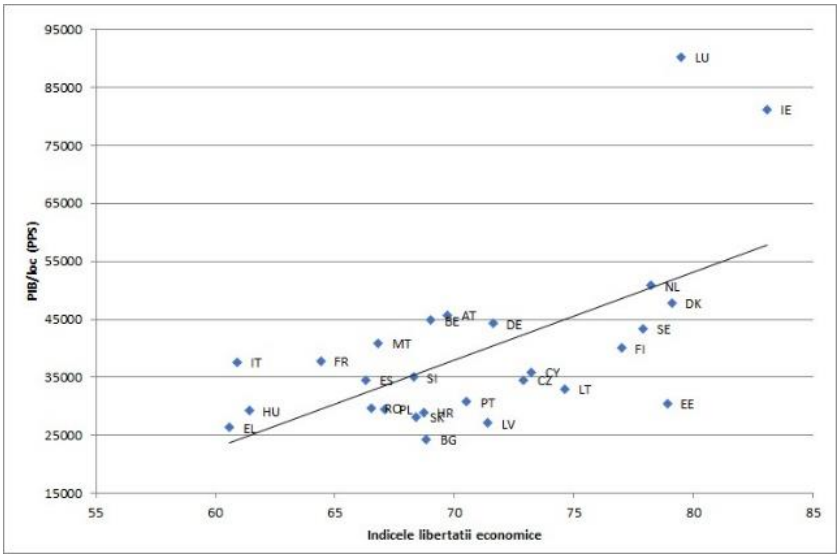


Figura 2. Relația dintre indicele libertății economice și PIB/loc (PPS)

Sursa: Prelucrări ale autorilor utilizând date extrase de la The Heritage Foundation și Eurostat

Țările din Europa Centrală și de Est, precum Republica Cehă (72,9 | 34.483,9 PPS) și Lituania (74,6 | 33.034,5 PPS), au depășit România, datorită unor reforme economice mai eficiente. Între timp, țările cu un indice de libertate economică mai scăzut, cum ar fi Bulgaria (68,8 | 24.335,7 PPS) și Ungaria (61,4 | 29.247,5 PPS), se confruntă cu provocări structurale similare. Aceste diferențe subliniază importanța reformelor strategice în România pentru a îmbunătăți stabilitatea economică, eficiența instituțională și pentru a reduce decalajul cu economiile mai dezvoltate ale UE.

Figura 3 evidențiază corelația dintre Indicele Drepturilor de Proprietate și PIB-ul pe cap de locuitor (PPS) în țările UE, România remarcându-se cu o corelație de 83,36%. Aceasta plasează România printre țările cu o legătură puternică între drepturile de proprietate și PIB-ul/loc (PPS), ceea ce face necesară îmbunătățirea cadrului de protecție pentru drepturile de proprietate. În comparație cu țările vecine, România depășește Bulgaria (75,39%) și Ungaria (73,52%), pe când cele mai slabe legături sunt manifestate în Germania, Estonia și Danemarca.

Libertatea economică are un impact direct asupra capacității unei economii de a se dezvolta și de a crește sustenabil. În cazul României, îmbunătățirea libertății economice ar putea stimula inovația, creșterea competitivității și atragerea de investiții externe. Mai mult, o reglementare mai simplificată și o politică fiscală favorabilă ar sprijini dezvoltarea întreprinderilor mici și mijlocii, esențiale pentru economiile emergente.

În ciuda progreselor înregistrate, România se confruntă cu provocări semnificative. Depășirea obstacolelor birocratice, reducerea corupției și îmbunătățirea transparenței administrative sunt esențiale pentru a ajunge la performanțele economice ale țărilor din vestul Europei. Astfel, România ar putea crea un mediu economic mai favorabil, atât pentru dezvoltarea afacerilor interne, cât și pentru atragerea de capital extern.

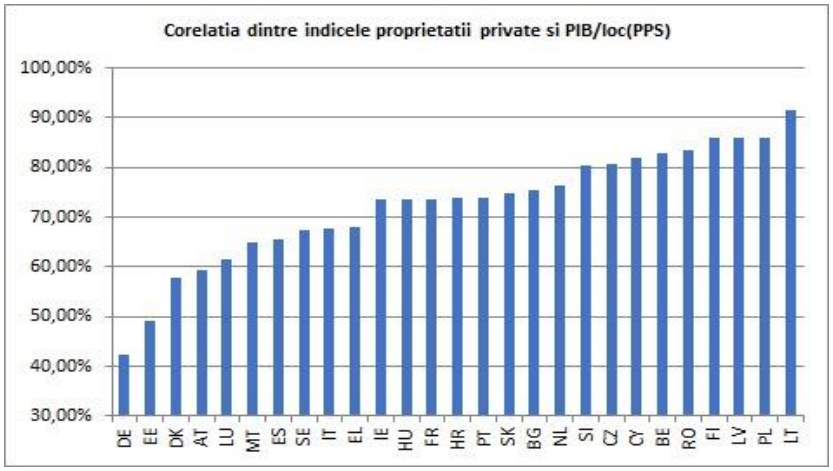


Figura 3. Corelația dintre indicele proprietății private și PIB/loc (PPS)

Sursa: Prelucrări ale autorilor utilizând date extrase de la The Heritage Foundation și Eurostat

Chiar dacă s-au realizat progrese importante, România se confruntă cu o serie de provocări care limitează libertatea economică. Printre acestea se numără birocrația excesivă, corupția persistentă și reglementările fiscale restrictive. Aceste obstacole nu doar că afectează încrederea investitorilor, dar și reduc potențialul de inovare al economiei.

Totuși, există oportunități semnificative de îmbunătățire a libertății economice. Modernizarea administrației publice, implementarea unor politici fiscale mai transparente și stimularea antreprenoriatului ar putea contribui la creșterea nivelului de libertate economică și, implicit, la susținerea unei creșteri economice sustenabile.

În concluzie, libertatea economică reprezintă un factor determinant pentru dezvoltarea și creșterea economică a României. Poziția țării în comparație cu UE-27 reflectă atât progresele realizate în domenii precum deschiderea pieței interne și flexibilitatea pieței muncii, cât și provocările persistente legate de reglementările fiscale și corupție. Pentru a se alinia la media UE-27, România trebuie să adopte reforme structurale menite să îmbunătățească transparența și eficiența administrativă, creând astfel un mediu favorabil dezvoltării economice pe termen lung.

Concluziile cercetării

În concluzie, studiul nostru indică faptul că libertatea economică mai mare, reflectată în PIB-ul pe cap de locuitor, este puternic asociată cu o performanță economică îmbunătățită. Piața internă deschisă și politicile fiscale competitive ale României oferă o bază solidă; totuși, rămân provocări semnificative din cauza birocrației greoaie, instabilității juridice și protecției inadecvate a drepturilor de proprietate. Abordarea acestor probleme prin simplificarea reglementărilor, transparența sporită și modernizarea administrației publice este esențială pentru ca România să-și sporească competitivitatea și să atragă mai multe investiții, permițându-i în cele din urmă să se alinieze mai bine la economiile europene mai avansate.

Bibliografie

- Assibi, A.T., 2022. The Role of Enterprise Risk Management in Business Continuity and Resiliency in the Post-COVID-19 Period. Open Access Library Journal, 9(6), pp. 1-19.
- Comisia Europeană, 2023. Raportul de țară privind România 2023. Comisia Europeană.
- Eurostat, 2025. Eurostat database, disponibil la:
- https://ec.europa.eu/eurostat/data/database
- Friedman, M., 1962. Capitalism și libertate. Chicago: University of Chicago Press.
- Gopisetty, S., 2020. October. "Global pandemic: Business model impact on enterprises reTHINK, reIMAGINE, reINVENT businesses". 2020 IEEE Second International Conference on Cognitive Machine Intelligence (CogMI), pp. 114-120.
- Gwartney, J., Lawson, R., 2008. The Concept and Measurement of Economic Freedom. *European Journal of Political Economy*, 19, pp. 405-430.
- Hayek, F.A., 1944. Drumul către servitute. Londra: Routledge.
- Miller, T., Kim, A.B. și Roberts, J.M., 2024. Indexul libertății economice 2024. The Heritage Foundation.
- NoaNews, 2024. Libertatea și dezvoltarea economică a României prin Uniunea Europeană: fonduri europene și investiții străine directe în convergență. NoaNews.
- The Heritage Foundation, 2025. Index of Economic Freedom, disponibil la: https://www.heritage.org/index/

ANEXA 1

Stat	Indicele libertatii economice	Loc în UE	Indicele drepturilor de proprietate	Loc în UE	Indicele integritatii guvernamentale	Loc în UE	Indicele eficientei judiciare	Loc în UE	Indicele poverii fiscale	Loc în UE	Indicele sanatatii fiscale	Loc în UE	Indicele libertatii afacerilor	Loc în UE
IE	83,1	1	94,1	8	84	8	95,5	5	77,6	17	95,8	5	88,1	4
LU	79,5	2	97,8	3	85,7	6	97,2	1	62,7	15	98,5	1	89,2	2
DK	79,1	3	99,3	2	98	1	90,5	13	45	27	98,2	2	93	1
EE	78,9	4	93,7	9	84,5	7	93,9	7	80,8	4	90,9	8	83,3	9
NL	78,2	5	95,9	6	86,8	4	95,7	3	54	23	94,7	6	84,8	5
SE	77,9	6	96,5	5	92,3	3	95,6	4	51,6	24	97,3	3	84,6	6
FI	77	7	100	1	94,8	2	97	2	68,2	14	81,5	11	88,3	3
LT	74,6	8	89,4	14	68,7	12	74,6	18	76,9	9	96	4	81	15
CY	73,2	9	83,7	20	57,3	20	89,2	14	79,9	5	85,2	10	78,9	19
CZ	72,9	10	89,9	13	62,8	17	92	10	78,9	6	71,5	15	81,4	14
DE	71,6	11	95,4	7	86	5	93,5	8	60,5	16	81,1	12	83,7	7
LV	71,4	12	87,8	16	66,7	13	72,3	20	76,2	11	67,2	17	81,8	12
PT	70,5	13	90,1	12	63,9	16	91,3	12	59,8	18	79,7	13	79,6	18
AT	69,7	14	97	4	75,4	10	94,8	6	46,3	16	63,7	18	81,7	13
BE	69	15	92,8	11	79,3	9	93	9	50,6	25	48	20	82,3	10
BG	68,8	16	75,7	25	48,5	26	56,6	26	94,2	1	91,1	7	74,9	27
HR	68,7	17	81,3	23	53,4	23	71,4	21	77,3	8	90,3	9	80,4	17
SK	68,4	18	84,3	19	57,2	21	69,9	23	76,7	10	69,8	16	77	24
SI	68,3	19	88,4	15	64,4	15	91,8	11	56,6	21	72,2	14	78,5	20
PL	67,1	20	72,3	26	58,4	19	52,3	27	73,8	12	39,7	23	77,8	22
MT	66,8	21	86,2	18	55	22	81,5	16	70	13	44,8	21	80,7	16
RO	66,5	22	81,7	22	49,1	25	67	24	93,7	2	36,1	24	75,1	26
ES	66,3	23	87,2	17	64,7	14	74	19	57,7	19	40,8	22	83,6	8
FR	64,4	24	92,9	10	74,3	11	84,2	15	54,3	22	30	25	81,9	11
HU	61,4	25	69,2	27	42,2	27	62,7	25	85,3	3	17,6	26	76,1	25
IT	60,9	26	82,2	21	60,6	18	78,8	17	57,4	20	0	27	77,6	23
EL	60,6	27	77,3	24	51,8	24	70,4	22	60	17	58,9	19	78	21

Sursa: The Heritage Foundation

Remote work and its impact on productivity – An overview of companies in the financial sector

Corina-Sânziana BURDUȘA[13]
Maria-Alexandra VLĂSCEANU[14]
The Faculty Of Business Administration In Foreign Languages

Abstract

Nowadays, modern workplaces require remote work, mainly in the financial sector, where digital tools facilitate efficient operations. This study analyses the benefits and disadvantages of a remote workforce as it relates to financial institutions' productivity. Even though working remotely is correlated to more flexibility, lower costs, and enhanced work-life balance, issues with security, employee engagement, and cooperation still exist. The existing literature highlights mixed findings on the effects of remote work and productivity. According to some research, employees who work remotely are more productive because they are less distracted and spend a shorter period commuting, while other researches show that efficiency may be impacted by isolation and a lack of direct supervision. The requirement for statistical information in the finance industry is increasing due to the dynamic nature of remote work regulations. This study uses information gathered through a standardized survey that was sent to financial institutions, focusing attention on important indicators of productivity like finishing task rates, employee satisfaction, and technological adaptation. The paper contributes to the field by offering insights into optimizing remote work strategies within financial institutions, ensuring both operational efficiency and employee well-being.

Keywords: Remote work, Productivity, Financial Sector, Work-Life Balance, Technological Adaptation, Workplace collaboration.

1. Introduction

Initially, in March 2020, companies around the world, mainly in the financial sector, rapidly transitioned to home offices and makeshift workspaces as COVID-19 led to global lockdowns. Because of this, flexible work arrangements were uncommon, and remote work was typically an exception for most financial institutions. Flexible work was far from the normal, and remote work was the exception for most financial institutions before COVID-19 forced shelter-in-place orders in March. Before this, some companies ensured call centers with remote workers along with mobile employees such as some financial advisors and claims adjusters (Sabrina Wulff Pabilonia and Jill Janocha Redmond, 2024). According to Eurostat, one of the most important changes of this period has been the rise in remote workers. Before the pandemic began, it was possible, but it was very limited, especially in some places, for example the rural ones. On average, 14.4% of all employed individuals in the European Union in 2019 worked from home frequently or occasionally. The share has increased by over 10 percentage points two years after the most difficult pandemic period. The percentage raised from 5.5% in 2019 to 13.5% in 2021 if we only consider people who work remotely daily (Eurostat, 2022).

The objective of this analysis is to conduct a complex examination of the impact of remote work on productivity by analysing key factors and addressing common questions and curiosities that individuals and companies have. Employees, managers, and company directors often wonder if remote work enhances or diminishes productivity. This main question serves as the base of the study,

[13] E-mail: burdusacorina24@stud.ase.ro
[14] E-mail: vlasceanumaria24@stud.ase.ro

leading to further questions such as: What are the main advantages and disadvantages of working remotely? How does remote work influence time management and task efficiency? Does the flexibility of working from home improve focus, or does it lead to more distractions? By exploring these aspects, the study wants to provide valuable perceptions into how remote work shapes professional performance, job satisfaction, and overall organizational success.

2. Literature Review

Senior business executives expect that remote work will continue to be a significant part of the labour market. According to company data, in 2018, slightly less than 6% of employees worked in a hybrid environment, and less than 4% worked fully remote. These statistics increased to 30% and less than 8%, respectively, in 2023. Businesses expect that these percentages will stay the same in 2028, with a little decrease in hybrid workers and a modest increase in fully remote workers. According to previous DMP research, people who work hybrid use remote work half of the time. This means that in 2023, full-time employees will work from home more than one day per week, or even more than 20% of the total employee days. A related percentage is predicted for 2028. According to US data, the significant change in work programs since the global pandemic is here to stay (Nicholas Bloom, 2023).

Analysing the Romanian market, according to a PwC report in Romania, 29% of respondents only work in their employer's main offices, while 19% of respondents work fully remote. The hybrid option benefits the others. Around the world, the numbers are quite different: 13% work in their main offices and 31% work from home (PwC, 2023).

In a press release, Ana Calugaru, Head of Communications at eJobs, the biggest online recruitment platform in Romania, stated that according to an eJobs research, which they have conducted on this topic, employees are conscious of the disadvantages of remote work, leading to their refusal to work solely from home. Some of the reasons being: feelings of solitude, absence of human interaction and the lack of a stricter delimitation between personal life and work. Taking into consideration this information, eJobs has concluded that nowadays hybrid is the most preferred style of work. As indicated by three of five survey respondents, they would no longer accept a job from a company that does not offer remote or hybrid employment. According to 26.6% of respondents, this is the main important thing when someone thinks of accepting a new employment offer (ejobs, 2023).

One research from 2024, “Analysing the Long-Term Impact of Remote Work on Organizational Efficiency and Employee Performance: Exploring Key Technologies and Management Practices” concluded that remote work has led businesses into having an increase in productivity of 30%, especially in the field of technology (Smith, 2023). Additionally, the research has analysed employee performance, paying particular attention to the changes that have occurred since COVID-19. The primary emphasis of the article is on surveys and interviews conducted in the IT and healthcare sectors. The report sustains that remote work has proved to be increasing the company’s productivity, particularly in businesses that have adopted versatile and technological workplaces. Their survey gathered data from 2019 to 2024, the data showing the rise in the level of productivity in various sectors. The highest percentage was attributed to Technology: 30%, Professional Services: 25%, Healthcare Industry: 20%, Manufacturing:15% and Education:10%. Regarding the disadvantages and problems, there are companies that are 15% less efficient when choosing a remote working system, reasons being lack of communication, technology problems, and challenges in maintaining a good environment that promotes collaboration among colleagues. The survey has provided information about the productivity levels of the workers trying to face these challenges. The work-life balance proves to be the most significant change, achieving 21% in 2024. Communication issues went from 5% to 20%, and the tech disruptions were not very alarming, reaching 15%. Furthermore, work-life balance can be a hard obstacle to overcome, but remote work could be more beneficial due to the lack of time spent commuting and scheduling being easier. The report provides information about which industries the employees have reported to have a better

balance as a result of a more flexible schedule. Leading the chart is the Tech sector with reported 80% better work-life balance, followed by Education, Healthcare Sectors, Finance and Retail with 60%. On the other hand, the same survey provides insights about 45% of the remote work employees who sense pressure to be online over the standard working hours, leading to a negative impact over mental health (Sujatha, 2024).

Thinking about evolving trends in remote work, but also in the hybrid work model. Numerous sectors have seen the exposure of many methods to remote and hybrid work as firms continue to negotiate the post-pandemic work environment. Some businesses encourage flexible work schedules, while others want in-office attendance. For example, Citigroup, an important company in the financial sector, has committed to a hybrid style that allows most of its employees to work remotely two days a week. This approach is unlike that of other prominent Wall Street companies that require full-time office attendance. This strategy is a long-term commitment and a competitive advantage when hiring, according to CEO Jane Fraser. On the other hand, several investment banks are returning to conventional office spaces. Moelis & Co for example, announced that employees are expected to return to the office five days a week starting in May, aligning with moves by other financial institutions to increase in-person collaboration (PwC, 2023) (Kollewe, 2025).

Remote employment has significantly increased in the financial industry. According to ZipRecruiter data, the percentage of finance jobs that provide remote work possibilities almost tripled between 2019 and 2022. This trend is part of a larger push for workplace flexibility that takes into account workers' changing interests (ZipRecruiter, 2022).

The necessity for a balanced approach to working arrangements is highlighted by the possibility that this increase could plateau as more businesses indicate a desire for in-office presence. Furthermore, the emergence of fintech positions has upended established financial services, raising the need for experts in block chain, bitcoin, and digital payments (Anon., 2024).

3. Methodology

To assess the impact of remote work in the financial sector, we designed and distributed a survey across two companies within the industry, OMV Petrom and Baurom Construct. The first one is the biggest company that produces energy in Southeast Europe and deals with both the extraction and production of crude oil and gas. Baurom Construct is a second-generation family company situated in Romania that deals with the processing and distribution of metallurgical products. Both firms have employees who work remotely, hybrid, or at the office, and given the fact that all the employees have worked from home during the pandemic, they are able to make a comparison (Anon., 2024) (Anon., 2025).

The questionnaire, which was created in Google forms, contained 18 questions, including demographic questions which had the role to identify the individuals' background, such as age, urban or rural area, their type of work and how long they have worked in the financial sector. Followed by questions about their work, work-personal life balance, advantages and disadvantages of remote work, and support from the company they work for. We concluded the form asking which type of work they would prefer to have. The survey gathered 50 responses being completed by respondents from all age distributions, work environments and employment types, in March 2025.

The objective of the online survey is to assess the impact of remote work on the productivity of employees in the financial sector.

Results and Discussions

The demographic section of the survey offers a clear perspective on the respondents' backgrounds and professional contexts within the financial sector. Most participants, 28%, are between the ages of 35-44 and 45-54, indicating that most respondents have considerable experience in this field. A smaller percentage, 26%, is under 25 years old, while those over 55 years old represent

just 2% of the total. Also, a percentage of 16% are between 25-34 years old. This means that almost everybody who answered this form has been on the job market for some time and most likely has a lot of experience in this field.

In terms of geographical background, the vast majority, 88% of respondents come from urban areas, a trend that aligns with the financial sector's concentration in large cities. However, a small but notable 12% of respondents are from rural environments, suggesting that remote work may be offering new opportunities for individuals outside major financial hubs.

When looking at current work arrangements, most participants 66% are engaged in a hybrid model, balancing both remote and in-office work. Meanwhile, 22% work exclusively from the office, and 12% are fully remote. The dominance of hybrid work suggests that financial institutions are increasingly adopting flexible models that combine the benefits of both settings. This shift in work structure likely influences perceptions of productivity, collaboration, and overall job satisfaction.

Experience in the financial sector is another key factor shaping respondents' views. A significant 48% have over 7 years of experience, have of the first percentage 24% have worked in the field for 1-3 years, while a smaller portion, 10%, have worked in this field for 4-7 years. and just 18% are newcomers with less than a year of experience. The high percentage of seasoned professionals in the survey suggests that the responses reflect well-informed perspectives on workplace trends and the long-term impact of remote work. These demographic insights are essential for interpreting how different groups perceive the advantages and challenges of working remotely.

Regarding the first inquiry, "Do you think that working remotely has affected your productivity?" two percent of respondents selected "It drastically dropped," with those under 25 and those in rural areas making up the majority. This reaction may be explained by the fact that the respondent has also expressed disappointment with the fact that their employer provides technology help and training. 10% of respondents selected the "A moderate drop" response; they are between 25-34 and 45-54 years old, from an urban area, have minimum one year of experience in this sector, and operate in a hybrid environment; only one of them works at the office. The percentages for the "moderate increase" and "drastic increase" options are both 20%, and the demographic requirements are comparable. The most diversified and largest percentage is 46%: "It did not change."

The second question asked, "What are the advantages of remote work?" required respondents to select one of three possibilities. Taking into account the greater proportion of each option, the results are as follows: "work flexibility" (90%), "time and budget for transportation economy" (58%), "a higher degree of autonomy and responsibility" (40%), "fewer disruptions and distractions" (38%), and "increase in time allocated to child care and education" (2%). The last option was selected by just one respondent, who is between the ages of 35 and 44, works remotely solely, and has over 7 years of experience in the financial industry.(Figure1)

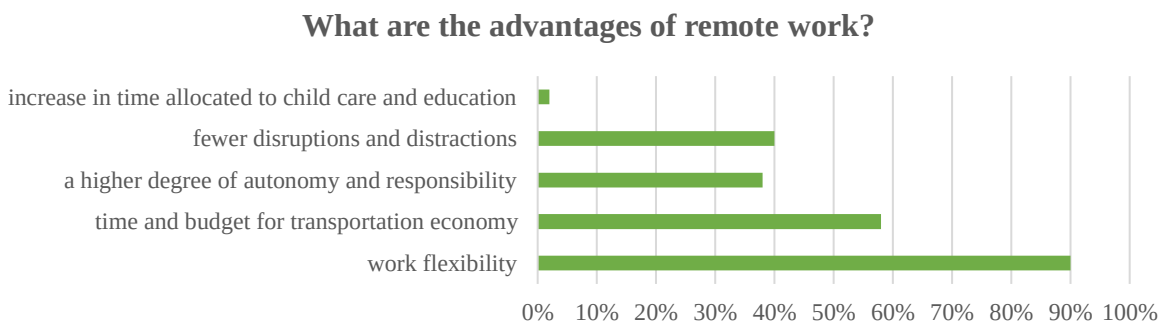


Figure 1. *„Source: Authors' own research results/contribution"*

The third question asked, "What are the disadvantages of remote work?" Respondents were asked to select one of three answers. Taking into account the higher proportion of each option, the possibilities are as follows: 78% of respondents said that they did not directly interact with their co-workers, 30% said that they had technical issues and a poor internet connection, 46% said that they had trouble maintaining a work-life balance, 34% said that they could not quickly access company resources, and 2% said that they did not have a set work schedule and that tasks could be finished after 8 p.m. Only one respondent, who is between the ages of 35 and 44, works remotely solely, and has over 7 years of experience in the financial industry, selected the last choice. (Figure 2).

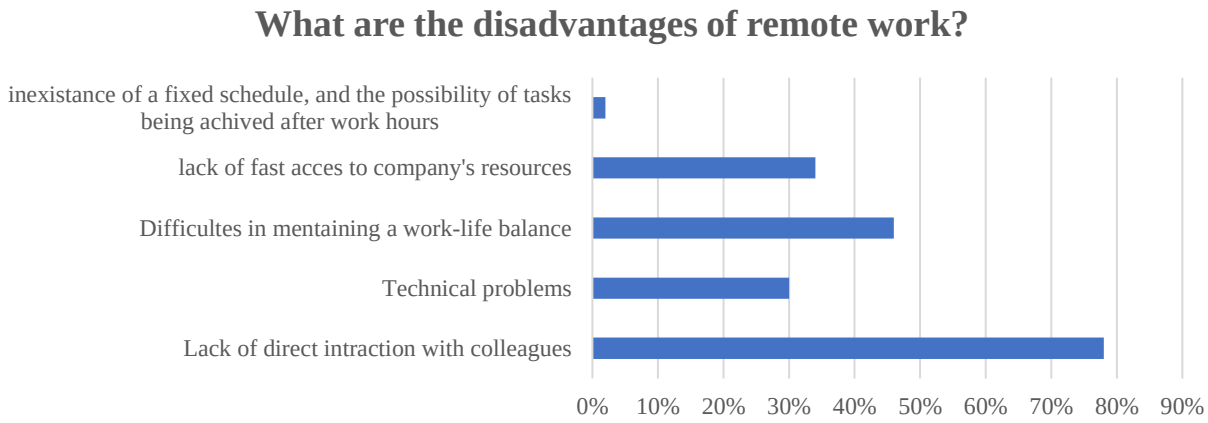


Figure 2. *"Source: Authors' own research results/contribution"*

The respondents' grades for the following questions ranged from 1 to 5, where 5 represents the best score and 1 represents the very lowest. The answer format was linear. The question "How did work affect your time management, making a comparison with work at the company?" received the highest percentage for number 3, representing "moderate change" 38%, followed by option 1, "it does not change" 24%. When analysing the respondents, this category does not follow a particular kind, indicating that everyone can focus and complete their tasks, even if working from home may result in distractions. Option 4, 18% was partially represented by those under 25 years old, meaning "significant change,", which may be explained by the fact that they are attempting to balance a job and possibly obtain a bachelor's or master's degree, and that saving time on commuting is beneficial, also, there are three responses with ages between 35-44 probably because at that age people often have kids and they try to manage perfectly their professional and personal life. Option 2 got the same percentage 18%, and option 5 got only one answer.

Only two respondents, who are between the ages of 45 and 54 and one of them has worked exclusively remotely for more than 7 years and one of them is under 25 years old and work fully at the office, selected "it did not change at all" in response to the question, "Has remote work affected collaboration with your team/colleagues?". The question at hand had the most evenly distributed answers, with 1 denoting "it had no effect" and 5 indicating "it drastically changed." Options 1 (22%), 2 (24%), 3 (24%), and 4 (26%) were the most answered.

For the question, "How efficient do you consider the communication to be comparing working from distance to face to face?" the same kind of linear distribution is used. 14% of respondents chose "extremely low" on a scale of 1 to 5, with under 25 years old, 35–44 years old, 45–54 years old, and all employment kinds represented. Option 2, 20%, and option 3, 26%, were the most selected, indicating that individuals may be undecided or have adjusted to their existing circumstances and are not displeased, and option 4, 18.2%. Last but not least, 15.2% of voters cast a 5, which stands for "very good"—and were in the 35–44 and 45–54 age categories. In summary, because each respondent conformed to these standards differently, we are unable to make assumptions based on these data, given that the age and area of the respondents were variable.

For the question, "Do you consider that you have the necessary equipment for working efficiently remote?". A similar linear distribution is observed. 6.1% of respondents rated it as 1 (extremely low), while 4.1% selected 2, indicating a minority who feel they lack the necessary equipment. Meanwhile, 22.4% chose 3, suggesting some uncertainty or moderate satisfaction. The most selected options were 4, 30.6% and 5, 36.7%, reflecting a general agreement that most respondents feel well-equipped for remote work. Given the varying backgrounds and working conditions of respondents, these results indicate an overall positive perception of equipment availability, though individual circumstances may differ.

The following might assist in clarifying certain responses to this question: "Does your workplace provide training or assistance for adapting to remote work? A small percentage of respondents who answered "1" or "2" to the previous question are hybrid and remote workers, and they all gave unfavourable answers, explaining their dissatisfaction. The responses to this question are fairly equal, suggesting that there are variations in the functioning of the businesses we have contacted. 32% of respondents said "yes," 20% said "occasionally," and 48% stated "no."

The thirteenth question asked, "Do you think that remote work increased your stress level?" Respondents were asked to select one of three answers. Taking into account the higher proportion of each option, the possibilities are as follows: 44% of respondents said that the remote work did not cause them more stress than before; more than that, the stress level is lower because of this type of working. Also, a percentage of 40% said that remote work did not have a significant impact on their stress level, and 16% said that their stress level increased. The people who choose this answer work only at the office, and their ages are between 45-54 and 25-34. Only one answer is from a person with age under 25 years and under 1 year of experience.

The fourteenth question asked, "Do you have a better-defined work schedule when working remotely?" Respondents were asked to select one of three answers. Taking into account the higher proportion of each option, the possibilities are as follows: 56% of respondents chose ”Mostly, but I still make adjustments”, 28% chose ”No, the schedule is flexible and variable” and 16% chose “Yes, I follow a strict schedule”. The last percentage is mostly based on answers from people who work exclusively at the office. (Figure 3)

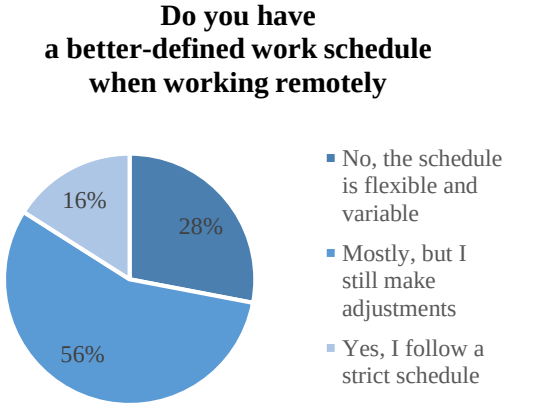


Figure 3. *“Source: Authors’ own research results/contribution”*

The fifteenth question asked, ”How has working remotely influenced your concentration level compared to working in the office?” Respondents had to select one of three answers. Taking into account the higher proportion of each option, the possibilities are as follows: 44% said “Not significantly changed.”, 40% said “I concentrate better”, 12 out of 13 people who chose this answer work hybrid, and only one exclusively remote. 16% chose the answer “I find it harder to concentrate” and there are 2 types of people who select this answer from the form: half of them work in this industry for under one year, and their age is under 25 years. The other half have ages between 45-54 years and they work exclusively at the office and their experience is over 7 years. (Figure 4)

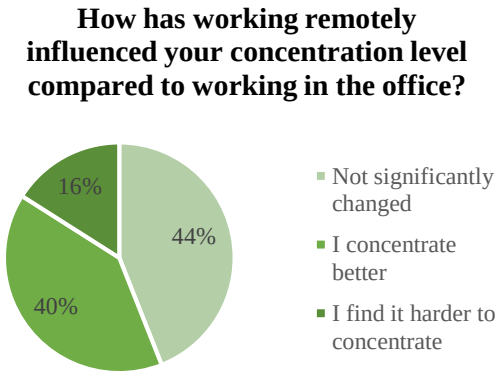


Figure 4. *“Source: Authors’ own research results/contribution”*

The sixteenth question asked “How do you assess the impact of remote work on work-life balance?”

Respondents were asked to select one of three answers. Taking into account the higher proportion of each option, the possibilities are as follows: 42.9% picked 2 answers from the form in the same amount" Improved balance" and "Had no significant impact" and 14.3% selected "Made it harder to maintain balance" and most of the answers are from people who work hybrid only 2 of them one who works exclusive remote and one who works exclusive at the office and their age almost the same and their experience is over 7 years.

The seventeenth question asked, "Do you think remote work should be permanent in this field?" and they had to write the perfect answer for them. Taking into account the higher proportion of each option, the possibilities are as follows: (52.9%) said "No" a higher percentage 69.3% said "Yes", 12% chose "Hybrid'', and only 2%, only one person, wrote that the jobs must be exclusive at the office in this field.

The eighteenth question asked „If you had the choice, which work model would you prefer?", the most important question from this form in our opinion, requested respondents to select one of three answers. Taking into account the higher proportion of each option, the possibilities are as follows: 78% chose "Hybrid model", 10% chose "Exclusive remote" and 12% chose "Exclusive from office", 2 answers are from people with ages between 45 and 54 years and one of the works for over 7 years hybrid and another one works for over 7 years exclusive at the office. Only one person chose this answer; the experience is the same as the people I said before, but the age is over 55 years.

Conclusion

The modern workplace has been drastically changing by remote work, which presents advantages and disadvantages for businesses and workers. It offers flexibility, improves job satisfaction, and cuts down on commute time, but how it affects productivity depends on many variables, including personal and professional balance, technology adoption, and efficient communication. To increase productivity, organizations need to invest in digital infrastructure, establish strong policies for remote work, and cultivate an environment of accountability and trust. In the end, the finest features of both in-office and remote work will probably be combined in a hybrid model that will ensure productivity and worker well-being.

Bibliographic References

- Baurom Construct. (2024). Retrieved from https://www.baurom.ro/
- ejobs. (2023). Raportul industriei de recrutare din România Editia. https://www.ejobs.ro/static/resurse/Review_and_Trends_2024.pdf.
- Eurostat. (2022). Rise in EU population working from home. https://ec.europa.eu/eurostat/web/products-eurostat-news/-/ddn-20221108-1.
- Kollewe, J. (2025). https://www.theguardian.com/business/2025/feb/04/citigroup-commits-to-hybrid-working-bucking-wall-street-trend.
- Nicholas Bloom, R. H. (2023). HOW HYBRID WORKING FROM HOME WORKS OUT.
- OMV Petrom. (2025). Retrieved from https://www.omvpetrom.com/ro
- PwC. (2023). PwC's Workforce Hopes and Fears Romania Survey 2023.
- Sabrina Wulff Pabilonia and Jill Janocha Redmond, U. B. (2024). "The rise in remote work since the pandemic and its impact on productivity ,". https://www.bls.gov/opub/btn/volume-13/remote-work-productivity.htm.

- Smith, J. (2023). Remote work productivity: Insights and outcomes. Journal of Business Efficiency, 12(3), 123-145. https://www.researchgate.net/publication/385074263_ANALYZING_THE_LONG-TERM_IMPACT_OF_REMOTE_WORK_ON_ORGANIZATIONAL_EFFICIENCY_AND_EMPLOYEE_PERFORMANCE_EXPLORING_KEY_TECHNOLOGIES_AND_MANAGEMENT_PRACTICES.
- Stephenson Executive Search. (2024). Retrieved from https://www.stephensonexecutivesearch.com/finance-industry-remote-hybrid-trends/
- Sujatha, M. C. (2024). "Analyzing the Long-Term Impact of Remote Work on Organizational Efficiency and Employee Performance: Exploring Key Technologies and Management Practices". International Journal of Applied and Advanced Scientific Research, Volume 9, Issue 2, July - December, Page Number 102-112.
- ZipRecruiter. (2022). Nationally representative survey of 2,000+ U.S. residents who are currently employed and started their jobs in the prior 6 months.

Appendix:

Questions from our Google Form:

1. În ce categorie de vârstă vă încadrați?

   Sub 25 de ani, 25-34 de ani, 35-44 de ani, 45-54 de ani, Peste 55 de ani

2. Din ce mediu proveniți?

   Urban, Rural

3. Ce tip de regim de muncă aveți în prezent?

   Exclusiv la birou, Exclusive remote, Hibrid

4. De cât timp lucrați în domeniul financiar?

   Sub 1 an, 1-3 ani, 4-7 ani, Peste 7 ani

5. Considerați că munca la distanță v-a influențat productivitatea?

   A crescut semnificativ, A crescut moderat, Nu s-a schimbat, A scăzut moderat, A scăzut semnificativ

6. Care sunt principalele avantaje ale muncii la distanță pentru dumneavoastră?

   Flexibilitatea programului, Economie de timp și bani pentru transport, Mai puține întreruperi și distrageri, Creșterea autonomiei și responsabilității, Timp mai mult alocat cresterii si educatiei copilului

7. Care sunt principalele dezavantaje ale muncii la distanță?

   Lipsa interacțiunii directe cu colegii, Probleme tehnice și conectivitate redusă, Dificultăți în menținerea unui echilibru între viața personală și profesională, Lipsa accesului rapid la resursele companiei, Nu exista program fix de munca, task-urile pot ajunge a fi indeplinite si mai tarziu de ora 20:00

8. Cum a afectat munca remote time management-ul dumneavoastră comparativ cu munca la birou

   Răspuns linear de la 1 la 5, 1 reprezentand "Deloc" și 5 reprezentând "Foarte mult"

9. Cum a afectat munca remote colaborarea cu echipa dumneavoastră?

   Răspuns linear de la 1 la 5, 1 reprezentand “Deloc” si 5 reprezentand “Foarte mult”

10. Cât de eficientă considerați comunicarea la distanță în comparație cu cea față în față?

    Răspuns linear de la 1 la 5, 1 reprezentand “Deloc” si 5 reprezentand “Foarte mult”

11. Considerați că echipamentele și tehnologiile de care dispuneti sunt suficiente pentru a lucra eficient de la distanță?

    Răspuns linear de la 1 la 5, 1 reprezentand “Deloc” si 5 reprezentand “Foarte mult”

12. Compania oferă traininguri sau suport pentru adaptarea la munca la distanță?

    Da, Nu, Ocazional

13. Simțiți că munca remote a avut un impact asupra nivelului dumneavoastră de stres?

    A redus stresul/ Nu a avut un impact semnificativ/ A crescut stresul

14. Aveți un program de lucru mai bine definit atunci când lucrați de la distanță?

    Da, respect un program strict, În mare parte, dar mai fac ajustări,
    Nu, programul este flexibil și variabil

15. Cum a influențat munca la distanță nivelul dumneavoastră de concentrare în comparație cu munca la birou?

    Mă concentrez mai bine, Nu s-a schimbat semnificativ, Îmi este mai greu să mă concentrez

16. Cum apreciați impactul muncii remote asupra echilibrului dintre viața profesională și cea personală?

    A îmbunătățit echilibrul, Nu a avut un impact semnificativ, A îngreunat menținerea echilibrului

17. Considerați ca munca remote trebuie sa fie permanență în acest domeniu?

    Răspuns liber

18. Dacă ați avea posibilitatea de a alege, ce model de muncă ați prefera?

    Exclusiv remote, Exclusiv la birou, Model hibrid.

Provocări economice la nivelul UE în contextul geopolitic actual

Bogdan-Nicolae BURTET [15]
Andrei Iulian BĂLĂNESCU [16]
Facultatea de Business și Turism

Rezumat

Lucrarea analizează relațiile economice dintre Uniunea Europeană și Statele Unite, punând accent pe impactul acestora asupra economiilor europene și provocările generate de politicile comerciale internaționale actuale. Într-un context geopolitic marcat de tensiuni economice și reorientarea lanțurilor de aprovizionare, studiul utilizează o abordare analitică, bazată pe date economice, pentru evaluarea implicațiilor măsurilor protecționiste americane asupra sectoarelor industriale europene. Se analizează atât dependența UE de gazul rusesc înaintea conflictului din Ucraina, cât și măsurile adoptate pentru diversificarea surselor de import. Concluzia evidențiază necesitatea unor noi acorduri comerciale, susținerea industriilor vulnerabile și investiții în infrastructura energetică, autorii contribuind prin evidențierea principalelor riscuri și soluții strategice pentru consolidarea relațiilor economice transatlantice într-un mediu global tensionat și incert.

1. Introducere

Contextul economic global a suferit transformări semnificative în ultimii 4 ani, influențat de factori geopolitici majori, precum războiul din Ucraina, schimbările strategice în politica energetică a Uniunii Europene și impactul direct al politicilor comerciale promovate de SUA. Motivul alegerii acestei teme este determinat de necesitatea înțelegerii provocărilor cu care ne confruntăm in momentul actual și cum acestea influențează economia Uniunii Europene (UE), precum și de a evidenția strategiile adoptate pentru menținerea stabilității economice și competitivității companiilor europene pe scena internațională.

În momentul actual, relațiile comerciale dintre Statele Unite și Uniunea Europeană se află sub presiune, în urma introducerii de către administrația Trump a unor tarife vamale suplimentare pentru importurile din China, Mexic și Canada. Aceste măsuri au declanșat temeri privind un posibil război comercial care ar putea afecta și exportatorii europeni. În fața acestor provocări, Uniunea Europeană caută soluții pentru a evita escaladarea conflictului comercial cu SUA. Una dintre propuneri vizează un acord prin care UE să investească mai mult în apărarea europeană, în schimbul menținerii păcii comerciale.

Ultimii ani au adus transformări semnificative în echilibrul economic mondial, influențate de deciziile strategice ale principalelor puteri globale. Politicile adoptate de SUA pentru susținerea economiei proprii au generat efecte directe asupra mediului de afaceri european. Pe de altă parte, conflictul Rusia – Ucraina a evidențiat vulnerabilitatea Europei în ceea ce privește securitatea energetică, determinând o accelerare a procesului de diversificare al aprovizionării. Actuala condiție geopolitică și economică necesită o analiză atentă a relațiilor comerciale dintre UE și SUA, precum și a impactului pe care aceste tensiuni îl pot avea asupra economiilor statelor membre, inclusiv România.

[15] E-mail: burtetbogdan24@stud.ase.ro
[16] E-mail: balanescuandrei24@stud.ase.ro

2. Relațiile economice transatlantice în contextul schimbărilor geopolitice și economice

În contextul recent al politicilor comerciale promovate de administrația Trump și al conflictului Rusia-Ucraina, analiza relațiilor economice dintre Uniunea Europeană și Statele Unite ale Americii a devenit un subiect de interes major în literatura de specialitate. Politicile adoptate de SUA au pus presiune asupra exportatorilor europeni, afectând în special sectoarele industriale și tehnologice iar conflictul din Ucraina a accelerat nevoia UE de a-și redefini strategiile economice și energetice pentru a menține stabilitatea economică și pentru a evita dependența aprovizionării masive. Prin prisma acestui lucru , unele studii și analize economice, precum cel publicat de Saussay (2024), au evidențiat necesitatea unei abordări strategice pentru consolidarea relațiilor transatlantice și pentru dezvoltarea unor noi parteneriate comerciale, protejându-și astfel interesele industriale pe fondul unei competiții economice tot mai intense la nivel global.

Uniunea Europeană are un excedent comercial semnificativ cu SUA, însemnând că mai multe sectoare europene pot suferi în cazul impunerii unor noi politici comerciale. O diminuare a accesului pe piața americană ar putea afecta exporturile unor industrii cheie din Europa, în special domeniul auto, tehnologic și agricol, acest aspect fiind aprofundat de Bercero et al. (2024), care subliniază riscurile unei astfel de diminuări. Statele membre care au un excedent comercial mare cu SUA, ar dori să își reorienteze exporturile către alte piețe mai puțin competitive, cum ar fi statele din estul UE, ceea ce ar putea duce la o presiune suplimentară asupra producătorilor locali care nu dispun de aceleași resurse și capacități de producție ca economiile puternice din vestul Europei. Cu toate acestea, acest proces necesită timp, după cum a evidențiat și Gross (2025).

Alt aspect important este impactul economic asupra statelor membre care erau dependente de gazele rusești înainte de începerea conflictului dintre Rusia și Ucraina. Țări precum Germania, Italia și Polonia au fost nevoite să își ajusteze rapid politicile energetice, ducând la creșteri substanțiale ale costurilor de producție și la pierderi de competitivitate pe piața globală. Tranziția nu a fost una uniformă, unele state având infrastructura necesară pentru a diversifica sursele de aprovizionare mai rapid decât altele. În urma sancțiunilor impuse Moscovei și a necesității diversificării surselor de aprovizionare, UE a fost nevoită să își reorienteze importurile către alte surse, precum SUA și Qatar. Saussay (2024) a ilustrat creșterea importurilor de gaze naturale lichefiate din SUA, impunând necesitatea unor investiții majore în infrastructură, cum ar fi terminale și rețele de distribuție modernizate. Chiar dacă în momentul actual UE nu mai este dependentă de gazele rusești, problema nu este complet rezolvată, statele membre continuând să plătească prețuri ridicate pentru energie, aspect evidențiat și de Burilkov și Wolff (2024).

3. Metodologia cercetării

Principalele obiective ale cercetării sunt analiza impactului politicilor comerciale ale administrației Trump asupra relațiilor economice cu UE, identificând sectoarele cele mai afectate de posibile bariere comerciale. De asemenea, dependența energetică a UE față de alte state, cu un accent pe tranziția de la importurile de gaze naturale din Rusia către alte surse.

Pentru realizarea obiectivelor stabilite, vom utiliza o metodă de analiză comparativă, având la bază date statistice extrase din baza de date Eurostat. Perioada de analiză va fi aleasă astfel încât să capteze atât evoluția relațiilor comerciale dintre UE și SUA, cât și schimbările în dependența energetică a statelor membre UE înainte și după reorientare, aspecte arătate și de European Policy Centre (2024) în analiza lor asupra evoluției economiilor europene în fața noilor provocări comerciale. În ceea ce privește dependența importurilor de gaze naturale din Rusia, datele disponibile Eurostat acoperă doar perioada până în 2020, deoarece după declanșarea războiului din 2022, aceste informații nu au mai fost publicate.

Principalii indicatori analizați includ importurile și exporturile UE pe principalele categorii de bunuri, balanța comercială cu SUA, precum și nivelul importurilor de gaze naturale. Datele oferind o imagine clară și detaliată asupra impactului economic al politicilor SUA asupra economiei europene.

Metoda grafică este utilizată pentru evidențierea tendințelor și poziționărilor statelor membre în funcție de indicatorii aleși. Printre reprezentările vizuale se numără grafice de tip pie chart, line și column.

4. Analiza relațiilor comerciale dintre Uniunea Europeana si Statele Unite ale Americii

Analiza a fost realizată pe două paliere care au avut în vedere cele două subiecte principale discutate, respectiv: riscuri economice generate de politicile promovate de administrația Trump și dependența energetică UE față de state terțe.

4.1 *Analiza relațiilor comerciale dintre Uniunea Europeană și Statele Unite ale Americii*

Tabelul 1 analizează balanța comercială cu SUA pentru fiecare dintre cele 10 categorii de bunuri principale, căsuțele colorate cu verde reprezentând anii în care Uniunea Europeană a înregistrat excedent comercial cu SUA, în timp ce celulele colorate cu roșu evidențiază categoriile de bunuri în cazul cărora UE înregistrează deficit comercial cu SUA.

Tabel 1. Balanța comercială cu SUA pentru 10 categorii de bunuri principale în perioada 2020-2024

Categorie/An	2020	2021	2022	2023	2024
Băuturi și tutun	8,128,485,772€	9,229,578,862€	9,700,792,874€	7,977,781,719€	8,419,752,765€
Materiale brute, necomestibile cu excepția combustibilului	-5,165,368,921€	-6,055,821,539€	-8,119,008,645€	-7,638,800,169€	-6,312,102,423€
Combustibili minerali, lubrifianți și materiale aferente	-13,074,876,956€	-19,129,264,048€	-84,573,204,607€	-69,852,371,688€	-64,705,526,776€
Animale și uleiuri vegetale, grăsimi și ceară	1,047,898,720€	1,190,126,233€	1,596,246,222€	1,722,398,966€	2,531,765,312€
Produse chimice și produse conexe	60,764,718,444€	57,655,946,010€	70,980,409,586€	59,438,097,919€	92,058,554,301€
Bunuri prelucrate clasificate după material	18,526,190,923€	26,299,764,471€	33,998,316,487€	28,342,436,484€	28,592,214,891€
Mașini și echipamente de transport	57,361,985,278€	67,078,427,591€	89,684,643,554€	100,463,347,948€	101,808,235,938€
Articole prelucrate diverse	15,543,938,171€	22,240,582,214€	29,270,243,533€	27,964,645,065€	28,171,373,823€
Mărfuri și tranzacții neclasificate in altă parte în SITC	-1,218,234,265€	-2,407,573,240€	-4,656,739,999€	711,946,847€	-155,786,983€
Mâncare și animale vii	3,595,510,578€	5,740,634,269€	7,395,210,027€	8,273,858,003€	9,213,798,889€

Sursa: Prelucrări ale autorilor utilizând date Eurostat

Tabelul evidențiază faptul că Uniunea Europeană prezintă un excedent comercial major în relație cu SUA în proporție de 79%, categoriile de bunuri în cazul cărora UE înregistrează surplusuri comerciale cu SUA urmând să aibă de suferit în cazul implementării unor bariere comerciale. Această distribuție a balanței comerciale se reflectă și în structura exporturilor UE către SUA, unde predomină mașinile, echipamentele de transport și produsele chimice.

Figura 1 prezintă proporțiile fiecărei categorii de bunuri exportate către SUA de către UE în exporturile totale ale UE către SUA în perioada 2020-2024, categoria mașinilor și echipamentelor de transport având cea mai mare pondere, 38,44%, urmate de produse chimice cu 29,73%. Categorii precum băuturi și tutun cu un procent de 2,19% și combustibili minerali 2,89% au o pondere mai mică, evidențiind diversitatea exporturilor și concentrarea pe inovație și tehnologie. Distribuția evidențiată se regăsește și în structura importurilor din SUA prezentată în *Figura 2*, unde predomină bunurile industriale și resursele energetice, reflectând complementaritatea schimburilor comerciale dintre cele două economii.

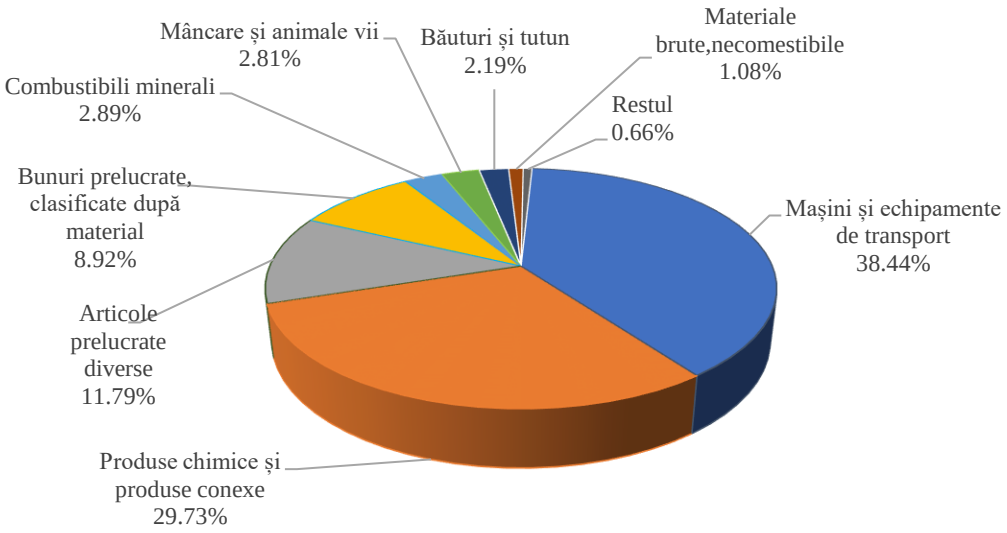


Figura 1. Procentul fiecărei categorii de bunuri exportate de UE către SUA în perioada 2020-2024

Sursa: Prelucrări ale autorilor utilizând date Eurostat

Figura 2 evidențiază și faptul că importurile Uniunii Europene din SUA sunt dominate de mașini și echipamente de transport cu o pondere de 31,67%, urmate de produse chimice cu 23,20% și combustibili minerali 21,56%, reflectând o cerere ridicată pentru tehnologie, chimicale și energie. Produsele agricole au o pondere redusă, cu mâncare și animale vii 2,06% și băuturi și tutun 0,47% . Această structură evidențiază orientarea importurilor UE spre bunuri industriale și resurse energetice în același timp influențează și expunerea comercială a statelor membre, unde economii puternic comerciale precum Irlanda și Germania, prezintă relații semnificative cu SUA.

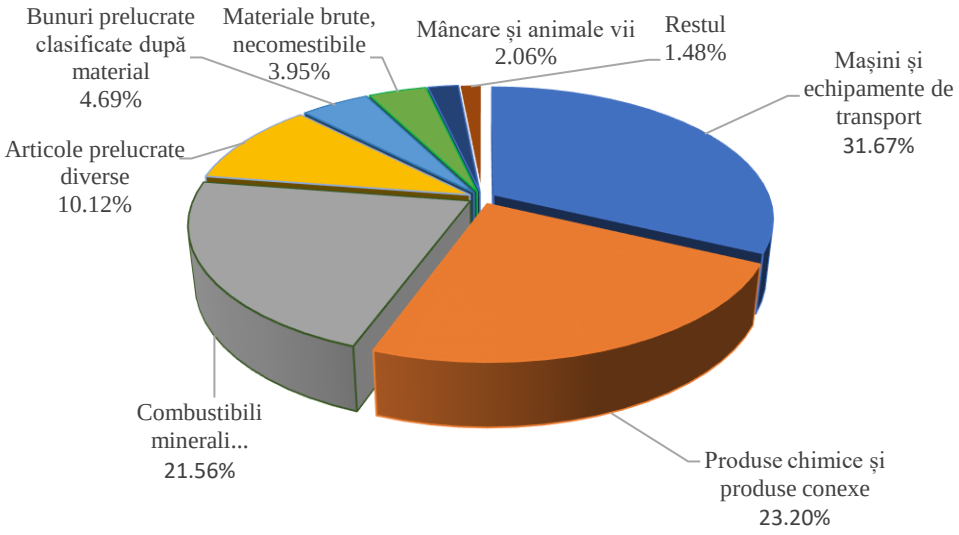


Figura 2. Procentul fiecărei categorii de bunuri importate din SUA de către UE în perioada 2020-2024

Sursa: Prelucrări ale autorilor utilizând date Eurostat

Figura 3 evidențiază că Irlanda are cea mai mare expunere comercială la exporturi, cu o pondere de 26,61%, reflectând asupra economiei puternic orientate spre comerțul internațional. Țările cu economii dezvoltate spre comerț, precum Germania și Finlanda, au de asemenea expuneri semnificative în relație cu SUA. La polul opus, state precum Slovenia, Slovacia și Letonia au cele mai reduse ponderi, cu valori sub 1%, ceea ce sugerează o expunere limitată la importuri, pe care le regasim in figura 4.

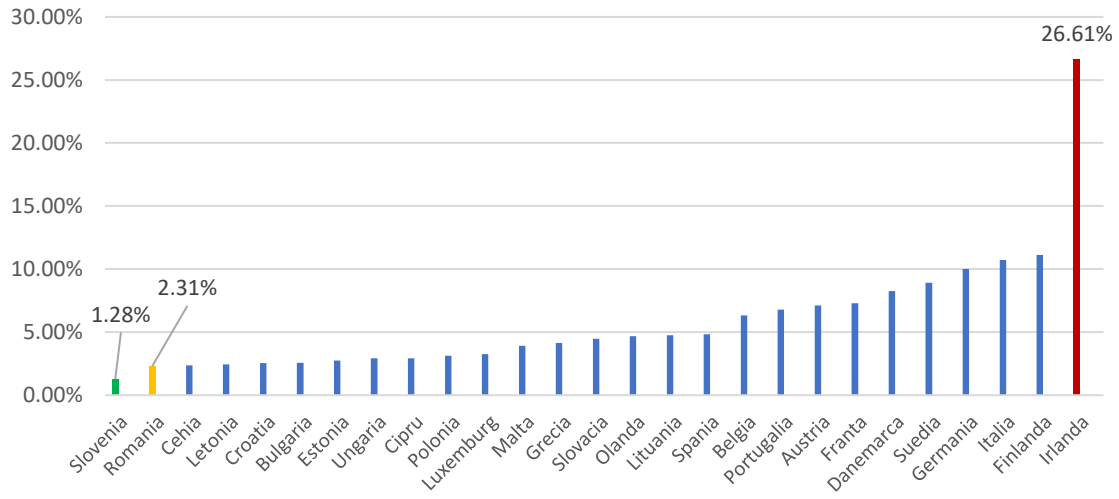


Figura 3. Procentul exporturilor statelor membre ale UE către SUA în exporturile totale

Sursa: Prelucrări ale autorilor utilizând date Eurostat

Figura 4 evidențiază că Irlanda are cea mai mare expunere comercială la importuri, cu o pondere de 15,68%, urmată de Olanda și Belgia, ceea ce sugerează o integrare economică puternică și o dependență ridicată de comerțul internațional. În schimb, țările precum România cu o pondere de 1,13% și Slovenia cu 0,44%, prezintă o expunere comercială mai redusă, indicând o dependență mai mică față de importurile provenite din SUA. Putem observa faptul că, în *Figura 5*, deficitul comercial al UE în raport cu SUA, care a înregistrat o creștere constantă între 2015 și 2024, ajungând de la aproximativ -113 miliarde EUR în 2015 la un minim de -198 miliarde EUR în 2024.

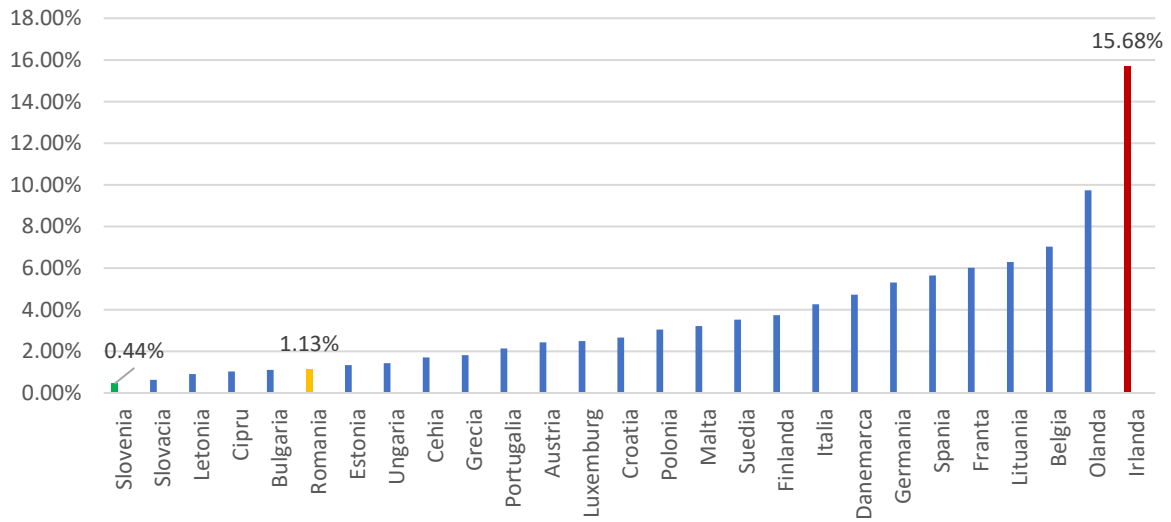


Figura 4. Procentul importurilor statelor membre ale UE din SUA în importurile totale
Sursa: Prelucrări ale autorilor utilizând date Eurostat

Figura 5 ilustrează evoluția deficitului comercial al Statelor Unite ale Americii cu UE între anii 2015 și 2024, evidențiind o tendință de creștere a acestuia. Graficul sugerează o creștere a dependenței de importuri alături de o competitivitate mai slabă a exporturilor. În medie, deficitul comercial a crescut pe an cu 9,42 miliarde de euro. Analizând datele din *Figura 6*, se constată că deficitul comercial a atins un maxim în anul 2022, urmat de o ușoară scădere în 2023, dar rămânând încă la un nivel ridicat.

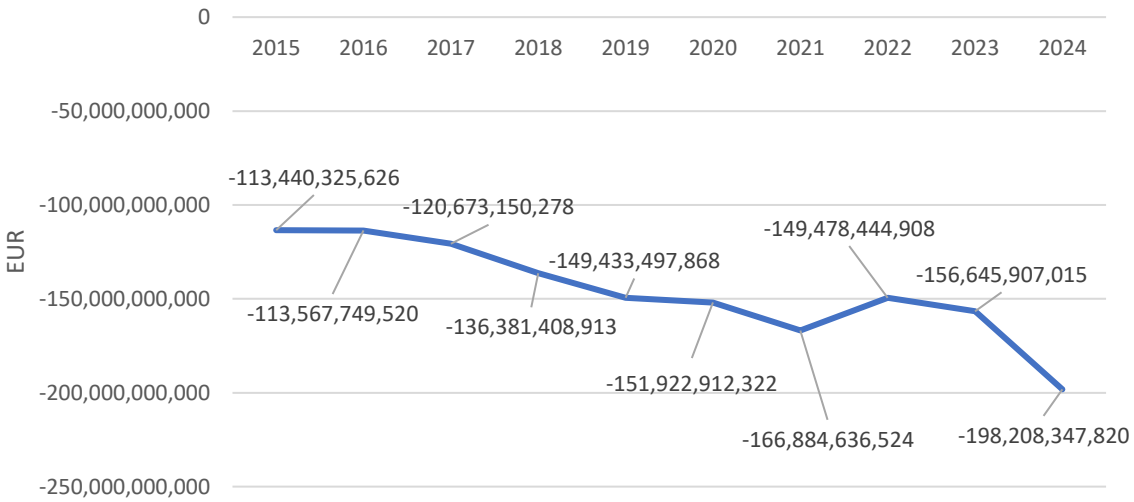


Figura 5. Majorarea deficitului comercial al SUA în relație cu UE în perioada 2015-2024

Sursa:Prelucrări ale autorilor utilizând date Eurostat

Figura 6 evidențiază că Germania domină importurile UE din SUA, cu o pondere de 20,78%, urmată de Olanda și Franța, care au contribuții semnificative, reflectând o cerere ridicată pentru produse americane precum echipamente industriale, energie și produse farmaceutice. În contrast, țările din Europa de Est precum România cu 1,87%, și Malta 0,12% au o pondere redusă, indicând o dependență comercială mai mică față de importurile din SUA. Olanda și Franța continuă și în *Figura 7* să fie factori esențiali la exporturi, în timp ce Malta rămâne cu ponderi reduse, reflectând o specializare economică diferită și o integrare variată în lanțurile valorice globale.

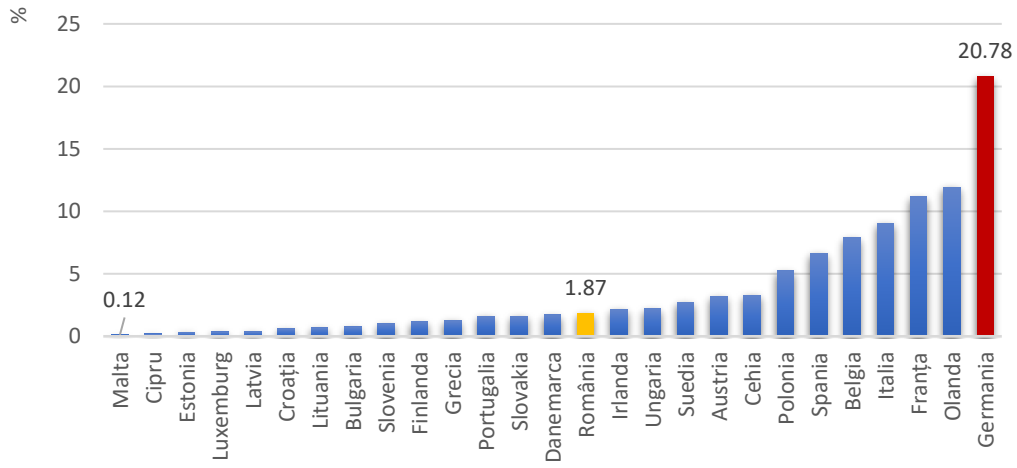


Figura 6. Procentul statelor membre în importurile totale ale UE din SUA

Sursa: Prelucrări ale autorilor utilizând date Eurostat

Figura 7 arată faptul că Germania domină și exporturile Uniunii Europene către SUA, cu o pondere de 23,24%, urmată de Olanda, Italia și Franța , contribuind și ele datorită industriei auto, farmaceutice și echipamentelor industriale, în timp ce România are o pondere modestă de 1,38% alături de alte state cu putere economică redusă, iar țările precum Malta cu un procent de 0,05% sunt aproape absente din comerțul cu SUA. Italia și Franța continuă să aibă contribuții semnificative cum putem observa în tabelul 2, în timp ce Malta rămâne cu proporții limitate.

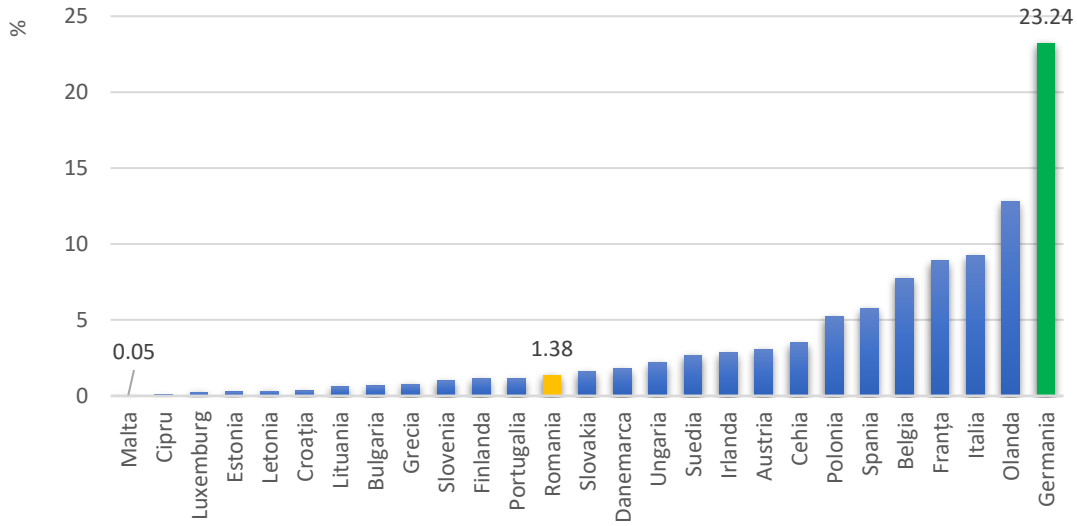


Figura 7. Procentul statelor membre în exporturile totale ale UE către SUA

Sursa: Prelucrări ale autorilor utilizând date Eurostat

În continuare, *Tabelul 2* prezintă balanța comercială dintre fiecare stat membru al UE și SUA, evidențiind contraste semnificative între economiile puternic industrializate, precum Germania și Olanda, care înregistrează surplusuri comerciale datorită exporturilor competitive, și statele din sudul și estul Europei, precum România și Grecia, alături de economii mari ca Franța și Spania, care se confruntă cu deficite persistente, reflectând o dependență ridicată de importuri și o competitivitate redusă pe piața americană. În același timp, volatilitatea relațiilor comerciale ale Poloniei, Ungariei și Italiei subliniază influența factorilor economici și politici asupra schimburilor bilaterale. Letonia și Cehia au cea mai mare valoare, la importurile de gaze naturale provenite din Rusia al statelor membre UE în anul 2020 , având valoarea de 100%, reprezentată în *Figura 8*.

Tabel 2. Balanța comercială dintre fiecare stat membru al UE și SUA

Țara/An	2020	2021	2022	2023	2024
Austria	5,992,528,273	7,476,671,518	8,323,720,248	9,667,824,825	11,415,266,299
Belgia	3,382,204,927	640,139,073	-232,806,577	-2,828,308,104	1,556,948,571
Bulgaria	169,626,100	5,831,99,930	246,322,228	586,611,757	663,665,086
Cipru	19,446,646	-40,414,905	6,954,257	949,090	-191,284,269
Cehia	778,087,246	621,244,326	2,151,991,937	1,921,272,808	3,093,999,576
Germania	530,41,462,321	68,764,448,944	85,713,925,309	85,693,951,297	92,247,114,646
Danemarca	77,98,049,640	6,193,282,315	70,47,112,543	4,657,562,525	2,607,093,125
Estonia	912,028,399	1,371,983,152	88,70,72,531	217,299,897	402,385,475
Spania	47,37,66,676	-103,821,583	-11,415,024,519	-5,630,322,364	-5,981,208,750
Finlanda	3,837,761,249	3,364,763,876	4,748,979,604	5,621,196,262	4,379,459,046
Franța	8,264,561,277	8,311,450,798	-6,760,754,743	57,225,288	2,988,862,361
Grecia	159,647,403	175,711,767	-1,227,122,065	610,479,876	250,469,305
Croația	280,484,303	21,075,975	-2,620,726,603	-482,066,902	19,775,724
Ungaria	1,149,417,234	1,468,263,707	2,284,531,563	2,302,075,835	3,344,047,006
Irlanda	36,003,667,895	32,559,359,550	38,066,143,971	29,370,641,474	50,828,243,444
Italia	276,508,74,040	33,543,317,822	40,175,424,020	41,930,392,376	38,870,135,541
Lituania	772,478,014	1,211,968,254	-1,632,685,729	-938,107,341	233355,,808
Luxemburg	-265,629,559	-357,209,914	-34,215,729	-90,454,369	-177,675,308
Latvia	96,911,351	197,401,454	358,312,248	277,972,850	289,368,294
Malta	36,199,570	1,451,274	-66,409,083	-124,775,579	-12,082,268
Olanda	-1,3277,680,133	-15,418,729,511	-31,142,191,101	-35,298,162,943	-24,735,759,639
Polonia	2,617,341,544	2,389,852,711	-1,490,026,251	592,529,513	-490,668,303
Portugalia	1,433,773,769	1,544,856,727	1,570,659,957	2,986,615,782	2,903,204,573
Romania	159,560,177	564,528,979	920,191,168	774,201,544	969,931,919
Suedia	7,738,181,214	8,894,018,401	10,226,353,698	9,983,674,221	9,299,304,295
Slovenia	363,551,597	567,683,496	531,286,874	572,739,531	-277,016,575
Slovakia	2,334,611,149	2,338,138,388	2,841,425,152	4,212,887,866	3,711,432,838

Sursa:Prelucrări ale autorilor utilizând date Eurostat

4.2 *Analiza dependenței energetice a UE față de state terțe*

În ceea ce privește dependența energetică a UE față de state terțe, *Figura 8* pune accent pe faptul că în anul 2020 multe state membre ale UE, precum Cehia, Letonia și România au avut o dependență extrem de ridicată de față de gazul rusesc, procentul atingând aproape 100%. Statele care au înregistrat o dependență redusă au fost Belgia, Portugalia și Slovenia. Această analiză evidențiază vulnerabilitatea energetică a Europei și necesitatea diversificării surselor de import, aspect devenit crucial după izbucnirea războiului din Ucraina. Pentru România, accesul la exploatările din Marea Neagră, reprezintă pași importanți spre consolidarea independenței energetice. O securitate energetică mai solidă nu doar că reduce riscurile economice și geopolitice, dar asigură și stabilitatea pieței interne, sprijinind astfel dezvoltarea economică pe termen lung.

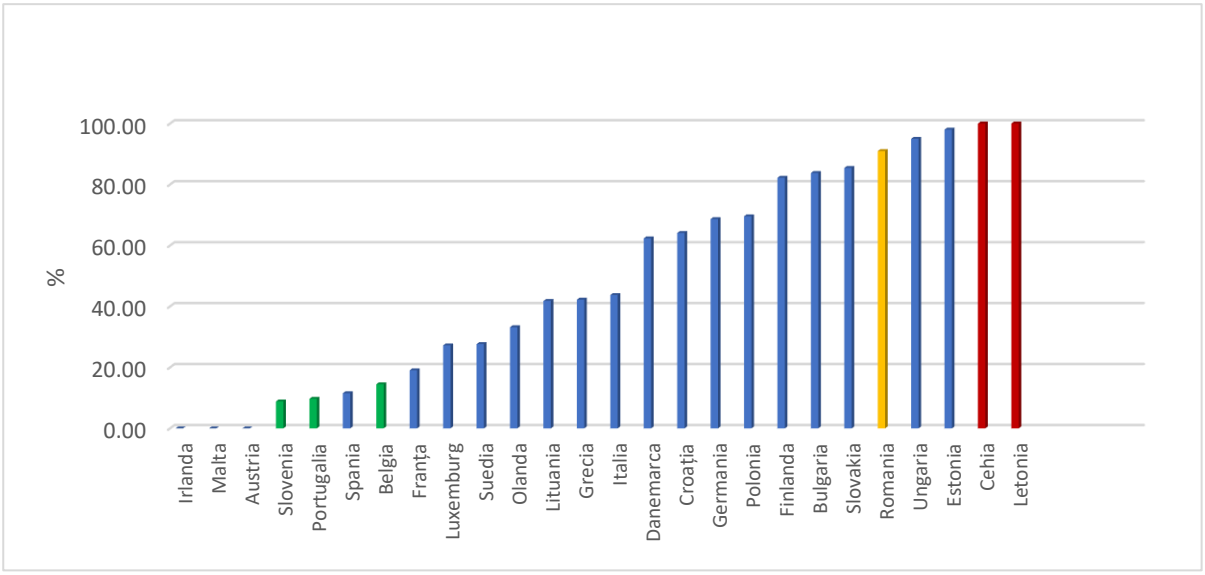


Figura 8. Procentul importurilor de gaze naturale provenite din Rusia al statelor membre UE în anul 2020

Sursa: Prelucrări ale autorilor utilizând date Eurostat

Concluzii

Evaluarea relațiilor economice dintre Uniunea Europeană și SUA evidențiază atât oportunități, cât și provocări semnificative. Printre principalele dificultăți identificate se numără riscurile asociate cu politicile protecționiste ale SUA, care pot afecta în special statele cu economii deschise și dependente de export, precum Germania, Franța și Olanda. Totodată, sectoare strategice precum industria auto, produsele chimice și echipamentele industriale sunt printre cele mai expuse măsurilor restrictive. Pentru România, posibile bariere comerciale ar afecta în special sectoare precum: echipamente electrice, industria auto și IT, unde avem un excedent comercial semnificativ. Diversificarea partenerilor și investițiile sunt esențiale pentru a reduce vulnerabilitatea economică.

În ceea ce privește securitatea energetică, deși UE a reușit să reducă semnificativ dependența, problema nu este pe deplin rezolvată, costurile ridicate ale gazului din surse alternative exercitând presiune asupra competitivității economice europene.

Pentru evitarea reorientării exporturilor către economiile mai puțin competitive din UE, este esențială o strategie adecvată. Negocierea unor noi acorduri comerciale cu state din afara Uniunii Europene, continuarea investițiilor în infrastructura energetică și stimularea industriilor vulnerabile prin politici europene sunt pricipalele soluții pentru stabilitatea economiei. Însă relațiile economice dintre UE și SUA rămân un pilon esențial pentru economia europeană.

Bibliografie

- Bercero, I.G., Mavroidis, P.C., Sapir A. 2024.”How the European Union Should Respond to Trump’s Tariffs*”. Bruegel Policy Brief*.
- Berg A. 2025. “Trump's Tariffs – How Should the EU React? “ *Centre for European Reform.*
- Bourguignon J., Sprenger E. 2024. “The Trump Effect is Forcing Europeans Out of Their Comfort Zone*”. Intereconomics*, 59(2), pp. 58-59.
- Burilkov A., Wolff, G.B. 2025. “Defending Europe Without the US: First Estimates of What is Needed*”. Bruegel Analysis*.
- Eurostat. 2025. Eurostat database, disponibil la: https://ec.europa.eu/eurostat/web/main/data/database
- Fabry E., Grevi G. 2024. “US Elections Compendium*”. European Policy Centre*.
- Gross, D.M., Saussay A. 2024. “Transatlantic Economic Relations in a Trumpian World*”. Intereconomics*, 59(1), pp. 12-15.
- Saussay A. 2024. “The Economic Impacts of Trump's Tariff Proposals on Europe*”. Grantham Research Institute, London School of Economics.*

Analiza relației dintre instituții și dezvoltare economică

Ioana-Daria BUTUNOI[17]
Corina-Zenita BUZATU[18]
Facultatea de Business și Turism

Rezumat

Această lucrare analizează influența instituțiilor asupra dezvoltării economice, evidențiind rolul important al acestora în stimularea stabilității și creșterii economice. Studiul examinează relația dintre calitatea instituțiilor și nivelul PIB-ului pe locuitor, măsurat în standardul puterii de cumpărare a banilor (PPS) în statele membre ale Uniunii Europene, utilizând date din anul 2022 preluate de pe Eurostat și Banca Mondială. Metodologia se bazează pe analiza comparativă și temporală, utilizând indici care captează controlul corupției, stabilitatea politică, eficiența guvernamentală, statul de drept și calitatea reglementării. Rezultatele evidențiază corelații semnificative între instituții și dezvoltarea economică, coeficienții de corelație variind între 59% și 64%. Statele nordice se remarcă prin instituții solide și performanță economică ridicată, în timp ce unele state din Europa de Est și Sud prezintă deficiențe instituționale și nivele de dezvoltare economică mai scăzute. De asemenea, studiul analizează și progresele instituționale realizate la nivelul statelor membre ale Uniunii Europene în perioada 2013-2022.

1. Introducere

Instituțiile sunt un set de reguli, conformitate, proceduri și norme morale și etice de comportament concepute pentru a constrânge comportamentul indivizilor în interesul maximizării bogăției sau utilității principalilor (North, 1981). Pe de altă parte, Sala-i-Martin (2002), afirmă că instituțiile ar trebui să cuprindă executarea contractelor, protecția drepturilor de proprietate, percepția că sistemul judiciar este previzibil și eficient, transparența administrației publice, controlul corupției și reglementările pro-piață. Așadar, instituțiile economice reprezintă un subiect ce necesită a fi studiat, în vederea înțelegerii factorilor care determină nivelul de dezvoltare economică al unui stat. Contrar opiniei populare că factori precum stocul de capital și forța de muncă au un impact semnificativ asupra creșterii economice, mulți instituționaliști cred că instituțiile și calitatea instituțională sunt singurii factori determinanți de bază ai comportamentului și creșterii economice (Tiwari și Bharadwaj, 2021). Evaluarea impactului acestora asupra stabilității și creșterii economice, precum și relația dintre structurile instituționale și performanțele economice la nivel național și internațional sporesc necesitatea cunoașterii acestui subiect.

În octombrie 2024, Premiul Nobel pentru Economie a fost acordat economiștilor Daron Acemoglu, Simon Johnson și James A. Robinson pentru cercetările lor asupra modului în care instituțiile influențează prosperitatea națiunilor. Studiile lor au demonstrat că societățile cu instituții incluzive și democratice, care protejează drepturile de proprietate și încurajează inovația, tind să fie mai prospere. În schimb, instituțiile extractive, care favorizează elitele și suprimă majoritatea, conduc la stagnare economică și inegalitate. Acest premiu subliniază importanța economiei instituționale și readuce în prim-plan dezbaterea despre rolul instituțiilor în dezvoltarea economică. Înțelegerea modului în care instituțiile influențează creșterea economică este esențială pentru elaborarea de politici eficiente și pentru promovarea prosperității globale.

[17] E-mail: butunoiioana24@stud.ase.ro
[18] E-mail: buzatucorina24@stud.ase.ro

Conceptele convenționale de creștere incluzivă sunt mai puțin ancorate într-un context de creștere și nu sunt axate pe instituții care pot fi reglementate politic (Grömling și Klös, 2019). În prezent, multe state se află în fața provocării de a-și reforma instituțiile pentru a răspunde cerințelor economiei moderne. Rolul acestora este determinat nu doar de cadrul legislativ și reglementativ, ci și de capacitatea lor de a promova inovația și de a asigura o distribuire echitabilă a resurselor economice.

Astfel, cercetarea instituțiilor devine tot mai relevantă pentru a înțelege procesele economice complexe din diverse colțuri ale lumii. Acestea sunt fundamentale în procesul de dezvoltare economică, reprezentând stimulentele şi constrângerile în baza cărora se manifestă relațiile interpersonale, fie ele politice, sociale sau economice (Marinescu, 2020). Acestea stabilesc cadrul legal, normativ și operativ în care se derulează activitățile economice, influențând direct performanțele economice ale unei țări. Instituțiile sunt asociate cu procesul de colonizare, geografie și capitalul uman acumulat timpuriu și instituțiile actuale afectează inovația tehnică care afectează în cele din urmă performanța economică a țării (Tebaldi și Elmslie, 2008).

În acest sens, instituțiile pot fi un factor esențial în determinarea succesului sau eșecului unui sistem economic. Instituţiile pot avea o calitate scăzută, pot fi suboptime sau pot fi eronat aplicate (Aron, 2000).

2. Stadiul actual al cunoașterii

Instituțiile economice joacă un rol fundamental în formarea și reglementarea comportamentelor economice. Mai exact, ele încurajează sau descurajează activități precum educația, economisirea, investițiile, inovarea și adoptarea de noi tehnologii. Apoi, politica modelează aceste instituții economice, fiind procesul prin care o societate alege regulile care o vor guverna (Acemoglu și Robinson, 2012). Astfel, într-o democrație funcțională, instituțiile economice tind să fie incluzive, favorizând inovația, educația și dezvoltarea laturii umane, iar în regimuri mai autoritare sau cu instituții extractive, economia se poate caracteriza prin inegalitate și stagnare. De fapt, aceste diferențe se reflectă în mod direct în condițiile economice ale cetățenilor și ale întreprinderilor. Mai mult, trebuie avut în vedere și faptul că economiile decad atunci când instituțiile lor se deteriorează, ceea ce duce la corupție, instabilitate economică și reducerea competitivității (Ferguson, 2014).

De asemenea, studiile economice recente arată că o guvernanță eficientă și instituțiile puternice sunt factori determinanți pentru reducerea inegalităților și pentru promovarea creșterii economice sustenabile (Jianu et al., 2019). În plus, sărăcia este adesea percepută ca fiind unul dintre cele mai mari riscuri ale societății umane. Prin urmare, aceasta reprezintă factorul determinant în dezvoltarea economică și în reducerea decalajelor între țări. În consecință, instituțiile explică, așadar, elocvent fenomene precum inegalitatea și sărăcia, care sunt astăzi considerate principalele riscuri în societatea umană (Marinescu, 2024).

Mai mult decât atât, țările cu politici economice și instituții mai bune ajung să aibă venituri pe cap de locuitor mai mari decât țările cu politici și instituții inferioare, iar aceste venituri mai ridicate determină o creștere a populației printr-o imigrație mai mare și rate mai scăzute ale mortalității (Olson, 1996). În cele din urmă, instituțiile reduc incertitudinea prin crearea unei structuri stabile a interacțiunilor umane (North, 1990) și sunt fundamentale pentru creșterea economică pe termen lung.

3. Metodologia cercetării

Lucrarea analizează relația dintre instituții și dezvoltarea economică în statele membre ale Uniunii Europene (UE-27), bazându-se pe date statistice oferite de Eurostat și Banca Mondială. În cadrul analizei, am utilizat indicatori care captează calitatea instituțiilor, precum participarea și răspunderea, stabilitatea politică și absența violenței / terorismului, eficiența guvernamentală, calitatea reglementărilor, statul de drept, controlul corupției și, respectiv PIB-ul pe locuitor (măsurat în PPS), care surprinde nivelul de dezvoltare economică.

În analiza comparativă și temporală, am utilizat metoda grafică, folosind diagramele de tip scatter plot pentru a identifica poziționarea relativă a statelor pe baza PIB-ului pe locuitor (PPS) și a indicilor de guvernanță pentru anul 2022, dar și grafice de tip radar pentru a surprinde progresele instituționale în

perioada 2013-2022. De asemenea, am utilizat corelația statistică Pearson între PIB pe locuitor (PPS) și datele specifice fiecărui indicator relevant pentru instituții din anul 2022.

4. Analiza relației dintre instituții și dezvoltare economică la nivelul Uniunii Europene

Analiza indicatorilor instituționali relevanți pentru statele membre ale UE evidențiază un contrast clar între țările nordice și cele est-europene (*Anexa 1*). State precum Danemarca, Finlanda, Suedia și, uneori, Țările de Jos se clasează constant printre cele mai performante în ceea ce privește participarea și răspunderea, stabilitatea politică, eficiența guvernamentală, calitatea reglementării, statul de drept și controlul corupției. Aceste țări beneficiază de instituții puternice, guvernare eficientă și un nivel ridicat de încredere publică. Pe de altă parte, România, Bulgaria, Ungaria și Italia apar frecvent printre cele mai slab poziționate state, fiind afectate de probleme precum instabilitate politică, calitate scăzută a reglementărilor, corupție și deficiențe în aplicarea statului de drept. Diferențele notabile între aceste grupuri de țări subliniază discrepanțele semnificative în ceea ce privește calitatea instituțiilor și eficiența guvernării la nivel european.

În baza graficelor din *Anexa 1*, se pot observa atât progrese, cât și regrese în ceea ce privește indicatorii instituționali ai statelor membre ale UE între 2013 și 2022. În privința indicatorului privind participarea și răspunderea, cele mai mari progrese s-au înregistrat în Estonia și Letonia, reflectând o consolidare a democrației și a libertății de exprimare. De asemenea, merită menționat și că cele mai mari progrese s-au realizat în Spania, Grecia, Irlanda și Portugalia unde stabilitatea politică și absența violenței/terorismului s-au îmbunătățit considerabil, reflectând o reducere a tensiunilor economice și sociale. În mod contrar, România, Ungaria și Bulgaria au suferit regrese importante în cazul mai multor indicatori, precum eficiența guvernamentală și calitatea reglementării. Aceste scăderi ale valorilor indică incertitudini privind stabilitatea mediului legislativ și predictibilitatea deciziilor guvernamentale. În ceea ce privește statul de drept, cele mai mari progrese s-au înregistrat în Lituania și Letonia, acestea reușind să își consolideze independența sistemului judiciar și aplicarea legilor. În plus, Malta, Ungaria și Cipru au înregistrat regrese semnificative la controlul corupției, indicând o slăbire a mecanismelor de transparență și integritate instituțională. Astfel, în timp ce țările vest-europene și nordice au continuat să își consolideze instituțiile, mai multe state din Europa Centrală și de Est au întâmpinat dificultăți majore.

În continuare, am analizat relația dintre Indicele privind Participarea și Răspunderea și PIB-ul pe locuitor (PPS) în anul 2022. În cadrul *Figurii 1*, se poate observa o asociere pozitivă între cele două variabile, ceea ce indică faptul că economiile cu un nivel mai ridicat al participării și răspunderii tind să înregistreze un PIB pe locuitor mai mare.

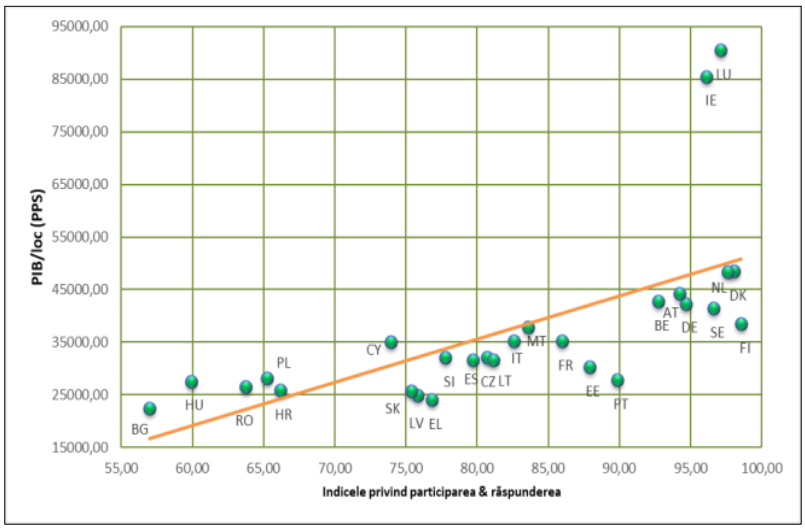


Figura 1: Relația dintre Indicele privind Participarea și răspunderea și PIB pe locuitor (PPS) în anul 2022

Sursa: prelucrări ale autorilor în Microsoft Office Excel, pornind de la date publicate de Eurostat și Banca Mondială

Așadar, conform calculului, coeficientul de corelație statistică între Indicele privind Participarea și Răspunderea și PIB-ul pe locuitor (PPS) este de 63,69%, ceea ce indică faptul că țările în care cetățenii au un rol activ în viața politică, iar guvernele sunt responsabile față de populație, tind să înregistreze o dezvoltare economică mai ridicată. Acest rezultat subliniază importanța unui mediu democratic și transparent, care favorizează stabilitatea economică, încrederea în instituții și investițiile pe termen lung.

Mai apoi, am analizat relația dintre Indicele privind Stabilitatea politică și absența violenței/terorismului și PIB-ul pe locuitor (PPS) în anul 2022. În *Figura 2* se remarcă existența unei relații pozitive între cei doi indicatori, ceea ce arată faptul că economiile cu un nivel mai ridicat de stabilitate politică tind să aibă și un PIB pe locuitor mai mare.

În acest sens, coeficientul de corelație statistică între Indicele privind Stabilitatea politică și absența violenței/terorismului și PIB pe locuitor (PPS) este de 60,56%, ceea ce sugerează că statele membre cu o stabilitate politică mai mare și un climat de securitate ridicat beneficiază de un PIB pe locuitor mai înalt. Acest rezultat subliniază și importanța unui mediu politic stabil pentru atragerea investițiilor, reducerea riscurilor economice și facilitarea unei creșteri economice sustenabile. Țările cu guverne stabile atrag mai ușor capital străin și dezvoltă politici economice puternice pe termen lung.

În *Figura 3*, am analizat relația dintre Indicele privind Eficiența Guvernamentală și PIB-ul pe locuitor (PPS) în anul 2022. Am observat existența unei relații pozitive între cei doi indicatori, indicând faptul că economiile cu guverne mai eficiente tind să aibă un PIB pe locuitor mai mare.

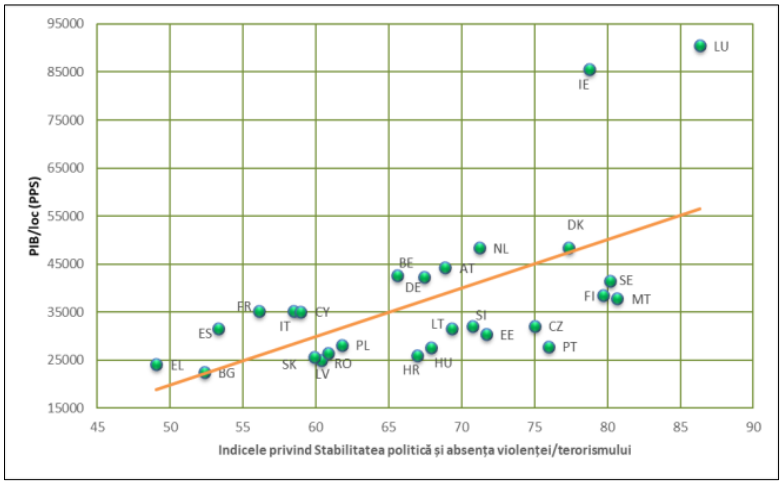


Figura 2: Relația dintre Indicele privind Stabilitatea politică și absența violenței / terorismului și PIB pe locuitor (PPS) în anul 2022

Sursa: prelucrări ale autorilor în Microsoft Office Excel, pornind de la date publicate de Eurostat și Banca Mondială

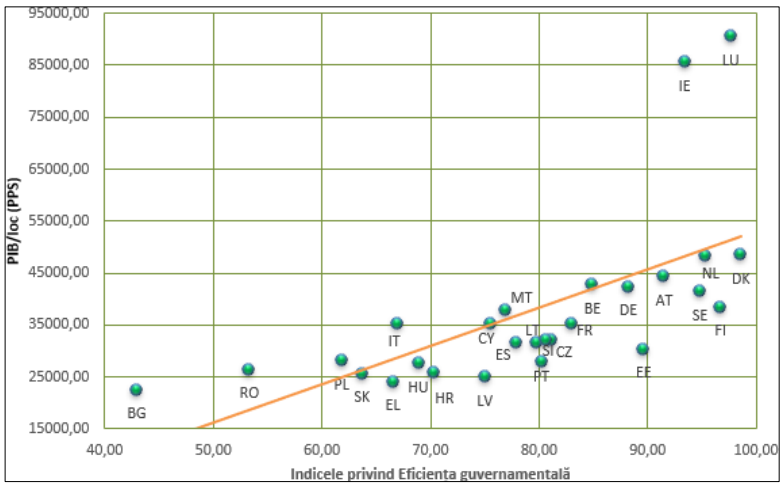


Figura 3: Relația dintre Indicele privind Eficiența Guvernamentală și PIB pe locuitor (PPS) în anul 2022

Sursa: prelucrări ale autorilor în Microsoft Office Excel, pornind de la date publicate de Eurostat și Banca Mondială

Astfel, statele membre cu administrații eficiente, politici economice bine fundamentate și servicii publice de calitate beneficiază de un nivel mai ridicat de dezvoltare. Indicele privind Eficiența Guvernamentală și PIB pe locuitor (PPS) este de 63,84%, ceea ce sugerează că guvernele care administrează eficient resursele publice, implementează politici economice bine fundamentate și oferă servicii publice de calitate stimulează creșterea economică și bunăstarea cetățenilor. Un guvern performant creează condiții favorabile pentru antreprenoriat, inovare și dezvoltare.

Pentru a aprofunda subiectul, ne-am raportat și la relația dintre Indicele privind Calitatea reglementărilor și PIB-ul pe locuitor (PPS) în anul 2022. Se observă, așadar, în *Figura 4* o relație pozitivă între aceste două variabile, indicată de panta pozitivă din grafic.

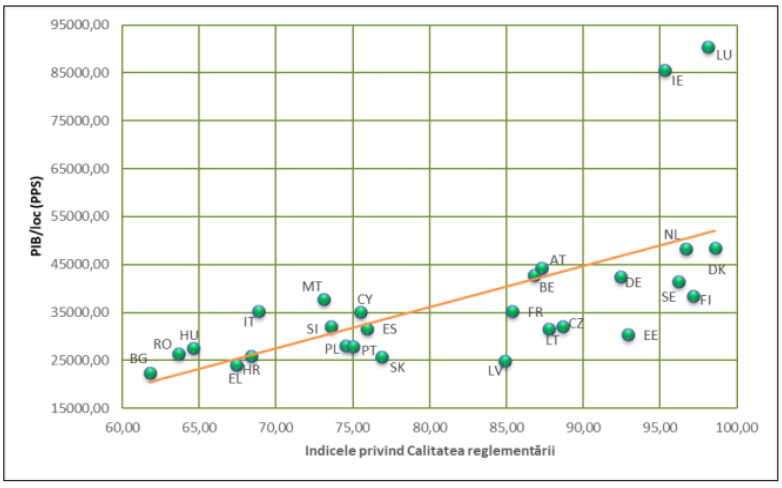


Figura 4: Relația dintre Indicele privind Calitatea reglementării și PIB pe locuitor (PPS) în anul 2022

Sursa: prelucrări ale autorilor în Microsoft Office Excel, pornind de la date publicate de Eurostat și Banca Mondială

De aici, reiese faptul că o calitate mai ridicată a reglementărilor este asociată cu un PIB pe locuitor (PPS) mai mare. În plus, coeficientul de corelație între Indicele privind Calitatea reglementării și PIB pe locuitor (PPS) este de 62,81%, ceea ce indică o asociere moderat puternică între cele două variabile. Acest rezultat subliniază importanța unui mediu de reglementare eficient pentru dezvoltarea economică. Țările cu reglementări bine implementate și transparente atrag mai multe investiții și au economii mai puternice. Politicile publice care beneficiază de îmbunătățirea calității reglementărilor determină o creștere economică.

De asemenea, putem observa o relație pozitivă între Indicele privind Statul de drept și PIB pe locuitor (PPS) în anul 2022 (*Figura 5*). Relația dintre cele două subliniază ideea că un stat de drept mai puternic este asociat cu un PIB pe locuitor (PPS) mai ridicat.

Țările care prezintă un indice privind statul de drept ridicat sunt cele caracterizate de sisteme juridice solide, instituții eficiente și un grad ridicat de încredere în aplicarea legilor, ceea ce favorizează stabilitatea economică și atragerea investițiilor. În 59,73% din cazuri, conform coeficientului de corelație obținut, țările cu un stat de drept mai puternic au și un PIB pe locuitor (PPS) mai ridicat. Respectarea legilor, independența justiției și protecția drepturilor de proprietate asigură un mediu economic stabil, în care investitorii și cetățenii au încredere în instituții. Statul de drept reduce incertitudinea juridică și riscurile economice, contribuind astfel la dezvoltarea economică.

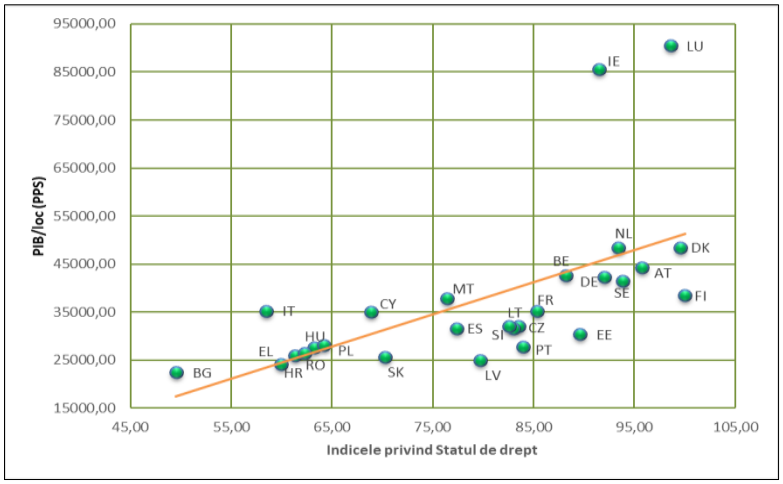


Figura 5: Relația dintre Indicele privind Statul de drept și PIB pe locuitor (PPS) în anul 2022

Sursa: prelucrări ale autorilor în Microsoft Office Excel, pornind de la date publicate de Eurostat și Banca Mondială

Nu în ultimul rând, relația dintre Indicele privind Controlul corupției și PIB pe locuitor (PPS) în anul 2022 este un factor important în cadrul acestei lucrări. Panta pozitivă reflectată în *Figura 6* evidențiază relația directă dintre cele două variabile, aceasta indicând și faptul că un control mai eficient al corupției este asociat cu un PIB pe locuitor (PPS) mai ridicat.

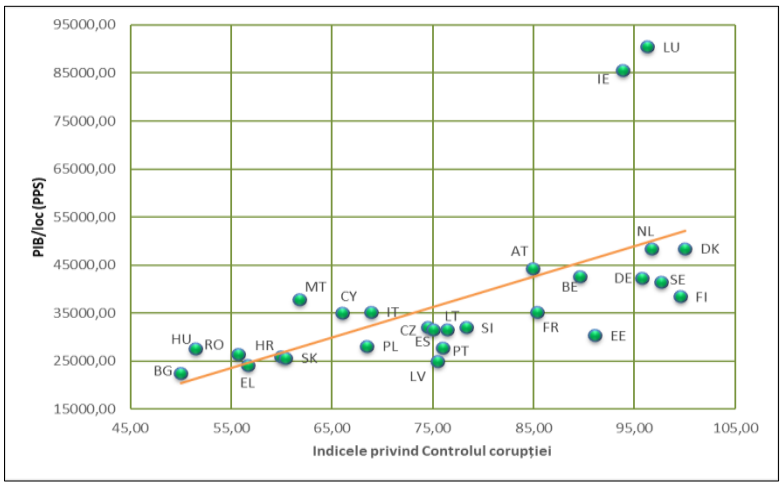


Figura 6: Relația dintre Indicele privind Controlul corupției și PIB pe locuitor (PPS) în anul 2022

Sursa: prelucrări ale autorilor în Microsoft Office Excel, pornind de la date publicate de Eurostat și Banca Mondială

Țările cu instituții transparente, mecanisme anticorupție eficiente și aplicare corectă a legilor beneficiază de un mediu de afaceri stabil și atractiv, ceea ce duce la un PIB pe locuitor (PPS) mai ridicat. Coeficientul de corelație arată că în 62,23% din cazuri, poziționarea statelor din perspectiva controlului corupției este asociată cu PIB pe locuitor (PPS). Pe de altă parte, corupția ridicată este asociată cu stagnare economică, investiții reduse și o calitate scăzută a serviciilor publice. Combaterea corupției îmbunătățește încrederea în instituții și stimulează creșterea economică pe termen lung.

Concluziile cercetării

Analiza a evidențiat importanța instituțiilor economice și politice în determinarea nivelului de dezvoltare economică al statelor membre ale Uniunii Europene (UE-27). Studiul a arătat că statele cu instituții puternice, guvernanță eficientă și un nivel ridicat de transparență au un PIB pe locuitor (PPS) semnificativ mai mare. Factorii precum controlul corupției, stabilitatea politică, eficiența guvernamentală, statul de drept și calitatea reglementării joacă un rol crucial în asigurarea unui mediu economic stabil și prosper.

Rezultatele obținute sunt în concordanță cu teoriile lui Acemoglu și Robinson (2012), North (1990) și Ferguson (2014), care argumentează că instituțiile solide creează un mediu favorabil dezvoltării economice și reduc riscul inegalităților sociale.

Țările cu instituții puternice, stabilitate politică și guvernanță eficientă, precum Luxemburg, Irlanda și Danemarca, prezintă un PIB pe locuitor (PPS) ridicat, în timp ce țările cu instituții mai slabe, România, Bulgaria și Ungaria, au performanțe economice mai reduse și niveluri mai ridicate de inegalitate economică. Analiza grafică și coeficienții de corelație statistică au indicat existența unor relații pozitive între indicatorii instituționali și PIB-ul pe locuitor (PPS), coeficienții de corelație variind între 59% și 64%. Aceasta sugerează o relație moderat puternică, ceea ce confirmă importanța instituțiilor în determinarea performanței economice. Cu toate acestea, deși relația este semnificativă, aceasta nu este absolută, fiind influențată și de alți factori, precum structura economică, nivelul de educație sau contextul geopolitic.

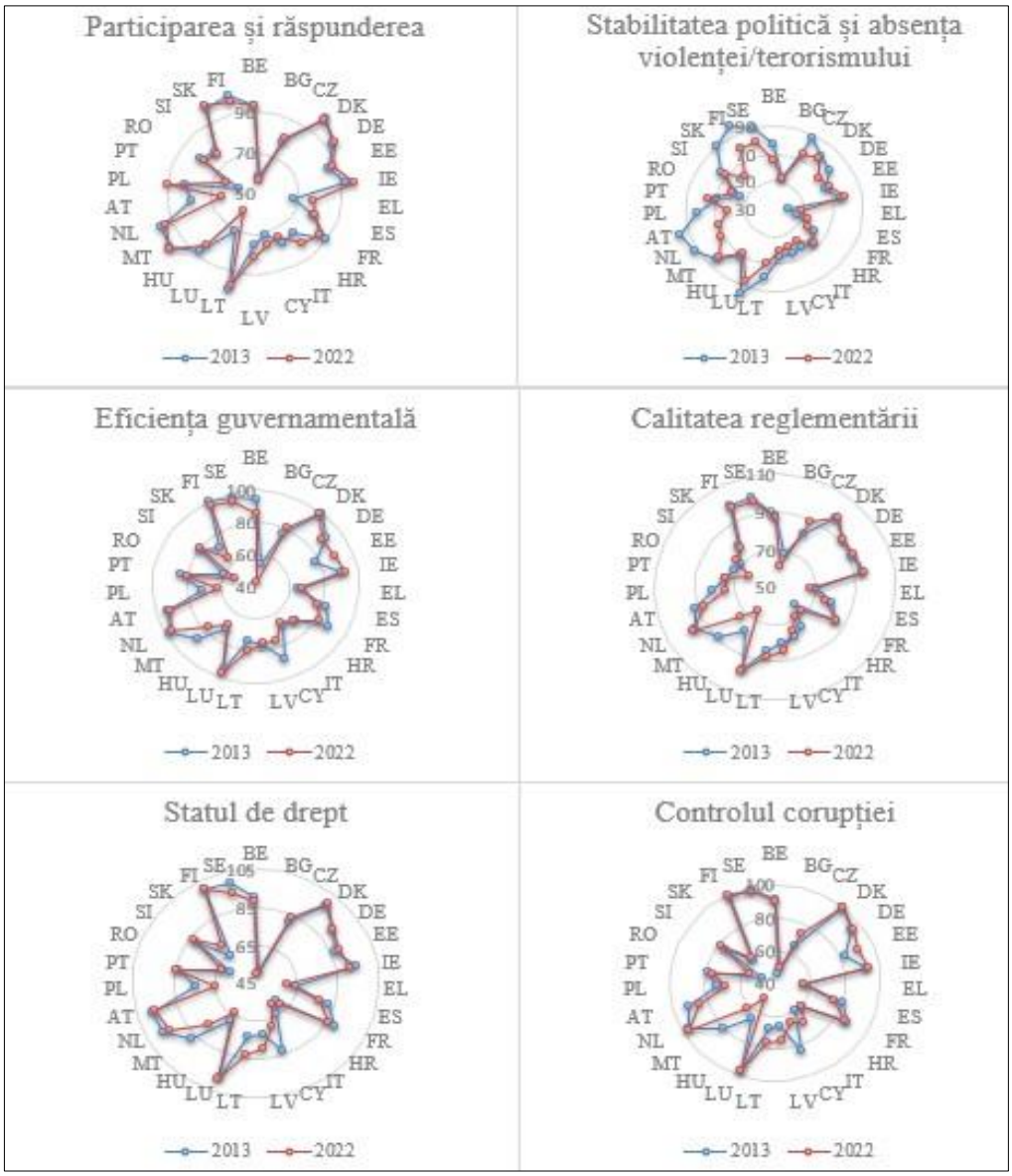
Pentru a îmbunătăți calitatea instituțiilor și a stimula dezvoltarea economică, se recomandă implementarea unor politici eficiente de combatere a corupției și creșterea transparenței guvernamentale, întărirea independenței sistemului judiciar, creșterea participării cetățenilor în procesul democratic și susținerea inovației și a educației. Printre limitările studiului se numără utilizarea unui număr finit de indicatori, ceea ce poate limita complexitatea analizei. De asemenea, coeficientul de corelație nu surprinde cu certitudine relația de cauzalitate, ci numai asocierea statistică a indicatorilor, deși, majoritar, această asociere este relevantă. Pe viitor, studiul ar putea fi extins prin analiza unei perioade mai lungi pentru a surprinde dinamica schimbărilor instituționale, precum și integrarea unor variabile suplimentare, cum ar fi educația.

Bibliografie

- Acemoglu, D. and Robinson, J.A., 2012, "Why Nations Fail: The Origins of Power, Prosperity, and Poverty", Editura Crown Publishers, New York, pp. 54-57.
- Aron J., 2000, "Growth and Institutions: A Review of the Evidence", *The World Rank Research Observer*, 15(1), pp . 99-135.
- Eurostat, 2025. Eurostat Database, available at: https://ec.europa.eu/eurostat/data/database
- Ferguson N., 2014. „Marele declin: Cum decad instituțiile și mor economiile", Editura Polirom, București, pp. 87-100.
- Grömling M. and Klös H. P., 2019, "Inclusive Growth – Institutions Matter!", *Intereconomics*, 54(3), pp. 184–192

- Jianu I., Dobre I., Bodislav D.A., Rădulescu C.V., Burlacu S., 2019, "The implications of institutional specificities on the income inequalities drivers in European Union", *Economic Computation and Economic Cybernetics Studies and Research*, 53(2), pp. 59-76
- Marinescu C., 2004, "Economia instituţională", Editura ASE, București, pp. 10-23.
- Marinescu C., 2024, "Economia instituțională (din nou) sub reflectorul premiilor Nobel".
- North D., 1981, „Structure and change in economic history", pp. 201-205.
- North D., 1990, „Institutions, Institutional Change And Economic Performance", Cambridge University Press, pp. 3-16.
- Olson, M., 1996, "Distinguished Lecture on Economics in Government Big Bills Left on the Sidewalk: Why Some Nations are Rich, and Others Poor", *Journal of Economic Perspectives*, 10(2), pp. 3–24
- Sala-i-Martin, X. X., 2002, "15 years of new growth economics: What have we learnt?", *UPF Economics and Working Paper*, 620.
- Tashtamirov M., 2023, "The Role of Institutions in Economic Development and Their Impact on Economic Growth in Different Countries", *SHS Web of Conferences*, Grozny.
- Tebaldi E. and Elmslie B., 2008, "Do Institutions Impact Innovation?", *Journal Of Economic Development*, 33(2), pp. 27-53.
- Tiwari A. and Bharadwaj T., 2021, "Assessing the impact of institutions on economic growth in the BRICS countries", *Brics Journal Of Economics*, 2(4), pp. 30-46.
- World Bank, 2025. World Governance Indicators, available at: https://www.worldbank.org/en/publication/worldwide-governance-indicators

Anexa 1- Poziționarea statelor membre din UE din punct de vedere al instituțiilor



Sursa: prelucrări ale autorilor în Microsoft Office Excel, pornind de la date publicate de Banca Mondială

Războiul imaginilor: concurența pe piața aparatelor foto în era digitală

Andreea-Florentina CĂLIN[19]
Carla-Maria LEAH[20]
Facultatea de Economie Teoretică și Aplicată

Rezumat

Această lucrare analizează dinamica industriei camerelor digitale, concentrându-se pe concurența existentă între principalii producători: Canon, Nikon și Sony. Industria este marcată de o tranziție semnificativă de la DSLR la camere mirrorless, cu accent pe investițiile în inteligență artificială, conectivitate și tehnologiile de procesare a imaginilor. Canon rămâne liderul pieței globale, în timp ce Sony continuă să inoveze în segmentul mirrorless, iar Nikon își ajustează strategiile pentru a rămâne competitiv. Studiul subliniază, de asemenea, impactul comportamentului consumatorilor asupra deciziilor de achiziție și asupra loialității față de branduri. Schimbările pieței sunt influențate de factori economici globali, preferințele pentru produse sustenabile și digitalizate, precum și necesitatea de a se integra în ecosisteme digitale. Astfel, strategiile de comunicare joacă un rol central în diferențierea brandurilor și menținerea unei relații durabile cu consumatorii.

1. Introducere

De la „camera obscură” la un obiect compact, aparatul de fotografiat a cunoscut transformări semnificative pentru a ajunge în punctul în care se află azi. Industria aparatelor foto a evoluat semnificativ în ultimii ani, sub influența progresului tehnologic și a schimbărilor în comportamentul consumatorilor. Dacă în trecut camerele digitale reprezentau principalul instrument pentru obținerea imaginilor de înaltă calitate, avansul tehnologic al smartphone-urilor, echipate cu sisteme optice avansate, a condus la o diminuare considerabilă a cererii pentru modelele compacte. Cu toate acestea, segmentele DSLR și mirrorless continuă să fie relevante, datorită capacității acestora de a oferi un control avansat asupra parametrilor imaginii și o calitate superioară, aspecte apreciate în mod special de fotografii profesioniști și de pasionații de fotografie.

2. Metodologia cercetării

Lucrarea se bazează pe o abordare calitativ-descriptivă, completată cu analize cantitative secundare, pentru a examina strategiile de comunicare, concurență și inovație din industria camerelor digitale. Studiul se axează pe modul în care liderii de piață – Canon, Sony, Nikon, Fujifilm și Panasonic – își ajustează politicile de marketing și adoptă tehnologii emergente, cum ar fi inteligența artificială și Big Data, în contextul schimbărilor globale și al evoluției comportamentului consumatorilor. Datele au fost extrase din surse secundare relevante, inclusiv rapoarte de piață, articole științifice, declarații oficiale și studii de caz (ex. campaniile „Go Beyond” de la Sony și „Big Smile with Canon”, precum și inițiativele educaționale ale Nikon). Această metodologie permite o evaluare integrată a tendințelor și diferențelor strategice, contribuind la o înțelegere aprofundată a dinamicii industriei.

[19] e-mail: calinandreea21@stud.ase.ro
[20] e-mail: leahcarla21@stud.ase.ro

3. Analiza companiilor concurente

Piața aparatelor foto este dominată de producători de renume, precum Canon, Sony, Nikon, Fujifilm și Panasonic, care își consolidează avantajul competitiv prin progres tehnologic, politici de preț adaptate și diversificarea canalelor de distribuție. În contextul în care se discută despre o piață de tip oligopol, o evaluare detaliată a concurenței și a strategiilor de inovare este fundamentală pentru a identifica mecanismele de funcționare ale industriei și pentru a analiza modul în care principalii actori își ajustează oferta în raport cu dinamica pieței și evoluția preferințelor consumatorilor.

Canon se menține ca un lider tradițional, dominând atât segmentul DSLR, cât și pe cel mirrorless, oferind o gamă largă de produse, ce variază de la modele accesibile pentru utilizatori începători până la echipamente de top destinate fotografilor profesioniști. În același timp, Sony s-a afirmat ca principalul inovator în categoria mirrorless, fiind recunoscut pentru performanțele excepționale ale senzorilor săi de imagine și pentru tehnologiile avansate de focalizare automată, care au contribuit la consolidarea poziției sale pe piața globală. Nikon, un brand cu o lungă tradiție în domeniu, continuă să se concentreze pe segmentul profesional și high-end, însă a întâmpinat unele dificultăți în adaptarea rapidă la segmentul mirrorless, ceea ce i-a limitat expansiunea în această direcție. Fujifilm, pe de altă parte, s-a impus în rândul pasionaților de fotografie prin camerele sale cu design retro și culori remarcabile, adresându-se în special segmentului semi-profesionist și entuziaștilor care apreciază atât stilul, cât și performanțele optice ale echipamentelor sale. În ceea ce privește Panasonic și Olympus, ambele companii sunt focalizate pe tehnologia Micro Four Thirds, oferind camere mirrorless compacte și versatile, apreciate pentru dimensiunile reduse și flexibilitatea în utilizare, răspunzând cerințelor fotografilor care caută echipamente ușor de transportat, dar performante. Astfel, fiecare jucător important din industrie își definește cu claritate strategia de poziționare, adaptându-se în mod constant la nevoile și tendințele pieței foto (Coleman, 2024a; OM Digital Solutions Corporation, 2025).

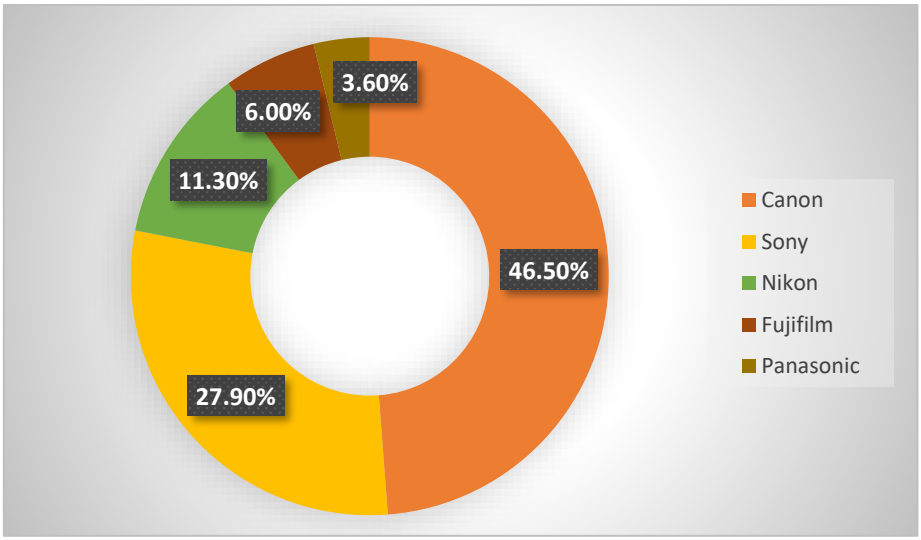


Figura 1. Cote de piață pentru anul 2023

Sursa datelor: Techno System Research (2024)

Figura 1 conține cotele de piață din 2023 ale producătorilor de camere digitale. Conform unui raport realizat de Techno System Research (2024), Canon rămâne lider în producția globală de camere digitale în 2023, deținând o cotă de piață de 46%. Diferența față de Sony, care a ajuns pe locul al doilea cu 27% din piață, depășind Nikon (care în 2019 deținea 11%), rămâne semnificativă (Yamashita, 2024).

În perioada ianuarie-octombrie 2024, livrările de camere digitale au înregistrat o creștere anuală de 7,9%, iar segmentul mirrorless a avut o evoluție remarcabilă, atingând 4,65 milioane de unități vândute, ceea ce reprezintă un avans de 14,5% față de anul precedent (Yamashita, 2024).

Vânzările aparatelor foto mirrorless, care combină avantajele dimensiunilor compacte cu funcționalitățile avansate specifice DSLR-urilor, au înregistrat o creștere constantă pe piața din România în 2023, cu un ritm anual de aproximativ 30%. Această evoluție compensează și chiar depășește declinul livrărilor de camere DSLR, care se estima la aproximativ 25%, conform datelor furnizate de reprezentanții locali ai companiei japoneze Canon. În 2023, segmentul aparatelor foto cu obiective interschimbabile, incluzând atât modelele DSLR, cât și cele mirrorless, reprezinta peste 80% din piața de profil din România. În anul 2022, această piață a fost evaluată la aproximativ 34.000 de unități vândute și o valoare totală de 23 de milioane de euro, înregistrând o creștere de 20% comparativ cu anul precedent (Niță, 2023).

Se observă o schimbare semnificativă în tehnologia echipamentelor foto, evidențiindu-se tranziția de la DSLR la mirrorless, mai ales în segmentul aparatelor profesionale. Declinul vânzărilor de camere DSLR este compensat de expansiunea rapidă a segmentului mirrorless, datorită caracteristicilor sale ergonomice și funcționale. Tehnologia mirrorless, mai compactă și mai versatilă, devine din ce în ce mai accesibilă pentru utilizatorii prosumatori (categorie intermediară între amatori și profesioniști) care migrează de la utilizarea smartphone-urilor către echipamente dedicate (Niță, 2023).

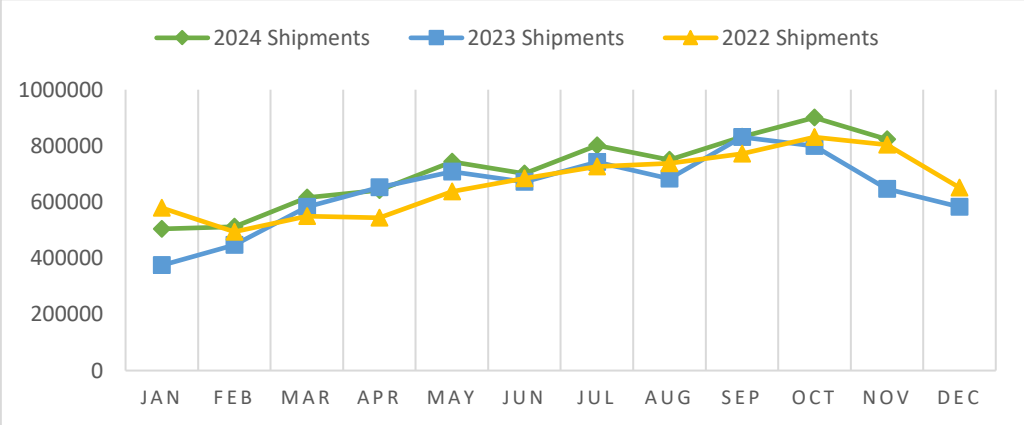


Figura 2. Exportul de camere digitale la nivel global

Sursa datelor: Camera & Imaging Products Association (2024)

În figura 2 este reprezentat exportul global de camere digitale în perioada 2022-2024. Analizând datele, se observă că au fost expediate aproximativ 8,49 milioane de camere digitale aproape de finalul anului 2024. Un fenomen notabil este interesul crescut al tinerilor pentru dispozitive de înaltă performanță, utilizate pentru crearea de conținut vizual destinat rețelelor sociale. Conform unui raport publicat în Nihon Keizai Shimbun, producătorii își orientează strategia către generația Z, echipând camerele cu funcții adaptate nevoilor specifice ale utilizatorilor activi în mediul online (Helm, 2025).

Comportamentul de achiziție al consumatorilor influențează în mod direct strategiile de preț adoptate de producători. Pentru a atrage noi clienți, companiile pot comercializa modelele entry-level la un preț accesibil, mizând pe posibilitatea ca, pe termen lung, să achiziționeze variante superioare din aceeași gamă de produse. Această abordare urmărește crearea unui ecosistem de dispozitive și accesorii complementare, consolidând loialitatea față de brand.

Trecerea de la un brand la altul în industria camerelor DSLR implică costuri semnificative, întrucât accesoriile, în special obiectivele, sunt compatibile doar cu anumite mărci. Cu toate acestea, producători precum Canon și Nikon au conceput sistemele lor astfel încât toate obiectivele din portofoliul propriu să fie utilizabile cu orice corp de cameră DSLR din aceeași gamă. Pentru a răspunde nevoilor diverse ale consumatorilor, atât Canon, cât și Nikon oferă o gamă variată de produse, structurate pe patru segmente principale: entry-level, mid-level, semi-profesional și profesional, fiecare destinat unui anumit tip de utilizator și nivel de experiență (Li, 2015).

În momentul unei noi achiziții, utilizatorii sunt adesea înclinați să rămână fideli producătorului inițial, optând pentru camere DSLR de înaltă performanță. Factorii care influențează această decizie includ procesul de familiarizare cu tehnologia, dar și costurile asociate tranziției către un alt brand.

Diferențele dintre consumatorii pasionați și cei ocazionali determină, de asemenea, dinamica pieței. În timp ce majoritatea cumpărătorilor încep cu dispozitive accesibile, utilizatorii avansați, odată ce își consolidează preferințele și cunoștințele, sunt mai dispuși să investească în echipamente profesionale. Această evoluție progresivă a preferințelor de achiziție are un rol semnificativ în menținerea cererii pentru camerele high-end, pe măsură ce utilizatorii capătă încredere în tehnologiile disponibile (Li, 2015).

Sony și-a consolidat poziția printr-o strategie agresivă de achiziții și inovare tehnologică. După preluarea diviziei de imagistică a Konica Minolta și obținerea licențelor pentru brevetele acesteia, Sony a reușit să depășească inițiala lipsă de expertiză în domeniul opticii și să își concentreze resursele pe dezvoltarea senzorilor de imagine și a tehnologiilor avansate de procesare (Hamada, 2024).

În prezent, Sony domină segmentul mirrorless, devenind un lider global datorită senzorilor performanți și sistemelor avansate de focalizare automată. Compania și-a restructurat organizația, reunind diviziile de imagistică digitală și video pentru a valorifica mai eficient resursele din cercetare și dezvoltare. Această abordare strategică a permis Sony să devină principalul inovator din industrie, oferind camere mirrorless de înaltă performanță și redefinind standardele în domeniul fotografiei digitale profesionale.

Principalele companii din industria camerelor digitale utilizează o strategie de distribuție multicanal pentru a-și maximiza acoperirea pieței și accesibilitatea produselor pentru consumatori. Unul dintre cele mai importante canale de vânzare este reprezentat de magazinele online proprii, unde branduri precum Sony, Canon și Nikon își comercializează direct produsele, eliminând intermediarii și oferind promoții exclusive, pachete speciale sau reduceri pentru clienții fideli. Acest model de vânzare le permite companiilor să controleze mai bine experiența utilizatorului, să personalizeze ofertele și să implementeze strategii de fidelizare a consumatorilor.

Pe lângă magazinele online oficiale, produsele sunt disponibile și prin intermediul retailerilor fizici, atât în magazine specializate, cum ar fi F64, cât și în lanțuri mari de electronice, precum Media Galaxy, Altex sau Flanco. Aceste puncte de vânzare oferă consumatorilor posibilitatea de a testa produsele înainte de achiziție, de a beneficia de consultanță specializată și de a accesa servicii post-vânzare, ceea ce contribuie la creșterea încrederii în brand.

Cum va evolua industria?

Conform raportului „Digital Camera Market Report and Industry Developments 2024 - 2032” (Research and Markets, 2024), evoluția industriei camerelor digitale se conturează într-un context dinamic, caracterizat de schimbări tehnologice și de modificări în comportamentul consumatorilor. Raportul oferă o analiză detaliată a segmentelor de piață, concentrându-se asupra evoluțiilor în

tehnologia mirrorless, a transformărilor în segmentul DSLR și a tendințelor de integrare digitală ce vor modela industria în următorii opt ani.

Piața globală a camerelor digitale a fost evaluată la aproximativ 7,74 miliarde USD în 2023 și este prognozată să atingă circa 11 miliarde USD până în 2032, înregistrând un CAGR de aproximativ 4% în perioada 2024 - 2032. Segmentul camerelor mirrorless, care este în plină expansiune, reprezintă peste 60% din totalul livrărilor și se așteaptă să înregistreze o creștere anuală de 8–10% (Research and Markets, 2024).

Un aspect central evidențiat în prognoză este tranziția continuă de la camerele DSLR către sistemele mirrorless. Acest fenomen este determinat de preferințele tot mai mari ale consumatorilor pentru dispozitivele compacte, de performanțele tehnice superioare și de integrarea tehnologiilor de inteligență artificială, care optimizează focalizarea automată și procesele de procesare a imaginilor. În acest context, producători precum Canon, Nikon, Sony, Panasonic și Olympus sunt nevoiți să investească semnificativ în cercetare și dezvoltare pentru a rămâne competitivi, consolidându-și portofoliile cu soluții inovatoare și tehnologii emergente.

Raportul „Digital Camera Market Report and Industry Developments 2024 - 2032" (Research and Markets, 2024) identifică, de asemenea, tendința de integrare a camerelor digitale în ecosistemele conectate. Creșterea importanței serviciilor cloud, a stocării digitale și a conectivității mobile se traduce într-o cerere tot mai mare pentru camere capabile să comunice în timp real, facilitând astfel partajarea și prelucrarea datelor. În plus, inovațiile în domeniul senzorilor, controlerelor inteligente și miniaturizării componentelor vor conduce la producerea de camere de dimensiuni reduse, cu performanțe îmbunătățite și costuri de producție mai mici.

Pe lângă aceste tendințe tehnologice, raportul subliniază și schimbările în comportamentul de consum, accentuate de o creștere a cererii pentru produse premium și a așteptărilor privind experiența utilizatorului. Consumatorii, influențați de evoluția rețelelor sociale și de disponibilitatea informațiilor digitale, caută echipamente care nu doar să ofere performanțe tehnice de top, ci și să se integreze perfect în mediul digital. Astfel, strategiile de marketing și comunicare ale jucătorilor principali sunt orientate spre evidențierea ecosistemelor integrate, a suportului tehnologic și a inovațiilor care aduc valoare adăugată experienței de utilizare.

4. Inovații adoptate și impactul acestora asupra pieței

Industria camerelor digitale a integrat tehnologii moderne pentru a-și consolida avantajul competitiv și a răspunde cerințelor pieței. În primul rând, inteligența artificială a transformat semnificativ modul de funcționare al aparatelor foto, permițând dezvoltarea unor sisteme de focalizare automată mult mai precise și a unor algoritmi care ajustează automat setările camerei în funcție de condițiile de iluminare și mișcare. Sony și Canon, de exemplu, au implementat astfel de tehnologii pentru a oferi performanțe superioare în capturarea imaginilor.

În paralel, analiza datelor la scară largă (Big Data) joacă un rol crucial în înțelegerea preferințelor consumatorilor. Prin colectarea și interpretarea datelor privind modul de utilizare a camerelor, companiile își pot adapta strategiile de marketing și pot personaliza caracteristicile produselor pentru a corespunde mai bine așteptărilor utilizatorilor.

Inteligența artificială are potențialul de a automatiza numeroase procese fotografice. Conform raportului State of the Photography Industry 2023 realizat de Zenfolio, aproximativ 50% dintre respondenți au integrat AI în fluxul lor de lucru, iar 41% dintre aceștia își doresc să reducă timpul petrecut pentru editare, în timp ce 34% utilizează AI pentru optimizarea eficienței și diminuarea sarcinilor repetitive (Chen, 2024).

Prin intermediul modelelor de învățare profundă și al algoritmilor de procesare a imaginii, AI poate ajusta automat parametri esențiali precum expunerea, contrastul și balansul de culori în seturi mari de imagini. De asemenea, această tehnologie facilitează selecția și clasificarea fotografiilor prin analizarea calității vizuale, a compoziției și a expresiilor faciale. Totodată, AI contribuie la îmbunătățirea imaginilor prin eliminarea defectelor și a zgomotului, sporind claritatea și impactul vizual (Chen, 2024).

Deși utilizarea AI în fotografie deschide noi oportunități și eficientizează procesele de post-producție, aceasta ridică și provocări legate de echilibrul dintre creativitatea umană și algoritmii automatizați. Expansiunea rapidă a imaginilor generate de AI și a fotografiei virtuale impune necesitatea unor cercetări continue și a unor reglementări adecvate pentru a asigura o utilizare responsabilă a acestei tehnologii.

În plus, tehnologia blockchain este explorată pentru a spori securitatea conținutului digital. Aceasta permite adăugarea de date criptografice fotografiilor, protejând astfel drepturile de autor și prevenind manipularea neautorizată a imaginilor, ceea ce aduce un plus de transparență în procesul de distribuire a acestora. Sony, Canon și Nikon lucrează la implementarea unor soluții pentru verificarea autenticității fotografiilor, după ce Leica a lansat prima cameră cu „semnătură digitală”, modelul M11-P (Coleman, 2024b).

Un alt aspect inovator este reprezentat de conectivitate. Camerele digitale moderne se integrează din ce în ce mai mult cu ecosistemele digitale, permițând transmiterea rapidă a imaginilor prin rețele mobile, sincronizarea automată cu platformele de stocare în cloud și partajarea instantanee pe rețelele sociale. Această conectivitate nu doar că îmbunătățește experiența utilizatorului, dar contribuie și la dezvoltarea unor servicii post-vânzare, cum ar fi actualizările firmware și aplicațiile de editare integrate.

Pe lângă inovațiile în hardware, s-au dezvoltat și tehnologii de fotografie computațională, care combină datele provenite de la senzori cu algoritmi sofisticați pentru a produce imagini de o calitate superioară. Aceste tehnici permit capturarea unor imagini cu o gamă dinamică extinsă, reducerea zgomotului și îmbunătățirea detaliilor chiar și în condiții de iluminare dificilă. În plus, integrarea unor funcționalități precum fotografia 360 de grade, realitatea virtuală și chiar fotografia 3D sau stereoscopică adaugă noi dimensiuni experienței vizuale, adaptându-se la cerințele tot mai sofisticate ale consumatorilor moderni (Smith, 2022).

În 2022, Sony a lansat Alpha 7R V, un aparat foto full-frame care păstrează senzorul de 61 MP de la Alpha 7R IV, dar se diferențiază prin introducerea unui procesor Bionz XR și a unui sistem de autofocus inteligent bazat pe deep learning, numit Real Time Recognition. Acest sistem avansat recunoaște și urmărește subiecte variate – de la fețe și părți ale corpului uman la animale, păsări, vehicule și insecte – îmbunătățind performanța autofocusului pentru ochi cu 60% și recunoașterea animalelor cu 40%. Noul sistem utilizează 693 de puncte de focalizare care acoperă 79% din senzor și este conceput pentru a identifica cu precizie și a urmări mișcările subiectelor, inclusiv prin detectarea diferitelor posturi umane (Schloss, 2022).

Printre celelalte îmbunătățiri se numără un sistem de stabilizare pe 5 axe care oferă o compensație de până la 8 stopuri, posibilitatea de a realiza serii de 10 cadre pe secundă (cu burst-uri extinse pentru fișiere RAW și JPEG), un vizor electronic cu o rezoluție impresionantă de 98,44 milioane de puncte și două sloturi CFexpress Type A. De asemenea, Alpha 7R V oferă conectivitate modernă (Wi-Fi și Bluetooth), un port USB-C cu suport pentru încărcare rapidă și funcții video îmbunătățite, inclusiv înregistrare 8K (Schloss, 2022).

În septembrie 2022, Canon și-a extins portofoliul pentru cinema prin lansarea obiectivului 8K CINE-SERVO 15-120mm, însoțit de un afișaj profesional 4K, DP-V2730i. În octombrie 2022, a avut loc o colaborare între Fujifilm și Adobe, care a permis implementarea conectivității Camera-to-Cloud pe modelul X-H2S. Ulterior, în iunie 2024, Nikon a introdus obiectivul NIKKOR Z 35mm f/1.4, destinat camerelor full-frame cu montură Z. În septembrie 2024, Canon a prezentat obiectivul RF28-70mm f/2.8 IS, conceput pentru camerele mirrorless EOS R și pentru camera de cinema EOS C80, echipate cu senzor full-frame 6K. În cele din urmă, în octombrie 2024, Fujifilm a lansat X-M5, cea mai ușoară cameră din seria X, cu o greutate de 355 de grame, echipată cu un sistem de focalizare bazat pe inteligență artificială pentru urmărirea subiecților în mișcare și capabilă de înregistrare video la 6.2K/30P (Data Bridge Market Research, 2024).

5. Strategii de comunicare

Pentru a se face remarcate pe piață, companiile concurente pun în aplicare diferite strategii de comunicare. În această eră digitală, produsele sunt promovate în special în mediul online, prin colaborări atât cu influenceri, cât și cu profesioniști în domeniu.

Canon se remarcă printr-o strategie de comunicare integrată, care combină marketingul tradițional cu cel digital pentru a acoperi o gamă largă de segmente de consumatori. Un element central al strategiei Canon este rețeaua sa de ambasadori – fotografi profesioniști care utilizează și promovează echipamentele Canon în contexte reale. Spre exemplu, pe pagina de instagram a Canon România, produsele sunt promovate cu ajutorul unor videoclipuri scurte, realizate în parteneriat cu Cristiana Nuță.

Evenimentele internaționale, cum ar fi Canon PhotoMarathon, nu numai că prezintă noile tehnologii, dar și implică comunitatea fotografilor, consolidând loialitatea față de brand. Canon folosește, de asemenea, platformele de social media, unde campaniile vizuale și testimonialele sunt folosite pentru a ilustra performanțele tehnice și creative ale produselor (Canon Singapore, 2024).

De Ziua Mondială a Fotografiei, Canon India a lansat campania „The Kathakaar of Life”, un omagiu adus fotografilor și un mijloc de promovare a sistemului EOS R. Această inițiativă, disponibilă în nouă limbi indiene, utilizează vocea unui copil pentru a crea o conexiune emoțională puternică cu publicul. Manabu Yamazaki, președintele Canon India, a subliniat importanța fotografilor în conservarea amintirilor prețioase, evidențiind astfel impactul artei fotografice asupra memoriei colective. O altă campanie interesantă realizată în India este „Big Smile With Canon”, care avea scopul de a atrage un public mai tânăr și de a consolida percepția brandului ca fiind accesibil și prietenos. Campania constă într-o serie de cinci episoade în care președintele Canon India, Manabu Yamazaki, alături de comediantul Anshu Mor, îmbină umorul cu valorile fundamentale ale companiei. Lansată cu prilejul aniversării a 25 de ani de activitate în India, această inițiativă evidențiază angajamentul Canon față de clienți și dorința de a construi o relație autentică și durabilă cu aceștia (Shastri, 2024).

În data de 26 martie 2025, Canon a lansat noile camere PowerShot V1 și EOS R50V, în cadrul unui eveniment organizat în parteneriat cu F64. S-au axat pe creatorii de conținut, promovând această lansare mai mult prin intermediul paginilor de social media (Canon Romania, 2025).

Nikon, de cealaltă parte, se concentrează pe consolidarea imaginii sale de brand axat pe performanță și tradiție. Comunicarea Nikon este caracterizată de o abordare educațională, prin care compania își informează și instruiește consumatorii. Inițiative precum Nikon School – un program de workshop-uri și cursuri de fotografie – oferă nu doar cunoștințe tehnice, dar și o experiență practică, facilitând astfel adoptarea și utilizarea optimă a echipamentelor Nikon. Evenimentele precum Nikon

Photo Contest invită consumatorii să își împărtășească poveștile într-un mod creativ, prin fotografie sau film (Nikon, 2024).

Campaniile de marketing ale Nikon au demonstrat o capacitate excepțională de a evidenția performanțele produselor sale și de a promova arta fotografiei. Inițiative precum revoluționara campanie „I AM Nikon", alături de proiectele „Small World" și „Pure Photography", au consolidat poziția companiei ca un reper în industrie. De asemenea, campania „Follow Your Passion" a încurajat fotografii amatori să surprindă momente semnificative, utilizând tehnologia inovatoare a Nikon, în timp ce promovarea seriei „Z-Series" a redefinit standardele atât pentru profesioniști, cât și pentru pasionați. Printr-o abordare strategică orientată către consumatori, Nikon continuă să inspire comunitatea fotografică să exploreze lumea într-un mod creativ și inovator (Karthikeyan and Bajj, 2023).

Sony adoptă o strategie de comunicare modernă, bazată pe marketingul digital, pentru a sublinia inovațiile tehnologice din portofoliul său, în special în segmentul mirrorless. Compania utilizează rețelele sociale și platformele online pentru a evidenția caracteristicile tehnice avansate ale camerelor sale, cum ar fi sistemele de focalizare automată bazate pe inteligență artificială. Platforma Alpha Universe, dedicată comunității Sony, servește ca un hub unde utilizatorii pot accesa tutoriale, interviuri și conținut creat de profesioniști, contribuind astfel la formarea unei comunități de utilizatori informați și implicați. Participarea activă la târguri internaționale precum CES îi permite lui Sony să prezinte direct noile tehnologii și să interacționeze cu un public global, demonstrându-și angajamentul față de inovație și performanță (Sony, 2025).

Campania „Go Beyond" lansată de Sony pentru camera A7C a demonstrat o integrare eficientă între inovația tehnologică și strategia de marketing. Prin promovarea combinației dintre portabilitate și performanță profesională, Sony a poziționat A7C ca o opțiune ideală pentru creatori de conținut, vloggeri și fotografi de călătorie.

Strategia campaniei s-a bazat pe evidențierea avantajelor-cheie ale camerei. În primul rând, A7C a fost prezentată ca un model compact, dar puternic, echipat cu un senzor full-frame de 24,2 megapixeli, focalizare automată avansată și capabilități 4K. De asemenea, a fost subliniată versatilitatea sa, demonstrându-se performanța camerei în diverse scenarii, de la fotografia cotidiană la cadre dinamice și condiții de iluminare slabă. Pentru a maximiza impactul, Sony a implementat o strategie multi-platformă, distribuind conținut pe rețele sociale, YouTube și bloguri de specialitate. Această abordare a permis companiei să ajungă la un public larg, consolidând atât vizibilitatea produsului, cât și conexiunea cu utilizatorii săi (Khachatryan, 2024).

6. Profilul cumpărătorului

În continuarea analizei strategiilor de comunicare, este esențial să înțelegem profilul cumpărătorului de camere digitale, deoarece acesta influențează modul în care brandurile își conturează și adaptează mesajele promoționale. Cumpărătorii se pot împărți în segmente distincte, fiecare având caracteristici demografice, comportamente de achiziție și criterii de decizie diferite.

Utilizatorii entry-level, de regulă tineri între 18 și 35 de ani, sunt atrași de prețuri accesibile și de ușurința în utilizare. Aceștia se informează în principal prin intermediul rețelelor sociale și al platformelor digitale, unde review-urile și tutorialele video joacă un rol esențial. Pentru acest segment, mesajele de comunicare se concentrează pe accesibilitate, inovare tehnologică și pe valoarea adăugată a funcționalităților esențiale, facilitând astfel intrarea în ecosistemul brandului (Helm, 2025).

Segmentul fotografilor semi-profesioniști și profesioniști este caracterizat de o cerință crescută pentru performanță tehnică și fiabilitate. Acești consumatori, adesea cu o experiență acumulată în domeniu, pun un accent major pe calitatea imaginii, compatibilitatea cu accesoriile existente și suportul tehnic oferit de producători. Strategiile de comunicare se orientează către evidențierea specificațiilor tehnice, a inovațiilor în domeniul senzorilor și al algoritmilor de procesare a imaginii, precum și a suportului post-vânzare. În plus, evenimentele și workshop-urile organizate de branduri contribuie la consolidarea relației cu acest segment de consumatori.

De asemenea, un segment emergent este cel al creatorilor de conținut, incluzând vloggerii și utilizatorii activi pe platformele de social media. Aceștia solicită soluții care să îmbine performanțele foto-video cu portabilitatea și conectivitatea facilă cu ecosistemele digitale. Comunicarea către acest grup se axează pe prezentarea avantajelor tehnologice inovatoare, cum ar fi sistemele de focalizare automată bazate pe AI și integrarea cu platformele de stocare în cloud, care permit o editare și partajare rapidă a conținutului (Data Bridge Market Research, 2024).

Prin urmare, profilul cumpărătorului de camere digitale este diversificat și complex, iar strategiile de comunicare adoptate de Canon, Nikon și Sony sunt concepute să răspundă specificităților fiecărui segment. Înțelegerea acestor diferențe este crucială pentru optimizarea mesajelor de marketing și pentru dezvoltarea unor campanii de succes, capabile să genereze loialitate și să stimuleze inovația în contextul unui mediu de piață dinamic și competitiv.

Concluzii

Având în vedere dinamica actuală a pieței și poziționarea principalilor competitori, Nikon are oportunitatea de a-și consolida prezența printr-o serie de măsuri strategice. În contextul în care Canon domină segmentul DSLR, iar Sony se impune prin inovațiile sale în zona mirrorless, Nikon trebuie să își accelereze tranziția către această tehnologie, investind în sisteme avansate de focalizare automată și senzori performanți.

De asemenea, dezvoltarea unui ecosistem digital integrat, care să includă soluții de stocare în cloud, actualizări software regulate și aplicații mobile intuitive, ar putea contribui la creșterea loialității utilizatorilor. În paralel, optimizarea proceselor de producție prin automatizare ar permite reducerea costurilor și lansarea unor produse mai competitive din punct de vedere al prețului și al performanței.

Pe lângă aceste inițiative, o strategie eficientă de marketing bazată pe colaborări cu influenceri și creatori de conținut ar putea facilita creșterea notorietății brandului și evidențierea avantajelor produselor Nikon. Totodată, accentul pus pe ergonomie și design modern ar putea atrage atât profesioniștii, cât și utilizatorii amatori care caută o experiență de utilizare intuitivă și performanțe ridicate.

Prin urmare, printr-o abordare strategică orientată spre inovație, eficientizare operațională și consolidarea relației cu utilizatorii, Nikon poate transforma provocările actuale într-o oportunitate de a-și reafirma poziția pe piața globală a camerelor digitale și de a concura eficient cu principalii jucători din industrie.

Analiza industriei camerelor digitale evidențiază o transformare profundă a pieței, stimulată de inovațiile tehnologice și de evoluțiile comportamentale ale consumatorilor. Progresele în tehnologia mirrorless, implementarea inteligenței artificiale și a soluțiilor de conectivitate digitală, precum și integrarea tehnologiilor emergente au redefinit standardele în domeniul imagisticii digitale, determinând producătorii să își adapteze rapid strategiile de dezvoltare și comunicare.

Cercetarea relevă că jucătorii majori, precum Canon, Nikon și Sony, se diferențiază prin abordări distincte, fie prin tradiția și fiabilitatea brandului, fie prin inovațiile tehnologice de ultimă generație și integrarea ecosistemelor digitale. Strategiile de comunicare și distribuție, care combină canalele online și cele fizice, precum și colaborările cu influenceri și organizarea de evenimente specializate, contribuie semnificativ la fidelizarea clienților și la consolidarea poziției de lider pe piață.

Prognoza pieței pentru perioada 2024 - 2032 indică o creștere moderată, alimentată de o evoluție constantă a tehnologiilor de imagistică și de schimbarea preferințelor consumatorilor, care solicită produse mai compacte, performante și integrate într-un mediu digital complex. În acest context, investițiile continue în cercetare și dezvoltare vor avea un rol decisiv în menținerea competitivității, iar adaptabilitatea la noile tendințe tehnologice va constitui un factor determinant pentru succesul pe termen lung al companiilor din industrie.

Bibliografie

- Camera & Imaging Products Association (2024) *CIPA – Camera & Imaging Products Association: Statistics*. Available at: https://www.cipa.jp/e/stats/dc-2024.html (Accessed: 14 April 2025).
- Canon Romania (2025) *Canon Romania (@canonromania) • Instagram photos and videos*. Available at: https://www.instagram.com/canonromania/ (Accessed: 1 April 2025).
- Canon Singapore (2024) *READY, SET, SNAP!: Canon PhotoMarathon Returns This September, Canon*. Available at: https://sg.canon/en/consumer/ready-set-snap-photomarathon-returns-this-september/news (Accessed: 1 April 2025).
- Chen, Y. (2024) 'Artificial Intelligence Technology in Photography and Future Challenges and Reflections', *The Frontiers of Society, Science and Technology*, 6(6). Available at: https://doi.org/10.25236/FSST.2024.060605.
- Coleman, T. (2024a) *Canon is still the world's most popular camera brand, according to a new report – despite Sony and Nikon winning the tech battle, TechRadar*. Available at: https://www.techradar.com/cameras/canon-is-still-the-worlds-most-popular-camera-brand-according-to-a-new-report-despite-sony-and-nikon-winning-the-tech-battle (Accessed: 27 March 2025).
- Coleman, T. (2024b) *Sony, Canon and Nikon set to combat deepfakes with digital signature tech in future cameras, TechRadar*. Available at: https://www.techradar.com/cameras/photography/sony-canon-and-nikon-set-to-combat-deepfakes-with-digital-signature-tech-in-future-cameras (Accessed: 28 March 2025).
- Data Bridge Market Research (2024) *Digital Camera Market Size, Share, Trends & Overview By 2032*. Available at: https://www.databridgemarketresearch.com/reports/global-digital-camera-market (Accessed: 28 March 2025).
- Hamada, T. (2024) 'Technological integration for imitation deterrence of new entrants: evidence from the Japanese digital imaging industry in 1990–2014', *Cogent Business & Management*, 11(1), p. 2336275. Available at: https://doi.org/10.1080/23311975.2024.2336275.
- Helm, L. (2025) *'The best year for the camera industry since 2019' as Gen Z pushes digital camera shipments to highest, digitalcameraworld*. Available at: https://www.digitalcameraworld.com/cameras/the-best-year-for-the-camera-industry-since-2019-as-gen-z-pushes-digital-camera-shipments-to-highest (Accessed: 1 April 2025).

- Karthikeyan, A. and Bajj, A. (2023) *Nikon's Marketing Strategies: Focusing on the Future*, *StartupTalky*. Available at: https://startuptalky.com/nikon-marketing-strategies/ (Accessed: 1 April 2025).
- Khachatryan, J. (2024) '5 Camera Ads That Nailed It and How You Can Too', *Crowdfunding PR & Marketing Blog - The Crowdfunding Formula*, 12 September. Available at: https://blog.thecrowdfundingformula.com/camera-ads/ (Accessed: 1 April 2025).
- Li, J. (2015) 'Gateway Products in the DSLR Camera Market: Dynamic Demand, Consumer Learning and Switching Costs'.
- Nikon (2024) *Nikon Film and Photo Contest*. Available at: https://www.nikon-photocontest.com/en/ (Accessed: 28 March 2025).
- Niță, I. (2023) 'Petronius Secăreanu, director general Canon România: Vânzările de aparate foto de tip mirrorless cresc anual cu circa 30%, înlocuind treptat DSLR-urile. Per total, piaţa foto este constantă la circa 34.000 de unităţi şi creşte ca valoare', *Ziarul Financiar*, 4 December. Available at: https://www.zf.ro/business-hi-tech/petronius-secareanu-director-general-canon-romania-vanzarile-aparate-22206817 (Accessed: 23 March 2025).
- OM Digital Solutions Corporation (2025) *About Us, Micro Four Thirds*. Available at: https://www.four-thirds.org/en/about/ (Accessed: 27 March 2025).
- Research and Markets (2024) *Digital Camera Market Report and Industry Developments, 2024-2032, with In-depth Profiles of Key Players Canon, Nikon, Sony, Panasonic, and Olympus*, *GlobeNewswire News Room*. Available at: https://www.globenewswire.com/news-release/2024/10/15/2963172/28124/en/Digital-Camera-Market-Report-and-Industry-Developments-2024-2032-with-In-depth-Profiles-of-Key-Players-Canon-Nikon-Sony-Panasonic-and-Olympus.html (Accessed: 28 March 2025).
- Schloss, D. (2022) *Sony's New Alpha 7R V Features Intelligent 'Deep Learning' Autofocus*, *PetaPixel*. Available at: https://petapixel.com/2022/10/26/sonys-new-alpha-7r-v-features-intelligent-deep-learning-autofocus/ (Accessed: 31 March 2025).
- Shastri, A. (2024) *Precise Marketing Strategy Of Canon 2024 | IIDE, IIDE - The Digital School*. Available at: https://iide.co/case-studies/marketing-strategy-of-canon/ (Accessed: 1 April 2025).
- Smith, N. (2022) 'Change of focus for photography: Is the DSLR dead?', *Engineering & Technology*, March. Available at: https://eandt.theiet.org/2022/02/18/change-focus-photography-dslr-dead.
- Sony (2025) *Sony Exhibits at CES® 2025*, *Sony Group Portal - Sony Global Headquarters*. Available at: http://www.sony.com/en/SonyInfo/News/Press/202501/25-001E/index.html (Accessed: 1 April 2025).
- Techno System Research (2024) 'Digital Camera maker share data by Techno Systems Research Co., Ltd. was cited in Toyo Keizai's article (Japanese only) – Techno Systems Research Co., Ltd.', 29 December. Available at: https://www.t-s-r.co.jp/en/information/5044/ (Accessed: 27 March 2025).
- Yamashita, M. (2024) *Sony vs Canon: Mirrorless camera showdown*, *Toyo Keizai*. Available at: https://toyokeizai.net/articles/-/848817 (Accessed: 27 March 2025).

Lupta pentru un espresso perfect: concurența și obiceiurile de consum în România

Andrei-Ștefan CHIRILĂ[21]
Facultatea de Economie Teoretică și Aplicată

Rezumat

Cafeaua reprezintă un element esențial în viața cotidiană a românilor, fiind elemnetul central al unei industrii cu vechime. După 1990, piața cafelei din România a crescut constant, datorită diversificării ofertei și schimbării comportamentului consumatorilor, care preferă acum cafea de calitate superioară și experiențe autentice. Factori precum prețul, calitatea și influențele social media sunt esențiali în alegerea cafelei. În prezent, lanțurile internaționale, precum Starbucks, și brandurile locale, precum 5 to go, Tucano și Meron, concurează intens pentru atenția consumatorilor. De asemenea, cafenelele de specialitate au câștigat popularitate datorită interesului pentru cafeaua de origine unică și metodele de preparare inovative. România rămâne dependentă de importurile de cafea, dar există o creștere semnificativă a prăjitoriilor locale care îmbunătățesc oferta de cafea. Pe măsură ce piața devine tot mai sofisticată, consumatorii sunt tot mai atenți la sustenabilitate și experiențele oferite de branduri.

1. Introducere

Cafeaua este mai mult decât o simplă băutură – reprezintă un ritual zilnic pentru milioane de oameni și un motor economic semnificativ la nivel global. În România, consumul de cafea a cunoscut o creștere constantă, iar preferințele consumatorilor au evoluat odată cu diversificarea ofertei de pe piață. De la cafeaua preparată acasă, folosind metode tradiționale, până la espresso-urile sofisticate servite în cafenelele de specialitate, românii devin tot mai exigenți în ceea ce privește calitatea și experiența de consum.

Această dinamică a pieței cafelei este influențată de factori precum expansiunea lanțurilor internaționale, apariția brandurilor locale de succes și schimbarea comportamentului consumatorilor, care caută nu doar un produs, ci și o experiență autentică. Concurența dintre cafenele și producătorii de cafea a generat o diversificare a ofertei, dar și o luptă continuă pentru a satisface așteptările tot mai ridicate ale clienților.

În acest context, cercetarea de față își propune să analizeze preferințele consumatorilor români în ceea ce privește cafeaua, evidențiind factorii care influențează alegerile acestora – de la preț și calitate până la tendințele impuse de social media și sustenabilitate. Studiul urmărește, de asemenea, să identifice modul în care competiția dintre branduri modelează piața și ce strategii de diferențiere sunt adoptate de jucătorii din industrie.

2. Piața de cafea în România – o privire de ansamblu

Cafeaua a devenit un element esențial în obiceiurile de consum ale românilor, iar piața acestui produs a cunoscut o dezvoltare semnificativă în ultimele decenii. În perioada comunistă, accesul la cafeaua de calitate era limitat, iar înlocuitorii precum nechezolul (un amestec de cafea cu năut sau alte ingrediente) erau frecvent consumați. (Dinu, 2019). După 1990, odată cu deschiderea pieței și creșterea importurilor, consumul de cafea a început să crească constant.

Conform datelor furnizate de Organizația Internațională a Cafelei (ICO, 2022), consumul anual de cafea pe cap de locuitor în România este estimat la aproximativ 2,5 kg, ceea ce plasează țara

[21] E-mail: chirilaandrei21@stud.ase.ro

sub media europeană, dar în creștere față de anii precedenți. Un factor care a contribuit la această evoluție este urbanizarea și dezvoltarea sectorului HoReCa, care au favorizat apariția unui număr tot mai mare de cafenele și restaurante care servesc cafea de calitate superioară. (ICO, 2022).

Tendințele recente indică o creștere a interesului pentru cafeaua de specialitate și metodele alternative de preparare, precum slow brew, V60 sau aeropress. De asemenea, consumatorii sunt tot mai atenți la originea cafelei, metodele de prăjire și sustenabilitatea produsului.

Piața cafelei din România este influențată de prezența unor lanțuri internaționale de renume, precum Starbucks, McCafé și Costa Coffee. Starbucks, de exemplu, a intrat pe piața românească în 2007 și a continuat să își extindă rețeaua, având în prezent peste 60 de locații în principalele orașe ale țării (Starbucks România, 2023). Aceste branduri internaționale atrag consumatori datorită reputației globale, diversității produselor și strategiilor de marketing bazate pe fidelizarea clienților.

Pe lângă lanțurile internaționale, în România s-au dezvoltat și branduri locale de succes, precum 5 to go, Tucano Coffee și Meron. *5 to go,* lansat în 2015, a devenit unul dintre cele mai rapide lanțuri de cafenele în expansiune, datorită conceptului său de prețuri accesibile și modelului de franciză (Ziarul Financiar, 2023). Tucano Coffee promovează un concept bazat pe cultura cafelei de specialitate, având un design inspirat din America Latină și punând accent pe boabele de cafea de origine unică. Meron, pe de altă parte, s-a poziționat în zona premium, oferind cafea de specialitate și promovând metode alternative de preparare.

În România, există o distincție clară între cafenelele comerciale și cafenelele de specialitate. Primele includ lanțuri mari și cafenele independente care oferă cafea standardizată, adesea cu accent pe volume mari de vânzări și pe un meniu variat care include băuturi pe bază de cafea, dar și produse complementare, precum patiserie și sandwich-uri.

Pe de altă parte, cafenelele de specialitate au cunoscut o creștere semnificativă în ultimii ani, odată cu interesul tot mai mare al consumatorilor pentru cafeaua de calitate superioară. Acestea se concentrează pe trasabilitatea cafelei, procesul de prăjire și metodele de preparare, educând consumatorii despre diferențele dintre diverse origini și note aromatice. Conform unui raport Euromonitor, numărul cafenelelor de specialitate din România a crescut cu peste 40% în ultimii cinci ani, în special în orașele mari, unde publicul este mai receptiv la astfel de concepte.

România nu produce cafea, fiind dependentă în totalitate de importuri. Cele mai mari cantități de cafea sunt importate din Brazilia, Columbia, Etiopia și Vietnam, fie sub formă de boabe verzi pentru prăjire, fie ca produs finit (INS, 2022).

În ceea ce privește procesarea cafelei, România are un număr important de prăjitorii locale care contribuie la dezvoltarea pieței de cafea de specialitate. Printre cele mai cunoscute prăjitorii se numără Origo, Madison, Sloane și Dropshot, care pun accent pe selecția atentă a boabelor, prăjirea artizanală și colaborarea directă cu producători internaționali.

Creșterea interesului pentru cafeaua proaspăt prăjită și pentru prăjitoriile artizanale este un indicator al maturizării pieței, reflectând preferințele în schimbare ale consumatorilor români, care devin tot mai educați în ceea ce privește calitatea cafelei.

3. Concurența pe piața cafelei și strategiile de diferențiere

Industria cafelei din România a cunoscut o creștere accelerată în ultimii ani, determinată atât de schimbările în preferințele consumatorilor, cât și de diversificarea ofertelor pe piață. Competiția dintre lanțurile internaționale, brandurile locale și cafenelele de specialitate este tot mai intensă, iar strategiile de diferențiere joacă un rol esențial în atragerea și fidelizarea consumatorilor. Această secțiune analizează principalii factori care influențează concurența pe piața cafelei și strategiile utilizate de branduri pentru a se distinge.

Un espresso de calitate este definit de consumatori printr-o serie de factori precum intensitatea aromei, echilibrul gustului, textura cremei și prospețimea cafelei. Potrivit unui studiu realizat de World Coffee Research, un espresso perfect trebuie să aibă un echilibru între dulceață, aciditate și amăreală, în funcție de preferințele individuale (Specialty Coffee Association, 2023).

În România, consumatorii sunt din ce în ce mai atenți la proveniența boabelor, metoda de prăjire și tehnicile de preparare. Conform unui raport al Statista (2023), 68% dintre consumatorii urbani preferă cafeaua preparată din boabe proaspăt măcinate, iar 45% sunt interesați de originea cafelei. În plus, factorii subiectivi, precum ambianta cafenelei, calitatea serviciului și designul locației, contribuie la percepția generală asupra unui espresso „perfect”(Dinu, 2022).

Concurența pe piața cafelei din România este influențată de patru factori principali:

1. Prețul – Rămâne un criteriu esențial în decizia de cumpărare. Lanțurile comerciale precum 5 to go oferă cafea la prețuri accesibile, menținând un model de afaceri bazat pe volum mare de vânzări și locații numeroase (Ziarul Financiar, 2023).
2. Calitatea – Cafenelele de specialitate pun accent pe selecția atentă a boabelor, metodele de prăjire și preparare, reușind să atragă consumatori dispuși să plătească mai mult pentru o experiență premium. Branduri precum Origo, Madison și Meron se remarcă prin această strategie (Specialty Coffee Association, 2023).
3. Locația – Accesibilitatea este un factor crucial, motiv pentru care marile lanțuri își plasează locațiile în centre comerciale și zone cu trafic intens. În contrast, cafenelele de specialitate mizează pe spații de nișă și design exclusivist pentru a atrage clienți fideli.
4. Experiența de brand – Pe o piață competitivă, brandurile investesc în design interior, muzică ambientală și interacțiunea cu personalul pentru a crea o experiență memorabilă (Dinu, 2022).

Pentru a înțelege mai bine strategiile concurențiale, este relevantă analiza a trei tipuri de branduri prezente pe piața din România:

- 5 to go reprezintă un brand românesc cu o strategie bazată pe prețuri accesibile și expansiune rapidă. Succesul său se datorează unui model de business simplu, cu un meniu redus și locații strategice (Ziarul Financiar, 2023).
- Starbucks este parte a unui lanț internațional, Starbucks mizează pe recunoașterea globală a brandului, diversitatea produselor și programe de loialitate, atrăgând o clientelă tânără și cosmopolită (Euromonitor, 2023).
- Origo reprezintă un exemplu de cafenea de specialitate care pune accent pe calitate, metode alternative de preparare și cafea de origine unică, având o clientelă fidelă formată din cunoscători ai cafelei (Specialty Coffee Association, 2023).

Această diversitate de strategii demonstrează că succesul pe piața cafelei nu este determinat doar de preț, ci și de calitate, poziționare și experiența consumatorului.

Cafeaua de origine unică a devenit un factor de diferențiere important pentru cafenelele de specialitate. Spre deosebire de produsele comerciale, cafeaua single origin este apreciată pentru aromele sale autentice și trasabilitatea garantată. Branduri precum Origo, Madison și Sloane promovează acest tip de cafea, colaborând direct cu ferme din Brazilia, Etiopia sau Columbia (Specialty Coffee Association, 2023).

Evoluția tehnologică joacă un rol important în transformarea industriei cafelei. Pe lângă espresso-ul clasic, metode precum V60, aeropress sau nitro cold brew oferă consumatorilor noi experiențe gustative. Studiile arată că 32% dintre consumatorii români sunt interesați de metode alternative de preparare (Statista, 2023).

Atmosfera unei cafenele influențează semnificativ decizia de cumpărare. Designul interior, iluminarea, muzica și interacțiunea cu personalul contribuie la loializarea clienților. Branduri precum Tucano Coffee au creat concepte tematice bazate pe cultura cafelei sud-americane, în timp ce Meron adoptă un stil modern și minimalist.

Sustenabilitatea devine un element esențial în strategia brandurilor de cafea. Măsuri precum utilizarea paharelor compostabile, reciclarea zațului de cafea și colaborarea directă cu fermierii sunt din ce în ce mai apreciate de consumatori (Sustainable Coffee Report, 2023). Starbucks și 5 to go au lansat programe de reducere a plasticului și inițiative pentru încurajarea utilizării paharelor reutilizabile.

4. Studiu de caz: Profilul consumatorului de cafea din România

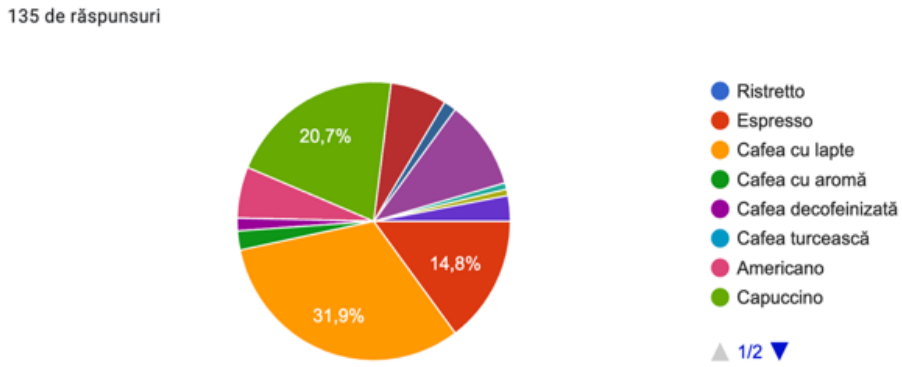
Cafeaua ocupă un loc central în viața cotidiană a românilor, fiind nu doar o băutură energizantă, ci și un element cultural și social important. Conform unui studiu realizat de Hospitality Culture Institute în 2023, piața cafelei consumate în afara casei (out-of-home) din România este evaluată la 600 de milioane de euro, o treime din această sumă fiind generată în București, unde prețul mediu al unei cești de cafea este de 10,5 lei (BURSA.RO, 2023). Consumul de cafea acasă rămâne predominant, 9 din 10 respondenți declarând că își savurează cafeaua în confortul propriei locuințe. Dintre aceștia, jumătate consumă mai multe cești pe zi, media fiind de 2,7 cești zilnic (ModernBuyer, 2023).

În ceea ce privește preferințele pentru branduri, piața cafelei din România este dominată de patru mari jucători: Jacobs (38,2%), Lavazza (20,8%), Nescafe (12,8%) și Tchibo (8,6%). Lavazza este preferată în special de bărbați (22,3%) și de persoanele cu vârste între 25-34 de ani (23,7%), în timp ce Nescafe are o popularitate mai mare în rândul femeilor (16,1%) și al tinerilor sub 25 de ani (19,8%)(G4Media.ro, 2024).

Metodele de preparare a cafelei variază, însă espressorul este utilizat de 61% dintre consumatori, în timp ce 42% preferă metoda tradițională la ibric. Alte metode, precum V60, Chemex sau Moka, sunt alese de aproximativ 13,6% dintre consumatori. În ceea ce privește preferințele pentru cafeaua *premium* sau *de specialitate*, doar 49% dintre respondenții din București cunosc termenul „cafea de specialitate”, procentul fiind similar și în alte orașe analizate. Cu toate acestea, cafenelele de specialitate devin tot mai populare, oferind nu doar cafea de calitate superioară, ci și experiențe personalizate pentru consumatori (DCBusiness.ro, 2023).

Obiceiurile de consum relevă că jumătate dintre români preferă să adauge zahăr în cafea, în timp ce consumul de cafea neagră, simplă, este mai frecvent în rândul persoanelor de peste 65 de ani (44,3%). Tinerii sub 25 de ani sunt mai deschiși la arome adăugate, 18,8% dintre aceștia optând pentru astfel de variante.

Pentru a vedea modul în care este perceput acest produs și pentru a detecta principalele elemente specifice comportamentului consumatorului, a fost realizat un sondaj. Chestionarul a fost distribuit prin intermediul Google forms in vara anului trecut. Eșantionul a fost compus din 135 de respondenți. Cercetarea a arătat că peste jumătate dintre respondenți (55,6%) consumă cafea zilnic, ceea ce reflectă un obicei puternic consolidat. Aproximativ un sfert (24,4%) beau cafea de câteva ori pe săptămână, iar 14,8% o consumă doar ocazional. Un procent redus, de 4,4%, obișnuiesc să bea cafea o dată pe săptămână, în timp ce doar 1,5% declară că nu consumă deloc. Aceste rezultate subliniază rolul important pe care cafeaua îl joacă în viața cotidiană a majorității participanților, demonstrând popularitatea ridicată a acestei băuturi în rândul grupului analizat.

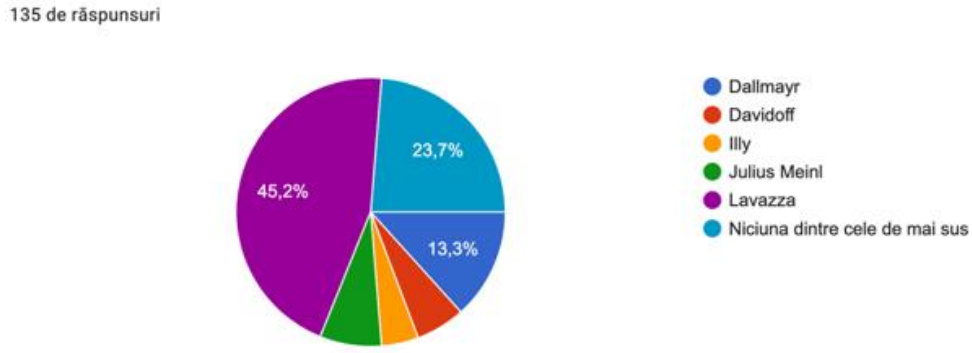


Graficul nr. 1. Tipul cafelei consummate

Sursa: Date prelucrate personal pe baza sondajului derulat

Graficul prezintă faptul că cel mai apreciat tip de cafea este cafeaua cu lapte, aleasă de 31,9% dintre respondenți, urmată îndeaproape de cappuccino, preferat de 20,7%. Espresso-ul este consumat de 14,8% dintre participanți, iar cafeaua turcească de 10,4%. Alte sortimente, precum cele aromate sau decofeinizate, înregistrează procente mai reduse, la fel ca ristretto, americano și flat white, care se bucură de o popularitate mai restrânsă. Aceste cifre ilustrează varietatea gusturilor în materie de cafea în rândul celor chestionați.

Respondenții își aleg cafeaua, împărțindu-se după trei preferințe principale: măcinată, instant și boabe. Cafeaua măcinată este preferată de 52,6% dintre participanți, sugerând că accesibilitatea și ușurința în preparare sunt factori importanți în decizie. Cafeaua instant este aleasă de 24,4%, indicând o orientare spre rapiditate și confort. În schimb, 23% dintre respondenți aleg cafeaua boabe, ceea ce denotă o preocupare pentru calitate și prospețime, asociată cu prepararea mai tradițională. Aceste alegeri subliniază influența obiceiurilor cotidiene și a preferințelor personale asupra tipului de cafea cumpărat.



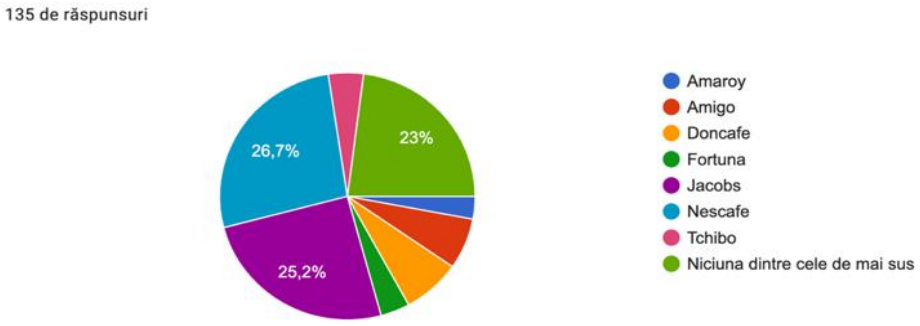
Graficul nr. 2. Preferințe pentru cafea premium

Sursa: Date prelucrate personal pe baza sondajului derulat

Sortimentele de cafea premium se remarcă prin rafinamentul procesului de producție și calitatea excepțională a boabelor, provenite din zone cu terroir favorabil – precum America Latină, Africa sau Asia. Aceste cafele sunt atent selecționate și prăjite cu grijă, utilizând tehnologii moderne menite să păstreze intactă aroma complexă și prospețimea. Branduri precum Lavazza, Illy, Davidoff sau Julius Meinl se diferențiază prin ambalaje elegante și un gust sofisticat, fiind apreciate de consumatorii care caută o experiență superioară. Conform datelor din grafic, Lavazza se află în topul preferințelor, cu 23,7% dintre respondenți optând pentru această marcă. Illy atrage 13,3% dintre

participanți, urmată de Julius Meinl cu 7,4%. Davidoff și Dallmayr au o prezență mai redusă în alegerile consumatorilor. Este relevant și faptul că aproape jumătate dintre respondenți (45,2%) nu au indicat nicio preferință pentru aceste mărci premium, posibil din lipsă de familiaritate sau datorită fidelității față de branduri mai accesibile.

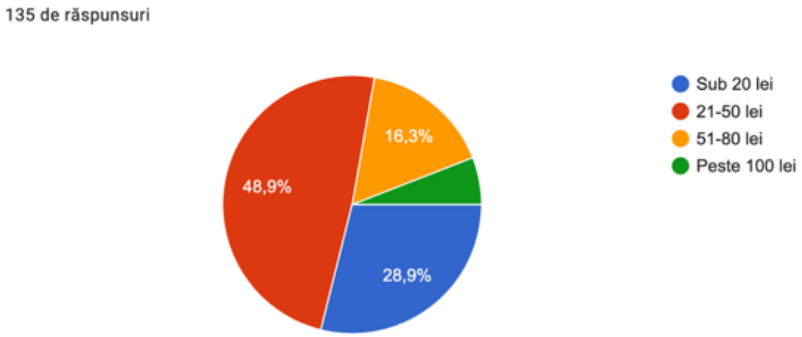
În contrast, cafeaua din segmentul de larg consum este caracterizată prin disponibilitate extinsă, prețuri accesibile și o gamă variată de produse. Mărci bine cunoscute precum Nescafe, Jacobs, Fortuna sau Doncafe sunt frecvent întâlnite în gospodăriile românilor, fiind apreciate pentru echilibrul între calitate și cost. Aceste produse sunt ușor de recunoscut datorită promovării constante și tradiției în preferințele consumatorilor. Fie că e vorba de cafea instant, măcinată sau capsule, segmentul mainstream răspunde nevoilor cotidiene ale unui public larg, oferind opțiuni convenabile fără a compromite gustul familiar.



Graficul nr. 3. Preferințe pentru cafea obișnuită

Sursa: Date prelucrate personal pe baza sondajului derulat

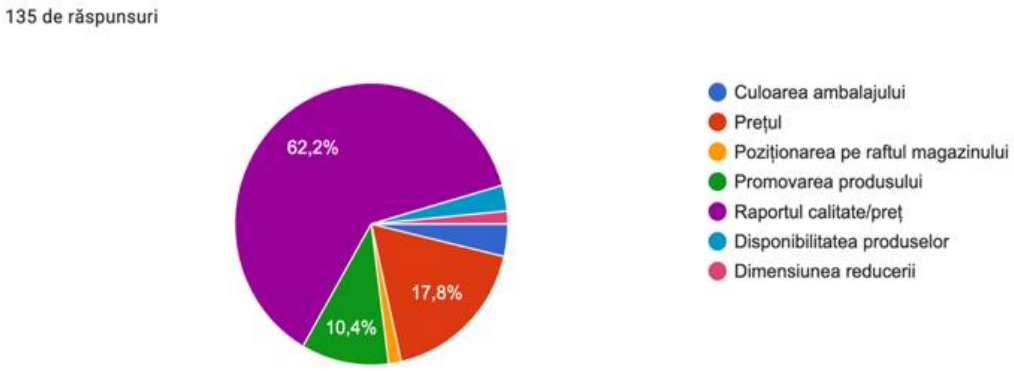
Graficul evidențiază opțiunile respondenților în ceea ce privește mărcile de cafea obișnuită pe care le achiziționează frecvent. Nescafe se află pe primul loc în preferințe, fiind aleasă de 26,7% dintre participanți, urmată îndeaproape de Jacobs, cu 25,2%. Fortuna este selectată de 23% dintre respondenți, iar Doncafe de 7,4%. Mărci precum Amigo și Amaroy înregistrează procente mai mici, la fel ca Tchibo, care este preferată de doar 3% dintre participanți. Un procent de 10,4% nu a indicat nicio marcă din această categorie, menționând că preferă exclusiv branduri din segmentul premium.



Graficul nr. 4. Intervale de preț pentru achiziția cafelei la domiciliu

Sursa: Date prelucrate personal pe baza sondajului derulat

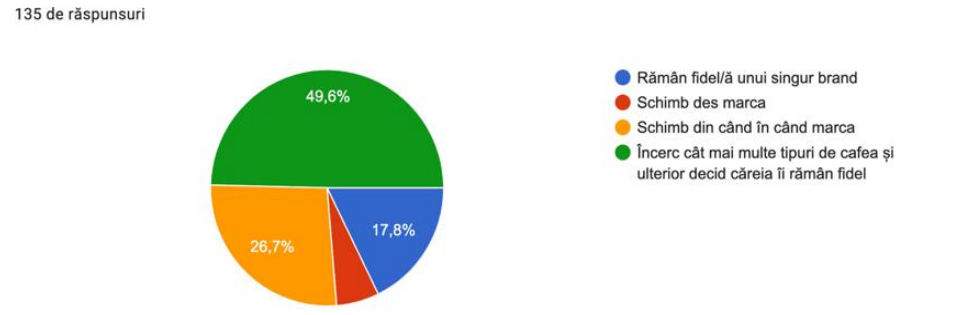
Ponderea cea mai mare a respondenților, 48,9%, declară că sunt dispuși să cheltuie între 21 și 50 de lei pentru o achiziție de cafea, ceea ce evidențiază o tendință spre alegerea unor produse care oferă un raport bun între calitate și cost. Un număr semnificativ, 28,9%, preferă variantele mai accesibile, cheltuind sub 20 de lei, semn că prețul joacă un rol important în decizia de cumpărare. Pe de altă parte, 16,3% sunt dispuși să investească între 51 și 80 de lei, ceea ce reflectă o deschidere către sortimente premium. Doar 6% dintre participanți sunt pregătiți să aloce peste 100 de lei pentru cafea, sugerând că doar un segment restrâns de consumatori este orientat spre produse de lux pentru consumul de acasă.



Graficul nr. 5. Factori care influențează achiziția cafelei

Sursa: Date prelucrate personal pe baza sondajului derulat

Decizia de cumpărare a cafelei este ghidată de o serie de factori care variază în importanță pentru consumatori. Cel mai influent criteriu este raportul calitate/preț, menționat de 62,2% dintre respondenți, ceea ce evidențiază preocuparea pentru echilibrul dintre cost și calitatea produsului. Urmează prețul propriu-zis, considerat relevant de 17,8% dintre participanți. Campaniile de promovare influențează alegerile a 10,4% dintre consumatori. Alți factori, precum aspectul ambalajului (3%), locul ocupat de produs pe raft (1,5%), disponibilitatea în magazin (3,7%) și valoarea reducerilor (1,5%) au un impact mai mic, dar nu sunt complet neglijabili. Aceste rezultate indică faptul că percepția asupra valorii și accesibilității joacă un rol central în comportamentul de achiziție.

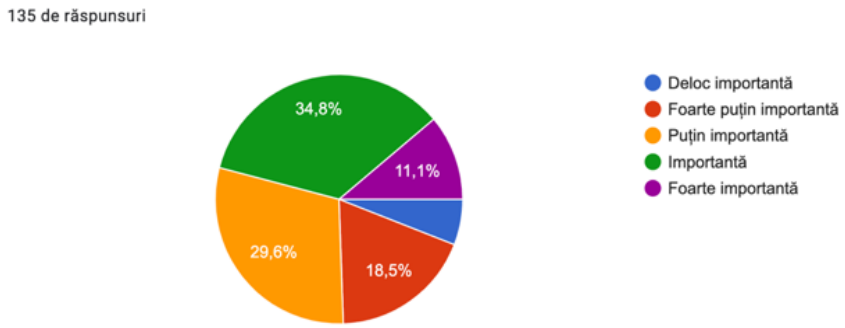


Graficul nr. 6. Comportamentul adoptat cu privire la achiziția cafelei

Sursa: Date prelucrate personal pe baza sondajului derulat

Piața cafelei se remarcă printr-o ofertă extrem de variată, care reflectă preferințele diverse ale consumatorilor, de la cei care aleg produse accesibile până la iubitorii de sortimente premium. Fiecare segment răspunde unor gusturi și nevoi diferite, conturând un peisaj complex al consumului de cafea. Conform graficului, comportamentele de achiziție sunt variate: aproape jumătate dintre participanți

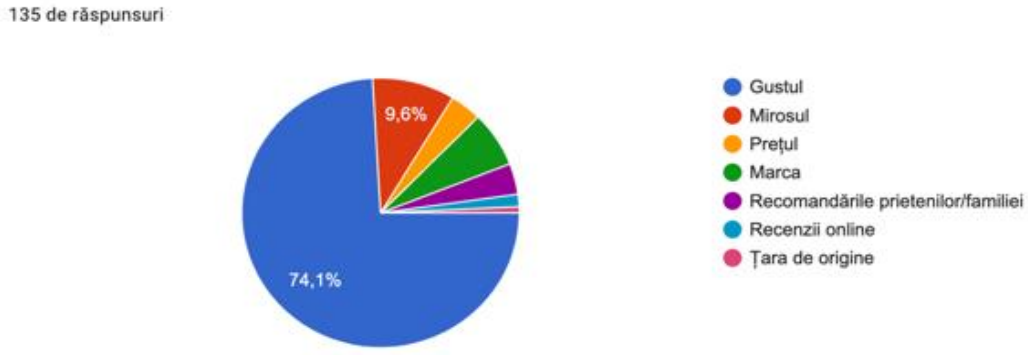
(49,6%) preferă să testeze mai multe tipuri de cafea înainte de a se decide asupra uneia, ceea ce denotă o atitudine exploratorie. Alți 26,7% alternează între mărci ocazional, demonstrând flexibilitate și deschidere față de noutăți. În schimb, 17,8% rămân fideli unei singure mărci, semnalând atașamentul față de un brand cunoscut și apreciat. Doar 6% declară că își schimbă frecvent preferințele, ceea ce poate sugera o căutare activă a gustului ideal.



Graficul nr. 7. Importanța originii cafelei

Sursa: Date prelucrate personal pe baza sondajului derulat

Proveniența cafelei reprezintă un aspect esențial care influențează în mod direct profilul aromatic, gustul și calitatea finală a boabelor. Zonele de cultură, precum America Latină, Africa și Asia, oferă microclimate și tipuri de sol specifice, care imprimă fiecărei cafele trăsături unice. De exemplu, Etiopia este recunoscută pentru cafelele sale cu arome florale și note fructate, în timp ce Columbia se remarcă prin echilibrul între aciditate și dulceață. Pentru mulți consumatori, informația despre originea cafelei sporește valoarea percepută a produsului și creează o legătură mai autentică cu experiența de consum. Datele din grafic arată cum este perceput acest criteriu de către respondenți: 34,8% consideră că originea cafelei este un element important, iar 29,6% îi atribuie o importanță moderată. Un procent de 18,5% o consideră doar puțin relevantă, în timp ce 11,1% declară că este un factor foarte important în alegerea cafelei. Doar 6% dintre participanți nu acordă deloc atenție originii produsului. Rezultatele evidențiază faptul că, deși opiniile variază, originea cafelei contează pentru o mare parte dintre consumatori atunci când iau o decizie de cumpărare.



Graficul nr. 8. Factori de influență în alegerea cafelei

Sursa: Date prelucrate personal pe baza sondajului derulat

Principalele preferințe ale consumatorilor sunt clar determinate de gust, cu 74,1% dintre respondenți considerând acest factor ca fiind cel mai important atunci când aleg cafeaua. Mirosul se află pe locul secund, având un impact semnificativ pentru 9,6% dintre participanți. Prețul influențează decizia de cumpărare pentru 7,4% dintre respondenți, în timp ce marca și recomandările venite din

partea prietenilor sau familiei sunt importante pentru doar 3% dintre consumatori. Recenziile online și țara de origine sunt menționate ca factori relevanți doar de 1,5% și respectiv 0,7% dintre participanți. Aceste date sugerează că, pentru majoritate, gustul rămâne cel mai influent factor în alegerea cafelei.

Concluzii

Consumul de cafea în cafenele a devenit un obicei social tot mai răspândit. Aceste locații oferă nu doar un loc pentru a savura o băutură preferată, ci și un spațiu pentru întâlniri, activități de lucru sau pur și simplu pentru relaxare, transformându-se astfel într-un ritual cotidian pentru mulți oameni.

Bibliografie

- BURSA.RO, 2023. Studiu Hospitality Culture Institute: Consumul de cafea în România. https://www.bursa.ro/studiu-hospitality-culture-institute-consumul-de-cafea-in-romania-22513056
- DCBusiness.ro, 2023. Consumul de cafea în România. Ce dezvăluie studiile despre acest obicei. https://www.dcbusiness.ro/consumul-de-cafea-in-romania-ce-dezvaluie-studiile-despre-acest-obicei_657209.html
- Dinu, C. (2022). *Experiența consumatorului în industria cafelei*. București: Editura ASE.
- Dinu, M. (2019). Istoria consumului de cafea în România. Editura Economică, București.
- G4Media.ro, 2024. Cum se mai „simte" cafeaua noastră cea de toate zilele în 2024? https://www.g4media.ro/cum-se-mai-simte-cafeaua-noastra-cea-de-toate-zilele-in-2024.html
- ICO (International Coffee Organization) (2022). Coffee Consumption Statistics by Country.
- INS (Institutul Național de Statistică) (2022). *Raport privind importurile de cafea în România*.
- ModernBuyer, 2023. Ce cafea beau românii? https://modernbuyer.ro/ce-cafea-beau-romanii/
- Specialty Coffee Association (2023). *Trends in Specialty Coffee Industry*.
- Starbucks România (2023). *Starbucks Expansion in Romania*.
- Ziarul Financiar (2023). *5 to go devine cel mai mare lanț de cafenele din România*.

Anexa

TITLU: PROFILUL CONSUMATORULUI DE CAFEA DIN ROMÂNIA
Întrebările din cadrul chestionarului

1. Care este sexul dumneavoastră?
- Feminin
- Masculin
- Altele

2. Care este vârsta dumneavoastră?
- ▪ 18-25 ani
- ▪ 26-35 ani
- ▪ 36-45 ani
- ▪ 46-55 ani
- ▪ Peste 55 de ani

3. Mediul de proveniență:
- ▪ Rural
- ▪ Urban

4. Care este ocupația dumneavoastră?
- ▪ Student
- ▪ Șomer
- ▪ Casnic
- ▪ Angajat
- ▪ Pensionar
- ▪ Antreprenor

5. Venitul dvs. lunar net disponibil este:
- Nu dispun de un venit propriu
- Sub 1.000 lei
- 1001 – 2000 lei
- 2001 – 2500 lei
- 2501 – 3000 lei
- Peste 3000 lei

6. Cât de des obișnuiți să consumați cafea?
- Zilnic
- De câteva ori pe săptămână
- dată pe săptămână
- Ocazional
- Nu consum cafea

7. Ce tip de cafea consumați în mod obișnuit?
- Ristretto
- Espresso
- Cafea cu lapte
- Cafea cu aromă
- Cafea decofeinizată
- Cafea turcească
- Americano
- Capuccino
- Flat White
- Macchiato
- Iced latte
- Cold Brew
- Irish Coffee
- Altele

8. Cum preferați să achiziționați cafeaua?
- Boabe
- Măcinată
- Instant

9. Ce tip de cafea premium preferați?
- Dallmayr
- Davidoff
- Illy
- Julius Meinl
- Lavazza
- Niciuna dintre cele de mai sus

10. Ce tip de cafea obișnuită achiziționați de regulă?
- Amaroy
- Amigo
- Doncafe
- Fortuna
- Jacobs
- Nescafe
- Tchibo
- Niciuna dintre cele de mai sus

11. Ce sumă sunteți dispus(ă) să cheltuiți pe cafea la o achiziție, în cazul consumului la domiciliu?
- Sub 20 lei
- 21-50 lei
- 51-80 lei
- Peste 100 lei

12. În ce măsură vă influențează următorii factori atunci când alegeți să achiziționați cafea pentru a o pregăti la domiciliu?
- Culoarea ambalajului
- Prețul
- Poziționarea pe raftul magazinului
- Promovarea produsului
- Raportul calitate/preț
- Disponibilitatea produselor
- Dimensiunea reducerii

13. Ce comportament adoptați cu privire la achiziția cafelei ?
- Rămân fidel/ă unui singur brand
- Schimb des marca
- Schimb din când în când marca
- Încerc cât mai multe tipuri de cafea și ulterior decid căreia îi rămân fidel

14. Cât de importantă este originea cafelei pentru dumneavoastră?
- Deloc importantă
- Foarte puțin importantă
- Puțin importantă
- Importantă
- Foarte importantă

15. Care este factorul care influențează cel mai mult alegerea cafelei?
- Gustul
- Mirosul
- Prețul
- Marca
- Recomandările prietenilor/familiei
- Recenzii online
- Țara de origine.

Provocări fiscal bugetare la nivelul României în contextul Pactului de Stabilitate și Creștere

Cristina-Maria COMĂNESCU [22]
Silvia-Iuliana PUIU [23]
Facultatea de Business și Turism

Rezumat

Această lucrare are ca scop analizarea principalelor provocări fiscal bugetare cu care se confruntă România în contextul respectării obligațiilor impuse de Pactul de Stabilitate și Creștere (PSC). Este un subiect de actualitate deoarece România se confruntă cu multiple dezechilibre fiscale, inclusiv un deficit bugetar ridicat, o datorie publică în creștere și presiuni asupra cheltuielilor sociale. Aceste provocări sunt agravate de nevoia de ajustare fiscală, menținerea stabilității economice și respectarea angajamentelor europene, fără a afecta negativ creșterea economică. Studiul utilizează o metodologie bazată pe analiza comparativă a principalilor indicatori macroeconomici ai României și ai altor state membre ale UE, având ca sursă date statistice oficiale și rapoarte economice relevante. De asemenea, în realizarea lucrării am utilizat metoda grafică pentru a ilustra tendințele și pentru a facilita interpretarea rezultatelor. Lucrarea evidențiază provocările fiscal bugetare din România și propune unele măsuri pentru creșterea sustenabilității finanțelor publice.

1. Introducere

Conștientizarea provocărilor fiscal-bugetare este importantă deoarece are efecte atât asupra statului, cât și asupra populației din acel stat. Aceste efecte influențează modul de viață al cetățenilor, din punct de vedere al nivelului de trai, al accesului la servicii publice de calitate și al stabilității economice generale. Dezechilibrele bugetare pot conduce la măsuri de austeritate, creșteri de taxe sau reduceri ale investițiilor publice, afectând astfel atât mediul de afaceri, cât și populația. În acest sens, o analiză aprofundată a acestor provocări este esențială pentru identificarea soluțiilor adecvate și pentru asigurarea unei politici fiscale sustenabile. Obiectivul principal al acestei cercetări este de a analiza provocările fiscal-bugetare actuale ale României, raportându-se la regulile impuse de PSC. Studiul investighează principalele cauze ale deficitelor bugetare persistente și ale nivelului ridicat al datoriei publice, precum și măsurile adoptate pentru a îmbunătăți colectarea veniturilor și a reduce evaziunea fiscală.

Disciplina fiscală ar trebui să fie un obiectiv fundamental al guvernului, deoarece menținerea stabilității fiscale contribuie direct la stabilitatea macroeconomică și la o creștere economică sustenabilă. Absența acesteia poate duce la crize economice, creșterea presiunii asupra bugetului de stat și a datoriei publice. Pentru a preveni astfel de șocuri economice, guvernele trebuie să construiască mecanisme de amortizare fiscală, care să sprijine economia în fața unor situații dificile, cum ar fi presiunile fiscale generate de îmbătrânirea populației. Disciplina fiscală este esențială pentru asigurarea unui mediu economic stabil și echilibrat, oferind posibilitatea stimulării creșterii economice sau implementării unor politici sociale, în funcție de necesitățile specifice ale fiecărei țări. Acesta impune statelor membre obligația de a menține deficitul bugetar sub 3% din PIB și datoria publică sub 60% din PIB, cu excepția situațiilor de criză economică severă. Pentru România, respectarea acestor criterii este esențială pentru evitarea dezechilibrelor macroeconomice, menținerea încrederii piețelor financiare și asigurarea sustenabilității finanțelor publice. Încălcarea acestor limite

[22] E-mail: comanescucristina24@stud.ase.ro
[23] E-mail: puiusilvia24@stud.ase.ro

poate atrage sancțiuni din partea Uniunii Europene, creșterea costurilor de împrumut și limitarea accesului la fonduri europene, afectând astfel dezvoltarea economică pe termen lung.

2. Stadiul actual al cunoașterii

Literatura de specialitate abordează importanța sustenabilității fiscale și efectele aplicării regulilor PSC asupra economiilor europene. Conform lui Kumar (2007), pentru a face față presiunilor fiscale generate de o populație în proces de îmbătrânire, este esențial ca guvernele să construiască „buffere fiscale" care să protejeze economia în fața unor crize economice externe sau interne. Aceste mecanisme de protecție sunt esențiale pentru a menține stabilitatea fiscală pe termen lung și pentru a preveni colapsul bugetar. De asemenea, Fortunato și Loftis (2018) susțin că reglementările fiscale stabilite de Tratatul de la Maastricht, care impun statele membre să respecte limite stricte privind deficitele bugetare și datoria publică, au avut efecte mixte. În timp ce acestea au contribuit la reducerea riscurilor de instabilitate fiscală pe termen scurt, aplicarea acestora a fost criticată pentru impactul negativ asupra autonomiei fiscale a țărilor, mai ales în perioade de criză economică. Reuter et al. (2022) și Feld et al. (2017) afirmă că, deși există temeri că aceasta ar putea înrăutăți situațiile economice dificile, dacă este aplicată corect, disciplina fiscală poate preveni excesul de cheltuieli și poate ajuta la menținerea stabilității economice în perioadele dificile.

Haan et al. (2013) și Fall et al. (2015) argumentează că reglementările Pactului de Stabilitate și Creștere au fost benefice în consolidarea disciplinei fiscale la nivel european. Aceste reguli au avut un impact pozitiv asupra reducerii deficitului bugetar în majoritatea statelor membre ale Uniunii Europene. Cu toate acestea, aceștia subliniază că există divergențe semnificative în ceea ce privește implementarea acestor reglementări, în funcție de circumstanțele economice interne ale fiecărei țări.

La nivelul Uniunii Europene, implementarea regulilor fiscale, inclusiv a celor privind datoria publică, a fost întotdeauna un element central al procesului de coordonare a politicii economice, fiind monitorizată cu atenție pentru a găsi soluții mai bune în vederea asigurării disciplinei fiscale între statele membre. Conform European Fiscal Board (2019), lipsa eficienței regulii privind reducerea datoriei a fost cauzată de perioada de tranziție stabilită între închiderea procedurii de deficit excesiv (PDE) și respectarea regulei de reducere a datoriei, o perioadă aplicată țărilor care erau în procedura de deficit excesiv în 2011. De asemenea, Pench (2023 și 2024) a subliniat faptul că aplicarea acestei reguli a eșuat în practică, întrucât s-au găsit constant modalități și motive pentru a bloca implementarea acesteia.

România se confruntă cu multiple provocări fiscal-bugetare care influențează atât stabilitatea economică, cât și bunăstarea populației. Dezechilibrele financiare pot conduce la măsuri de restricție financiară , creșteri de taxe sau reducerea investițiilor publice, afectând atât mediul de afaceri, cât și calitatea vieții cetățenilor. Prin urmare, identificarea și gestionarea acestor probleme sunt esențiale pentru menținerea unei politici fiscale sustenabile. Provocările fiscal-bugetare ale României cu care se confruntă pot fi deficitul bugetar ridicat, care impune necesitatea unor ajustări fiscale constante pentru a respecta cerințele europene. O altă provocare cu care se confruntă este necesitatea unei discipline fiscale riguroase, pentru evitarea crizelor economice și menținerea stabilității economice.

În contextul Pactului de Stabilitate și Creștere (PSC), România trebuie să respecte reguli stricte privind deficitul bugetar și datoria publică. Pactul impune un deficit de sub 3% din PIB și o datorie publică sub 60% din PIB, ceea ce determină presiuni suplimentare asupra politicilor fiscale ale țării. Aceste constrângeri necesită măsuri eficiente pentru îmbunătățirea colectării veniturilor, reducerea evaziunii fiscale și creșterea eficienței cheltuielilor publice. O altă dificultate majoră este ineficiența colectării veniturilor fiscale, cauzată de un nivel ridicat al evaziunii fiscale și de o administrație fiscală care necesită modernizare. Totodată, presiunile asupra cheltuielilor sociale cresc constant, având în vedere îmbătrânirea populației și nevoia de finanțare. În acest context, România trebuie să își consolideze disciplina fiscală, să implementeze reforme structurale pentru creșterea

veniturilor bugetare și să optimizeze cheltuielile publice, astfel încât să respecte regulile impuse de PSC fără a compromite dezvoltarea economică pe termen lung.

O problemă majoră cu care România se confruntă este menținerea disciplinei fiscale într-un context în care cheltuielile publice sunt în continuă creștere, iar veniturile bugetare sunt insuficiente pentru a acoperi aceste nevoi. Tot o problemă majoră este, de asemenea, și nevoia de reformă a cheltuielilor publice, astfel încât acestea să fie mai bine direcționate și eficiente. Cheltuielile rigide, cum ar fi pensiile și salariile din sectorul public, pun presiune pe buget și limitează capacitatea guvernului de a investi în sectoare productive ale economiei. În acest sens, este necesară o mai bună prioritizare a cheltuielilor și o creștere a eficienței utilizării fondurilor europene pentru a sprijini dezvoltarea economică fără a genera dezechilibre fiscale.

Pentru a face față acestor provocări, România trebuie să adopte politici fiscale prudente, să îmbunătățească eficiența colectării veniturilor și să prioritizeze cheltuielile publice care stimulează creșterea economică sustenabilă, asigurând în același timp respectarea angajamentelor asumate în cadrul PSC.

3. Metodologia cercetării

Această cercetare utilizează o metodologie bazată pe analiza comparativă a principalilor indicatori macroeconomici ai României, analiza concentrându-se și pe poziția României față de UE din perspectiva indicatorilor relevanți pentru Pactul de Stabilitate și Creștere. Studiul evaluează următorii indicatori relevanți pentru sustenabilitatea fiscală: deficitul bugetar, cheltuielile guvernamentale, veniturile guvernamentale, veniturile fiscale, datoria publică și investițiile publice.

Pentru colectarea datelor, s-au utilizat surse oficiale, precum Eurostat și rapoarte emise de Comisia Europeană. Aceste date acoperă perioada 2007-2023, permițând o evaluare a tendințelor și a impactului politicilor fiscale implementate în acest interval. Prin analizarea unui interval de timp mai îndelungat se poate observa fluctuația factorilor prezentați.

Analiza datelor se realizează prin intermediul unor grafice care evidențiază comparația și evoluția indicatorilor financiari pentru fiecare dintre statele membre ale UE.

Graficele includ: (a) Evoluția soldului bugetar pentru România și UE-27; (b) Evoluția datoriei publice pentru România și UE-27; (c) Evoluția investițiilor publice ca procent din PIB; (d) Analiza cheltuielilor guvernamentale, veniturilor guvernamentale și veniturilor fiscale.

4. Rezultate și discuții

4.1 Istoricul României în Procedura de Deficit Excesiv

Perioada de deficit excesiv este intervalul de timp în care deficitul bugetar al unui stat membru al Uniunii Europene depășește 3% din PIB sau datoria publică depășește 60% din PIB, fără a înregistra o tendință de scădere suficientă. Prin intermediul Procedurii de Deficit Excesiv, Comisia Europeană supraveghează și propune recomandări de corectare a deficitului excesiv cu scopul de a preveni riscurile economice și financiare.

România a fost sub incidența Procedurii de Deficit Excesiv (PDE) în două perioade distincte: între 2009 și 2013, și din nou începând cu 2020, ca urmare a depășirii pragului de deficit bugetar de 3% din PIB stabilit prin Pactul de Stabilitate și Creștere (PSC).

În perioada 2009-2013, în urma crizei economice globale, România a înregistrat deficite bugetare semnificative, ceea ce a condus la declanșarea PDE în 2009. Prin măsuri de consolidare fiscală, România a reușit să reducă deficitul sub 3% din PIB, iar procedura a fost închisă în 2013.

În 2019, deficitul bugetar al României a depășit din nou pragul de 3%, atingând 4,3% din PIB, ceea ce a determinat Consiliul Uniunii Europene să inițieze o nouă PDE în aprilie 2020.

Recomandările inițiale vizau corectarea deficitului până în 2022, însă impactul pandemiei de COVID-19 a condus la revizuirea termenelor.

La data de 14 ianuarie 2025, Consiliul UE a adoptat noi recomandări pentru România în cadrul PDE, stabilind un calendar de ajustare fiscală care prevede reducerea graduală a deficitului bugetar, astfel încât acesta să revină sub 3% din PIB până în 2030. Conform acestor recomandări, România ar trebui să limiteze creșterea nominală a cheltuielilor nete la: 5,1% în 2025; 4,9% în 2026; 4,7% în 2027; 4,3% în 2028; 4,2% în 2029 și 3,9% în 2030.

4.2 Analiza comparativă a României cu Europa

România se confruntă cu multiple provocări fiscal-bugetare în contextul respectării regulilor impuse de Uniunea Europeană (UE), în special prin Pactul de Stabilitate și Creștere (PSC). Această analiză comparativă evidențiază principalele diferențe dintre România și alte state membre ale UE în ceea ce privește deficitul bugetar, datoria publică, colectarea veniturilor fiscale, cheltuielile publice și măsurile necesare pentru stabilitatea fiscală.

Cercetarea presupune analizarea datelor furnizate de site-uri și instituții oficiale din perioada 2007-2023, ani semnificativi ca urmare a evenimentelor economice majore prin care România a trecut.

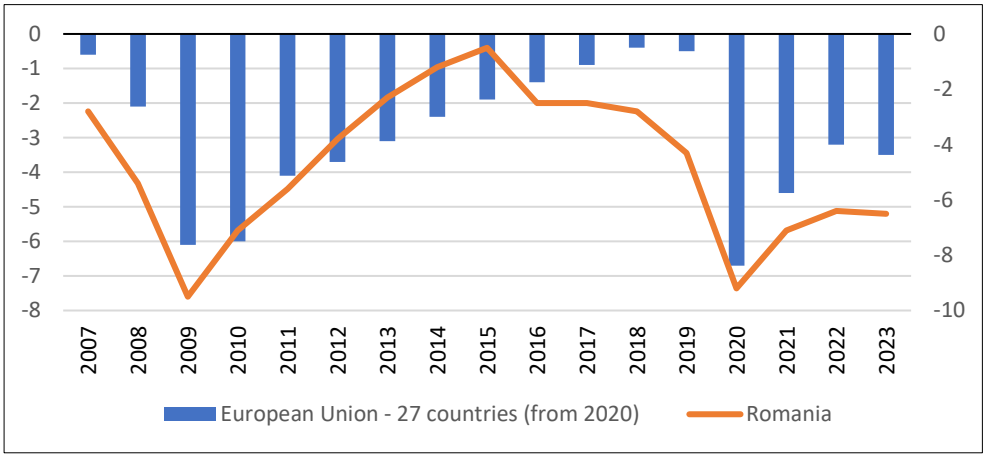


Figura 1. Evoluția soldului bugetar în România și Europa în perioada 2007-2023

Sursa: Prelucrări ale autorilor în Office Microsoft Excel, pe baza datelor Eurostat

Conform *Figurii 1*, se observă că în ultimii 5 ani deficitul bugetar din România a fost semnificativ peste limita de 3% din PIB impusă de Pactul de Stabilitate și Creștere, soldul bugetar atingând valori chiar și de 9,2% din PIB în 2020, 7,1% din PIB în 2021 și 6,5% din PIB în 2023. Pe de altă parte, în Uniunea Europeană, cel mai ridicat deficit bugetar a fost înregistrat în 2020, fiind de 6,7%, din cauza crizei generate de pandemia de Covid-19.

În 2019, înainte de pandemie, majoritatea țărilor aveau deficite moderate, cu unele excepții, în cazul cărora s-au înregistrat surplusuri bugetare, precum Danemarca (4,3% din PIB), Luxemburg (2,7% din PIB) și Irlanda (0,4% din PIB). În 2020, pandemia a dus la deteriorarea semnificativă a balanțelor bugetare, deoarece guvernele au cheltuit masiv pentru sprijin economic și medical, precum Spania (9,9% din PIB), Franța (-8,9% din PIB), Italia (9,4% din PIB) și Grecia (9,6% din PIB), printre cele mai afectate țări. În 2021-2023 deficitele au început să scadă treptat pe măsură ce economiile s-au redresat, însă unele țări continuă să aibă probleme fiscale. România a avut un deficit ridicat de 6,5% din PIB în 2023, ceea ce arată o situație bugetară tensionată. În schimb, sunt și anumite țări precum Irlanda (1,5% din PIB), Danemarca (3,3% din PIB) și Portugalia (1,2% din PIB) care au reușit să ajungă la un surplus bugetar în 2023, ceea ce sugerează o gestionare mai eficientă a finanțelor publice.

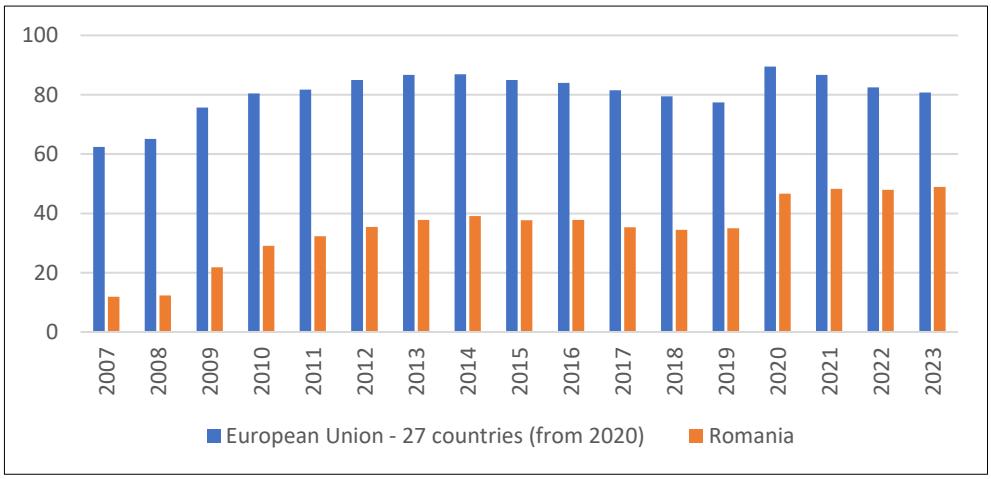


Figura 2. Evoluția datoriei publice în România și Europa în perioada 2007-2023

Sursa: prelucrări ale autorilor în Office Microsoft Excel, pe baza datelor Eurostat

Conform *Figurii 2,* în 2019, înainte de pandemie, media datoriei în UE era de 77,4% din PIB, iar în zona euro era de 83,6% din PIB. Țările cu cele mai multe datorii erau Grecia (183,2% din PIB), Italia (133,8% din PIB) și Franța (98,1% din PIB). În 2020, datoriile au crescut brusc din cauza pandemiei, când guvernele au fost nevoite să împrumute masiv pentru a susține economia. De exemplu, datoria publică a Spaniei a crescut de la 97,7% din PIB la 119,3% din PIB, iar cea a Italiei de la 133,8% din PIB la 154,3% din PIB. În 2021-2023, multe țări au început să-și reducă datoria pe măsură ce economia s-a redresat. Grecia, de exemplu, a reușit să își reducă ponderea în PIB a datoriei publice de la 209,4% în 2020 la 163,9% în 2023, ceea ce reprezintă un progres semnificativ. Pe de altă parte, unele țări continuă să aibă un nivel ridicat al datoriei, Franța (109,9% din PIB), Italia (134,8% din PIB) și Spania (105,1% din PIB) rămânând printre cele mai îndatorate țări din UE.

Deși datoria publică a României este încă sub pragul de 60% din PIB, aceasta a crescut rapid în ultimii ani. În 2023, datoria publică a atins aproape 50% din PIB, ceea ce pune presiune pe sustenabilitatea fiscală. Creșterea împrumuturilor statului are ca efect majorarea cheltuielilor cu dobânzile, ceea ce limitează fondurile disponibile pentru investiții. Lipsa unor reforme fiscale eficiente ar putea duce la o creștere nesustenabilă a datoriei, așa cum s-a întâmplat în Grecia.

În cadrul *Figurii 3* se observă că România înregistrează un nivel al investițiilor publice relativ ridicat comparativ cu cel UE, ceea ce indică un angajament semnificativ pentru dezvoltarea infrastructurii și a altor proiecte publice. Se observă fluctuații în nivelul investițiilor, influențate de perioadele electorale, accesarea fondurilor europene și constrângerile bugetare.

În anumite perioade, România a avut printre cele mai mari ponderi ale investițiilor publice din PIB în UE, dar eficiența acestora a fost adesea afectată de probleme de implementare și absorbție a fondurilor europene. Creșterea datoriei publice și a deficitului ar putea pune presiune asupra investițiilor viitoare, limitând spațiul fiscal disponibil pentru noi proiecte.

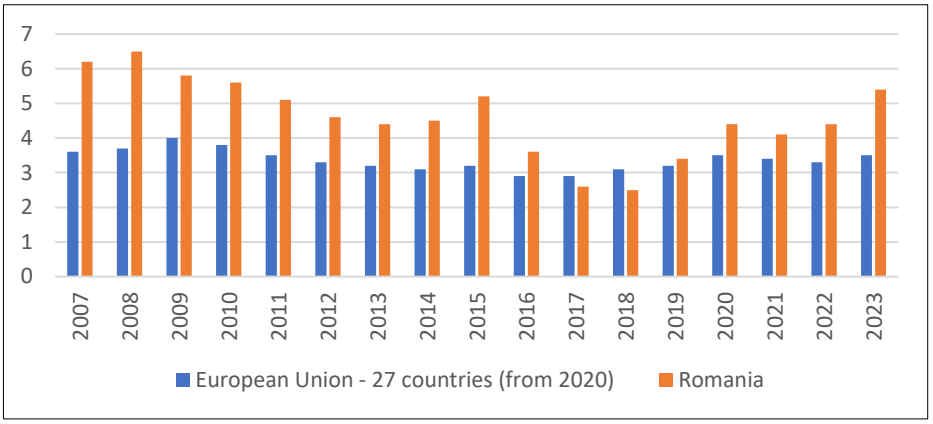


Figura 3. Evoluția investițiilor publice în România și Europa în perioada 2007-2023

Sursa: prelucrări ale autorilor în Office Microsoft Excel, pe baza datelor Eurostat

La nivelul UE, țările cu economii stabile, precum Germania și Olanda, au o pondere mai mică a investițiilor publice raportate la PIB, deoarece infrastructura lor este deja bine dezvoltată. Țările din Europa de Est, inclusiv România, Polonia și Ungaria, investesc mai mult în infrastructură pentru a reduce decalajele economice față de Vest.

Fondurile europene joacă un rol esențial în finanțarea investițiilor publice, iar gradul de absorbție variază între state. România are un potențial ridicat, dar întâmpină dificultăți birocratice și de implementare.

În *Figura 4* se observă în 2023, România se confruntă cu un deficit bugetar semnificativ, determinat de cheltuieli guvernamentale ridicate și venituri insuficiente. Graficul arată că nivelul cheltuielilor guvernamentale (% din PIB) este considerabil mai mare decât veniturile, iar soldul bugetar este negativ, ceea ce indică o dependență crescută de împrumuturi pentru acoperirea cheltuielilor publice. Veniturile fiscale, aflate sub media UE, reflectă o colectare deficitară a taxelor și o evaziune fiscală ridicată. Conform raportului Comisiei Europene privind deficitul de încasare a TVA (VAT Gap) pentru anul 2022, România a înregistrat cel mai mare deficit din Uniunea Europeană, pierzând 30,6% din veniturile aferente taxei pe valoarea adăugată. Aceasta reprezintă o pierdere de aproximativ 8,47 miliarde de euro, indicând că aproape o treime din TVA-ul care ar fi trebuit colectat nu a fost încasat. Deși acest procent rămâne ridicat, el reflectă o scădere de 4,2% față de anul precedent, sugerând o îmbunătățire în colectarea TVA. Pentru a îmbunătăți situația, România trebuie să adopte măsuri de creștere a eficienței fiscale, reducând evaziunea și optimizând colectarea impozitelor.

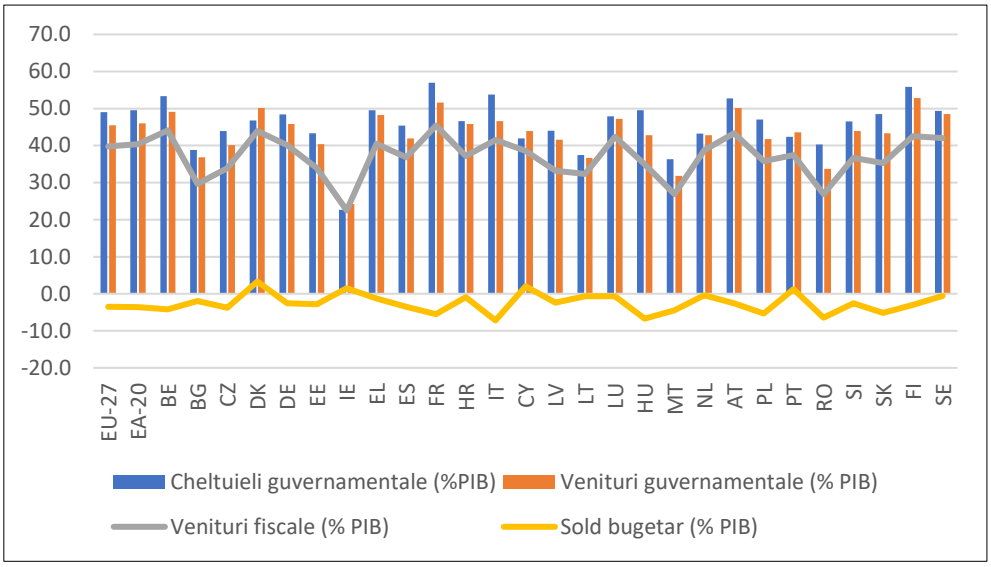


Figura 4. Evoluția cheltuielilor si veniturilor guvernamentale, a venitului fiscal și soldului bugetar în anul 2023

Sursa: prelucrări ale autorilor în Office Microsoft Excel, pe baza datelor Eurostat

4.3 Cauze și consecințe ale nerespectării regulilor impuse de PSC

Principalele cauze ale nerespectării Pactului de Stabilitate și Creștere includ:

- creșterea cheltuielilor publice, în special a celor sociale și salariale, fără o corelare adecvată cu veniturile bugetare.
- ineficiența colectării veniturilor fiscale și evaziunea fiscală ridicată.
- fluctuațiile economice și crizele financiare, care au condus la dezechilibre bugetare.
- lipsa unor reforme structurale care să îmbunătățească competitivitatea și sustenabilitatea economiei pe termen lung.

Consecințele nerespectării regulilor PSC sunt semnificative și pot afecta stabilitatea economică a României prin:

- creșterea costurilor de finanțare pe piețele externe din cauza pierderii încrederii investitorilor.
- posibilitatea aplicării unor sancțiuni din partea UE, inclusiv suspendarea unor fonduri europene.
- limitarea capacității statului de a implementa politici economice flexibile în perioade de criză.
- impact negativ asupra mediului de afaceri și reducerea atractivității României pentru investitori străini.

Concluziile cercetării

În urma examinării datelor privind deficitul bugetar, datoria publică și investițiile publice, se evidențiază devierile României față de limitele impuse de PSC și implicațiile acestora asupra economiei.

Analiza comparativă arată că, spre deosebire de economiile stabile ale Europei de Vest, România se confruntă cu dificultăți în menținerea echilibrului fiscal, având un deficit și o datorie publică în creștere. Totodată, investițiile publice sunt la un nivel ridicat, dar eficiența acestora este afectată de probleme de implementare. În acest context, respectarea Pactului necesită măsuri fiscale și structurale care să îmbunătățească sustenabilitatea economică a României.

Pentru a îmbunătăți situația economică și a respecta regulile Pactului de Stabilitate și Creștere, România ar trebui să implementeze măsuri precum:

- Îmbunătățirea colectării veniturilor fiscale prin digitalizarea administrației fiscale, reducerea evaziunii și eliminarea lacunelor legislative care permit optimizări fiscale excesive.
- Controlul cheltuielilor publice prin prioritizarea investițiilor cu impact economic ridicat și eliminarea risipei din sectorul public.
- Reforme structurale pentru creșterea productivității economice, inclusiv investiții în infrastructură, educație și inovare.
- Creșterea atractivității pentru investiții prin stabilitate fiscală, reducerea birocrației și îmbunătățirea mediului de afaceri.
- Politici de sustenabilitate a datoriei publice, astfel încât nivelul îndatorării să rămână gestionabil pe termen lung și să nu afecteze generațiile viitoare.

Una dintre soluțiile găsite de România a fost Planul structural-bugetar pe termen mediu 2025-2031, care stabilește direcțiile principale de alocare a resurselor financiare pentru asigurarea unei creșteri economice sustenabile și echilibrate. Acesta include măsuri de consolidare fiscală, politici de optimizare a cheltuielilor publice și strategii de atragere a investițiilor. Una dintre reformele importante ale acestui plan este cea a veniturilor bugetare, conform căreia, în perioada 2024-2026 acestea sunt estimate să crească de la 29,6% din PIB în anul 2024, la 30,5% din PIB în anul 2025 pentru ca în anul 2026 acestea să ajungă la 31% din PIB.

Bibliografie

- Brandle, T., Elsener, M. 2024. Do fiscal rules matter? A survey of recent evidence. *Swiss Journal of Economics and Statistics*, 11, pp. 1-38.
- Council of the European Union. 2025. *COUNCIL RECOMMENDATION with a view to bringing an end to the situation of an excessive deficit in Romania*.
- Curs de guvernare. 2022. Investițiile publice în 2023: ”pe hârtie” arată un +26,8%, disponibil la: https://cursdeguvernare.ro/investitiile-publice-in-2023-pe-hartie-arata-un-268.html.
- European Commission. 2025. Stability and Growth Pact, disponibil la: https://eur-lex.europa.eu/RO/legal-content/glossary/stability-and-growth-pact.html.
- European Fiscal Board. 2019. Assessment of EU fiscal rules with a focus on the six and two-pack legislation.
- Eurostat. 2022. Eurostat database, disponibil la: https://ec.europa.eu/eurostat/data/database.
- Fall, F., Bloch, D., Fournier, J.M. and Hoeller, P. 2015. Prudent debt targets and fiscal frameworks. *OECD Economic Policy*, Paper No. 15, OECD Publishing, Paris.
- Feld, L.P. and Reuter, W. 2017. Do fiscal rules work? An overview of recent empirical findings. *Economic Policy Papers*, No. 2, pp. 179-192.
- Fortunato, D. and Loftis, M.W. 2018. Cabinet durability and fiscal discipline. *American Political Science Review*, Vol. 112, No. 4, pp. 939-953.
- Haan, J., Jong-A-Pin, R. and Mierau, J.O. 2013. Do budgetary institutions mitigate the common pool problem? New empirical evidence for the EU. *Public Choice*, Vol. 156, No. 3, pp. 423-441.

- Jianu, I., Tudorache, M.D. 2024. The Stability and Growth Pact in Practice: inefficiencies of previous debt rules and the way forward. *Theoretical and Applied Economics*, 31(4), pp. 261-278.
- Kumar, M.S. 2007. "Fiscal Discipline: Key Issues and Overview" in Promoting Fiscal Discipline. International Monetary Fund, SUA.
- Lolea I. C., Petrariu, I. R., Vîlcu, L. C., Vladu, L. 2020. Fiscal sustainability in Romania, *Theoretical and Applied Economics*, 27(4), pp. 357-368.
- MINISTERUL FINANȚELOR. 2024. Planul bugetar-structural national pe termen mediu 2025-2031, disponibil la:
- https://mfinante.gov.ro/static/10/Mfp/buletin/Nationalmedium-termfiscal-structuralplanRO.pdf
- Pench, L. 2023. Making sens of the European Commission`s fiscal governance reform plan. *Bruegel Policy Brief*, No. 17/2023.
- Pench, L. 2024. Three risks that must be addressed for new European Union fiscal rules to succeed. *Bruegel Policy Brief*, No. 08/2024.
- Regazzoni, P. 2024. Why the new economic governance framework risks hindering the EU's strategy, *FGV Europe paper*.
- Reuter, W., Tkačevs, O. and Vilerts, K. 2022. Fiscal rules and volatility: The role of stabilising properties and compliance. *Empirica,* Vol. 49, pp. 21-52.

Rolul inteligenței artificiale în redefinirea comportamentului de consum: provocări și oportunități

Igor-Simon DAVID[24]
Ștefan Bogdan DONCIU[25]
Mihai Ciprian DORU[26]
Facultatea de Economie Teoretică și Aplicată

Rezumat

Lucrarea analizează impactul inteligenței artificiale asupra comportamentului de consum, în contextul unei economii digitale în continuă transformare. Într-o piață dinamică, marcată de automatizare, personalizare și volume mari de date, inteligența artificială (IA) devine un instrument esențial cu potențial semnificativ de influențare a deciziilor de cumpărare. Studiul abordează implicațiile economice ale integrării tehnologiilor IA în procesele comerciale, utilizând o metodologie bazată pe interpretarea datelor statistice și examinarea tendințelor pieței. Concluziile evidențiază atât oportunitățile de creștere a eficienței, cât și riscurile aferente reducerii autonomiei decizionale și apariției unor asimetrii informaționale. Contribuția lucrării constă în evidențierea unui cadru analitic pentru înțelegerea comportamentului consumatorului în economia digitală, oferind direcții relevante pentru conceperea strategiilor comerciale și de adaptate la noile realități tehnologice.

1. Introducere

Într-o lume tot mai digitalizată, inteligența artificială (IA) a început să joace un rol esențial în viața de zi cu zi, inclusiv în modul în care oamenii cumpără produse și interacționează cu brandurile. Această temă a fost aleasă din dorința de a înțelege mai bine cum ne influențează tehnologia deciziile de consum și cum se schimbă relația dintre consumator și piață. Lucrarea își propune să analizeze modul în care inteligența artificială transformă comportamentul de consum, atât din perspectiva beneficiilor economice, cât și a riscurilor asociate. Prin conturarea unui cadru teoretic și contextual relevant se oferă o imagine de ansamblu asupra unei realități economice în continuă schimbare, utilă atât specialiștilor, cât și consumatorilor interesați de noile tendințe.

IA este un domeniu-cheie al transformării digitale, cu impact semnificativ asupra economiei globale. Potrivit lui Banerjee (2023), IA stimulează productivitatea prin automatizare, inovare și sporirea competitivității, influențând procesele de producție, serviciile și fluxurile globale de bunuri și date. Totodată, redefinirea muncii prin automatizare permite alocarea resurselor umane spre activități cu valoare adăugată, deși implică și costuri de tranziție (restructurări, recalificare, investiții tehnologice). Conform McKinsey & Company (2023), IA ar putea adăuga trilioane de dolari la PIB-ul global, cu 75% din valoare concentrată în domenii precum marketing, vânzări, relații cu clienții și R&D, având potențialul de a automatiza până la 70% din activitățile curente.

La ora actuală, utilizarea IA este larg răspândită. De la implicațiile pe piața muncii, până în sfera academică, IA poate fi identificată cu ușurință într-o mai mică sau mai mare măsură. Astfel, un studiu realizat de N. Ganjavi et al. (2023) a analizat politicile a 100 de edituri și reviste de top privind utilizarea instrumentelor de tip generativ-IA (GAI) în publicarea academică. Rezultatele au arătat că doar 17% dintre edituri și 70% dintre reviste oferă îndrumări specifice cu privire la utilizarea GAI. Dintre acestea, majoritatea interzic includerea GAI ca autor, iar un număr redus de publicații permit

[24] E-mail: davidigor22@stud.ase.ro
[25] E-mail: donciustefan22@stud.ase.ro
[26] E-mail: dorumihai22@stud.ase.ro

utilizarea GAI în generarea manuscriselor, cu condiția dezvăluirii acestui fapt. Această lipsă de standardizare în politicile editoriale poate crea confuzie în rândul cercetătorilor și subliniază necesitatea unor ghiduri clare și uniforme privind utilizarea IA în redactarea academică.

Pe lângă beneficii, IA implică riscuri economice, precum pierderea locurilor de muncă sau manipularea prețurilor prin algoritmi (Furman & Seamans, 2019). Cu toate acestea, integrarea responsabilă a IA și investițiile în formare profesională pot susține o creștere economică sustenabilă și o societate mai incluzivă.

2. Stadiul actual al cercetării privind impactul IA asupra comportamentului de consum

IA modifică radical relația tradițională dintre consumator și furnizor. Rolul activ al consumatorului este înlocuit, în unele cazuri, cu unul pasiv, în care algoritmii decid ce informații sau produse să fie prezentate. Acest lucru transformă procesul de decizie într-unul mai automatizat, dar și mai puțin controlat de individ (Kaplan, Haenlein, 2019). Totodată, IA contribuie la creșterea loialității față de brand, dar și la volatilitatea alegerilor, în funcție de modul în care sunt structurate recomandările sau reclamele personalizate. În acest sens, IA poate acționa simultan ca factor de stabilitate și instabilitate în comportamentul de consum.

În lucrarea "AI Impacts in Digital Consumer Behaviour" (2024), autorii T. Musiolik, R. Rodriguez și H. Kannan investighează modul în care inteligența artificială influențează interacțiunea dintre consumatori și branduri în mediul digital. Studiul evidențiază o varietate de tehnici și instrumente bazate pe IA, care contribuie la o înțelegere profundă a modului în care oamenii iau decizii de cumpărare în era digitală. Un prim aspect analizat este colectarea și segmentarea datelor. Informațiile sunt extrase din surse multiple, precum istoricul achizițiilor, activitatea online, angajamentul pe rețelele sociale sau răspunsurile la sondaje. Aceste date permit segmentarea consumatorilor în funcție de demografie, comportamente, preferințe și obiceiuri de cumpărare, oferind astfel o imagine detaliată asupra diversității publicului-țintă (Musiolik et al., 2024).

Studiul se concentrează și pe analiza factorilor de influență care determină alegerile consumatorilor. Sunt identificate elementele cu impact major, cum ar fi: prețul, caracteristicile produsului, imaginea brandului, recenziile și influențele sociale. Relațiile dintre aceste variabile sunt atent analizate pentru a evidenția care combinații influențează cel mai puternic procesul decizional (Musiolik et al., 2024). Un alt punct cheie îl reprezintă traseele de luare a deciziilor. Prin construirea de arbori decizionali și reprezentarea hărții călătoriei consumatorului, AI ajută la înțelegerea pașilor pe care îi parcurge un client – de la momentul conștientizării unui produs până la achiziție și comportamentul post-achiziție. Aceste instrumente oferă o perspectivă clară asupra momentelor decisive din experiența de cumpărare (Musiolik et al., 2024).

Tehnicile de vizualizare joacă un rol important în interpretarea comportamentului consumatorilor. Diagramele de flux, organigramele, hărțile termice și clusteringul ajută la evidențierea punctelor de interes, a obiceiurilor și a elementelor care captează cel mai mult atenția utilizatorilor (Musiolik et al., 2024). Modelarea predictivă este folosită pentru a anticipa comportamentele viitoare pe baza datelor istorice. Modelele de învățare automată și motoarele de recomandare oferă sugestii personalizate, adaptate preferințelor fiecărui utilizator, sprijinind astfel deciziile de marketing într-un mod proactiv (Musiolik et al., 2024).

Un alt element esențial este analiza iterativă și procesul continuu de îmbunătățire. Feedback-ul consumatorilor este integrat constant în strategiile de marketing, iar testele A/B sunt utilizate pentru a înțelege mai bine impactul diferitelor variabile asupra alegerilor. Această abordare permite ajustarea în timp real a tacticilor și o adaptare eficientă la comportamentele în continuă schimbare (Musiolik et al., 2024).

Nu în ultimul rând, autorii subliniază importanța platformelor și instrumentelor de vizualizare. Software-uri precum Tableau, Power BI sau platforme specializate în analiza comportamentului

consumatorilor oferă o interpretare vizuală clară a datelor și facilitează luarea unor decizii informate, bazate pe dovezi concrete (Musiolik et al., 2024).

Așadar, tehnologia a evoluat rapid și, odată cu ea, s-a schimbat și felul în care consumatorii se comportă. Pe măsură ce oamenii folosesc aplicații bazate pe AI în tot mai multe contexte și pe diferite platforme, e tot mai important să înțelegem cum aceste interacțiuni le influențează comportamentul: de la personalitate și atitudine, până la implicare, luarea deciziilor și nivelul de încredere (Jain, Wadhwani & Eastman, 2023).

Astăzi, consumatorii interacționează mai mult ca niciodată cu inteligența artificială, chiar și fără să-și dea seama. De la recomandări automate la decizii de cumpărare influențate subtil, inteligența artificială ajunge să joace un rol tot mai mare în alegerile pe care le facem. Un exemplu clar sunt platformele de streaming, precum Spotify, care folosesc istoricul utilizatorilor pentru a crea playlisturi personalizate în funcție de starea de spirit sau activitate (Hermann & Puntoni, 2024). Comportamentul consumatorului devine astfel un mix între ce decide el și ce decide algoritmul. Într-atât de mult, încât cercetătorii încep să se întrebe dacă n-ar trebui să studiem consumatorii împreună cu inteligența artificială, nu separat (Hermann & Puntoni, 2024).

IA (Inteligența Artificială) folosește tot felul de date (de la clickuri și recenzii, până la stări emoționale sau trăsături de personalitate) pentru a anticipa preferințele și nevoile fiecăruia. Chiar și obiceiurile noastre de zi cu zi pot fi deduse din datele colectate de telefon sau interacțiunile cu un chatbot (Hermann & Puntoni, 2024). Toate aceste predicții permit brandurilor să personalizeze ofertele, să ne ghideze prin informație mai eficient și, uneori, chiar să transforme un simplu vizitator într-un client fidel. Pentru consumatori, asta poate însemna decizii mai bune, mai rapide și o experiență mai plăcută (Hermann & Puntoni, 2024).

Una dintre cele mai importante contribuții ale IA în marketing este personalizarea experienței de cumpărare. Algoritmii de machine learning analizează comportamentul online al consumatorilor pentru a oferi sugestii de produse sau servicii adaptate intereselor și nevoilor acestora (Davenport et al., 2020). Platforme precum Amazon și Netflix utilizează IA pentru a oferi recomandări personalizate, sporind astfel probabilitatea achiziției și fidelizarea clientului.

Netflix, de exemplu, își bazează întreaga platformă pe personalizare prin inteligență artificială. Aproximativ 80% din conținutul urmărit de utilizatori este recomandat de algoritmii săi. Această personalizare nu doar că îmbunătățește experiența utilizatorilor, dar ajută și compania să economisească în jur de un miliard de dolari anual prin fidelizarea clienților. Amazon folosește IA la fel de inteligent. Pe lângă sistemul de recomandări bine cunoscut, compania se folosește de inteligență artificială pentru a accelera livrările. Printr-o tehnologie numită „livrare anticipată”, Amazon prezice unde vor fi necesare anumite produse și le trimite în acele zone din timp, reducând considerabil timpul de livrare. De altfel, au patentat această idee încă din 2013. Se preconizează o explozie de aplicații bazate pe învățare profundă (deep learning), care vor deveni tot mai accesibile. Google sprijină acest domeniu oferind instrumente cloud care simplifică pornirea unui proiect de deep learning. Facebook investește și el masiv în această direcție. Tehnologia lor, DeepFace, poate recunoaște fețele din fotografii cu o acuratețe uimitoare, iar acum lucrează la o platformă unificată de învățare profundă destinată dezvoltatorilor, un proiect care atrage deja mult interes în industrie (Kelly, 2024).

De asemenea, IA permite companiilor să anticipeze comportamentele viitoare ale clienților prin analiza datelor istorice și comportamentale, facilitând luarea deciziilor în timp real (Anshu et al., 2021). Astfel, IA nu doar răspunde nevoilor consumatorului, ci le poate chiar anticipa. În plus, interacțiunea cu brandurile este facilitată prin intermediul asistenților virtuali, care oferă suport 24/7, contribuind la o experiență de consum mai rapidă și eficientă (Chatterjee et al., 2020).

Pentru a oferi servicii relevante, specialiștii în marketing trebuie să înțeleagă comportamentul, nevoile și așteptările consumatorilor. Prin analiza demografică și psihometrică a utilizatorilor în timp ce navighează pe internet, inteligența artificială colectează și examinează date legate de

comportamentul lor online. Informații esențiale, precum frecvența achizițiilor și preferințele de brand, sunt dezvăluite datorită datelor obținute cu ajutorul AI. Prin segmentarea audienței, IA le permite companiilor să înțeleagă mai bine dorințele consumatorilor și să le anticipeze nevoile. Astfel, inteligența artificială facilitează previzionarea comportamentului de cumpărare al clienților țintă într-un mod simplu și eficient (Babu, 2025).

Specialiștii în marketing joacă un rol crucial în interpretarea insight-urilor generate de IA și transformarea acestora în strategii concrete. Oamenii adaugă o înțelegere contextuală pe care IA poate să o omită, cum ar fi nuanțele culturale sau tendințele specifice unei industrii. În plus, creativitatea umană este esențială pentru dezvoltarea unor campanii de marketing captivante, adaptate unui public divers. Prin urmare, sinergia dintre tehnologia IA și inteligența umană este fundamentală. Companiile care reușesc să integreze eficient IA în strategiile lor de marketing, valorificând în același timp expertiza umană, sunt cele mai bine poziționate pentru o creștere sustenabilă și un avantaj competitiv în peisajul digital (Livadiotios, 2024)

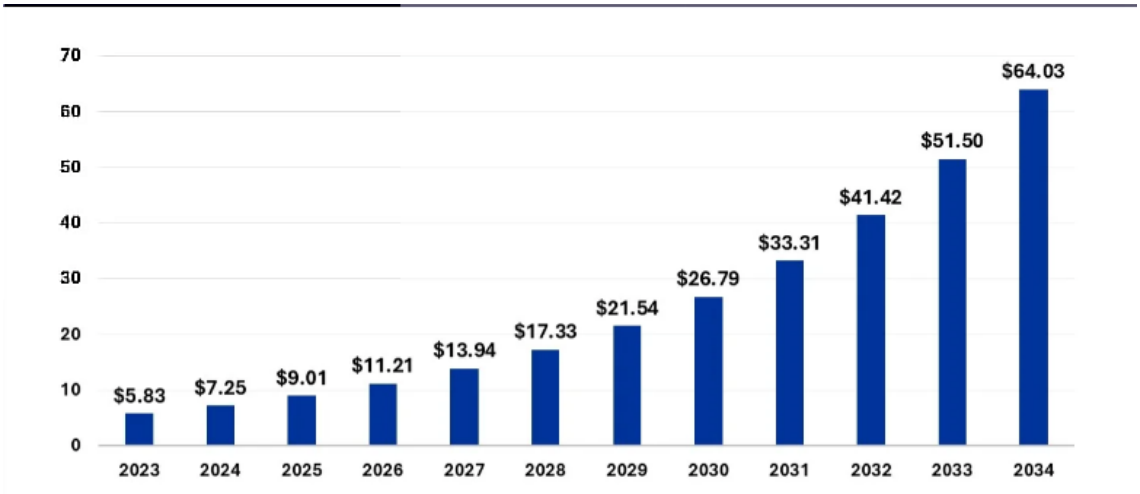
3. Metodologia cercetării

Cercetarea utilizează o abordare calitativă, bazată pe analiza literaturii de specialitate, a studiilor realizate de organisme internationale și a datelor statistice recente. Scopul principal a fost identificarea modului în care inteligența artificială influențează comportamentul de consum într-un context economic digitalizat. S-a urmărit evidențierea impactului inteligenței artificiale asupra deciziilor de cumpărare, analizarea avantajelor și riscurilor generate de utilizarea acestor tehnologii, precum și înțelegerea gradului de adaptare a consumatorilor la noile realități ale pietei. Limitarea principală a cercetării constă în absența unei investigații empirice directe, ceea ce sugerează necesitatea unor studii viitoare de tip cantitativ sau mixt.

4. Percepția populației privind utilizarea IA

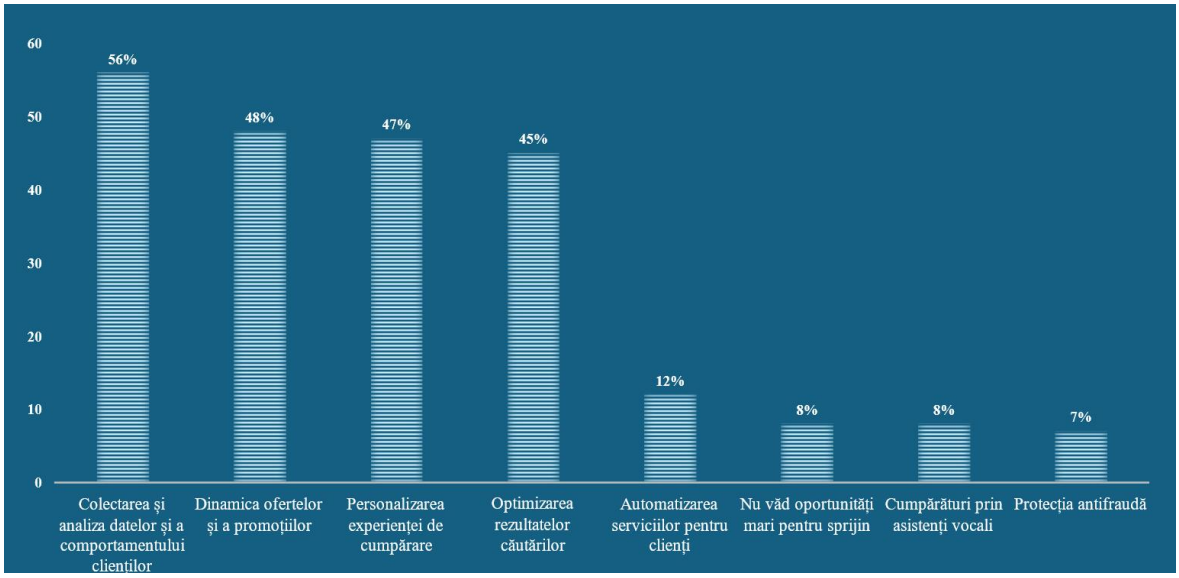
Dimensiunea pieței globale a IA în comerțul electronic a fost estimată la 7,25 miliarde USD în 2024, a crescut la 9,01 miliarde USD în 2025 și se preconizează că va depăși aproximativ 64,03 miliarde USD până în 2034, reprezentând o rată anuală compusă de creștere de 24,34% între 2024 și 2034.

Dimensiunea pieței de inteligență artificială în comerțul electronic din America de Nord este estimată la 2,83 miliarde USD, adică 39% din piață în 2024 și se așteaptă să crească cu cea mai rapidă rată de 24,50% în perioada de prognoză (Precedence research, 2024).



Grafic nr. 1. IA în comerțul electronic. Dimensiunea, cota și tendințele pieței 2024-2034 la nivel global

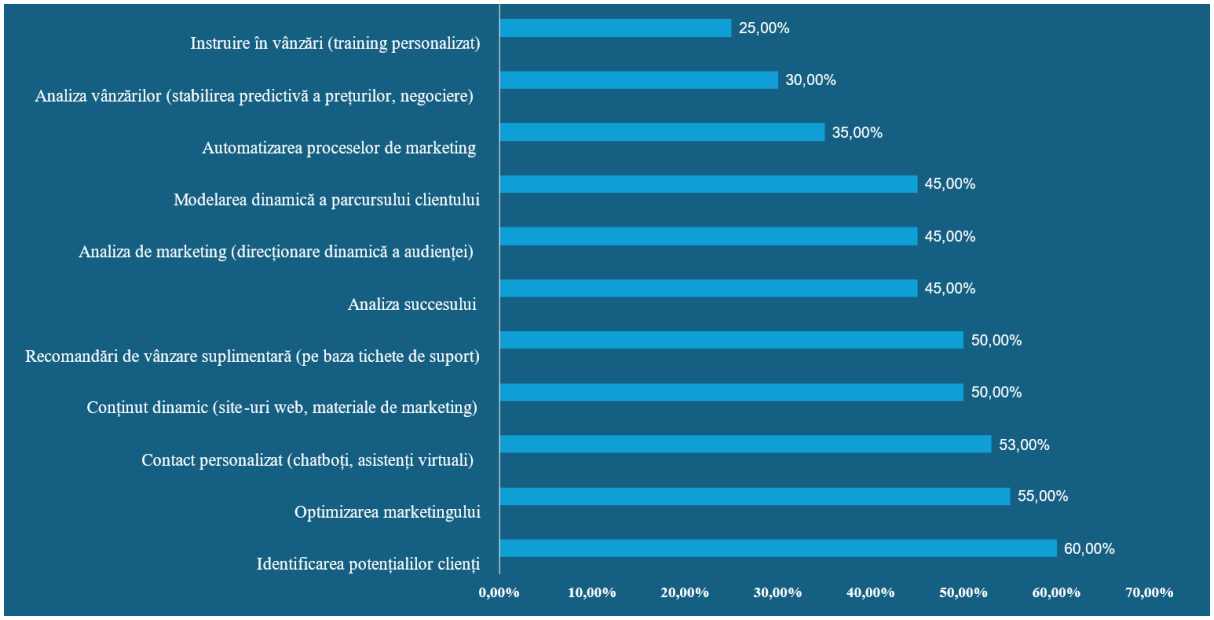
Sursa: Precedence research (2024),
https://www.precedenceresearch.com/artificial-intelligence-in-e-commerce-market



Grafic nr. 2. Sondaj privind principalele activități de e-comerț susținute de IA în Europa în anul 2023

Sursa: Prelucrări ale autorilor pe baza datelor de pe Statista (2023), https://0411g11kw-y-https-www-statista-com.z.e-nformation.ro/statistics/1447127/ai-use-in-ecommerce-europe/

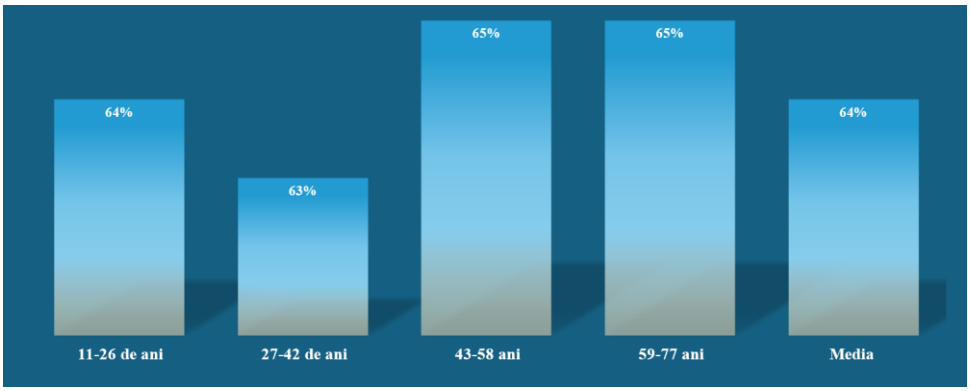
IA transformă comportamentul de consum prin capacitatea de a colecta și analiza date despre preferințele clienților. Graficul arată că 56% dintre companiile europene de e-commerce folosesc IA pentru analiza comportamentului consumatorilor, principala arie de aplicare. Astfel, consumatorul devine parte a unui sistem controlat de algoritmi. IA influențează comportamentul în timp real prin personalizarea ofertelor (47%), promoții dinamice (48%) și optimizarea căutărilor (45%), ceea ce accelerează decizia de cumpărare, dar reduce conștientizarea acesteia. Această schimbare aduce beneficii precum eficiență și personalizare, dar și riscuri legate de autonomie și confidențialitate. Graficul subliniază și tendințe emergente, precum automatizarea serviciilor și protecția antifraudă, esențiale în viitorul digital al comerțului.



Grafic nr. 3. Așteptările liderilor comerciali privind impactul cazurilor de utilizare ale IA în 2023, în Europa

Sursa: Prelucrări ale autorilor pe baza datelor de pe Statista (2023), https://0411g11kw-y-https-www-statista-com.z.e-nformation.ro/statistics/1411464/generative-ai-commerical-use-cases-impact-worldwide/

Graficul nr. 3 evidențiază așteptările liderilor comerciali privind impactul IA în activitățile comerciale. Prioritatea este identificarea potențialilor clienți (60%), ceea ce arată că IA nu doar analizează comportamente, ci anticipează și generează noi oportunități, redefinind „consumatorul-țintă". Funcții precum optimizarea marketingului (55%), contactul personalizat prin asistenți virtuali (53%) și generarea de conținut dinamic (50%) arată automatizarea și personalizarea interacțiunii cu clienții, în timp real. Chiar și funcțiile tehnice – analiza succesului, analiza de marketing, modelarea parcursului clientului (45%) – contribuie la relații comerciale bazate pe date. Deși menționate mai rar, procesele de automatizare a marketingului, analiza vânzărilor și instruirea în vânzări indică extinderea IA și spre zona operațională.

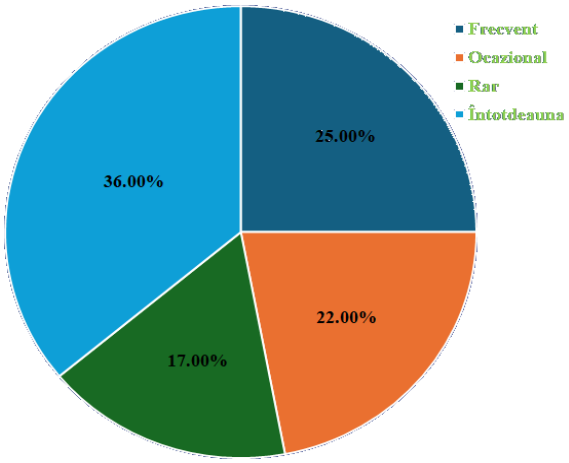


Grafic nr. 4. Consumatorii care sunt deschiși să primească sugestii de produse de la IA la nivel mondial în 2023, în funcție de generație, la nivel mondial

Sursa: Prelucrări ale autorilor pe baza datelor de pe Statista (2023), https://0411g11kw-y-https-www-statista-com.z.e-nformation.ro/statistics/1419129/consumer-interest-in-ai-shopping-advice-by-generation/

*8596 respondenți

Graficul analizat arată că 64% dintre consumatori, la nivel global, acceptă sugestii de produse generate de IA. Surprinzător, cele mai deschise categorii sunt generațiile 43-58 și 59-77 ani (ambele cu 65%), contrazicând ideea că doar tinerii sunt receptivi la tehnologie. Această deschidere intergenerațională evidențiază potențialul IA de a personaliza empatic experiența de cumpărare, devenind un instrument larg acceptat. Diferențele mici între generații (1–2%) indică faptul că IA nu mai este o noutate, ci o unealtă aproape universal integrată în decizia de consum.

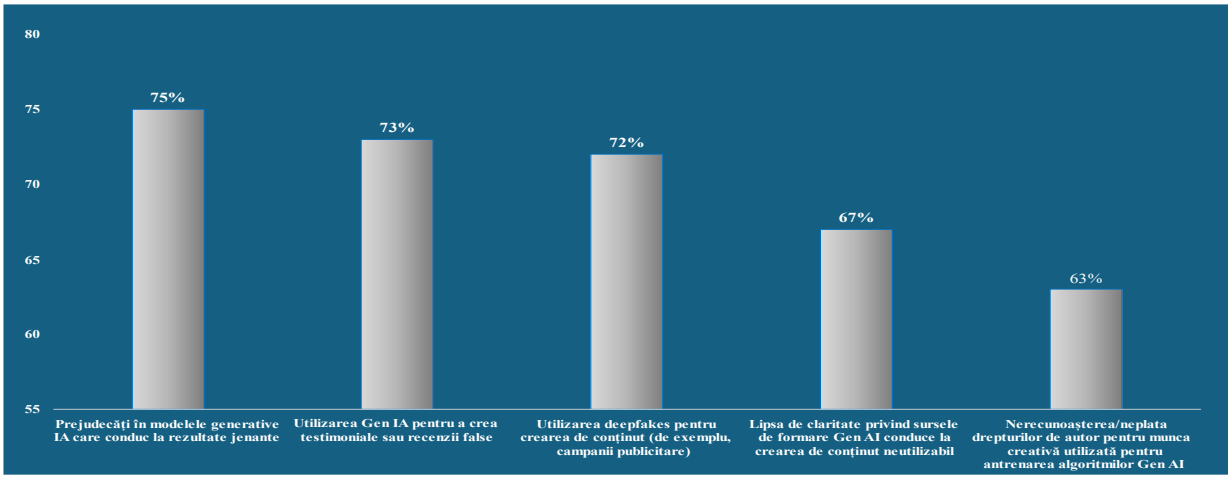


Grafic nr. 5. Recomandările asistenților virtuali care influențează deciziile de cumpărare, în funcție de frecvență, la nivel mondial (2024)

Sursa: Prelucrări ale autorilor pe baza datelor de pe Statista (2024), https://0411g11kw-y-https-www-statista-com.z.e-nformation.ro/statistics/1538267/chatbot-influence-on-purchase-decisions/

*1015 respondenți

În 2024, tehnologia a fost esențială în experiența de consum, iar asistenții virtuali au influențat tot mai mult deciziile de cumpărare. 36% dintre consumatori au urmat întotdeauna recomandările unui asistent virtual, iar 25% frecvent, semn că aceștia devin o voce de încredere. IA din spatele lor învață preferințele, stilul de viață și emoțiile utilizatorilor, simplificând achizițiile, dar și influențându-le. Totuși, 22% ascultau asistenții virtuali doar ocazional, iar 17% rareori, din neîncredere sau dorința de control.



Grafic nr. 6. Preocupările consumatorilor cu privire la utilizarea inteligenței artificiale generative în cumpărăturile online 2024, la nivel mondial

Sursa: Prelucrări ale autorilor pe baza datelor de pe Statista (2024), https://0411g11kw-y-https-www-statista-com.z.e-nformation.ro/statistics/1460452/gen-ai-consumer-concerns-online-shopping/

*2209 respondenți

Dacă graficele anterioare au evidențiat oportunitățile aduse de inteligența artificială în redefinirea comportamentului de consum, graficul nr. 6 scoate la iveală partea întunecată a acestei transformări: temerile tot mai mari ale consumatorilor cu privire la utilizarea IA generative în mediul online. Cea mai mare preocupare, menționată de 75% dintre respondenți, este reprezentată de prejudecățile în modelele generative, care pot duce la rezultate jignitoare, incorecte sau stânjenitoare. Această teamă relevă o criză de încredere în capacitatea IA de a produce conținut echitabil și etic. Totodată, crearea de recenzii false (73%) și utilizarea deepfakes în scop publicitar (72%) arată că IA poate deveni un instrument de manipulare subtilă, afectând autenticitatea și transparența procesului de cumpărare. În plus, lipsa de claritate privind sursele de formare ale IA (67%) și nerespectarea drepturilor de autor (63%) sugerează că IA funcționează adesea în zone neclare din punct de vedere legal și etic. Asta creează probleme atât pentru consumatori, cât și pentru companii, care trebuie să fie atente la riscuri și responsabilități.

Astfel, în timp ce IA redefinește comportamentul de consum prin eficiență, personalizare și anticipare, ea generează și un nou tip de temere, în care utilizatorul începe să se îndoiască de veridicitatea informațiilor și de onestitatea companiei. În absența unor reglementări clare și a unei transparențe sporite, încrederea în platformele care utilizează IA riscă să se erodeze.

4.1. Impactul inteligenței artificiale asupra consumatorului

Un studiu recent realizat de Reveal Marketing Research (2025) pe 1000 de respondenți, subliniază impactul crescut al Inteligenței Artificiale (AI) în viața cotidiană a românilor. Astfel, 67% dintre români consideră AI utilă, inclusiv 53% dintre cei care nu o folosesc activ. În ceea ce privește căutarea de informații, 8 din 10 utilizatori recurg la AI pentru a afla detalii despre branduri și produse. De asemenea, 6 din 10 utilizatori își bazează alegerile de cumpărare pe recomandările AI, fenomen mai frecvent în rândul bărbaților (66%) și al tinerilor sub 35 de ani (64%). În domeniul cumpărăturilor, IA joacă un rol important în compararea produselor și prețurilor (59%), rezumarea

recenziilor (57%) și oferirea de recomandări personalizate (33%). Aproape jumătate dintre români (47%) folosesc AI în activitățile zilnice, utilizarea fiind mai frecventă în rândul femeilor (51%) și al tinerilor între 18-24 de ani (70%) (Reveal Marketing Research, 2025).

Cele mai populare platforme IA sunt: ChatGPT (60%), Gemini (29%) și Siri (21%). În marketing, un raport Deloitte din 2023 indică faptul că utilizarea AI a dus la o creștere de 6% a vânzărilor și la o îmbunătățire de 7% a satisfacției clienților (Reveal Marketing Research, 2025).

Un studiu recent intitulat „Artificial Intelligence across Europe: A Study on Awareness, Attitude and Trust" a investigat opiniile a 4.006 cetățeni europeni din opt țări diferite, inclusiv România, cu privire la inteligența artificială (IA). Scopul cercetării a fost de a înțelege mai bine percepțiile și atitudinile oamenilor față de IA în contextul european. Rezultatele studiului au relevat că, deși nivelul de conștientizare este caracterizat de o competență autoevaluată scăzută, atitudinea față de IA este foarte pozitivă pentru mai mult de jumătate din populație. Cu toate acestea, s-au evidențiat și contradicții implicite și tendințe care ar putea interfera cu crearea unui ecosistem de încredere și dezvoltarea unor politici incluzive în domeniul IA. Introducerea unor reglementări care să asigure standarde legale și etice, alături de activitatea entităților educaționale de înalt nivel și promovarea alfabetizării în domeniul IA, au fost identificate ca factori cheie în susținerea unui ecosistem de încredere în IA (Teresa Scantamburlo, 2023).

4.2. Provocări etice și riscuri

În ciuda acestor beneficii, integrarea IA în procesele de consum ridică probleme importante de etică și responsabilitate. Personalizarea excesivă poate conduce la „bule de filtrare", limitând expunerea consumatorului la alternative și reducând autonomia decizională (Zuboff, 2019). IA poate manipula alegerile consumatorilor prin tehnici persuasive subtile, punând sub semnul întrebării libertatea lor de alegere.

Confidențialitatea datelor este o altă preocupare majoră. Algoritmii IA funcționează prin colectarea și analiza unor volume mari de date personale, ceea ce implică riscuri legate de securitatea datelor și posibila utilizare abuzivă a acestora (Acquisti et al., 2016).

Transparența algoritmică este o provocare semnificativă: consumatorii nu înțeleg întotdeauna cum sunt prelucrate și interpretate datele lor, ceea ce poate eroda încrederea în branduri și instituții (Pasquale, 2015).

Conluzii

Studiul a analizat modul în care inteligența artificială influențează comportamentul de consum într-un context economic marcat de digitalizare accelerată. Prin analiza literaturii de specialitate și interpretarea datelor relevante, cercetarea a oferit răspunsuri clare la întrebările formulate: IA modifică semnificativ procesele decizionale ale consumatorilor prin personalizare, recomandări algoritmice și automatizarea interacțiunilor?; IA contribuie la eficientizarea activităților comerciale, implicând riscuri legate de autonomie decizională și confidențialitate?; devin consumatorii tot mai receptivi la influențele tehnologice, receptivitatea variază în funcție de factori demografici și socio-economici?.

Limitările studiului constau în absența unei cercetări empirice directe (de tip cantitativ sau calitativ), precum și în dificultatea de a izola efectele IA de alți factori contextuali. În consecință, generalizarea rezultatelor trebuie realizată cu prudență, fiind necesare studii suplimentare aplicate în contexte spațiale și sectoriale diversificate.

Cu toate acestea, lucrarea contribuie la literatura de specialitate prin conturarea unui cadru analitic pentru înțelegerea noilor tipologii de consum, într-un mediu economic digitalizat. Această abordare oferă premise solide pentru dezvoltarea unor politici comerciale, educaționale și de reglementare, menite să îmbine inovația tehnologică cu interesele consumatorului și sustenabilitatea pieței.

Bibliografie

- Acquisti, A., Taylor, C. și Wagman, L., 2016. *The economics of privacy*. Journal of Economic Literature, 54(2), pp. 442–492. Disponibil la: https://doi.org/10.1257/jel.54.2.442.
- Anshu, K. și colab., 2021. *A machine learning model for effective consumer behaviour prediction*. În: 2021 5th International Conference on Information Systems and Computer Networks (ISCON), pp. 1–5. Disponibil la: https://doi.org/10.1109/ISCON52037.2021.9702495.
- Artificial Intelligence in E-Commerce Market Size, Report by 2034. Disponibil la: https://www.precedenceresearch.com/artificial-intelligence-in-e-commerce-market [Accesat la: 9 aprilie 2025].
- Chatterjee, A. și Sengupta, S., 2021. *Intent mining from past conversations for conversational agent*. arXiv preprint arXiv:2005.11014. Disponibil la: https://doi.org/10.48550/arXiv.2005.11014.
- Davenport, T. și colab., 2020. *How artificial intelligence will change the future of marketing*. Journal of the Academy of Marketing Science, 48(1), pp. 24–42. Disponibil la: https://doi.org/10.1007/s11747-019-00696-0.
- Ganjavi, C. și colab., 2023. *Bibliometric analysis of publisher and journal instructions to authors on generative-AI in academic and scientific publishing*. arXiv preprint arXiv:2307.11918. Disponibil la: https://doi.org/10.48550/arXiv.2307.11918.
- Haenlein, M. și colab., 2019. *Artificial intelligence (AI) and management analytics*. Journal of Management Analytics, 6(4), pp. 341–343. Disponibil la: https://doi.org/10.1080/23270012.2019.1699876.
- Heinrich, M., Musiolik, T. și colab., 2024. *AI impacts in digital consumer behavior*. Hershey, PA: IGI Global.
- Invoca, 2024. *How to predict consumer behavior with AI in 2024*. Disponibil la: https://www.invoca.com/blog/the-future-of-marketing-predicting-consumer-behavior-with-ai [Accesat la: 9 aprilie 2025].
- Jain, V. și colab., 2024. *Artificial intelligence consumer behavior: A hybrid review and research agenda*. Journal of Consumer Behaviour, 23(2), pp. 676–697. Disponibil la: https://doi.org/10.1002/cb.2233.
- Kaplan, A. și Haenlein, M., 2019. *Siri, Siri, in my hand: Who's the fairest in the land? On the interpretations, illustrations, and implications of artificial intelligence*. Business Horizons, 62(1), pp. 15–25. Disponibil la: https://doi.org/10.1016/j.bushor.2018.08.004.
- Olan, F. și colab., 2024. *Advancing consumer behavior: The role of artificial intelligence technologies and knowledge sharing*. IEEE Transactions on Engineering Management, 71, pp. 13227–1339. Disponibil la: https://doi.org/10.1109/TEM.2021.3083536.
- Pasquale, F., 2016. *The black box society: The secret algorithms that control money and information*. Cambridge, MA: Harvard University Press.
- Scantamburlo, T. și colab., 2023. *Artificial intelligence across Europe: A study on awareness, attitude and trust*. arXiv preprint arXiv:2308.09979. Disponibil la: https://doi.org/10.48550/arXiv.2308.09979.
- IQads, 2025. *Studiu Reveal Marketing Research - Inteligența Artificială transformă obiceiurile de consum: 6 din 10 români iau decizii de cumpărare cu ajutorul AI*. Disponibil la:

https://www.iqads.ro/articol/71108/studiu-reveal-marketing-research-inteligenta-artificiala-transforma-obiceiurile [Accesat la: 9 aprilie 2025].

- Harvard Business School, 2025. *The age of surveillance capitalism: The fight for a human future at the new frontier of power*. Disponibil la: https://www.hbs.edu/faculty/Pages/item.aspx?num=56791 [Accesat la: 9 aprilie 2025].
- Themezhub, 2025. *Analyzing consumer buying behavior with AI in marketing*. Disponibil la: https://www.sprintzeal.com/blog/how-ai-has-impacted-consumer-buying-behaviour [Accesat la: 9 aprilie 2025].
- Zuboff, S., 2019. *The age of surveillance capitalism: The fight for a human future at the new frontier of power*. New York: Public Affairs. Disponibil la: https://www.scirp.org/reference/referencespapers?referenceid=3337660 [Accesat la: 9 aprilie 2025].

Evaluarea implementării Pactului de Stabilitate și Creștere

Bianca DIMIAN[27]
Cătălina Ionela DICĂ[28]
Delia-Florina DONIGA[29]
Andreea Elena DRĂGAN[30]
Facultatea de Business și Turism

Rezumat

Lucrarea analizează conformarea statelor membre ale UE cu regulile fiscale stabilite prin intermediul Pactului de Stabilitate și Creștere în perioada 1997-2023. În acest sens, în 42,39% dintre cazurile posibile s-au atins datorii publice peste pragul de 60% din PIB, Grecia, Italia, Franța și Spania raportând cele mai ridicate niveluri ale datoriei publice. În ceea ce privește deficitul bugetar, în 39,51% dintre cazurile posibile, s-a depășit pragul de 3% din PIB, ceea ce indică dificultăți majore în menținerea disciplinei fiscale. Crizele economice au determinat abateri temporare de la regulile stricte ale pactului, ceea ce a făcut necesară modificarea guvernanței economice, care a fost implementată în 2024, în încercarea de a oferi un echilibru între stabilitatea fiscală și flexibilitatea necesară pentru stimularea economiilor. Rezultatele arată că, deși regulile fiscale sunt importante pentru evitarea dezechilibrelor macroeconomice, este necesară o abordare flexibilă, care să permită statelor membre să răspundă adecvat provocărilor economice.

1. Introducere

Disciplina fiscală constituie un obiectiv important al guvernului,dar și un management eficient al resurselor, întrucât menținerea stabilității fiscale sporește stabilitatea macroeconomică și creșterea economică pe termen lung. Lipsa disciplinei fiscale poate duce la crize economice, presiune crescută asupra bugetului de stat, dar și asupra datoriei publice. La nivelul Uniunii Europene, regulile fiscale au fost stabilite prin Pactul de Stabilitate și Creștere, iar Pactul în sine reprezintă nucleul cadrului european de guvernanță economică.

Am optat pentru tema „Evaluarea implementării Pactului de Stabilitate și Creștere” datorită actualității și relevanței sale crescute în contextul economic și fiscal. Tema surprinde în detaliu importanța disciplinei fiscale, precum și regulile de guvernanță ce au fost supuse unor modificări.

În cadrul acestei analize comparative, ne propunem să examinăm să analizăm în ce măsură au fost respectate regulile de disciplină fiscală la nivelul Uniunii Europene în perioada 1997-2024. Spre exemplu, evoluțiile economice din ultimele decenii, în special criza financiară globală din 2008 și pandemia de COVID-19, au determinat adaptări semnificative ale pactului, ridicând întrebări cu privire la eficacitatea și flexibilitatea sa în contexte economice diferite.

2. Stadiul actual al cunoașterii

Disciplina fiscală constituie un obiectiv important al guvernului, dar și un management eficient al resurselor, întrucât menținerea stabilității fiscale sporește stabilitatea macroeconomică și creșterea economică pe termen lung. Lipsa disciplinei fiscale poate duce la crize economice, presiune crescută asupra bugetului de stat, dar și asupra datoriei publice. Din acest motiv, Uniunea Europeana aplică un set de reguli sub umbrela Pactului de Stabilitate si Creștere.

[27] E-mail: dimianbianca24@stud.ase.ro
[28] E-mail: dicacatalina24@stud.ase.ro
[29] E-mail: donigadelia24@stud.ase.ro
[30] E-mail: draganandreea24@stud.ase.ro

Literatura economică în acest domeniu este vastă, unii autori subliniind rolul esențial al disciplinei fiscale în asigurarea echilibrului bugetar și a stabilității macroeconomice. De exemplu, Kumara (2007) a susținut că disciplina fiscală contează din pricina faptului că aceasta sporește stabilitatea macroeconomică și creșterea economică durabilă, iar lipsa de disciplină fiscală poate duce la crize economice, presiune crescută asupra bugetului de stat, dar și asupra datoriei publice. Acesta propune ca guvernele să creeze amortizări fiscale pentru a ajuta economia în situații critice. Badinger & Reuter (2017) au susținut că există dovezi ample cu privire la regulile fiscale care sunt asociate cu o îmbunătățire a performanței fiscal. Afonso & Jalles (2019) oferă dovezi privind impactul benefic al regulilor fiscale asupra ratingurilor obligațiunilor suverane, fiind esențiale pentru evaluările piețelor financiare. Pe de altă parte, există și autori care contestă importanța disciplinei fiscale. Reuter et al. (2022) sugerează că regulile fiscale nu cresc pro-ciclicitatea în luarea deciziilor de politică. Vinturis (2023) susține că rigiditatea excesivă în disciplina fiscală poate pune în pericol investițiile publice, în special în perioadele de consolidare fiscală.

Delgado-Téllez et al. (2022) susțin că regulile fiscale nu împiedică în mod fundamental investițiile publice. Cu toate acestea, investițiile publice pot fi puse în pericol dacă regulile fiscale sunt concepute într-un mod excesiv de rigid, în special în perioadele de consolidare fiscală, pe când Chrysanthakopoulos & Tagkalakis (2023) afirmă că ele pot sprijini ajustările fiscale.

Pactul de Stabilitate și de Creștere (PSC) reprezintă un acord între statele membre ale Uniunii Europene creat cu scopul de a facilita și de a menține Uniunea Economică și Monetară. Instituit în 1997, Pactul de Stabilitate și de Creștere este piatra de temelie a guvernanței economice europene, întrucât a fost conceput pentru a preveni deficitele bugetare excesive și acumularea unor datorii nesustenabile care ar putea afecta stabilitatea economică a întregii Uniuni.

Inițial Pactul a cuprins:

- un sistem de alarmă pentru identificarea şi corectarea derapajelor bugetare, înainte ca acestea să determine depăşirea pragului de 3% din PIB stabilit în Tratat pentru deficitele bugetare sau depășirea pragului de referință privind datoria publică de 60% din PIB;
- un set de reguli cu efect descurajator pentru a exercita presiuni asupra statelor membre astfel încât acestea să evite deficitele excesive și să ia măsuri rapide de corectare a lor în cazul în care acestea apar. Sancțiunile se aplicau numai statelor participante la Zona Euro şi erau cuprinse între 0,2% şi 0,5% din PIB, în funcție de măsura în care valoarea de referință de 3% a deficitului bugetar sau pragul datoriei publice de 60% din PIB erau depășite. Aceste sancțiuni se constituiau, inițial, prin depozite nepurtătoare de dobânzi, urmând ca, dacă în 2 ani situația nu era corectată, să se transforme în amenzi. Statele membre din zona Euro se angajează și să obțină, pe termen mediu, bugete naționale echilibrate sau chiar excedentare. În urma discuțiilor privind funcționarea PSC, regulamentele au fost modificate în 2005. Cu toate acestea, punerea în aplicare a avut un impact negativ, fapt ce a dus la dezechilibre fiscale grave în unele state membre, care au fost descoperite în momentul declanșării crizei economice și financiare din 2008.

Chiar dacă principalele reguli fiscale nu au fost modificate (un prag al deficitului bugetar de 3% din PIB și o limită de 60% din PIB pentru datoria publică) după aprobarea pachetului, legislația finală a introdus mai multe amendamente care au reorientat procesul, principalele ajustări relevante fiind:

- înlocuirea cerinței de reducere a diferenței dintre datoria publică (dacă aceasta depășește 60% din PIB) și pragul de 60% din PIB cu o rată medie pe trei ani de 1/20, cu obligația de a reduce anual datoria publică cu 0,5 puncte procentuale din PIB dacă aceasta este mai mare de 60% din PIB, dar mai mică de 90% din PIB, sau cu obligația de a reduce anual datoria publică cu 1 punct procentual din PIB dacă aceasta depășește 90% din PIB;
- permiterea Comisiei să propună o traiectorie tehnică pentru cheltuielile nete, care ar trebui să fie reflectată în planurile naționale bugetar-structurale pe termen mediu și care va asigura o reducere

graduală a datoriei publice pe termen lung și un deficit bugetar sub 3% din PIB, acoperind o perioadă de ajustare de 4 ani (perioada standard) sau 7 ani (în cazul extensiilor, care necesită reforme suplimentare și angajamente de investiții);

- modificarea factorilor relevanți luați în considerare de către comisie atunci când evaluează dacă un stat membru a înregistrat un deficit excesiv;
- reducerea sancțiunilor financiare pentru statele membre ale zonei euro la 0,05% din PIB, în timp ce se majorează frecvența acestora și se pune un accent mai mare pe sancțiunile reputaționale.

3. Metodologia cercetării

În cadrul cercetării, am utilizat datele anuale pentru perioada 1997-2023 în scopul de a surprinde perioada pre-pandemică în care țările și-au adaptat cadrele fiscale, inclusiv activarea clauzelor de derogare sau suspendarea temporară a regulilor fiscale în perioada 2020-2023. Pentru a studia conformitatea statelor membre UE cu regulile fiscale ale UE care se aflau în vigoare până la aprobarea noului cadru de guvernanță economică (2024) am apelat la o analiză comprehensivă a literaturii, combinată cu cea comparativă.

Pentru a analiza deficitul soldului bugetar (% PIB), datoria publică (%PIB), dar și soldul bugetar structural (% in PIB-ul potential), am realizat o cercetare amănunțită cu ajutorul programului Microsoft Excel, datele fiind preluate de pe Ameco - unitatea de prognoză existentă la nivelul Comisiei Europene. În plus, am utilizat și metoda grafică pentru identificarea poziționării statelor membre din perspectiva deficitului bugetar, al datoriei și din cea a deficitului structural.

4. Rezultate și discuții

Odată cu creșterea presiunii fiscale și a riscurilor fiscale, cadrele fiscale sunt supuse unui control mai atent, deoarece țările trebuie să echilibreze eforturile de redresare cu moștenirea datoriei publice. În această secțiune, ne-am propus să examinăm respectarea regulilor Pactului de Stabilitate și Creștere (punând accent în mod deosebit pe regula de reducere a datoriei) care se aflau în vigoare până la adoptarea pachetului de revizuire a guvernanței economice (2024). În acest sens, am pornit de la evaluarea respectării criteriului privind deficitul. Conform *Figurii 1*, cazurile de nerespectare a reguli privind deficitul bugetar sunt în număr de 288, iar procentul acestor cazuri din numărul cazurilor total posibile (729) este de 39,51%, atât Zona Euro, cât și UE înregistrând un număr mare deficite bugetare în perioada analizată (1997-2023). În contextul crizei economice (2008-2009), pentru toate entitățiile se observă o scădere bruscă a soldului bugetar, în special în cazul României care a avut o evoluție schimbătoare, cu o deterioare semnificativă, dar urmată și de perioade de îmbunătățire. În vederea evaluării conformării cu regulile Pactului de Stabilitate și Creștere, este necesară prezentarea a două cazuri, respectiv cel al Spaniei și cel al Portugaliei.

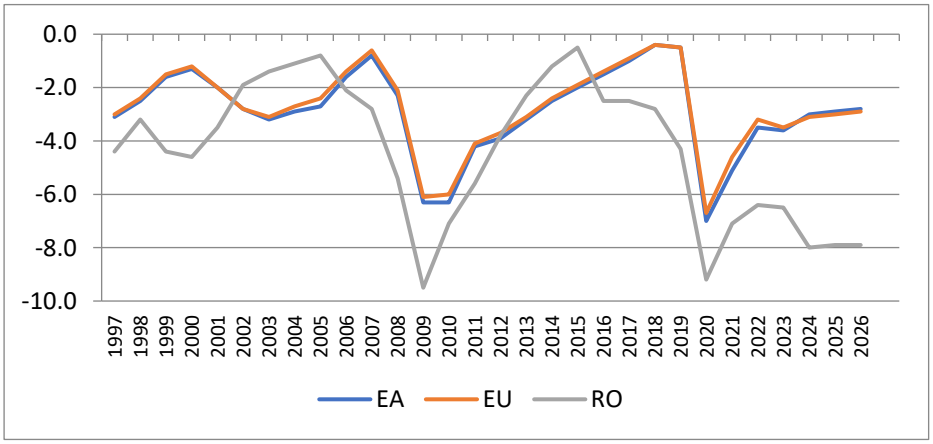


Figura 1. Statele membre ale UE care nu au respectat regula deficitului (3% din PIB)
Sursa: prelucrări ale autorilor pornind de la date Ameco

În perioadele 2011-2017 și 2019-2023, Spania nu a respectat regula deficitului, ceea ce a dus la activarea procedurii de deficit excesiv (EDP) între 2009 și 2019, cu mai multe prelungiri. În 2016, Consiliul UE a constatat lipsa măsurilor eficiente de corectare a deficitului, iar Comisia a propus o sancțiune de 0,2% din PIB. Spania a solicitat reducerea sancțiunii la 0%, argumentând eforturile de consolidare fiscală și impactul inflației scăzute, iar Comisia a acceptat solicitarea. În ceea ce privește criteriul datoriei, Spania a avut o datorie publică peste 60% din PIB în toți anii analizați, respectând regula de reducere a datoriei abia în 2023. Între 2019-2021, țara a fost într-o perioadă de tranziție după abrogarea EDP, iar în 2020 s-a aplicat clauza generală de derogare, permițând derogări temporare de la regulile fiscale.

Pe de altă parte, Portugalia nu a respectat regula deficitului între 2011-2015, 2017 și 2020, fiind supusă procedurii de deficit excesiv (EDP) între 2009 și 2017. În 2016, Comisia Europeană a propus o sancțiune de 0,2% din PIB, dar Portugalia a cerut anularea, invocând reformele fiscale și impactul Brexit-ului. Comisia a acceptat, iar sancțiunea nu a fost aplicată. După corectarea deficitului, în 2017, procedura a fost închisă. În 2020, regulile fiscale au fost suspendate din cauza pandemiei. Datoria publică a Portugaliei a fost mereu peste 60% din PIB, dar a respectat regula de reducere doar în 2019/2016 și 2023/2020. Între 2017-2019, țara se afla într-o perioadă de tranziție după închiderea EDP.

După cum se observă, în ambele cazuri componenta de sancțiuni nu a fost operațională, ceea ce a pus în discuție eficiența Pactului de Stabilitate și Creștere.

Procedura de deficit excesiv (EDP) reprezintă elementul central al componentei corective a Pactului de Stabilitate și Creștere (SGP). De la intrarea în vigoare a SGP în 1997, majoritatea statelor membre au fost supuse cel puțin unei proceduri EDP conform *Figurii 2*. Din 1997 până în prezent, au existat și state care nu au avut nicio procedură activă, precum Estonia, Luxemburg și Suedia, sugerând astfel politici fiscale mai stricte sau că aceste state au existat exceptii in evaluarea Comisiei Europene. Cehia, Germania, Grecia, Franța, Italia, Olanda, Polonia, Portugalia, România, Slovacia, Marea Britanie și Malta au avut 1 sau 2 proceduri ca urmare a unor probleme bugetare recurente, ceea ce sugerează dificultăți în menținerea unui deficit sub 3% din PIB. În plus, Malta a fost singurul stat cu 3 produceri de deficit excesiv activate din 1997 până în prezent.

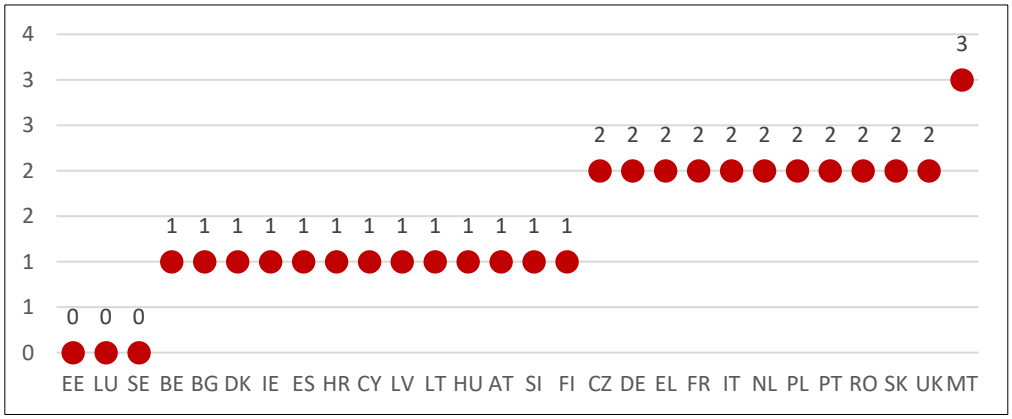


Figura 2. Numărul de EDP-uri pe state membre din 1997 până în prezent
Sursa: prelucrări ale autorilor pornind de la informații încărcate pe site-ul Comisiei Europene

În ceea ce privește situația datoriei publice (%PIB), prezentată în *Figura 3*, majoritatea statelor din UE depășesc datoria de 60% din PIB, iar din acest motiv rezultă că nu ating o rată medie anuală de 5% din PIB pe o perioadă de trei ani. În plus, cazurile de nerespectare din cazurile total posibile a regulii privind datoria publică (60% PIB) în UE în perioada 1997-2023 au fost de 309, respectiv 42,39%.

În perioada 2015-2023 Grecia a înregistat cea mai mare datorie publică pe întreaga perioadă, depășind 180% din PIB și atingând un punct de maximă intensitate în anul 2020. În cazul Belgiei, Franței, Italiei și Spaniei, datoria publică rămâne la cote înalte, situându-se între 90% și 150% din PIB. Un aspect important îl reprezintă creșterea bruscă a datoriei în 2020 pentru aproape toate țările,

ca urmare a pandemiei COVID-19, care a generat cheltuieli guvernamentale masive și o scădere a PIB-ului. După acest vârf, începând cu 2021, se remarcă o ușoară reducere a datoriei publice, semn că economiile europene și-au revenit treptat. Pe de altă parte, Portugalia și Cipru înregistrează niveluri mai scăzute ale datoriei publice comparativ cu celelalte țări din grafic. Cu toate acestea, evoluția lor urmează un model similar, cu o creștere accentuată în 2020 și o ușoară redresare în anii următori.

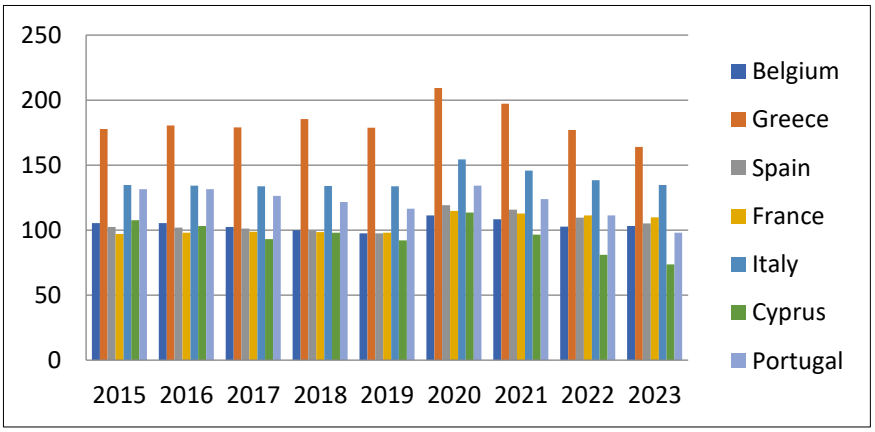


Figura 3. Cele mai mari rate ale datoriei publice în PIB

Sursa: prelucrări ale autorilor pornind de la date Ameco

În ceea ce privește impactul creșterii PIB-ului nominal asupra datoriei publice ca procent din PIB (*Figura 4*) pentru mai multe țări europene între 2015 și 2023, acesta indică creșterea economică semnificativă care poate reduce ponderea datoriei chiar dacă aceasta crește în valori absolute. În 2020, impactul este pozitiv pentru aproape toate țările, ceea ce indică o creștere a datoriei publice mai redusă decât PIB-ul.

În perioada 2021-2023, situația se modifică, iar impactul devine negativ pentru majoritatea țărilor. Acest lucru ilustrează că PIB-ul a crescut mai rapid decât datoria publică, diminuându-se astfel ponderea datoriei în PIB. Ajustarea reflectă procesul de îmbunătățire economică post-pandemie, în care economiile au început să se dezvolte, iar guvernele au încercat să țină sub control îndatorarea.

În perioada 2015-2019, impactul creșterii PIB-ului nominal asupra datoriei publice a fost relativ stabil pentru majoritatea țărilor analizate, cu variații minore în jurul valorii de 0%. Aceasta sugerează că, în general, creșterea economică a participat parțial la reducerea ponderii datoriei publice. Țări precum Grecia, Italia și Portugalia au înregistrat un impact negativ mai pronunțat, indicând o diminuare a datoriei publice ca procent din PIB.

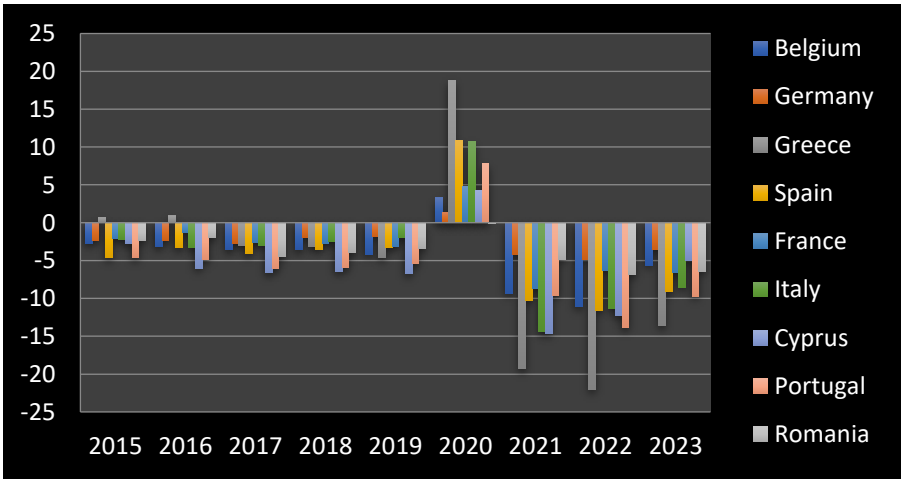


Figura 4. Impactul creșterii PIB-ului nominal asupra datoriei publice ca procent din PIB pentru mai multe țări europene între 2015 și 2023

Sursa: prelucrări ale autorilor pornind de la date Ameco

Anul 2020 ilustrează o schimbare considerabilă, când mai multe țări au înregistrat un impact pozitiv asupra datoriei publice. Această schimbare poate fi explicată prin efectele economice ale pandemiei de COVID-19, care a dus la creșteri bruște ale datoriilor publice în circumstanța măsurilor de sprijin economic și al scăderii PIB-ului. Grecia, Spania și Italia au fost printre cele mai afectate țări în acest an, având creșteri echilibrate ale datoriei publice ca pondere din PIB.

În 2021, situația s-a schimbat pentru unele țări, cum ar fi România și Grecia, acestea înregistrând o reducere bruscă a impactului datoriei publice datorită unei reveniri economice puternice și a creșterii PIB-ului nominal. Totuși, această aspirație nu a fost potrivită pentru toate statele analizate.

În anii 2022-2023, impactul PIB-ului nominal asupra datoriei publice s-a înregistrat din nou, cu valori negative moderate pentru majoritatea țărilor, ceea ce sugerează o revenire ușoară la tendințele anterioare ale pandemiei. Aceasta indică faptul că, pe măsură ce economiile europene au reușit să se stabilizeze, creșterea PIB-ului a început din nou să contribuie la reducerea datoriei publice ca procent din PIB mai multe țări europene între 2015 și 2023.

Concluziile cercetării

Din perspectiva noastră, evaluarea implementării Pactului de Stabilitate și Creștere (PSC) a evidențiat atât eficiența sa în menținerea disciplinei fiscale, cât și numeroasele provocări pe care statele membre ale Uniunii Europene le-au întâmpinat în respectarea criteriilor impuse. Cercetarea a demonstrat că, de-a lungul perioadei 1997-2023, un număr semnificativ de state nu au reușit să respecte constant pragul deficitului bugetar de 3% din PIB și limita datoriei publice de 60% din PIB.

De asemenea, în ceea ce privește eficiența implementării, s-a constatat că, deși PSC a fost un instrument esențial în prevenirea deficitelor bugetare excesive, aplicarea sa a fost afectată de adaptări și excepții acordate anumitor state. Acest aspect a condus la o aplicare inegală a regulilor și la o credibilitate variabilă a pactului în perioade de criză economică.

Principala limitare a analizei constă în faptul că studiul nu a luat în considerare respectarea regulii privind reducerea datoriei publice în cazul în care aceasta depășește pragul de 60% din PIB. De asemenea, analiza nu a inclus impactul reformelor recente privind noul cadru de guvernanță economică, care ar putea influența aplicabilitatea viitoare a regulilor bugetare.

În perspectiva unui nou cadru de guvernanță economică, există speranța că procesul de monitorizare și implementare a regulilor bugetare va deveni mai eficient. Reformele propuse ar putea contribui la o mai mare flexibilitate în aplicarea regulilor, fără a compromite disciplina fiscală. În acest sens, armonizarea politicilor fiscale și consolidarea mecanismelor de conformitate ar putea juca un rol esențial în îmbunătățirea procesului.

Ca o concluzie finală, susținem faptul că Pactul de Stabilitate și Creștere rămâne un instrument fundamental pentru stabilitatea economică a Uniunii Europene, însă eficiența sa viitoare va depinde de capacitatea statelor membre de a respecta regulile stabilite și de adaptabilitatea acestora la un mediu economic în continuă schimbare.

Bibliografie

- Afonso, A., & Jalles, J. (2019). Fiscal rules and government financing costs. *Fiscal Studies*, 40(1), pp. 71-90.
- Badinger, H., & Reuter, W. (2017). The case for fiscal rules. *Economic Modelling*, 60, pp. 334-343.

- Delgado-Téllez, M., Gordo, E., Katarinyuk, I., & Perez, J. I. (2022). The decline in public investment: 'social dominance' or too rigid fiscal rules? *Applied Economics*, 54(10), pp. 1123-1136.
- European Commission, (2019). Vade Mecum on the Stability & Growth Pact, 2019 edition. Institutional Paper, No. 101.
- European Fiscal Board, (2019). Assessment of EU fiscal rules with a focus on the six and two-pack legislation.
- Eurostat. 2025. Eurostat database, disponibil la: www.ec.europa.eu/eurostat.
- Jianu, I., Tudorache, M. D. (2024). The Stability and Growth Pact in Practice: Inefficiencies of Previous Debt Rules and the Way Forward. *Theoretical and Applied Economics*, 31(4), pp. 261-278.
- Regazzoni, P. (2024). Why the new economic governance framework risks hindering the EU`s strategy. *FGV Europe study*.
- Reuter, W., Tkačevs, O., & Vilerts, K. (2022). Fiscal rules and volatility: The role of stabilising properties and compliance. *Empirica*, 49, pp. 21-52.
- Vinturis, C. (2023). How do fiscal rules shape governments' spending behavior? *Economic Inquiry*, 61(2), pp. 322-341.

Impactul crizei economice globale asupra forței de muncă din România

Violeta-Iuliana DRĂGAN[31]
Tania-Iulia MOISE[32]
Facultatea de Economie Teoretică și Aplicată

Rezumat

Suntem în anul 2008, oamenii își desfășoară activitățile obișnuite, au joburi stabile, rate la bănci, planuri financiare pentru viitor. Dar, la un moment dat, economia a început să se prăbușească, salariile au scăzut, ratele la bănci au crescut, mii de oameni au rămas fără un loc de muncă. Asta a fost realitatea și în România începând cu 2009-2010, când valul crizei economice globale a izbit țara noastră.
Băncile au devenit mult mai severe cu împrumuturile, companiile au început să concedieze angajați, iar statul a fost nevoit să ia măsuri ferme, inclusiv tăieri de salarii și creșteri de taxe. A fost o perioadă în care mulți români și-au pierdut casele, și-au schimbat stilul de viață, și au fost nevoiți să se adapteze unor condiții mai puțin prielnice.
Am analizat principalii indicatori economici, și eventualele corelații dintre aceștia. Am observat că statisticile țării noastre arată bine, comparativ cu cele ale altor țări, însă, cu toții știm că în realitate nu este chiar așa. În analiza principalilor indicatori cum ar fi rata șomajului, productivitatea muncii și rata ocupării forței de muncă intervin și alți factori, care influențează statisticile.
Cuvinte-cheie: piața muncii, șomaj, criza economică.

1. Introducere

Criza economică, începută în 2007 în SUA, odată cu falimentul Lehman Brothers, a început să se simtă în Europa între 2007-2008, iar în România ceva mai târziu, anume în 2009-2010. Aceasta este considerată drept cea mai mare criză economică globală, după cea din 1929-1939. În România, unele dintre cele mai vizibile efecte ale crizei economice au fost închiderea mai multor firme și creșterea semnificativă a șomajului. Astfel, confruntate cu scăderea cererii de bunuri și servicii, companiile au fost nevoite să-și reducă activitatea, mii de persoane rămânând fară un loc de muncă.

Am ales să abordăm această temă, considerând că piața muncii este un subiect de actualitate, mai ales pentru tinerii absolvenți. Principalul obiectiv al acestei lucrări este analizarea impactului crizei economice, care a debutat în România în 2009, identificarea cauzelor și efectelor acesteia, precum și lecțiile învățate pentru prevenirea unor situații similare în viitor. Obiectivele specifice sunt:

- Analiza ratei șomajului și a ratei ocupării, începând cu debutul crizei economice și financiare.
- Impactul pe care îl are salariul real asupra productivității muncii.
- Măsurile adoptate de către stat – cum a reacționat statul în fața acestei crize, și ce măsuri au fost luate.

[31] E-mail: draganvioleta24@stud.ase.ro
[32] E-mail: moisetania24@stud.ase.ro

2. Stadiul actual al cunoașterii

În acest caz, Oulton și Maria Sebastiá-Barriel (2016), au examinat ipoteza conform căreia potențialul economic poate fi afectat de problemele permanente pe piața financiară, în special de crizele bancare. În acest studiu sunt evaluate atât efectele pe termen scurt asupra productivității muncii, cât și efectele pe termen lung asupra PIB-ului. Analizând un model aplicat in 61 de țări, între 1954 și 2010, rezultatele arată că fiecare an de criză reduce capitalul pe muncitor și PIB-ul pe locuitor cu 1,1%, respectiv productivitatea totală a factorilor de producție cu 0,8%. Mai este adăugat și faptul că PIB-ul pe locuitor, la un procent de 1,8% pe an de criză, suferă o scădere mult mai accentuată, ceea ce indică un declin al ocupării forței de muncă.

Lucrarea *„Impactul crizei asupra condițiilor de muncă din Europa”,* de la European Foundation for the Improvement of Living and Working Conditions, (2013) precizează despre recesiunea globală care a afectat întreaga economie europeană, aceasta având un impact mai mare asupra unor țări decat asupra altora, fiind caracterizată prin diverse perturbări sistemice și fiind declanșată de izbucnirea crizei bancare din 2007-2008. De asemenea, lucrarea indică faptul că, deși nu toate țările europene au experimentat același nivel de declin economic sau probleme financiare, criza a afectat condițiile de muncă din Europa, șomajul apărând inevitabil. Acest raport a analizat impactul crizei economice asupra condițiilor de muncă in Europa, bazându-se pe date internaționale disponibile, studii comparative și pe rapoartele experților naționali. În acest raport s-a insistat pe colectarea tendințelor și constatărilor naționale din cele 27 de state membre UE și Norvegia. Acestea sunt analizate în ordine cronologică, începând cu perioada de criză, până la primele luni ale anului 2012.

Bartolucci et al. (2012), au analizat în lucrarea lor intitulată “*Financial Crises and Unemployment in Developed and Developing Countries*”, cum criza financiară afectează diferite țări, fiind luată in calcul o variantă mai complexă a Legii lui Okun. S-a confirmat că există o legătură inversă între evoluția PIB-ului și rata șomajului. De asemenea, lucrarea amintește cum crizele financiare au un impact adițional asupra șomajului, pe lângă ce ar putea fi cauzat doar de scăderea PIB-ului.

Studiul arată că guvernele ar trebui să fie atente, nu doar la scăderea PIB-ului, ci și la efectele crizei asupra pieței muncii. Ar fi nevoie de măsuri economice rapide și coordonate pentru a reduce nesiguranța. De asemenea, ar fi nevoie de reguli mai stricte ca să prevenim astfel de crize. Problema e că, după criza din 2007-2008, s-au făcut prea puține schimbări, iar măsurile de reducere a cheltuielilor publice din Europa au înrăutățit situația.

Pe de altă parte, Bernal-Verdugo et al. (2012) au demonstrat în lucrarea „*Crises, Labor Market Policy, and Unemployment”*, utilizând un eșantion de 97 de țări, faptul că impactul unei crize economice asupra pieței muncii depinde foarte mult de flexibilitatea acestei piețe. Astfel, în țările cu o piață a muncii mai flexibilă, efectele crizei sunt mai puternice, însă doar pe o perioadă scurtă de timp. Pe când, în țările cu o piață a muncii mai rigidă, aceste efecte sunt mai diminuate, însă criza se manifestă pe o perioadă mai lungă de timp.

De asemenea, studiul arată și faptul că politicile aplicate inițial, sau cele graduale dar cuprinzătoare, pot reduce șomajul, însă doar pe termen mediu. Aceste politici au un impact pozitiv, mai ales asupra tinerilor, fiind cea mai vulnerabilă categorie de pe piața muncii.

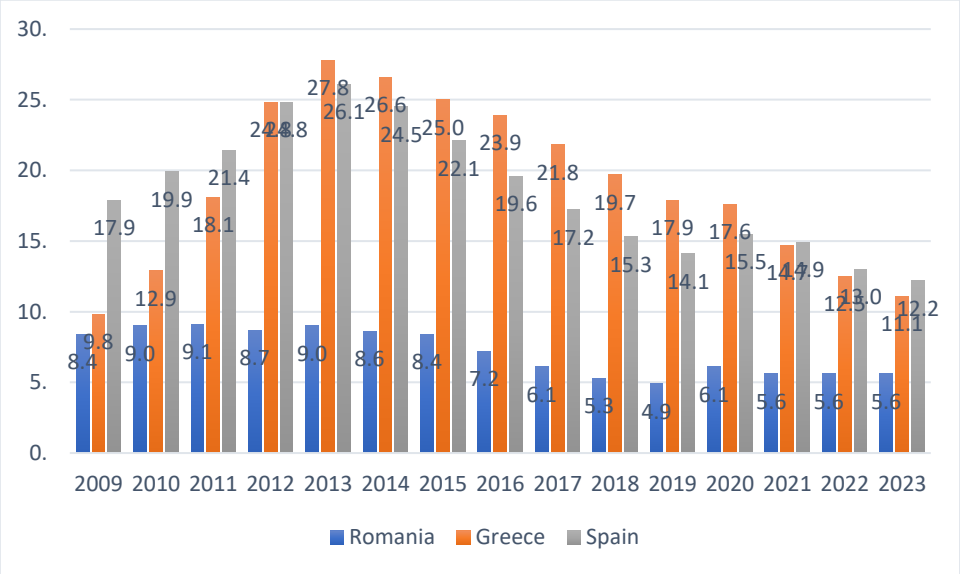
Protecția locurilor de muncă ar trebui să ia în considerare costurile sociale, fără a împiedica crearea de noi locuri de muncă și redistribuirea forței de muncă. De asemenea, ar trebui îmbunătățită calitatea locurilor de muncă și minimizate posibilele efecte negative pe termen scurt asupra inegalității și distrugerii locurilor de muncă. Studiile din țările OCDE subliniază importanța protejării muncitorilor, nu a locurilor de muncă, prin combinarea indemnizațiilor de șomaj cu măsuri care să stimuleze angajarea. În plus, ar trebui evitate restricțiile artificiale asupra contractelor individuale de muncă.

3. Metodologia cercetării:

În cadrul cercetării am analizat indicatori relevanți cu privire la forța de muncă din România. Aceștia sunt: rata șomajului în România, comparativ cu Grecia și Spania, în perioada 2009-2023, rata ocupării în România, Danemarca și Germania, în perioada 2009-2023, indicii salariului real în România, în perioada 2007-2023 și modificarea productivității reale față de cea nominală în România, în perioada 2009-2023.

Metoda utilizată în cadrul analizei este cea grafică comparativă, datele utilizate au fost preluate de la Institutul Național de Statistică (INS) și Eurostat.

4. Rezultate și discuții



Graficul nr. 1: Analiza ratei șomajului în România, Grecia și Spania în perioada 2009-2023

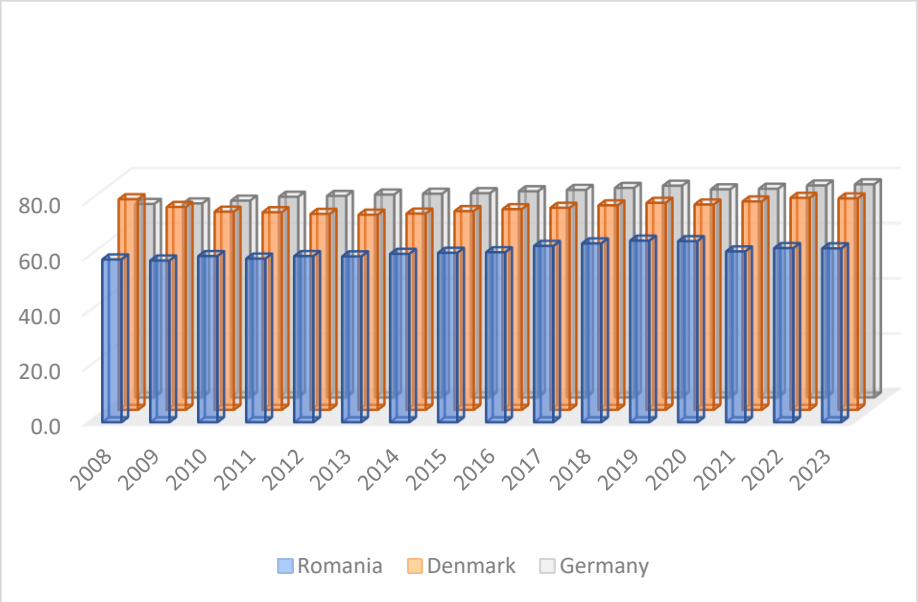
Sursa: Prelucrări ale autorilor conform datelor preluate de pe INS

Din câte observăm în acest grafic, cele mai mari valori ale ratei șomajului în România sunt în 2010/2011(9%, respectiv 9.1%), atunci când au început să fie vizibile efectele crizei economice. Apoi, cele mai scăzute valori sunt înregistrate în 2018/2019(5.3%, respectiv 4.9%).

În același timp, Grecia înregistrează cele mai ridicate valori în anul 2013, anume 27.8%, iar Spania 26.1%, în același an. Aceste țări au fost mult mai afectate de criza economică decât România. Cele mai scăzute valori din Grecia și Spania au fost înregistrate în 9.8%, în 2008, respectiv 12.2% în 2023.

Comparativ cu alte țări din Europa, nu România se află pe ultimele locuri la rata șomajului. Însă, realitatea ne arată altceva. Acest indicator este subevaluat, deoarece ia în calcul doar persoanele neangajate, care își caută un loc de muncă. Dar există și persoane care nu caută un loc de muncă. De exemplu, persoanele domiciliate în mediul rural, pentru că, de multe ori, nu există locuri de muncă în localitățile lor, și nu mulți sunt dispuși să se deplaseze 40-50 km până la cel mai apropiat oraș, unde găsesc un loc de muncă disponibil. De asemenea, aproximativ 40% din populația României locuiește în mediul rural. Apoi, persoanele care trăiesc exclusiv din ce produc în gospodăriile proprii, sau cele care lucrează fără contract de muncă, anume așa-numitele locuri de muncă „la negru”. Aceste persoane nu intră în calculul ratei șomajului și nici a populației active, fapt pentru care statisticile arată mult mai bine decât ce se întâmplă în realitate.

Am observat o discrepanță între rata șomajului și rata ocupării: dacă rata șomajului este la nivelul mediei Uniunii Europene, ne-am aștepta ca rata ocupării să fie mai mare, în concordanță cu aceasta. Acest lucru nu se întâmplă însă. Dacă analizăm rata ocupării, aceasta este vizibil mai mică decât cea la nivel european.



Graficul nr. 2: Analiza ratei ocupării în România, Danemarca și Germania (2008-2023)

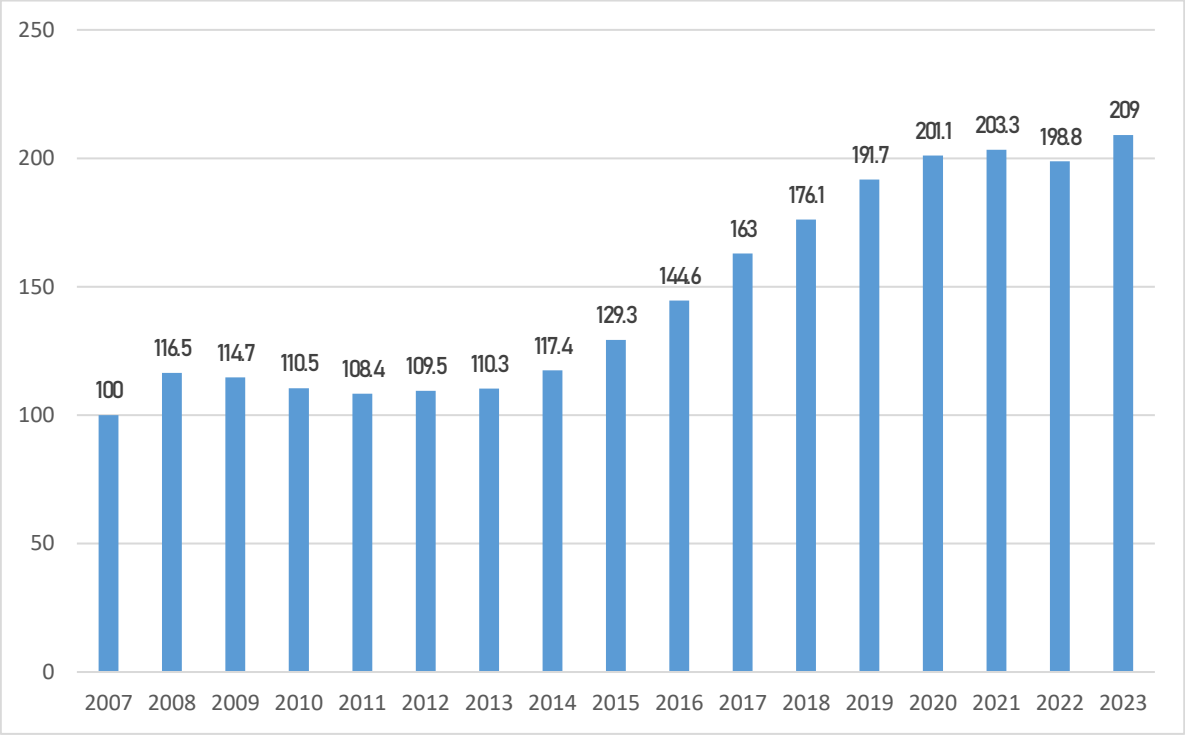
Sursa: prelucrări ale autorilor conform datelor preluate de pe INS

Observăm aici valori ale ratei ocupării în România aproape constante, variind foarte puțin, între 58.6% (cea mai mică valoare, înregistrată în anul 2009), și 65.8% (cea mai mare valoare, înregistrată în 2019).

Conform datelor, Danemarca înregistrează cea mai mare valoare a ratei ocupării în 2008, anume 76.3%, iar cea mai scăzută valoare în 2013, anume 70.7%. Iar în cazul Germaniei, cea mai ridicată valoare este în 2023, anume 77.2%, iar cea mai scăzută în 2008, anume 70.1%

Cu toate acestea, valorile din țara noastră sunt vizibil mai mici decât în alte țări, precum Germania sau Danemarca.

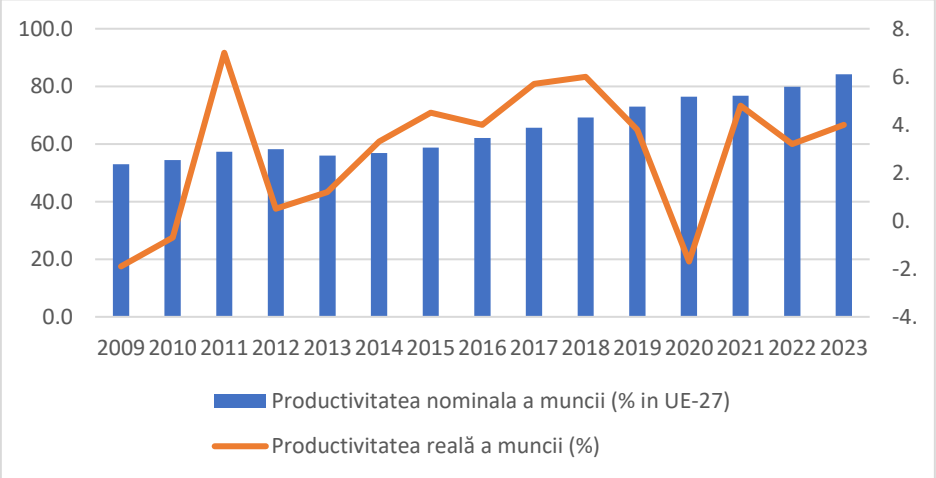
Au fost adoptate diverse măsuri de către Strategia Națională Pentru Ocuparea Forței de Muncă din România(2014-2020), cu scopul de a crește rata ocupării până în 2020 la 70%. Printre măsurile importante adoptate se numară măsurile active pentru integrarea în muncă a tinerilor, sprijinirea grupurilor vulnerabile, îmbunătățirea mobilității forței de muncă, promovarea învățământului și formării profesionale.



Graficul nr. 3: Indicii câștigului salarial real în România în perioada 2009-2023

Sursa: prelucrări ale autorilor conform datelor preluate de pe INS

Dacă analizăm graficul cu rata ocupării, în paralel cu cel al câștigului salarial lunar, observăm o corelație între cele două. În anii în care câștigul salarial a crescut, a crescut și rata ocupării. Această corelație are o cauză evidentă, anume că toți oamenii sunt mai dispuși să lucreze atunci când li se oferă un salariu mai mare. Astfel, o cauză pentru care rata ocupării a crescut este creșterea salariului real.



Graficul nr. 4: Comparație între productivitatea reală și nominală în România în perioada 2009-2023

Sursa: prelucrări ale autorilor conform datelor preluate de pe Eurostat

Observăm că productivitatea reală a muncii este negativă în anii de criză (2009-2010-criza economică și financiară, respectiv 2020-criza provocată de pandemia de COVID-19), pentru că în acele perioade oamenii nu au mai avut locuri de muncă. Astfel, aceștia nu mai erau atât de dispuși să cumpere produse, dar nici firmele nu au mai produs la fel de mult. Cu toate acestea, în general avem o productivitate a muncii ridicată, atât nominală cât și reală.

Cea mai mare valoare a productivității reale se regăsește în anul 2011, anume 70%, fiind un an post-criză. Cea mai scăzută valoare este înregistrată în anul 2020, anume -1.7%, corelată cu pandemia de COVID-19.

Concluziile cercetării

În urma analizei acestor indicatori economici principali, putem observa cât de sensibilă este economia României la schimbările rapide din alte țări, produse în special de criza economică globală.

Chiar dacă România nu a fost la fel de afectată de criza economică din 2009 precum alte țări, putem observa o creștere a ratei șomajului, care a fost mai accentuată în cazul anumitor categorii de oameni, cum ar fi tinerii, muncitorii necalificați, sau cei care aveau contracte de muncă temporare. Salariile au reacționat mai lent la debutul crizei, însă s-au intensificat pe măsură ce criza a continuat. Flexibilitatea salariilor crește competitivitatea și ajută la crearea de locuri de muncă, de aceea, reformele care permit acest lucru sunt necesare.

Bibliografie

- Banca Mondială. Politici pentru ocuparea forței de muncă: https://thedocs.worldbank.org/en/doc/801761530045140313-0160022017/render/Mar1011amEPPNoteNo14Eng.pdf, accesat la data de 25.03.2025
- Britannica, https://www.britannica.com/money/financial-crisis-of-2007-2008, accesat la data de 27.03.2025
- Eurostat, https://ec.europa.eu/eurostat/web/main/data/database
- Francesco Bartolucci, Misbah T. Choudhry, Enrico Marelli and Marcello Signorelli, *Financial Crises and Unemployment in Developed and Developing Countries*
- Institutul National de Statistică, http://statistici.insse.ro:8077/tempo-online/#/pages/tables/insse-table
- Lorenzo E. Bernal-Verdugo, Davide Furceri, and Dominique Guillaume, 2012, *Crises, Labor Market Policy, and Unemployment*, pp. 1
- Ministerul muncii: https://www.mmuncii.ro/j33/images/Documente/Munca/2014-DOES/2014-01-31_Anexa1_Strategia_de_Ocupare.pdf accesat la data de 31.03.2025
- Oulton, Nicholas and Sebastiá-Barriel, María, *2016 Effects of financial crises on productivity, capital and employment*, pp. 1

Has the increase in governmental spending for anti-drug efforts helped Romania's drug problem?

Ana-Maria FLORESCU[33]
Faculty of Marketing

Abstract

This study examines if the amount spent by Romania for anti-drug movements is useful and warranted by utilizing qualitative methodology to analyse drug consumption before and after their implementation. The research provides insights into Romania's drug policies and difference in spending between 2021 and 2022. Through detailed investigation, the findings reveal that the spending has not shown major improvements, and that other more effective avenues should be considered.

1. Introduction

The prevalence of drug use has increased significantly during the past years. Globally, it has risen by 23% between 2011 and 2021, reflecting the continuous upward sloping trend that many countries are dealing with right now (UNODC, 2023). Marijuana is the most widely used illicit substance worldwide, with approximately 2.5% of the global population using annually, says the World Health Organization. Research also indicates that young adults and adolescents are more susceptible to drug use compared to other age gropus (UNODC, 2023). For instance, a survey conducted in Romania in 2019 found that 9.5% of students reported having used drugs at least once in their lifetime (ESPAD, 2019). However, due to collecting data through self-evaluation, the studies' findings are limited and more research is needed.

In 2022, the Bucharest-Ilfov region of Romania recorded the highest prevalence of drug use in the country: an astonishing 25.3% of residents are reported to have had used drugs at least once in their lifetime (ANA, 2023). This represents a significant increase from 2013, when only 13% of individuals in the region had consumed any illicit substances (ANA, 2023). Additionally, in 2022, 16.6% of residents reported drug use within the past 12 months, while 10.8% had used drugs in the past month (ANA, 2023). These findings showcase the aforementioned growing trend of substance use happening worldwide, making it clear that this is an active issue in Romania too.

Romania's anti-drug legislation aims to reduce both the consumption and trafficking of illicit substances (Legislație Judiciară, n.d.). However, an important question arises regarding the effectiveness of these restrictive measures in achieving their intended results. While Romania's drug policy is not the most stringent in Europe, it cannot be classified as liberal. Among European nations, Sweden enforces the most restrictive drug laws, imposing severe penalties even for possession intended for personal use. In contrast, Germany has recently been recognized as having the least restrictive drug policy following the implementation of new legislation (European Parliament Briefing, 2023).

Moreover, another important aspect to take into consideration is whether the financial resources allocated by the state for the enforcement of these drug policies are justified; evaluating the cost-effectiveness of these decisions is essential in order to determine whether the current legislative approach successfully achieves the intended outcomes or if alternative strategies should be considered.

[33] E-mail: florescuana22@stud.ase.ro

2. Literature review

Romanian legislation

To effectively analyse this topic, it is necessary to develop a proper understanding of Romania's anti-drug legislation and drug policy. Since the fall of the communist regime in 1989, Romanian drug legislation has undergone continuous evolution. However, there is limited available information regarding the specific laws that were in place before this period in comparison to current regulations. The earliest accessible legal framework on this issue is Law No. 143/2000, which was enacted to combat illicit drug trafficking and consumption. While this law remains in effect, it has undergone multiple amendments over the years to adapt to new challenges as well as other external and internal influences.

The Romanian legislation differentiates drug types by placing them in two categories: risk and high-risk substances. A key distinction between these classifications lies in the severity of the penalties imposed for offences; the trafficking of high-risk drugs could carry a prison sentence ranging from 5 to 15 years, whereas the trafficking of risk-classified drugs is punishable by 3 to 10 years of imprisonment. This kind of differentiation when it comes to sentencing applies to all violations of drug-related laws, reflecting the legal framework's attempt to impose stricter penalties for substances that are deemed more dangerous.

In 2000, the penalty for purchasing or possession of drugs for personal use in Romania was set between 2 and 5 years of imprisonment for any type of drug. However, in 2004, legislative reforms introduced a distinction based on drug classification. Under the revised framework, the possession of risk-classified drugs became punishable by 3 months to 2 years of imprisonment or a fine, whereas the possession of high-risk drugs meant a sentence of 6 months to 3 years of imprisonment, with no possibility of paying a fine instead. Although these amendments reduced the severity of penalties, imprisonment still remains a possible legal consequence for the possession of any illicit substance.

Distinguishing between possession for personal use and possession for trafficking is a difficult and complex process. To be able to determine which of the two a person is convicted of a criminal investigation is opened, during which factors such as the quantity of the substance and its packaging are assessed to establish whether the individual intended to distribute the drugs or use them personally. A wrongful judgement could result in a significantly harsher penalty, shifting the legal consequences from the maximum sentence of 3 years for drug possession to a minimum sentence of 5 years for drug trafficking.

Another important point to touch upon is that in the Romanian drug legislation the cannabis plant and its primary psychoactive component, tetrahydrocannabinol (THC) are separately classified. While cannabis itself is categorized as a risk substance, THC in its pure form is classified as a high-risk substance. When applied to possible convictions, however, an individual can only be convicted for the possession of high-risk drugs if the THC is present in a pure or isolated form. In contrast, possession of marijuana does not fall under the high-risk category, despite its natural THC content.

In response to recent events taking place in Romania, legislative changes were introduced in 2024 regarding driving under the influence. Under the new law, any driver found with a blood alcohol concentration of 0.8% or higher or any detectable amount of a psychoactive substance will face a prison sentence of one to five years, along with their driver's license being taken away. However, a huge concern is raised by the law's lack of distinction between illicit drugs and medically prescribed drugs. For example, people who are diagnosed with attention deficit hyperactivity disorder (ADHD) are usually prescribed amphetamines to alleviate symptoms. Even though they exhibit improved driving safety behaviours due to their improved attention and reaction times, are nonetheless prohibited from driving while taking their medication and thus would be charged as driving under the influence.

Additionally, the procedure for identifying illicit substance presence in drivers involves a saliva test. If the test yields a positive result, a criminal file is opened, the individual's license is suspended, and they are required to undergo a mandatory blood test. However, this process presents several challenges; the delay in obtaining blood test results, which can take several months, prevents individuals from contesting the case during that period. Further, the saliva test has been shown to produce high false-positive rates, showing positive results even when the individual being tested had only taken common medications such as ibuprofen and paracetamol. This raises concerns not only among individuals who do not engage in drug use and could still suffer legal consequences, but also regarding the law's effectiveness in deterring actual drug-impaired driving. The perception that the enforcement of this law is unjust may reduce its intended deterrent effect, as those who abuse substances may feel that the consequences have become inevitable, regardless of their actual impairment.

Defending the Undefendable

Governments are reluctant to decriminalize or legalize drugs because of the belief that the liberalization of illicit substances would lead to widespread addiction and a decline in economic productivity due to the addicts in question. However, studies show that decriminalization helps everyone, from addicts to recreational drug users to law makers and enforcers. For example, individuals addicted to opioids often engage in criminal activities primarily to secure financial resources, rather than as a direct consequence of substance abuse itself. The high cost of illicit drugs is largely influenced by the risks associated with their distribution; severe legal penalties drive up prices by increasing the hazards of supply. Consequently, as long as demand persists, a market will inevitably emerge to meet it. Escalating punishments as a deterrence strategy may only inflate drug prices further, thereby aggravating drug-related crime rather than reducing it.

Moreover, there is evidence to suggest that addiction does not inherently render individuals incapable of contributing to society. A relevant example is the small yet significant number of doctors who struggle with opioid addiction while maintaining their professional responsibilities. It is important to note that they have easier and cheaper access to the prescription drugs they abuse, thus their financial and housing situation remains stable despite their drug use. If addiction inherently prevented individuals from performing in their respective fields, those affected would no longer be able to sustain their careers, thereby losing access to the resources needed for them to support their substance abuse. This challenges the notion that drug dependency universally leads to societal disengagement and raises important questions regarding the effectiveness of restrictive drug policies.

Study: 'Cannabis Policy Changes and Adolescent Cannabis Use: Evidence from Europe'

The present study examines the correlation between cannabis use among youth and policy changes. The results show that more liberal drug policies tend to lead to a measurable increase in cannabis consumption, while more restrictive policies have been associated with a decline in both usage rates and the perceived availability of substance. However, the study also found that policy changes had no significant impact on heavy drug use or on the perceived accessibility of substances among individuals who use them frequently (monthly or more often).

These findings suggest that strict legislation does not make a sizeable change when it comes to more severe drug use and trafficking, and that other predictors such as education play a more significant role in whether young people become frequent drug users. Implementing prevention programs or other educational initiatives could help inform students about the risks associated with substance abuse while deconstructing the heavy stigma associated with using and being an addict. An initiative like this might more effectively discourage young people from developing such habits, even and especially in environments where drugs remain easy to access.

Study: '"It should be hard to be a drug abuser" An evaluation of the criminalization of drug use in Sweden'

Sweden is regarded as one of the strictest countries in the European Union regarding drug policies. In the 1960s, Swedish drug users were primarily viewed as victims of social circumstances. However, in the 1970s, as drug-related crime increased, there was a shift in perspective; the emerging view started holding drug users accountable for their addiction, claiming they made a conscious decision to engage in drug use rather than suffering from severe ilness. Additionally, it was argued that the drug user represented the easiest link to break in the distribution chain: eliminating the user would, theoretically, eradicate demand and, consequently, the need for supply.

In 1988, drug use was officially criminalized in Sweden, although there still was an option for individuals to voluntarily seek treatment to avoid formal penalization. By 1993, the penalty framework was expanded to include prison sentences, and the police were granted the authority to conduct mandatory blood and urine tests. The primary aim of these policies was to reduce demand for illicit drugs. However, due to these measures, Sweden continues to face rising drug-related deaths and an increase in drug use among both young people and the general population.

Furthermore, there has been a consistent rise in police resources allocated to combat drug-related offences, peaking at nearly 10% of total police manpower in 2013. While it is difficult to assess what the outcome would have been had Sweden adopted a different approach from the one applied, the country's mortality rates remain higher than those of other more liberal Nordic European nations (e.g. Denmark, Norway). Despite this, the Swedish government maintains the belief that harsher penalties will ultimately lead to a drug-free society.

3. Methodology

The difference in government spending on drug-related activities between 2021 and 2022 is substantial. In 2022, the government allocated a total of 82,286,776 RON (approximately 16.5 million euro) (ANA Report, 2023). This represents a significant increase compared to 2021, when the total spending on drug-related activities was 122,486 euro (ANA Report, 2022). Additionally, an analysis of trends over the past decade will be conducted to further examine specific statistics related to drug policy and enforcement.

To conduct an accurate assessment of the efficiency of the policy, it is essential to compare Romanian drug-related statistics from the past decades. This comparison will also help determine whether the increase in budget allocation has led to any measurable improvements or changes in outcomes.

Given the complexity of accurately estimating the number of drugs sold within Romania, this analysis will rely on available indicators such as the quantity of drugs seized, the number of individuals admitted to hospitals for drug-related reasons, and drug-related mortality rates as proxies for drug prevalence. There is a notable lack of comprehensive research on this topic by both the Romanian government and the European Union. However, the Romanian National Antidrug Agency (Agentia Nationala Antidrog, ANA) has conducted some statistical research on drug use and trafficking. The most recent and accessible data, which pertains to the year 2022, was published in 2023.

The prevalence of drug use in Romania is described by lifetime drug use reported at 10.7% at country level, and 23.7% in the capital, Bucharest. It is estimated that approximately 4 in 1,000 individuals in Bucharest engage in intravenous drug use. Additionally, 16.5% of the population reported having abused drugs in the past year, a sharp increase compared to 5.4% in 2013.

These statistics reveal the growing issue of drug addiction in Romania, particularly in Bucharest. Over 9% of Romania's population is coagulated in Bucharest, not including the surrounding Ilfov region. Together, the Bucharest/Ilfov area accounts for 11.7% of Romania's total population. Drugs are also deemed more accessible in Bucharest than in other regions of the country, further exacerbating the prevalence of substance abuse in the capital.

An analysis of drug-related deaths from 2006 to 2022 reveals a notable spike in fatalities in 2019, while overall trends suggest a relatively stable trajectory. The graph presents both direct and indirect drug-related deaths, allowing for a comprehensive assessment of the impact of substance use. Notably, 2019 recorded the highest number of drug-related deaths, with an excess of 10 fatalities compared to the second deadliest year within the observed period.

Regarding the comparison between 2021 and 2022, the data indicates a slight increase in drug-related deaths in 2022 compared to the previous year. This suggests that despite fluctuations, drug mortality rates remain a persistent public health concern in Romania.

The absence of a significant reduction in drug-related mortality over nearly two decades suggests a lack of effectiveness in existing drug policies. Education remains the most viable approach to preventing drug-related deaths, as young individuals are inherently curious and, in some cases, inclined to experiment with substances. The only sustainable way to mitigate the risks of overdose and substance abuse is through comprehensive education. Increased transparency and open discussions about drugs in schools would enable students to absorb accurate information, equipping them with the knowledge to make informed decisions. The fear-based approach that has been employed in educational settings thus far has proven ineffective and fails to serve the best interests of young people.

Additionally, despite a substantial increase in government spending on drug-related enforcement, the total quantity of drugs seized in 2022 was more than four times lower than in 2021. Although an overall upward trend in drug seizures is observed over the years, the data presents several anomalies. Notably, in 2016, 2019, and 2021, the quantity of heroin and cocaine confiscated exceeded that of cannabis. From an economic perspective, the fundamental principle of supply and demand suggests that marijuana should consistently be the most frequently seized substance, given that it remains the most widely used drug in both Romania and globally. The fact that the number of cannabis seizing was lower than that of heroin or cocaine during these years raises questions regarding the effectiveness of law enforcement efforts in combating drug trafficking.

All stats used in this passage are gathered from ANA reports from 2021, 2022 and 2023.

Conclusion

Overall, there is no significant improvement in any key indicators between 2021 and 2022; in some cases, the situation has either remained unchanged or deteriorated. The substantial increase in budget allocation and policy enforcement does not appear to have led to any meaningful progress. A more in-depth analysis of these statistics would be valuable, provided that further data becomes available. However, at present, the accessible information remains limited. It would be particularly insightful to examine the budget for 2023 and 2024, especially in light of newly introduced legislation and its potential impact.

Additionally, the Romanian government implemented a strategic plan for the period 2022–2026 to address drug-related challenges. While initial statistics suggest that its early outcomes have not been promising, it remains possible that the long-term effects will yield more favourable results. Further research into the effectiveness of this strategy as more data becomes available would provide a clearer assessment of its impact.

References

- Block, W. (1976). *Defending the undefendable.* Fleet Press.
- European Commission (2021). *'EU drugs action plan'*, *Official Journal of the European Union*, pp. 1–16.
- Benedetti, E.; et al. (2021). 'Cannabis Policy Changes and Adolescent Cannabis Use: Evidence from Europe', *International Journal of Environmental Research and Public Health*, 18(5174), pp. 1–15. DOI: https://doi.org/10.3390/ijerph18105174.
- Stenstrom, A.; Estrada, F.; Tham, H. (2024),' "It should be hard to be a drug abuser" An evaluation of the criminalization of drug use in Sweden', *International Journal of Drug Policy,* DOI: https://doi.org/10.1016/j.drugpo.2024.104573
- Vankov, D.; et al. (2024), 'Alcohol and illicit drugs: prevalence of alcohol and illicit drug use and their predictors in young people from Argentina, Bulgaria, Chile and Romania', *Global Health Journal*, DOI: https://doi.org/10.1016/j.glohj.2024.02.002
- Hofmarcher, T.; et al. (2024), 'Societal costs of illegal drug use in Sweden', *International Journal of Drug Policy, DOI:* https://doi.org/10.1016/j.drugpo.2023.104259
- United Nations Office on Drugs and Crime—UNODC. World Drug Report 2019; United Nations Publications Office: New York, NY, USA, 2019.
- European Monitoring Centre for Drugs and Drug Addiction—EMCDDA. European Drug Report 2020: Trends and Developments; Publications Office of the European Union: Luxembourg, 2020
- European Monitoring Centre for Drugs and Drug Addiction & Agenția Națională Antidrog (2021) *Raport național privind situația drogurilor: România - Noi evoluții și tendințe*. https://ana.gov.ro/wp-content/uploads/2025/01/RN_2021.pdf
- European Monitoring Centre for Drugs and Drug Addiction & Agenția Națională Antidrog (2022) *Raport național privind situația drogurilor: România - Noi evoluții și tendințe*. https://ana.gov.ro/wp-content/uploads/2025/01/RN_2022.pdf
- European Monitoring Centre for Drugs and Drug Addiction & Agenția Națională Antidrog (2023) *Raport național privind situația drogurilor: România - Noi evoluții și tendințe*. https://ana.gov.ro/wp-content/uploads/2025/01/RAPORT-NATIONAL-PRIVIND-SITUATIA-DROGURILOR_2023.pdf
- ESPAD Group. (2020) ESPAD Report 2019: Results from the European School Survey Project on Alcohol and Other Drugs; Publications Office of the European Union: Luxembourg
- European Parliamentary Research Service (EPRS), 2023. *Understanding the EU's response to illicit drugs*. European Parliament. Available at: https://www.europarl.europa.eu/thinktank/en/document/EPRS_BRI

Impactul economiei subterane asupra dezvoltării economice: provocări și perspective

Nectaria Bertina FLORI[34]
Facultatea de Economie Teoretică și Aplicată

Rezumat

Cercetarea și înțelegerea ,,economiei subterane" reprezintă un proces complex, a cărui importanță nu poate fi contestată. Diversele forme pe care aceasta le poate lua, precum și capacitatea remarcabilă de adaptabilitate au generat numeroase dezbateri și contradicții în cadrul literaturii de specialitate. S-au întâmpinat probleme constante atât în definirea fenomenului, cât și în clasificarea general acceptată a activităților care o compun. Totodată există limitări în analiza mai multor aspecte esențiale precum: identificarea cauzelor economiei subterane, metodele de măsurare, stabilirea exactă a efectelor avute și aplicarea unor politici de combatere eficiente. Astfel, acest domeniu se află în continuă schimbare, iar economiștii încearcă să perfecționeze ,,instrumentele" de care dispun pentru a măsura și combate efectele nefaste.

1. Introducere

În cadrul unei economii globale aflate într-o continuă transformare, cu o mobilitate crescută a capitalului și o digitalizare tot mai pronunțată, apare o dimensiune economică neobservabilă în analizele oficiale, dar cu impact major asupra echilibrelor macroeconomice: economia subterană. Deși aceasta nu este un fenomen nou, abia în ultimele decenii a început să primească atenția cuvenită în cercetările economice, fiind recunoscută drept o parte integrantă a sistemului economic (Voicu, 2015: pp. 7-63).

Necesitatea unei cercetări aprofundate a acestui subiect derivă din dificultățile teoretice și practice legate de definirea, măsurarea și gestionarea economiei subterane. Lipsa unei definiții universal acceptate, metodele indirecte de estimare și disputele privind efectele sale asupra economiei oficiale complică și mai mult analiza acestui fenomen. Totodată, abordările contradictorii – de la perceperea sa ca o reacție ,,normală" la disfuncționalitățile statului, până la identificarea sa ca sursă principală a inegalităților și distorsiunilor economice – subliniază caracterul său ambiguu (Prince et al., 2024: pp.4-33).

Scopul acestui studiu este de a examina fundamentele teoretice ale economiei subterane și de a identifica caracteristicile avute de aceasta pe piața muncii în României. Lucrarea include o trecere în revistă a literaturii de specialitate, o analiză empirică bazată pe un studiu cantitativ și interpretarea rezultatelor într-un context specific.

2. Cadrul teoretic și evoluția conceptuală

Conceptul de „economie subterană" a fost dezbătut de numeroase personalități economice, fiind înconjurat de o multitudine de controverse. Prima dificultate conceptuală constă în lipsa unei definiții unanim acceptată. Ulterior, problemele se extind în sfera metodologică: cum poate fi măsurată economia subterană, în ce măsură estimările sunt corecte și cum pot fi integrate aceste date în deciziile de politică economică? La acestea se adaugă disputa privind măsurile optime de combatere, precum și identificarea cauzelor exacte care favorizează dezvoltarea acestei forme de activitate economică (Amuzica & Mititelu, 2023: pp.168-182).

[34] E-mail: florinectaria22@stud.ase.ro

Literatura de specialitate oferă perspective diverse și adesea contradictorii. Unii autori susțin caracterul funcțional al economiei subterane în contexte economice fragile, în care activitățile informale devin un colac de salvare pentru populațiile defavorizate. În opoziție, alte viziuni subliniază aspectele negative ale fenomenului, asociindu-l cu pierderi bugetare, instabilitate economică și erodarea încrederii în instituțiile statului. O poziție intermediară admite existența unor efecte duale – pozitive sau negative – în funcție de contextul social și economic (Saji & Rathore, 2024: pp.60-72).

Totuși, există câteva puncte de convergență. Este unanim acceptat faptul că economia subterană coexistă cu economia oficială și că, deși poate fi limitată, nu va putea fi eliminată complet. De asemenea, efectele sale se resimt atât la nivel economic, cât și social, iar impactul asupra bugetului public și asupra pieței muncii este considerabil (Kahyalar et all., 2024: pp.750-756).

De-a lungul timpului, termenul de „economie subterană” a fost înlocuit de o varietate de alți termeni – de la economie „neagră”, „informală”, „invizibilă” sau „nedeclarată”, până la denumiri mai metaforice precum „economie crepusculară” sau „pe sub masă”. Cu toate acestea, niciunul dintre acești termeni nu este pe deplin echivalent, întrucât fiecare surprinde o anumită dimensiune a fenomenului. Dintre toți, termenul de „economie subterană” a rămas cel mai larg utilizat, datorită capacității sale de a acoperi ansamblul activităților economice desfășurate în afara cadrului legal, fiscal și instituțional oficial (Voicu, 2015:pp. 7-63).

În lipsa unei definiții universal valabile, economiștii au recurs la o serie de instrumente teoretice menite să faciliteze înțelegerea fenomenului. Astfel, economia subterană este descrisă ca ansamblul activităților economice care evită, intenționat sau nu, controlul statului, afectând cel puțin unul dintre cei patru piloni ai echilibrului socio-economic: contribuția fiscală, concurența transparentă, compatibilitatea cu mediul și respectarea normelor legale și sociale (Saji & Rathore, 2024: pp.60-72).

Pe această bază, s-a realizat o distincție între economia formală (oficială, reglementată) și cea informală (subterană). Prima este caracterizată de transparență, impozitare, legalitate și protecție contractuală, în timp ce a doua presupune activități desfășurate în afara acestor reglementări (Tran et al., 2024: pp.78-104).

Sub umbrela economiei subterane se regăsesc mai multe tipologii:

- **Economia informală** – Activități legale dar nedeclarate, realizate preponderent în numerar și fără documente justificative. Include munca la negru, comerțul nereglementat sau prestările de servicii fără contracte (Vlăducă, 2020: pp.23-62).
- **Economia ilegală** – Activități interzise prin lege, precum traficul de droguri, contrabanda sau corupția, care generează profituri substanțiale și implică riscuri sociale majore (Vlăducă, 2020: pp23-66).
- **Economia fiscală ascunsă** – Activități legale, dar ale căror venituri sunt declarate parțial sau deloc, pentru a evita taxarea (ex. evaziunea fiscală)(Lisi, 2025: pp. 1-56).
- **Economia gri** – Combinație între oficial și neoficial, cu venituri parțial declarate, des întâlnită în construcții, horeca sau transporturi (Rădulescu, 2007: pp. 1-56).

Dimensiunea și dinamica economiei subterane diferă de la o țară la alta, fiind influențate de factori economici, sociali, politici și de contextul internațional. Printre cauzele principale se regăsesc (Prince et all., 2024: pp.4-33):

- **Economie**: povară fiscală mare, birocrație excesivă, piață rigidă a muncii;
- **Sociale**: nivel redus de educație financiară, încredere scăzută în instituții;
- **Politice**: corupție, instabilitate legislativă;
- **Globalizare**: relocarea companiilor, migrația forței de muncă.

Măsurarea acestui fenomen este problematică. Metodele directe – interviuri, anchete, controale – sunt limitate de sinceritatea respondenților și de resursele administrative. Metodele indirecte analizează efectele secundare asupra indicatorilor economici, precum cererea de numerar sau consumul de energie raportat la PIB (Prince et all., 2024: pp.4-33).

Economia subterană are un impact profund asupra dezvoltării economice și sociale. Pe termen scurt, poate oferi flexibilitate și venituri informale în situații critice, dar pe termen lung generează (Lisi, 2025: pp. 1-56)):

- Pierderi fiscale masive;
- Concurență neloială;
- Ineficiență în aplicarea politicilor economice;
- Adâncirea inegalităților sociale.

Politicile de combatere s-au axat în trecut pe abordări punitive sau stimulative („bățul și morcovul"), însă eficiența acestora este limitată. De cele mai multe ori, sancțiunile nu descurajează, iar stimulentele sunt insuficiente pentru a compensa avantajele activităților informale. În plus, lipsa de coerență și resurse a statului reduce considerabil eficacitatea intervențiilor (Coșea, 2004: pp.101-132).

3. Perspective asupra economiei subterane pe piața muncii

3.1. Metodologia cercetării

Pe piața muncii, economia subterană se poate manifesta sub două forme: angajarea în lipsa unui contract, evitându-se normele legale (munca „la negru") sau prin declararea parțială a veniturilor reale obținute ca remunerație (salariu) pentru munca prestată (munca „la gri"). Următorul studiu are ca scop analiza perspectivelor avute asupra muncii nedeclarate și celei parțial declarate, în încercarea de-a se obține informații reprezentative despre principalele cauze ale fenomenului, cele mai eficiente măsuri de combatere și despre tipologia angajatului care acceptă să lucreze „la negru" /„la gri".

Metoda de cercetare folosită a constat în realizarea unui sondaj de opinie. Astfel, a fost folosit un chestionar cu douăzeci și trei de întrebări închise, majoritatea cu o singură variantă de răspuns, ce au fost grupate în trei categorii:

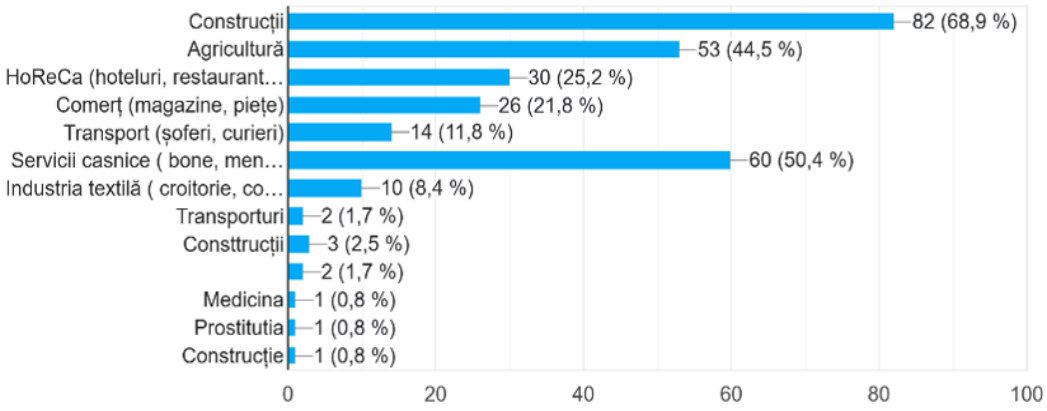
- Cele ce vizează fenomenul în sine
- Cele ce vizează influențele statului asupra fenomenului
- Cele ce vizează persoanele care participă la fenomen

Dintre cele 119 persoane care au completat chestionarul, 73,9% se încadrează între vârsta de 18-25 de ani, 10, 1 % între 46-55 ani și 6,7% între 36-45 de ani. De asemenea 60,5% dintre persoane locuiesc în mediul urban în timp ce restul de 39,5% în mediul rural. 88, 3 % dintre persoanele participate au studii universitare și/sau liceale (55,5 % universitare, 26,9% liceale, 5, 9% postuniversitare).

Analiza răspunsurilor colectate se va face pe trei categorii (păstrând criteriul de grupare al întrebărilor) și se vor utiliza, în completare, și date provenite din alte surse. Toate graficele prezentate sunt extrase din chestionarul folosit.

3.2. Rezultate și discuții

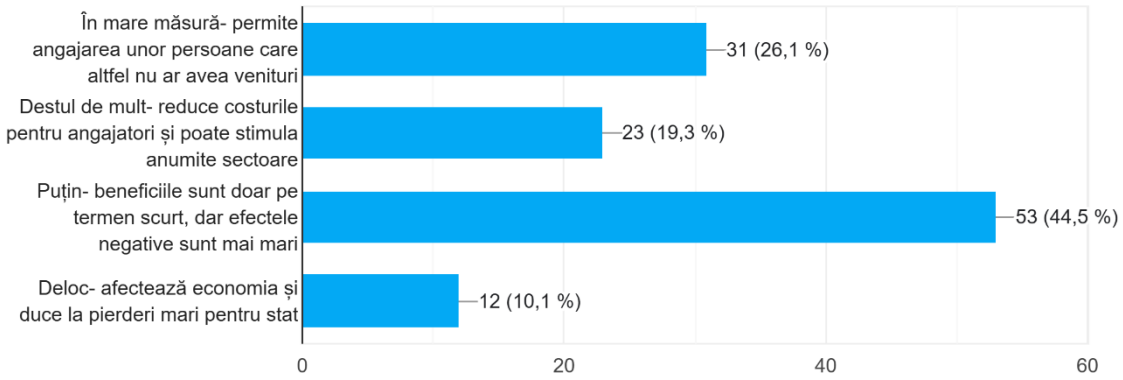
Conform datelor prezentate în primul grafic, construcțiile reprezintă domeniul cu cel mai mare nivel a muncii la negru, fiind menționat de 68,9% dintre respondenți. Următoarele domenii afectate sunt serviciile casnice (50,4%), agricultura (44,5%) și HoReCa (25,2%). Aceste procente reflectă o economie în care sectoarele cu muncă fizică intensă, sezonieră sau cu nivel scăzut de reglementare sunt predispuse la fenomenul muncii nedeclarate. Distribuția sugerează un nivel ridicat de vulnerabilitate în industriile caracterizate de instabilitate contractuală și lipsa controalelor riguroase din partea instituțiilor statului. De asemenea, prezența scăzută a fenomenului în domenii precum medicina sau transporturile organizate poate indica o reglementare mai strictă sau o expunere mai redusă a acestora la forme informale de muncă.



Graficul nr. 1. Domeniile în care se practică cel mai des munca la negru

Sursa: prelucrări ale autorului pe baza chestionarului „Piața muncii în România”
https://forms.gle/HPGaXR9RaG3sGwbD8

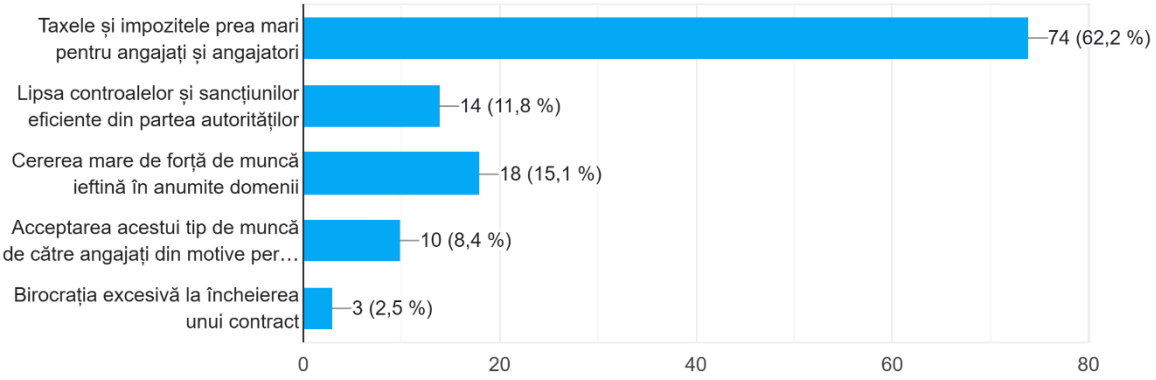
Conform graficul nr. 2, care evidențiază percepțiile respondenților cu privire la potențialele avantaje ale muncii neînregistrate, aproximativ 44,5% dintre aceștia consideră că beneficiile sunt doar pe termen scurt, iar efectele negative sunt mai importante, ceea ce indică o percepție predominant negativă asupra acestui fenomen. Cu toate acestea, un procent semnificativ (26,1%) recunoaște că munca la negru poate facilita angajarea persoanelor care altfel nu ar avea venituri, subliniind un posibil rol compensatoriu în contextul excluziunii sociale. Doar 10,1% dintre participanți consideră că fenomenul nu are deloc avantaje, ceea ce sugerează o anumită toleranță socială față de aceasta. Ambivalența în percepție poate fi explicată prin disfuncționalități ale pieței muncii formale și prin lipsa unor mecanisme eficiente de integrare socială. Astfel, munca fără contract apare nu doar ca o formă de evitare a normelor legale, ci și ca o strategie de supraviețuire în rândul persoanelor vulnerabile.



Graficul nr. 2. Avantajele muncii „la negru"

Sursa: prelucrări ale autorului pe baza chestionarului „Piața muncii în România"
https://forms.gle/HPGaXR9RaG3sGwbD8

În ceea ce privește cauzele muncii la negru, cea mai mare parte a respondenților (62,2%) indică nivelul ridicat al taxelor și impozitelor drept principala cauză. Pe locurile următoare se află cererea de forță de muncă ieftină (15,1%) și lipsa controalelor eficiente din partea autorităților (11,8%). Aceste rezultate semnalează că regimul fiscal actual este perceput ca împovărător atât de angajați, cât și de angajatori. Totodată, se observă deficiențe în capacitatea instituțiilor de a descuraja munca informală. Din perspectiva politicilor publice, se impune o regândire a mixului fiscal și o consolidare a capacității de control și sancționare, cu scopul reducerii gradului de informalitate din economie.

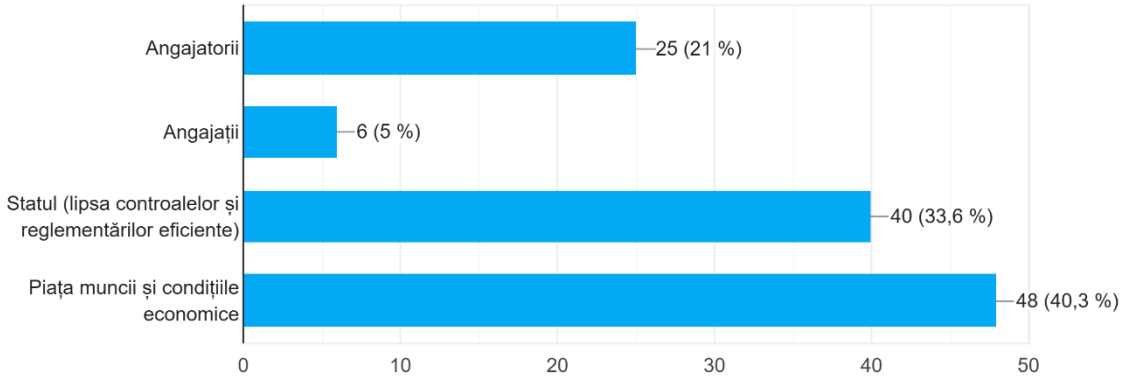


Graficul nr. 3. Cauze ale muncii la negru

Sursa: prelucrări ale autorului pe baza chestionarului „Piața muncii în România"
https://forms.gle/HPGaXR9RaG3sGwbD8

Un alt aspect important în investigarea fenomenului muncii la negru îl constituie identificarea responsabililor percepuți de către populație pentru apariția acestui tip de angajare. Conform datelor ilustrate în graficul nr. 4, participanții consideră că principala cauză a muncii la negru o reprezintă piața muncii și condițiile economice (40,3%). Urmează statul, prin lipsa controalelor și a reglementărilor eficiente (33,6%), iar pe locul al treilea se situează angajatorii (21%). Doar un procent marginal (5%) consideră că angajații sunt principalii responsabili. Aceste rezultate conturează o

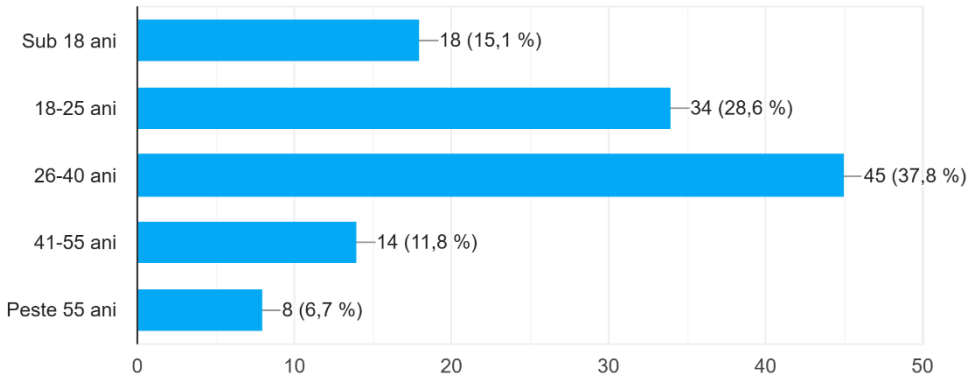
percepție dominantă conform căreia munca la negru este determinată de factori structurali, cum ar fi disfuncționalitățile instituționale și instabilitatea economică, și nu de inițiative individuale. Se evidențiază, astfel, un grad crescut de conștientizare a rolului sistemului în perpetuarea muncii informale.



Graficul nr. 4. Responsabilii pentru apariția muncii la negru

Sursa: prelucrări ale autorului pe baza chestionarului „Piața muncii în România” - https://forms.gle/HPGaXR9RaG3sGwbD8

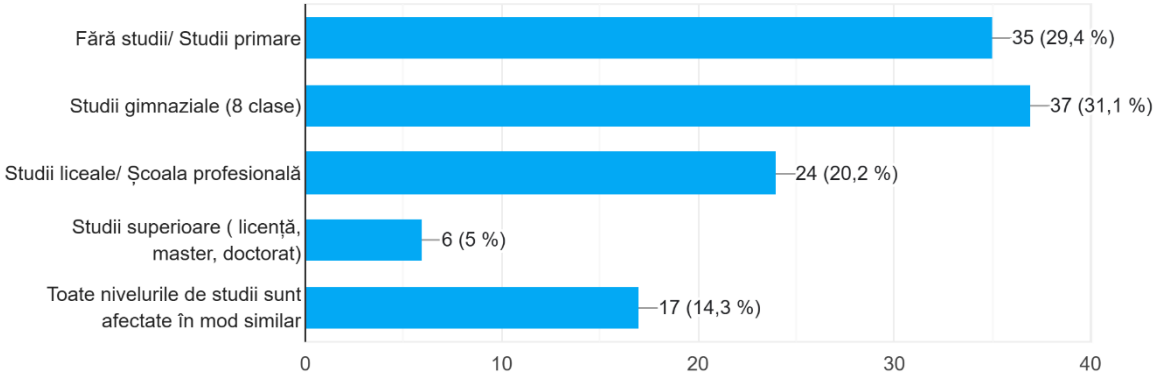
În ceea ce privește profilul demografic al persoanelor care se angajează în economia informală, graficul nr. 5 relevă că cele mai afectate sunt persoanele cu vârste cuprinse între 26 și 40 de ani (37,8%), urmate de categoria de vârstă 18–25 de ani (28,6%). Aceste date sugerează că adulții tineri și persoanele aflate la vârsta de maturitate profesională sunt cele mai predispuse să accepte munca la negru, probabil din cauza dificultăților în găsirea unui loc de muncă formal și a presiunilor socio-economice. Un fapt îngrijorător este reprezentat de procentul de 15,1% al persoanelor sub 18 ani angajate în astfel de condiții, ceea ce indică o încălcare a drepturilor copilului și o problemă gravă de politici educaționale și sociale. Grupurile de vârstă mai înaintate (41–55 ani și peste 55 ani) sunt mai puțin reprezentate, dar prezența lor în aceste statistici sugerează că munca informală poate deveni o opțiune în lipsa alternativelor legale, mai ales în contextul unor venituri insuficiente la pensionare.



Graficul nr.5. Grupele de vârstă care se angajează la negru

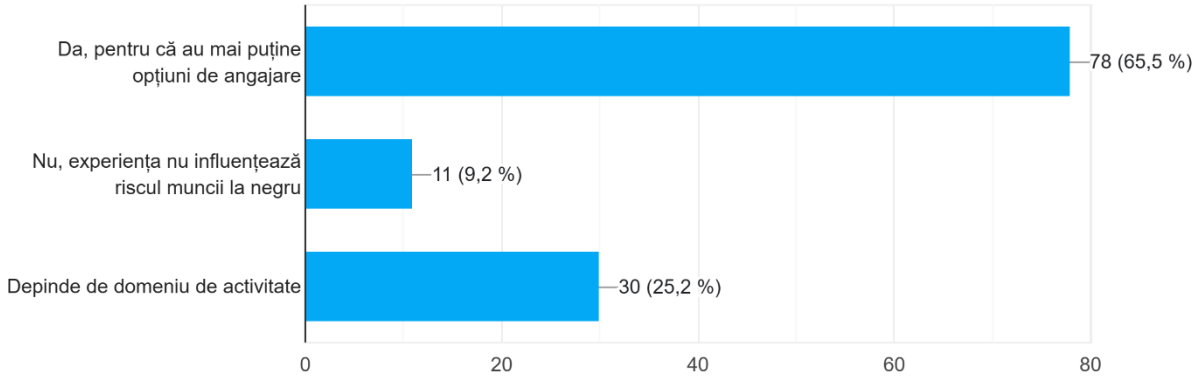
Sursa: prelucrări ale autorului pe baza chestionarului „Piața muncii în România” https://forms.gle/HPGaXR9RaG3sGwbD8

Din graficul numărul 6 se remarcă că majoritatea persoanelor care practică activități informale provin din rândul celor cu studii gimnaziale (31,1%) și fără studii sau doar cu studii primare (29,4%). Persoanele cu studii liceale sau profesionale reprezintă 20,2% dintre cazuri, în timp ce doar 5% dintre cei cu studii superioare sunt implicați în muncă nedeclarată. Aceste date confirmă faptul că un nivel educațional redus crește probabilitatea de a lucra în economia informală. Educația slabă limitează accesul la oportunități formale de angajare, contribuind la menținerea unui segment semnificativ al populației active în zona gri a economiei. Prin urmare, politicile de combatere a muncii la negru trebuie să includă componente de formare profesională și reintegrare educațională, mai ales pentru grupurile vulnerabile.



Graficul nr. 6. Nivelul de educație al persoanelor care se angajează la negru

Sursa: prelucrări ale autorului pe baza chestionarului „Piața muncii în România”
https://forms.gle/HPGaXR9RaG3sGwbD8



Graficul nr. 7. Experiența profesională a persoanelor care se angajează la negru

Sursa: prelucrări ale autorului pe baza chestionarului „Piața muncii în România”
https://forms.gle/HPGaXR9RaG3sGwbD8

Referitor la influența experienței profesionale asupra riscului angajării la negru, 65,5% dintre respondenți consideră lipsa de experiență drept o cauză importantă a acceptării muncii nedeclarate, în condițiile în care persoanele fără un parcurs profesional consolidat au mai puține opțiuni de angajare legală. De asemenea, 25,2% dintre participanți consideră că riscul muncii la negru depinde de specificul domeniului de activitate, ceea ce confirmă existența unor sectoare economice vulnerabile la acest fenomen (ex. construcții, agricultură, servicii). Doar 9,2% dintre respondenți nu consideră experiența un factor relevant, ceea ce sugerează că majoritatea percep o corelație directă între nivelul de experiență și accesul la piața muncii formale.

Concluzii

Pe baza datelor colectate se poate afirma că fenomenul de muncă la negru, respectiv munca la gri, este destul de prezent pe piața muncii din România, având efecte ce se resimt atât în planul economic cât și cel social. Din răspunsurile colectate, se concluzionează că cele mai vulnerabile sunt persoanele cu un nivel redus de studii, fără experiență profesională, aflate în medii rurale, care nu dispun de oportunități economice sau sociale. Astfel, având un cadru restrâns de alegeri aceștia sunt „forțate" să accepte prestarea muncii fără contract, pentru obținerea de venituri. De asemenea, opinia generală plasează statul în postura în care nu numai că nu reușește să ia măsuri eficiente pentru reducerea muncii neînregistrate, ci chiar cauzează apariția și extinderea acesteia. Se sugerează un mediu legislativ nefavorabil, cu o presiune fiscală mult prea ridicată, precum și lipsa unor condiții optime pe piața muncii. În ceea ce privește atitudinea avută față de munca la negru, deși în mare parte se înțeleg efectele negative generate, participanții demonstrează un grad ridicat de toleranță, și chiar o preferință către aceasta. De asemenea, scutirea de orice vină a angajatului și plasarea acesteia asupra statului poate sugera un grad scăzut de responsabilitate socială.

Bibliografie

- Amzuica, B.-F. & Mititelu, R. A., 2023. „The underground economy: an exploration of components, size, causes and effects". *Technium Social Sciences Journal*, 45, pp. 168–182. Disponibil la: https://www.researchgate.net/publication/372231823_The_underground_economy_an_exploration_of_components_size_causes_and_effects [accesat Aprilie 2025].
- Coșea, M., 2004. *România Subterană*. București: Editura Tribuna Economică.
- Covaci Voicu, C., 2015. *Economia subterană din România*. București: Editura ASE.
- Covaci Voicu, C., 2015. *Îndreptar de economie subterană. Abordare multidimensională a eșecului raționalității economice*. București: Editura ASE.
- Cucu, A., 2003. *Economia subterană*. București: Editura BREN.
- Kahyalar, N., Seetaram, N. & Fethi, S., 2024. „Tourism and the shadow economy: Long-run and short-run implications for resource allocation". *Tourism Economics*. Disponibil la: https://doi.org/10.1177/13548166231181261 [accesat Aprilie 2025].
- Lisi, G. (Ed.), 2025. *Shadow economy and tax evasion*. MDPI. Disponibil la: https://www.mdpi.com/books/reprint/10566 [accesat Aprilie 2025].
- Prince Amfo Wiafe, Armah, M., Ahiakpor, F. & Addo Tuffour, K., 2024. „The underground economy and tax evasion in Ghana: Implications for economic growth". *Cogent Economics & Finance*. Disponibil la: https://doi.org/10.1080/23322039.2023.2292918 [accesat Aprilie 2025].
- Tran, T. K. O., Nguyen, T. H. & Pham, T. T. H., 2024. „The Relationship Between the Shadow Economy, Corruption, and Taxes: Empirical Evidence from Countries with High and Low Financial Development". *Studia Universitatis „Vasile Goldiș" Arad – Economics Series*, 34(4), pp. 78–104. Disponibil la: https://sciendo.com/article/10.2478/sues-2024-0019 [accesat Aprilie 2025].
- Rădulescu, I. G., 2007. *Dualismul Economiei Mondiale*. Ploiești: Editura Universității Petrol-Gaze din Ploiești.
- Saji, A. & Rathore, Y., 2024. „The shadow economy". *Global Journal for Aspiring Economists*, 1(1). Disponibil la: https://journal.gaee.org/index.php/gjae/article/view/18 [accesat Aprilie 2025].
- Vlăducă, L. M., 2020. *Economia informală. Efecte asupra dezvoltării robuste a societății*. București: Editura Pro Universitaria.

Digitalization and competitiveness: How can Romania develop?

Alexandra GERU[35]
Faculty of Business Administration

Abstract

The widespread use of advanced technology programs and software in the IT sector has led to an increased use in companies and public services. Due to the massive usage in 2020, when every household had a few devices constantly online, companies and local authorities had to adapt and overcome the situation. Using data from the last three years, the aim is to discover and understand where Romania stands in comparison to European standards and other countries, assessing whether Romania can truly keep up. Although Romania proves to be an important IT hub alongside Baltic countries, the technology used can vary in different regions. The size of the AI market increases by the day, with Romania being an important player, providing proof that countries that may be underdeveloped in certain regions can slowly build a better technological and informational infrastructure. Development is possible and attainable with the resources Romania has to offer.

1. Introduction

In this paper, I aim to understand some of the issues Romania is facing as a whole in its journey for digitalization, its technology and development level compared to the European Union. This paper has the role of comparing data and trying to find out if Romania has a chance to develop in a natural, prosperous way, helping the people living in the country to have a bright future. The topics that will be touched upon when it comes to digitalization are: the public services sector, the internet usage and access, and business and e-commerce. These are sectors of high importance that can affect the lives of millions with just a single change, so handling the issues regarding to them is a very sensitive act.

Digitalization in Romania

Notable developments have been seen in Romania when it comes to digitalization, specifically in the past five years. This movement to increase the digitalization level is a result of the trend that has been more popular and developed in Europe.

According to the governance framework proposed by the European's Commission and published on 9 March 2021, *2030 Digital Compass* should lead the way for the countries through a set of principles and rules so that they could further encourage the development of the EU as a whole. It aims to aid people in understanding and using technological software, AI and online platforms for an easier life style in the new data age. In terms of skills, it aims to equip at least 80% of the population with basic digital skills, encourage the digital transformation of businesses through having 75% of companies using Cloud systems, AI and Big Data and complete digitalization of public health and administrative services, while also ensuring a gigabit connectivity for Europeans through FTTP, fiber to the premises. (European commission, 2024).

Since the launch of the 2030 Digital Compass, the European Union members have started acting in order to fall in line with the targets of the 2030 Digital compass framework. The past five years has been the period of time with the most technological developments throughout Europe. The general awareness of digital tools and need for it had a dramatic increase during the 2020 pandemic.

[35] E-mail: gerualexandra24@stud.ase.ro

Thus, the pandemic has served as a catalyst for the enhanced adoption of digital technologies and software (Ivan & Cutler, 2021).

Lacking the digital advancement and innovation that other member states have can be noticed in the public administration and local businesses. Romania lacks the financial public and private support to enhance its technological development, which leads to the gap between Romania's digitalization and the EU's (Pleșea et al., 2023). Businesses suffer from this, widening other gaps in the overall performance of the country.

While there have been improvements and investments in these key areas, the "late" start, in comparison to other EU members definitely made it harder for Romania to develop. Significant efforts have been and are still being made through projects, developing strategies and implementation of laws, but it is crucial that the same pace will be kept in the following years.

Public Services

The European Commission has highlighted over the years of how important digitalization is through projects and legislation, "Digital Compass 2030" being the newest and most influential one. With the introduction of DESI, Digital Economy and Society Index, in 2018 and the "Digital Compass 2030" project, as well as "Digital Decade" program in 2023, digitalization has never been under the spotlight for so long. Romania, who has always been an important IT hub in terms of specialized, knowledgeable workers and a supporter of start-ups, has just started to implement certain strategies to reach higher levels of digitalization. Romania placed last place in DESI 2022 in the digital public services, Estonia (90%), Finland (87%) and Malta (86%) and being in first place with. In the past two years though, Romania managed to develop, reaching 52.18% according to DESI 2024, using data from 2023), while Malta reached 100% and Estonia 95%.

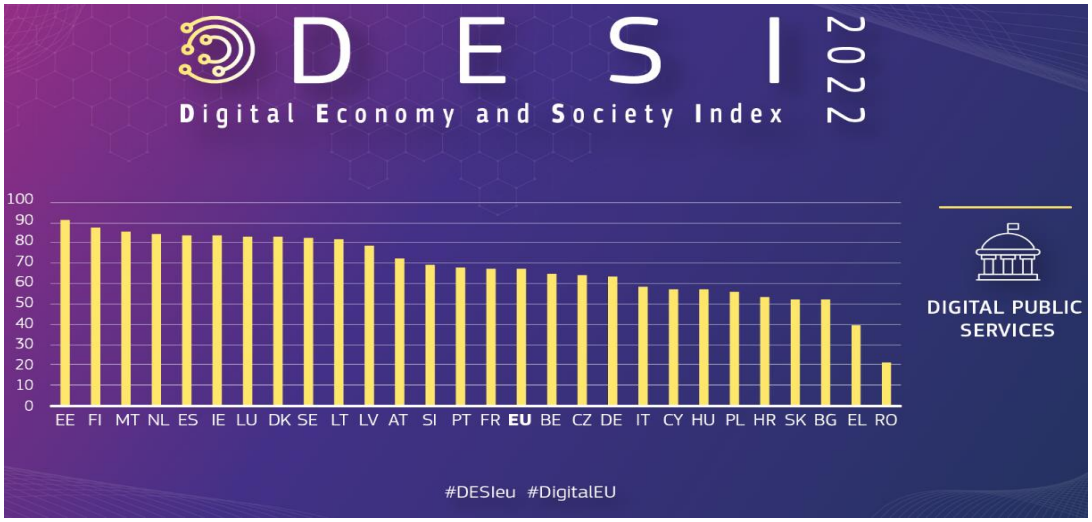


Figure 1. Figure showcasing "DESI Index report 2022"

2024 was a major year in terms of public administration implementation of systems and cloud servers. Such technologies and systems, based on live access and editing actions available, can increase productivity due to shortened processing time and reduced number of errors, while also enhancing the amount of work updating which is currently done manually. The implementation of PDURo, Romania's digitally unique portal, a platform which brings all the public institutions in one platform, is to be started soon, as some of the programs are still to be completed. Such platforms are ought to be welcomed by Romanians who live abroad and still need to review/renew official papers or documents.

In 2022, the digitalization rate of public services did not increase since 2020. Due to that, the Romanian government has taken action in regards to building the pace necessary to meet European standards by 2030. With the help of ADR, the Romanian authority of digitalization, 72 projects have been proposed. Continuing to work on those projects and with the launch of 36 investments, Romania is taking steps towards digitalization, without the need to surpass unnecessary bureaucratic barriers (The Authority for the Digitalization of Romania – ADR, 2024).

The national platform for paying taxes, Ghișeul.ro, which has been active since 2016, has welcomed 487.758 new users, passing the 2 million users mark at the end of 2023. Approximatively 4.201.000 transactions were recorded, 33.14% of them being car licenses payments and provisional authorizations. Ghișeul.ro proves to be a popular option for people. In the first three days of 2024, 53.826 transactions were recorded, reaching 21,5 million lei. The first week of 2025 recorded approximately 178.000 transactions and the sum of 72.077 million lei.

Romanians have the lowest rate of people who have an account on official platforms of the authorities, 25%. A factor contributing to this is the fact that, according to Eurostat, only 17% of people had no issues with the website, while 3% found it hard to navigate.

Many projects have been completed, most of which will be implemented within PDURo, such as: PSCID (digital identification), SITUE (technological interoperability with other UE members). In order to continue improving existing systems and to build further on existing ones, strategy solutions are being developed by ADR with the technical university of Cluj-Napoca. Platforms like SNMD and SINA are great examples of how digitalization makes editing records accordingly, monitoring those changes, viewing official information and distribution of information between local and central authorities more efficient.

According to Eurostat in 2024, 33.53% of Romanians are seeking health information and only 9.10% make bookings through a website. The European average of seeking medical information is 58%, while 40% book an appointment to see a doctor.

On the 6th of March 2025, ADR announced an investment of approximately million euros for the digitalization of public services through four projects, two improving public administration, one of them aiming to help SMEs develop and shorten the time spent in the offices of physical authorities, and the last one meant to introduce the emergency text line.

Internet Usage and Access

There has been a notable increase in internet usage in the last decade, from 80% to 94%. The internet access of households has increased during the same period of time, Romania and Bulgaria having the fastest rate in the past ten years: Romania (56%) and Bulgaria (63%) have managed to connect a large number of households, reaching up to more than 90%. (Eurostat, 2024).

These increases can be attributed to many factors, but the catalyst remains the same, the pandemic. During the pandemic, any people started to rely on the Internet for their jobs, more than usual. Some of the choices made during the pandemic are still used, such as online meetings, which increased from 31.20% in 2022 to 34.88% in 2024.

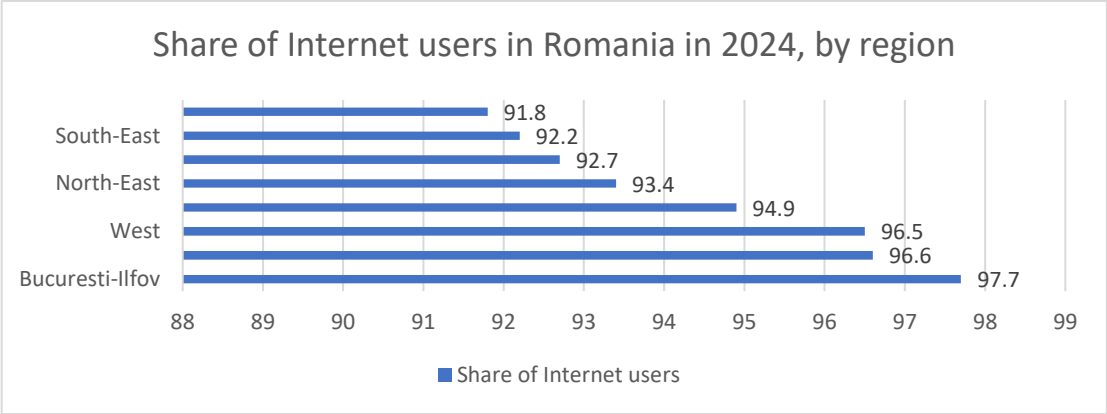
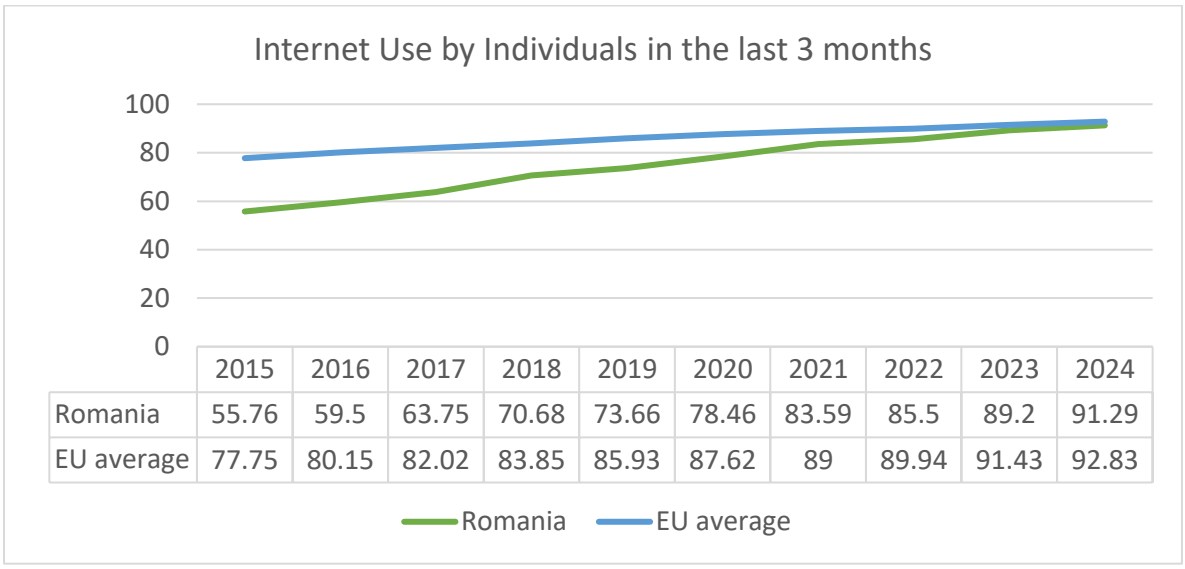


Figure 2. Share of internet users in Romania in 2024, by region, according to Statista



	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024
Romania	55.76	59.5	63.75	70.68	73.66	78.46	83.59	85.5	89.2	91.29
EU average	77.75	80.15	82.02	83.85	85.93	87.62	89	89.94	91.43	92.83

Figure 3. Internet Use by Individuals in the last 3 months, according to Eurostat

Romania's progress towards full FTTP and very high-capacity networks (VHCN) coverages in both urban and rural areas has been accelerated. The 95% household coverage, with over 94% of fixed internet connections being over 100Mbps or higher, is quite high compared to the European average of 79% VHCN and 64% FTTP coverage. However, the market is competitive and dynamic with prices well below the European average.

Although fixed Internet coverage is way above average, Romania lacks 5G coverage. Urban and rural 5G coverage is considerably lower than in the rest of the EU. Moreover, less than 105 of the population are using 5G SIM cards, compared to the European average of 24.6%.

At the end of 2022, Romania adopted the law on 5G security, as well as the law on cybersecurity and a strategy for it, meant to help enforce the law and make people more aware. This law ensures the safety of both private and public ICT structures, it being the first step towards a more digitally mature population.

Romanians are not prepared for the digital age, as only 27.73% of people aged 16 to 72 have basic or above basic overall digital skills, the average being 55.6% in the EU. (European Commission, 2024). Efforts are being made to increase this number, but considering other issues that Romania is facing, such as pre-university education abandonment and lack of digital skills in schools. While Romania performs in training ICT specialists in post-university education, it seems to fall short in pre-university education.

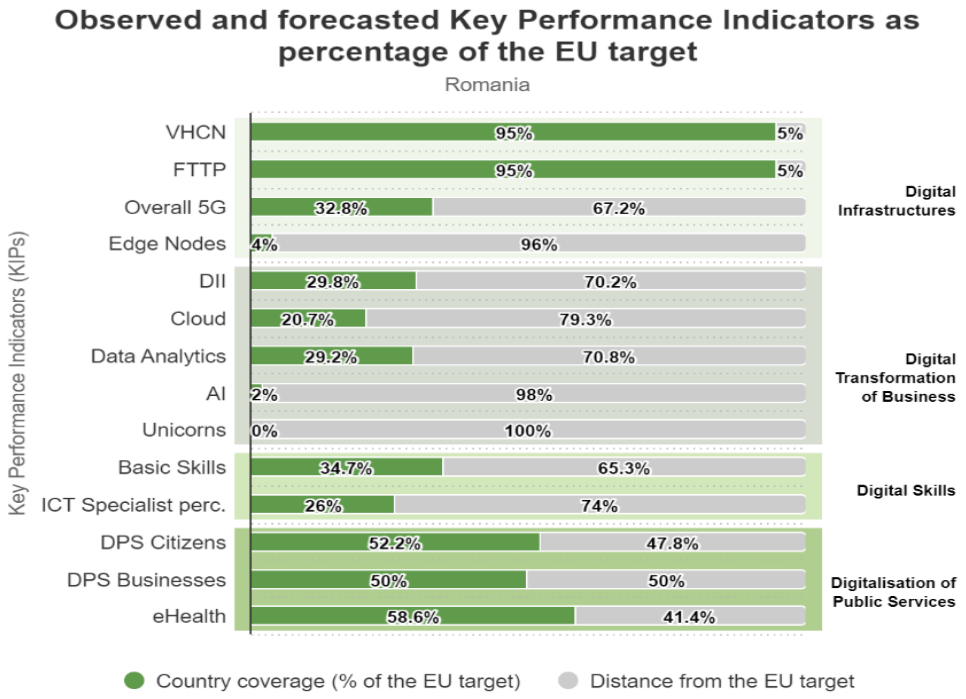


Figure 4. Figure showcasing KPIs, comparing Romania's progress and the EU's targets

Note. The figure was created to compare the ongoing progress and targets.
From "Romania 2024 Digital Decade Country Report" by the European Commission, (p. 2), 2024.

Business and e-Commerce

Despite the lack of digital skills in Romania, the IT and ICT sectors are thriving. Romania is the fifth most IT competitive country in Central and Eastern Europe in 2024. With pay above average and benefits for those working in this sector, Romania still struggles with the digital intensity of businesses and the lack of digital skills amongst Romanians (Emerging Europe, 2024).

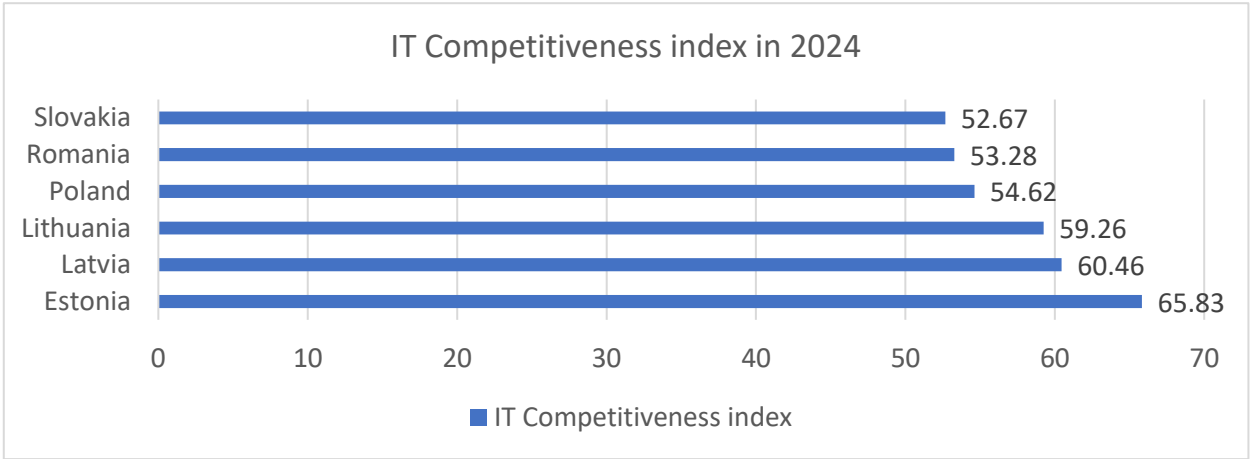


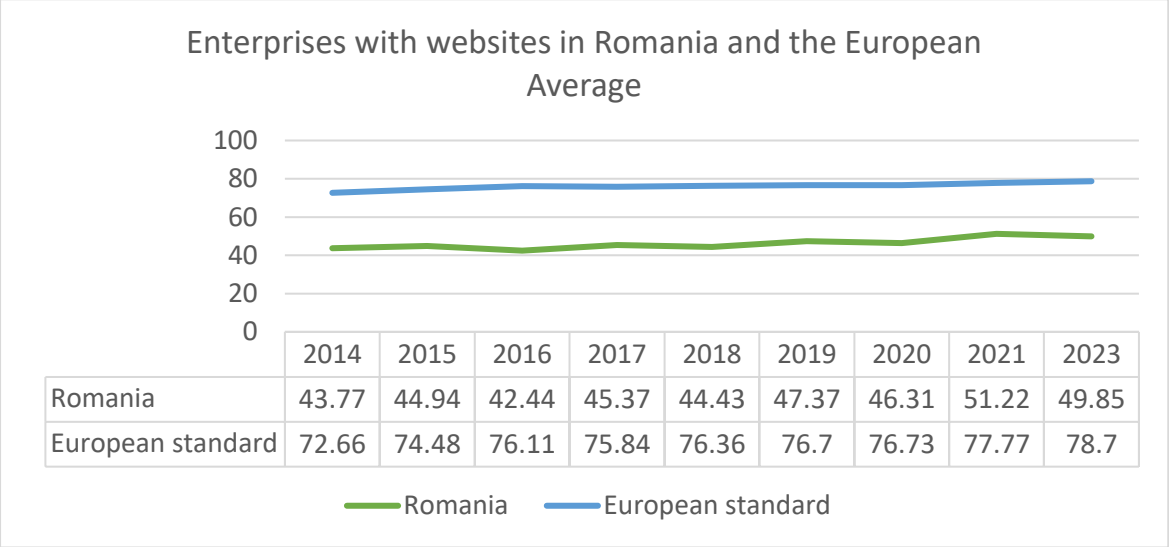
Figure 5. IT competitiveness index in Central and Eastern Europe (CEE) in 2024, by selected country, according to Statista

The lack of digital maturity can be seen through a few factors: the percentage of businesses with a website, SMEs on social media and the number of businesses using ICT solutions for sharing information between different functional areas. A noticeable number of enterprises, 10% in 2022 compared to the 6% in 2020, have started providing ICT training for its employees. In 2024, there has been a noticeable increase in the use of e-invoicing, marking it as the first step towards the targets

that the EU has set up. By using software and drawing closer to the EU standards, it will become easier for the businesses to obtain financing not only from banks, but also from EU funded projects.

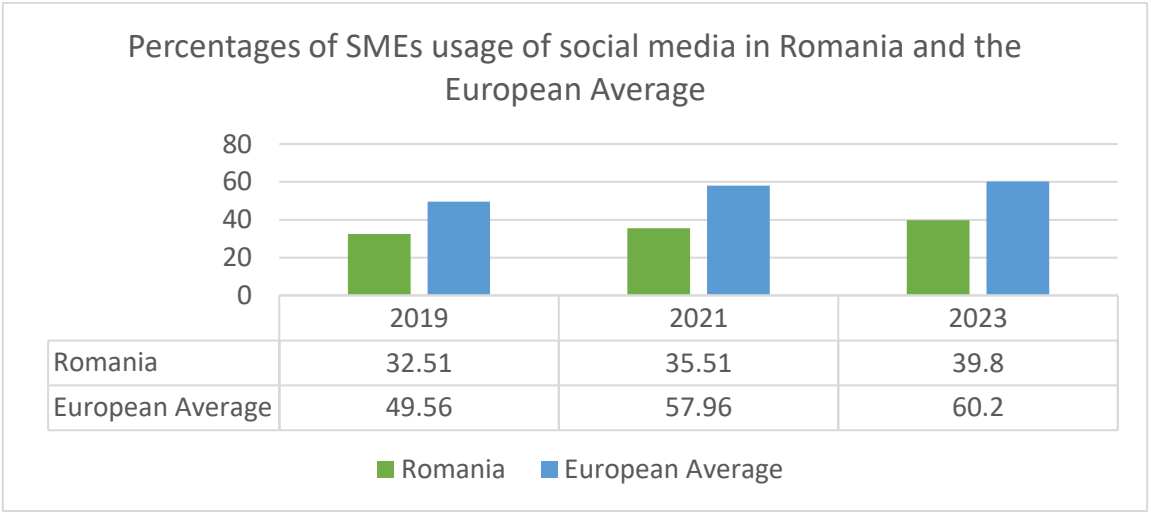
In 2022, Romania had a higher number of ICT graduates than the EU average, 6.7% compared to the average of 3.9%. On the other hand, in the same year, the recorded number of ICT specialists who are part of the active workforce (2.6%) was below the EU average (4.5%) (European Commission, 2023). The ICT sector has grown slightly, around 8% per year, in the years 2017 – 2022. Moreover, Romania takes the sixth place in the world in the number of IT specialists per 1000 inhabitants, surpassing Russia or the US (International Administration of Trade, 2024).

Furthermore, taking into consideration Romania's high number of ICT graduates and their capabilities, linking universities with businesses or government programs for digitalization solutions proves to be quite benefic. The Technical University of Cluj and ADR teamed up for two years to develop a strategy for the digitalization of Romania and the implementation of AI (ADR, 2022). Together with the Polyethnic University from Timișoara and RQM Cert, the courses in the project "Digital skill in Advanced Technologies for SMEs" are available and promise a higher digitalization rate overall (ADR, 2024).



	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2023
Romania	43.77	44.94	42.44	45.37	44.43	47.37	46.31	51.22	49.85
European standard	72.66	74.48	76.11	75.84	76.36	76.7	76.73	77.77	78.7

Figure 6. Enterprises with websites in Romania and the European Average, according to Eurostat



	2019	2021	2023
Romania	32.51	35.51	39.8
European Average	49.56	57.96	60.2

Figure 7. Percentages of SMEs usage of social media in Romania and the European Average, according to Eurostat

Romania proves to be implementing measures to counter the low level of digitalization level of businesses and the lack of digital skills through the "Digital skill in Advanced Technologies for SMEs" project and its 9 available e-learning modules: AI, Cyber-Physical Systems, Machine Learning, Big Data, Cloud Technologies, Internet of Things, Blockchain, Robotic Process Automation, and Additive Manufacturing. It aims to enhance the digital transformation of at least 2000 businesses, offering 17000 euros per SME (Digital4All, 2025).

Table 1 - Information about the SMEs in the project based on regions, 26.03.2025

	Registered SMEs	Accepted SMEs	Rejected SMEs	Trainees enroled
South-East	198	31	30	30
South	304	52	55	28
Bucharest - Ilfov	757	100	140	145
Central	245	40	47	54
North-East	309	42	49	46
North-West	357	47	65	25
South-West	145	11	12	0
West	244	26	41	50

Source: made by the author based on data from Digital4All

The Bucharest-Ilfov region is close to getting to the milestone of almost 1000 registered SMEs, on the 30th of March 2024 having registered 915 SMEs, a staggering 158 SMEs signing up in just 3 days. While the other data did not change, this highlight just how important Bucharest is in terms of SMEs and start up culture. According to Startup Blink, Romania is 44th globally, its startup ecosystem mainly consisting of 6 cities (Bucharest, Cluj-Napoca, Timisoara, Oradea, Iasi, Brasov).

Conclusion

Despite all the challenges Romania has faced along the way, the country still has a lot for potential for development. The government is enforcing measures to encourage the digitalization of businesses, especially SMEs. By equipping the workforce with advanced technology-adverse digital skills in advanced technologies, the labour market can increase substantially in terms of quality, leading to greater competitiveness. Aligning to EU's standards will definitely take some time and a lot of funding, but with the increasing number of SMEs trying to improve by adopting different software and technology, the chance of a more intensely digitalized Romania is possible.

There are a few sectors where Romania should focus its attention, but it is mainly education. It is clear enough that most of the digital skills studying is done in units of higher education, not in pre-university. It is important to equip pupils with better digital skills in order to achieve a better understanding of advanced technologies and to give them the chance to find a suitable, stable job. Such measures can come by changing some of the educational curriculum provided in schools, especially in computer science, and by training teachers to guide pupils through those chapters.

Steps are being taken towards the digitalization of the public services, but people need to more encouraged to use them. A small percentage of people are using them, choosing to wait in line with files in their hands. It is of the upmost importance to make sure that those sites are easy to navigate, especially for people who are part of older generations and lack the contact with technology.

References

- ADR. (2022). ADR și UTCN au organizat ultima rundă de consultări pentru realizarea Cadrului Strategic privind utilizarea Inteligenței Artificiale. https://www.adr.gov.ro/adr-si-utcn-au-organizat-ultima-runda-de-consultari-pentru-realizarea-cadrului-strategic-privind-utilizarea-inteligentei-artificiale/

- ADR. (2024). Raport de activitate Q1 2024. https://www.adr.gov.ro/wp-content/uploads/2024/09/Q1-2024-FINAL_Layouted.pdf

- ADR. (2024). RQM Certification în asociere cu Universitatea Politehnica Timișoara sunt parteneri https://www.adr.gov.ro/wp-content/uploads/2024/06/05.Prezentare-Rqm-Certification.pdf

- ADR în cadrul proiectului "Competente in tehnologii avansate pentru IMM-uri". https://www.adr.gov.ro/wp-content/uploads/2024/06/05.Prezentare-Rqm-Certification.pdf

- ADR (2025). România accelerează digitalizarea: Contracte de 100 de milioane de euro semnate pentru modernizarea serviciilor publice. https://www.adr.gov.ro/romania-accelereaza-digitalizarea-contracte-de-100-de-milioane-de-euro-semnate-pentru-modernizarea-serviciilor-publice/b

- ADR (2025). Primele IMM-uri declarate eligibile în programul de formare a competențelor în tehnologii avansate. https://www.adr.gov.ro/primele-imm-uri-declarate-eligibile-in-programul-de-formare-a-competentelor-in-tehnologii-avansate/

- Digital4All. (2025). https://digital4all.gov.ro/

- Emerging Europe. (2024). Future of IT Report. https://d11n7da8rpqbjy.cloudfront.net/emergingeurope/30984958_1723037112809Future_Of_IT_2024_spreads.pdf

- European Commission. (2022). Europe's Digital Decade: digital targets for 2030. https://commission.europa.eu/strategy-and-policy/priorities-2019-2024/europe-fit-digital-age/europes-digital-decade-digital-targets-2030_en

- European Commission. (2023, June). 2023 Country Report. https://economy-finance.ec.europa.eu/system/files/2023-06/ip247_en.pdf

- European Commission. (2023, September). Digital Public Services in the Digital Economy and Society Index https://digital-strategy.ec.europa.eu/en/policies/desi-digital-public-services

- European Commission. (2024). DESI indicators https://digital-decade-desi.digital-strategy.ec.europa.eu/s/qR8d4pjNP0Ypx/

- European Commission. (2024, July). Digital Decade 2024: Country reports. https://digital-strategy.ec.europa.eu/en/library/digital-decade-2024-country-reports

- European Commission. (2024, July 22). Romania 2024 Digital Decade Country Report. https://digital-strategy.ec.europa.eu/en/node/12837/printable/pdf

- Eurostat. (2024, December). Digital economy and society statistics - households and individuals. https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=Digital_economy_and_society_statistics_-_households_and_individuals#Ordering_or_buying_goods_and_services

- Eurostat. (2024, December). Integration of internal processes by size class of enterprise. https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/isoc_eb_iip/default/table?lang=en

- Eurostat. (2024, December 17). Individuals - internet activities. https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/isoc_ci_ac_i/default/table?lang=en

- Eurostat. (2024, February). Digital economy and society statistics – enterprises. https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=Digital_economy_and_society_statistics_-_enterprises

- Eurostat. (2024, May). E-business integration. https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=E-business_integration#Customer_relationship_management_.28CRM. 29

- Ivan, L. and Cutler, S. (2021). Older adults and the digital divide in Romania: implications for the covid-19 pandemic. Journal of Elder Policy, 1(3), 131-154. https://doi.org/10.18278/jep.1.3.5

- International Trade Administration. (2024, January 12). Romania Country Commercial Guide. https://www.trade.gov/country-commercial-guides/romania-information-communications-technology-ict

- Pleșea, D., Petre, A., & Olaru, S. (2023). How companies can gain a sustainable competitive advantage in the new digital era? The case of Romania. Proceedings of the International Conference on Business Excellence, 6-11, 2002-2013.

- Startup Blink. (2024). The Startup Ecosystem of Romania. https://www.startupblink.com/ startup-ecosystem/romania?page=1

- Statista. (2024). IT competitiveness index in Central and Eastern Europe (CEE) in 2024, by selected country. https://0411g0gos-y-https-www-statista-com.z.e-nformation.ro/statistics/1388270/ cee-competitiveness-index-of-it/

- Statista. (2025). Share of internet users in Romania in 2024, by region https://0411g0jci-y-https-www-statista-com.z.e-nformation.ro/statistics/1394847/romania-share-of-internet-users-by-region/

Competitivitatea economică în România în contextul apartenenței la UE-27

Valeria GÎLEA[36]
Elena GHEORGHE[37]
Facultatea de Business si Turism

Rezumat

Competitivitatea este un element esențial pentru dezvoltarea economică, influențând atât poziția unei țări pe piața internațională, cât și bunăstarea cetățenilor săi. Această lucrare explorează competitivitatea economică a României în contextul apartenenței la Uniunea Europeană, evidențiind atât oportunitățile oferite de piața unică și fondurile europene, cât și provocările legate de creșterea costurilor muncii și dezechilibrele economice. Pentru a evalua poziția României, sunt analizați indicatori economici relevanți din „IMD World Competitiveness Booklet 2024", comparându-i cu alte state membre UE. Rezultatele subliniază necesitatea unor politici eficiente, investiții în infrastructură și sprijinirea inovației. Această cercetare contribuie la înțelegerea principalilor factori care influențează competitivitatea României și propune direcții de îmbunătățire pentru o dezvoltare economică sustenabilă.

1. Introducere

Competitivitatea este un concept elaborat, care depinde de diverși factori pentru a putea fi evaluat corespunzător. În general, aceasta se referă la capacitatea economiilor de a asigura niveluri ridicate de prosperitate cetățenilor lor, într-un mod sustenabil. Competitivitatea economică în România în contextul apartenenței la UE-27 este o temă de mare interes, deoarece are ca scop atât influențarea dezvoltării economice a țării, cât și poziționarea sa pe piața europeană. Aderarea României la UE a adus țării numeroase oportunități, câteva dintre ele fiind accesul la piața internă și la fondurile europene, ce au ca scop susținerea creșterii economice la nivel național. Pentru ca România să beneficieze de aceste oportunități, trebuie sa îmbunătățească competitivitatea sa față de celelalte țări din UE.

Alegerea temei s-a bazat în principal pe cât de esențial este să înțelegem la nivel național importanța adaptării României la nivel cu celelalte țări din UE, având ca referință principală competitivitatea economică. Intenția finală ar fi modernizarea țării dar și atragerea investitorilor în aceasta. În contextul actual, unde lumea este tot mai conectată și în continuă dezvoltare, crizele economice încep sa apară tot mai frecvent, acest subiect devenind tot mai relevant în România. Pentru a depăși cu succes aceste provocări, România trebuie sa îmbunătățească politicile economice. În acest mod, țara va rămâne constant competitivă, ajungând sa înfrunte cu succes riscurile externe ce pot destabiliza economia.

Obiectivul principal al acestei lucrări este să evidențieze factorii care influențează competitivitatea economică a României în contextul apartenenței la Uniunea Europeană.

2. Stadiul actual al cunoașterii

Competitivitatea economică este o temă tot mai des vorbită în cadrul globalizării și interdependenței economice dintre țări. În general, conceptul arată capacitatea economiei de a produce bunuri și servicii care să poată rezista pe o piață internațională, asigurând totodată o creștere

[36] E-mail: gileavaleria24@stud.ase.ro
[37] E-mail: gheorgheelena24@stud.ase.ro

majoră și un nivel de viață mai ridicat pentru populație. Totuși, explicațiile și abordările asupra competitivității variază în funcție de perspectiva din care a fost analizată.

De exemplu, Uniunea Europeană definește competitivitatea unei economii astfel "capacitatea acesteia de a asigura un standard de viață ridicat și locuri de muncă printr-o creștere economică sustenabilă". Cu alte cuvinte, o economie competitivă nu arată doar productivitatea ridicată a țării, ci și bunăstarea cetățenilor, accesul la alte oportunități în economie și politică care să susțină dezvoltarea echilibrată.

Dacă ne uităm dintr-un alt unghi mai concret, la nivelul firmelor, Ferraz Kupfer si Haguenauer (1996) au definit competitivitatea ca o companie care are capacitatea de a dezvolta și integra strategii eficiente, astfel încât să-și mărească sau să-și mențină poziția pe piață. Această explicație pune în evidență faptul că succesul economic al unei țări nu depinde doar de factorii macroeconomici, ci și de cât de performante sunt firmele individuale și de capacitatea lor de a inova și de a se adapta la cerințele pieței.

O abordare mai amplă este cea a competitivității sistematice, propusă de Esser și colaboratorii (1996), care afirmă că succesul unei economii este sub influența mai multor factori grupați în patru nivele: la nivel micro, se analizează performanța companiilor, strategia lor de dezvoltare și gradul de inovare; la nivel mezo, sunt luate în considerare infrastructura, educația și politicile industriale care sprijină economia; la nivel macro, sunt analizate politicile economice, stabilitatea financiară și contextul legislativ, iar la nivel meta, intră în discuție factori culturali, sociali și politici care influențează mediul economic. Această opinie arată că o economie nu poate fi doar competitivă prin performanțele companiilor sale, ci și prin calitatea instituțiilor, infrastructurii și politicilor publice. Spre exemplu, o țară care are taxe ridicate și birocrație multă poate descuraja investițiile și poate reduce competitivitatea, chiar dacă are o forță de muncă bine pregătită sau industrii la nivel ridicat.

O altă opinie a lui Medeiros, Godoi și Teixeira (2019), unde aceștia pun accent pe faptul că factorii-cheie ai competitivității includ inovarea, educația, sănătatea, infrastructura și stabilitatea economică. Aceste elemente sunt foarte importante pentru economiile care sunt în dezvoltare, cum este și cazul României, unde îmbunătățirea infrastructurii și a sistemului de educație ar putea contribui major la creșterea competitivității.

În ultimii ani, o caracteristică care a atras multă atenție în acest domeniu este influența digitalizării. Un studiu publicat ne arată că tehnologiile digitale au un rol esențial în îmbunătățirea competitivității, deoarece contribuie la creșterea productivității și la susinerea inovației. De exemplu, statele europene cum ar fi Germania și Țările de Jos care au investit enorm în digitalizare, au înregistrat o creștere mai rapidă a productivității și s-au adaptat mai repede la schimbările economice globale.

Din alt punct de vedere, Gomaa (2014) analizează relația dintre competitivitate și concurență, astfel arătând că influenta acesteia diferă în funcție de nivelul de dezvoltare al economiei. În economiile cu un progres major, concurența susține inovarea și creșterea productivității, însă, economiile care încă se dezvolta, o competiție mult prea mare poate avea și efecte negative. De exemplu, dacă o piață este controlată de companii mari care aplică presiune puternică asupra firmelor mici, acestea la final pot avea dificultăți pentru a supraviețui și dezvolta.

3. Metodologia cercetării

Obiectivele principale ale cercetarii sunt: analiza evoluției costurilor unitare nominale cu forță de munca (pentru ora lucrată) și modificarea procentuală pe trei ani; evaluarea soldului de contribuție curent și a balanței comerciale (% PIB) pentru anul 2023 (media pe ultimii trei ani); compararea indicelui competitivității economice în raport cu alte state membre; analiza performanței economice; eficienței guvernamentale; eficienței sectorului de afaceri și infrastructurii.

Pentru a înțelege mai clar unde se află România din punct de vedere economic în cadrul Uniunii Europene, această analiza compară principalii indicatori economici ai țării noastre cu cei ai altor state membre. Ne ajuta să vedem atât punctele noastre forte, cât și provocările pe care trebuie să le depășim pentru a deveni mai competitivi. Informațiile folosite provin din "IMD World Competitiveness Booklet 2024", publicat de "Institute for Management Development (IMD)". Deși Uniunea Europeană are 27 de state membre, raportul IMD nu include Malta și Cipru, așa că analiza noastră se bazează doar pe cele 25 de țări.

România se confruntă cu așa numitele deficite gemene, adică un deficit bugetar ridicat și un deficit de cont curent considerabil, adică cu alte cuvinte cheltuim mai mult decât producem, atat la nivelul statului, cât și în relațiile comerciale cu alte țări. Acest dezechilibru pune presiune pe economie și poate afecta stabilitatea financiară pe termen lung.

În acest context, aceste deficite au un impact major asupra României pentru atracția investitorilor, asupra valorii monedei naționale și asupra costurilor împrumuturilor. Comparativ cu alte țări din UE, România se numără printre statele cu cele mai mari deficite, ceea ce arată că trebuie să luăm măsuri mari pentru a echilibra situația.

4. Rezultate și discuții

Analiza evoluției costurilor unitare nominale cu forța de munca (pentru oră lucrată) și modificarea procentuală pe trei ani arată că România a înregistrat un procent de 27,5%, situându-se sub Estonia (32,5%), Ungaria (35,4%) și Lituania (37,3%) reprezentată în *Figura 1*. Această evoluție indică o majorare semnificativă a costului muncii în România, ceea ce poate influența competitivitatea economică a țării în raport cu alte state membre ale Uniunii Europene.

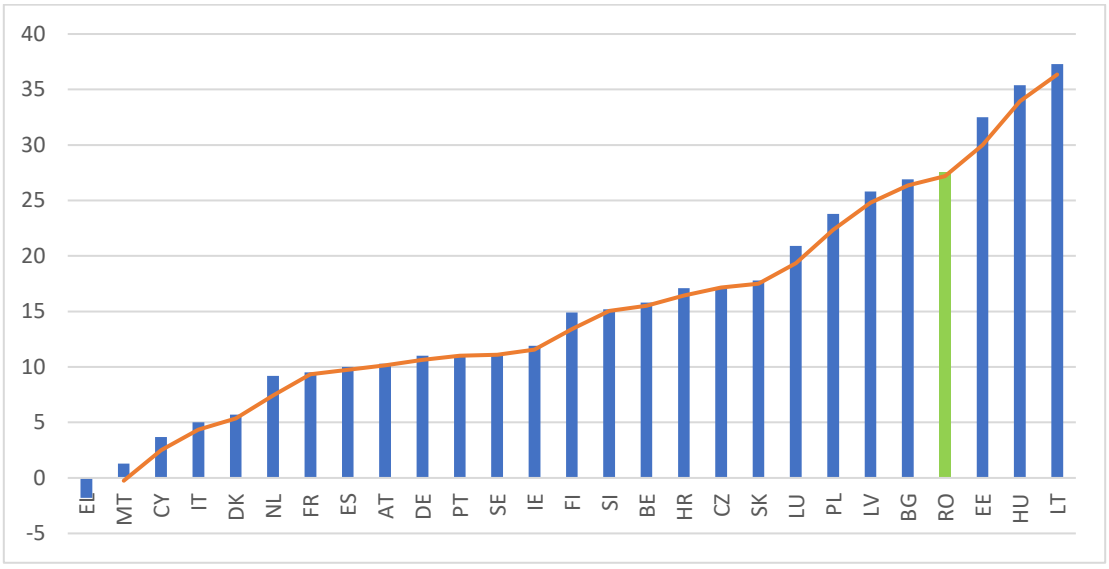


Figura 1. Costurile unitare nominale cu forță de munca (pe ora lucrata) in UE 27 - modificare procentuala pe 3 ani (2023)

Sursa: Prelucrări în Microsoft Office Excel pe baza datelor Eurostat

Evaluarea soldului de contribuție curent și a balanței comerciale (%PIB) pentru anul 2023, analizată ca medie a ultimilor trei ani, evidențiază faptul că România înregistrează cele mai mari deficite dintre statele membre ale UE incluse în această analiză. Cu un sold de contribuție curent de -7,8% din PIB și o balanță comercială de -4,7% din PIB reprezentată în *Figura 2*, România se află pe ultima poziție în clasament, ceea ce indică un dezechilibru semnificativ în raportul dinte exporturi și importuri și având o dependență mare de finanțarea externă.

În clasamentul competitivității economice, România ocupă locul 50 din cele 67 de state care au fost analizate, ceea ce ne arată că se afla în a doua jumătate a clasamentului, la o distanță majoră față de liderii europeni reprezentați în *Figura 3*. Aici, Danemarca ocupă locul 3 și Irlanda locul 4, ceea ce ne arată că au o stabilitate, un echilibru economic major, o creștere economică rapidă și o atractivitate pentru investitori.

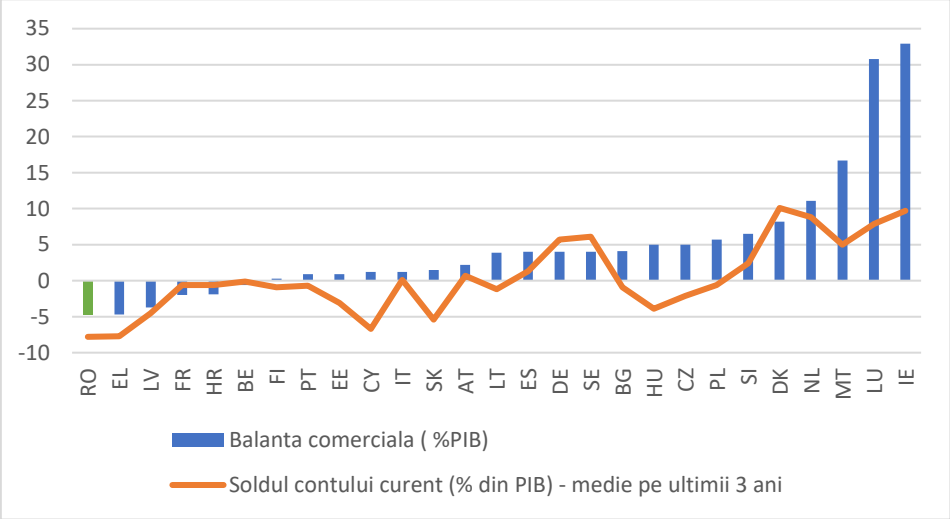


Figura 2. Soldul de cont curent si balanța comerciala (%PIB) - 2023

Sursa: Prelucrări în Microsoft Office Excel pe baza datelor Eurostat

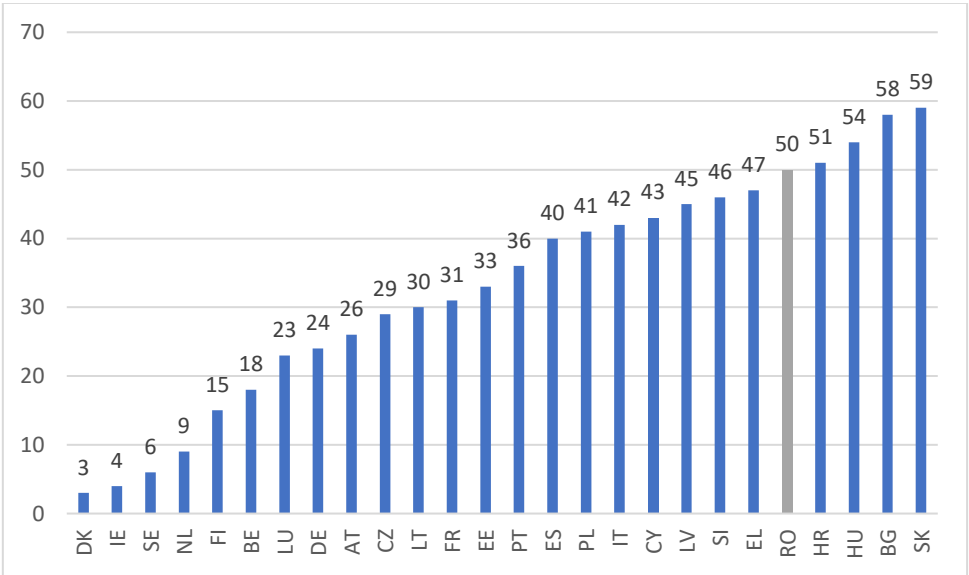


Figura 3. Loc ocupat din 67 state din perspectiva indicele competitivității

Sursa: Prelucrări în Microsoft Office Excel pe baza datelor preluate din IMD World Competitiveness Booklet 2024

Performanța economică arată capacitatea unei economii de a crea locuri de muncă, de a menține stabilitatea financiară și de a asigura un nivel de trai ridicat pentru populație. În *Figura 4*, România ne arată că deși a avut creșteri constante în ultimii ani, aceasta nu este încă suficient de performantă la nivel european în comparație cu Olanda, care are o economie foarte diversificată, cu sectoare puternice în comerț, logistică etc. De asemenea, a reușit sa atragă mari companii internaționale, în special din zona tehnologică.

Administrația publică în România încă are probleme în ceea ce privește transparența, stabilitatea și calitatea serviciilor oferite cetățenilor, comparativ cu țarile nordice cum ar fi Olanda, Irlanda și Suedia, având guverne care funcționează mai eficient și sprijină mai bine dezvoltarea economică (*Figura 5*). Pentru a crește eficiența guvernamentală, România ar trebui să simplifice birocrația, să digitalizeze serviciile publice și să creeze politici coerente, pe termen lung.

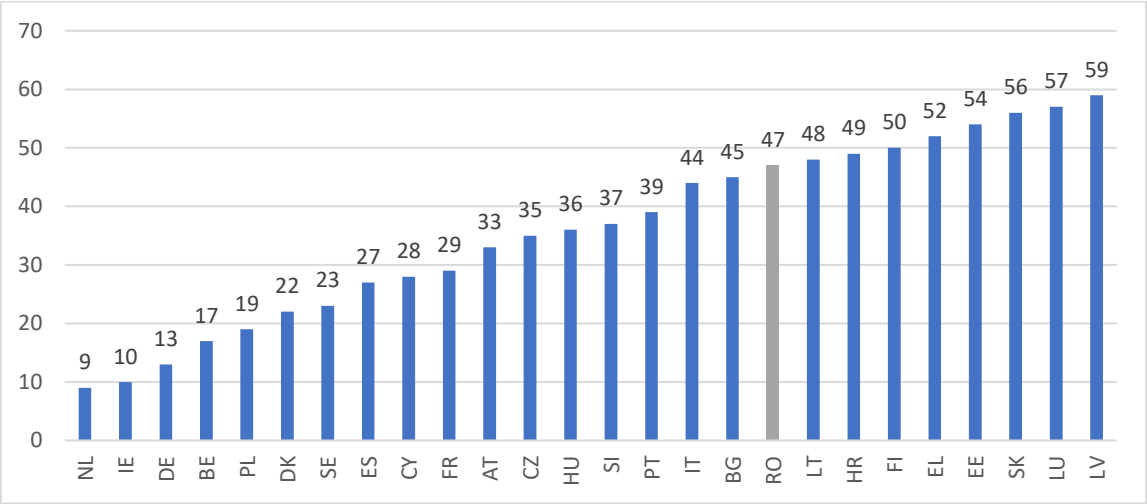


Figura 4. Loc ocupat din 67 state din perspectiva indicelui privind performanța economică

Sursa: Prelucrări în Microsoft Office Excel pe baza datelor preluate din IMD World Competitiveness Booklet 2024

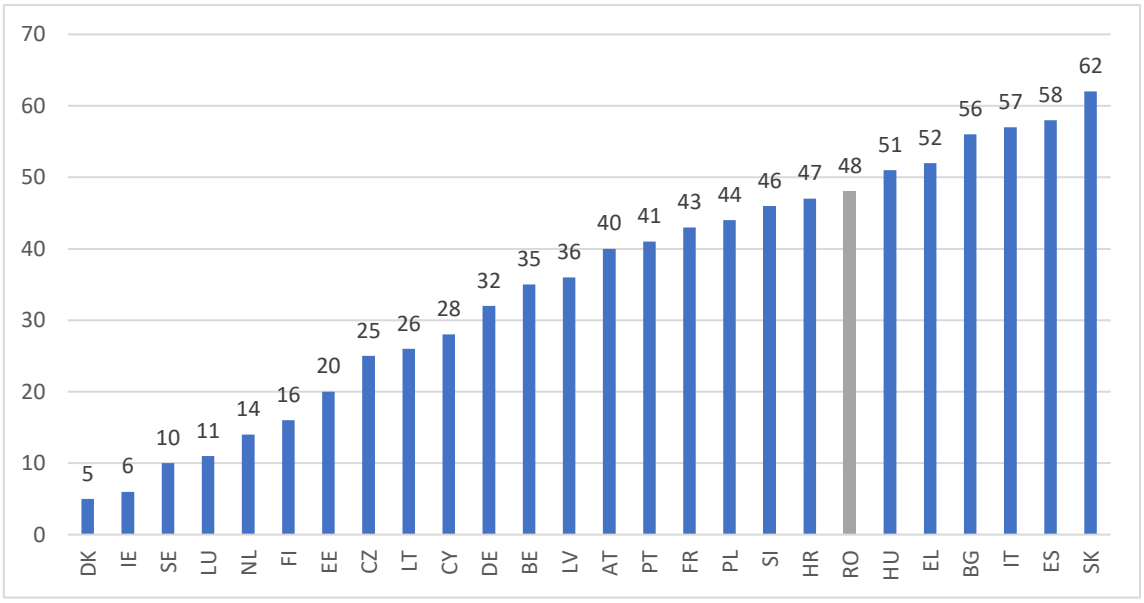


Figura 5. Loc ocupat din 67 state din perspectiva indicelui privind eficienta guvernamentala

Sursa: Prelucrări în Microsoft Office Excel pe baza datelor preluate din IMD World Competitiveness Booklet 2024

România ocupă locul 54 din 67 de state din perspectiva indicelui privind eficiența sectorului de afaceri reprezentată în *Figura 6*, ce ne arată că țara se confruntă cu o serie de dificultăți care afectează creșterea și dezvoltarea acesteia.

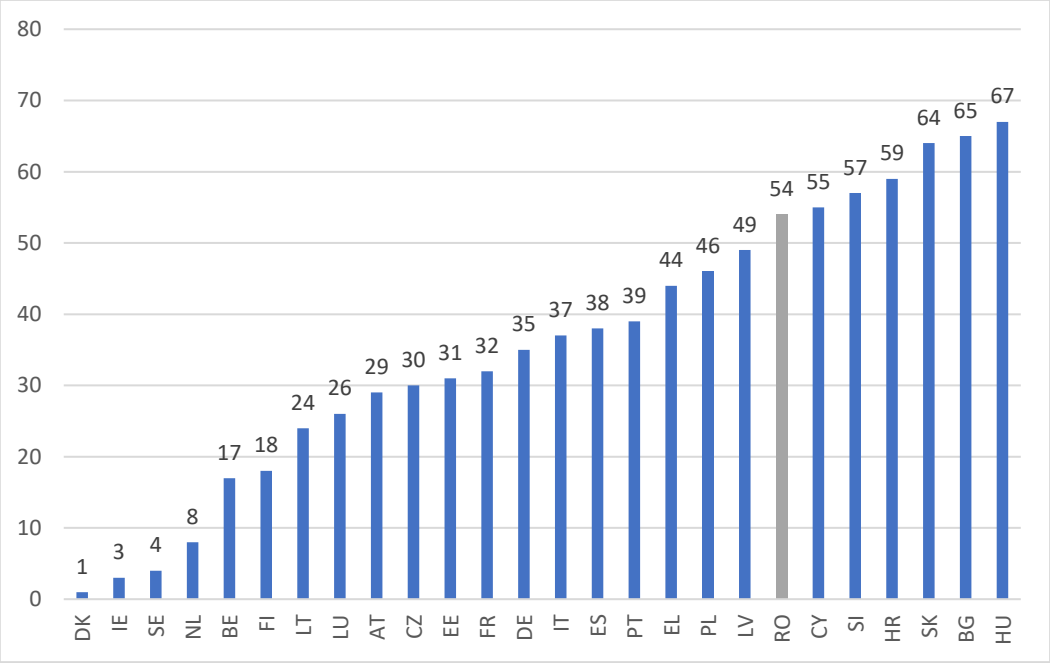


Figura 6. Loc ocupat din 67 state din perspectiva indicelui privind eficienta sectorului de afaceri

Sursa: Prelucrări în Microsoft Office Excel pe baza datelor preluate din IMD World Competitiveness Booklet 2024

Infrastructura joacă un rol esențial în competitivitatea economică, România și Danemarca fiind exemple clare de diferențe majore în acest domeniu (*Figura 7*). Danemarca se află într-o poziție favorabilă în ceea ce privește infrastructura, fiind pe primul loc. În România infrastructura rutieră este insuficient dezvoltată și ineficientă ceea ce determină costuri mai mari de transport, întârzieri și o mobilitate redusă a bunurilor și persoanelor.

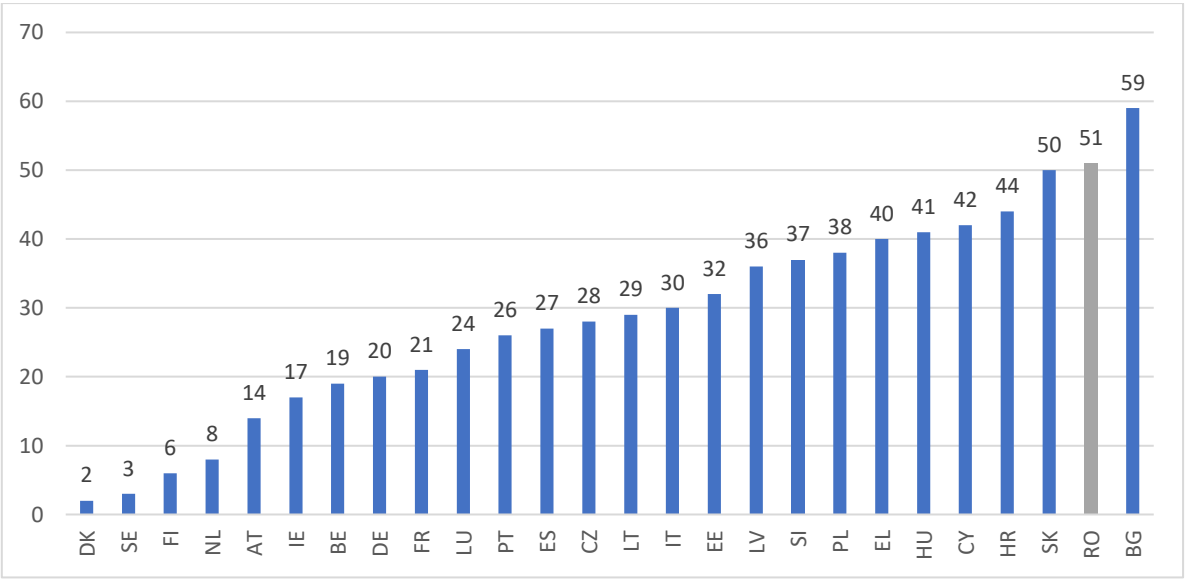


Figura 7. Loc ocupat din 67 state din perspectiva indicelui privind infrastructura

Sursa: Prelucrări în Microsoft Office Excel pe baza datelor preluate din IMD World Competitiveness Booklet 2024

Concluziile cercetării

Competitivitatea economică a României este importantă pentru dezvoltarea țării și pentru felul în care aceasta se manifestă pe piața europeană. Deși apartenența României la Uniunea Europeană a adus numeroase oportunități, cum ar fi accesul la fondurile europene, investiții și o piață comună, România încă se confruntă cu provocări mari. România se află pe locuri inferioare în clasamentele globale ale competitivității, fiind una dintre economiile cu cele mai mari dezechilibre financiare din UE. Deficitele gemene reprezintă o problemă majoră care afectează atractivitatea pentru investitori și chiar valoarea monedei naționale.

Totuși, România are și puncte forte. Sectorul de afaceri dă semne de dinamism, iar infrastructura este în dezvoltare. Cu o strategie economică mai bine gândită, investiții în educație, digitalizare și politici financiare responsabile, am putea reduce decalajele față de economiile mai avansate. Fiind o competitivitate ridicată, nu ne permitem să ne oprim din dezvoltare. România are potențial, dar progresul depinde de deciziile economice corecte, reforme eficiente și o viziune clară pentru viitor. Dacă reușim să echilibrăm finanțele țării și să investim inteligent în dezvoltare, avem șansa de a deveni un jucător mai puternic în Uniunea Europeană.

Bibliografie

- Comisia Europeană, 2022. “Competitiveness in the European Union: Annual Report”. Brussels: European Commission.
- European Commission, 2022. Romania's Economic Performance in the Context of EU Integration. Brussels: European Commission.
- Gomaa, M., 2014. Competition and Economic Growth: An Empirical Analysis with Special Reference to MENA Countries. *Topics in Middle Eastern and African Economies*, 16(2), pp. 192-213.
- IMD, 2024. “IMD World Competitiveness Booklet 2024”. pp. 68-69.
- INS, 2022. “Economic Indicators Report 2022”. Bucharest: National Institute of Statistics.
- Medeiros, V., Godoi, R., Teixeira, P., 2023. Competitiveness and its determinants: a systemic analysis for developing countries. *CEPAL Review*, No. 129.
- Romanian Ministry of Economy, 2020. Competitiveness Report: Romania's Position in the European Union. Bucharest: Ministry of Economy.
- Romanian National Institute of Statistics (INS), 2022. Economic Competitiveness and Development in Romania.
- Smith, J., 1998. “Economic Development and Competitiveness”. London: Routledge, pp. 12-15.
- Smith, J. & Adam, R., 1998. “Competitiveness in the Global Market”. New York: Springer, pp. 23-27.
- Smith, J., Johnson, L., & Taylor, M., 1998. “Strategies for Improving Competitiveness”. Cambridge: Cambridge University Press, pp. 45-48.

Rise and fall of the strongest nations – a cyclical economic phenomenon

Karina Nicoleta GRIGORE[38]
Diana MORARU[39]
Faculty of Business Administration in foreign languages

Abstract

We live in a world shaped by the ascension and collapse of many big empires. While these events happened at distinct times, in different economic contexts, economists and historians have discovered that the lifecycle of major economic powers shares common foundations. This study examines the cyclical nature of economic dominance from a historical and economic perspective, focusing on the rise and decline of some of the greatest powers. Based upon Ray Dalio's "Changing World Order" theory and incorporating insights from historian Paul Kennedy, it analyzes the factors that have shaped the trajectory of leading global economies.
The research explores the three phases of the lifecycle of an economic leader by elaborating existing theories and providing historic proof of the patterns by analyzing the cycle of the Dutch and British Empires. Furthermore, it studies the performance of the world's current powers through secondary research, aiming to determine the current position of the United States in the face of the emerging economic power – China.

1. Introduction

It is difficult to envision a strong nation collapsing. When a country is prosperous, holding a significant share of international trade, and growing its economy sustainably, driven by a high level of innovation and an efficient production system, its decline sounds far-fetched. In the face of a crisis, you would expect it to have sufficient resources and power to maintain its leading position - but, in reality, its fall is inevitable.

Today, we are facing a changing world order. Around 100 years ago, we were facing the same situation, and the more we deepen ourselves into the world's history, we can identify many times that this change has occurred.

So, what exactly is at the base of these changes in the world's leadership? There are many invisible forces involved, such as political, military, and societal. But, perhaps, the main catalysts of these changes are economic forces.

Through this study, we aim to identify the main factors that drive each phase of the cycle - the rise, the peak, and the decline, examining secondary data to provide a clear, factual perspective on the theory and how we can apply it in the current global and economic context.

2. Literature review

An overview of the cycle

Many big empires have collapsed through history, and many others have risen. These drastic events don't happen without a reason.

While one might view these phenomena as unrelated, attributable to differing causes, economists such as Ray Dalio and Paul Kennedy have identified a pattern. A cycle - or, as referred to by Ray Dalio, *The Big Cycle* - showing a tangent point between the decline of a leading nation and

[38] E-mail: grigorekarina24@stud.ase.ro
[39] E-mail: morarudiana24@stud.ase.ro

the ascension of another. A cycle with three phases, each reflecting a collection of decisions taken by all the economic agents within and outside of an economy during a certain period.

While there have been many attempts at defining the phases of this cycle, we have chosen to focus on the three phases defined by Ray Dalio – the rise, the peak, and the decline of nations.

The rise

The first phase of the cycle begins with the establishment of a new leader, usually following a crisis, such as a war. It is characterized by a period of peace, prosperity, and productivity (Dalio, 2022). This is a period of recovery for the world, when a leader is sought to bring credibility and confidence.

The country's power grows significantly in this period, on both a domestic and international scale. Domestically, we can notice heavy investment in education, which leads to a boom in innovation and new technologies being developed. This internal development of the country brings upon an increase in the level of international influence as the country begins to trade more, becoming a big economic player. As its currency becomes increasingly used in international transactions, it ultimately becomes a reserve currency for other countries, marking its complete acceptance as the world leader. (Dalio, 2022).

The peak

The peak phase is characterized by a high level of wealth and a stabilized level of high productivity. After a period where the nation develops its productive capacity and its power, the country benefits from a dominant position in the global market. We are now discussing a strong reserve currency, a great share of the international trade market, and a significant amount of foreign investments and lending.

A reserve currency implies a great position against other currencies. This makes it cheaper to import and also enables the country to sustain a high level of deficit without immediate consequences. Having a trusted currency also attracts investors, which leads to a high demand for government bonds. As a consequence, the government issues more bonds, widening the deficit gap. This excessive borrowing, motivated by the low costs of borrowing for the leading nation, deteriorates the financial health of the country in the long run. (Dalio, 2022).

At this point, the country is no longer a leader in terms of production and trade, but financially. This impression of being financially sound incentivizes those with wealth to invest and speculate, marking the rise of income inequality. (Dalio, 2022).

The decline

"Leading powers don't decline without a fight", Ray Dalio mentioned. This fight represents a fight with other countries as well as a fight within itself.

The indicators outlined in the peak phase collapse. We are now discussing a period of high debt-to-GDP ratio, civil unrest, or even civil wars, a decline in GDP, rising inflation, and a weakening currency. These internal issues put the nation in a vulnerable position, incentivizing emerging powers to attack its leadership position. Ultimately, the nation no longer has the necessary resources and stability, leading to its fall.

This period is also characterized by an attempt at stabilization. Early in its decline phase, an overstretch might occur (Kennedy, 1987). The empire reckons that it has entered its decline phase, so great efforts are made to maintain its power - often beyond its capability. "The sum total of the nation's global interests and obligations becomes larger than its power to defend them." (Kennedy, 1987, p. 275). This period leads to unsustainable commitments, either military, political, or financial, and pushes the empire to choose between two options: default on its debts or print more money. Ray

Dalio affirms that empires always choose the second option, leading to the devaluation of the currency and economic instability, causing the empire to lose its leading position on the World Order, paving the way for the rise of a new power.

3. Methodology

This study uses secondary research as its primary data collection method. It compiles qualitative historical and quantitative economic data into a comparative analysis. Any indicators, such as GDP per capita and debt-to-GDP ratios, are gathered from credible sources, i.e., Maddison Project Databases, and analyzed within the framework of Ray Dalio's theory to provide substantial support for our arguments.

4. Results and discussions

4.1 Events behind the theory

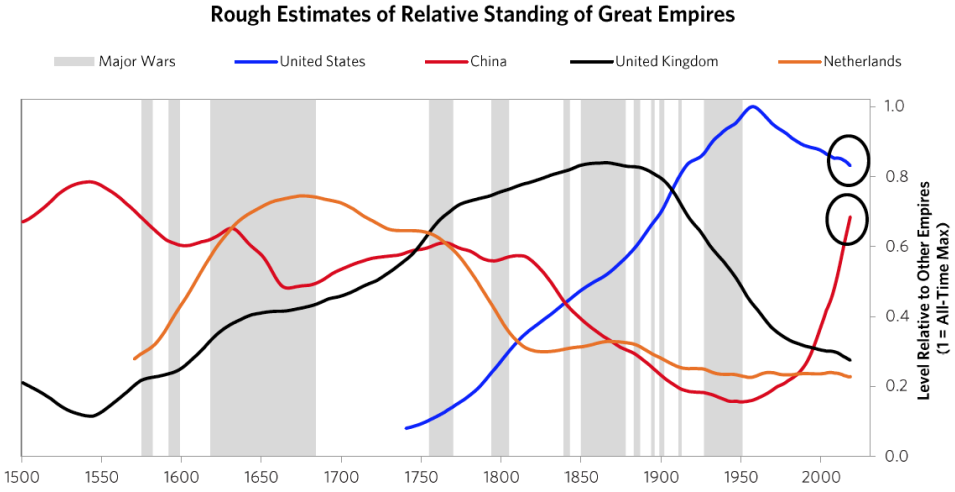


Figure 8: The cycles of the four powers analyzed

Source: Ray Dalio (2020), https://www.linkedin.com/pulse/big-cycles-over-last-500-years-ray-dalio

4.1.1 The economic boom of the Dutch and the British Empires

If we are to compare the rising phase of the Dutch Empire and the British Empire, they were both defined by periods with a great investment in education and the country's productive capacity. The rise of the Dutch Empire (early seventeenth century) was characterized by many inventions - "a quarter of all major inventions in the world", (Dalio, 2022), as well as the formation of efficient maritime networks for trading with numerous parts of Asia (Maity, 2013). This phase was also supported through the implementation of a new system, which allowed people to gain more power and to invest in joint-stock companies, leading to a rapid increase in wealth and economic power. In 1670, approaching its peak, "*the Dutch merchant marine totaled 568,000 tons of shipping—about half the European total."* (Blanning, 2008, p. 96).

The British Empire also followed this pattern. With the first Industrial Revolution came new opportunities for the British to expand their forces and their international influence. The first to adopt machinery in their manufacturing processes, the British Empire benefited from greater productivity across all sectors. With better means of production and transportation, the British benefited from a significant increase in GDP per capita, with an increase of approximately 38% over the Industrial Revolution (Maddison Project Database, n.d.) and a boost in their trade with the rest of the world.

As with the Dutch Empire, the rising phase of the British Empire reflected a great degree of innovation. For example, the invention of steam engines revolutionized the manufacturing and

agricultural industries. This increase in productivity led to a higher income level, which, ultimately, led to more funds being available for investments. The high level of investments made the British Empire an important, competitive force in the international market, allowing the British Empire to establish itself as a global power. Over the course of the Industrial Revolution (1760-1840), the British Empire held around ”two-thirds of Europe’s industrial growth of output” (Kennedy, 1987).

4.1.2 The top of the Dutch and the British Empires – the quiet before the storm

The Dutch and the British Empires were highly powerful during their peak phase. From 1650 to 1672, when the Third Anglo-Dutch War began, the Dutch Golden Age was at its top. They were trading through the Dutch East India Company (VOC), the first joint-stock company in the world (Beattie, 2024), which had “attracted roughly 6.5 million florins (the currency of the Dutch Empire) in initial capitalization from over 1800 investors” (Harreld, 2004). Meanwhile, Amsterdam had become a leading financial center, establishing its first central bank (Amsterdam Exchange Bank) and the first stock market (Amsterdam Stock Exchange). This move provided great support for its financial system and facilitated trade, as long-distance transactions could now be paid using bills of exchange that were handled by the exchange bank, but, most importantly, it opened the way for speculation on a larger scale. This led to the growth of the Dutch financial institutions and allowed investors to increase their wealth significantly, but it was not free of disadvantages.

The expansion of speculation made wealthy individuals shift their resources from trade to speculation, a transition which, gradually, weakened the balance of trade of the Dutch Empire. The rise of speculation pushed prices up and then caused sharp drops, causing economic instability. Furthermore, this phenomenon led to an increase in the wealth of some and losses for others, who were feeling market “crashes” more deeply.

In terms of public debt, tension was rising at a military level, fueling the need for higher military expenditure. However, as the private sector was entering a financial decline, the public sector struggled with insufficient savings to cover its expenses (Vries, 1997, pp. 116-124).

The period of wealth for the British Empire was the Victorian era. Characterized by a leading position in trade and finance, with the British pound as a reserve currency and London as an important financial center, the British Empire was an attractive choice for investors. Similar to the Dutch Empire, this was a phase of financial ascension. The establishment of the Bank of England (1694) was an important step in this direction.

By the beginning of the 20th century, investments from abroad accounted for 32% of national wealth, reflecting a surge in Britain’s financial sector during the peak phase. “The world had never before seen one nation committing so much of its national income and savings to foreign investment.” (Edelsein, M., 1994). This peak period (1870-1914) was not free of issues, however, as the financial soundness of the British Empire incentivized speculation. An example is the Long Depression from 1873, which occurred due to the collapse of multiple speculative markets, leading to 30 years of deflation. (Davies, 2012)This negatively affected key industries in the British economy (i.e., textiles, coal, agriculture), marking a decline in productivity. However, the financial sector of the British Empire profited from this crisis as British banks lent money all around the world, maintaining a growing leading position in the international financial market. Investments abroad surged during this time, leading to an increase in national wealth.

This major rise of the British financial market did not benefit everyone equally. While those able to increase their wealth through investments, workers dependent on the collapsing manufacturing industry experienced this period oppositely, feeling the effects of the growing unemployment rate and, subsequently, poor working conditions.

These discrepancies between the rich and the poor stayed at the forefront of the Victorian era – elites lived in great conditions and managed to maintain and increase their wealth even in the face

of the depression, whereas the poor lived and worked in miserable conditions, without a stable source of income.

These vulnerable positions for the British and the Dutch marked the onset of the fall of the empires.

4.1.3 The collapse of the Dutch and the British Empires

The Dutch Empire's decline closely followed the pattern aforementioned. By the beginning of the Anglo-Dutch war in 1672, the empire was already witnessing a decline in its productivity. However, the external conflict acted as a catalyst for its fall, overexerting the Dutch's resources through substantial military spending. The expenses were too big to be financed without borrowing, leading to a significant increase in debts.

The economic slowdown only worsened as debts continued to increase and trust in its currency decreased. Around the Fourth Anglo-Dutch War, the Dutch Empire was facing severe financial strains, unable to finance its growing debts. This forced it to resort to printing more money through the Bank of Amsterdam, ultimately leading to the devaluation of the Dutch guilder, eroding the credibility of the Dutch Empire as an economic and military power, and leading to the end of its cycle.

The British Empire's decline stretched over the period of the two World Wars. The First World War caused an increase in Britain's national debt of approximately 1039% (from £650 million before the war to £7.4 billion after it ended) (Chantrill, 2021). This sharp increase led to an inability to support its debts, forcing the British Empire to borrow from others, such as the US. This focus on military expenditure led to a decrease in GDP as the productivity of the economy began to fall, subject to rising inflation and financial instability. The Second World War followed shortly after (1939), exhausting more of the empire's resources and pushing the debt to a figure three times higher at the end of the Second World War, around £21 billion (Chantrill, 2021). This rise in debt was a critical point for the British Empire, marking its definite decline phase as it resorted to an expansionary monetary policy, trying to salvage the situation through printing more money. This decision allowed it to sustain itself financially for a short period but, ultimately, led to the devaluation of the pound sterling and an inflationary period which marked the end of the British Empire's leading position in the World Order.

As aforementioned, the cycles are interconnected. In the case of the Dutch Empire, its decline coincided with the rise of the British Empire. The decline of the British Empire set the stage for a new leading power – the US, when the dollar replaced the pound sterling as the reserve currency of the world.

4.2 A fight for dominance between the USA and China – the present and future of the World Order

In today's global economic environment, two prominent powers dictate the trajectory of international markets: the United States, which continues to be the world's leading economic force, and China, which has experienced fast development and is slowly closing the gap. This section analyzes their position in the cycle and whether there could be a possible intersection between the cycles of the USA and China, given the current global and economic context. For this analysis, we will explore the trends of relevant indicators between 2000 and recent years.

Most indicators suggest that the United States' performance is weakening. Even though it is still a global leader in finance and military power, internal pressures and external challenges are beginning to affect it negatively.

Over the recent decades, the economic trends of the United States reflect a period characterized by slower growth and growing monetary pressures. As of 2024, the GDP growth rate has slowed to 2.8% (Reuters, 2025) from 4.1% in 2000 (World Bank Group, 2023). We can also see a sharp increase in public debt, from a public debt accounting to approximately 55.6% of the GDP in

2000 (Federal Reserve Bank of St. Louis, 2025) to a value of 120.9%, in 2024 (Federal Reserve Bank of St. Louis, 2025). The decrease in output and increase in public debt indicates the early phase of the decline, implying growing concerns about long-term economic resilience and the government's capacity to finance public and military spending without exacerbating inflationary pressures, especially in the context of geopolitical tensions concerning NATO.

Other indicators, such as the share of population living in extreme poverty and the trade percentage of GDP indicate that the United States is steadily entering its decline phase. In terms of poverty, we can see an increase between 2000 and 2022 from 0.7% to 1.2% (World Bank Poverty and Inequality Platform, 2024). The increase is gradual but might reflect economic instability and rising inequality, as we can also see an increase in the income share of the richest 1% (from 17.3% in 2000 to 20.7% in 2023) (World Inequality Database, 2025). On an international plan, the United States' trade share of GDP has been relatively constant from 2000 to 2023, but we can see a slight decline (from 25.1% to 24.9%) (World Bank & OECD, 2025).

The dollar's strength as a reserve currency is also declining. In 2000, the dollar accounted for 71% of reserves. In 2022, this figure declined to 58%. While this shows a weakening of the reserve currency, it is still a considerable percentage compared to other currencies, such as China's renminbi, which only accounted for 3% (Bertaut, et al., 2023).

These indicators allow us to estimate the current position of the U.S. in the cycle, positioning it somewhere between a late peak and an early decline phase.

In contrast, China positioned itself as an emerging power, with growing figures reflecting a developed productive capacity. This is evident both domestically and on a global plan, through a rapid development of its manufacturing and financial sectors and its successful efforts to expand its global footprint.

In order to provide a clear contrast between the two, we will analyze the same indicators. China's GDP (in current US$) has spiked from a figure of 1.21 Trillion in 2000 to 17.79 Trillion in 2023. While its GDP growth has slowed down in the more recent years, China has the potential of sustaining this growth through a high level of innovation and productivity (World Bank Group, 2024).

China has managed to maintain a share of population living in extreme poverty of 0% throughout the period 2017-2022, reflecting a considerable increase in the standard of living compared to the 36.9% figure in the early 2000s and, possibly, a more equitable distribution of income.

In terms of the trade as a share of GDP, China stood at a 37.3% in 2023, outperforming the United States by a percentage of 12.4% (World Bank & OECD, 2025). Moreover, we can identify a difference of 38.2% in terms of the public debt to GDP percentage, with China's public debt accounting for 85.7% (IMF, 2024). These figures reflect a growing economy, with slowdowns that can be justified by unstable global economic and military conditions in the recent years, placing China somewhere between a late rise and an early peak.

Many economists have analyzed the direction of these two powers, claiming that the United States is approaching its collapse as the world leader and that we might enter a new world order, dominated by China (Dalio, 2022). While the indicators suggest a decline in the global power of the United States and hint at an increasingly influential China, there are many factors to be considering when outlining the cycle of a current or potential leader. For example, internal vulnerabilities, such as a declining natality rate - translating in a smaller labor force in the long run, might pose a challenge to the rapid expansion of China. Moreover, we must consider the economic contexts in which indicators shift in order to make valuable conclusions, as a period of slump might not translate to a definite decline.

Thus, we cannot determine a trajectory with certainty. While the China World Order is well-supported by data, there are two more scenarios we can consider.

4.3 Forecasts for the current and future world order

4.3.1 Scenario 1 – a prolonged life cycle

The cycle is not a definite period of time, as economic conditions and resources differ from period to period. With the development of new technologies and new means of trading, U.S. could maintain its dominant position by adopting innovative means of production and increasing its productivity through supply-side policies. This could help reduce the public debt and reinforce the United State's international position.

Another important factor in the extension of its lifecycle is its relation with its allies. Alliances such as NATO and the Quad (U.S., Japan, India, and Australia) play a major role in maintaining geopolitical and economic stability. Maintaining strong relationship with its partners and improving connections with non-allies could help it increase its share of the international market and counterbalance China's rise. Under this scenario, the United States could extend its productive capacity and influence and prolong its period of world leadership.

4.3.2 Scenario 2 – the lifecycle of a whole rather than one power

One other possibility is a shift toward a multipolar world where no individual nation dominates the global economy. Instead, power would be distributed among quite a few influential countries or blocs. Various organizations such as BRICS, ASEAN, or the European Union could decentralize global economic control, reducing reliance on a single nation. However, this would require for more autonomous formations, which will allow them to pursue common economic interests and lead to a more stable trading system. One example of a reform that would strengthen a formation's power is the euro adoption strategy in the EU. The adoption of the euro throughout the member states of the EU would allow for price stability and an exchange rate with little fluctuations and could lead to the euro potentially challenging the dollar as a reserve currency, paving the way for a new, possibly more stable, world order.

Conclusions

The world is changing constantly. Despite identifiable patterns, it is often hard to predict the exact moment a nation will fall. Economic, military, political, and social contexts change. In the 17th century, we were discussing the beginnings of global trade. We didn't have the technology we do today, or the transportation means. Today, we are discussing globalization, robots used in production, artificial intelligence – the conditions are incomparable. The world is in a continuous state of transformation and, due to its unpredictability, unforeseen events can always rise and alter the world order.

To provide more accurate projections of the world orders that will follow, we should consider the theory not only in terms of historical patterns, but also current global contexts, such as technological innovation, pressures in relation to growing environmental concerns, changing nature of the relationship between countries (i.e., globalization leading to a higher degree of interconnectedness between nations).

In this study, we've identified some of the main factors that cause the transition of powers between the phases of the cycle. We considered productivity, output, government spending, income inequality, exchange rates, and the share of the international trade market, along with many other valuable indicators. While this does not allow us to pinpoint the exact moment a nation will collapse, it serves as a "diagnosis", allowing powers to identify the early symptoms of a fall and take necessary actions.

Bibliography

- Beattie, A., 2024. Investopedia. [Online]
- Available at: https://www.investopedia.com/ask/answers/08/first-company-issue-stock-dutch-east-india.asp
- Bertaut, C., Beschwitz, B. v. & Curcuru, S., 2023. Federal Reserve. [Online]
- Available at: https://www.federalreserve.gov/econres/notes/feds-notes/the-international-role-of-the-us-dollar-post-covid-edition-20230623.html
- Blanning, T., 2008. The Pursuit of Glory. s.l.:s.n.
- Chantrill, C., 2021. Uk Public Spending. [Online]
- Available at: https://www.ukpublicspending.co.uk/uk_national_debt_chart.html
- Dalio, R., 2022. Principles by Ray Dalio. [Online]
- Available at: https://www.youtube.com/watch?v=xguam0TKMw8
- Davies, S., 2012. IEA. [Online]
- Available at: https://iea.org.uk/blog/lessons-from-the-%E2%80%98long-depression%E2%80%99
- Edelsein, M., 1994. Foreign investment and accumulation, 1860-1914. The economic history of Britain since 1700, Volume 2.
- Federal Reserve Bank of St. Louis, 2025. FRED. [Online]
- Available at: https://fred.stlouisfed.org/series/GFDEGDQ188S
- Harreld, D., 2004. EH.Net Encyclopedia. [Online]
- Available at: https://eh.net/encyclopedia/the-dutch-economy-in-the-golden-age-16th-17th-centuries/
- IMF, 2024. Trading Economics. [Online]
- Available at: https://tradingeconomics.com/china/government-debt-to-gdp
- Joseph S. Nye, 1990. Soft Power: The Means To Success In World Politics. s.l.:s.n.
- Kennedy, P., 1987. The Rise and Fall of the Great Powers. s.l.:s.n.
- Maddison Project Database, n.d. Our World in Data. [Online]
- Available at: https://ourworldindata.org/grapher/gdp-per-capita-maddison-project-database?tab=line &time=1500..latest&country=~GBR
- Maity, A., 2013. Scribd. [Online]
- Available at: https://www.scribd.com/document/183016490/Dutch-pdf

- Reuters, 2025. Reuters. [Online]
- Available at: https://www.reuters.com/markets/un-predicts-world-economic-growth-remain-28-2025-2025-01-09/
- Vries, J. d., 1997. The First Modern Economy. s.l.:s.n.
- World Bank & OECD, 2025. Our World In Data. [Online]
- Available at: https://ourworldindata.org/grapher/trade-as-share-of-gdp?tab=chart&time=2000..latest &country=CHN~USA
- World Bank Group, 2023. World Bank. [Online]
- Available at: https://data.worldbank.org/indicator/NY.GDP.MKTP.KD.ZG?locations=US
- World Bank Group, 2024. World Bank. [Online]
- Available at: https://data.worldbank.org/country/china
- World Bank Poverty and Inequality Platform, 2024. Our World In Data. [Online]
- Available at: https://ourworldindata.org/grapher/share-of-population-in-extreme-poverty?tab=chart&time=2000..latest&country=CHN~USA
- World Inequality Database, 2025. Our World In Data. [Online]
- Available at: https://ourworldindata.org/grapher/income-share-top-1-before-tax-wid-extrapolations?time=2000..latest&country=USA~CHN

Decizia de consum în cazul cumpărăturilor compulsive

Andrei-Eduard Grigoroiu[40]
Facultatea de Contabilitate și Informatică de Gestiune

Rezumat

Comportamentul consumatorului este într-o permanentă evoluție, fiind conturat de dinamism, și determină schimburi între ființele umane. Comerțul poate avea loc numai atunci când, în urma tranzacției, ambele părți (vânzător și cumpărător) își satisfac reciproc interesele.
Comportamentul consumatorului este rezultatul interacțiunii mai multor factori, aceștia fiind: percepția, imboldul, mediul înconjurător și comportamentul propriu-zis. Comportamentul consumatorilor se modifică în timp; de aceea, producătorii de produse trebuie să monitorizeze continuu clienții pentru a fi siguri că nevoile acestora au fost percepute corect.
Preferințele sunt dorințele și posibilitățile fiecărui individ pentru consumul de bunuri și servicii, în funcție de venit sau avere pentru achiziții de bunuri și servicii.

Cuvinte-cheie: comportamentul consumatorilor, comerț, cumpărător, produs, preț, venit, economic.

Introducere

Comportamentul consumatorului este o temă de discuție tot mai abordată în ultimii ani, pe fondul schimbărilor impuse de noua tehnologie, de motoarele de căutare și de globalizare, aducând modificări majore în comportamentul de consum și în modul de adoptare a deciziei de consum.

McGregor (2008) arată că educația consumatorului este una dintre temele dezbătute în literatura de specialitate, alături de politica consumatorului și științele de consum, iar *Fischer* (2011) recunoaște că politicile în domeniul educației consumatorului suferă de unele probleme în ceea ce privește punerea lor în practică.

Astfel, dacă consumatorii vor fi educați, aceștia vor avea competențele și deprinderile necesare care contribuie la conștientizarea drepturilor ce le revin prin legislația în domeniul protecției consumatorului, dar și la îmbunătățirea stilului de viață, reprezentând un avantaj personal, social și economic.

Schimbările tehnologiei au adus o varietate de schimbări în sfera mediului economic și comercial. Aceste schimbări sunt tot mai evidente în ultima perioadă, dezvoltând o nouă realitate, și anume, cea virtuală. Impactul cel mai mare îl are internetul, devenind unul din cele mai principale mijloace de comunicare și de informare a lumii contemporane.

Identificarea și expunerea topicului cercetării



Ce vor consumatorii?

Răspuns: Preferințe



Ce pot consumatorii?

Răspuns: Constrângeri



Ce fac consumatorii?

Răspuns: Alegerea combinației optime de consum

[40] E-mail: grigoroiuandrei24@stud.ase.ro

În general, oamenii au diverse și o multitudine de preferințe pentru care nu dispun întotdeauna de resursele financiare, deoarece resursele sunt limitate. Se poate spune că, pentru a scoate în evidență maximizarea utilității totale (UT), consumatorii vor alege, la un moment dat, combinația optimă care le va satisface concomitent preferințele și posibilitățile. Prolema generală a economiei constă în atenuarea tensiunii dintre nevoi și resurse.

Analiza

Cumpărarea compulsivă este situația în care o persoană achiziționează bunuri sau servicii într-un mod incontrolabil și fără un scop specific. Acest lucru îi provoacă probleme la nivel personal, cu familia și mediul său de lucru.

Cumpărarea compulsivă constă în **consumul excesiv** și din cauza impulsurilor emoționale. În acest fel, persoana cheltuiește mai mult decât poate, îndatorându-se și punându-și situația financiară în pericol.

În altă ordine de idei, individul preferă să cheltuiască în continuare, chiar dacă acest lucru înseamnă, de exemplu, că poate rămâne fără bani pentru a plăti taxele școlare ale copiilor lui.

De ce oamenii cumpără compulsiv ?

- Cumpărătorii compulsivi care fac cumpărături atunci când simt suferință emoțională;
- Cumpărătorii care își doresc să dea dovadă de un mare cheltuitor, arătând putere socială;
- Cumpărătorii care sunt atrași de prețurile mici, dar care cumpără articole de care nu au nevoie;
- Cumpărătorii cumpără doar pentru satisfacție, nu pentru a acoperi o nevoie.

Care sunt efectele cumpărăturilor compulsive?

- Persoana trăiește de obicei în datorii, cheltuind întotdeauna mai mult decât câștigă.
- Pentru cumpărătorul compulsiv, bunăstarea cumpărării poate fi aceeași cu consumul de alcool. Cu alte cuvinte, este o tulburare foarte frecventă.
- Individul poate dobândi lucruri inutile, repetate sau care nu vor fi folosite niciodată. Ceea ce îi oferă satisfacție este acțiunea de a cumpăra.

Comportamentul consumatorului atunci când cumpără un produs nou și repetat

Pe de o parte, diversificarea sortimentelor este activitatea prin care un consumator intră în mod direct cu piața pentru a se aproviziona sau pentru a diversifica stocul de produse pe care îl deține. Stocul de produse al unui consumator poate fi *programat*, adică este o activitate obișnuită, deoarece consumatorul știe exact de ce are nevoie, luând doar produsele care îi sunt strict necesare, pentru uzul propriu sau *neprogramat,* când consumatorul achiziționează produse noi, având o stare impulsivă, dând banii pe lucruri nefolositoare.

Cumpărarea datorită impulsului nu se bazează pe un anumit plan, având loc ca urmare a confruntării neașteptate cu un stimul. Astfel de cumpărături nu vizează întotdeauna faptul că consumatorul este familiarizat cu acele produse.

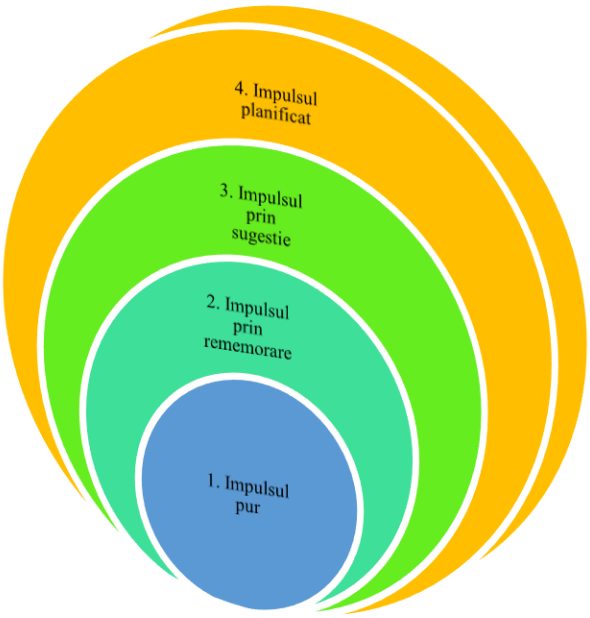


Diagrama 1. Deciziile consumatorilor

Sursa: elaborare proprie

- ***Impulsul pur*** – consumatorul cumpără bunul respectiv, deoarece observă că este un produs inedit;
- ***Impulsul prin rememorare*** – consumatorul realizează brusc faptul că a omis un produs necesar de pe lista de cumpărături;
- ***Impulsul prin sugestie*** – se aplică în cazul produselor destinate să satisfacă o nevoie/necesitate ce nu a fost resimțită anterior;
- ***Impulsul planificat*** – este situația în care consumatorul caută un anumit produs, însă poate cădea în capcana ofertelor speciale.

Studiu de caz: Analiza tendinței consumatorilor de Black Friday

Analiza pertinentă și obiectivă pe care o voi face se va desfășura pe parcursul a trei ani consecutivi, și anume: 2022, 2023, 2024.

Anul 2022 – „Fenomenul" Black Friday la eMAG

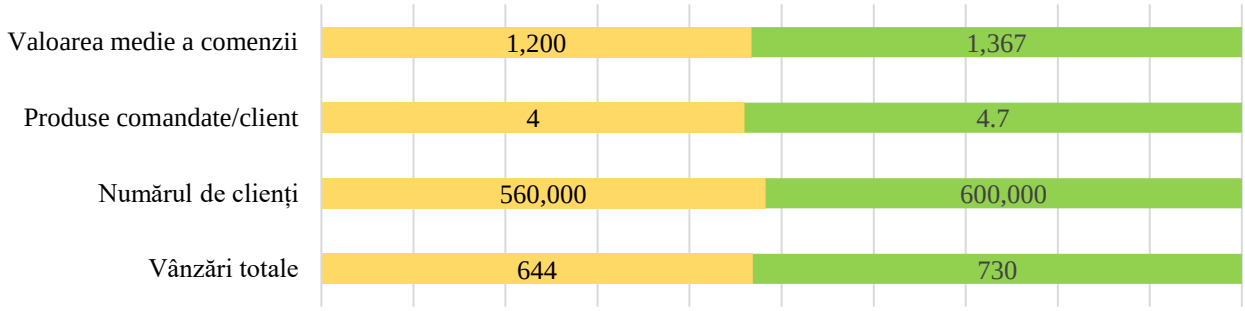
În acest an, de Black Friday au participat peste 560.000 de consumatori. Totalul cumpărăturilor efectuate de către aceștia a depășit suma de 644 milioane lei, cu aproximativ 35 de milioane lei mai mult decât anul precedent. Acest an a arătat faptul că oamenii și-au cumpărat produse de care aveau nevoie, dar și alte lucruri pe care le-au țintit, deoarece aveau o reducere semnificativă. Un lucru interesant este faptul că consumatorii au avut în medie la fiecare comandă 4 produse, în cuantum mediu de 1200 lei. Cele mai preferate produse de către consumator au fost: produsele de îngrijire personală, mobilă, electronice și electrocasnice etc. Vânzarea în rate a crescut față de 2021 cu 35%.

Anul 2023

Numărul de clienți înregistrați: 600.000, cu 40.000 mai mulți față de 2022. Veniturile companiei eMAG au fost de aproximativ 730 milioane lei. 818.000 de produse au fost vândute de către comercianți. Cifra medie este de aproximativ 7 produse adăugate în coș, de fiecare client. Făcând o analiză comparativă și cu anul 2022, preferințele consumatorilor au rămas aproape neschimbate, iar când vine vorba de acestea, ele continuă să rămână neschimbate. Astfel, peste 1 milion de produse din categoriile: băcănie, parfumuri, îngrijire personală, cosmetică au fost vândute. Clienții au dat peste 18.500 de comenzi/minut.

Anul 2024

647.000 de clienți au comandat 3,2 milioane de produse, în cuantum total de 896 milioane lei, fiind o creștere față de anul 2023 cu aproximativ 22%. În altă ordine de idei, 13.000 de producători au înregistrat vânzări cu 30% mai mari față de anul precedent. La fel ca și în anii precedenți, consumatorii nu și-au schimbat preferințele, deoarece și în anul 2024 păstrează aceeași linie constantă de produse preferate, cum ar fi: produsele de cosmetică, laptopuri, birotică, TV, mobilă etc.



	Vânzări totale	Numărul de clienți	Produse comandate/client	Valoarea medie a comenzii
2022	644	560,000	4	1,200
2023	730	600,000	4.7	1,367

2022 2023

Graficul 1. Analiză de Black Friday – eMAG
Sursa: elaborare proprie

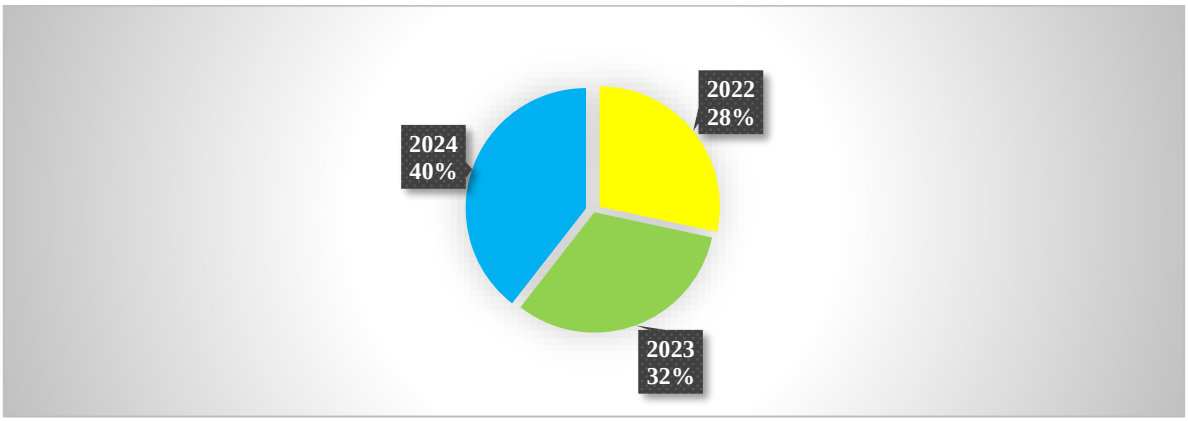


Diagrama 2. Vânzările totale, privind perioada analizată
Sursa: elaborare proprie

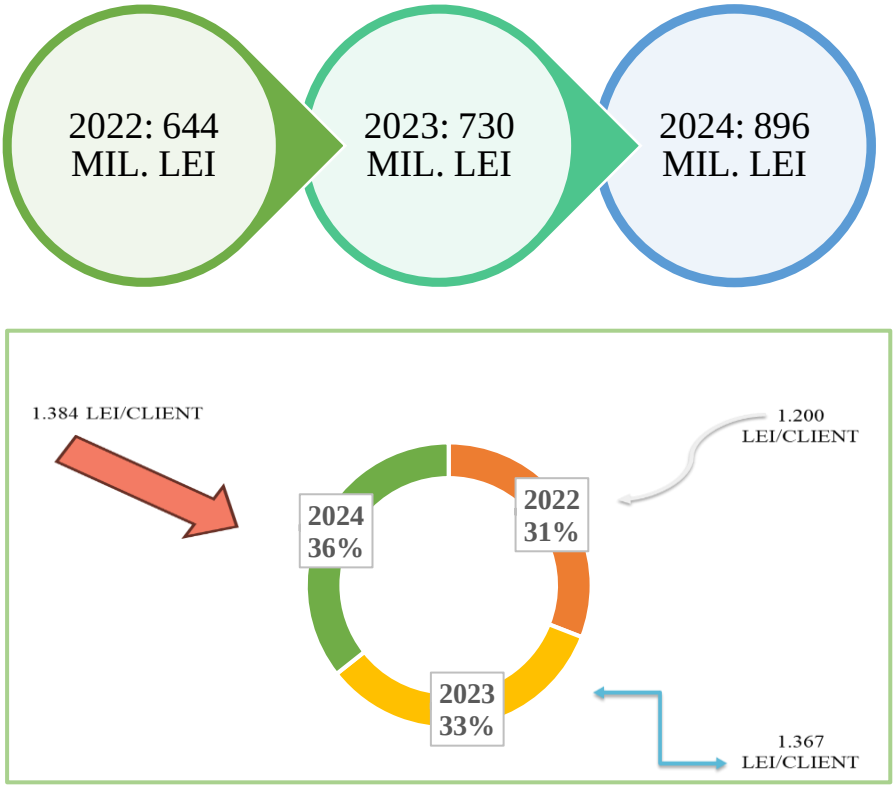
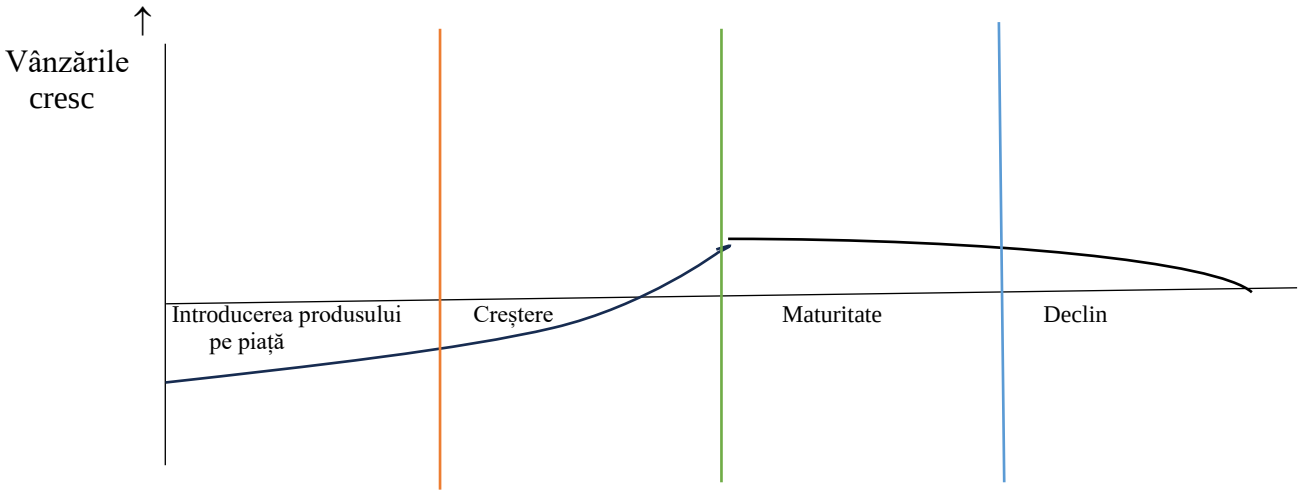


Diagrama 3. Valoarea medie a comenzii/client
Sursa: elaborare proprie



Graficul 2. Circuitul unui produs pe piață
Sursa: elaborare proprie

Concluzii, privind studiul de caz:

- **Creșterea constantă a vânzărilor și a numărului de clienți**

Vânzările au crescut în fiecare an (*de la 644 milioane lei în 2022 la 896 milioane lei în 2024*), indicând o evoluție continuă a pieței și un interes crescând din partea consumatorilor. De asemenea, numărul de clienți a crescut constant, ceea ce sugerează o atragere mai mare de noi consumatori în fiecare an.

Consumatorii sunt din ce în ce mai atrași de produsele oferite, iar brandurile reușesc să capteze mai mulți clienți în fiecare an, ceea ce poate fi un semn al unei strategii de marketing eficiente și o gamă diversificată de produse care răspund nevoilor pieței.

- **Creșterea numărului de produse comandate/client**

De la aproximativ 4 produse/client în 2022, s-a ajuns la o medie de 5 produse/client în 2024. Aceasta indică faptul că consumatorii devin mai dispuși să comande mai multe produse odată.

Acesta poate fi un semn că există o tendință spre ***cumpărături mai mari*** sau de tipul „*coșuri mari*" (***de exemplu***, *promoții sau pachete de produse*), ceea ce sugerează o schimbare a comportamentului consumatorilor.

- **Creșterea valorii medii a comenzii**

Valoarea medie a comenzii pe client a crescut constant (*de la 1.200 lei în 2022 la 1.384 lei în 2024*).

Această creștere sugerează faptul că consumatorii sunt dispuși să cheltuiască mai mult pe fiecare comandă.

- **Răspund la strategii de marketing și produsele oferite**

Creșterea continuă a vânzărilor și a numărului de clienți sugerează că ***strategiile de marketing*** și produsele oferite sunt atractive pentru consumatori.

Investițiile în campanii de marketing eficiente, inovații de produs și îmbunătățirea experienței de cumpărare ar putea fi factori importanți în atragerea unui număr din ce în ce mai mare de clienți și în creșterea valorii medii a comenzii.

CASE STUDY – *La ce se aplică toată teoria asta plictisitoare*?

- Înțelegerea dorințelor, nevoilor și obiceiurilor de consum ale clienților ajută companiile să dezvolte produse și servicii care să răspundă mai bine cerințelor pieței.

- Când știm cum și de ce cumpără consumatorii, putem personaliza mesajele și ofertele. ***De exemplu***, în marketingul digital, folosind comportamentul trecut al unui utilizator, se pot crea anunțuri și oferte personalizate, ceea ce crește șansele de conversie.

- Înțelegerea factorilor care influențează deciziile de cumpărare (***de exemplu***, *prețul, valoarea percepută, promoțiile*) pot ajuta la stabilirea unor strategii de preț eficiente.

- Analizând comportamentele și feedback-ul consumatorilor, companiile pot identifica punctele de frustrare și pot îmbunătăți experiența de cumpărare, atât online, cât și în magazine fizice.

- Cunoașterea preferințelor și comportamentelor consumatorilor ajută la programarea tendințelor viitoare, ceea ce permite firmelor să se adapteze din timp și să rămână competitive.

NEXT STEPS/(forward thinking) – *Și acum...*?

- ✓ **Implementarea educației financiare**

  În școli sau în cadrul comunităților, se pot organiza cursuri de educație financiară pentru a ajuta oamenii să înțeleagă mai bine importanța gestionării banilor și a luării unor decizii de consum conștiente.

- ✓ **Promovarea economisirii și planificării financiare**

  Oferirea de instrumente și resurse care să ajute consumatorii să își stabilească bugetele, să economisească și să ia decizii mai raționale în privința achizițiilor.

- ✓ **Stabilirea de limite personale**

  Oferirea de instrumente digitale, aplicații mobile sau metode practice pentru a ajuta consumatorii să stabilească limite clare de cheltuieli și să monitorizeze cheltuielile.

- ✓ **Crearea unei liste de cumpărături**

  Încurajarea consumatorilor să își facă o listă de cumpărături înainte de a merge la magazin sau de a naviga pe internet și să se limiteze doar la achizițiile necesare de pe acea listă.

- ✓ **Reducerea tehnicilor de vânzare** care includ un sentiment de urgență (cum ar fi reducerile limitate sau promoțiile „doar azi”).

Strategii de adaptare ale comportamentului consumatorului

Un studiu arată că 75% dintre consumatori și-au schimat obiceiurile de cumpărare, din cauza inflației. Astfel, principalele schimbări sunt: cumpărarea în cantități mai reduse (58%), o atenție mai bună asupra reducerilor/promoțiilor (55%), renunțarea la anumite categorii de produse (44%), raritatea de a cumpăra anumite produse (48%). O strategie de cumpărare este ***mindful shopping***, cu alte cuvinte cumpărăturile să fie planificate și mai atent organizate.

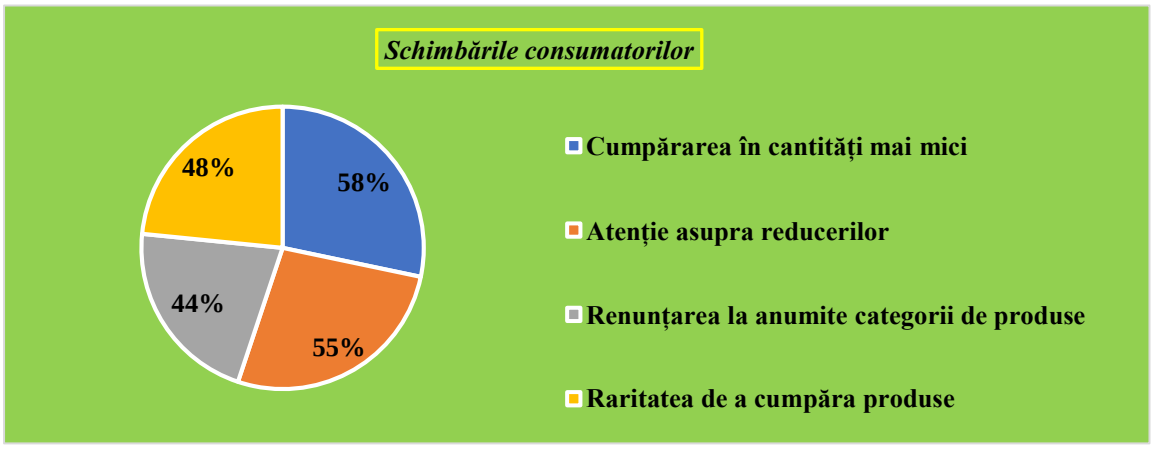


Diagrama 4. Analiza schimbărilor consumatorilor

Sursa: elaborare proprie

Concluziile cercetării

1. Mii de noi produse sunt lasate anual pe piață, având o rată de succes variabilă, în general, consumatorii nu își mai recuperează costurile de dezvoltare.
2. Consumatorii cumpără un anumit produs într-o perioadă de timp, însă atunci când va apărea un nou produs pe piață ale cărui caracteristici sunt mai bune/performante, consumatorii se vor îndrepta către noul produs.
3. Firmele/producătorii investesc un efort de cercetare considerabil în crearea noilor produse de pe piață, încercând să determine consumatorul să cumpere noul produs.
4. Produsul trebuie să aibă câteva avantaje față de produsele deja existente pe piață. Trebuie să îi ofere consumatorului o gamă de beneficii superioară, față de cele precedente.
5. Specialiștii în marketing trebuie să se asigure că există o compatibilitate a produsului, cu dorințele și stilurile de viață ale consumatorilor.

Bibliografie

- Jim Blythe, ,*Comportamentul consumatorului,* Editura Teora, 1998
- ASE București, *Economie*, Ediția a 8-a, Editura Economică, 2009, pagina 54
- Cristina Burghelea & Mirela Ionela Aceleanu, *Educația – factor determinant al situației consumatorului în era schimbărilor tehnologice*, volumul XVI, numărul 36, mai 2014
- *Comportamentul consumatorului și strategiile de adaptare în contextul creșterii prețurilor* – ISRA
- eMAG Black Friday 2024: în primele 30 de minute de la start, clienții au plasat comenzi în valoare de 220 mil. lei, în creștere cu 22% față de anul trecut - Economica.net
- Milioanele de euro încasate de eMAG într-o singură zi! Românii au epuizat stocurile de Black Friday, nu s-au mai uitat la bani - Bugetul.ro
- Black Friday la eMAG. Când va fi în 2024 ziua cu marile reduceri la site-ul de pe care au comandat 600.000 de oameni la ediția trecută – HotNews.ro
- În 2023, de Black Friday, eMAG a vândut în 10 ore cât în toată ziua de anul trecut: 2,2 milioane de produse – eMAG
- eMAG Black Friday, după trei ore: comenzi de 524 milioane de lei, cu 26% mai mult decât în 2023 – eMAG

Selling the "That girl" dream: How brands have capitalized on the viral trend

Daria-Alexandra HARABAGIU[41]
Maria Cristina OBREJA[42]
Faculty Of Business Administration In Foreign Languages

Abstract.

The "That Girl" trend came out in early 2020 during the COVID-19 pandemic, providing a privileged segment of society with the chance to take a step back and change their daily habits in order to become a healthier, more confident version of themselves, turning a moment of crisis into a time for reflection. This paper aims to explore the influences of the "That Girl" trend on the economy, exploring different concepts like marketing strategies, demand shifts and price elasticity. By focusing on how the trend has been adopted by various companies, this research analyzes the adjustments implemented, such as product development and consumer targeting, to make use of a growing trend. The analysis shows how businesses have capitalized on a phenomenon, leveraging it to increase profitability. Moreover, the paper offers valuable insights into the role of influencers and social media in promoting the trend, focusing on how exclusivity marketing has changed consumer behaviour, by conducting quantitative research.

Keywords: that girl, social media, consumer behavior, exclusive marketing, trends, influencer

1. Introduction

Generation Z has been the one that has lived the perfect lifestyle, always telling their stories through Instagram posts, TikTok Daily vlogs and Pinterest visuals, but does this mean that the life they are portraying is the ideal one? This paper is going to analyze how social media creates different trends that most people from Generation Z take part in and will try to take a deeper look at the impact of one specific trend that is still going on, with no prediction of going away too soon. The "That Girl" trend has emerged unintentionally, with the best reasoning and no expectations to have the big success that it did; however, it has managed to offer a new perspective in the digital marketing world. While it promotes positive habits such as organization, self-care and a healthy lifestyle, the trend also raises concerns about economic accessibility and societal pressures. This paper delves into the economic and social implications of the "That Girl" trend, examining how marketing strategies and public opinions shape consumer behavior.

2. Literature review

Origins and evolution of the trend

The "That Girl" aesthetic emerged in 2020 at the beginning of the Coronavirus pandemic, when an opportunity presented itself for a privileged sector of society to focus on their self improvement, turning a devastating world event into a time for reflection and leisure activities. After the initial shock of the pandemic was over, in the summer of 2020 productivity videos labeled #ThatGirl started flooding the internet (Golden, 2023).

[41] E-mail: harabagiudaria24@stud.ase.ro
[42] E-mail: obrejamaria24@stud.ase.ro

The “That Girl” movement can be considered a rebranding of the popular phenomenon “It Girl”, which was first used in the 1920s to talk about the famous actress Clara Bow after the release of her movie “It” in 1927. This figure was to have an enduring, or at least recurrent, media future. Over time, the “It Girl” label evolved, often referring to an attractive young woman who was stylish, trendy and admired by the media. Similarly, the “That Girl” phenomenon describes a woman who has a very aesthetically curated image, propagated through social media platforms. This progression illustrates the cyclical nature of fashion trends that resurface to align with modern concepts. As noted in Vogue Business (2024), it is very likely for old trends to make a comeback, as designers bring a fresh perspective and reinterpret old ideas to appeal to the contemporary world. At the same time, we can observe that these trends are targeted especially towards young women, reinforcing specific ideas of femininity and attractiveness. Throughout the years, beauty standards kept evolving and changing, and the public kept adapting as well did the brands that started capitalizing on women’s insecurities, coming up with ideas to “fix” them. “Beauty standards are often used in marketing as a powerful tool to influence consumer behavior. Advertisers often capitalize on society's perceptions of beauty by using images that conform to prevailing ideals of beauty to create a desired impression.” (Viktorovna, 2024). Companies keep releasing all sorts of products and marketing them as a tool to help them fit into the continuously changing beauty standards. In 2024, The Guardian published an article titled “I want to ignore beauty culture. But I’ll never get anywhere if I don’t look a certain way” which explained how some women feel accomplished after spending a lot of time, money and energy into their looks in order to reach the specific standards, while others experience feelings of low self-esteem caused by the pressure to maintain a certain image. “Of the over 3,200 people polled, about 60% identify as average- or below-average looking, of whom 74% still find their lives ‘fulfilling’. While 41% of total respondents believe their appearance *has* positively impacted their economic opportunities, only 27% feel good about the amount of time and brain space they’ve dedicated to cosmetic pursuits. The large majority of those surveyed doubt the benefits of beauty are worth that cost.” (The Guardian, 2024). This difference of opinion highlights how societal expectations can affect personal well-being, but also explains how the companies are searching for sensitive points in order to create more profitability.

A typical video shows “a day in the life” of a woman in her late teens or early twenties waking up as early as 5 am, heading to the kitchen and cooking a healthy breakfast, which is either an avocado toast or an açai bowl. Afterwards, she is preparing her signature vanilla matcha latte with vegan milk that she drinks while journaling or reading. Then, “That Girl” gets ready to go to her reformer Pilates class that she attends 5 times a week, she puts her hair up in a slicked back bun and does her signature natural, glowy makeup. When she gets home, she does her homework or studies using her aesthetically pleasing, colour-coordinated notes. She cooks another nutritious, yet presentable dish. “That Girl” ends her night by doing her 10 step skincare routine and getting into her silk pyjamas.

These videos essentially serve as a guidebook for viewers to become their happiest, most productive selves. The rapid commercial success was determined by social media platforms, which have transformed it from a simple micro-trend into a widespread commercial movement. Another factor that played an essential part into the rise of this trend is the accessibility of these platforms, which allows users to engage with “That Girl” content on a daily basis and, shaping their purchasing decisions. Additionally, brands started positioning their products as essential components of this lifestyle by using influencer collaborations, targeted ads and sponsored posts. Besides consuming content traditionally, social media also allows users to interact with each other, exchange opinions, information, create and share content, which opens the possibility for companies to continuously interact with customers. “The functionality of social media platforms can be understood by looking

at seven essential components: Identity, Conversation, Exchange, Presence, Relationships, Reputation, and Groups", as seen in Figure 1 (Kietzmann et al., 2011).

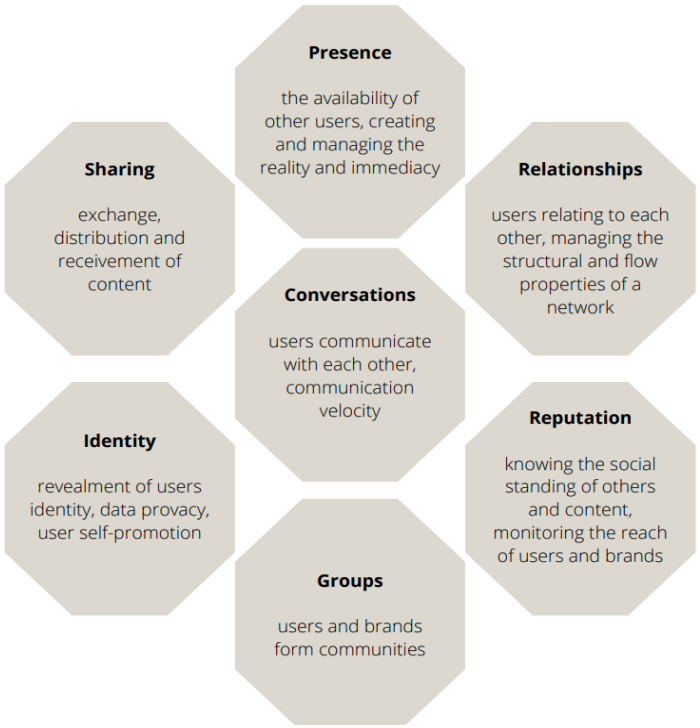


Figure 1. Social Media Functionality and Implications

Source: Anna-Lena Karst, Laura Katharina Trabold (2024), based on Kietzman et al. (2011)

This commercialization has raised concerns about promoting unrealistic standards and supporting consumerism. The trend encourages the public to buy specific products with the sole purpose to achieve the "That Girl" image, giving the upper class a clear advantage and leading to feelings of inadequacy among the lower class (Cijsouw, 2022). Additionally, the emphasis on a curated lifestyle may overshadow the original intent of promoting genuine well-being and self-care.

Demand shifts: How consumer preferences changed due to the trend

With the rise of social media influencers who promote an opulent lifestyle, the consumers' desire for status has impacted the demand for personal luxury goods market. This market has increased its revenue steadily over the past decade with an annual growth rate of 3.22% (Statista, 2024), making it the second-largest segment of the luxury industry (Sabanoglu, 2024). The personal care and beauty industry is on the first place in the global wellness economy, as seen in Figure 2. According to an article published by Forbes and titled "16 Big Shifts In Consumer Behaviour That Are Impacting Marketing Today" (2024), over the past few years consumers have changed their purchasing decisions due to technological advances and societal values. Therefore, they now seek authenticity, and they crave a connection with brands, but also rely on fellow consumers, which drives companies to collaborate more and more with influencers to integrate their products into their ideal lifestyle and inspire people to buy them. Moreover, individuals nowadays have shorter attention spans, thus they prefer campaigns that are short, crisp and engaging. The "That Girl" trend thrives on aesthetically pleasing, easily consumable content, making platforms like TikTok and Instagram Reels the perfect space for brands to promote their products in an aspirational yet attainable way.



Figure 2 Global Wellness Economy in 2022

Source: Global Wellness Institute (2023)

Rooted in self-improvement, productivity and minimalism, this movement encourages consumers to purchase specific categories of goods to maintain their idealized self-image. As a result, industries such as beauty, wellness, fashion and high-tech skincare devices have seen a rise in demand for products that embody the "That Girl" aesthetic. The constant proliferation of "clean" beauty led to a rise in popularity for organic skincare, supplements and high-end wellness brands, prioritizing natural ingredients, cruelty-free certifications and sustainability. The global beauty and personal care market is projected to generate approximately $677.19 billion in revenue by 2025, with an expected annual growth rate of 3.37% from 2025 to 2030 (Statista). The European beauty and personal care products market is expected to grow at a CAGR of 6.2% from 2024 to 2030, driven by a growing inclination toward natural and vegan cosmetics (Grand View Research). The global wellness economy market size is expected to grow at a CAGR of 8.6% from 2023 to 2027, as seen in Figure 3.

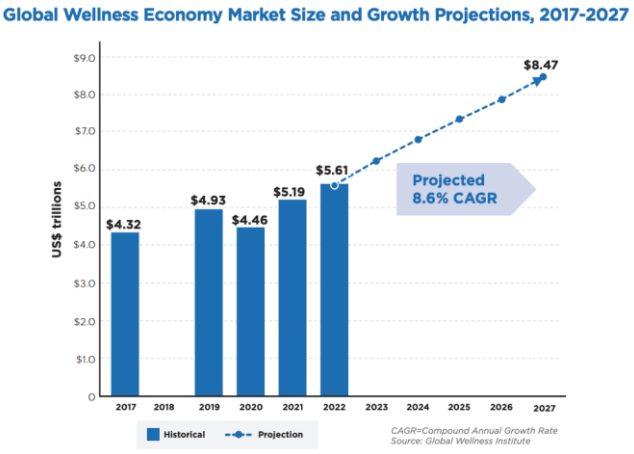


Figure 3 Global Wellness Economy Market Size and Growth Projections, 2017-2027

Source: Global Wellness Institute (2023)

Price elasticity: Are "That Girl" products luxury goods or everyday essentials?

The "That Girl" trend has drawn attention to many products, the main industries that have benefited from this phenomenon being the beauty and wellness sector. Although these two categories are usually used by the average consumer, the specific products that have been promoted are not, and so they could be classified as luxury goods.

A luxury good is defined as a good for which the increase in income generates a proportionally increasing demand, being known to be products that have a high income elasticity of demand. This category of goods is greatly desired by consumers; however, it cannot be classified as a necessity, not being able to offer a different type of quality or benefit. “Theory of the Leisure Class” by Thorstein Veblen was the first paper that approached the hypothesis that products are not bought only for their functionality but rather for the emotional aspects that can be determined, such as a greater social status or individual validation (Veblen, 1899). Thus, as Daniel Piette, an LVMH executive, told Forbes in 1997, affirming, “Luxury is crossing all age, racial, geographic, and economic brackets,” the high-end items are a way of distinguishing between people, the emotional exceeding the rational.

Kimberly Caserta explores in her study “Luxury Good Demand” how Veblen’s theory has changed within the past decade and the factors that have been firstly introduced in economics, such as social competition, that have been impacted by digitalization and consumers not being influenced by the people from their circle but through magazines, TV, and now social media platforms (Caserta, 2008). This means that the pressure on the individual to fit in with high society has increased, this having a direct impact on the demand for luxury goods.

Thus, the marketing behind this trend created a new opportunity for the businesses to sell more through the influencers who succeeded in portraying this luxurious lifestyle as a necessity to fit in society, which has a direct impact on the willingness of customers to purchase them. Even though the promoted products should have an elastic demand due to the fact that they should be easily replaced, especially when discussing a change in price, they switched to a more inelastic demand from the perspective that users of social media have been prepared to pay more just to obtain this new status.

Marketing strategies in shaping purchasing decisions

Marketing is a large domain that has as the main objective finding a targeted audience and understanding the mentalities of it as to be able to deliver the best product. The American Marketing Association (AMA) defines marketing as "the activity, set of institutions, and processes for creating, communicating, delivering, and exchanging offerings that have value for customers, clients, partners, and society at large" (Mariadoss, 2015). Being defined as such, it is clear that this area of study is a broad one that is evolving constantly and so more areas have arisen from this main concept, nonetheless the most influential form of marketing being the digital one. The main forms of marketing that this study is going to approach are digital marketing and word of mouth marketing, as they have the largest impact when it comes to how social media platforms manage to distort the public’s opinion.

Digital marketing is characterized as a way for businesses to promote their products and services on social media platforms in the interest of creating a stronger and more reliable connection with the potential customers (Roy et al., 2019; Stephen, 2016). The main advantage that this way of marketing created was the dynamism of the market, providing a form of two-way communication between the brands and the customers, allowing users to express their views with the content they see. This way, digital marketing is able to provide businesses immediate feedback and vast geographical reach with limited efforts (Syahril et al., 2022).

Being defined as a form of communication in which individuals exchange information regarding different products or services based on their personal opinions (Alwan and Alshurideh, 2022), Word-of-Mouth marketing is essential when it comes to businesses creating an image of their brand, the vast majority of them trying to minimize as much as possible the negative feedback, as it

can be crucial. Loudon and Bitta (1994) says: "When consumers spread negative word-of-mouth communication over dissatisfaction with a product or over a question or complaint that is ignored or unsatisfactorily resolved by the marketer, the effect may be quite damaging". This statement exceeds in explaining the power that this form of communication can have over a company, due to the fact that it is the only form of marketing that can ensure credibility and trust among the customers. Originally being used only in direct conversations, the Word-of-Mouth communication extended with technological advancements, being the key principle in advertising on social media platforms. When different customers post their feedback on these networking sites they reflect in shaping consumer behaviour, most of potential customers being more driven to make that acquisition.

The role of influencer collaborations in driving sales

Influencers have a crucial impact in shaping trends and driving sales through their authenticity and engagement. They create a parasocial relationship with their audience through comments and responses which are limited two-way communications, making them perceived as trustworthy. With millions of social media users daily, "influencer marketing has become one of the most popular and effective forms of online marketing" (Statista, 2024). This can be seen by the increasing worldwide market value of influencer marketing which consisted of 21.1 billion U.S. dollars in 2023 (Statista, 2023). Additionally, the global influencer marketing spending amounted to 34.08 billion U.S. dollars in 2023 (Statista, 2023). Therefore, the ad spending on influencer advertising shows an annual growth rate of 11.06% and leads to a projected market volume of 52 billion U.S. dollars by 2028 (Statista, 2023). According to an article published by Forbes (2023), in 2022 influencers sold $3.6 billion worth of goods, the most bought one being the Dyson Airwrap.

Perceived by most people only as a way of maintaining an efficient communication, social media platforms are seen by the marketing specialists as the most important and strategic tools. Platforms like Facebook, Instagram, Pinterest and TikTok are known to be key actors when it comes to creating a name brand or a campaign for a new product. Acknowledging the fact that "Ideas and products and messages and behaviours spread just like viruses do" (Gladwell, 2000), the marketing specialists took advantage of social media platforms to spread their messages easily and to have a larger impact on the audience. What happened was that a new way of communication has been discovered and has been explored, the market starting to interact in other ways, different from the typical ads. Social media platforms let both businesses and consumers interact and present their points of view, which encourages the dynamism of the market.

The main purpose of the exclusivity market is to create the illusion of selectiveness, achieving to transform common products into indispensable ones, that cannot be obtained by the normal person (Upshaw, 2014). This desire that is generated by businesses that their products can offer a different social status to its customers, has been mastered in this generation, the sense of luxury and scarcity being key elements that have influenced the impulsive purchases. Apart from the basics of economics, supply and demand, what happened was that a new variable has been introduced in this function, how the products have been perceived by the audience has become more relevant in increasing the sales of a company. This specific type of marketing managed to incorporate emotional connection with a product, similarly to the main luxury brands, exclusivity marketing having an enormous impact on the customers. In essence, the main concept that this whole strategy is based on is the limited access to the product, which creates in each viewer the fear of missing out. By relying on this psychological impact, desire and social status, this way of marketing is attracting numerous potential customers.

3. Methodology

The objectives of the research are identifying which aspects affect consumer behaviour when purchasing products associated with the “That Girl” trend, and to what extent does social media and influencer marketing have an effect on this. The purpose of the research is to identify the theoretical framework that relates to buying behaviour of goods promoted around this trend through secondary sources, and try to provide answers to the research questions by conducting a survey, which supports our hypotheses. In the case of “That Girl”-associated products and consumers’ attitude towards them, a quantitative method can be used to acquire certain findings.

This study investigates the economic impact of the “That Girl” trend in relation with key variables such as but not limited to spending behaviour, consumer demand, price elasticity and influencer impact through four key hypotheses:

H1: The rise of the “That Girl” trend has led to a significant increase in consumer demand for products associated with the trend.

H2: Increased engagement with “That Girl” content on social media is associated with higher monthly expenditure on beauty and wellness products.

H3: Consumers exhibit insensitivity to price changes in products associated with the “That Girl” lifestyle, affecting their purchasing decisions.

H4: Influencers embodying the “That Girl” aesthetic significantly impact consumers' purchasing decisions regarding related products.

We collected the primary data by conducting a survey using self-administered questionnaires to collect data from a targeted population. A structured questionnaire was developed to gather numerical data from participants. The survey followed a logical structure by first asking basic questions about the respondents’ age and monthly income in order to acquire a general overview of what the sample group is like. The basic questions were followed by topics more related to the respondents’ spending habits on goods related to the trend, asking them to specify which categories they spend the most on. Subsequently, questions about how sensitive they are to a change in price when purchasing “That Girl”-associated products were posed in order to investigate if the demand for these is elastic or inelastic. The participants were also asked if they bought a product recommended by an influencer embodying the “That Girl” lifestyle on social media, in order to examine whether influencer marketing is valuable for this trend. The survey included multiple-choice questions, as well as Linkert scale ratings designed to quantify attitudes, behaviours, and purchasing decisions related to the "That Girl" trend. The questionnaire was distributed online to ensure a wide reach and convenience for participants. The data collection process was kept confidential and anonymous. All participants gave their consent and took part in this research without being given any incentives, while being guaranteed confidentiality and anonymity.

Participants were recruited using purposive sampling to ensure they meet the study criteria. For the sample size of 162, there is a confidence level of 85%, with a margin of error of 5.54%. The total number of responses were provided by Romanian female participants with ages between 14 and 25, who are active users of social media platforms such as TikTok, Instagram, Youtube and Pinterest and have been exposed to or engaged with “That Girl” content. Table 1 gives an inclusive depiction of respondents’ demographic characteristics.

Table 1. Demographic Characteristics of Participants

	Demographic	Frequency	Percentage (%)
Gender	Female	162	100
Age	14-17	38	23.5
	18-21	93	57.4
	22-25	31	19.1
Monthly Income	<1000 lei	61	37.7
	1000-2000 lei	41	25.3
	2000-3000lei	25	15.4
	>3000 lei	35	21.6

Source: Authors' calculations using the questionnaire data

4. Results and discussions

According to Figure 4, the majority of respondents set aside between 200 and 1000 lei per month to maintain this ideal lifestyle. Since over 76% of participants fall within this spending range, it reinforces the idea that the trend sustains high consumer demand for beauty and wellness products (H1 supported). This consistent financial commitment indicates that the trend is not just a passing phase but a deeply ingrained consumer behaviour.

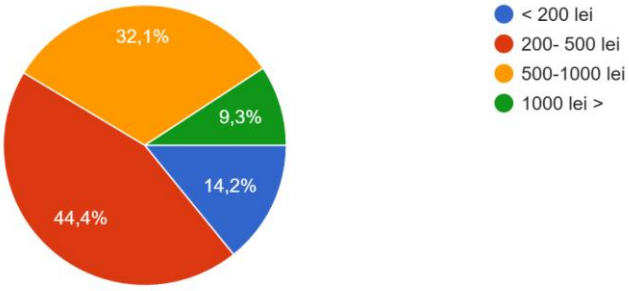


Figure 4. Monthly spending to maintain the "That Girl" lifestyle

Source: Authors' calculations using the questionnaire data

Looking at Figure 5, the majority of consumers spend their money on makeup (81.5%) and skincare (74.1%), confirming that the beauty industry benefits the most. Additionally, brand clothing (59.3%) and perfumes (41.4%) attract significant spending, while Pilates-related products (25.9%) and supplements (21.6%) exhibit lower demand, which suggests that respondents are more focused on aesthetics rather than deeper wellness investments. The data strongly supports H1, as it points out an increased demand for specific product categories as a result of the trend.

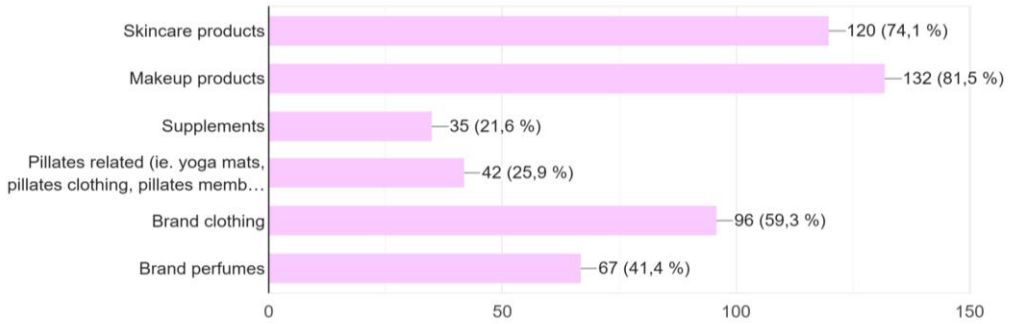


Figure 5. Demand for different product categories

Source: Authors' calculations using the questionnaire data

Spending frequency analysis in Figure 6 shows that most participants buy "That Girl"-related products monthly (56.8%), with a small percentage buying weekly (14.8%). This suggests that the trend fosters habitual spending patterns. Since social media is what keeps the trend alive, H2 is supported by the correlation between monthly purchases and ongoing exposure to influencers.

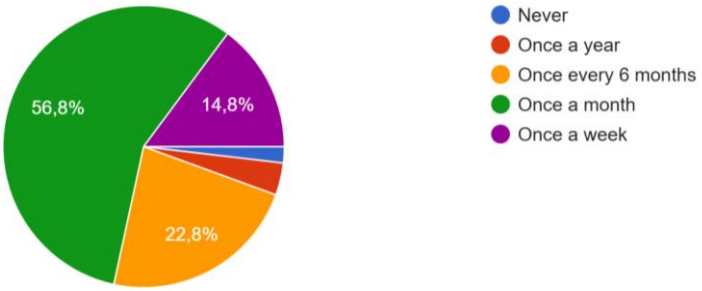


Figure 6. The consistency of purchasing "That Girl"-related products

Source: Authors' calculations using the questionnaire data

The conducting research has also shown valuable information regarding the price sensitivity. As shown in Figure 7, almost half of the participants (46.3%) start to reconsider their future purchases when an increase in price occurs, while 37% are not affected by the higher costs. A smaller percentage (13.6%) have stated that they do not notice price changes, suggesting a moderate level of price sensitivity, where only a few consumers are decisive in their purchases.



Figure 7. Price sensitivity of "That Girl"-associated products

Source: Authors' calculations using the questionnaire data

The reaction to a 10% increase in price shown in Figure 8 has further analyzed the consumers' behaviour which concluded that 34.6% will continue to purchase the product despite the changes of price, however 47.5% become more conscious, starting to reconsider, but not completely abandoning the idea of a new acquisition. This suggests that H3 is only partially supported, as only few consumers show insensitivity when it comes to price changes, while the main majority adjust their preferences based on the cost fluctuations.

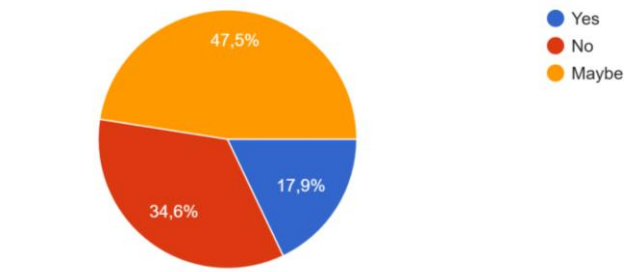


Figure 8. The effect of a 10% increase in price

Source: Authors' calculations using the questionnaire data

The implications of social media influencers are visible in Figure 9, where participants express their views on the impact that they have on their purchases. Remarking that only a small percentage (6.2%) claim that influencers have no impact, while the majority acknowledged it, rating the influence between 3 and 5 on a 5-point scale. This confirms H4, suggesting that social media plays a key role through the influencers when it comes to decision making of the potential customers.

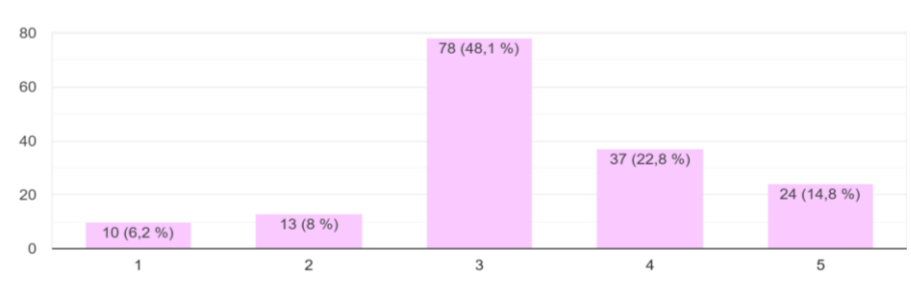


Figure 9. The impact of influencers on consumers' behaviour

Source: Authors' calculations using the questionnaire data

Overall, the data collected confirms the importance of the "That Girl" trend and the economic impact that it had over the consumers' behaviour, the industries that benefited the most from it being the beauty and the fashion sector. The findings confirm H1, H2 and H4, while H3 is only partially confirmed, implying that further research should be conducted on how the income levels affect price sensitivity.

Conclusion

The paper examined the economic impact of the "That Girl" trend, focusing on Consumer Spending, Product Demand, Price Sensitivity, and the role of influencer marketing in driving sales among female Romanian consumers from Generation Z. The literature review presented how social media led to the appearance of a new way of marketing that helped businesses in reaching easier their targeted audience, but also how the "That Girl" trend succeeded in changing the consumers' behaviour. Our research showed how females from Generation Z have been heavily influenced in

purchasing specific products, which led to an increase in sales and consistent spending, benefiting industries such as fashion and beauty. Our findings also imply that influencers play a crucial role in adjusting the preferences of customers, being the ones that directly influence future purchases. Nevertheless, this study has certain limitations, such as not being able to analyze the price sensitivity in relation to income and other purchasing habits of the participants.

References

- Golden, Serena Renay. *Marketing. "That Girl" and the commodification of perfect womanhood on TikTok.* (2023)
- Vogue Business 2024 https://www.voguebusiness.com/story/fashion/how-do-trends-happen?utm_ source=chatgpt.com
- Viktorovna, Suvorova Tatiana. *Managing brand positioning on the internet among rapidly developing beauty standards.* Журнал «Human Progress» http://progress-human. com 10.3 (2024)
- The Guardian https://www.theguardian.com/lifeandstyle/2024/nov/27/cost-of-beauty-culture-benefits
- Trabold, Laura Katharina, and Anna-Lena Karst. *Navigating Influence–Consumer Purchase Intentions for Luxury Goods on TikTok: An Experimental Research of the Influence of Social Proof Metrics and Influencer Credibility on Consumers.* (2024) https://www.diva-portal.org/smash/get/diva2:1868689/FULLTEXT01.pdf
- Kietzmann, J. H., Hermkens, K., McCarthy, I. P., & Silvestre, B. S. (2011). *Social media? Get serious! Understanding the functional building blocks of social media. Business Horizons*, 54(3), 241–251. https://doi.org/10.1016/j.bushor.2011.01.005
- Cijsouw, Isabelle Celine. *Becoming that girl: commodified self-actualization on TikTok*. (2022)
- Sabanoglu, T. (2024). Global personal luxury goods industry—Statistics & facts. Statista. https://www.statista.com/topics/1110/global-luxury-goodsindustry/#topicOverview
- Statista (2024). Luxury Goods—Worldwide https://www.statista.com/outlook/cmo/luxury-goods/worldwideama
- Forbes (2024) https://www.forbes.com/councils/forbesagencycouncil/2024/06/27/16-big-shifts-in-consumer-behavior-that-are-impacting-marketing-today/
- Statista (2024). Beauty & Personal Care https://www.statista.com/outlook/cmo/beauty-personal-care/worldwide
- Grand View Research https://www.grandviewresearch.com/horizon/outlook/beauty-and-personal-care-products-market/europe
- Veblen, Thorstein. *The theory of the leisure class*. (1899)
- Forbes (1997) https://www.forbes.com/forbes/1997/0602/5911080a.html
- Caserta, Kimberly, and R. Murphy. *Luxury Good Demand*. Discussions, Boston College (2009): 44-52

- American Marketing Association (2015) https://www.ama.org/the-definition-of-marketing-what-is-marketing/
- Syahril, S., Sihotang, M., Hadinegoro, R., Sulastri, E., Rochmad, I., Cahyono, Y., & Purwanto, A. (2022). *Hospitals Customer e-loyalty: How The Role of e-service quality, e-recovery service quality and e-satisfaction?*. UJoST-Universal Journal of Science and Technology, 1 (1), 23-27.
- Su, Na, Babu John Mariadoss, and Dennis Reynolds. *Friendship on social networking sites: Improving relationships between hotel brands and consumers*. International Journal of Hospitality Management 51 (2015): 76-86
- Alwan, Maher, and Muhammad Turki Alshurideh. *The effect of digital marketing on purchase intention: Moderating effect of brand equity*. International Journal of Data and Network Science 6.3 (2022): 837-848
- LOUDON, D.; BITTA, A. J. Personal influence and diffusion of innovations. In: *Consumer behavior*. 3rd. ed. Nova York: McGraw-Hill, 1994. p. 322-349
- Forbes (2023) https://www.forbes.com/sites/marisadellatto/2023/01/17/influencers-sold-36-billion-of-goods-in-2022-dyson-airwrap-and-lululemon-belt-bag-led-the-way/
- Furinto, Asnan, et al. *How TikTok and Its relationship with narcissism and bandwagon effect influenced conspicuous consumption among Gen Y and Gen Z.* E3S Web of Conferences. Vol. 426. EDP Sciences, 2023.
- Malcolm Gladwell. *The tipping point: How little things can make a big difference* (2000)
- Upshaw, Danny Clyde Jr., (2014). *Dissertation*. 218. https://digitalcommons.latech.edu/dissertations/218
- Statista (2024). Influencer marketing worldwide – statistics & facts https://www.statista.com/topics/ 2496/influence-marketing/
- Caserta, Kimberly. *Luxury Good Demand*, Boston College, 2008. http://hdl.handle.net/2345/572.
- Stephen, A. T. (2016). *The role of digital and social media marketing in consumer behavior*. Current opinión in Psychology, 10, 17-21.
- Roy, G., Datta, B., & Mukherjee, S. (2019). *Role of electronic word-of-mouth content and valence in influencing online purchase behavior*. Journal of Marketing Communications,25(6), 661-684.
- Wirman Syafri (2023). The role of digital marketing, word of mouth (WoM) and service \quality on purchasing decisions of online shop products. International Journal of Data and Network Science. https://www.academia.edu/114802479/The_role_of_digital_marketing_word_of_mouth_WoM_and_service_quality_on_purchasing_decisions_of_online_shop_products
- My Pham, Trang and Nasir, Muhammad Ali, Conspicuous Consumption, Luxury Products and Counterfeit Market in the UK (April 1, 2016). The European Journal of Applied Economics, Volume 13 (1), pages 72-83.

Eșecul pieței versus eșecul guvernamental. O analiză asupra crizelor economice

Maria-Iulia MĂRGĂRIT[43]
Mihaela Amalia MICU[44]
Facultatea de Contabilitate și Informatică de Gestiune

Rezumat

Lucrarea analizează impactul eșecului pieței și al eșecului guvernamental asupra crizelor economice, concentrându-se pe criza financiară din 2008 și crizele economice apărute după pandemia COVID-19. Criza din 2008 este prezentată ca un exemplu de eșec al pieței, cauzat de speculațiile financiare excesive, produsele derivate toxice și lipsa reglementării adecvate, urmat de intervenții guvernamentale masive, uneori ineficiente. În schimb, crizele economice post-COVID sunt analizate prin prisma eșecurilor guvernamentale, incluzând inflația ridicată, perturbările lanțurilor de aprovizionare și politicile fiscale și monetare agresive care au amplificat instabilitatea economică. Se subliniază că, deși intervențiile statului pot atenua efectele negative ale crizelor, ele pot și agrava problemele economice, dacă nu sunt gestionate corespunzător. Concluzia evidențiază necesitatea unui echilibru între reglementare și funcționarea piețelor pentru a preveni crizele viitoare.

1. Introducere

Crizele economice au reprezentat dintotdeauna puncte critice în evoluția economiilor naționale și globale, generând efecte de lungă durată asupra piețelor financiare, nivelului de trai și stabilității macroeconomice. Conform lui Joseph Stiglitz (2001), „eșecurile pieței apar atunci când mecanismele economice nu reușesc să aloce eficient resursele, conducând la inechități și instabilitate financiară” (Stiglitz, 2001: p. 76). De asemenea, Milton Friedman (1962) argumentează că „intervențiile guvernamentale excesive pot distorsiona mecanismele pieței, determinând alocări ineficiente și stagnare economică” (Friedman, 1962: p. 39).

În acest context, tema „Eșecul pieței versus eșecul guvernamental. O analiză asupra crizelor economice” este esențială pentru înțelegerea cauzelor și consecințelor recesiunilor recente. Raghuram Rajan (2010) analizează criza financiară din 2008 și afirmă că aceasta „a fost rezultatul unei creșteri excesive a creditării, combinată cu asumarea unor riscuri nesustenabile de către instituțiile financiare” (Rajan, 2010: p. 91). Totodată, crizele economice post-COVID au evidențiat probleme legate de eșecul guvernamental, prin politici fiscale și monetare care „au contribuit la accelerarea inflației și la dezechilibre economice” (Krugman, 2022: p. 122).

Unul dintre obiectivele principale ale acestei cercetări este identificarea factorilor care au contribuit la aceste crize, analizând mecanismele prin care piețele financiare au eșuat și măsurile guvernamentale care au influențat evoluția acestora.

Un alt obiectiv important este evaluarea modului în care politicile economice adoptate în urma acestor crize au influențat redresarea economică sau, dimpotrivă, au amplificat problemele existente.

[43] E-mail: mariaiuliamargarit24@stud.ase.ro
[44] E-mail: mihaelaamaliamicu24@stud.ase.ro

Prin compararea acestor două tipuri de eșecuri, cercetarea urmărește să evidențieze lecțiile esențiale pentru viitor, astfel încât politicile economice să fie mai eficiente în prevenirea și gestionarea crizelor.

Demersul de cercetare al lucrării se bazează pe analiza datelor statistice pentru a examina impactul eșecului pieței și al guvernelor asupra crizelor economice recente. Cercetarea va implica colectarea și interpretarea unor serii de date economice relevante, cum ar fi PIB-ul, rata inflației, șomajul și indicatorii financiari, pentru a evalua evoluțiile din perioada crizelor financiare din 2008 și post-COVID. Prin corelarea acestor date cu măsurile guvernamentale implementate și cu evoluțiile pieței, se va căuta să se identifice pattern-uri, cauze și efecte, susținând astfel ipoteza cercetării.

2. Stadiul actual al cunoașterii (Poziția în literatura de specialitate)

În literatura de specialitate, conceptul de eșec al pieței este un element central al teoriei economice liberale, iar mulți economiști au abordat acest fenomen în cadrul teoriilor lor. Joseph Stiglitz (2001), în lucrarea sa ,,Globalization and Its Discontents'', subliniază faptul că piețele, în absența unui cadru reglementar, pot duce la inechități majore și instabilitate financiară. Stiglitz afirmă că, în contextul globalizării economice, „piețele nu sunt eficiente în mod automat, iar statul are un rol important în corectarea disfuncționalităților" (Stiglitz, 2001: p. 76) În mod particular, Stiglitz subliniază că piețele financiare, atunci când nu sunt reglementate adecvat, pot produce instabilitate și pot alimenta crize financiare majore, așa cum s-a întâmplat în 2008. El propune o reglementare globală mai strictă a piețelor financiare pentru a preveni crizele economice și pentru a asigura distribuirea echitabilă a resurselor.

În contrast, Milton Friedman (1962), în celebra sa lucrare ,,Capitalism and Freedom'', susține că intervențiile guvernamentale în economie pot agrava situația sensibilă. El argumentează că piețele libere, în absența reglementărilor excesive, sunt cele mai eficiente în alocarea resurselor și că guvernele, prin politicile lor economice, pot distorsiona procesul natural de formare al prețurilor. Friedman consideră că „într-o economie de piață liberă, orice încercare de a reglementa piața mai mult decât este necesar duce la o creștere a ineficienței și a corupției" (Friedman, 1962: p. 39). Astfel, în viziunea sa, crizele economice sunt cauzate de politici economice guvernamentale greșite, iar soluția pentru evitarea acestora este limitarea intervenției statului.

Raghuram Rajan (2010), în lucrarea ,,Fault Lines: How Hidden Fractures Still Threaten the World Economy'', oferă o analiză detaliată a crizei financiare din 2008, identificând cauzele acesteia într-o expansiune excesivă a creditului și într-o reglementare insuficientă a piețelor financiare. Rajan explică că „criza din 2008 a fost cauzată de riscurile asumate de instituțiile financiare, care au fost incitate de reglementări inadecvate și de politica monetară expansionistă" (Rajan, 2010: p. 91). El subliniază faptul că instabilitatea pieței financiare a fost amplificată de o politică guvernamentală de relaxare a creditului, care a încurajat comportamente riscante și o alocare defectuoasă a capitalului. Rajan susține că reglementările insuficiente și stimulentele guvernamentale au fost esențiale în crearea condițiilor pentru criza economică globală.

În ceea ce privește crizele economice post-COVID, Paul Krugman (2022), în ,,The Return of Inflation'', subliniază rolul factorilor guvernamentali în amplificarea instabilității economice. Krugman observă că măsurile de stimulare economică adoptate de guvernele din întreaga lume, pentru a combate recesiunea economică generată de pandemie, au avut efecte secundare neprevăzute, cum ar fi inflația și creșterea datoriilor publice. „Politicile fiscale și monetare expansioniste au contribuit la accelerarea inflației, iar guvernele nu au reușit să gestioneze eficient acest fenomen" (Krugman, 2022: p. 122). Deși măsurile guvernamentale au fost esențiale pentru menținerea

economiilor funcționale în perioada crizei, Krugman subliniază că lipsa unei reglementări adecvate a piețelor și intervențiile economice eronate au avut un impact negativ asupra stabilității economice pe termen lung.

3. Metodologia cercetării

Această cercetare analizează relația dintre eșecurile pieței și guvernelor în contextul crizelor economice din 2008 și post-COVID, folosind date statistice economice ca metodologie principală. Studiul corelează aceste date cu măsurile guvernamentale și evoluțiile pieței pentru a identifica pattern-uri și relații între factorii economici cheie. Lucrarea începe cu definirea conceptelor fundamentale, cum ar fi eșecul pieței și eșecul guvernamental, pentru a oferi un cadru teoretic în analiza crizelor economice.

3.1 Definirea Conceptelor de Eșec al Pieței și Eșec Guvernamental

Economia modernă este construită pe fundamentul pieței libere ca mecanism principal de alocare a resurselor. Cu toate acestea, piața nu este infailibilă și, în anumite condiții, poate genera rezultate suboptime pentru societate. Aceste situații sunt definite de teoria economică drept „eșecuri ale pieței” (Stiglitz, 1989: pp. 55-60). La rândul său, intervenția statului pentru corectarea acestor deficiențe poate genera noi probleme, cunoscute sub numele de „eșecuri guvernamentale” (Wolf, 1988: pp. 32-36). Ambele concepte sunt esențiale în evaluarea politicilor economice și a limitelor reglementării.

3.1.1 Eșecul Pieței: Cauze și Consecințe

Eșecul pieței survine atunci când piața, lăsată să funcționeze fără intervenții externe, nu reușește să aloce resursele în mod eficient și să atingă bunăstarea socială optimă. Conform lui Samuelson și Nordhaus (2010: p. 174), principalele cauze ale eșecului pieței sunt:

- Externalitățile – Acestea apar atunci când costurile sau beneficiile unei activități economice afectează terți care nu sunt direct implicați în tranzacție. Externalitățile negative, precum poluarea, duc la supraproducție de bunuri dăunătoare, în timp ce externalitățile pozitive, cum este educația, pot duce la subproducție față de nivelul optim social (Begg et al., 2014: p. 126).

- Bunurile publice – Acestea sunt bunuri care sunt ne-excludabile și non-rivale (ex: apărarea națională, iluminatul stradal). Piața tinde să subproducă astfel de bunuri deoarece agenții privați nu pot recupera costurile de producție, ceea ce creează fenomenul de „free-rider” (Musgrave&Musgrave, 1989: p. 210).

- Monopolurile și puterea de piață – Lipsa concurenței conduce la prețuri mai mari și la o producție mai mică decât în condiții de piață competitivă, afectând negativ consumatorii și eficiența globală a economiei (Tirole, 1988: p. 99).

- Asimetria informațională – Situațiile în care una dintre părțile implicate într-o tranzacție deține mai multe informații decât cealaltă parte pot conduce la piețe disfuncționale, cum ar fi piețele de asigurări sau de credite (Akerlof, 1970: p. 488).

Consecințele eșecurilor de piață se traduc în pierderi de eficiență, inechitate socială și deteriorarea mediului înconjurător. Aceste deficiențe justifică, din punct de vedere economic, intervenția statului pentru corectarea imperfecțiunilor.

3.1.2 *Eșecul Guvernamental: Intervenții și Distorsiuni*

Deși intervenția guvernamentală are ca scop corectarea eșecurilor pieței, aceasta poate genera la rândul său noi probleme, definite ca „eșecuri guvernamentale” (Wolf, 1988). Acestea apar atunci

când politicile publice nu reușesc să îmbunătățească rezultatele pieței sau chiar agravează distorsiunile existente.

- Suprareglementarea – O intervenție excesivă poate sufoca inițiativa privată și poate reduce eficiența alocării resurselor. De exemplu, reglementările prea stricte asupra pieței muncii pot conduce la șomaj structural (Krugman&Wells, 2018: p. 244).
- Capturarea reglementatorului – Potrivit lui Stigler (1971: p. 2), uneori instituțiile publice sunt „capturate" de grupuri de interese care influențează politicile în propriul beneficiu, în detrimentul interesului public.
- Birocrația și ineficiența administrativă – Sectorul public poate suferi de lipsa stimulentelor pentru eficiență, ceea ce duce la risipirea resurselor și la creșterea costurilor implementării politicilor (Niskanen, 1971: p. 35).
- Problema informațională a statului – Guvernul poate să nu dispună de suficiente informații precise pentru a lua decizii optime privind alocarea resurselor, în special în economiile complexe și dinamice (Hayek, 1945: p. 123).

3.1.3 Relația între Eșecul Pieței și Eșecul Guvernamental

Eșecul pieței și *eșecul guvernamental* sunt concepte complementare în analiza politicilor publice, deoarece intervenția guvernamentală poate corecta imperfecțiunile pieței, dar poate genera noi distorsiuni dacă nu este gestionată corespunzător. De exemplu, taxele pigouviene, utilizate pentru a corecta externalitățile negative, pot fi eficiente, dar o implementare greșită poate duce la efecte secundare, cum ar fi creșterea prețurilor sau pierderea competitivității firmelor locale (Begg et al., 2014: p. 134). Astfel, politicile publice trebuie adaptate cu grijă, echilibrând intervenția statului și riscurile asociate, pentru a minimiza efectele negative.

3.2 Criza Economică din 2008: Cauze și Mecanisme

Criza financiară globală din 2008 a fost unul dintre cele mai semnificative colapsuri economice din istoria recentă, având un impact profund asupra economiei globale. Aceasta a fost rezultatul interacțiunii dintre eșecurile pieței și eșecurile guvernamentale.

Eșecul pieței în criza din 2008 poate fi atribuit mai multor factori:

- Instrumentele financiare toxice: Creșterea utilizării instrumentelor derivate complexe, precum obligațiunile garantate prin ipoteci (MBS) și swap-urile de risc de credit (CDS), a condus la o suprasolicitare a pieței financiare.
- Asumarea excesivă de riscuri: Instituțiile financiare au oferit împrumuturi riscante (subprime) unor debitori care nu aveau capacitatea de rambursare.
- Lipsa de transparență: Ratingurile exagerat de pozitive acordate de agențiile de rating instrumentelor financiare au indus în eroare investitorii.
- Efectul de turmă: Investitorii și băncile au adoptat comportamente speculative, amplificând bula imobiliară și creând un sistem vulnerabil la prăbușire.

În ceea ce privește eșecul guvernamental, guvernul a contribuit la această criză economică prin:

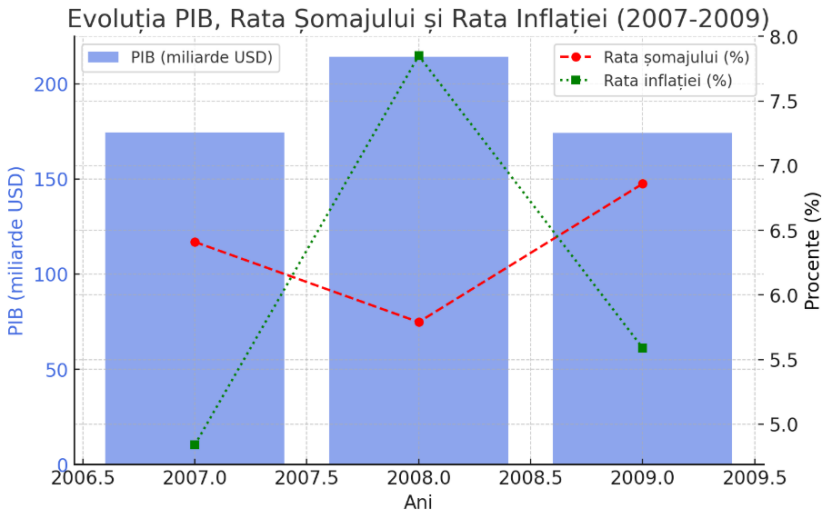
- Reglementare inadecvată: Instituțiile financiare nu au fost suficient supravegheate, iar standardele de acordare a creditelor au fost relaxate.

- Politici monetare prea permisive: Rezerva Federală a menținut ratele dobânzilor la niveluri scăzute pentru o perioadă lungă, încurajând asumarea excesivă de riscuri.
- Intervenții tardive: Reacția guvernamentală inițială la criză a fost lentă, ceea ce a agravat problemele pieței financiare.

Criza financiară din 2008 a avut efecte devastatoare la nivel global:

- PIB-ul global a scăzut cu aproximativ 1,7% în 2009. Conform datelor disponibile, în 2008, PIB-ul global a fost de aproximativ 63,5 trilioane USD, iar în 2009 a scăzut la aproximativ 62,4 trilioane USD, ceea ce reprezintă o scădere de aproximativ 1,7%.
- În SUA, rata șomajului a crescut de la 5% în 2007 la 10% în 2009.
- Sistemul bancar a fost afectat sever, cu falimente celebre precum Lehman Brothers.
- Piețele bursiere au pierdut trilioane de dolari, iar consumul global s-a contractat.

În următorul grafic, se conturează cum în această perioadă, România a înregistrat o creștere economică semnificativă în 2008, urmată de o contracție severă în 2009, reflectând impactul crizei financiare globale. Rata șomajului a crescut, indicând dificultăți pe piața muncii, în timp ce inflația a fluctuat, atingând un vârf în 2008, înainte de a se tempera.



Graficul 1. Analiza indicatorilor macroeconomici PIB, rata șomajului și rata inflației în perioada 2006-2009

3.3 Criza Economică Post-COVID: Impactul asupra Economiilor Globale

Criza economică generată de pandemia COVID-19 a evidențiat vulnerabilitățile pieței globale și limitele intervenției guvernamentale. Aceasta a fost marcată de o prăbușire economică inițială, urmată de o perioadă de recuperare rapidă, dar inegală, care a dus la inflație ridicată, probleme pe lanțurile de aprovizionare și instabilitate economică.

Piața a eșuat să gestioneze criza din mai multe motive:

- Perturbări ale lanțurilor de aprovizionare: Restricțiile de circulație și blocajele industriale au dus la deficit de bunuri esențiale.
- Speculație și volatilitate: Piețele financiare au suferit oscilații extreme, iar prețurile materiilor prime au fost manipulate de jucători financiari.

- Inegalități economice: Redresarea economică nu a fost uniformă, afectând mai grav țările în curs de dezvoltare și clasele sociale vulnerabile.
- Creșterea prețurilor energiei: Piața nu a reușit să prevadă efectele cererii explozive post-pandemie, contribuind la criza energetică.

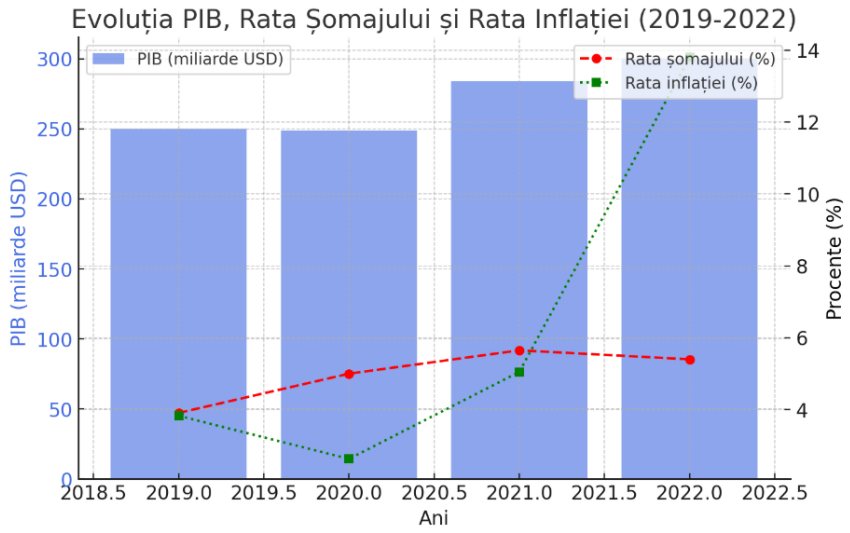
Intervenția guvernelor a avut, de asemenea, deficiențe majore:

- Politici monetare agresive: Tipărirea masivă de bani și ratele dobânzilor menținute artificial scăzute au contribuit la inflația galopantă.
- Gestionare ineficientă a ajutoarelor: Pachetele de stimulare economică au generat deficite bugetare enorme și datorii publice greu de susținut.
- Lipsa coordonării internaționale: Diferențele dintre politicile economice ale marilor economii au accentuat dezechilibrele globale.
- Reglementări neclare și impredictibile: Schimbările frecvente ale politicilor au afectat climatul de afaceri și au încetinit redresarea economică.

Impactul crizei post-pandemice

- Inflația globală a atins valori record, depășind 9% în SUA și 10% în UE în 2022.
- Lanțurile de aprovizionare au rămas fragile, cu blocaje semnificative în sectorul semiconductorilor și energiei.
- Piețele muncii au fost afectate de „marea demisie”, cu milioane de angajați schimbând domeniile de activitate.
- Datoria publică globală a crescut semnificativ, atingând peste 100% din PIB în multe țări dezvoltate.

Economia României a fost afectată de pandemia COVID-19 în 2020, cu o scădere a PIB-ului și o creștere moderată a șomajului. Revenirea economică din 2021 și 2022 a fost marcată de o creștere robustă a PIB-ului, însă inflația a accelerat puternic în 2022, semnalând presiuni economice semnificative, acestea fiind illustrate în următorul grafic:



Graficul 2. Analiza indicatorilor macroeconomici PIB, rata șomajului și rata inflației în perioada 2018-2022

4. Rezultate și discuții

Această analiză identifică relațiile dintre factorii economici fundamentali și măsurile guvernamentale implementate pentru a răspunde crizelor economice, subliniind modul în care piețele financiare au jucat un rol crucial în intensificarea crizei financiare din 2008. În același timp, se evidențiază importanța intervențiilor guvernamentale în stabilizarea economiilor post-pandemice, chiar dacă implementarea acestora a fost însoțită de provocări semnificative, precum riscuri de distorsiuni economice și efecte secundare neprevăzute.

Discuțiile adâncesc aceste aspecte și pun în lumină lecțiile învățate din aceste crize, formulând recomandări pentru elaborarea unor politici economice mai eficiente și sustenabile, capabile să prevină recurența unor astfel de evenimente în viitor.

1.1.Tabel extras din cercetarea marelui economist Stiglitz privind cele două mari crize

Tabelul 1. Analiză comparativă

Caracteristică	**Criza din 2008**	**Criza post-pandemie**
Cauza principală	Colapsul pieței imobiliare și al derivatelor financiare	Pandemia COVID-19 și măsurile de restricție
Impact inițial	Prăbușirea sistemului bancar și recesiune globală	Blocaje economice, șomaj temporar, scădere a producției
Eșecul pieței	Speculații financiare și asumare excesivă de riscuri	Probleme ale lanțurilor de aprovizionare și volatilitate economică
Eșecul guvernamental	Reglementare slabă și reacție tardivă	Politici fiscale și monetare excesive, lipsă de coordonare internațională
Inflația	Inițial scăzută, urmată de deflație	Inflație ridicată, determinată de măsurile de stimulare economică
Recuperare economică	Lentă, necesitatea reformelor financiare	Rapidă, dar inegală, cu probleme structurale persistente
Datoria publică	Creștere moderată datorită pachetelor de salvare	Creștere masivă datorită stimulilor monetari și fiscali

Sursa: Stiglitz, J. (2021). *People, Power, and Profits: Progressive Capitalism for an Age of Discontent*.

Tabelul comparativ evidențiază diferențele și similaritățile dintre criza financiară din 2008 și criza economică post-pandemie, punând accent pe eșecul pieței și cel guvernamental. Prin structurarea clară a cauzelor, impactului și reacțiilor, tabelul ajută la înțelegerea modului în care deciziile sectorului privat și politicile publice au contribuit la amplificarea sau atenuarea efectelor crizelor. Astfel, acesta oferă un cadru sintetic pentru analiza comparativă a disfuncționalităților sistemice și a deficiențelor de reglementare și intervenție guvernamentală, fundamentând concluzii relevante privind lecțiile învățate și vulnerabilitățile persistente ale economiei globale.

Concluziile cercetării

Criza financiară din 2008 reprezintă un exemplu clar al interacțiunii dintre eșecurile pieței și eșecurile guvernamentale. Piața a eșuat în gestionarea riscurilor, iar guvernul a eșuat în reglementarea adecvată și în intervenția timpurie. Lecțiile învățate din această criză au condus la reforme financiare semnificative, cum ar fi Legea Dodd-Frank din SUA, menite să reducă riscurile sistemice.

Pe de altă parte, criza economică post-pandemică a demonstrat că atât piața, cât și guvernul pot eșua în gestionarea unei crize globale. Deși intervențiile guvernamentale au evitat o prăbușire economică totală, acestea au generat efecte secundare semnificative, cum ar fi inflația ridicată și datoriile publice record. Piața, la rândul său, nu a reușit să asigure o alocare eficientă a resurselor, amplificând dezechilibrele economice globale.

Atât criza din 2008, cât și criza post-pandemică au evidențiat limitele pieței și ale guvernului în gestionarea șocurilor economice. Dacă în 2008 eșecul pieței a fost catalizatorul declinului, în criza post-pandemică deciziile guvernamentale au avut un impact major asupra dezechilibrelor economice. În ambele cazuri, reformele ulterioare au fost esențiale pentru stabilizarea economiei globale.

Bibliografie

- Akerlof, G. A., 1970. "The Market for Lemons: Quality Uncertainty and the Market Mechanism". *Quarterly Journal of Economics*, 84(3), pp. 488-500.
- Begg, D., Fischer, S. & Dornbusch, R., 2014. "Market Failure and Government Intervention". In *Economics*. 11th ed. London: McGraw-Hill Education, pp. 330-355.
- Business24.ro, 2010. "Crisis pushes China to second place in the world economy rankings". Available at: https://business24.ro/international/china/criza-duce-china-pe-locul-2-in-topul-economiilor-mondiale-1449539 [Accessed: 21 March 2025].
- Friedman, M., 1962. "The Role of Government in a Free Society". In *Capitalism and Freedom*. Chicago: University of Chicago Press, pp. 1-20.
- Gorton, G., 2010. "The Subprime Panic". In *Slapped by the Invisible Hand: The Panic of 2007*. Oxford: Oxford University Press, pp. 25-60.
- Hayek, F. A., 1945. "The Use of Knowledge in Society". *American Economic Review*, 35(4), pp. 519-530.
- International Monetary Fund, 2022. "Inflation and Global Economic Outlook". In *World Economic Outlook*. Washington, D.C.: IMF Publications, pp. 45-78.
- Krugman, P., 2022. "The Return of Inflation". *The New York Times*, [online] 27 July. Available at: https://www.nytimes.com/2022/07/27/opinion/inflation-recession-policy.html [Accessed 19 March 2025].
- Krugman, P. & Wells, R., 2018. "Aggregate Demand and Aggregate Supply". In *Macroeconomics*. 5th ed. New York: Worth Publishers, pp. 150-185.
- Macrotrends. (n.d.). *Romania GDP – Historical Data*. Available at: https://www.macrotrends.net [Accessed 26 March 2025].
- Macrotrends. (n.d.). *Romania Inflation Rate - Historical Data*. Available at: https://www.macrotrends.net [Accessed 26 March 2025].
- Mishkin, F. S., 2011. "Money and Inflation". In *The Economics of Money, Banking, and Financial Markets.* 9th ed. Boston: Pearson, pp. 400-430.
- Musgrave, R. A. & Musgrave, P. B., 1989. "The Role of Public Finance". In *Public Finance in Theory and Practice.* 5th ed. New York: McGraw-Hill, pp. 1-30.
- Niskanen, W. A., 1971. "Bureaucracy and Budget Maximization". In *Bureaucracy and Representative Government*. Chicago: Aldine-Atherton, pp. 50-75.

- Rajan, R. G., 2010. "The Fault Lines in the Global Financial System". In *Fault Lines: How HiddenFractures Still Threaten the World Economy*. Princeton: Princeton University Press, pp. 90-130.
- Reinhart, C. & Rogoff, K., 2009. "Financial Crises in History". In *This Time Is Different: Eight Centuries of Financial Folly*. Princeton: Princeton University Press, pp. 45-100.
- Reinhart, C. & Rogoff, K., 2022. "Debt Dynamics after COVID-19". In *Debt and Growth: Lessons from the Pandemic*. Cambridge: NBER Working Paper No. 27696, pp. 1-30.
- Samuelson, P. A. & Nordhaus, W. D., 2010. "Public Goods and Externalities". In *Economics*. 19th ed. New York: McGraw-Hill, pp. 180-210.
- Stiglitz, J. E., 1989. "Markets, Market Failures, and Development". *American Economic Review*, 79(2), pp. 1-15.
- Stiglitz, J. E., 2001. "Global Governance and Globalization". In *Globalization and Its Discontents*. New York: W.W. Norton & Company, pp. 200-240.
- Stiglitz, J. E., 2010. "The Financial Crisis and Its Aftermath". In *Freefall: America, Free Markets, and the Sinking of the World Economy*. New York: W.W. Norton & Company, pp. 75-130.
- Stiglitz, J. E., 2021. "Progressive Capitalism". In *People, Power, and Profits: Progressive Capitalism for an Age of Discontent*. London: Penguin Books, pp. 50-110.
- Stigler, G. J., 1971. "The Theory of Economic Regulation". *Bell Journal of Economics and Management Science*, 2(1), pp. 3-21.
- Tirole, J., 1988. "Market Power and Regulation". In *The Theory of Industrial Organization*. Cambridge: MIT Press, pp. 241-280.
- Wikipedia. (n.d.). *Economy of Romania*. Available at: https://en.wikipedia.org/wiki/Economy_of_Romania [Accessed 26 March 2025].
- Wolf, C., 1988. "Choosing Between Markets and Governments". In *Markets or Governments: Choosing between Imperfect Alternatives*. Cambridge: MIT Press, pp. 10-50
- World Bank (2022) *Global Economic Prospects*. Washington, D.C.: World Bank Group.

Inegalitatea veniturilor în date: o analiză comparativă între România și Uniunea Europeană

Moisoiu Alexandra-Ionela[45]
Popa Antoniu-Mihai[46]
Facultatea de Finanțe, Asigurări, Bănci și Burse de Valori

Rezumat

Lucrarea analizează inegalitatea veniturilor în România comparativ cu cea înregistrată în statele membre ale Uniunii Europene, având în vedere impactul acestui fenomen asupra coeziunii sociale și echității economice. Inegalitatea veniturilor influențează accesul la educație, mobilitatea socială și stabilitatea economică, fiind esențială pentru înțelegerea nivelului de dezvoltare al unei țări. Studiul acoperă perioada 2010-2023 și utilizează analiza comparativă și temporală, bazată pe indicatori precum coeficientul Gini, raportul S80/S20 și distribuția veniturilor pe quintile. S-au utilizat date extrase de la „Eurostat", „United Nations" și „Banca Mondială", iar analiza se bazează pe examinarea grafică a seriilor de timp, dar și pe evaluarea corelației statistice Pearson. Rezultatele evidențiază discrepanțele economice dintre state și necesitatea unor politici eficiente de reducere a inegalității. În urma analizei elaborate, în România există spațiu suplimentar de reforme privind reducerea inegalităților, care să ne alinieze cu celelalte state membre ale Uniunii Europene.

1. Introducere

Inegalitatea veniturilor este un concept important de luat în calcul atunci când vrem să înțelegem stadiul macroeconomic al unui stat, analiza dobândind mai mult sens odată ce există o comparație între statul respectiv, în cazul analizei noastre România, și alte state din Uniunea Europeană. Importanța acestui aspect provine din efectele pe care le are asupra societății, printre care se numară scăderea coeziunii sociale, diferența în nivelul de educație și lipsa de echitate socială. Comparația ne ajută să punem în context datele ce urmează a fi analizate, pentru a identifica poziția reală a României pe plan european.

O întrebare importantă este dacă inegalitățile au efecte pozitive sau negative asupra performanţei economice și sociale totale a unui sistem economic. Majoritatea oamenilor sunt de acord că un anumit grad de inegalitate este esențial si că, este inevitabil ca o parte din populație să aibă constant venituri și averi mai mari, în medie, decât altele. Dar când gradul de inegalitate devine excesiv? Această întrebare nu poate fi analizată doar din perspectiva celor de la baza societății, ci trebuie să ia în calcul punctul de vedere al societăţii sau al sistemului ca întreg.

Motivul alegerii acestei teme este actualitatea sa, misiunea fiecărui stat fiind îmbunătățirea calității vieții tuturor cetățenilor, o luptă fără sfârșit, ceea ce necesită monitorizarea constantă a inegalității veniturilor și a altor dezechilibre sociale.

Scopul acestei lucrări este să ofere o imagine de ansamblu cu privire la poziția actuală a României în raport cu celelalte state membre ale Uniunii Europene din punct de vedere al inegalității veniturilor. De asemenea, analiza își propune să identifice progresele realizate din perspectiva inegalității veniturilor (coeficientul Gini în anii 2014-2023), dar și pașii următori, în vederea continuării progreselor realizate.

[45]E-mail: moisoiualexandra24@stud.ase.ro
[46] E-mail: popaantoniu24@stud.ase.ro

2. Stadiul actual al cunoașterii (Identificarea și expunerea topicului cercetării)

Inegalitatea veniturilor este un concept economic complex, a cărei analiză necesită concentrarea pe cauze, efecte, dar și pe dimensiunea sa, în vederea fundamentării politicilor economice și sociale care țintesc reducerea inegalității, dar și în vederea identificării măsurii în care este esențial ca statul să intervină pentru a modera acest dezechilibru. Aceasta studiază modul în care sunt distribuite veniturile în rândul populației analizate. Venitul nu se rezumă doar la salariu, ci include toate formele de beneficii financiare pe care le poate primi o persoană, cum ar fi transferurile guvernamentale, câștigurile de capital, dobânzile, dividendele, veniturile din drepturi de autor și chirii.

O primă cauză foarte vizibilă în comparația dintre state este reprezentată de politicile interne. Reglementările date de autorități tind să favorizeze societățile comerciale și investitorii, îngreunând traiul persoanelor din decilele codașe. Acemoglu și Robinson (2012), premiați cu Nobelul în economie în anul 2024, fac o distincție între instituțiile incluzive care favorizează inovația, investițiile și proprietatea privată, și instituțiile extractive, care favorizează un grup restrâns și privilegiat de cetățeni. Conform autorilor, „națiunile eșuează atunci când au instituții economice extractive, susținute de instituții politice care consolidează puterea în mâinile unui grup restrâns". Prin urmare, statele cu instituții incluzive sunt predispuse să fie mai prospere și să reducă inegalitatea.

Progresul tehnologic este în sens larg un factor pozitiv însă, îl putem considera drept o cauză pentru inegalitatea dintre venituri. Dezvoltarea rapidă a acestui domeniu a dus la creșterea cererii pentru forță de muncă calificată deoarece, majoritatea locurilor de muncă ocupate de personal slab calificat au fost automatizate, deci din nou, categoria cea mai vulnerabilă a fost cea mai afectată. Acest aspect pare a fi principala cauză a problemei analizate (OCDE, 2011).

Educația este un aspect bivalent deoarece, pe de-o parte este factorul cheie care poate eradica inegalitatea veniturilor, dând o șansă populației la un trai mai bun, iar, pe de altă parte, în practică, pare că doar distanțează categoriile sociale (Becker și Chiswick, 1966). Stabilirea naturii efectului educației depinde și de alți factori, dar blocarea accesului la educație prin intermediul costurilor ridicate pentru învățământul superior afectează oportunitățile celor care au cea mai mare nevoie de aceasta astfel, fiind nevoie de sprijin din partea statului, întorcându-ne la prima cauză, politicile interne.

Dată fiind importanța temei abordate, există și efecte clare, care pot fi împărțite în 2 categorii, efecte asupra planului economic și asupra planului social. Printre efectele asupra planului economic regăsim reducerea creșterii economice, reducerea investițiilor și reducerea inovației. Cingano (2014) a arătat că odată ce inegalitatea dintr-un stat ajunge la un anumit nivel, creșterea economică începe să se reducă, țările cu cele mai mici rate de inegalitate având o poziție economică mai bună. O altă problemă economică care poate rezulta din inegalitatea ridicată este reducerea cererii, provocare cu care statele se confruntă începând cu criza financiară din 2008 (Polacko, 2021).Pe de altă parte, ne putem da seama că, concentrarea veniturilor pe un anumit segment poate avea și un impact pozitiv asupra economiei prin prisma investițiilor și buna gestionare a averii.

Efectele asupra planului social pot fi devastatoare pentru populație. Odată cu creșterea inegalității veniturilor, crește și rata criminalității, aceasta fiind sporită de persoanele aflate într-o situație precară, motivate de disperarea după un trai mai bun (Hsieh și Pugh, 1993). Făcând legătură directă cu analiza cauzelor, apare și reducerea mobilității sociale, care determină reducerea șansei de îmbunătățire a situației sociale, fie față de părinți, fie de-a lungul vieții.

Având în vedere efectele negative ale inegalității veniturilor, în măsura în care aceasta devine excesivă, explorarea modalităților de măsurare a acestui dezechilibru social devine esențială în vederea fundamentării politicilor de moderare a acesteia. Ca și instrument de măsurare, inegalitatea veniturilor este analizată prin distribuția acestora la nivel de individ sau gospodărie. O distribuție este o reprezentare grafică prin care venitul, cheltuiala, plata sau averea sunt reprezentate pe axa

orizontală, iar numărul de variabile aflate la același nivel al variabilei x este situat pe verticală. În cazul indicatorilor dispuși pe orizontală, distribuția pornește de la zero, din moment ce nu există valori negative ale acestor variabile.

Aceasta prezintă o formă specifică: crește rapid de la valori mici, atinge un vârf la venitul predominant și scade lent, având o „coadă lungă" ce reflectă veniturile foarte mari. Dacă societatea devine mai egalitară, partea centrală a distribuției se înalță, iar coada se scurtează. În caz contrar, partea centrală se aplatizează, iar coada se alungește.

Pentru a măsura inegalitatea, veniturile sunt ordonate și grupate și în percentile, decile (grupuri de 10% din eșantionul studiat) sau quintile (grupuri de 20% din eșantionul studiat). Rata quantilelor compară veniturile între diferite percentile (ex. rata 90-10 compară venitul celor mai bogați 10% cu cei mai săraci 10%). O măsură modernă este Rata Palma, o invenție a economistului de la Cambridge, Gabriel Palma (2011), care analizează raportul dintre veniturile celor mai bogați 10% și ale celor mai săraci 40%, bazându-se pe ideea că ponderea veniturilor clasei de mijloc rămâne relativ stabilă. Rezultatele măsurătorilor acestor instrumente pot fi comparate în spațiu, timp și țări într-un mod consecvent.

În final, coeficientul Gini, introdus de Corrado Gini (1912, 1914, 1921), este una dintre cele mai utilizate metode de măsurare a inegalității veniturilor. Principalul său avantaj constă în faptul că oferă o singură statistică, simplu de calculat, care reflectă nivelul inegalității la nivelul gospodăriei. Totuși, acest indicator nu arată exact unde apar dezechilibrele veniturilor și nu face distincție între diferite tipuri de inegalități. Acest aspect poate duce la interpretări economice confuze.

Metoda de calcul a coeficientului Gini se bazează pe analiza curbei Lorenz care examinează proporția veniturilor totale obținute de un procent consolidat al populației. În condiții de egalitate perfectă, curba Lorenz coincide cu diagonala graficului, formând un unghi de 45 de grade cu axa orizontală. Pe măsură ce inegalitatea crește, curba Lorenz se îndepărtează tot mai mult de această diagonală, reflectând o distribuție tot mai inechitabilă (de exemplu, cei mai săraci 25% din populație obțin doar 10% din venitul total). Valoarea coeficientului Gini este determinată de suprafața dintre curba Lorenz și diagonala graficului, care reprezintă distribuția perfect egală a veniturilor. O variantă simplă a formulei coeficientului Gini este: $\mathbf{G} = \frac{A}{A+B}$,

unde: - A este aria dintre curba Lorenz și linia de egalitate perfectă;

- B este aria sub curba Lorenz.

Valorile coeficientului Gini variază între 0 și 1, unde 0 indică o egalitate perfectă a veniturilor, iar 1 reflectă o inegalitate extremă. Bazele de date statistice folosesc indicele Gini, obținut prin înmulțirea coeficientului Gini cu 100. Din punct de vedere al dimensiunii sale, coeficientul Gini poate avea trei forme: egalitate perfectă (G=0), inegalitate ridicată (valori între 0,3 și 0,6) și inegalitate totală (G=1).

3. Metodologia cercetării

Pentru această cercetare, am utilizat analiza comparativă și analiza temporală a inegalității veniturilor înregistrate în România și în celelalte state membre ale Uniunii Europene, pentru perioada *2010-2023*. Datele statistice au fost preluate din surse oficiale precum „Eurostat" (pentru coeficientul Gini, raportul S80/S20 și distribuția veniturilor pe quintile), „United Nations" (pentru Indicele Dezvoltării Umane – HDI) și „Banca" Mondială (pentru indicatorul privind calitatea reglementărilor).

Metodele de analiză utilizate includ reprezentări grafice și statistice, alături de corelația statistică *Pearson*, pentru a identifica relațiile dintre inegalitatea veniturilor și factorii săi

determinanți. Prelucrarea datelor s-a realizat utilizând *Microsoft Excel*, ceea ce a permis interpretarea tendințelor și diferențelor dintre state.

Principalii indicatori analizați sunt: Coeficientul Gini (înainte și după transferurile sociale), Raportul S80/S20 (raportul dintre veniturile celor mai bogați 20% și cele ale celor mai săraci 20%), Ponderea venitului specifică Quintilei 5 (procentul din venitul total acumulat de cei mai bogați 20% din populație), Relația dintre Indicele Dezvoltării Umane (HDI) și raportul S80/S20, Relația dintre indicele calității reglementărilor și raportul S80/S20, Ponderea populației care câștigă minim 150% din venitul mediu national, Raportul S80/S20 pe regiuni de dezvoltare în România.

4. Rezultate și discuții

În primă fază, avem în vedere analiza situației inegalității veniturilor în România și a statelor din Uniunea Europeană. În *Figura 1*, este analizată ponderea veniturilor specifice quintilei 5, evidențiindu-se o variație semnificativă a distribuției veniturilor între statele europene. Se observă că în țările cu o distribuție mai echitabilă a veniturilor, precum Slovenia, Cehia și Slovacia, quintila 5 concentrează aproximativ 31-35% din venitul total, ceea ce reflectă o repartizare relativ echilibrată a resurselor economice. În contrast, în statele caracterizate printr-un grad ridicat de inegalitate, precum Bulgaria, România, Lituania și Portugalia, ponderea acestei quintile depășește 37%, ceea ce sugerează o concentrare excesivă a veniturilor în rândul celor mai bogați 20% din populație. Această discrepanță indică existența unor politici de redistribuire mai puțin eficiente în regiunile cu valori ridicate, ceea ce accentuează polarizarea economică și riscurile asociate excluziunii sociale.

Începând cu 2020, averea celor mai bogați cinci oameni din lume s-a dublat, în timp ce aproape cinci miliarde de oameni au devenit mai săraci, ceea ce reflectă o creștere alarmantă a inegalității economice. Raportul Oxfam de la Davos 2024 subliniază că această discrepanță este alimentată de puterea excesivă a marilor corporații și recomandă măsuri urgente pentru o distribuție mai echitabilă a resurselor.

În *Tabelul 1* sunt analizate datele privind nivelul mediu al veniturilor pe decile în anul 2023 care evidenţiază un decalaj de 1 : 4,5 între veniturile medii pe o gospodărie din prima decilă (care cuprinde gospodăriile cu cele mai mici venituri pe o persoană) şi veniturile medii pe o gospodărie din ultima decilă (formată din gospodăriile cu cele mai mari venituri pe o persoană). Raportul dintre veniturile ce revin în medie pe o persoană din gospodăriile care formează prima şi ultima decilă a fost de 1 : 8,9. Gospodăriile din prima decilă beneficiază de 4,52% din veniturile totale ale tuturor gospodăriilor, iar cele din a zecea decilă beneficiază de 20,35% din totalul veniturilor. Astfel, populaţia care aparţine gospodăriilor din decila superioară deţine mai multe venituri decât populaţia care aparţine gospodăriilor din primele trei decile şi beneficiază de 15,48% din totalul veniturilor.

În *Figura 2,* diagrama Box Plot evidențiază o asimetrie pozitivă, ceea ce sugerează că un număr redus de țări cu valori mari ale raportului majorează media. Din perspectiva distribuței indicatorului respectiv, Quartila 1 (Q1) este limitată de valoarea 3,87, ceea ce înseamnă că 25% dintre țări au valori sub acest prag, în timp ce Quartila 3 (Q3) este limitată de valoarea 5,37, delimitând astfel cele 25% dintre state cu cele mai ridicate valori. Pe de altă parte, Quartila 4 (Q4) cuprinde țările cu raportul S80/S20 situat între 5,37 și 6,61, acestea având cele mai accentuate inegalități economice.Țările analizate prezintă o variație moderată a inegalității veniturilor, iar inegalitatea este mai pronunțată în statele din Q4, precum Bulgaria, Lituania, Letonia și România. Aceste discrepanțe economice pot indica diferențe în politicile sociale și fiscale, necesitând intervenții pentru reducerea disparităților.

Din *Figura 3 și Figura 4*, putem identifica distribuția raportului S80/S20 ce oferă o perspectivă clară asupra disparităților economice dintre cele mai avantajate și cele mai defavorizate segmente ale populației. Media raportului, situată la 4,71, indică o tendință moderată spre inegalitate, însă variațiile între state sunt considerabile. Slovenia prezintă cel mai redus nivel al acestui indicator, cu o valoare de 3,34, ceea ce sugerează o distribuție echitabilă a veniturilor, în timp ce Bulgaria

înregistrează cel mai ridicat raport, de 6,61, ceea ce reflectă o concentrare extremă a veniturilor în rândul celor mai înstărite categorii sociale. Coeficientul de variație, calculat la 19,77%, relevă o dispersie moderată a valorilor, indicând că, deși există diferențe semnificative între țări, distribuția nu este excesiv de eterogenă. Această distribuție este caracterizată de o asimetrie pozitivă, ceea ce arată că un număr redus de state cu valori ridicate influențează media generală a eșantionului analizat.

Tabelul 1. Veniturile totale pe decile de venit ale distribuţiei gospodăriilor după veniturile pe o persoană (exprimate în RON), în anul 2023

	Venituri medii lunare		Raport față de decila 1		Pondere (%) în total
Decila	lei/gospodărie	lei/persoană	Venituri medii pe o gospodărie	Venituri medii pe o persoană	Venituri medii pe o gospodărie
D1	3247,1	851,6	1,00	1,00	4,52
D2	4062,2	1488,2	1,25	1,75	5,66
D3	3803,5	1825,3	1,17	2,14	5,30
D4	4744,5	2094,2	1,46	2,46	6,61
D5	5514,7	2372,2	1,70	2,79	7,69
D6	6739,1	2747,6	2,08	3,23	9,39
D7	8186,3	3205,7	2,52	3,76	11,41
D8	9801,9	3853,2	3,02	4,52	13,66
D9	11057,7	4828,0	3,41	5,67	15,41
D10	14599,6	7566,3	4,50	8,88	20,35
Total gospodării	7174,9	2871,6	2,21	3,37	100,00

Sursa: INS, Coordonate ale nivelului de trai în România – 2023, tabel 2.6, p. 40, prelucrare a autorilor

Datele reflectate în *Figura 5* arată impactul transferurilor sociale asupra distribuției veniturilor în statele membre ale Uniunii Europene în 2023, utilizând coeficientul Gini inițial și cel rezultat în urma transferurilor. Se observă variații importante între statele membre, atât în ceea ce privește nivelul inițial al inegalității, cât și capacitatea politicilor sociale de a o reduce.

Înainte de aplicarea transferurilor sociale, inegalitatea veniturilor este cea mai ridicată în Franța (54,5), Bulgaria (52,9) și Grecia (50,6). Aceste valori ridicate indică o concentrare semnificativă a veniturilor într-un segment restrâns al populației. La polul opus, Slovacia (37,7), Cipru (40,9) și Slovenia (41,4) înregistrează cele mai mici niveluri ale coeficientului Gini înainte de transferuri, sugerând o structură economică mai echilibrată sau o redistribuire parțială prin alte mecanisme.

După aplicarea transferurilor sociale (pensii incluse), coeficientul Gini scade considerabil în toate statele membre. Cele mai mari reduceri relative ale inegalității sunt vizibile în Franța, unde coeficientul scade de la 54,5 la 29,7, și în Belgia, unde scade de la 52,9 la 24,2. Aceste rezultate indică un sistem social puternic și eficient, capabil să diminueze în mod substanțial inegalitatea veniturilor.

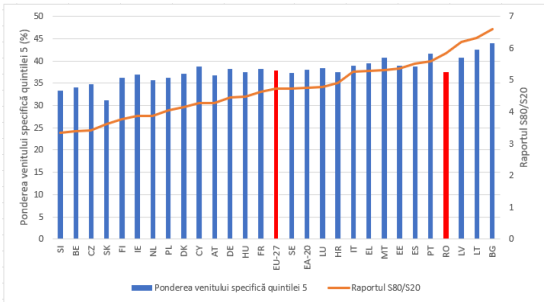


Figura1. Ponderea venitului specifică quintilei 5

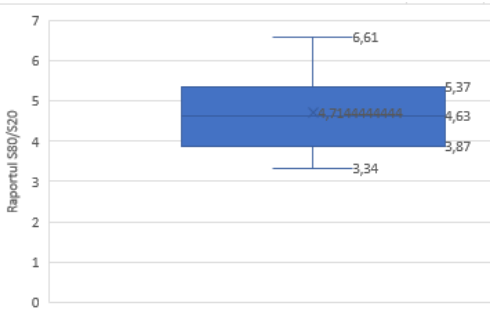


Figura 2. Diagrama BOX PLOT și raportul S80/S20

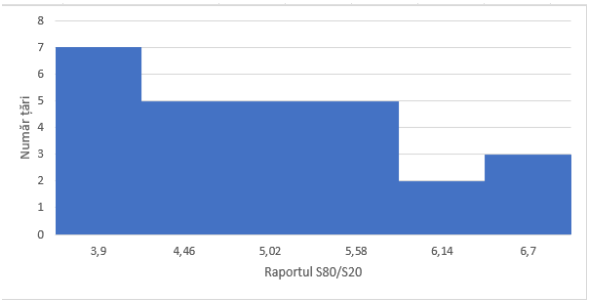


Figura 3. Distribuția țărilor după raportul S80/S20

S80/S20	
Mean	4,71
Median	4,63
Skewness	0,33
Range	3,27
Minimum	3,34
Maximum	6,61
Count	27
Coeficientul de variație	19,77

Figura 4. Statistici descriptive

Sursa: Prelucrări ale autorilor în Microsoft Office Excel, utilizând date extrase de la Eurostat

Valoarea specifică Uniunii Europene (EU-27) prezintă o reducere de la 48,4 la 29,6, ceea ce confirmă că, la nivel agregat, mecanismele de protecție socială joacă un rol esențial în combaterea polarizării economice.

Figura 6 sumarizează relația dintre indicele dezvoltării umane (HDI) și raportul S80/S20 în statele membre ale Uniunii Europene, pentru anul 2022. Indicele dezvoltării umane este un indicator compus care măsoară nivelul de dezvoltare al unei țări, luând în considerare speranța de viață, nivelul de educație și venitul național brut pe cap de locuitor. Raportul S80/S20 indică nivelul inegalității, iar valorile mai mari arată o distribuție mai inechitabilă a veniturilor.

Statele cu un nivel ridicat al dezvoltării umane, precum Irlanda (95), Olanda (94,6) și Finlanda (94,2) au rapoarte S80/S20 scăzute, situându-se între 3,38 și 3,86. Aceste valori indică atât prosperitate, cât și eficiență în distribuția veniturilor și funcționarea mecanismelor sociale. La polul opus, Bulgaria (79,9) și România (82,7), cu niveluri scăzute ale dezvoltării umane, înregistrează rapoarte ridicate ale inegalității (6,61 și 5,83), subliniind vulnerabilitățile socio-economice și limitările politicilor redistributive.

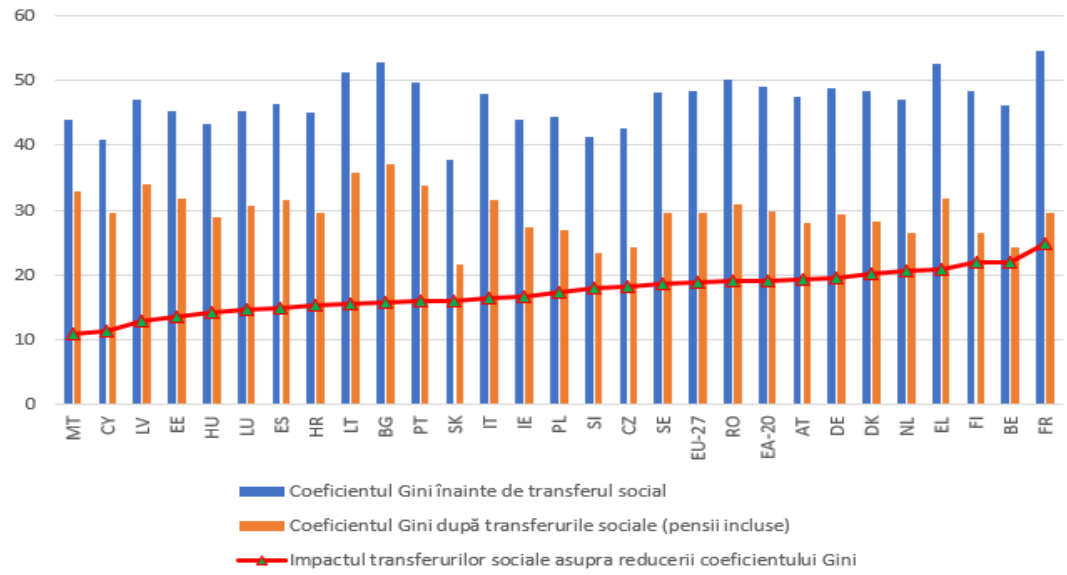


Figura 5. Coeficientul Gini înainte și după transferurile sociale

Sursa: Prelucrări ale autorilor în Microsoft Office Excel, utilizând date extrase de la Eurostat

În ansamblu, datele sugerează o legătură solidă între nivelul dezvoltării umane și echitatea distribuției veniturilor, confirmând că investițiile în educație, sănătate și bunăstare economică reduc semnificativ inegalitățile sociale.

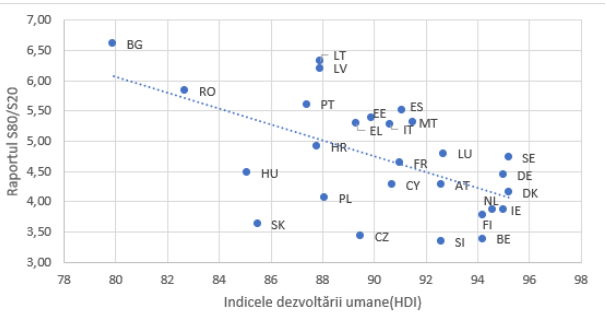


Figura 6. Relația dintre Indicele dezvoltării umane și raportul S80/S20

Sursa: Prelucrări ale autorilor în Microsoft Office Excel, utilizând date extrase de la United Nations

Figura 7 analizează relația dintre calitatea reglementărilor și raportul S80/S20 în anul 2022, pentru statele membre ale Uniunii Europene, aceasta evidențiind câteva exemple extreme, precum Bulgaria și România, care au valori scăzute ale calității reglementărilor (61,79 și 63,68) și rapoarte S80/S20 foarte ridicate (6,61 și 5,83), ceea ce confirmă faptul că poziționarea nefavorabilă din prespectiva calității reglementărilor este asociată cu o inegalitate a veniturilor ridicată. La polul opus, țările nordice și cele vest-europene, precum Finlanda, Olanda și Belgia, au indici ai calității reglementărilor ridicați (peste 86) și rapoarte S80/S20 scăzute (între 3,38 și 3,87), indicând o societate mai echitabilă și instituții eficiente.

Totuși, se pot remarca și excepții. De exemplu, Lituania și Letonia, care au un indice relativ ridicat al calității reglementărilor (87,74 și 84,91) și înregistrează rapoarte S80/S20 destul de mari (6,32 și 6,2), ceea ce sugerează că reglementările formale nu sunt întotdeauna dublate de eficiența implementării, respectiv că există și alți factori structurali care influențează inegalitatea.

Datele prezentate în Figura 7 (inclusiv trendul negativ) susțin ipoteza conform căreia o calitate ridicată a reglementărilor este asociată cu o distribuție mai echilibrată a veniturilor însă, există mai mulți factori care influențează dinamica inegalităților.

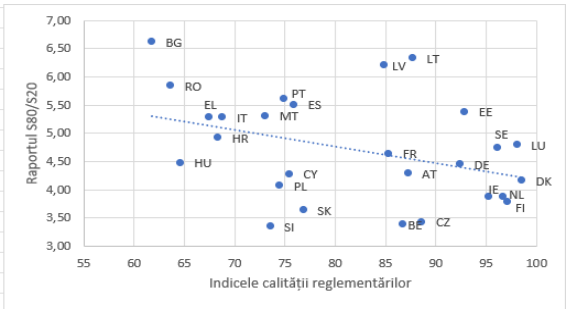


Figura 7. Relația dintre indicele calității reglementărilor și raportul S80/S20

Sursa: Prelucrări ale autorilor în Microsoft Office Excel, utilizând date extrase de la Banca Mondială

În continuare, în *Figura 8* s-a analizat evoluția ponderii populației care câștigă cel puțin 150% din venitul mediu național în statele membre ale Uniunii Europene, pentru anii *2014* și *2023*.

În majoritatea țărilor, acest indicator a înregistrat o scădere în 2023 față de 2014, reflectând o posibilă reducere a inegalităților de venit sau o restrângere a categoriei cu venituri mari. România (*18,7% → 15,8%*), alături de Belgia **,** Irlanda și Grecia, se numără printre statele cu cele mai mari diminuări. În contrast, țări precum Luxemburg, Finlanda și Malta prezintă modificări minore, semnalând o stabilitate a distribuției veniturilor.

Totuși, Cehia, Franța și Lituania mențin o pondere relativ ridicată a veniturilor mari, sugerând fie o structură economică ce favorizează veniturile înalte, fie un impact mai redus al politicilor redistributive.

În ansamblu, datele evidențiază o corelație între distribuția veniturilor și strategiile economice naționale, subliniind rolul politicilor fiscale și sociale în promovarea echilibrului socio-economic.

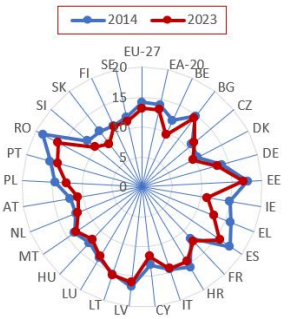


Figura 8. Ponderea populației care câștigă minim 150% din venitul mediu la nivel național

Sursa: Prelucrări ale autorilor în Microsoft Office Excel, utilizând date extrase de la Eurostat

Figura 9 analizează evoluția raportului S80/S20 în regiunile de dezvoltare ale României între 2010 și 2023, evidențiind distribuția veniturilor și nivelul de inegalitate economică.

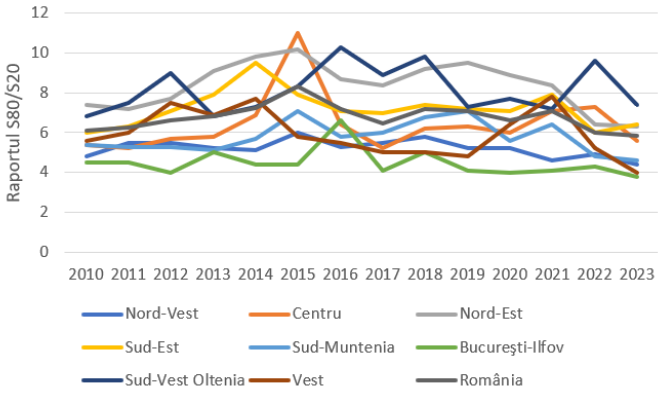


Figura 9. Raportul S80/S20 pe regiuni de dezvoltare

Sursa: Prelucrări ale autorilor în Microsoft Office Excel, utilizând date extrase de la Eurostat

La nivel național, România a înregistrat o scădere a inegalității veniturilor, raportul S80/S20 diminuându-se de la 6,83 în 2013 la 5,83 în 2023, ceea ce poate indica efectele unor politici de creștere a veniturilor, majorarea salariului minim și accesul sporit la locuri de muncă mai bine plătite. Disparitățile regionale sunt în continuare semnificative, București-Ilfov și Nord-Vestul țării având cele mai mici niveluri de inegalitate datorită concentrării capitalului economic și a investițiilor, în timp ce regiunile Nord-Est, Sud-Est și Sud-Vest Oltenia înregistrează cele mai mari discrepanțe, reflectând o economie mai puțin dinamică și o eficiență scăzută a politicilor redistributive. Deși unele regiuni, precum Nord-Vest și Sud-Muntenia, au înregistrat o reducere a inegalității în ultimii ani, altele, cum ar fi Sud-Vest Oltenia, au avut o creștere a raportului S80/S20, indicând o accentuare a disparităților economice. Per ansamblu, tendința generală indică o ușoară reducere a inegalităților, însă diferențele între regiuni persistă, ceea ce sugerează necesitatea unor politici mai eficiente pentru stimularea dezvoltării economice echilibrate.

Concluziile cercetării

În urma analizei realizate, se pot contura răspunsuri clare la întrebările de cercetare privind poziționarea României în Uniunea Europeană din perspectiva inegalității veniturilor și a eficienței transferurilor sociale. România se situează în continuare printre statele cu un nivel ridicat al inegalității veniturilor, conform coeficientului Gini, pe baza datelor din 2023. Un alt indicator relevant, raportul între venitul celor mai bogate 20% persoane și cel al celor mai sărace 20% (S80/S20), confirmă această poziție nefavorabilă, România înregistrând a patra cea mai mare valoare a indicatorului din UE, cu un raport de 5,83, mult peste media europeană.

Cauzele principale sunt influențate de factori structurali și instituționali. Analiza noastră a evidențiat două relații semnificative. Prima, între inegalitate și Indicele Dezvoltării Umane (HDI), a indicat că regiunile cu un HDI mai ridicat tind să aibă o distribuție mai echilibrată a veniturilor, ceea ce sugerează că investițiile în educație, sănătate și condiții de trai contribuie la reducerea inegalității. A doua relație, între inegalitate și calitatea reglementărilor, a arătat că o guvernanță eficientă și un cadru legislativ stabil pot contribui la diminuarea disparităților de venit.

În ceea ce privește impactul transferurilor sociale asupra reducerii coeficientului Gini, România se află sub media Uniunii Europene. Transferurile sociale reușesc să reducă inegalitatea într-o măsură mai mică decât în alte state europene, ceea ce indică o eficiență limitată a mecanismelor de redistribuire.

Analiza inegalității pe regiuni de dezvoltare arată că cele mai mari disparități se regăsesc în regiunile Nord-Est și Sud-Vest Oltenia, caracterizate prin venituri scăzute și un acces limitat la servicii esențiale, în timp ce regiunea București-Ilfov înregistrează cea mai echilibrată distribuție a

veniturilor, beneficiind de un nivel ridicat al dezvoltării economice și al investițiilor. Printre recomandările pentru diminuarea inegalității se numără: creșterea eficienței politicilor sociale, îmbunătățirea calității reglementăruilor, majorarea cheltuielilor pentru educație și sănătate, o mai bună direcționare a transferurilor sociale către categoriile vulnerabile și stimularea ocupării în regiunile mai slab dezvoltate.

Limitările studiului țin de utilizarea datelor disponibile la nivel agregat și de lipsa unei analize pe subgrupuri detaliate ale populației (de exemplu, pe niveluri de educație sau categorii ocupaționale). Pe viitor, cercetarea poate fi extinsă prin analiza calitativă a politicilor sociale aplicate, precum și prin evaluări comparative pe termen lung ale efectului acestora asupra inegalității. Totodată, ar fi utilă o analiză mai aprofundată a mobilității sociale și a efectelor demografice asupra distribuției veniturilor.

Bibliografie

- Acemoglu, D. & Robinson, J.A. (2012) *Why Nations Fail: The Origins of Power, Prosperity and Poverty*. 1st edn. New York: Crown Publishers.
- Becker, G.S. & Chiswick, B.R. (1966) Education and the distribution of earnings, *American Economic Review*, 56, pp. 358-369.
- Cingano, F. (2014) *Trends in Income Inequality and its Impact on Economic Growth.* OECD Social, Employment and Migration Working Papers, No. 163. Paris: OECD Publishing.
- Eurostat. 2025. *Eurostat database*, disponibil la: https://ec.europa.eu/eurostat/data/database
- Galbraith, J. K. (2016). *Despre Inegalitate. Teoria Inegalității Economice pe Înțelesul Tuturor*, București: Editura Publica.
- Hsieh, C.-C. & Pugh, M.D. (1993) Poverty, Income Inequality, and Violent Crime: A Meta-Analysis of Recent Aggregate Data Studies, *Criminal Justice Review*, 18(2), pp. 182-202.
- INSSE (2023) *Coordonate ale nivelului de trai în România 2023.* Institutul Național de Statistică
- Jianu, I. (2020) *Moderarea inegalităților de venit, Schimbarea în economie*, București: Editura Economica.
- OECD (2011) *Education at a Glance 2011: OECD Indicators.* Paris: OECD Publishing.
- Polacko, M. (2021) Causes and Consequences of Income Inequality – An Overview, *Statistics, Politics and Policy*, 12(2), pp. 341-357.
- Raport Davos 2024 *Inequality Inc.* Oxfam.
- United Nations. 2025. *Human Development Reports*, disponibil la: https://hdr.undp.org/data-center/human-development-index#/indicies/HDI
- World Bank. 2025. *World Governance Indicators*, disponibil la:

  https://databank.worldbank.org/source/worldwide-governance-indicators

Impactul crizelor economice asupra pieței muncii

Andrei Ștefan NEBUNOIU[47]
Mădălina Ioana NEGRU[48]
Facultatea de Contabilitate și Informatică de Gestiune

Rezumat

Această lucrare științifică este un studiu bazat pe economia din ultimii 35 de ani, în care au existat crize economice ce au zguduit, în măsura lor, economia României, respectiv piața muncii, fiind vorba de crizele economice din anii 1990, 2008, 2020 și cea din prezent, care a început în 2022. Crizele economice sunt un subiect actual, având în vedere că suntem încă într-o oarecare criză economică din cauza inflației, criza din 2022. Metodologia de cercetare este una cantitativă, prin realizarea unui chestionar adresat salariaților de pe piața muncii, la care am înregistrat un total de 106 răspunsuri. În concluzie, crizele economice sunt un subiect de actualitate care afectează puternic economia și piața muncii, fiind provocate de gestionarea neeficientă a resurselor din partea statului și de teama provocată de informațiile externe care se răspândesc cu rapiditate.Noi considerăm că am adus un plus de valoare în domeniul economic prin această lucrare.

1. Introducere

Crizele economice reprezintă evenimente complexe care au efecte semnificative asupra diferitelor sectoare ale economiei, inclusiv asupra pieței muncii. În contextul globalizării și al interdependenței economiilor din anii 90” până în prezent, fluctuațiile economice majore generează instabilitate, afectând nivelul ocupării forței de muncă, structura cererii și ofertei de muncă, precum și politicile guvernamentale privind protecția socială. Prezenta lucrare își propune să analizeze impactul crizelor economice asupra pieței muncii, evidențiind principalele mecanisme prin care recesiunile influențează rata șomajului, condițiile de angajare și dinamica relațiilor de muncă. În acest sens, cercetarea va explora atât efectele imediate ale crizelor economice, cât și implicațiile pe termen lung asupra forței de muncă și a strategiilor de redresare economică. Pentru o înțelegere clară a subiectului, lucrarea va include o prezentare a principalelor teorii economice privind crizele și impactul acestora asupra pieței muncii, studii de caz relevante și măsuri adoptate de diverse state pentru atenuarea efectelor negative. De asemenea, vor fi analizate tendințele recente în domeniul ocupării forței de muncă, cu accent pe sectoarele cele mai afectate și pe măsurile de adaptare implementate de angajatori și guverne.

2. Stadiul actual al cunoașterii

Capitolul 1: Introducere în principalele crize economice și impactul acestora

A.Recesiunea post-tranzitiei de la începutul anilor 90`

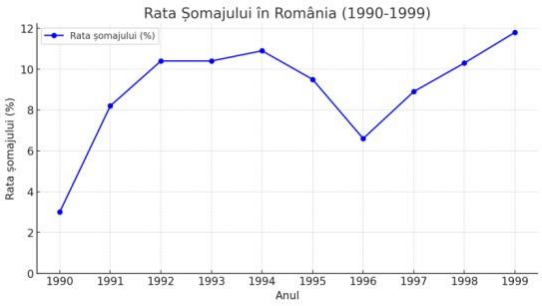
Primii ani de după Revoluție au fost caracterizați de instabilitate economică și politică. În dorința de a tranziționa către o economie de piață, guvernele post-revoluționare au început procesele de privatizare și liberalizare a prețurilor, însă aceste măsuri au fost implementate adesea defectuos, ceea ce a dus la o creștere semnificativă a inflației și șomajului. Inflația a atins aproape 300% în 1993, afectând grav puterea de cumpărare a cetățenilor. În acest context economic provocator, a apărut o nouă categorie de antreprenori care au identificat oportunități acolo unde alții vedeau doar haos și incertitudine. În absența unei piețe reglementate și a unui sistem eficient de privatizare, mulți dintre aceștia au început mici afaceri în domenii accesibile, precum comerțul cu produse de uz casnic. De

[47] E-mail: nebunoiuandrei24@stud.ase.ro
[48] E-mail: negrumadalina24@stud.ase.ro

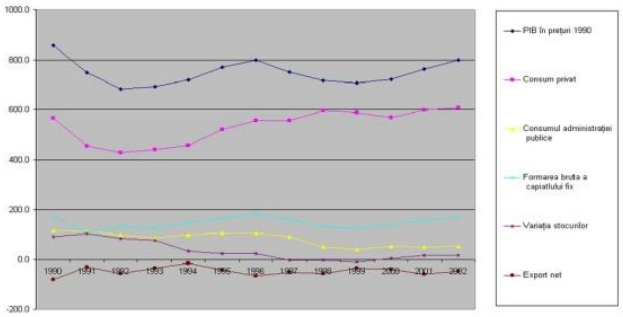
asemenea, închiderea fabricilor în procesul României de liberalizare și democratizare a afectat sute de angajați care au fost concediați și fie nu au mai continuat să lucreze, fie au ales să se reprofileze, ceea ce a influenţat o rată crescută a şomajului.

Prin piețele și târgurile improvizate ale anilor '90, aceste produse au fost distribuite la scară mică, de multe ori la prețuri mari, datorită cererii uriașe. Fără rețelele mari de distribuție și reglementările clare, micii antreprenori au reușit să construiască rețele de vânzare directă, adesea chiar din apartamentele lor. Deși lipsa unei infrastructuri comerciale solide a fost o provocare, aceasta le-a oferit, paradoxal, și o mai mare flexibilitate. Mulți dintre antreprenori au început să importe electrocasnice, precum frigidere, mașini de spălat, aspiratoare verticale și televizoare, produse care erau considerate lux în perioada comunistă. Cererea mare pentru aspiratoare, asociată cu oferta limitată, a creat o piață în plină expansiune pentru micii întreprinzători.

Cei mai ingenioși au găsit modalități neconvenționale de a aduce produsele, uneori prin rețele informale sau „turism comercial", călătorind în țări precum Turcia, Ungaria sau Polonia pentru a aduce marfă. Această perioadă a marcat începuturile unui antreprenoriat spontan, iar piața neagră a jucat un rol esențial în primele etape ale tranziției către economia de piață. În timp, acești antreprenori au contribuit la modernizarea pieței locale, deschizând drumul pentru consumatorii români către o eră a alegerii libere și accesului la produse internaționale.



Grafic 1. Rata șomajului în România



Grafic 2. Evoluția indicatorilor

Date furnizate de: ResearchGate, disponibil pe: https://www.researchgate.net/figure/Evolutia-PIB-si-a-componentelor-acestuia-in-preturi-1990-in-Romania-1990-2002_fig1_239375545

B.Criza financiară globală începând cu 2008

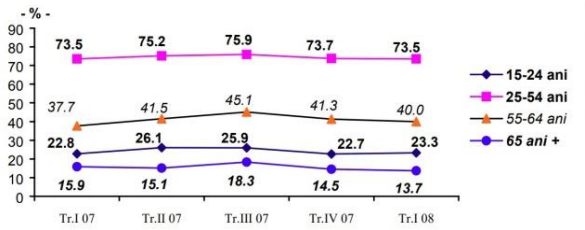
La patru ani de la izbucnirea crizei, economia României a trecut prin schimbări majore, care au influențat toate sectoarele importante. Unele dintre aceste transformări au fost necesare pentru a corecta dezechilibrele acumulate anterior, cum ar fi deficitul de cont curent, care atinsese aproximativ 14% din PIB în 2008, creșterea prețurilor din sectorul imobiliar și deficitul bugetar. Altele au fost generate de factori externi, precum scăderea exporturilor cauzată de reducerea cererii internaționale și participarea României la inițiative europene, precum Pactul Euro Plus, Acordul Basel III și Pactul fiscal. În același timp, s-au produs și schimbări inerțiale, care nu au fost rezultatul unor măsuri economice specifice. În România, criza s-a propagat prin multiple canale, având un impact direct asupra economiei reale, în special asupra creșterii economice și a pieței muncii:

Scăderea consumului în țările partenere a dus la diminuarea cererii de export. Cu toate acestea, între 2009 și 2011, România a înregistrat o evoluție externă relativ favorabilă, susținută de programele de sprijin economic implementate în state precum Franța și Germania. În sectorul financiar, fluxurile de capital s-au restrâns semnificativ, iar investițiile străine directe au cunoscut un declin accentuat. Cât despre sectorul bancar, instituțiile financiare au redus semnificativ volumul creditelor acordate,

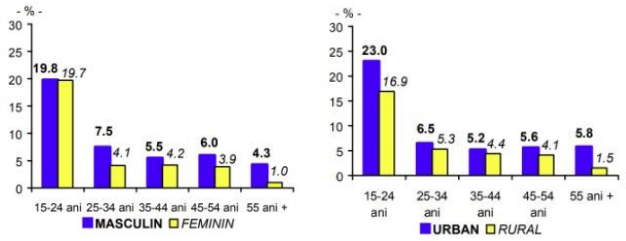
afectând accesul la finanțare atât pentru companii, cât și pentru populație. Recesiunea a afectat negativ perspectivele de creștere economică și a redus potențialul de expansiune al Produsului Intern Brut, estimările indicând o pierdere cuprinsă între 1,5% și 2% din PIB-ul potențial. În același timp, băncile au adoptat o abordare mai prudentă în acordarea creditelor, iar pe piața muncii, șomajul de lungă durată duce, de obicei, la descurajarea persoanelor aflate în căutarea unui loc de muncă.

La sfârșitul primului semestru din 2008, respectiv în luna iunie, PIB-ul nominal era de 195,71 miliarde de lei. În termeni reali, economia a crescut cu 9,3% față de aceeași perioadă a anului anterior. În primul trimestru, rata anuală de creștere era de 8,2%. Între 2009 și 2012, cele mai accentuate scăderi au avut loc în al doilea și al treilea trimestru din 2009, când PIB-ul a înregistrat un declin de 8%, respectiv 7,3%, față de aceleași perioade din anul anterior. Recuperarea economică a început însă abia în primul trimestru din 2011, cu o creștere de 1,7% comparativ cu primul trimestru al anului precedent, atingând un vârf de 4,4% în trimestrul trei al aceluiași an.În trimestrul al doilea din 2012, economia României a înregistrat o creștere a PIB-ului de 0,5% față de trimestrul anterior și de 1,7% comparativ cu aceeași perioadă a anului precedent. La încheierea primului trimestru, valoarea PIB-ului ajunsese la 109,4 miliarde de lei. În anul 2008, economia a avut un număr total de 4,827 milioane de salariați, iar rata șomajului a fost de 3,7% (reprezentând 337.100 de persoane în căutarea unui loc de muncă). La sfârșitul trimestrului doi, salariul mediu brut a fost de 1738,5 lei, echivalentul unui salariu mediu net de 1273 lei. Datorită încetinirii activității economice și intrării în recesiune, numărul salariaților a scăzut constant după iunie 2008, ajungând în ianuarie 2011 la un minim de 4,095 milioane. Ulterior, odată cu revenirea creșterii economice, acest număr a început să crească. În mai 2012, numărul salariaților a ajuns la 4,301 milioane de persoane, iar rata șomajului a fost de 4,56%, echivalentul a 409,9 mii de persoane fără loc de muncă. Salariul mediu brut a fost de 2.140 lei, în timp ce salariul mediu net s-a situat la 1.552 lei.

În iunie 2008, cursul de schimb mediu era de 3,6557 lei pentru un euro și 2,3506 lei pentru un dolar. În 2012, rata anuală a inflației a ajuns la 2,04% în iunie, în creștere față de 1,79% în luna mai. Rata dobânzii de referință s-a situat la 5,25%, atingând un nivel minim istoric. Totodată, cursul de schimb mediu pentru luna iunie a fost de 4,4603 lei pentru un euro, cu 6,4% mai mare față de aceeași perioadă a anului precedent, și de 3,5570 lei pentru un dolar, înregistrând o creștere de 22,1% față de iunie 2011.În ultimul său raport asupra inflației, publicat în august, Banca Națională a identificat principalii factori care au influențat inflația anuală în trimestrul II din 2012. Printre aceștia se numără: persistența deficitului de cerere în economie, caracterizat prin consum redus și înghețarea creditării, detensionarea temporară a pieței internaționale a petrolului, impactul favorabil al prețurilor externe la unele materii prime și bunuri de consum, efecte de bază favorabile (legate de prețurile administrate și de cele la legume, fructe și ouă), precum și deprecierea nominală a leului în raport cu euro și dolarul american. La finalul trimestrului II din 2008, deficitul bugetar era de 1,18% din PIB, echivalentul a 5,19 miliarde de lei. Veniturile bugetare totale din primele șase luni reprezentau 18,2% din PIB (80,1 miliarde de lei), în timp ce cheltuielile ajungeau la 19,4% din PIB (85,3 miliarde de lei). Datoria publică se situa la 13,4% din PIB, adică 69 de miliarde de lei. Datoria externă pe termen mediu și lung a României, la sfârșitul trimestrului II din 2008, era de 44,79 miliarde de euro. În 2012, deficitul bugetar la jumătatea anului era de 1,12% din PIB (6,8 miliarde de lei). Veniturile bugetare însumau 15,3% din PIB (93 miliarde de lei), iar cheltuielile bugetare reprezentau 16,4% din PIB (99,8 miliarde de lei). Datoria publică în primele două trimestre ale anului a crescut la 34,6% din PIB (209,9 miliarde de lei), majoritatea fiind pe termen mediu și lung (173,9 miliarde de lei).La sfârșitul primului trimestru din 2012, datoria externă pe termen mediu și lung a României a ajuns la 77,7 miliarde de euro.



Grafic 3. Rata șomajului



Grafic 4. Rata șomajului

Date furnizate de: Institutul Național de Statistică, disponibil pe: https://insse.ro/cms/files/statistici/comunicate/somaj/somaj_I_08.pdf

C.Criza pandemică

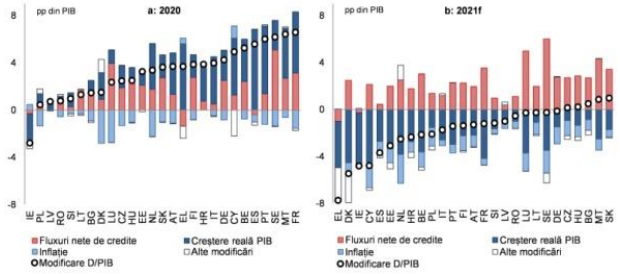
În 2020, pandemia COVID-19 a avut un impact semnificativ asupra pieței muncii, iar o analiză a relevat faptul că aproximativ 8,8% din totalul orelor de lucru s-a pierdut din cauza reducerilor de program impuse de criză. Acest lucru echivalează cu volumul orelor de muncă desfășurate într-un an de 255 de milioane de lucrători cu normă întreagă. Pierderile economice și sociale induse de pandemie sunt mai evidente în cazul întreprinderilor mici și mijlocii (IMM-uri), care au fost afectate disproporționat în comparație cu companiile mai mari. În special sectoarele economice direct afectate de criză, cum ar fi turismul (cazare și alimentație), comerțul cu ridicata și cu amănuntul, construcțiile și industria prelucrătoare, au suferit pierderi majore. Un sondaj recent a evidențiat că IMM-urile au fost afectate de criză cu peste 50% mai mult decât firmele mari, iar aproape trei sferturi dintre acestea au raportat dificultăți financiare severe. Multe dintre ele au fost nevoite să închidă afacerea sau să se îndatoreze, iar viitorul acestora rămâne incert. Situația financiară precară a întreprinderilor, în special a IMM-urilor, a avut un impact negativ asupra investițiilor, productivității și capacității acestora de a crea locuri de muncă.

Un alt grup semnificativ de victime ale crizei a fost reprezentat de lucrătorii la negru, care au fost afectați mult mai puternic decât cei angajați în mod legal. Aproape de trei ori mai mulți muncitori la negru și-au pierdut locul de muncă comparativ cu cei angajați cu acte în regulă. În plus, muncitorii cu calificare inferioară au fost mai afectați de pierderea locurilor de muncă decât cei cu calificare superioară. De asemenea, sectorul de sănătate, transporturile, comerțul cu amănuntul și serviciile de îngrijire personală, unde lucrătorii erau expuși la risc de contaminare cu COVID-19, au rămas funcționale în majoritatea cazurilor, iar angajații acestor sectoare au fost mai puțin afectați de șomaj. În schimb, muncitorii cu calificări mai înalte, care au avut posibilitatea de a lucra de acasă, au fost de asemenea mai puțin expuși pierderilor de locuri de muncă.Pandemia a amplificat inegalitățile existente pe piața muncii, iar în plan global, diferențele între nordul și sudul lumii au devenit și mai vizibile. Țările din nord au reușit mai ușor să adopte telemunca și să continue activitatea educațională de la distanță, în timp ce în sud, accesul la aceste tehnologii a fost mult mai limitat, iar efectele economice și sociale ale crizei au fost resimțite mai puternic.

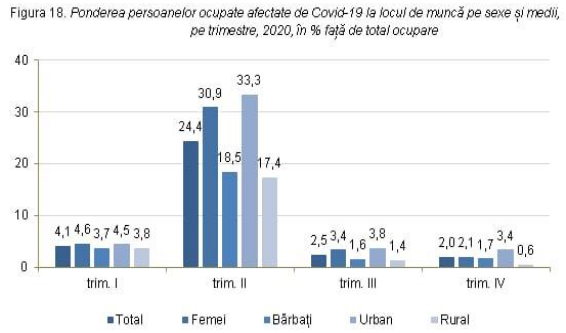
Un studiu de percepție realizat de IFO Institute în martie 2020, pe baza consultării a aproximativ 1000 de experți din 110 țări, a arătat că principala problemă cu impact puternic asupra economiilor naționale a fost reducerea investițiilor. Conform cercetării, experții se așteptau la o recesiune severă în aproape toate țările, urmată de o perioadă lungă de redresare economică. În planul pieței muncii, acest lucru înseamnă creșterea șomajului, sporirea inegalității veniturilor și a sărăciei în muncă, reducerea puterii de cumpărare și amânarea consumului. De asemenea, creșterea datoriilor gospodăriilor a fost un alt fenomen evident. Aceste perspective economice au generat presiune asupra migrației temporare pentru muncă în străinătate, fenomen deja vizibil în România, care a atras nu doar lucrători sezonieri din trecut, dar și persoane disponibilizate din diverse sectoare, precum și mici fermieri sau legumicultori.

În ceea ce privește efectele asupra ofertei și cererii de forță de muncă, pandemia a condus la o segmentare a pieței muncii, în funcție de gradul de expunere la riscuri și de capacitatea de adaptare la noile condiții de muncă. Pe partea ofertei de muncă, personalul medical și cel din sistemul de ordine publică au avut un rol esențial în combaterea efectelor pandemiei, fiind expuși direct la risc. Pe de altă parte, activitățile economice care au permis telemunca au fost mai puțin afectate de criză, iar lucrătorii din aceste domenii au beneficiat de mai multă siguranță în ceea ce privește locul de muncă. Pe partea cererii de forță de muncă, cele mai mari efecte negative au fost resimțite în sectorul serviciilor de sprijin pentru consum, în administrarea afacerilor și în industria prelucrătoare. Aceste domenii au suferit atât din cauza reducerii veniturilor consumatorilor, cât și din cauza blocajelor majore apărute în lanțurile internaționale de aprovizionare.

Un raport publicat de OIM în 2020 a constatat că pandemia a dus la o scădere globală a orelor de muncă, estimată la 8,8% în trimestrul al doilea al anului 2020, echivalentul a 255 de milioane de locuri de muncă cu normă întreagă. De asemenea, OIM a subliniat că efectele crizei au fost disproporționate pe măsură ce economiile emergente și cele în dezvoltare au fost mai grav afectate, în principal din cauza dependenței acestora de sectoarele cele mai vulnerabile (cum ar fi turismul, comerțul cu amănuntul și industria prelucrătoare). În plus, OIM a observat o creștere semnificativă a precarității locurilor de muncă, mai ales în rândul lucrătorilor din sectoare cu salarii mici și cu joburi mai puțin protejate, cum ar fi munca informală. Conform unui raport al Băncii Mondiale, impactul economic al pandemiei a variat considerabil în funcție de nivelul de dezvoltare al țării și de structura pieței muncii. De exemplu, țările din Asia și Africa Sub-sahariană au înregistrat scăderi semnificative ale PIB-ului și o creștere rapidă a ratei șomajului din cauza dependenței de turism și exporturi de produse manufacturate. Banca Mondială a prognozat că recesiunea va adânci sărăcia și va afecta în mod disproporționat femeile, tinerii și muncitorii din economiile informale. De asemenea, Banca Mondială a evidențiat riscurile ridicate asociate cu migrarea forțată a forțată de muncă, un fenomen care a fost resimțit și în țări precum România, cu un flux de muncitori sezonieri care au migrat pentru a face față dificultăților economice interne.



Grafic 5. Evoluția PIB în pandemie



Grafic 6. Impactul asupra pieței muncii

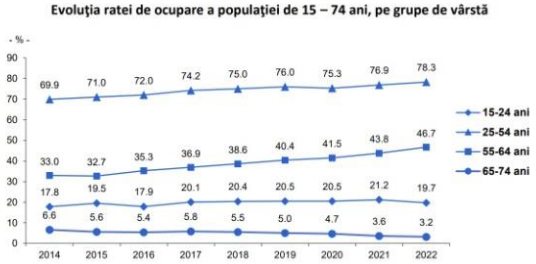
Date furnizate de: Biroul Național de Statistică, disponibil pe: https://statistica.gov.md/index.php/ro/impactul-covid-19-asupra-indicatorilor-fortei-de-munca-in-anul-2020-9430_49884.html

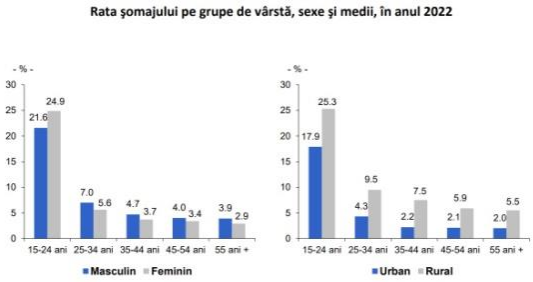
D.Criza Inflaționistă 2022

Analistul economic Adrian Negrescu a explicat că recesiunea actuală este diferită față de criza din 2008: „Spre deosebire de criza precedentă, care a avut cauze financiare, criza actuală este una a puterii de cumpărare. De data aceasta, efectele provin din sectorul energetic și sunt resimțite de un număr mult mai mare de oameni. Dacă în criza anterioară cei mai afectați erau cei cu credite, acum inflația și efectele acesteia afectează întreaga populație, prin creșterea prețurilor la utilități, servicii, alimente și altele.”

Explozia preţurilor la energie a determinat revenirea inflaţiei la două cifre, iar Banca Naţională a României a crescut dobânda cheie în fiecare întâlnire de politică monetară, ajustând constant prognoza. Conform datelor Institutului Naţional de Statistică, rata anuală a inflaţiei a crescut la 8,35% în ianuarie 2022, faţă de 8,19% în decembrie. În februarie, inflaţia a ajuns la 8,53%, iar în martie a depăşit 10%, atingând 10,15%. Astfel, România a revenit la inflaţia de două cifre, similară celei din 2004, când a fost de 11,9%.În lunile următoare, inflația a continuat să crească constant, atingând 13,76% în aprilie, 14,5% în mai, 15,1% în iunie, 14,96% în iulie, 15,32% în august, 15,88% în septembrie, 15,32% în octombrie și 16,8% în noiembrie. În acest context, Banca Națională a României a majorat dobânda cheie la fiecare ședință de politică monetară și a revizuit în mod constant prognozele economice.

Raportul asupra inflației din noiembrie 2021 anticipa o rată anuală a inflației IPC de 7,5% în decembrie 2021, cu așteptări de temperare până la 5,9% la finalul anului 2022. Cu toate acestea, inflația a continuat să depășească aceste prognoze, influențând semnificativ economia. Această creștere continuă a inflației are un impact direct asupra pieței muncii. Creșterea prețurilor la utilități, alimente și servicii reduce puterea de cumpărare a angajaților, ceea ce poate genera presiuni pentru majorarea salariilor. Totodată, incertitudinea economică poate determina companiile să fie mai reticente în a face noi angajări sau să amâne extinderea forțată de costuri suplimentare. Astfel, angajatorii pot recurge la strategii de ajustare a costurilor, inclusiv reducerea personalului sau tăierea anumitor beneficii, ceea ce poate duce la o stagnare a locurilor de muncă disponibile sau chiar la o creștere a șomajului, în special în sectoarele vulnerabile. În același timp, creșterea dobânzii cheie poate afecta accesul la credite pentru consumatori și companii, ceea ce poate limita investițiile și creșterea economică pe termen scurt.





Grafic 7. Rata de ocupare a locurilor de muncă **Grafic 8. Rata șomajului**

Date furnizate de: Institutul Național de Statistică, disponibil pe: https://insse.ro/cms/sites/default/files/com_presa/com_pdf/somaj_2022r.pdf

3. Metoda de cercetare

Am ales metoda de cercetare cantitativă, utilizând chestionarul, deoarece ne oferă posibilitatea de a colecta un volum mare de date de la un număr semnificativ de respondenți, ajutându-ne să identificăm tendințe și corelații relevante privind impactul crizelor economice asupra pieței muncii. Studiul nostru se bazează pe un eșantion de 106 de persoane și urmărește modul în care acestea au fost afectate de crizele economice, fie prin pierderea locului de muncă sau prin reorientarea în carieră.

Prin utilizarea chestionarului, putem obține rezultate aplicate majorității și analiza în mod obiectiv a efectelor atât pe termen lung cât și pe termen scurt a acestor crize asupra diferitelor categorii de angajați. De asemenea, chestionarul ne permite să comparăm impactul crizelor economice în funcție de factori precum domeniul de activitate, nivelul de experiență sau adaptabilitatea individului cu privire la mediul extern, oferind o perspectivă clară asupra diverselor situații întâmpinate de respondenți. Totodată, această metodă reduce influența subiectivă asupra interpretării rezultatelor, asigurând o abordare riguroasă și precisă. În plus, un alt avantaj al acestei metode este eficiența sa în

ceea ce privește timpul și costurile. Distribuirea chestionarelor, în principal în format digital, ne-a permis să colectăm rapid datele necesare, iar analiza acestora se poate realiza într-un mod sistematic și bine structurat. Prin urmare, considerăm că utilizarea chestionarului este cea mai potrivită metodă pentru a evalua impactul crizelor economice asupra pieței muncii și pentru a obține concluzii relevante în acest context.

4. Rezultate și discuții

Din chestionarul făcut am aflat informații legate despre persoanele afectate sau nu de una sau mai multe crize economice. Majoritatea persoanelor afectate din chestionar au fost între vârstele de 25 și 34 de ani, cu un procent de 28,3%. Dintre acestea, majoritatea aveau și studii universitare, 44,3%, și 41,5% aveau studii liceale. Domeniul de activitate a fost împărțit în mai multe secțiuni, dar majoritatea au fost în domeniul de comerț și servicii, cu un procent de 38,7%. Majoritatea aveau experiență de peste 20 de ani în piața muncii, cu un procent de 30,8%. Chiar dacă majoritatea participanților au răspuns că nu au fost afectați de o criză economică în ceea ce privește locul de muncă, un procent de 43,4%, 34% au suferit de venituri reduse. 18,9% au trebuit să își schimbe domeniul de activitate, iar restul de 3,8% chiar au fost concediați. Dintre persoanele care au participat la chestionar, majoritatea, 40,6%, au fost dispuși să se reprofileze. 38,7% doar în caz de necesitate, 15,1% nu au fost dispuși, iar 5,7% au preferat să își caute un alt loc de muncă în același domeniu Două dintre crizele economice care au afectat cel mai mult participanții au fost surprinzător la egalitate, cu un procent de 34% fiecare, acestea fiind criza financiară globală din 2008 și criza economică provocată de COVID-19 din 2020. Iar pentru întrebarea „Credeți că statul ar trebui să intervină mai activ în protejarea angajaților în timpul unei crize economice?”, 57,5% au răspuns că statul ar trebui să intervină prin subvenții și ajutoare și 32,1% au răspuns că, da, ar trebui să intervină, dar doar în sectoarele vulnerabile.

În plus, majoritatea respondenților sunt de gen feminin (61,3%), ceea ce înseamnă că aceste crize economice au avut un impact mai mare asupra domeniilor în care este gen este specializat. În cazul unei crize economice, cele mai frecvente măsuri luate de angajator includ reducerea personalului (34,9%), scăderea salariilor (25,5%) și reducerea numărului de ore de lucru. De asemenea, un procent semnificativ (31,1%) a raportat că nu s-au aplicat măsuri semnificative. Cât despre cele mai afectate domenii de activitate, acestea sunt comerțul și serviciile (65,1%), turismul și ospitalitatea (49,1%), industria manufacturieră (23.56%), urmate de educație și IT. Pentru menținerea unui loc de muncă într-o perioadă de criză, cele mai apreciate abilități sunt flexibilitatea și adaptabilitatea (72,6%), competențele digitale (26,8%), rețea de contacte și conexiuni profesionale (26.4%) urmate de specializarea într-un domneniu stabil, abilități antreprenoriale și experiență. În cazul în care venitul principal este unul insuficient sau nu este stabil, respondenții preferă alte surse de venit și din afaceri proprii în proporție de 53.8%, investiții în imobiliare cu 20.8% și freelancing în proporție de 17.9%. De asemenea, în timpul unei perioade de criză, respondenții au remarcat următoare aspecte: creșterea instabilității locului de muncă (64,2%), creșterea șomajului (50%), reducerea oportunităților de angajare (43.4%) și reducerea salariilor (39,6%). Iar pentru a reduce efectele unie crize economice asupra pieței muncii, aceștia propun următoarele metode: sprijin financiar pentru facilități (61,3%), creșterea investițiilor în educație (51,9%) și protejarea locurilor de muncă (38,7%). Având în vedere că majoritatea respondenților consideră că sprijinul oferit de către stat este fie insuficient(59.4%), fie inexistent (34.9%), este loc pentru îmbunătățirea modului în care statul tratează impactul pe care o criză economică îl poate avea asupra pieței muncii.

Concluzii și soluții

Cu acestea fiind prezentate, majoritatea angajaților din România au fost afectati în măsură semnificativă, fie prin pierderea locului de muncă urmată de o reporfiliere, fie prin reducerea veniturilor urmată de o căutare a uumor surse alternative de venit. Piața muncii este cea mai vulnerabilă în fața acestor cirze, iar măsurile pe care statul decide să le ia pentru siguranța acesteia

sunt fie insuficiente, fie în anumite condiții inexistente, ceea ce lasă loc unor îmbunătățiri a modului în care statul își valorifică forța de muncă.

În concluzie, pe baza informațiilor cercetate, putem spune că crizele economice reprezintă niște perioade importante, deoarece, cum se spune și în istorie, un om care nu își cunoaște trecutul nu va avea un viitor. Și, precum un om nu va avea un viitor necunoscându-și istoria, și în cazul crizelor economice, necunoscându-le, vom repeta aceleași greșeli clasice, precum ar fi panica în masă și acționatul din instinct din cauza lucrurilor care s-au întâmplat în alte țări, precum și criza din 2008, unde multe bănci au dat faliment din cauza aceleași probleme: nu au putut să garanteze banii înapoi și oamenii au început să se retragă într-un val, ducând și la insolvența acelei bănci. Fără a asigura oamenii că banii lor sunt în siguranță, aceștia vor reacționa în masă și vor începe o criză economică de unii singuri.

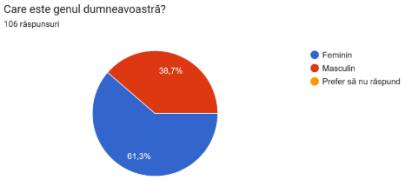
Pentru a reduce riscul unei crize economice și a proteja piața muncii, este necesară o combinație de investiții productive, politici fiscale echilibrate și adaptabilitate economică. Sprijinirea afacerilor și a sectoarelor esențiale prin stimulente fiscale, credite avantajoase și subvenții poate menține locurile de muncă și cererea internă. O gestionare responsabilă a finanțelor publice, prin reducerea datoriei în perioade de creștere și crearea de rezerve financiare, ar permite intervenții eficiente în momente de criză. De asemenea, diversificarea economiei este esențială pentru a reduce dependența de un singur sector și a crește reziliența în fața șocurilor externe. În paralel, recalificarea forței de muncă prin investiții în educație și programe de formare continuă ajută angajații să se adapteze la schimbările din piață, reducând riscul șomajului pe termen lung. O reglementare eficientă a piețelor financiare poate preveni speculațiile excesive și riscul de colaps economic. În plus, susținerea consumului prin măsuri sociale bine direcționate, care protejează categoriile vulnerabile și stimulează cererea internă, contribuie la stabilitatea economică. Prin aplicarea acestor măsuri, economia devine mai robustă, iar piața muncii mai bine protejată în fața crizelor.

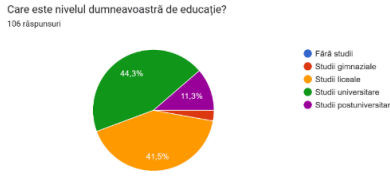
Limitările studiului de caz

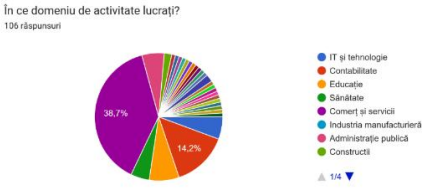
Limitările acestui chestionar privind impactul crizelor economice asupra pieței muncii din România pot influența destul de mult rezultatele. Răspunsurile sunt adesea subiective, deoarece fiecare persoană percepe criza în mod diferit, în funcție de experiențele sale sau de sectorul în care lucrează. Dacă eșantionul nu este suficient de mare sau divers, concluziile pot să nu reflecte întreaga realitate a pieței muncii. În plus, formularea întrebărilor poate crea confuzie și poate duce la răspunsuri care nu sunt relevante. În România, diferențele dintre orașe și sate, sau între regiunile mai dezvoltate și cele mai puțin dezvoltate, pot influența semnificativ opiniile participanților. De asemenea, accesul mai limitat la internet în anumite zone poate face ca unele voci să fie mai puțin reprezentate. Pe lângă toate acestea, factorii emoționali joacă un rol important: mulți oameni simt o incertitudine economică, iar acest lucru poate afecta modul în care răspund.

Anexe

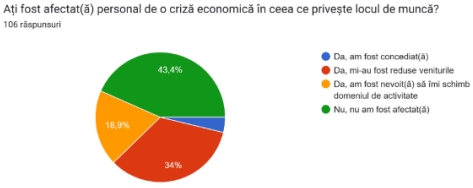

În ce categorie de vârstă vă încadrați?
106 răspunsuri
25,5%
13,2%
17%
16%
28,3%
Sub 25 de ani
25-34 de ani
35-44 de ani
45-54 de ani
Peste 55 de ani

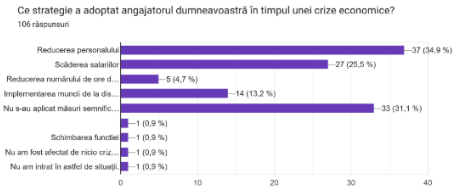

Care este genul dumneavoastră?
106 răspunsuri
38,7%
61,3%
Feminin
Masculin
Prefer să nu răspund

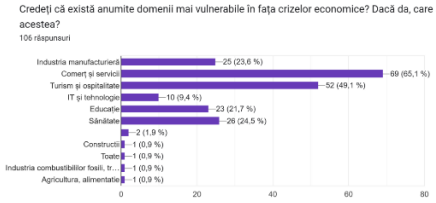

Care este nivelul dumneavoastră de educație?
106 răspunsuri
44,3%
11,3%
41,5%
Fără studii
Studii gimnaziale
Studii liceale
Studii universitare
Studii postuniversitare

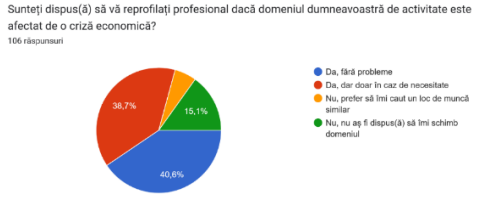

În ce domeniu de activitate lucrați?
106 răspunsuri
38,7%
14,2%
IT și tehnologie
Contabilitate
Educație
Sănătate
Comerț și servicii
Industria manufacturieră
Administrație publică
Constructii
1/4


De câți ani activați pe piața muncii?
104 răspunsuri
30,8%
20,2%
12,5%
23,1%
13,5%
Sub 1 an
1-5 ani
6-10 ani
11-20 ani
Peste 20 de ani

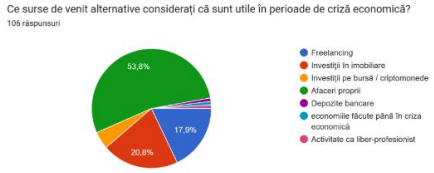

Ați fost afectat(ă) personal de o criză economică în ceea ce privește locul de muncă?
106 răspunsuri
43,4%
18,9%
34%
Da, am fost concediat(ă)
Da, mi-au fost reduse veniturile
Da, am fost nevoit(ă) să îmi schimb domeniul de activitate
Nu, nu am fost afectat(ă)


Ce strategie a adoptat angajatorul dumneavoastră în timpul unei crize economice?
106 răspunsuri
Reducerea personalului
37 (34,9 %)
Scăderea salariilor
27 (25,5 %)
Reducerea numărului de ore d...
5 (4,7 %)
Implementarea muncii de la dis...
14 (13,2 %)
Nu s-au aplicat măsuri semnific...
33 (31,1 %)
1 (0,9 %)
Schimbarea functiei
1 (0,9 %)
Nu am fost afectat de nicio criz...
1 (0,9 %)
Nu am intrat în astfel de situații
1 (0,9 %)
0
10
20
30
40

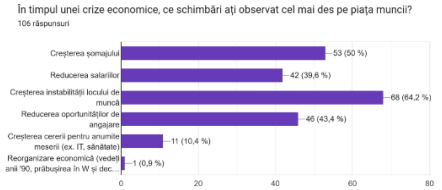

Credeți că există anumite domenii mai vulnerabile în fața crizelor economice? Dacă da, care sunt acestea?
106 răspunsuri
Industria manufacturieră
25 (23,6 %)
Comerț și servicii
69 (65,1 %)
Turism și ospitalitate
52 (49,1 %)
IT și tehnologie
10 (9,4 %)
Educație
23 (21,7 %)
Sănătate
26 (24,5 %)
2 (1,9 %)
Constructii
1 (0,9 %)
Toate
1 (0,9 %)
Industria combustibililor fosili, tr...
1 (0,9 %)
Agricultura, alimentatie
1 (0,9 %)
0
20
40
60
80

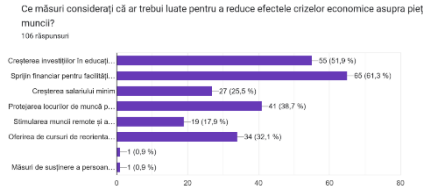

Sunteți dispus(ă) să vă reprofilați profesional dacă domeniul dumneavoastră de activitate este afectat de o criză economică?
106 răspunsuri
38,7%
15,1%
40,6%
Da, fără probleme
Da, dar doar în caz de necesitate
Nu, prefer să îmi caut un loc de muncă similar
Nu, nu aș fi dispus(ă) să îmi schimb domeniul

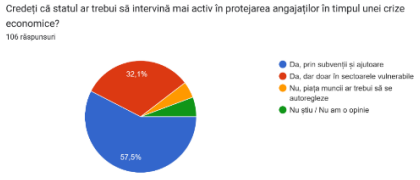

Ce competențe considerați că sunt cele mai importante pentru a avea siguranță pe piața muncii în timpul unei crize economice?
106 răspunsuri
Flexibilitate și adaptabilitate
77 (72,6 %)
Competențe digitale și tehnologice
39 (36,8 %)
Abilități antreprenoriale
25 (23,6 %)
Specializare într-un domeniu stabil (ex. sănătate, educație)
26 (24,5 %)
Rețea de contacte și conexiuni profesionale
28 (26,4 %)
Experiență, înaltă calificare, nivel de studii ridicat
1 (0,9 %)
0
20
40
60
80

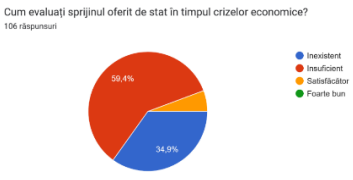

Ce surse de venit alternative considerați că sunt utile în perioade de criză economică?
106 răspunsuri
53,8%
17,9%
20,8%
Freelancing
Investiții în imobiliare
Investiții pe bursă / criptomonede
Afaceri proprii
Depozite bancare
economiile făcute până în criza economică
Activitate ca liber-profesionist


Care dintre următoarele crize economice considerați că a avut cel mai mare impact asupra pieței muncii din România?
106 răspunsuri
34%
19,8%
12,3%
34%
Recesiunea post-tranziție de la începutul anilor '90
Criza financiară globală (2008-2009)
Criza economică provocată de pandemia COVID-19 (2020)
Criza energetică și inflaționistă (2022-prezent)


În timpul unei crize economice, ce schimbări ați observat cel mai des pe piața muncii?
106 răspunsuri
Creșterea șomajului
53 (50 %)
Reducerea salariilor
42 (39,6 %)
Creșterea instabilității locului de muncă
68 (64,2 %)
Reducerea oportunităților de angajare
46 (43,4 %)
Creșterea cererii pentru anumite meserii (ex. IT, sănătate)
11 (10,4 %)
Reorganizare economică (vedeți anii '90, prăbușirea în V și dec...
1 (0,9 %)
0
20
40
60
80


Ce măsuri considerați că ar trebui luate pentru a reduce efectele crizelor economice asupra pieței muncii?
106 răspunsuri
Creșterea investițiilor în educați...
55 (51,9 %)
Sprijin financiar pentru facilități...
65 (61,3 %)
Creșterea salariului minim
27 (25,5 %)
Protejarea locurilor de muncă p...
41 (38,7 %)
Stimularea muncii remote și a...
19 (17,9 %)
Oferirea de cursuri de recalifica...
34 (32,1 %)
1 (0,9 %)
Măsuri de susținere a persoan...
1 (0,9 %)
0
20
40
60
80


Credeți că statul ar trebui să intervină mai activ în protejarea angajaților în timpul unei crize economice?
106 răspunsuri
32,1%
57,5%
Da, prin subvenții și ajutoare
Da, dar doar în sectoarele vulnerabile
Nu, piața muncii ar trebui să se autoregleze
Nu știu / Nu am o opinie


Cum evaluați sprijinul oferit de stat în timpul crizelor economice?
106 răspunsuri
59,4%
34,9%
Inexistent
Insuficient
Satisfăcător
Foarte bun

Bibliografie

- Angela Cuşnir, Victoria Trofimov, *Impactul crizei economice globale asupra situaţiei pe piaţa muncii*, Revistă științifică a universităţii de stat din Moldova, 2009, nr.7(27)
- Bianca Popa, *Perioada de după Revoluţia din 1989 în România şi impactul acesteia asupra economiei*, disponibil pe: https://www.mediafax.ro/economic/perioada-de-dupa-revolutia-din-1989-in-romania-si-impactul-acesteia-asupra-economiei-p-22508187
- Biroul național de statistică al Republicii Moldova, *Impactul Covid-19 asupra indicatorilor forței de muncă în anul 2020*, disponibil https://statistica.gov.md/index.php/ro/impactul-covid-19-asupra-indicatorilor-fortei-de-munca-in-anul-2020-9430_49884.html
- Camelia Beciu, Mirela Lazăr, *Migraţia forţei de muncă în contextul crizei economice. Redefinirea mediatică a unei probleme publice*, Reprezentări mediatice ale migraţiei forţei de muncă, https://www.revistadesociologie.ro/pdf-uri/nr.3-4-2014/04-CBeciu.pdf
- Claudia Medrega, *2020, 2021, 2022 au fost ani de criză pentru majoritatea companiilor din România. Băncile însă au „înflorit" şi au devenit din ce în ce mai profitabile. Care este secretul lor?*, https://www.businessmagazin.ro/cover-story/2020-2021-2022-au-fost-ani-de-criza-pentru-majoritatea-companiilor-21394959
- Cristina Boboc, Simona Ghiță, Simona Apostu, Florin Marius Pavelescu, Raluca Mazilescu, *Efectele pandemiei SARS-CoV-2 asupra ocupării. Rolul politicilor publice și reziliența pieței muncii în contextul adaptării mediului de afaceri*, Academia Română, Secția de științe economice, juridice și sociologie, Institutul de economie națională
- Dora Vulcan, *Raportul Organizației Mondiale a Muncii | Efectul Covid-19 asupra pieței muncii: săracii, tot mai săraci*, disponibil pe: https://romania.europalibera.org/a/efectul-covid-asupra-pietei-muncii/31288753.html
- Enache Steluța Georgeta, *Situația economică și socială din România*, Comitetul economic și social european
- EY Romania, *Studiu EY România: Angajații români doresc un program de lucru mai flexibil, iar instabilitatea pieței muncii îi determină să nu își schimbe angajatorul*, https://www.ey.com/ro_ro/newsroom/2021/01/studiu-ey-romania--angajaii-romani-doresc-un-program-de-lucru-ma
- Florina Bran, Carmen Valentina Rădulescu, Ildikó Ioan, Florentina Olivia Bălu, *Criza economică şi efectele sale asupra economiei globale*, Economie teoretică şi aplicată, Volumul XVIII (2011), no. 5(558), pp. 73-88
- Institutul naţional de statistică, *Ocuparea şi şomajul în trimestrul I 2008*, disponibil pe: https://insse.ro/cms/files/statistici/comunicate/somaj/somaj_I_08.pdf
- Institutul naţional de statistică, *Ocuparea şi şomajul*, disponibil pe: https://insse.ro/cms/sites/default/files/com_presa/com_pdf/somaj_2022r.pdf
- Redacția HotNews, *ANALIZA Cum a evoluat economia României de la declanşarea crizei din 2008. Vezi diferențele majore*, disponibil pe: https://hotnews.ro/analiza-cum-a-evoluat-economia-romaniei-de-la-declansarea-crizei-din-2008-vezi-diferentele-majore-628151

Analiza investițiilor străine directe în România – de la cauze la efecte

Vlad-Alexandru OLOGEANU[49]
Facultatea de Finanțe, Asigurări, Bănci și Burse de Valori

Rezumat

Investițiile străine directe în România joacă un rol important în dezvoltarea economiei naționale. În prezent, investițiile străine directe se află in declin față de anii anteriori, obiectivul cercetării curente constând în analiza situației actuale la nivel național, în perspectivă europeană și internațională, dar și a factorilor care influențează investițiile străine directe, respectiv a posibilelor efectele benefice ale investițiilor străine directe. Pentru cercetarea subiectului, a fost folosită o metodologie cantitativă, bazată pe statistici și date numerice, utilizând, de asemenea, metoda grafică, pornind de la rapoartele anuale ale Băncii Naționale Române și datele Eurostat, dar și alte studii de specialitate. Astfel, analiza comparativă va scoate în evidență importanța investițiilor străine directe pentru economia României și necesitatea favorizării creșterii acestora în viitor.

1. Introducere

Tema aleasă prezintă o importanță deosebită pentru favorizarea unei creșteri economice stabile. Investițiile străine directe sunt un factor care facilitează susținerea convergenței economice dintre țările aflate în curs de dezvoltare și țările dezvoltate. În linii mari, acestea reprezintă fluxurile de capital generate atunci când un investitor decide să investească într-o altă țară, cel mai des acest lucru concretizându-se prin cumpărarea de acțiuni sau deschiderea de sucursale.

Înțelegerea în detaliu a subiectului se dovedește a fi necesară pentru implementarea unor politici economice care să faciliteze atragerea de investiții străine directe în România. Aceste investiții aduc o sporire a producției regăsită în PIB, dar pot să fie și purtătoare de noi tehnologii sau know-how-uri, ale căror efecte benefice vor rămâne prezente în economia României chiar și după retragerea investitorilor.

Obiectivul general al lucrării elaborate constă în conștientizarea efectelor investițiilor străine directe, dar și identificarea factorilor care facilitează sau îngreunează atragerea acestora în economia națională.

Structura lucrării se bazează pe analiza principalelor efecte ale investițiilor străine directe și pe o analiză comparativă pentru a arăta impactul investițiilor străine directe asupra economiei naționale. Astfel, stadiul actual al cunoașterii și metodologia cercetării vor fi prezentate la început, urmând ca, ulterior, să fie analizate repartizarea teritorială și pe activități economice, proveniența fluxului de ISD în România, dar și corelațiile dintre fluxul sau soldul de ISD și diferiți indicatori, cum ar fi nivelul de corupție, respectiv creșterea economică.

2. Stadiul actual al cunoașterii

În ultimul deceniu, ponderea ISD-urilor (Investițiilor străine directe) în PIB-ul global a crescut semnificativ. Multe studii de specialitate atestă beneficiile ISD-urilor într-o economie, precum Bayar et al. (2020), care precizează că fluxurile pozitive de ISD sunt acceptate drept surse de competitivitate prin cunoștințe, know-how-uri și transferuri de tehnologie. De asemenea, conform Carril-Caccia & Pavlova (2018), companiile multinaționale care investesc într-o economie străină stimulează piața prin concurență. În plus, aceste companii tind să aducă noi tehnologii și să faciliteze accesul la piețe

[49] E-mail: ologeanuvlad24@stud.ase.ro

noi, îmbunătățind calitatea forței de muncă autohtone și crescând, astfel, salariile. Potrivit aceluiași raport, pentru țările din UE se confirmă impactul pozitiv al ISD-urilor în economie. Investițiile străine directe favorizează, de asemenea, rata de creștere economică a statului în care sunt trimise (Aziz & Makkawi, 2012).

Printre avantajele ISD-urilor pot fi menționate și creșterea stabilității economice, sporirea resurselor financiare, efecte tangibile ce țin de productivitate și accesul la piețe străine (Iamsiraroj, 2016; Saidi, 2018; Tsagkanos et al., 2019). Având în vedere numeroasele beneficii ale investițiilor străine directe, identificarea factorilor care determină atragerea acestora necesită o atenția suplimentară. În acest sens, Carril-Caccia și Pavlova (2018) prezintă o serie de factori care determină atragerea ISD-urilor, menționând că nu orice firmă are capacitatea de a investi în străinătate, ci doar firmele cu o productivitate semnificativă, cu avantaje concrete provenite din investiții și o poziție favorabilă pe piața din țara de proveniență. În al doilea rând, autorii menționează că o țară cu un potențial ridicat de creștere va atrage un cuantum mai mare de ISD, iar companiile investitoare își vor transfera capitalul acolo unde probabilitatea unei creșteri este cât mai ridicată, ceea ce se întâlnește în majoritatea cazurilor într-o țară în curs de dezvoltare. În al treilea rând, ISD-urile pot fi trimise și către țările dezvoltate. În acest caz ies în evidență companiile de tip "asset-seeking" (în căutare de active), care au ca și obiectiv îmbunătățirea resurselor umane sau a tehnologiilor existente.

De asemenea, ISD-urile pot fi direcționate și către țări cu resurse naturale abundente, la care compania investitoare nu are acces pe teritoriul propriului stat de proveniență. Costul forței de muncă poate fi, de asemenea, un factor determinant al intrărilor de ISD într-un stat, țările cu un cost redus al forței de muncă fiind vizate de către companiile cu activități economice de mică valoare.

În plus, economiile stabile atât din punct de vedere macroeconomic, cât și la nivel instituțional, tind să fie favorabile pentru firmele străine. Pe de altă parte, țările instabile pe plan macroeconomic, care au fluctuații semnificative ale inflației sau ale cursului de schimb, prezintă un risc mai mare de devalorizare a activelor sau de minimizare a profitului, ceea ce afectează fluxul net de ISD.

În final, trebuie avut în vedere și rolul important al controlului corupției în modificarea fluxului de ISD, nivelul corupției fiind un factor important pentru investitori, aceștia dovedindu-se sensibili la percepțiile privind corupția dintr-un anumit stat (Minasyan & Nunnenkamp, 2016).

3. Metodologia cercetări

Având în vedere metodologia cercetării, s-a utilizat metoda cantitativă, utilizând date numerice, care acoperă perioada 2013-2023. De asemenea, ca instrument de cercetare, s-a folosit analiza comparativă, metoda grafică având un rol important în facilitarea vizualizării la scară largă a dinamicilor, a conceptelor și pentru a avea o înțelegere potrivită a acestora.

În cadrul analizei s-au folosit atât date furnizate de Eurostat, cât și date și informații regăsite în raportul anual BNR privind investițiile străine directe în România în anul 2023. Aceste date au fost analizate prin intermediul graficelor pentru a arăta legătura dintre fluxul de ISD și nivelul de corupție, dar și între fluxul de ISD și rata de creștere economică. Pentru a valida relația dintre indicatorii menționați, s-a calculat și corelația statistică, care urmează să fie prezentată în secțiunea de rezultate și discuții. În plus, lucrarea prezintă și deviația standard pentru a evidenția riscurile la adresa rezilienței economice generate de volatilitatea fluxurilor de investiții străine directe. De asemenea, ulterior s-a analizat repartizarea soldului ISD pe regiuni de dezvoltare.

Indicatorii folosiți în cadrul prezentei analize sunt: fluxul ISD din România în perioada 2013-2023, soldul total al ISD din România în anul 2023, rata de creștere economică în perioada 2013-2023, indicele privind controlul corupției în perioada 2013-2022. Aceste date au fost preluate din bazele de date ale Băncii Naționale a României, Eurostat și Băncii Mondiale.

4. Rezultate și discuții

În primă fază, s-a realizat o analiză teritorială a soldului total de ISD pentru anul 2023. Astfel, conform Raportului anual BNR pentru anul 2023 privind investițiile străine directe în România, soldul total ISD este împărțit pe regiuni de dezvoltare după cum este prezentat în *Figura 1*.

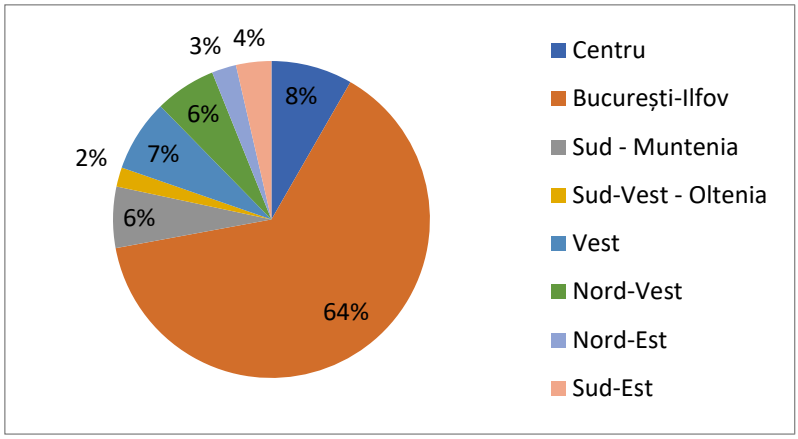


Figura 1. Repartizarea teritorială a soldului total ISD pe regiuni de dezvoltare în anul 2023

Sursa: prelucrări ale autorului în Microsoft Office Excel, pornind de la date BNR

Se poate observa că la sfârșitul anului 2023, soldul ISD a rămas concentrat în regiunea București-Ilfov, care prezintă cea mai mare pondere a ISD-urilor regionale în ISD-urile atrase la nivel național (63,8%), în timp ce regiunea cu cel mai mic nivel de investiții străine este Sud-Vest – Oltenia, cu o proporție de 2%. Favorizarea regiunii București-Ilfov este transpusă în standardul de viață și în dezvoltarea pe plan industrial și imobiliar, dat fiind faptul că aceste sectoare au o importanță semnificativă asupra realizării soldului de ISD la finalul anului 2023 (*Figura 2*).

Pe de altă parte, este necesară și analiza fluxurilor de ISD din perspectiva proveniență acestora, principalele state ai căror investitori au ales România pentru direcționarea unei părți din capitalul propriu în 2023 fiind prezentate în *Figura 3*.

În mod clar, Grecia este țara din care provine cea mai mare parte a fluxului ISD pentru anul 2023, fluxul de investiții fiind de 2574,4 milioane de euro. Acest lucru se poate observa în contextul primei mari extinderi pe piața străină a companiei Public Power Corporation, cu sediul în Atena, Grecia, aceasta achiziționând toate operațiunile ENEL în România. De asemenea, pe piața românească este prezent și retailerul grec Jumbo, aflat într-un proces continuu de dezvoltare, vânzările înregistrate crescând semnificativ în ultimul an.

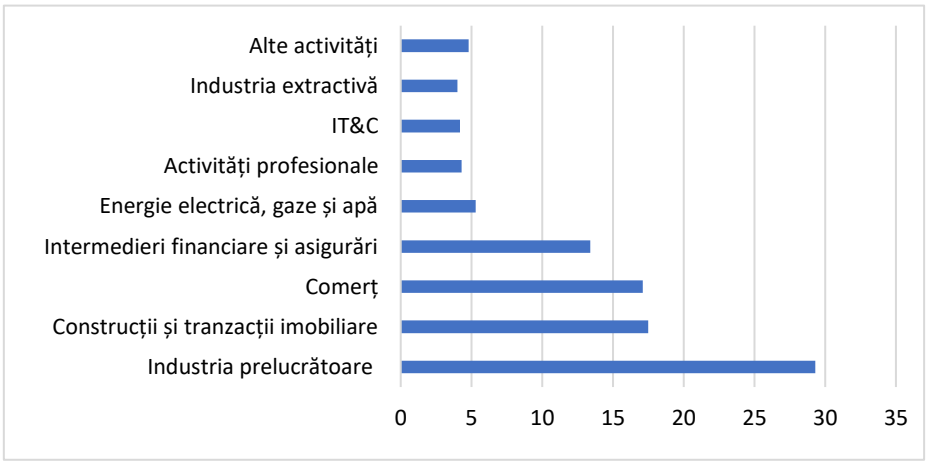


Figura 2. Repartizarea pe activități economice a soldului total de ISD (2023) - procente

Sursa: prelucrări ale autorului în Microsoft Office Excel, pornind de la date BNR

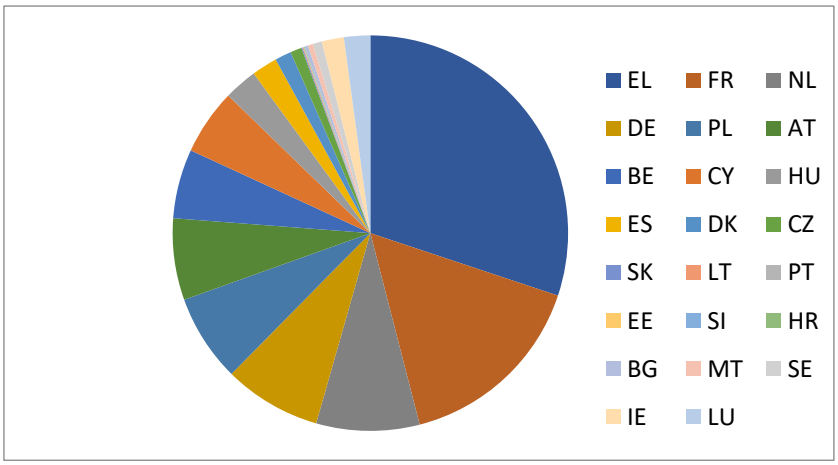


Figura 3. Proveniența fluxului de ISD pentru România

Sursa: prelucrări ale autorului în Microsoft Office Excel, pornind de la date Eurostat

De asemenea, Franța se afla pe a doua poziție cu un flux net de investiții străine directe în România de 1356,7 milioane de euro. Majoritatea capitalului francez este investit în industrie, cu un procent de 40% din totalul de investiții directe. Pe a treia poziție se află Țările de Jos, cu un flux de 721,1 milioane de euro. Investitorii au vizat, printre altele, sectorul financiar-bancar, banca ING ajungând să fie unul dintre principalii competitori pe piața bancară în România.

După cum am precizat anterior, nivelul de corupție joaca un rol important în influențarea fluxului de ISD. În cazul României, datele arată că în perioada 2013-2022, indicele privind controlul corupției a fost corelat cu fluxul de ISD (% din PIB) în proporție de 42,15%, acest rezultat fiind reflectat și în sincronizarea evoluției dintre cei doi indicatori, aceasta fiind vizibilă în *Figura 4*.

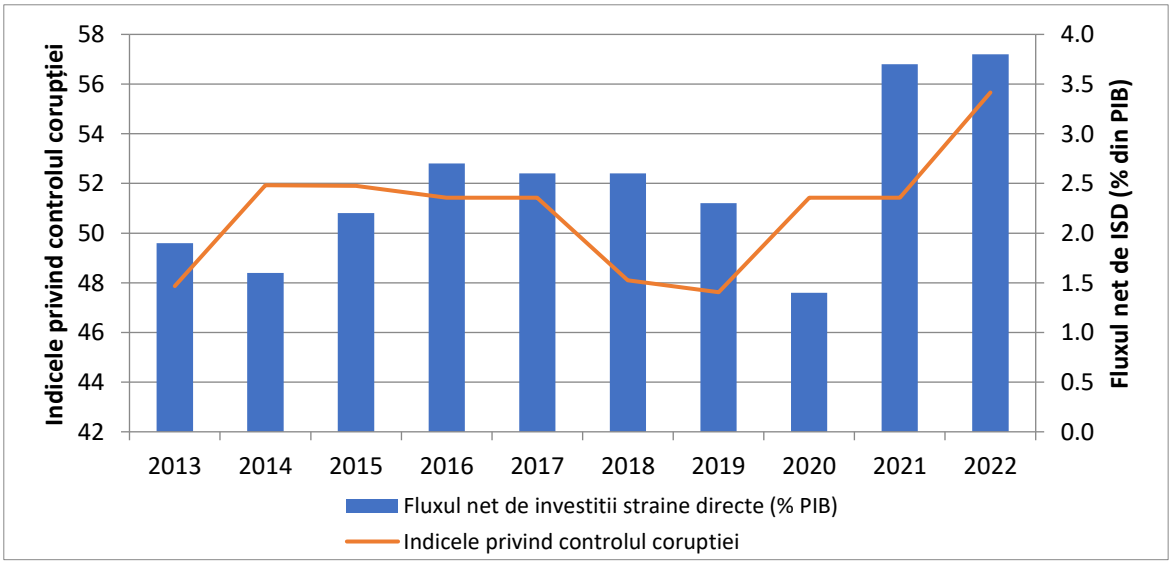


Figura 4. Corelația dintre indicele privind controlul corupției și fluxul net de investiții străine directe (% din PIB) în perioada 2013-2022

Sursa: prelucrări ale autorului în Microsoft Office Excel, pornind de la date Eurostat și Banca Mondială

Se poate observa cum fluxul net de ISD crește odată cu indicele privind controlul corupției, ceea ce confirmă ipoteza conform căreia investitorii străini își direcționează investițiile către state cu un nivel cât mai scăzut de corupție. Posibilele explicații ale acestui comportament pot fi orientarea către minimizarea riscurilor sau evitarea asocierii cu o anumită economie considerată ca având o reputație defavorabilă.

Nu trebuie omis faptul că fluxul pozitiv de investiții străine directe are un impact pozitiv asupra ratei de creștere economică, precum se observă în *Figura 5*. Corelând cei doi indici folosind funcția "CORREL" în Microsoft Office Excel, am obținut un rezultat de 0,56 (56%), ceea ce reflectă o corelație pozitivă puternică între aceștia.

Astfel, sunt puse în evidență beneficiile investițiilor străine directe pentru economia vizată de acestea, creșterea economică fiind bazată pe îmbunătățirea forței de muncă, creșterea salariilor, introducerea de noi tehnologii și facilitarea accesului pe piețe noi.

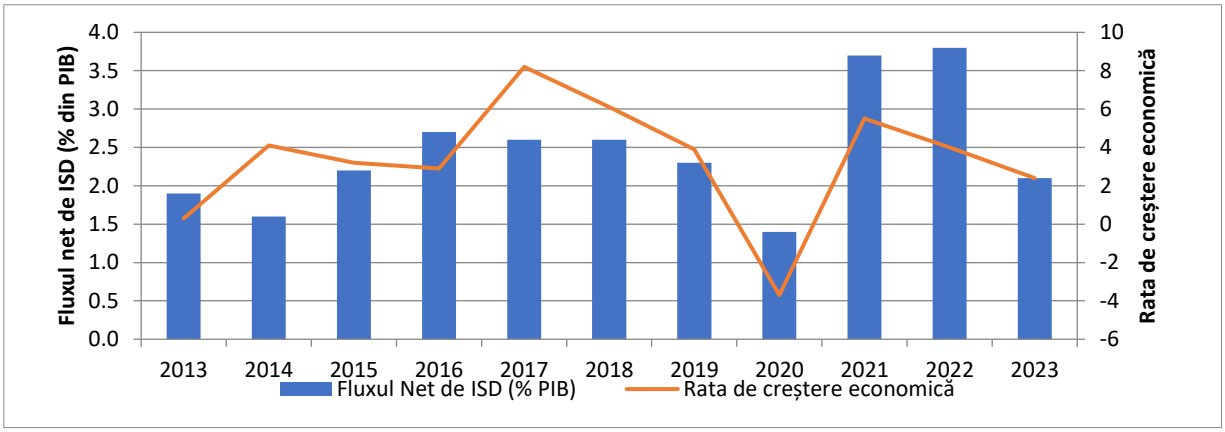


Figura 5. Relația dintre rata de creștere economică și fluxul net de investiții străine directe (% din PIB) în perioada 2013-2023

Sursa: prelucrări ale autorului în Microsoft Office Excel, pornind de la date Eurostat

În final, un alt aspect important care poate fi pus în evidență prin intermediul fluxului net de investiții străine directe (%PIB) este reziliența economică. Un stat care dă dovadă de reziliență economică are capacitatea de a se adapta și de a se recupera în contextul unor șocuri interne sau externe, situații care încep să fie din ce în ce mai frecvente în contextul economic actual. Astfel, reziliența economică este demonstrată și printr-un flux de ISD pozitiv și lipsit de volatilitate. Prin calcularea deviației standard în Microsoft Office Excel (*Figura 6*), s-au obținut rezultate care surprind volatilitatea ISD-urilor pe întreaga perioadă analizată, valoriile ridicate ale deviației standard reflectând o volatilitate ridicată, în timp ce valorile reduse indică o volatilitate scăzută.

După cum se poate observa, majoritatea statelor au un flux net de ISD cu o volatilitate scăzută, ceea ce se explică prin creșterea la nivel global a fluxului de ISD ca procent din PIB. Pentru România, valoarea înregistrată este de 0.76, aflându-se printre economiile care dau dovada de cea mai mare stabilitate din perspectiva ISD-urilor (ceea ce impulsionează reziliența economică), alături de Germania (0.61) și Franța (0.72).

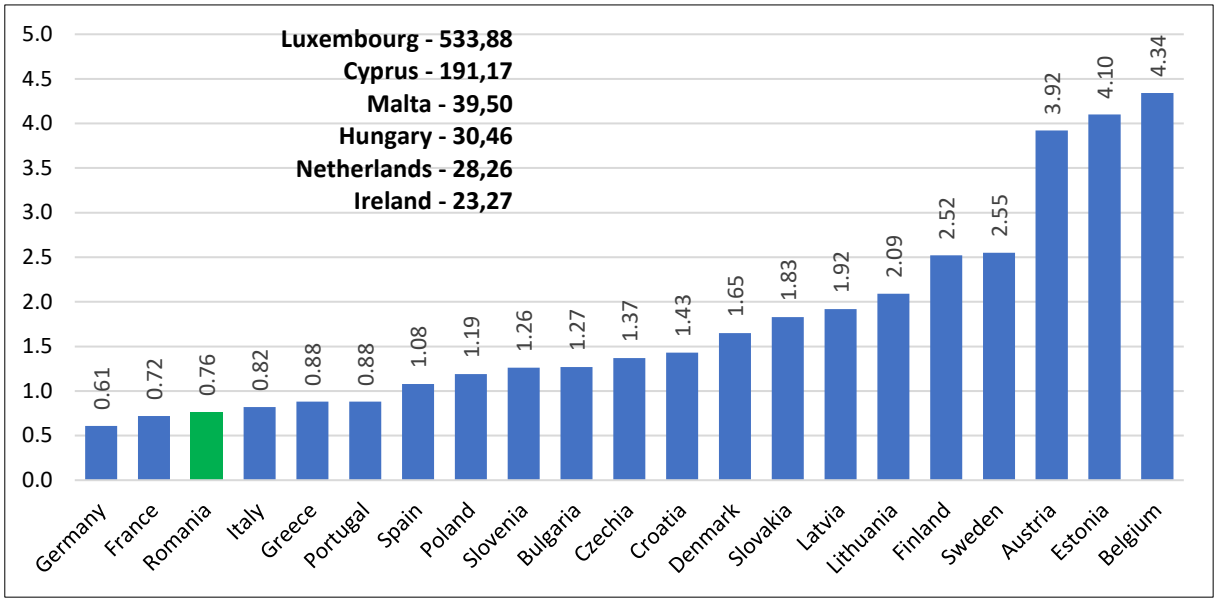


Figura 6. Deviația Standard a fluxului net de ISD (% din PIB) a statelor EU în perioada 2013-2023

Sursa: prelucrări ale autorului în Microsoft Office Excel, pornind de la date Eurostat

Pentru o reprezentare grafică cât mai precisă, au fost excluse statele care au înregistrat valori mult mai mari decât restul, respectiv Irlanda (23,27), Țările de Jos (28,26), Ungaria (30,46), Malta (39.5), Cipru (191.17) și Luxemburg (533.88). Luând drept exemplu Luxemburg, poziția sa de centru financiar pe plan european a rezultat într-o circulație rapidă a investițiilor străine, ceea ce explică volatilitatea extrem de crescută a fluxului net de ISD. De asemenea, atât Luxemburg, cât și Țările de Jos și Irlanda sunt văzute drept paradisuri fiscale, ceea ce determină o sensibilitate ridicată a percepțiilor investitorilor la modificările fiscale, rezultând într-o volatilitate ridicată a fluxului net de ISD.

Concluziile cercetării

Investițiile străine directe se dovedesc a fi benefice pentru economia României, ceea ce se observă în urma relației pozitive identificate între fluxul net de ISD și rata de creștere economică. De asemenea, analiza arată faptul că un factor important care determină dinamica investițiilor străine directe este controlul corupției.

Principalul investitor străin activ în ultimul an în economia României este Grecia, fluxul net de ISD din partea acestui stat fiind de 2574,4 milioane euro, conform Eurostat, urmat de Franța și Olanda, cu o sumă a fluxurilor nete de ISD de 2077,8 milioane euro. Soldul ISD a fost concentrat pe regiunea București-Ilfov, de departe cea mai avansată regiune de dezvoltare a României, având un standard de viață superior, lucru ce este evidențiat și în salariul mediu situat cu mult peste câștigul salarial mediu net la nivel național.

Așadar, analizând factorii care determină atragerea de investiții străine directe, în cazul României, se recomandă: concentrarea pe minimizarea corupției prin controlul viguros al instituțiilor publice și private de către autoritățile competente, valorificarea pe plan internațional a resurselor naturale prezente pe teritoriul României și implementarea unor politici care să tempereze creșterea deficitului bugetar și a inflației, pentru a produce un echilibru macroeconomic, considerat favorabil pentru investitori.

Prezentul studiu poate fi continuat prin detalierea analizării indicatorilor întâlniți în lucrare, dar și prin calcularea impactului ISD-urilor asupra creșterii economice, schimbările de perspectivă fiind benefice pentru o abordare mai cuprinzătoare a subiectului. Ca și limitări ale studiului, analiza grafică și corelația dintre indicatori nu surprind impactul într-un mod cert, dar creează premisele existenței unei relații puternice între datele analizate.

Bibliografie

- Aziz, A., Makkawi, B., 2012. Relationship between Foreign Direct Investment and Country Population. *International Journal of Business and Management, 7 (8)*, pp. 457–467.
- Banca Națională a României, 2024. Investițiile străine directe în România în anul 2023, *Raport anual*.
- Bayar, Y., Remeikiene, R., Androniceanu, A., Gaspareniene, L., Jucevicius, R., 2020. The shadow economy, human development and foreign direct investment inflows. *Journal of Competitiveness, 12 (1)*, pp. 5–21.
- Carril-Caccia, F., Pavlova, E., 2018. Foreign Direct Investment and Its Drivers: a Global and EU Perspective. *ECB Economic Bulletin*, No. 4.
- Eurostat, 2025. Eurostat database, disponibil la: https://ec.europa.eu/eurostat/data/database
- Iamsiraroj, S., 2016. The foreign direct investment-economic growth nexus. *International Review of Economics and Finance, 42*, pp. 116–133.
- Minasyan, A., Nunnenkamp, P., 2016. Remittances and the effectiveness of foreign aid. *Review of Development Economics, Vol.20 No.3*, pp. 681-701.
- Saidi, K., 2018. Foreign Direct Investment, Financial Development and Their Impact on the GDP Growth in Low-income Countries. *International Economic Journal, 32 (3)*, pp. 483–497.
- Tsagkanos, A., Siriopoulos, C., Vartholomatou, K., 2019. Foreign direct investment and stock market development: Evidence from a “new” emerging market. *Journal of Economic Studies*, pp. 46–70.
- World Bank, 2025. World Governance Indicators, disponibil la: https://databank.worldbank.org/source/worldwide-governance-indicators

Impactul progresului tehnologic asupra pieței muncii

Bianca Mihaela PANAIT[50]
Bianca Andreea OPRESCU[51]
Facultatea de Finanțe, Asigurări, Bănci și Burse de Valori

Rezumat

Progresele tehnologice creează noi piețe și influențează abilitățile și tipurile de muncă necesare. Digitalizarea și automatizarea aduc atât oportunități de formare pentru angajați, cât și provocări pentru cei care nu au experiență. Analiza de față explorează efectul accesului la internet, competențelor digitale și utilizării echipamentelor industriale asupra ratei de angajare în Uniunea Europeană și asupra productivității forței de muncă. Constatările sugerează o corelație pozitivă între digitalizare și rata de ocupare pe piața muncii, însă oportunitățile diferă, în funcție de investițiile în cercetare și dezvoltare. Țările nordice, precum Suedia și Danemarca sunt lideri în domeniul tehnologic și prezintă rate ridicate de angajare. Această lucrare oferă o viziune clară asupra viitorului pieței muncii și propune strategii pentru a se adapta cu succes noilor condiții economice.

1. Introducere

Progresul tehnologic pe piața muncii presupune impactul inovațiilor tehnologice asupra structurii economice și activităților profesionale. Acesta determină schimbări la nivelul abilităților necesare angajaților și la cel al productivității muncii, influențând și tipurile de locuri de muncă disponibile în economie.

Am ales să abordăm tema "Impactului progresului tehnologic asupra pieței muncii" datorită relevanței și importanței sale într-un context global plin de transformări economice accelerate.

În cadrul acestei lucrări dorim să scoatem în evidență influența și importanța progresului tehnologic asupra piației muncii. Progresul tehnologic presupune pe de o parte digitalizarea, care se raportează la numărul persoanelor care au competențe digitale de bază, dar și la numărul persoanelor care au acces la internet; iar pe de altă parte, presupune automatizarea, referitor la numărul companiilor și întreprinderilor care folosesc roboți în procesul de producție.

Întrebarea principală la care dorim sa găsim un răspuns pe baza analizei indicatorilor relevanți pentru tehnologie este „În ce măsură influențează progresul tehnologic piața muncii, atât din perspectiva angajatorilor, cât și din cea a angajaților?".

2. Stadiul actual al cunoașterii

În prezent, evoluțiile tehnologice, cum ar fi automatizarea și digitalizarea, transformă în mod substanțial configurația pieței muncii, creând multiple perspective de angajare pe piața muncii.

Progresul tehnologic generează o cerere în creștere pentru forța de muncă calificată, ceea ce duce la o creștere a discrepanțelor salariale între angajații cu educație superioară și cei fără, stimulând astfel o cerere crescută pentru competențe avansate, care poate spori investițiile în educație și formare profesională, contribuind la dezvoltarea capitalului uman (Tinbergen, 1974; Goldin&Katz, 2008).

În același timp, adaptarea constantă a sistemului educațional și a instruirii profesionale la progresul tehnologic este esențială pentru a contracara inegalitățile salariale. În contextul unei cereri fluctuante de competențe pe piața muncii, este esențial ca sistemul educațional să fie capabil să se

[50] E-mail: oprescubianca24@stud.ase.ro
[51] E-mail: panaitbianca24@stud.ase.ro

adapteze rapid și eficient la schimbările economice pentru a promova oportunități egale pentru toți indivizii (Tinbergen, 1974).

Potrivit cercetărilor de specialitate, se observă că există o legătură constructivă între progresul tehnologic și numărul de angajați. Inovația contribuie semnificativ la creșterea ratei de ocupare pe piața forței de muncă. Spre exemplu, firmele inovatoare reușesc să obțină rezultate superioare celor care nu adoptă inovația, indiferent de stadiul ciclului economic; acestea creează mai multe oportunități de angajare în perioadele de creștere și prosperitate, în timp ce în perioadele de recesiune înregistrează mai puține pierderi de locuri de muncă (Peters et al. 2014).

Productivitatea este extrem de importantă în toate discuțiile despre creșterea ocupării forței de muncă și a producției. Dovezile empirice arată că există o creștere a unei proporții semnificative de angajare în multe sectoare ale Uniunii Europene, în special în sectoarele de înaltă tehnologie (Peener, 2009).

Vivarelli (2014) și Calvino și Virgillito (2018) au evidențiat faptul că schimbarea tehnologică poate crea un cerc virtuos, generând simultan noi locuri de muncă, îmbunătățind productivitatea și competitivitatea prin introducerea unor noi procese de producție și dezvoltarea unor bunuri și servicii noi, stimulând astfel creșterea economică. De asemenea, aceștia subliniază că cheltuielile pentru cercetare și dezvoltare (R&D) pot fi utilizate ca indicator de referință pentru măsurarea schimbării tehnologice.

3. Metodologia cercetării

Pentru elaborarea acestui studiu, am consultat datele furnizate de Eurostat în anii 2022 și 2023 pentru cele 27 de state membre ale Uniunii Europene, pentru a investiga relația dintre indicatorii relevanți pentru tehnologie și situația pieței muncii. Ca metodă de cercetare, am folosit analiza comparativă și maparea pusă la dispoziție de platforma Comisiei Europene - Gisco.

Indicatorii economici care ne-au susținut în demersul analitic sunt rata de acces la internet, rata de ocupare pe piața muncii (20-64 ani), procentul indiviziilor care au cel puțin competențe digitale de bază, procentul întreprinderilor care au cel puțin 10 angajați și utilizează roboți industriali sau în domeniul serviciilor, modificarea procentuală a costurilor unitare nominale cu forța de muncă, respectiv cheltuielile cu cercetarea și dezvoltarea (% din PIB).

4. Rezultate și discuții

Figura 1 prezintă procentul persoanelor care folosesc internetul în fiecare zi la nivelul anului 2023 în Uniunea Europeană și măsura în care poziționarea statelor membre din perspectiva acestui indicator este corelată cu cea poziționarea lor în funcție de rata de ocupare pe piața muncii. În urma analizei datelor se poate observa că utilizarea intensă a internetului poate influența pozitiv integrarea pe piața muncii.

În urma studierii graficului, se remarcă trendul pozitiv, care arată o legătura directă între cei doi indicatori. În acest sens, trebuie avut în vedere că oportunitățile de angajare se măresc datorită accesului facil la internet. Prin urmare, se evidențiază că atunci când un stat înregistrează o creștere a accesului la internet, rata de ocupare pe piața muncii se majorează. De exemplu, în Olanda și Danemarca au o rată ridicată atât de ocupare, cât și de acces la internet, această asociere fiind valabilă pentru mai multe state. În plus, se poate observa că în țările membre europene cu un acces redus la internet, se înregistrează, de asemenea, o rată scăzută de ocupare, așa cum se întâmplă în Grecia.

Coeficientul de corelație statistică dintre poziționările la nivelul statelor membre din perspectiva celor doi indicatori este de 45,71% și sugerează o legătură pozitivă, dar moderată între clasările statelor membre pe baza celor doi indicatori examinați. Acest aspect indică faptul că, de regulă, o sporire a unui indicator (de pildă, procentul persoanelor care folosesc internetul zilnic) este asociată pozitiv cu majorarea celuilalt indicator (rata de ocupare).

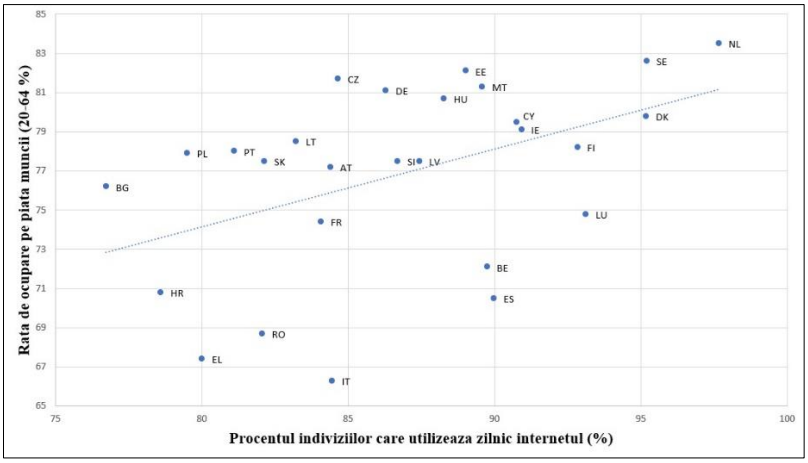


Figura 1: Relația dintre rata de acces la internet și rata de ocupare pe piața muncii (20-64) - 2023

Sursa: Prelucrări ale datelor furnizate de site-ul EuroStat

Următoarea relație analizată grafic este reprezentată de legătura dintre rata de ocupare pe piața muncii și procentul indiviziilor care au cel puțin competențe digitale de bază (*Figura 2).*

Se constată o legătură directă între proporția indivizilor care dețin cel puțin aptitudini digitale de bază și gradul de ocupare pe piața muncii. Cu cât deprinderile digitale sunt mai răspândite într-o națiune, cu atât șansele de a găsi un loc de muncă cresc.

Datele arată că statele cu competențe digitale avansate, cum ar fi Țările de Jos (NL), Finlanda (FI), Danemarca (DK) și Suedia (SE), afișează și rate de ocupare superioare. În schimb, țări precum România (RO), Bulgaria (BG) și Italia (IT), care au un nivel mai redus al competențelor digitale, au și o rată de ocupare mai mică. Pe de altă parte, națiuni precum Germania (DE), Austria (AT) și Republica Cehă (CZ) se poziționează într-o zonă de mijloc în cazul ambilor indicatori evaluați.

În plus, coeficientul de corelație statistică dintre poziționările statelor membre din perspectiva celor doi indicatori este de 44,62%, ceea ce reflectă existența unei corelații pozitive (moderate) între cei doi indicatori economici. Cu alte cuvinte, în regiunile în care există un procentaj mai ridicat de indivizi cu abilități digitale de bază, și rata de ocupare este mai ridicată.

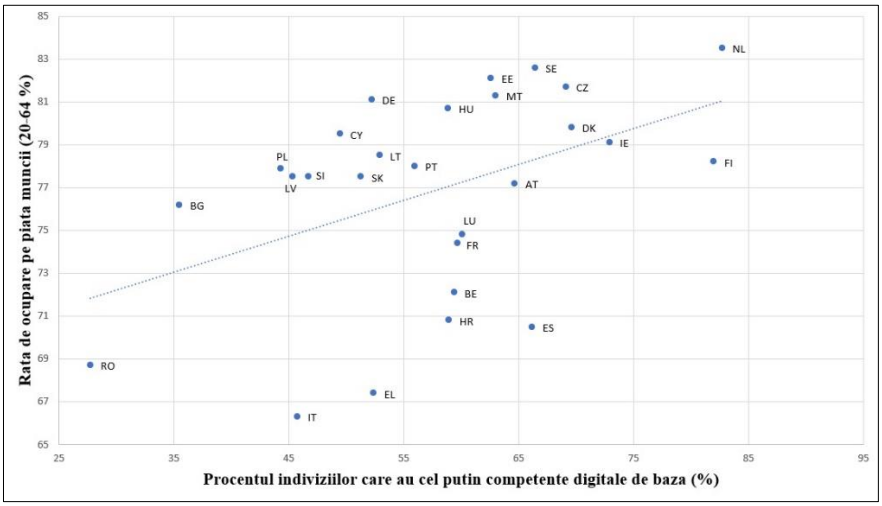


Figura 2: Relația dintre rata de ocupare pe piața muncii și numărul indiviziilor care au competențe de bază (2023)

Sursa: Prelucrări ale datelor furnizate de site-ul Eurostat

Vom analiza, de asemenea, relația dintre costurile unitare nominale cu forța de muncă și întreprinderile care utilizează roboți (*Figura 3*) pentru a explora influența automatizării asupra reducerii costurilor cu forța de muncă la nivelul afacerilor.

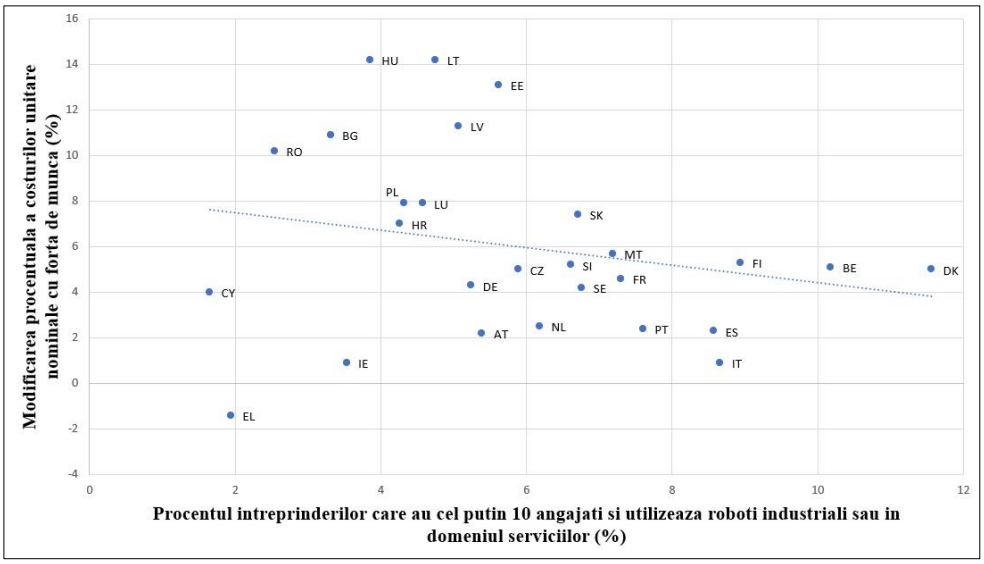


Figura 3: Relația dintre costurile unitare nominale cu forța de muncă și întreprinderilor care utilizează roboți industriali (2022)

Sursa: Prelucrări ale datelor furnizate de EuroStat

Datele analizate evidențiază o relație negativă între cei doi indicatori, sugerând că, în general, tarile cu o pondere mai mare de companii ce folosesc roboți tind să aibă costuri mai mici cu forța de munca, ceea ce se poate explica prin faptul că firmele nu mai sunt nevoie să cheltuie suplimentar cu angajații, ținând cont că activitatea desfășurată de aceștia se substituie cu productivitatea roboților. Totuși, legătura nu este una foarte puternică, dată fiind dispersia ridicată la nivelul datelor statistice observate pe grafic.

Țări ca Grecia (EL) și Irlanda (IE) se găsesc în partea stânga-jos a diagramei, ceea ce arată un procent redus de utilizare a roboților și costuri mai mici cu forța de muncă. Danemarca (DK), Belgia (BE) și Finlanda (FI) sunt poziționate în partea dreapta a graficului, indicând că aceste țări au o adoptare mai mare a roboților în industrie. Pe de altă parte, Ungaria (HU), Lituania (LT) și Estonia (EE) sunt localizate în partea de sus a graficului, indicând costuri mari ale forței de muncă, dar nu neapărat o utilizare crescută a roboților.

Procentul sub care este reprezentat coeficientul de corelație statistică între poziționările statelor membre din perspectiva celor doi indicatori este de -22,88%. Astfel, se poate observa că, de obicei, odată cu majorarea incidenței utilizării roboților industriali, se înregistrează o scădere a costurilor unitare nominale cu forța de muncă, dar această tendință nu este una constantă și general valabilă. Prin urmare, cheltuielile cu forța de muncă reacționează și la alți factori (economici, tehnologici sau structurali), ci nu doar la automatizarea proceselor de producție.

În continuare, în cadrul *Figurii 4*, s-a analizat relația dintre procentul indiviziilor care au cel puțin competente digitale de bază și productivitatea nominală a muncii (% UE 27 - PPS).

Graficul sugerează o legătură pozitivă între abilitățile digitale și randamentul muncii în statele UE-27. În acest context, datele arată că țările cu o proporție mai mare de cetățeni cu cunoștințe digitale de bază au, de regulă, o productivitate mai ridicată, după cum evidențiază panta pozitivă a trendului.

Statele din partea inferioară a graficului (stânga), precum România (RO) și Bulgaria (BG), înregistrează atât niveluri scăzute de competențe digitale, cât și o productivitate redusă. În schimb,

state precum Țările de Jos (NL), Finlanda (FI) și Danemarca (DK) sunt poziționate în partea superioară a graficului (dreapta), prezentând atât competențe digitale avansate, cât și un nivel ridicat de productivitate.

Există și excepții, precum Irlanda (IE), care prezintă o productivitate foarte mare, deși nu excelează neapărat la capitolul competențe digitale. Luxemburg (LU) și Belgia (BE) afișează, de asemenea, productivități ridicate, fără a avea cele mai mari ponderi de competențe digitale. Prin urmare, deși este evidentă relația pozitivă dintre abilitățile digitale și productivitatea crescută, există și alți factori economici care pot influența această relație în unele țări.

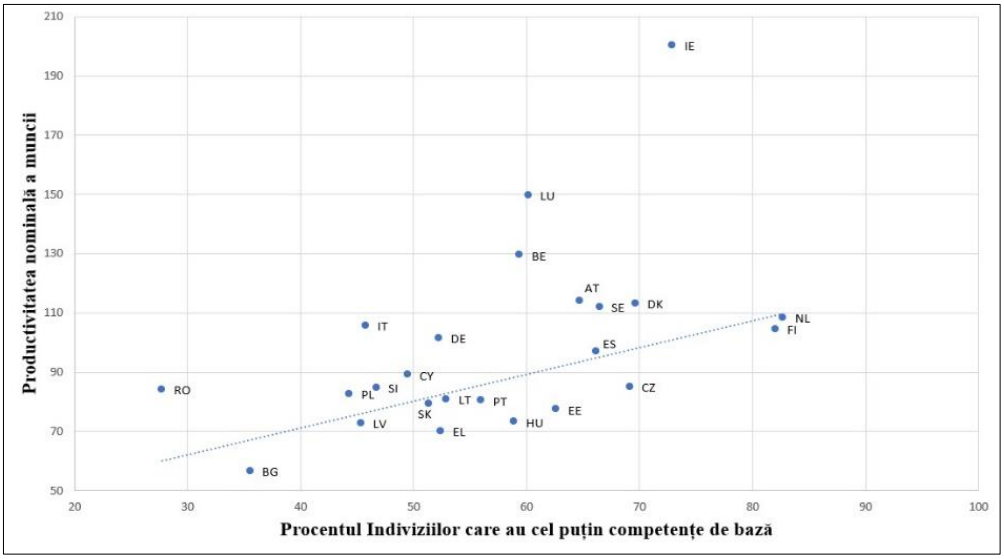


Figura 4: Relația dintre procentul indiviilor care au competențe digitale de bază și productivitatea nominală a muncii (% UE 27-PPS, 2023)

Sursa: Prelucrări ale datelor furnizate de EuroStat

În urma calculelor proprii, s-a identificat un coeficient de corelație statistică dintre poziționările statelor membre din perspectiva celor doi indicatori de 50%, care reflectă o corelație moderată între variabile. Prin urmare, se poate concluziona că statele cu un număr mai mare de indivizi care dețin competențe digitale de bază sunt susceptibile să aibă și o productivitate a muncii mai mare.

Cercetarea și dezvoltarea (R&D) joacă un rol esențial în competitivitatea economică și inovarea tehnologică a fiecărei țări. Harta reflectată în *Figura 5* ilustrează procentul din PIB alocat cheltuielilor pentru cercetare și dezvoltare în statele membre ale Uniunii Europene în anul 2023.

Conform datelor, la nivelul Uniunii Europene există o diferență semnificativă în ceea ce privește alocarea resurselor (R&D) pentru cercetare și dezvoltare, ceea ce indică o separare clară între nord-vest și sud-est din perspectiva acestui indicator. În acest sens, statele scandinave (Suedia și Finlanda), împreună cu Germania și Austria, au investit peste 2,53% din PIB-ul lor în R&D. În plus, Franța, Țările de Jos, Belgia și Luxemburg sunt clasificate în categoriile naționale care oferă finanțare substanțială și susțin dezvoltarea de noi tehnologii și industrii inovatoare.

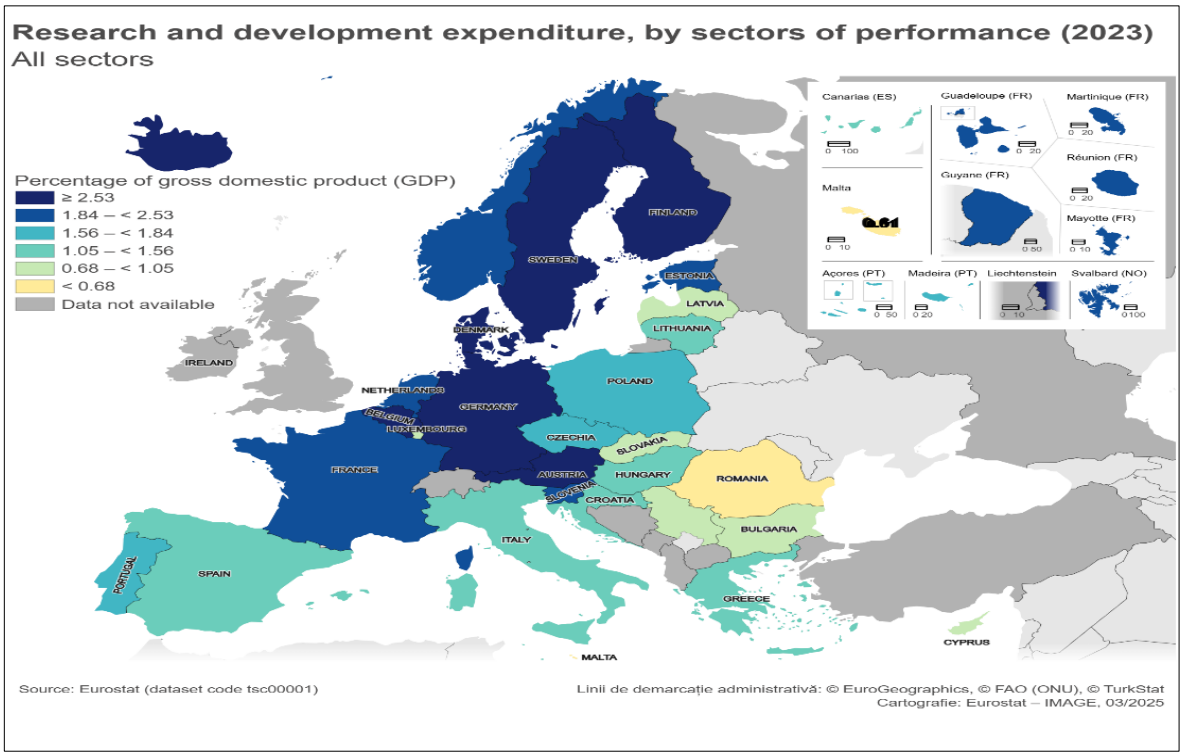


Figura 5: Procentul din PIB alocat cheltuielilor pentru cercetare și dezvoltare în statele europene în 2023

Sursa: https://gisco-services.ec.europa.eu/image/screen/home

În schimb, statele din Europa de Est și de Est, precum România, Bulgaria și Grecia, sunt mai mici de 0,68% din PIB pentru cercetare și dezvoltare, ceea ce afectează competitivitatea economică și capacitățile de inovare. Această situație evidențiază decalajul dintre țările dezvoltate și cele în curs de dezvoltare și poate limita oportunitățile de creștere durabilă și avansare tehnologică. Investițiile scăzute în R&D se reflectă nu numai în diverse priorități economice la nivelul țărilor europene, ci și în nivelurile generale de dezvoltare economică.

Acest dezechilibru subliniază importanța creșterii investițiilor în cercetare și dezvoltare, în vederea reducerii diferențelor față de statele dezvoltate și pentru a asigura o dezvoltare mai echilibrată și mai durabilă, aspecte care sunt valabile atât la nivel național, cât și european în momentul comparării cu alți actori globali puternici.

Concluziile cercetării

Progresele tehnologice reprezintă un factor decisiv în dezvoltarea muncii, generând schimbări în nevoile și oferta de muncă, structura profesională și competențele necesare pe piața muncii. Digitalizarea, determinată de cercetare, joacă un rol esențial în creșterea gradului de ocupare a forței de muncă, aspect confirmat de corelația dintre accesul la internet și rata de angajare. Astfel, țări europene cu un nivel ridicat de acces la internet, precum Olanda, Danemarca și Suedia, prezintă rate mari de ocupare, în timp ce țările cu acces limitat la internet, cum ar fi Grecia și România, întâmpină dificultăți în integrarea populației pe piața muncii.

Prin urmare, digitalizarea nu doar că facilitează accesul la informații și oportunități de angajare, dar contribuie și la dezvoltarea unei economii mai eficiente și mai flexibile. Totuși, acest proces de transformare necesară impune adoptarea unor politici de sprijin, precum reducerea decalajului digital și asigurarea accesului echitabil la tehnologie între diferite regiuni.

Rezultatele cercetării indică faptul că pregătirea digitală a populației are un impact direct asupra gradului de ocupare a forței de muncă. Țările cu un procent ridicat de indivizi care dețin cel puțin competențe digitale de bază prezintă o rată mai mare de angajare. Acest lucru se explică prin utilizarea pe scară largă a tehnologiei în aproape toate domeniile de activitate, fie că este vorba despre sarcini simple sau procese avansate.

O altă concluzie importantă se referă la relația dintre utilizarea roboților și costurile forței de muncă. Deși în anumite țări automatizarea a condus la reducerea acestor costuri, impactul nu este uniform. Implementarea tehnologiilor avansate depinde de factori precum nivelul salarial, politicile monetare, strategiile economice naționale și gradul de pregătire al forței de muncă.

De asemenea, analiza datelor arată că țările cu un procent ridicat al populației cu competențe digitale avansate au o productivitate a muncii mai mare. Digitalizarea contribuie la o organizare mai eficientă a muncii, reducând timpul necesar pentru diverse procese și intensificând activitățile economice.

Un alt aspect esențial este influența investițiilor în cercetare și dezvoltare (R&D) asupra competitivității economice și creării de locuri de muncă. Țări precum Germania, Suedia și Finlanda, care alocă un procent ridicat din PIB pentru cercetare și dezvoltare, sunt lideri în domeniul tehnologic și prezintă rate ridicate de angajare. Pe de altă parte, statele cu investiții reduse în acest sector, precum România și Bulgaria, întâmpină dificultăți în adaptarea economiei la noile realități tehnologice.

Pe baza concluziilor prezentate, sugerăm următoarele măsuri pentru a asigura o tranziție echilibrată și sustenabilă către o piață a muncii adaptată noilor tehnologii. Investiția în educația digitală este de o importanță deosebită în adaptarea pieței muncii la noile cerințe tehnice. În acest sens, actualizarea programelor școlare și universitare trebuie să asigure formarea tinerilor cu abilități legate de economia digitală. În același timp, trebuie dezvoltate programe de formare continuă pentru a sprijini angajații de -a lungul vieții lor de conversie și învățare profesională și pentru a încuraja tranziția în noi domenii. În plus, ghidul de integrare digitală trebuie să asigure același acces la internet și tehnologie pentru a preveni excluderea anumitor categorii sociale pe piața muncii.

În același timp, întreprinderile ar trebui să fie inspirate să investească în inovație și să creeze locuri de muncă pentru angajați cu înaltă calificare digitală. Un alt factor important este creșterea finanțării cercetării și dezvoltării prin orientări care promovează accesul la finanțare pentru startup-uri și întreprinderi din sectorul tehnologiei și contribuie astfel la progresul economic și la competitivitatea pe termen lung.

Bibliografie

- Autor, D. 2022. The Labour Market Impacts of Technological Change: From Unbridled Enthusiasm to Qualified Optimism to Vast Uncertainty. *NBER Working Paper*, No. 30074.
- Calvino, F., Virgillito, M. E. 2018. The Innovation–Employment Nexus: A Critical Survey of Theory and Empirics. *Journal of Economic Surveys*, 32(1), pp. 83-117.
- Dachs, B. 2018. The impact of new technologies on the labour market and the social economy. *European Parliament Research Study*.
- European Labour Authority. 2024. Employment and work aspects of technological advancements. *Fondazione Giacomo Brodolini paper*.
- Eurostat. Eurostat database. 2025. Disponibil la: https://ec.europa.eu/eurostat/data/database
- European Commission. 2025. GISCO. Disponibil la:
- https://gisco-services.ec.europa.eu/image/screen/home

- Goldin, C. and Katz, L. F. 2008. *The Race Between Education and Technology*. Harvard University Press.
- Peters, B., Dachs, B., Dünser, M., Hud, M., Köhler, C., Rammer, C. 2014. Firm Growth, Innovation and the Business Cycle. *Background Report for the 2014 Competitiveness Report*, Mannheim.
- Tinbergen, J. 1974. Substitution of Graduate by Other Labour. *Kyklos*, 27(2), pp. 217-226.
- Vivarelli, M. 2014. Innovation, Employment and Skills in Advanced and Developing Countries: A Survey of Economic Literature. *Journal of Economic Issues*, 48(1), pp. 123-154.

Germania – între Est și Vest

Andrei-Bogdan PĂTRAȘCU[52]
Facultatea de Economie Teoretică și Aplicată

Rezumat

Lucrarea are drept scop prezentarea diferențelor de materie economică, socială sau chiar politică din Germania ultimilor ani, țară și popor despărțite după cel de-al Doilea Război Mondial ca măsură de siguranță dar și ca scuză a Uniunii Sovietice de a se apropia de vest, astfel câștigând o imensă putere de negociere în tratatele viitoare. După mai bine de 30 de ani de la unificarea celor două părți ale Germaniei, RFG și RDG, diferențele sunt încă prezente și acum. Vom analiza Germania ca un întreg, evidențiind fostele zone de ocupație sovietică, cu scopul de a observa stilurile de viață total diferite. Pentru aceasta vom folosi figuri reprezentative realizate cu ajutorul datelor de la Eurostat și Biroul Federal de Statistică din Germania. În concluzie, vom demonstra că în Germania zilelor noastre trăiesc, în continuare, două popoare ce poartă același nume dar sunt total opuse.

1. Un popor în două țări

Sfârșitul celui de-al Doilea Război Mondial a însemnat, atât pentru Europa cât și pentru lume, împărțirea în sfere de influență. Pe o parte avem Uniunea Sovietică, care și-a impus prezența în teritoriile aflate la sfârșitul anului 1945 sub Armata Roșie, preponderent zona de est a Europei și partea răsăriteană a Asiei, de menționat Războiul din Coreea (1950-1953) și Războiul din Vietnam (1961-1975), momente în care, indirect, cele doua super-puteri declarate, URSS și SUA, s-au confruntat; și partea de vest, Europa occidentală, ce a picat sub administrarea aliaților, Statele Unite, Franța și Marea Britanie.

La mijlocul acestei „noi ordine mondiale” se afla Germania, învinsă din ambele părți la finalul războiului, în faliment și distrusă, aproape, în totalitate.

„În Europa, liniile de demarcație fuseseră stabilite în 1943-1945, la întâlnirile de vârf dintre Roosevelt, Churchill și Stalin [...], existau câteva incertitudini, în special în legătură cu Germania și Austria, care au fost rezolvate prin împărțirea Germaniei de-a lungul liniilor dintre forțele de ocupație estice și vestice.” (Hobsbawn, 2022, p. 273).

La 23 mai 1949 se formează Republica Federală Germania (RFG) în vest, sub tutela SUA, Marii Britanii și Franței, iar la 7 octombrie 1949, ca reacție, URSS pune bazele Republicii Democrate Germane (RDG).

Germania reprezintă un caz emblematic în istoria modernă a Europei, fiind una dintre cele mai afectate și totodată transformate țări din secolul XX. Împărțirea sa în două state – Republica Federală Germania (RFG) și Republica Democrată Germană (RDG) – nu a fost doar o separare teritorială, ci o scindare profundă, politică, economică și ideologică, care a reflectat tensiunile globale dintre Estul comunist și Vestul capitalist, în plin Război Rece.

Lucrarea de față pornește de la nevoia de a înțelege nu doar cauzele și consecințele divizării Germaniei, ci și modul în care această separare a modelat societatea germană, relațiile internaționale și echilibrul european timp de peste patru decenii. Totodată, este important de analizat în ce măsură

[52] E-mail: patrascuandrei22@stud.ase.ro

Germania rămâne, și în prezent, influențată de fosta sa fragmentare, atât la nivel economic și politic, cât și în perspectiva colectivă.

2. Ostalgia

Subiectul divizării Germaniei și al reunificării sale a generat un interes constant în literatura de specialitate, fiind abordat atât dintr-o perspectivă istorică și geopolitică, cât și dintr-una sociologică și economică. Lucrarea de față se înscrie în acest cadru de cercetare, urmărind să evidențieze atât dinamica internă a celor două Germanii, cât și rolul pe care l-au jucat marile puteri în modelarea unui spațiu european divizat.

Cercetările sociologice și economice publicate în ultimele decenii scot în evidență o serie de dezechilibre între fosta RDG și fosta RFG. Lucrări precum cele ale lui Claudia Diehl (2016) și David Patton (2011) abordează fenomenul Ostalgiei, nostalgia pentru anumite aspecte ale vieții din Est, dar și diferențele de percepție față de stat, autoritate, muncă sau solidaritate socială. Alte studii (Institutul Ifo, 2020; Bundeszentrale für politische Bildung, 2022) evidențiază faptul că în estul Germaniei salariile sunt, în medie, mai mici, șomajul mai ridicat, iar investițiile mai reduse, în ciuda eforturilor de uniformizare economică.

Pe plan politic, sondajele și rezultatele alegerilor recente arată o tendință clară de diferențiere: partide populiste și extremiste, precum AfD (Alternativa pentru Germania), au un sprijin mai puternic în Est, în timp ce partidele tradiționale rămân mai influente în Vest. Aceste diferențe reflectă nu doar moștenirea istorică, ci și un sentiment persistent de inegalitate și de marginalizare resimțit de o parte a populației din estul țării, dovadă fiind chiar alegerile federale din anul 2025, unde AfD a înregistrat 20,8% din totalul de voturi, față de rezultatul din 2021 de 10,4%.

Lucrarea își propune să contribuie la dezvoltarea cunoașterii acestui subiect printr-o analiză a modului în care diviziunea Est–Vest continuă să influențeze societatea germană actuală, cu accent pe diferențele percepute și trăite de populație. Într-un context european marcat de încercări de coeziune și integrare, Germania devine un exemplu viu al provocărilor reunificării nu doar politice, ci și sociale și mentale.

3. Metodologia cercetării

Prezentul demers de cercetare se înscrie în sfera studiilor calitative, cu elemente comparative, și urmărește să analizeze persistența diferențelor între estul și vestul Germaniei, la mai bine de treizeci de ani de la reunificare. În centrul cercetării se află percepțiile sociale, diferențele economice și tendințele politice care continuă să evidențieze fosta diviziune geopolitică a țării.

S-au consultat surse științifice relevante, articole, rapoarte de cercetare, statistici oficiale (Eurostat, Biroul Federal de Statistică din Germania), oferind o imagine actualizată asupra diferențelor economice și politice dintre Est și Vest. Au fost comparați indicatori esențiali precum rata șomajului, salariile medii, populația străina, rezultatele alegerilor și speranța de viață în landurile estice și vestice.

Lucrarea nu își propune să ofere o analiză exhaustivă asupra tuturor diferențelor est–vest, ci mai degrabă să contureze o imagine de ansamblu bazată pe date recente și interpretări personașe. De asemenea, fiind o cercetare de tip descriptiv și interpretativ, aceasta nu se bazează pe anchete proprii, ci pe date secundare deja disponibile în literatura de specialitate.

4. Rezultate și discuții

Rezultatele obținute în urma analizei comparative și a interpretării literaturii de specialitate confirmă faptul că, deși Germania este un stat unificat din punct de vedere administrativ și geopolitic, diferențele dintre est și vest continuă să fie semnificative în mai multe domenii.

4.1 Religia în Germania

Distribuția apartenenței religioase în Germania contemporană reflectă în mod remarcabil diviziunea istorică dintre est și vest. După cum se observă în Figura 1, majoritatea regiunilor estice sunt dominate de persoane fără afiliere religioasă, în contrast cu regiunile vestice, unde predomină comunitățile catolice și protestante.

Această diferență este o consecință directă a contextului politic și ideologic din perioada postbelică, în special a regimului comunist din fosta RDG, care a promovat un model social secular și a marginalizat instituțiile religioase. În schimb, în vestul țării, religia a continuat să joace un rol important în viața publică și în modelarea valorilor sociale.

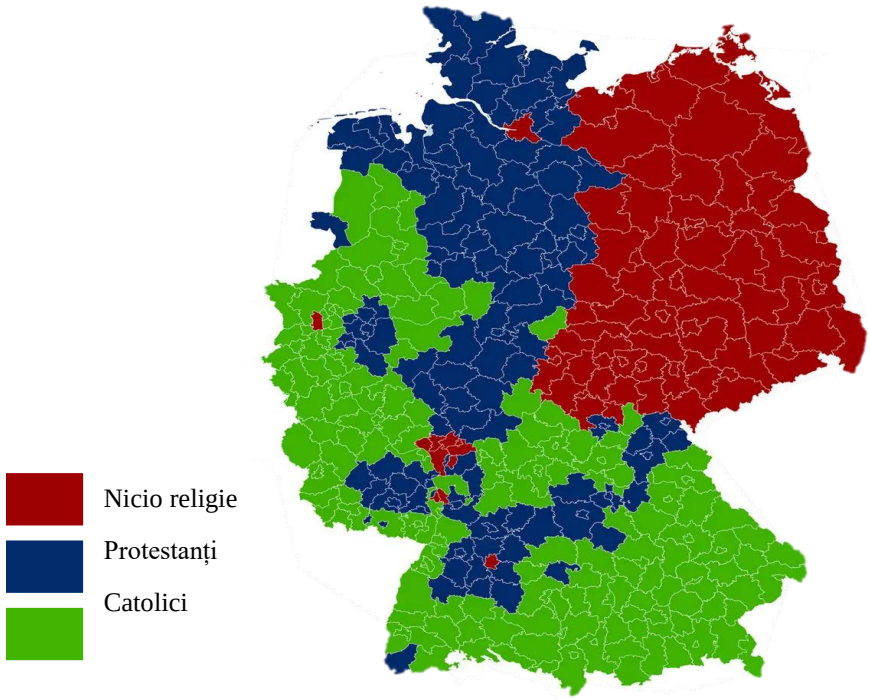


Figura 1. Religia în Germania, 2020

Sursa: Destatis

4.2 PIB pe cap de locuitor

Disparitățile economice dintre estul și vestul Germaniei sunt evidențiate clar în Figura 2, care ilustrează produsul intern brut (PIB) pe cap de locuitor în anul 2020. Regiunile din fosta Republică Federală Germană (vestul și sudul țării) sunt colorate predominant în nuanțe de roșu și portocaliu închis, indicând un nivel ridicat al PIB-ului pe cap de locuitor, cu valori cuprinse între 40.000 și 70.000 de euro. În contrast, majoritatea regiunilor estice, corespunzătoare fostei RDG, sunt marcate cu galben sau portocaliu deschis, reflectând un PIB semnificativ mai scăzut, în intervalul 20.000–30.000 de euro.

Deși orașe precum Berlin sau Leipzig au cunoscut o dezvoltare notabilă în ultimele decenii, decalajele economice persistă, în ciuda eforturilor de echilibrare prin fonduri structurale și politici de coeziune.

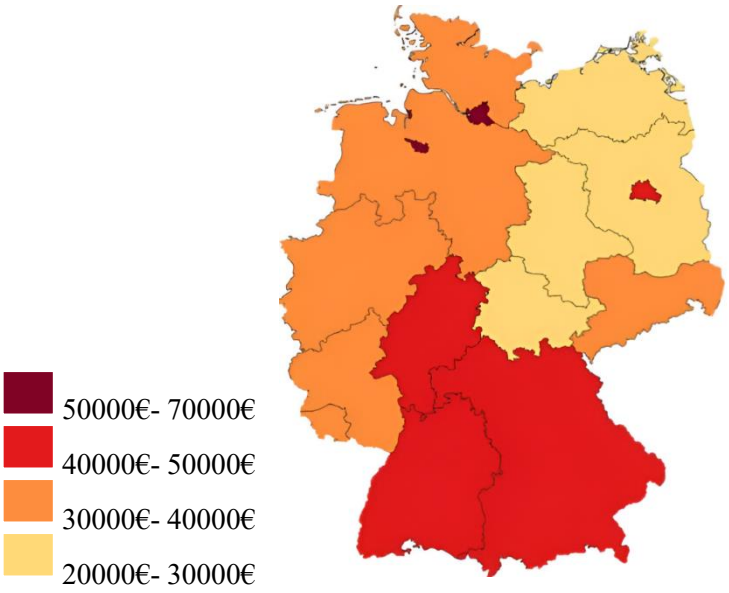


Figura 2. Regiuni în Germania după PIB/ cap de locuitor, 2020

Sursa: Eurostat

4.3 Salariul mediu

Figura 3 ne arată salarii medii mai mari în regiunile vestice și sudice, datorită concentrației industriilor puternice, precum cea auto, și urbanizării intense în orașe mari ca München sau Stuttgart. În contrast, zonele estice, fostul RDG, prezintă salarii medii mai mici, reflectând un decalaj economic istoric. Costul vieții și infrastructura regională joacă un rol important în contextul acestor diferențe, iar orașele și regiunile industrializate au tendința de a oferi salarii competitive care echilibrează cheltuielile locale mai ridicate.

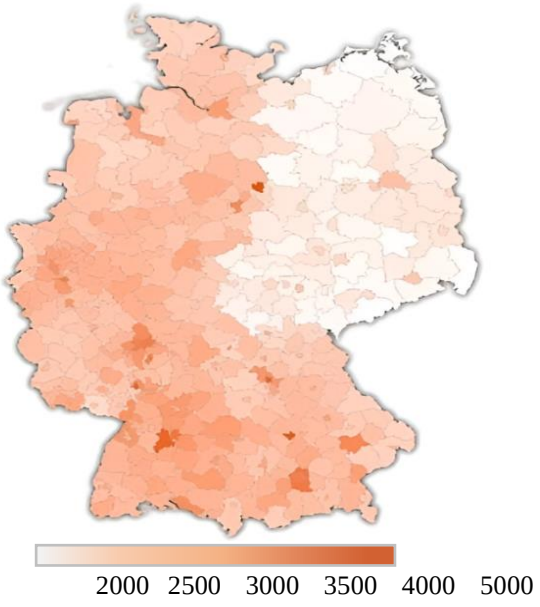


Figura 3. Salariul mediu în Germania, 2020

Sursa: Destatis

4.4 Rata șomajului

Putem observa că rata șomajului nu este distribuită uniform, ceea ce indică diferențe semnificative între regiunile vestice și estice. Regiunile vestice ale Germaniei, care au beneficiat de o dezvoltare industrială continuă și de investiții majore, tind să aibă un șomaj mai scăzut. Orașe precum München, Frankfurt sau Stuttgart sunt centre economice prospere, cu o gamă largă de oportunități de angajare, fapt ce se reflectă în culorile mai deschise pe figură.

În schimb, regiunile estice, fostul RDG, încă se confruntă cu dificultăți economice care persistă de la reunificare, zone care au avut un proces mai lent de adaptare la economia de piață și de integrare în dinamica economică națională. Zonele cu industrie auto, tehnologică sau financiară, cum ar fi Bavaria sau Baden-Württemberg, generează multe locuri de muncă, în timp ce regiunile bazate pe agricultură sau pe industrie mai tradițională pot fi mai vulnerabile la șomaj.

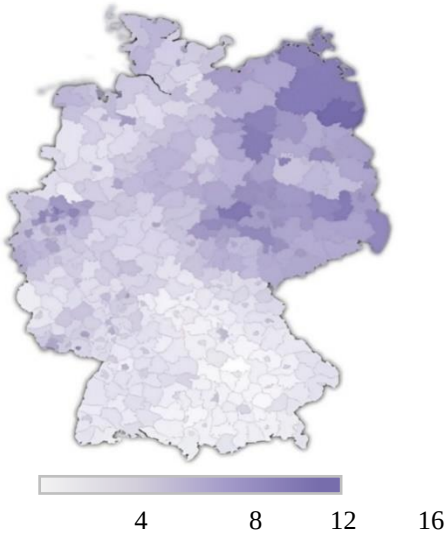


Figura 4. Rata șomajului în Germania, 2020
Sursa: Destatis

4.5 Speranța de viață



Figura 5. Speranța de viață a bărbaților în Germania, 2020
Sursa: Destatis

Figura 5 reflectă distribuția regională a speranței de viață a bărbaților în Germania în anul 2020 și evidențiază diferențe notabile între regiunile sudice, vestice și estice ale țării. Se observă că cele mai ridicate valori ale speranței de viață (peste 79–80 de ani) sunt înregistrate în landurile sudice, Bavaria și Baden-Württemberg, zone caracterizate printr-un nivel de trai ridicat, infrastructură medicală bine dezvoltată și condiții economice favorabile.

În contrast, regiunile din estul Germaniei, dar și unele zone din nord-vest, prezintă valori mai scăzute (74–76 ani), ceea ce sugerează persistența unor inegalități în ceea ce privește sănătatea publică, accesul la îngrijire medicală, alimentația și stilul de viață. Diferențele de speranță de viață pot fi corelate și cu rate mai ridicate ale șomajului și cu venituri medii mai reduse în regiunile estice, aspecte ce afectează direct calitatea vieții.

4.6 Rezultatele alegerilor federale

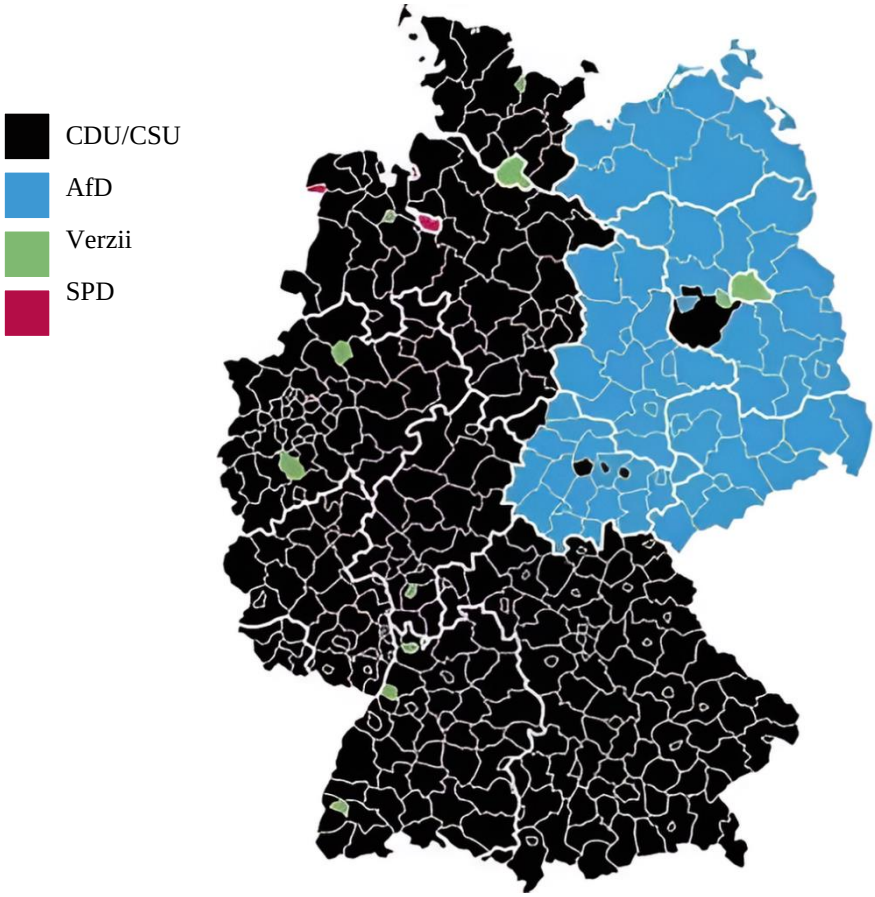


Figura 6. Rezultatele alegerilor federale din 2025

Sursa: Agenția Federală Germană pentru Educație Civică

Figura 6 evidențiază o diferențiere clară între opțiunile electorale din estul și vestul Germaniei, reflectând diviziuni politice profunde. Partidul de extremă dreapta AfD, marcat cu albastru, domină majoritatea circumscripțiilor din estul țării, inclusiv în landuri precum Saxonia, Brandenburg și Turingia. În schimb, în vestul și sudul Germaniei predomină CDU/CSU (partid conservator), reprezentat cu negru, cu prezențe punctuale ale Verzilor (verde) și ale SPD (roșu închis) în zonele urbane.

Această polarizare politică subliniază o continuare a fracturii est-vest și poate fi pusă în legătură cu diferențele sociale și economice: în est, nivelurile mai ridicate de șomaj și nemulțumirea față de partidele tradiționale au alimentat sprijinul pentru AfD, în timp ce în vest predomină votul pentru formațiuni tradiționale, progresiste ori pro-europene.

5. Bariere (in)vizibile

Deși Germania a fost oficial reunificată în 1990, urmele divizării dintre Est și Vest sunt încă vizibile. Diferențele economice, sociale și culturale continuă să marcheze societatea germană: regiunile estice rămân, în general, mai puțin dezvoltate economic, iar mentalitățile sunt influențate de trecutul comunist. Chiar și astăzi, în alegeri, preferințele politice diferă semnificativ între Est și Vest, iar nostalgia după RDG (Ostalgie) este încă prezentă în rândul unei părți a populației din Est.

Aceste realități indică faptul că procesul de integrare dintre cele două „Germanii" nu este încă finalizat pe deplin, iar decalajele istorice nu au fost complet depășite. Deși s-au realizat progrese substanțiale în planul reconstrucției fizice și al investițiilor publice în est, diferențele culturale, sociale și psihologice, adesea transmise din generație în generație, continuă să influențeze percepțiile individuale, încrederea în instituții și atitudinea față de democrație. Aceste aspecte nu doar că alimentează tensiuni politice, ci pun sub semnul întrebării eficiența actualelor politici de coeziune și redistribuire regională.

Limitările acestui studiu țin de concentrarea analizei pe un set restrâns de indicatori și de caracterul predominant cantitativ al demersului, ceea ce poate reduce profunzimea înțelegerii unor fenomene sociale complexe. Cu toate acestea, rezultatele oferă o imagine coerentă asupra structurii actuale a inegalităților regionale în Germania și pot contribui la completarea literaturii de specialitate în domeniile geografiei sociale, dezvoltării regionale și științelor politice. În același timp, studiul evidențiază necesitatea abordării acestor probleme într-un cadru interdisciplinar și prin politici publice mai adaptate contextului specific fiecărei regiuni.

În ansamblu, cazul Germaniei rămâne un exemplu emblematic al modului în care diviziunile istorice pot continua să modeleze profund prezentul unei societăți, chiar și într-un stat modern, dezvoltat și democratic.

Bibliografie

- Agenția Federală Germană pentru Educație Civică, https://www.bpb.de/die-bpb/
- Eurostat, https://ec.europa.eu/eurostat/data/database
- Hobsbawn, E., 2022. Era Extremelor. În: Chișinău: Cartier, p. 273.
- Oficiul Federal de Statistică al Germaniei (Destatis), https://www.destatis.de/EN/Home/_node.html

Analiza convergenței economice dintre România și Zona Euro

Ioana PLOPEANU [53]
Rareș Andrei RĂCEANU [54]
Facultatea de Finanțe, Asigurări, Bănci și Burse de Valori

Rezumat

Studiul are drept scop investigarea gradului de apropiere a economiei României în raport cu standardele economice şi financiare impuse de Zona Euro. Pentru a ne integra în mod complet în Uniunea Europeană, respectiv pentru aderarea la Zona Euro, convergența economică este esențială atât pentru asigurarea stabilității, cât şi pentru creşterea economică durabilă. Studiul prezent va analiza atât convergența reală, cât și cea structurală și ciclică în vederea evaluării economiei României la trăsăturile economiei Zonei Euro. Prin acest studiu se evidențiază progresele realizate de România în ultimul timp, precum şi impedimentele care ne opresc din aderarea la moneda unică europeană. Rezultatele analizei vor oferi o imagine mai clară asupra nivelului de integrare economică şi asupra măsurilor necesare pentru a accelera acest proces de aderare.

1. Introducere

Convergența economică este un pilon de bază al integrării europene și o precondiție pentru adoptarea monedei euro în rândul statelor membre ale Uniunii Europene. Când vine vorba de România, nevoia de a asigura un proces de convergență către Zona Euro la timp și sustenabil face necesară o analiză detaliată a convergenței reale, structurale și ciclice, dat fiind faptul că aceasta este dublată de provocarea unei economii emergente.

Pentru a minimiza riscul apariției unor dezechilibre economice după adoptarea euro este necesară creșterea convergenței reale, măsurată ca și convergența PIB-ului per cap de locuitor (în PPS) față de valoarea specifică Zonei Euro. Mai mult, convergența structurală (adică similitudinea structurii sectoarelor în care țările din regiune se specializează) trebuie să se situeze la un nivel adecvat pentru ca regiunea să poată răspunde similar acelorași șocuri economice.

Analiza noastră sprijină eforturile de evaluare a beneficiilor și costurilor aderării la Zona Euro. Avantajele potențiale sunt numeroase: eliminarea riscului de schimb valutar, reducerea costurilor de tranzacție, accesul mai mare la finanțare, toate acestea contribuind și la îmbunătățirea încrederii investitorilor și integrarea economică extinsă în piața unică în ansamblu. Totuși, aceste avantaje pot susține creșterea economică și convergența pe termen lung.

Dar aderarea la euro vine și cu un preț, mai ales pierderea autonomiei asupra politicii monetare și expunerea mai mare la șocuri externe. România va pierde instrumentele sub formă de ajustări ale cursului de schimb sau ale ratei dobânzii de politică monetară, iar în absența unor mecanisme eficiente de ajustare internă (sub formă de mobilitate a forței de muncă, politici fiscale anticiclice) pot apărea vulnerabilități.

Un al doilea aspect demn de luat în considerare este creșterea expunerii economice către Zona Euro; aceasta duce la efecte pozitive (stabilitate fiscală, influx de investiții și întărirea relațiilor

[53] E-mail: plopeanuioana24@stud.ase.ro
[54] E-mail: raceanurares24@stud.ase.ro

comerciale). Totuși, această expunere poate genera și aspecte negative: atunci când izbucnesc crize în Zona Euro, economia României poate fi mai sensibilă la acestea din cauza interdependențelor mai mari.

Luând în considerare aceste aspecte, studiul de caz urmărește să evalueze stadiul de dezvoltare al economiei României pornind de la convergența economică reală dintre România și Zona Euro, folosind atât convergența PIB-ului per cap de locuitor, dar și alți indicatori specifici altor forme de convergență, precum decalajele de producție și comparația structurii economice sectoriale, pentru a caracteriza mai bine pregătirea acestei economii pentru a adera la Zona Euro.

2. Stadiul actual al cunoașterii (Identificarea și expunerea topicului cercetării)

Convergența economică este un principiu fundamental în dezvoltarea Uniunii Europene și reflectă modul în care performanța economică a unei țări candidate se va conforma normelor economice ale Zonei Euro. În tradiția literaturii despre convergență, se disting:

- Convergența nominală (convergența Maastricht — inflație, rata dobânzii, curs de schimb, deficit bugetar).
- Convergența reală;
- Convergența structurală;
- Convergența ciclică.

Acestea sunt toate elemente esențiale ale convergenței pentru orice economie care aspiră la o creștere durabilă sub un regim monetar comun, cum este cel oferit de Zona Euro. Convergența reală este un proces care se manifestă prin reducerea disparităților de dezvoltare economică între, cel puțin, două părți examinate. Indicatorii utilizați în mod obișnuit pentru acest scop sunt PIB-ul pe cap de locuitor exprimat în PPS, productivitatea muncii, investițiile străine directe etc.

Dinu (2007) a subliniat că o convergență reală solidă este o condiție indispensabilă pentru ca efectele pozitive ale unei monede unice, precum euro, asupra unei economii aflate în dezvoltare să se propage. Acest concept a fost de asemenea abordat de Dinu și Socol (2007) și Marinaș et al. (2009). Este evident că absența unei mase reale solide de convergență reală va cauza dezechilibre externe și pierderea competitivității.

Jianu (2020) subliniază în lucrarea sa și insistă că discrepanța constantă dintre ciclul economic al României și cel al zonei euro este cauzată de convergența structurală insuficientă. Conform analizei sale, factori precum structurile economice diferite, nivelurile scăzute de integrare financiară și eficiența comercială scăzută ar rezulta într-o sincronizare economică lentă, cu consecințe negative serioase pentru orice integrare monetară prematură.

În același timp, convergența structurală modifică sectoarele industriale, serviciile și agricultura și joacă un rol important în evitarea dezechilibrului în dezvoltarea economică. Wacziarg (2001) argumentează că o structură economică comună va produce un răspuns comun la politicile monetare ale Băncii Centrale Europene și, prin urmare, la șocurile externe. Și astfel, România trebuie să ajusteze treptat compoziția producției sale la cea a zonei euro, dacă vrea să evite apariția dezechilibrelor atunci când va adera, limitând astfel riscurile.

Raportul OECD (2021) oferă o altă perspectivă, conform căreia convergența economică nu doar reduce decalajele între etapele de dezvoltare economică, ci crește și stabilitatea economică. Țările cu un grad mai ridicat de convergență sunt mai capabile să respingă șocurile externe și să beneficieze de fructele uniunii monetare.

În plus, Demertzis et al. (2019) indică faptul că: „lipsa convergenței este problematică din mai multe motive”, printre care se numără fragilitatea coeziunii economice și sociale din cadrul zonei euro și accentuarea tensiunilor între politicile comune și nevoile locale. Dacă acest lucru se întâmplă în România, așa cum s-a sugerat, o integrare monetară fără gradul necesar de convergență ar putea aduce obiectivele politicii monetare europene în conflict cu realitățile economice interne.

De asemenea, datele prezentate în cercetarea lui Jianu (2020) demonstrează că, în timp, discrepanța dintre decalajele de producție dintre România și țările din Zona Euro se micșorează, însă, în unele cazuri persistă. O analiză a corelațiilor încrucișate în ciclul de afaceri arată că, deși România și Uniunea Europeană tind spre sincronizare, există totuși multe ocazii în care economia noastră națională se află în diferite stadii față de cea a unuia dintre partenerii săi.

În plus, putem găsi și unele rezultate complementare ale cercetărilor din literatura recentă, cum ar fi lucrările publicate de Alexoaei și Robu (2018); acest articol se concentrează pe convergență, cu scopul de a îmbunătăți înțelegerea cu privire la acest concept, punând accentul pe modul în care politicile structurale, digitalizarea și integrarea comerțului internațional facilitează convergența.

Procesul de convergență nu este un proces autonom, ci necesită politici active, investiții în educație, infrastructură, inovația societății, dar și consolidarea instituțiilor economice.

Literatura de specialitate susține că aderarea durabilă la Zona Euro depinde atât de mult de atingerea unor niveluri înalte de convergență reală, structurală și ciclică, cât și de reducerea inflației și a deficitului bugetar la niveluri adecvate pentru aderare, ceea ce reflectă necesitatea respectării criteriilor de convergență nominală. Pentru România, deși se observă un anumit progres în anumite domenii, sunt necesare reforme extinse pentru ca integrarea economică eficientă și pe termen lung să poată avea loc în cadrul Uniunii monetare, iar primul pas este reducerea deficitului bugetar, astfel încât acesta să se situeze sub 3% din PIB.

3. Metodologia cercetării

Obiectivul principal al cercetării prezente este evaluarea gradului de convergență economică dintre România și Zona Euro, din perspectiva convergenței reale, structurale și ciclice, folosind indicatorii economici relevanți, precum: PIB pe cap de locuitor-măsurat în standardul puterii de cumpărare a banilor (PPS), convergența structurii economice dintre România și Zona Euro (pe baza procentului valorii adăugate brute generate de fiecare sector economic în valoarea adăugată brută totală), corelația decalajelor de producție). Corelația statistică între seriile de decalaje de producție ale celor două economii poate fi calculată pentru a măsura gradul de convergență ciclică.

Unul dintre determinanți este legat de convergența structurală, deoarece compoziția sectorială a economiei românești este comparată cu cea a Zonei Euro folosind ponderea valorii adăugate brută a fiecărui sector economic în valoarea adăugată brută totală. Ponderile sunt utilizate pentru a calcula diferențele de procentaj, arătând cât de aproape corespunde structura economiei naționale cu cea a zonei monetare comune.

Vom continua să prezentăm și să interpretăm rezultatele obținute pentru fiecare dintre cele trei dimensiuni indicate anterior: reală, ciclică și structurală, folosind date Eurostat pentru perioada 2007–2023. Examinarea se va face prin grafice și comparații procentuale, subliniind cum s-a schimbat contextul României în raport cu Zona Euro.

Convergența se calculează pornind de la diferențele în valoare absoluta (ABS) dintre ponderile fiecărui sector în PIB pentru România și Zona Euro. Ulterior se însumează diferențele pentru toate sectoarele, după cum urmează:

$$\text{Convergența structurală} = 100 - \Sigma|\text{pondere România} - \text{pondere Zona Euro}| \quad (1)$$

4. Rezultate și discuții

La momentul actual, România nu îndeplinește toate criteriile de convergență nominală stipulate de Tratatul de la Maastricht. Acest aspect a fost subliniat și în raportul recent de convergență al Comisiei Europene (Comisia Europeană, 2023), care clasifică România drept neîndeplinind în mod sustenabil criteriile de stabilitate a prețurilor, sustenabilitatea finanțelor publice, stabilitatea cursului de schimb și nivelul ratelor dobânzilor pe termen lung.

Totuși, pentru o decizie fundamentată privind meritele și momentul adoptării euro, avem nevoie de evaluări bine informate ale convergenței reale, structurale și ciclice. Prin compararea convergenței reale dintre România și Zona Euro pe baza indicatorilor precum PIB-ul pe cap de locuitor (PPS) se reflectă convergența în termeni de standarde de viață și productivitate.

4.1. Raportul procentual dintre PIB-ul/locuitor al României și cel al Zona Euro

Pentru a evidenția evoluția convergenței reale, s-a calculat raportul procentual dintre PIB-ul/locuitor al României și cel al Zonei Euro, exprimat în PPS (Purchasing Power Standard). În această manieră, evoluția acestui indicator a fost reprezentată grafic, evidențiindu-se progresele realizate la nivel național, cât și regional.

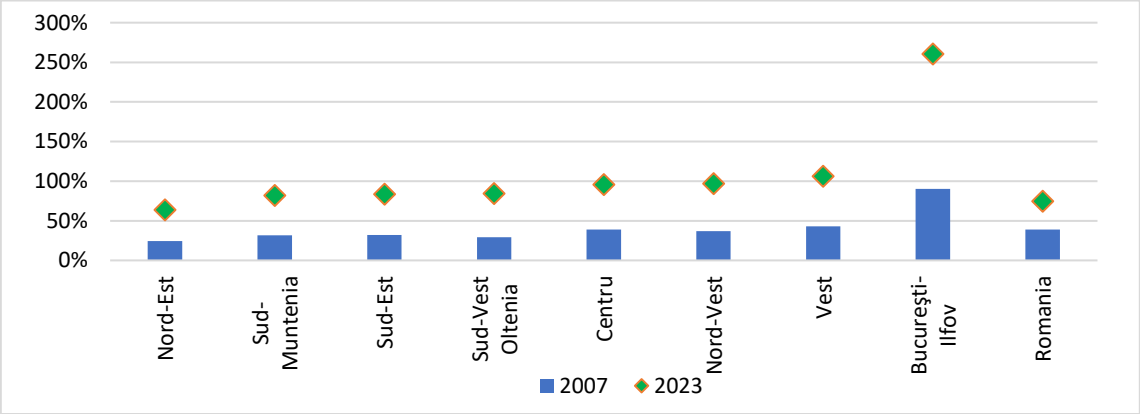


Figura 1. Evoluția procentuală a PIB-ului pe cap de locuitor măsurată în PPS a României comparativ cu cea a Zonei Euro

Sursa: prelucrări ale autorilor utilizând date Eurostat.

Figura 1 compară valoarea PIB-ului/cap de locuitor în PPS (exprimat ca procentaj din valoarea specifică Zonei Euro-presupusă la 100%) pentru fiecare regiune a României în anul 2007 (reprezentat prin bare albastre) și 2023 (reprezentat prin romburi verzi).

Cea mai dezvoltată regiune a României, conform *Figurii 1*, este zona București-Ilfov pe care o putem intitula „liderul convergenței". În 2007 se situa deja aproape la 100% din valoarea specifică Zonei Euro, iar în 2023 ajunge la peste 250%, sugerând o performanță remarcabilă. Aceasta este singura regiune cu PIB-ul/cap de locuitor peste valoarea specifică Uniunii Europene, fiind susținută de infrastructura dezvoltată. De asemenea, numărul locurilor de muncă este unul ridicat. Rata șomajului în municipiul București este destul de scăzută comparativ cu celelalte regiuni analizate. Spre exemplu, în ianuarie 2023 rata șomajului a fost de 1,0%, iar în decembrie 2023 a fost 0,9%.

Trebuie avută în vedere și evoluția regiunii Vest (Timiș, Arad) care a înregistrat, de asemenea, un avans notabil. A crescut cu aproximativ 30-35 puncte procentuale, fiind a doua cea mai avansată regiune după București-Ilfov.

Pe de altă parte, regiunea Nord-Vest și Centru urmează traiectorii similare, reușind să își dubleze aproximativ nivelul relativ de PIB/cap de locuitor. Și la acestea două se poate atesta faptul că au avut o îmbunătățire majoră față de anul 2007.

În plus, regiunile Vest, Sud-Est, Sud-Muntenia și-au îmbunătățit poziția relativă față de valoarea specifică Zonei Euro, dar decalajele interne naționale rămân pronunțate, aceste zone având o convergență mult mai lentă.

Totuși, cea mai îngrijorătoare situație se prezintă în Nord-Est, zona Moldovei, care continuă să fie cea mai slab dezvoltată regiune a țării. Nord-Est pornea de la un nivel de doar 27% din valoarea PIB/loc (PPS) al Zonei Euro în 2007, iar până în 2023 s-a majorat la doar 47%, rămânând sub jumătatea acesteia. Această convergență foarte slabă indică probleme structurale profunde, printre care putem aminti rata șomajului, dar și infrastructura subdezvoltată, care afectează mediul de afaceri și bunăstarea socială. În comparație cu municipiul București, unde în 2023 am precizat faptul că s-a înregistrat o rată a șomajului de 0,9-1,0%, în zona Moldovei, rata șomajului este mult mai ridicată – 4,36%.

4.2 Convergența structurii economice dintre România și Zona Euro

Convergența structurii economice arată cât de asemănătoare este structura economiei României cu cea a Zonei Euro (ce pondere au sectoarele majore-industria, agricultura, serviciile - în PIB, comparativ cu Zona Euro).

O convergență de 100% ar însemna că România are aceeași structură economică ca economia Zonei Euro. La fel ca la subcapitolul anterior, am realizat un grafic care reprezintă gradul de convergență structurală între România și Zona Euro pentru fiecare an din perioada 2007-2023.

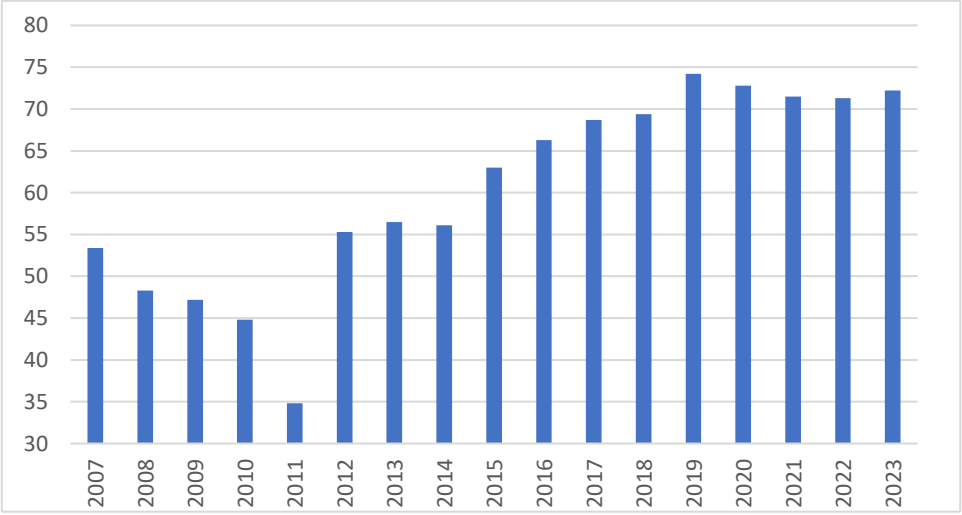


Figura 2. Convergența structurii economice dintre România și Zona Euro

Sursa: prelucrări ale autorilor utilizând date Eurostat.

Din *figura 2* rezultă faptul că, între anii 2007 și 2011, convergența se situa sub 50%, ceea ce înseamnă că structura economică a României era destul de diferită față de economia statelor din Zona Euro.

Începând cu anul 2012 România a început să își alinieze treptat economia în raport cu Zona Euro, raportându-se un salt major între 2012 și 2016. Acest salt arată o creștere de la apoximativ 35% la peste 65%.

Între 2018 și 2023, convergența se stabilizează la aproximativ 72-74%, ceea ce denotă că România a reușit să își alinieze structura economică, dar încă nu a reușit să atingă masa critică de convergență structurală de 75%.

Astfel, se poate evidenția o tendință clară de convergență structurală între România și Zona Euro, mai ales după anul 2012, atunci când a început accelerarea reformelor industriale și a integrării economice. Cu toate acestea, majorarea gradului de convergență structurală devine dificilă în contextul în care ponderea valorii adăugate brute de sectorul industrial din România în valoarea adăugată brută totală este mai mare decât cea din Zona Euro, iar diferențele dintre principalele sectoare economice vor persista în continuare.

4.3 Corelația decalajelor de producție

Corelația decalajelor de producție (sau output gap) arată cât de sincronizate sunt ciclurile economice ale două economii - în cazul acesta, România și Zona Euro. Decalajul de producție reprezintă diferența dintre PIB-ul efectiv și PIB-ul potențial al unei economii. În cazul în care decalajul de producție este pozitiv, atunci economia crește peste potențial (expansiune). În cazul în care este negativ, economia este sub potențial (recesiune, șomaj ridicat). O corelație apropiată de +1 înseamnă că ambele economii se mișcă în același mod (cresc și scad în aceiași ani). O corelație apropiată de 0 înseamnă că nu există legătură între evoluțiile lor, iar o corelație negativă înseamnă că economiile evoluează în direcții opuse.

În acest sens, am realizat un grafic care prezintă corelația decalajelor de producție dintre România și Zona Euro în perioada 2007-2023.

Conform *figurii 3*, în perioada 2007-2008 România a înregistrat un decalaj de producție pozitiv ridicat – de până la +6% din PIB-ul potențial, semn că economia devenise supraîncălzită, în timp ce, în aceeași perioadă, Zona Euro înregistra un decalaj de producție moderat pozitiv (+2% din PIB-ul potențial). În timpul crizei financiare (2009-2011), ambele economii au trecut prin recesiune, dar în 2010 România a înregistrat o contracție semnificativă, decalajul de producție ajungând la -6% din PIB-ul potențial, pe când Zona Euro se afla la doar -2% din PIB-ul potențial.

Între 2012 și 2019, decalajul de producție a rămas negativ, dar s-a îmbunătățit treptat. Între 2015 și 2018 economiile au înregistrat decalaje de producție similare, sugerând o anumită sincronizare ciclică.

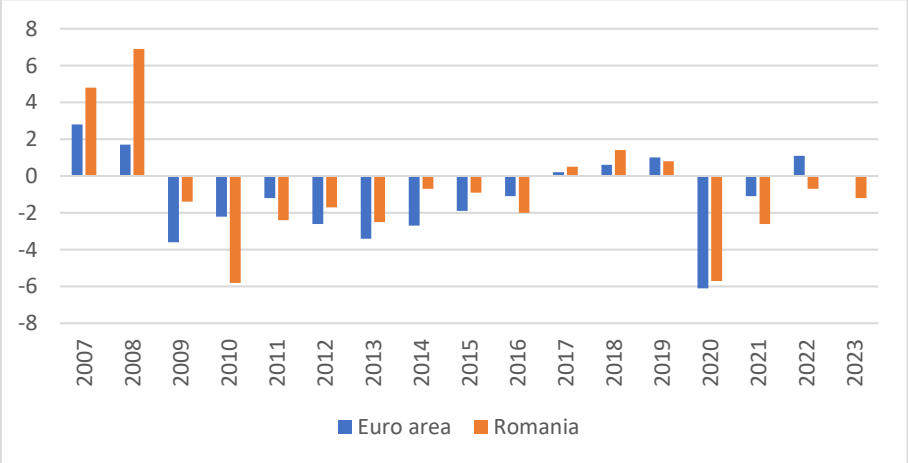


Figura 3. Corelația decalajelor de producție

Sursa: prelucrări ale autorilor utilizând date Eurostat.

Pe de altă parte, în timpul pandemiei (2020-2021), ambele serii au scăzut brusc (ajungând la aproximativ -5% din PIB-ul potențial), semnalându-se o criză sincronizată. Totuși, România și-a revenit mai rapid decât Zona Euro.

La finalul analizei, rezultatele indică o corelație de 77,81% între evoluțiile economice ale României și ale zonei euro în perioada analizată. Această valoare a fost obținută utilizând funcția CORREL în Excel, pe baza valorilor din tabelul anterior. O corelație de acest nivel sugerează un grad ridicat de sincronizare a ciclurilor economice dintre cele două entități, reflectând o convergență relativ avansată la momentul analizei.

Concluziile cercetării

În concluzie, analiza convergenței dintre România și Zona Euro arată că s-au realizat progrese semnificative, în special în ceea ce privește convergența reală, reflectată prin creșterea PIB/cap de locuitor în PPS. De asemenea, se poate observa și o tendință de aliniere a structurilor economice, realizată și pe fondul sincronizării decalajelor de producție. Totuși, convergența rămâne inegală între regiuni, iar decalajele interne pot reprezenta un impediment în ceea ce privește aderarea la moneda euro, chiar dacă la acest moment nu se poate aduce în discuție acest aspect ținând cont de faptul că România nu respectă criteriile de convergență nominală. Cu toate acestea, în perspectivă, pentru a transforma adoptarea monedei într-un proces atât favorabil, cât și realizabil, este esențială continuarea reformelor structurale și reducerea decalajelor regionale.

Bibliografie

- Alexoaei, Alina Petronela & Robu, Raluca Georgiana, 2018. *Convergence analysis between the Romanian economy and the euro area. Proceedings of the International Conference on Business Excellence*, pp. 29–40.
- ANOFM, 2024. *Raport de activitate 2023.*
- Caraiani, P., 2023. The structural convergence of new members of the European Union: An input-output perspective. Economies, 11(10), 243.
- Demertzis, Maria, Sapir, André & Wolff, Guntram, 2019. Why convergence is key to euro area stability. *Policy Contribution, 07/2019*.
- Dinu, Marin, 2007. *Convergența economică în Uniunea Europeană.* București: Editura Economică.
- INSSE București, 2024. *Șomerii înregistrați și rata șomajului în Municipiul București în anul 2023 – Ediția 2024*.
- Jianu, I., 2020. Examining the drivers of business cycle divergence between Euro Area and Romania. *Theoretical and Applied Economics*, 27(2), pp. 19-32.
- Pina, Á., Sicari, P., 2021. Enhancing Regional Convergence in the European Union. *OECD Economics Department Working Papers,* No. 1696.
- Wacziarg, R., 2001. Structural convergence. *NBER Conference Paper*.

Impactul inteligenței artificiale asupra activității profesorilor în educația preuniversitară și universitară: Dinamica sarcinilor și responsabilităților cadrelor didactice

Florin – Cristian POPA[55]
Facultatea de Economie Teoretică și Aplicată

Rezumat

Lucrarea de față are ca obiect analizarea și cuantificarea manierei în care inteligența artificială influențează procesul didactic la nivel preuniversitar și, deopotrivă, universitar. Se dorește identificarea și evidențierea modificării dinamicii activităților cadrelor didactice, dar și a unor soluții concrete prin care să se mențină un permanent echilibru, în așa fel încât inteligența artificială să nu pericliteze calitatea educației.
Metodologia cercetării va avea ca fundament date statistice și judecăți emise de autorul lucrării ce activează în domeniul educațional. Totodată, monografia de față se raportează strict pe pragmatism și aplicabilitate integrală a tuturor soluțiilor oferite pe parcurs. Motivația alegerii acestei teme are la bază caracterul său actual și anvergura pe care o are asupra dinamicii în care activitățile de natură didactică se desfășoară.

1. Introducere

Inteligența artificială prinde proporții substanțiale în ultimul timp, iar acest lucru poate pune în pericol buna desfășurare a procesului educațioal, dar și modul în care profesorii pot distinge lucrări originale de cele generate cu astfel de programe. Nu se poate contesta utilitatea inteligenței artificiale, dar pe de altă parte, trebuie să existe un grad rațional de utilizare a acesteia. Pe parcursul lucrării se vor puncta avantaje și dezavantaje, provocările pe care le întâmpină cadrele didactice și pârghii ajutătoare pentru aceștia. Într-o eră digitală în continuă dezvoltare, trebuie găsite cele mai eficiente și productive modalități, în așa fel încât abilitățile și competențele elevilor să fie frunctificate la maximum, iar în același timp, profesorii să își adapteze modalitatea de predare la cerințele actuale.

Obiectivele primordiale constau în : studierea și prezentarea opiniilor profesorilor cu privire la efectele pe care le generează programele de A.I. și cum acestea pot induce foarte ușor în eroare evaluatorul, recunoașterea beneficiilor și a dezavantajelor utilizării acestor programe, propunerea unor modalități de întrebuințare adecvată a acestei tehnologii ș.a.

2. Stadiul actual al cunoașterii. Profesorii și inteligența artificială. Provocări ,dileme și oportunități

2.1 Inteligența artificială în rutina indivizilor

Înainte de a observa cumulul de situații ce caracterizează activitatea profesorilor, în vederea identificării unui soft de tip artificial, este importantă prezentarea, într-un tablou general, a ponderii celor care susțin că accesează platforme destinate inteligenței artificiale. De-a lungul timpului, s-au

[55] E-mail: popaflorin20@stud.ase.ro

derulat diverse sondaje în care respondenții și-au exprimat părerea în privința importanței AI în viața lor.

Compania Cult Research are ca obiect de activitate cercetarea de piață și oferă soluții viabile clienților pentru ca aceștia să poată ține pasul cu tot ceea ce este nou și să adopte cât mai rapid schimbarea. În anul 2023, compania a realizat un sondaj, ce a avut ca scop obținerea informațiilor legate de modul în care cei interogați interacționează cu programele de inteligență artificială. A fost vizat un eșantion de 40.000 persoane, cu vârste cuprinse între 18 și 55 de ani.

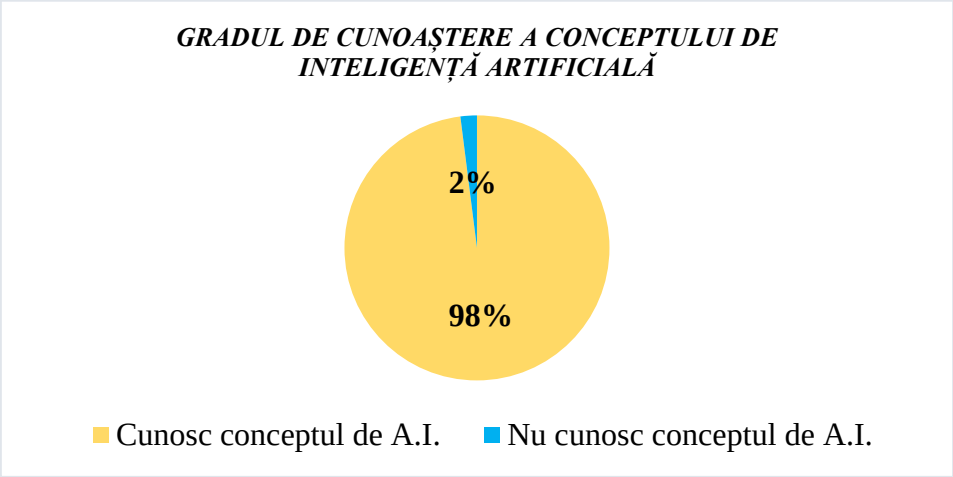


Figura 1. Percepția respondenților referitoare la inteligența artificială

Sursa: Prelucrări proprii, pe baza sondajului derulat de companie, *Economedia*, disponibil online la adresa https://economedia.ro/studiu-cum-este-utilizat-chatgpt-in-romania-la-ce-este-folosita-inteligenta-artificiala-si-ce-cred-romanii-despre-noua tehnologie.html?utm_source=chatgpt.com

Datele prezentate mai sus relevă faptul că aproape toți participanții la sondaj au auzit, cel puțin o dată, de această noțiune și au sesizat că ea face parte din viața cotidiană.

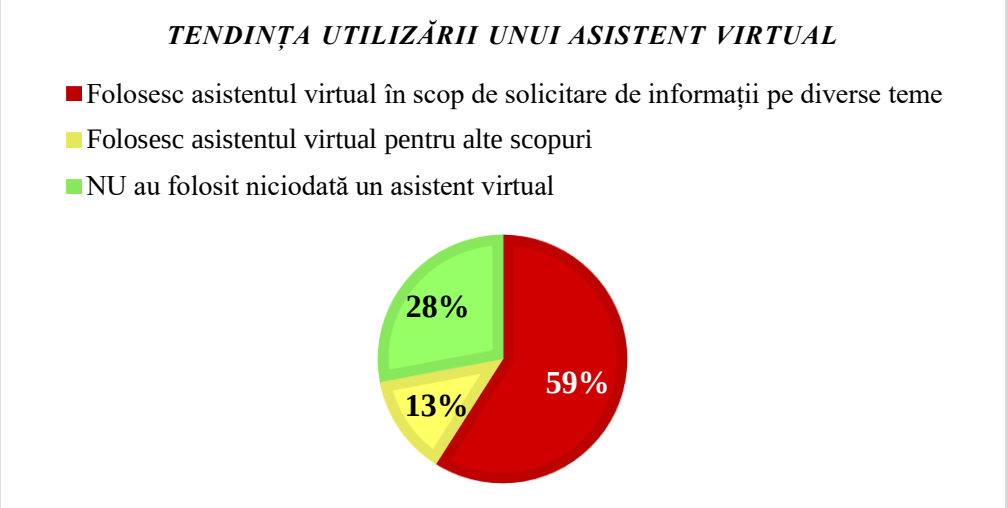


Figura 2. Percepția respondenților referitoare la inteligența artificială

Sursa: Prelucrări proprii, pe baza sondajului derulat de companie, *Economedia*, disponibil online la adresa https://economedia.ro/studiu-cum-este-utilizat-chatgpt-in-romania-la-ce-este-folosita-inteligenta-artificiala-si-ce-cred-romanii-despre-noua tehnologie.html?utm_source=chatgpt.com

Aceste date pot atrage atenția asupra nivelului de încredere sau reticență adoptat de către utilizatori. Ponderea de 59% a avut încredere și consideră asistentul virtual un suport de nădejde, în timp ce restul de 28 % pare să socotească că își pot desfășura activitatea fără vreo intervenție externă de natură artificială. Totodată, având în vedere preponderența celor care au întreprins interacțiuni cu un astfel de agent digital, se poate constata o tendință spre digitalizare din partea populației,și,deopotrivă o dispoziție a întrebuințării acestor tehnologii.

Studiul de față evocă și alte elemente relevante, precum : programul ChatGPT este utilizat de către jumătatea eșantionului, unde primează persoanele de sex feminim, cu vârste cuprinse între 26 și 39 de ani, iar numărul cel mai scăzut de interacțiuni este observabil tot la femei, dar vârstele sunt cuprinse între 40 și 55 de ani.

2.2 Avantaje și dezavantaje ale inteligenței artificiale

Dezvoltarea programelor de inteligență artificială atrage după sine creșterea gradului de prudență vizavi de felul în care acestea sunt utilizate, de frecvența utilizării, și nu în ultimul rând, față de scopul efectiv pentru care elevii recurg la astfel de metode. În acest sens există,deopotrivă, avantaje și dezavantaje în ceea ce privește consultarea asistenților AI. (Darii,Beldiga,2023)

Avantaje :

- Eficiență crescută și accesibilitate sporită;
- Simplifică timpul necesar căutării informației și prezintă,sistematizat, tot ceea ce avem nevoie;
- Viteza cu care este generat un răspuns;
- Existența unor platforme educaționale ce pot adapta conținutul educațional, pe baza interacțiunilor anterioare, dar și pe ceea ce setează elevul/studentul ca puncte cheie;
- Posibilitatea de a crea și dezvolta diverse aplicații educaționale ce sprijină profesorul.

Dezavantaje :

- Lipsa interacțiunii umane : posibilitate crescută de a ține elevii blocați în lumea virtuală;
- Răspunsuri instante : Faptul că astfel de programe construiesc și livrează răspunsuri foarte rapid poate fi și un dezavantaj, deoarece se poate naște tendința de a nu verifica în totalitate toată acea informație, și ulterior, se pot identifica erori;
- Reducerea exprimării opiniilor personale și a spiritului critic : utilizarea frecventă a AI poate conduce la o diminuare a filtrării informației și, în consecință, a intensificării refuzului de a mai utiliza propriul potențial;
- Programul ChatGPT,cu precădere, nu oferă întotdeauna răspunsuri precise și există situații în care se pot găsi greșeli de exprimare, de ortografie, ortoepie ș.a.;
- Majorarea ratei de fraudare și însușire a lucrărilor,tezelor de doctorat etc.

2.3 Provocări întâlnite de profesori și metode de abordare a adoptării inteligenței artificiale de către elevi și studenți

Într-o perioadă în care programele de inteligență artificială au acaparat viața elevilor și studenților, cadrele didactice trebuie să dispună de o vigilență aparte, să aibă aptitudini ce îi ajută, în vederea deosebirii creațiilor proprii de cele plagiate și să fie instruiți corespunzător, așa încât fenomenul de fraudare să fie redus. Pe de altă parte, actualmente, cu precădere la nivel preuniversitar, profesorii nu au instrumente foarte avansate ce pot detecta măsura în care redactarea proiectelor sau a altor documente aparține sau nu elevilor.

Ca măsuri de diminuare a utilizării programului ChatGPT, de către elevi, se pot include :

- încurajarea gândirii critice și proiectarea unor teme personalizate, ce scot în evidență amprenta personală;
- conturarea unor sarcini de lucru mai complexe, ce se bazează pe argumentare solidă, pe exemplificări și opinii personale și promovarea, în timpul orelor de curs, a valorilor de natură etică și insuflarea unui comportament cumpătat în ceea ce privește accesarea platformelor de profil;
- demararea activităților de dezbatere la clasă, printr-un dialog didactic constructiv, ce potențează capacitatea elevilor de a își exprima ideile;
- încurajarea elevilor, în vederea formării deprinderii de a cita sursa de unde se informează;
- maniera în care profesorul cunoaște potențialul fiecărui elev. Astfel, se poate identifica mai facil contribuția personală în cadrul oricărei sarcini.

3. Metodologia cercetării

Metodologia cercetării are la bază, cu precădere, experiențele proprii ale autorului lucrării de față în domeniul educațional. Astfel, am prezentat, din perspectivă personală, impactul inteligenței artificiale și am oferit, punctual, soluții viabile ce țin sub control raportul dintre frecvența utilizării A.I. și abordarea alternativelor didactice ce o înlocuiesc. Pe de ată parte, am adus spre analizare maniera în care aș trata anumite concepte economice și cum le-aș expune în fața elevilor. Alături de acestea, am introdus date colectate dintr-un sondaj ce ilustrează preferința respondenților vizavi de interacțiunea cu programele de inteligență artificială.

4. Rezultate și discuții. STUDIUL DE CAZ „AI VERSUS IMAGINAȚIE ȘI INVENTIVITATE – ÎNȚELEGEREA ECONOMIEI PRIN INTERMEDIUL METODELOR DIDACTICE MODERNE”

În planul cadru, disciplina Economie este prevăzută cu o singură oră pe săptămână, dacă ne raportăm la filiera teoretică, profil real. Într-un an școlar este destul de complicat ca tainele acestei discpline să fie dezlegate, mai ales că se utilizează frecvent intelgența artificială pentru a duce la bun sfârșit sarcinile de la clasă sau cele pentru acasă, iar elevii nu rămân cu un bagaj vast de cunoștințe. Astfel, trebuie adoptate metode didactice moderne, aplicate și care să surprindă, cât mai aplicat, concepte relevante, ce se vor întâlni în viața de zi cu zi.

În acest sens, se vor analiza câteva astfel de noțiuni și se va compara rezultatul generat de platforma ChatGPT, împreună cu definiții acceptate în unanimitate de economiști, cu metoda didactică aferentă predării și însușirii,de către elevi,a conținutului în cauză.

• Inflația

ChatGPT : „ Inflația este fenomenul economic prin care prețurile bunurilor și serviciilor cresc într-o economie într-o perioadă de timp, iar puterea de cumpărare a monedei scade. Practic, cu aceeași sumă de bani, poți cumpăra mai puține lucruri decât înainte. ”(Angelescu,2009)

Pentru a putea explica și exemplifica, cât mai adecvat, fenoemnul inflaționist, se pot utiliza analogii din viața reală. De regulă, noțiunile economice studiate la școală sunt pragmatice și pot fi susținute cu ajutorul elementelor și situațiilor cu care ne întâlnim aproape zilnic. În acest sens, se poate demara un joc de rol, în care clasa va fi împărțită în două categorii: producători și consumatori și se vor evidenția efectele majorării prețurilor de către vânzători asupra puterii de cumpărare, dar și reacțiile cumpărătorilor și cum apreciază aceștia fenomenul.

• **Cererea**

ChatGPT: „ Cererea este conceptul economic care se referă la cantitatea de bunuri și servicii pe care consumatorii sunt dispuși și capabili să o cumpere la un anumit preț, într-o anumită perioadă de timp .” (Angelescu,2009)

Noțiunea de cerere poate fi ilustrată printr-un simplu dialog didactic, în care elevii sunt rugați să precizeze, la un anumit preț inițial, câte unități dintr-un anumit produs sunt dispuși să achiziționeze.

Apoi, se analizează modificarea disponibilității lor de a cumpăra, în corelație cu o creștere de preț, demonstrând astfel legea cererii. Pe de altă parte, un exemplu relevant în acest sens îl constituie cazul bunurilor substituibile, și anume, untul și margarina. Se subliniază astfel, modul în care, atunci când prețul untului crește, cantitatea cerută de unt scade (conform legii cererii), iar consumatorii vor prefera să-l înlocuiască cu un alt produs mai ieftin (margarina).

• Concurența

ChatGPT: „ Concurența este procesul în care mai multe firme sau persoane își oferă produsele sau serviciile pentru a atrage clienți, într-un anumit domeniu de activitate. Practic, este o „luptă” între diverse companii sau furnizori de servicii pentru a câștiga o parte din piață și a obține vânzări ” (Angelescu,2009)

În vederea însușirii conceptelor ce țin de concurență, se poate apela la tehnici didactice moderne, ce stimulează potențialul tuturor elevilor din clasă, întrucât ele sunt centrate pe obținerea opiniilor diverse. Spre exemplu, tehnic R.A.I este potrivită în acest sens. Aceasta antrenează potențialul fiecărui elev, datorită manierei în care se derulează. O minge este aruncată de la unul la altul, concomitent cu acordarea răspunsurilor pentru întrebările propuse de profesor. (Cucoș, 2014)

• Elasticitatea

ChatGPT: „Elasticitatea în economie se referă la măsura în care cantitatea cerută sau oferită a unui bun sau serviciu răspunde la schimbările într-un alt factor economic, cum ar fi prețul, venitul consumatorilor sau prețurile altor bunuri” (Angelescu,2009)

Chiar dacă poate părea o exemplificare banală sau previzibilă, utilizarea unui elastic poate releva adecvat acest concept. Se plasează pe un grafic clasic și se explică stadiile cererii, în funcție de modificările diverșilor factori, dar la clasa a XI-a, programa prevede doar factorul preț. Această abordare nu face altceva decât să pună în lumină pragmatismul noțiunii și să o scoată cu totul din categoria celor ce trebuie învățate în mod mecanic, fără a înțelege-o.

Concluzii și recomandări

Prezenta lucrare a punctat și a exemplificat cât mai aplicat modul în care inteligența artificială și diversele programe aferente acesteia se împletesc cu mediul educațional. Nu se poate afirma că dispune exclusiv de un caracter negativ, dar este foarte important să fie utilizată într-un chip moderat și să fie filtrat fiecare răspuns pe care îl oferă.

Mediul educațional actual are o multitudine de instrumente moderne și interactive ce pot veni în ajutorul elevilor și studenților. Totodată, trebuie să existe o predispoziție din partea cadrelor didactice de a le pune în practică. Educația actuală are ca fundament experiența, pragmatismul și are un rol vital în dezvoltarea indivizilor.

În ciuda avantajelor inteligenței artificiale și a faptului că facilitează activitățile educaționale, trebuie avut în vedere caracterul său recent, în sensul în care nu este atât de dezvoltată și perfecționată încât să emită judecăți de valoare în aceeași măsură cu oamenii.

Bibliografie

- AI in Education: Benefits, Challenges and Best Practices, disponibil online la adresa https://blog.openlearning.com/ai-in-education
- AI in Schools: Pros and Cons, 2024, disponibil online la adresa https://education.illinois.edu/about/news-events/news/article/2024/10/24/ai-in-schools--pros-and-cons
- Angelescu, C., Dinu, M., Gavrilă, I., Popescu, C. și Socol, C., 2009. *Economie*. ediția a VIII-a. București: Editura Economică
- Apolozan, I., Cîmpeanu, M., 2024, Benefits and Challenges of using artificial intelligence in education, disponibil online la adresa https://resiliencejournal.e-arc.ro/wp-content/uploads/2024/06/EARJ-3-2024-Cimpineanu-Apolzan.pdf
- Cardona, M., Rodríguez, R., Ishmael, K., 2023, *Artificial Intelligence and the future of teaching and learning*, disponibil online la adresa https://www.ed.gov/sites/ed/files/documents/ai-report/ai-report.pdf
- Comisia Europeană, *Inteligența artificială oportunități și pericole*, disponibil online la adresa https://www.europarl.europa.eu/topics/ro/article/20200918STO87404/inteligenta-artificiala-oportunitati-si-pericole
- Cucoș, C., 2014. *Pedagogie*, Ediția a III-a revăzută și adăugită. Iași: Editura Polirom
- Darii, O., Beldiga, M., 2023, *Impactul inteligenței artificiale asupra procesului educațional*, disponibil online la adresa https://ibn.idsi.md/sites/default/files/imag_file/630-638_1.pdf
- Educația Digitală, *Profesori și roboți. Cum și cât ajută agenții cu inteligență artificială*, disponibil online la adresa https://educatia-digitala.ro/profesori-si-roboti-cum-si-cat-ajuta-agentii-cu-inteligenta-artificiala/?utm_source=chatgpt.com
- Săseanu, A.S., Gogonea, R.M., Ghiță,S.I., 2024, *The social impact of using artificial intelligence in education*, disponibil online la adresa https://www.amfiteatrueconomic.ro/temp/Articol_3281.pdf
- Tushar, B., *Advantages and Disadvantages of AI*, disponibil online la adresa https://mitu.co.in/wp-content/uploads/2022/01/4.-Advantages-and-Disadvantages-of-AI.pdf

ANEXE

Formular pentru selectarea surselor de documentare

NUME, PRENUME.....

CLASELE V, VI, VII

TEMA
PROIECTULUI/CERCETĂRII.....
.....

TIPUL SURSEI	AUTOR(I)	TITLUL	LINK WEB

Tipul sursei :

- Cărți (se va menționa editura și nr. paginii, *în cazul în care paragraful/paragrafele nu au suferit vreo schimbare*) ;
- Articole online (inserați link-ul aferent);
- Clipuri web (youtube,instagram,alte platforme);
- Documente oficiale (legi, rapoarte ș.a.);
- Interviuri și comunicări personale;
- Inserații personale – figuri, desene ș.a.m.d.(se va/vor menționa programul/programele specifice, cu ajutorul cărora le-ați conceput);
- Citate celebre, proverbe, zicători ce sunt în strânsă legătură cu tematica proiectului;
- Alte surse de orice natură;

Formular pentru selectarea surselor de documentare[1]

NUME, PRENUME.....

CLASELE VIII, IX, X, XI, XII

TEMA
PROIECTULUI/CERCETĂRII.....

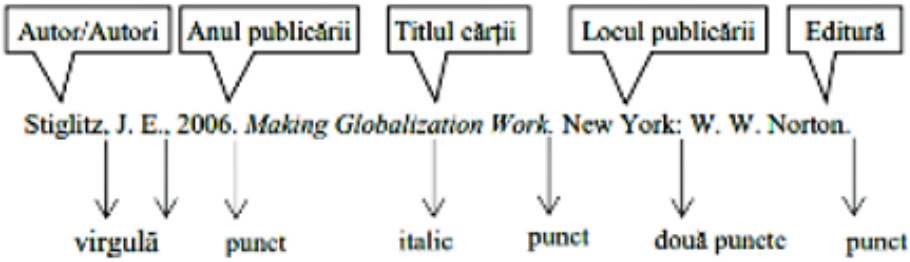
A. Indicații pentru notele de subsol :

- Notele de subsol trebuie numerotate continuu pe parcursul lucrării. Fiecare notă va avea un număr unic, plasat la finalul propoziției sau frazei care face referire la sursa citată;
- În nota de subsol, trebuie să fie incluse toate informațiile relevante despre sursa citată, cum ar fi autorul, titlul lucrării, locul și anul publicării, pagina (dacă este cazul), și detaliile complete ale sursei (editură, volum, jurnal, etc.);
- Notele de subsol trebuie să fie scurte, clare și concise. Informațiile care nu sunt susținute de surse sau care sunt opinii personale nu trebuie să fie incluse în note de subsol.

B. Bibliografia

Se va insera, după cum urmează :[2]

Stiglitz, J. E., 2006. *Making Globalization Work*. New York: W. W. Norton.



[1] **Tipuri de surse** :

- Cărți (se va menționa editura și nr. paginii, *în cazul în care paragraful/paragrafele nu au suferit vreo schimbare*) ;
- Articole online (inserați link-ul aferent);
- Clipuri web (youtube,instagram,alte platforme);
- Documente oficiale (legi, rapoarte ș.a.);
- Interviuri și comunicări personale;
- Inserații personale – figuri, desene ș.a.m.d.(se va/vor menționa programul/programele specifice, cu ajutorul cărora le-ați conceput);
- Citate celebre, proverbe, zicători ce sunt în strânsă legătură cu tematica proiectului;
- Alte surse de orice natură;

[2] Dinu,V.,2019. *Ghid de bune practici privind elaborarea lucrărilor de finalizare a studiilor licență și masterat.* București

The Impact of European Integration on Romania's Labor Market: An Econometric Analysis of Employment

Cezar-Petru POPESCU[56]
Faculty of Marketing

Abstract

In light of the recent rise in nationalism and protectionism across the EU – challenging ideas of deeper integration – understanding how joining the European Union affected the development of Romania in the last 2 decades became a subject of great importance. The current paper employs the use of two multiple regression models in order to analyze the Romanian labor market pre- and post-accession, tracking minimum wage, the size of the public sector and foreign direct investments to GDP ratio and using them to account for changes in unemployment. Results show a negative correlation between minimum wage and unemployment both before and after joining the EU, contradicting neo-classical economic theory. However, when accounting for the economic context and for the transitional period towards a free market economy, it becomes evident that Romania's labor market became more open and liberalized as a result of integration into European economic and political structures.

Key Words: unemployment, minimum wage, European integration, labor market

1. Introduction

On January first, 2007, Romania joined the European Union alongside Bulgaria, as part of the fifth wave of EU enlargement, marking a major milestone in the country's post-communist economic and social development. For many citizens, the accession meant hope for a brighter future and a step forward, away from the remnants of corruption still lingering from the echoes of the communist era and towards a more open and more equitable society, integrated into Western political and economic structures. Romania's path to membership status began with the signing of an Association Agreement in 1993, after which it officially submitted its bid to join the EU in 1995. Between 2000 and 2004 negotiations took place and Romania underwent major reforms in order to qualify for membership. Contention points included judiciary reform, anti-corruption efforts, the better integration of social minorities, and of particular interest to this study, a functioning market economy, which Romania officially attained in 2004.

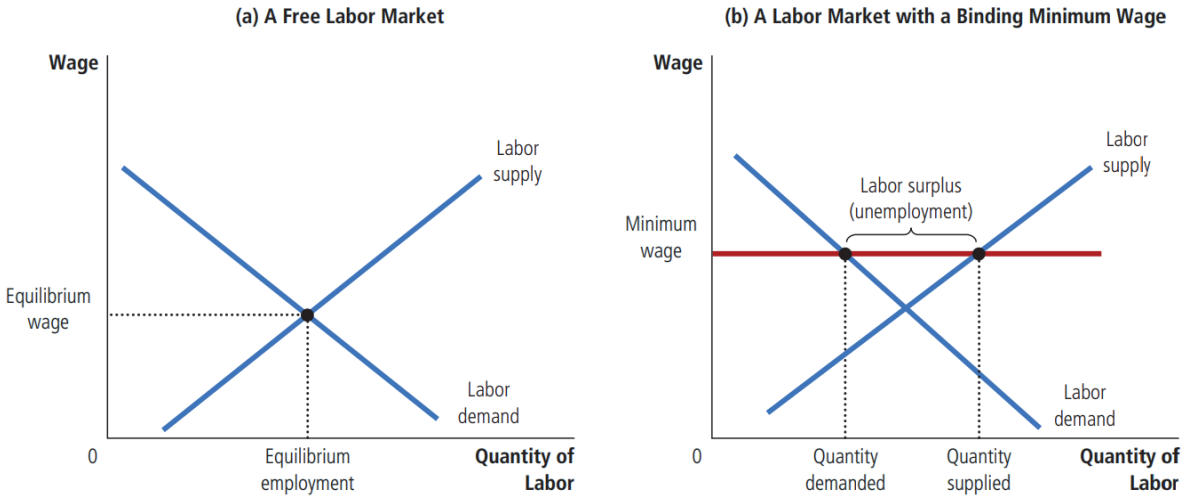
Access to the Single Market, participation in free trade within the European Economic Area, free movement in the Schengen zone and access to EU development funds are all major benefits of being an EU member state. These advantages have significantly contributed to Romania's post accession development. However, recent years have witnessed the emergence of nationalism and protectionism as opposing forces to further integration, not only in Romania, but across the European Union. Principles once considered the guiding forces of European cohesion are increasingly becoming sources of division and a catalyst of discord between its peoples. A shared sentiment arose between people, that the Single Market allows cheap foreign goods to drive local entrepreneurs out of business, that free trade is selling your country's resources for cheap and that accepting EU funding means relinquishing your sovereignty. Yet most of these concerns ultimately converge on a single focal issue that appears to engender social unrest and discourse because of its direct impact on both individuals' livelihoods and on national economic stability. Few subjects attract as much attention in

[56] E-mail: popescucezar24@stud.ase.ro

traditional media and political rhetoric as the labor market and how it affects the economy. People feel disenfranchised, like they've been deprived of work and well-paying jobs, and guided by political leaders with a protectionist agenda, found their scapegoat in the European economic integration efforts and globalization.

Considering the current political and social context, this paper explores the following research question: To what extent is public skepticism about European integration and its effects on the Romanian labor market supported by data? More specifically, what impact has EU membership had on unemployment and the variables influencing it. To address this, two multiple linear regression models were developed and used to analyze 2 periods, pre-accession (1992-2006), and post accession (2007-2023). The minimum wage is of particular importance, not only as an economic indicator but also as a policy instrument that can influence unemployment trends in response to integration-related shifts.

Romania's minimum wage has experienced a sharp increase, nearly doubling in the last 6 years, from 2080 RON in 2019 to 4050 Ron in 2025 (Euromonitor). According to the Ministry of Labor, the surge aims to reduce the number of people at risk of poverty and social exclusion while aligning wage levels with EU expectations (Ministry of Labor, 2024a; Ministry of Labor, 2024b). The gradual yearly increases should also serve to disincentivize large-scale labor migration. Nonetheless, the neoclassical economic theory views minimum wage as a price floor which disrupts the normal functioning of the labor market, resulting in market inefficiencies (Mankiw, 2018). Figure 1 illustrates this concept.



Interaction of supply and demand on the labor market

Figure 1. Labor market with and without government intervention

Source: from Mankiw (2018, p. 118)

In the basic economic model of the labor market, individuals and households represent labor suppliers, or workers, and firms labor demanders, or employers. Market equilibrium is reached where the two lines intersect, determining a wage rate at which labor supplied equals labor demanded. Panel (a) depicts a free labor market, whereas Panel (b) a labor market subject to minimum wage regulations. In the latter, the price floor decreases the quantity of labor demanded by firms, potentially resulting in layoffs, and increases the incentive for individuals to enter the labor market. The resulting gap between supply and demand is unemployment, representing a form of market failure, and it represents the amount of people who are willing to work but are unable to find a job.

2. Literature Review

The integration of the Romanian labor market into the European Single Market and its effects have been studied before by Stoian, Ladaru and Marin (2017), who examined its implications from the perspective of migration. They concluded that in the short term, temporary migration is beneficial, the negative effects being offset by remittances sent back home by Romanian migrants. In the long term however, the negative impact is stronger, mass-migration decreasing funding for essential social protection programs and safety nets like the healthcare system, social security and pensions. However, in order to build a more comprehensive understanding of labor market outcomes in the context of European integration, we need to approach it from different angles, our paper contributing to this pursuit by analyzing the relationship between minimum wage and the labor market, before and after integration into the EU Single Market.

2.1 Unemployment – Fundamental theory

In his seminal work, The General Theory of Employment, Interest and Money, originally published in 1936, John Maynard Keynes claims that the quantity of employment can be explained using 3 ultimate variables: (1) the 3 fundamental psychological factors: the psychological propensity to consume, the psychological attitude to liquidity and the psychological expectation of future yield from capital-assets, (2) the wage unit as determined by the bargains reached between employees and employers and (3) the quantity of money as determined by the action of the central bank (Keynes, 2017 p. 212). He rejects the classical theory of employment and the implications of Say's Law in the labor market (Say & Biddle, 1827), that supply generates its own demand, leading to 100% employment, unemployment being a result of market rigidity and government intervention.

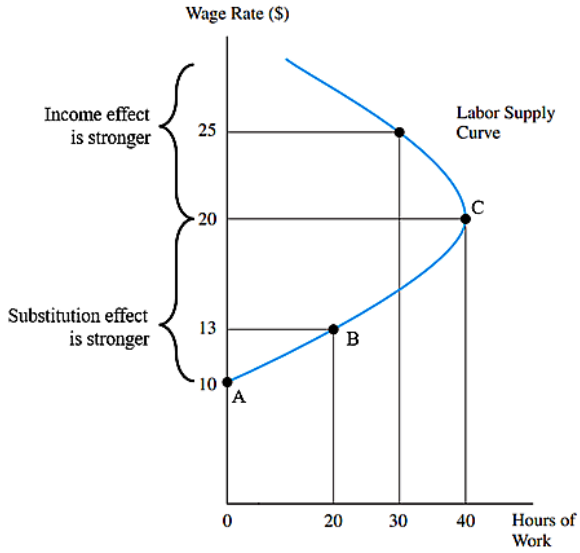
Out of the three independent variables identified by Keynes, wages are of particular interest to the literature. Several authors have set out to find the implications of the relationship between minimum wage and unemployment rate, this correlation being the main subject of many quantitative analyses (Gerritsen & Jacobs 2020; Lavecchia, 2020; Blömer et al, 2024). These include David Card and Alan B. Krueger, who in 1994 published one of the first papers to contradict conventional economic theory. They analyzed the fast-food market in New Jersey and Pennsylvania and found that raising the minimum wage had no adverse effects on the level of employment.

Milton Friedman (1968; 1977) first introduced the term natural rate of unemployment, criticizing the Phillips Curve (Phillips, 1958) and its implications, namely the negative and stable relationship between inflation and unemployment, valid only in the short run. According to Phillips, a fiscal stimulus increases aggregate demand, starting a causal chain: labor demand increases and firms offer higher wages to attract new workers and meet the increased demand. As wages rise, so does the cost of wages for firms, who pass this increase on to the consumer as higher prices. Friedman showed that the relationship between the 2 is temporary, and that the state cannot reduce the unemployment rate in the long run through monetary policy, a fact that became evident in the aftermath of the "stagflation" of the 1970s in America, a period when unemployment was high despite high inflation.

One of the main issues to consider is the effect that an increase in the minimum wage will have on the unemployment rate among young people and low skilled workers, who are disproportionately affected by such a change (Gorry, 2013; Marimpi & Koning 2018). A high minimum wage will induce firms to hire only experienced individuals whose productivity matches the legal minimum wage. This delays the entry of young, inexperienced people into the labor market as companies are unwilling to offer them the state-mandated wage.

2.2 Individual labor supply curve

According to the neoclassical model of labor, individuals face a trade-off between work and leisure. By working longer hours, individuals earn more income, which they can spend on consumption, conversely, by choosing to work less, people can spend more of their time on leisure, both activities bringing equal satisfaction. When income changes, the number of hours worked is affected by 2 factors. The income effect states that wage and hours worked are negatively corelated, since a wage increase would mean that you can now work less and still maintain the same level of consumption, thus increasing leisure time. However, as income rises, the relationship between work and leisure changes. Leisure becomes more expensive relative to work, thus motivating you to work for longer, this positive correlation is called the substitution effect. Whether or not total hours worked increases or decreases is up to the relative strength of these 2 opposing forces. If the income effect is stronger, then total hours worked decreases, if the substitution effect is stronger, total hours worked increases (Borjas, 2012).



This graph shows how the atypical individual supply curve of labor interacts with different levels of wage

Figure 2. Atypical individual labor supply curve
Source: based on Borjas (2012, p. 44)

Figure 2 displays this relationship. From point A to point C, wage increases from 10 to 20 dollars per hour, and hours of work subsequently increases from 0 to 40, meaning that for this wage interval, for this individual, the substitution effect is stronger. When wage surpasses 20, we can see hours of work declining, meaning that for any wage bigger than 20, the income effect is stronger.

2.3 Unemployment and European integration

The EU Single Market has 4 fundamental guiding principles, or "freedoms": free movement of goods, free movement of capital, freedom to establish and provide services anywhere in the EU and the free movement of labor. Indeed, one of the many benefits of being an EU citizen is the ability to move, work, and study in any member country. However, what may be good for an individual is not necessarily beneficial to a country as a whole, migration having a plethora of effects, both on the host country, as well as on the country of origin. Generally, an outflux of workers has negative effects on an economy, by decreasing aggregate demand, and altering the age structure of the country. Since the majority of intra-EU migrants are young working age people (Mooyaart & de Valk 2021, p. 22;

Caselli et al, 2024, p. 14), this puts pressure on the shrinking resident working population to support the elder population (Koczan et al, 2021). However, migration can reduce the pressure on the labor market, decreasing unemployment and increasing the bargaining power of current workers, who can now demand higher wages. This effect was observed in the aftermath of the 2004 EU expansion, where a wave of migration from eastern Europe to the west increased the wages of young workers in the origin countries by 6% (Elsner, 2013). For countries on the receiving end, a study by Dustmann and Frattini (2014) showed that in the UK, migration from EU countries had a positive impact on the economy, while the impact of non-EU migrants was slightly negative, owing to their higher net-cost.

The EU Single Market is the second-largest consumer market in the world by final consumption expenditure (World Bank), comprising the EU member states and extended to certain EFTA countries through the EEA agreement. Access to this market provides entrepreneurs with approximately 500 million potential customers and offers countries invaluable trading partnerships. More accurately, Jan in't Veld (2019) estimated the impact of the Single Market to be around 9% of GDP on average per member country.

Finally, the free movement of capital principle allows an easier inflow and absorption of foreign direct investments (FDI) into the economy of a member state. This is of particular interest to central and eastern European (CEE) countries, for whom FDI accounts for a bigger percentage of their GDP (Popescu, 2014). FDI plays a crucial role in the economic development of a country, being positively corelated with productivity, however the extent to which a country can take advantage of it, depends on its ability to efficiently absorb the investments (Bijsterbosch & Kolasa, 2010). Low inflation, steady economic growth and having effective government institutions are prerequisites to joining the EU and being integrated into the Single Market. Coupled with the lower cost and larger supply of labor in CEE countries, new or future members in this area attract a bigger influx of FDI, which can be absorbed better through the free movement of capital principle. This can be observed in the case of Romania in the period preceding its EU accession, its FDI to GDP ratio going up to 9% in 2006, a year before the enlargement (World Bank).

3. Methodology

For the purposes of finding how the labor market was affected by Romania's joining the EU, we conducted an analysis of secondary data, by constructing two linear regression models with unemployment as the dependent variable. This approach is typical, linear regression models being widely used in macroeconomic quantitative analyses (Biçerli & Kocaman 2019; Gonzales, 2021; Capistrano 2023). Our database was built using the National Institute of Statistics' TEMPO Online database for unemployment rate and information regarding the number of workers in the private and public sectors. Euromonitor was used for the minimum wage level in Romania and World Bank for FDI as a percentage of GDP. The timeframe of our analysis concerns time series data from 1992 to 2023. This limitation comes as a result of missing data before and after the specified time window for some of our metrics.

3.1 Split Sample OLS Regression

We first employ a split-sample ordinary least squares regression (OLS) model to analyze and compare 2 time periods separated by a structural break in the data, the EU accession of Romania in 2007. This method is used because it allows us to analyze how each variable has changed before and after the break, the results being easy to interpret and visualize. We estimated the following model which we later apply for the time periods pre-EU accession, 1992-2006 and post-EU accession, 2007-2023:

$$\%Unempl = \beta_0 + \beta_1 \times (MinWage) + \beta_2 \times (\%PublicEmp) + \beta_3 \times (\%FDI/GDP) + \varepsilon \quad (1)$$

Where:

- %*Unempl* is the dependent variable and represents the percentage of the active population which is unemployed;
- β_0 is the constant term;
- *MinWage* is the minimum legal wage employers can offer (price floor for wages);
- %*PublicEmp* represents the ratio between workers in the public sector and the total number of workers;
- %*FDI/GDP* is the net amount of foreign direct investments, as a percentage of GDP;
- The coefficients: β_1, β_2, β_3 capture the predicted marginal change in the dependent variable, *ceteris paribus,* when each independent variable increases by one unit;
- ε is the error term;

In order to determine whether or not these variables have an impact on unemployment, we conducted hypothesis tests on all of the corresponding coefficients:

$H_0: \beta = 0$ – the null hypothesis: the variable has no effect on the dependent variable.

$H_1: \beta \neq 0$ – the alternative hypothesis: the variable has an effect on the dependent variable.

3.2 Linear regression with dummy and interaction variables

The first model offers a general view of the changes each variable goes through after the 2007 EU accession, but it fails to provide statistical evidence of the extent of the difference. In order to statistically measure the significance of the change, we created a second model, analyzing only the minimum wage from our previous model, using all of our time series data in the sample, and including both a dummy variable and an interaction variable:

$$\%Unempl = \beta_0 + \beta_1 \times (CenteredMinWage) + \beta_2 \times (DummyEU) + \beta_3 \times (CenteredMinWage \times DummyEU) + \varepsilon \quad (2)$$

Where:

- %*Unempl* has the same meaning as in the first model;
- *CenteredMinWage* represents the centered value of the minimum wage, equal to the observed value of the minimum wage minus the mean of the minimum wages;
- *DummyEU* is a dummy variable which is 0 for the pre-EU period, and 1 for the post-EU period;
- $\beta_2 + \beta_0$ is the new constant of the model;
- *CenteredMinWage* × *DummyEU* is an interaction variable;
- β_3 is the coefficient meant to measure the change in the effect of minimum wage on unemployment after EU accession;

Since this regression model includes an interaction variable, the interpretation of the coefficient's changes. For the period before 2007, DummyEU is 0, resulting in the following equation:

$$\%Unempl = \beta_0 + \beta_1 \times (CenteredMinWage) + 0 + 0 + \varepsilon \quad (3)$$

Where β_1 represents the resulting change in the dependent variable from a one unit increase in the centered amount of minimum wage, before the EU accession. After 2007, *DummyEU* is 1, transforming the equation in the following:

$$\%Unempl = \beta_0 + \beta_2 + (\beta_1 + \beta_3) \times (CenteredMinWage) + \varepsilon \quad (4)$$

The coefficient of *CenteredMinWage* is $\beta_1 + \beta_3$, and it represents the change in the dependent variable resulting from a one unit increase in the independent variable, after 2007.

A hypothesis test was likewise conducted for this regression model where:

$H_0: \beta_1 + \beta_3 = 0$, null hypothesis – no effect on the dependent variable.

$H_1: \beta_1 + \beta_3 \neq 0$, alternative hypothesis – has an effect on the dependent variable.

4. Results and discussions

The aforementioned regression models were run for their corresponding time periods. Table 1 presents the results obtained from running the split sample OLS regression on pre- and post-EU accession data. It includes all 3 variables of interest, along with their corresponding coefficient (β) and p-values underneath for each time series. Next, we have the number of observations, which in our case is the number of years used as a sample for each time period, along with goodness of fit indicators, R^2, R^2 adjusted and R^2 predicted, which evaluate how well our models explain the variation in the dependent variable. The models achieve the relatively high R^2 values of 67,14% and 83,78%, indicating a strong explanatory power, which is maintained when accounting both for the number of predictors and for overfitting, with R^2 adjusted values of 58,18% and 80,03% respectively, and R^2 – predicted of 50,41% and 65,73%.

Table 1. Split Sample OLS Regression

Dependent Variable: Unemployment		
Independent Variables	Pre-EU (1992-2006)	Post-EU (2007-2023)
MinWage	-0.01682 (0.008)***	-0.001494 (>0.001)***
%PublicEmp	-0.0764 (0.067)*	0.656 (0.012)**
%FDI/GDP	-0.076 (0.747)	-0.644 (0.001)***
Y – intercept	12.98 (>0.001)***	-0.0167 (0.609)
No. of observations	15	17
R^2	67,14%	83,78%
R^2 – adjusted	58,18%	80,03%
R^2 - predicted	50,41%	65,73%

*** 99%; ** 95%; * 90% confidence level *Source: own calculations*

For both the pre- and post-EU data, the coefficient for minimum wage is negative and statistically significant at a 1% level, rejecting the null hypothesis with 99% confidence. The negative correlation found goes against our classical understanding of labor theory, however we can observe a significant difference in the scale of the coefficients for the 2 periods. This matter will be discussed more in depth in our second regression model.

For %*PublicEmp*, results show 2 vastly different coefficients. In the time period before the EU accession, the coefficient is slightly negative, and significant at a 10% confidence level. When the number of public sector employees in relation to total employees decreases by 1%, unemployment slightly increases, with 0,07%. This result can be explained by the fact that in the post-communist period, and the period before joining the EU, Romania underwent market liberalization efforts, selling off or shutting down state owned enterprises, resulting in massive layoffs in the public sector. Looking at the results for the second time period, which are statistically significant at a 5% confidence level, we can observe a positive correlation, an increase of 1 percentile point in our variable leading to a 0,65% increase in unemployment. These findings are in line with classical economic thought, as a bigger public sector can crowd out the private one (Caponi, 2017), supporting the idea that after 2007, the Romanian labor market underwent a structural rebalancing becoming more open and more reliant on the private initiative, as opposed to state intervention.

The %*FDI*/*GDP* variable is only statistically significant for the post accession period, rejecting the null hypothesis with a confidence level of 99%. Before joining the EU, Romania had a low gross domestic product, and foreign direct investments were scarce and fluctuated from year to year, both metrics starting to increase substantially only right before the accession. This led to the limited explanatory power of the variable for the pre-2007 period. After 2007, Romania became a much safer place to invest, and investments could be absorbed much easier through the free movement of capital principle. These investments created more jobs in return, leading to the negative relationship seen in Table 1: for every 1% increase in the FDI to GDP ratio, unemployment drops by 0,64%, suggesting that the increased inflow of investments made possible from the EU accession, had a positive impact on the labor market.

The second model aims to provide a better, more in depth analysis of the relationship between minimum wage and unemployment, making use of a dummy variable and an interaction variable, to statistically measure how the effect of the minimum wage has changed after the accession.

Table 2. Regression with Dummy and Interaction Variables

Dependent Variable: Unemployment	
Independent Variables	Results
CenteredMinWage	-0.01193
	(>0.001)***
DummyEU	4.56
(Dummy Variable)	(0.014)**
CenteredMinWage × *DummyEU*	0.01057
(Interaction Variable)	(>0.001)***
Y – intercept	0.76
	(0.658)
No. of observations	32
R^2	82,29%
R^2 – adjusted	80,39%
R^2 – predicted	77,22%

*** 99%; ** 95%; * 90% confidence level *Source: own calculations*

Table 2 displays the results from running the second model on a sample of 32 observations, time series data from 1992 to 2023. The R^2, R^2 – adjusted and R^2 – predicted values are 82,29%, 80,39% and 77,22% respectively, indicating a strong ability to explain the variation in the dependent variable, without overfitting the model.

Analyzing these results gives a more complete picture of how the minimum wage impacted unemployment. The coefficient of *CenteredMinWage* is negative, and statistically significant at a 1% level, confirming the alternative hypothesis with 99% confidence. We can observe a clear and significant negative correlation between minimum wage and unemployment in the pre 2007 time period. For an increase of 100 units to *CenteredMinWage*, the dependent variable decreases by 1.193 percentile points, meaning that increasing the pre-2007 minimum wage by 100 RON will decrease unemployment by roughly 1,2%. Although this contradicts the conventional theory of labor, it makes sense in the economic context of that time period. The unemployment rate in post-communist Romania was high, averaging almost 10% in the years prior to 2000 and only then starting to slowly decline (INS, 2008). A big increase in the minimum wage would serve to motivate a lot of people to join the workforce, outnumbering the total workers displaced by the change, and decreasing the overall unemployment rate.

The coefficient of the interaction variable is positive, and statistically significant at the 1% level, meaning that the relationship between minimum wage and unemployment changed after 2007. In order to understand the extent of this change, we need to refer back to equation number (4), and calculate the new coefficient of *CenteredMinWage* for the post accession period. Replacing β_1 and β_3 in equation (4) gives us a new coefficient of -0.00136, meaning that for every 100 RON increase to the minimum wage after 2007, unemployment decreases by 0,136%. The effects are significantly smaller in comparison with the pre-accession period and even if the model shows a negative correlation between the two variables, we can conclude that the Romanian labor market became more liberalized and less susceptible to governmental interventions as a result of European integration. This is because it aligns more with classical economic theory, signaling a transition, albeit a slow one, from the centrally planned post-communist economy to a free market one.

Conclusions

Joining the EU was one of the most impactful decisions in Romania's post-communist history. The current paper serves to contribute to the literature by providing an original approach to the subject of European integration of the Romanian labor market. We concluded that after the EU accession, both FDI and the size of the public sector became good predictors of unemployment, showing a structural change in the labor market after 2007. But perhaps the most important discovery relates to the relationship between minimum wage and unemployment, joining the EU having a substantial and statistically significant effect on wage dynamics, and decreasing the negative correlation between the two. All three findings point to the Romanian labor market becoming more liberalized and more open to private initiative after joining the European Union in 2007.

Nonetheless, several limitations should be acknowledged. Both of the models used in this paper are based on time series data spanning the 1992-2023 period. Because data from 1990 and 1991 for the number of public and private sector employees is not reported on the TEMPO online database, these years had to be excluded from our regression models, and so was the year 2024, because of missing data about unemployment. Our models don't take into account migration of labor or inflation, important factors when talking about Romania and the European Union. These variables were excluded because they caused multicollinearity in the model, a problem which could be avoided by running more complex regression models. Moreover, the second model displayed high VIF (>10)

values, a common result of using interaction terms in regression. Since all the variables are statistically significant and valid from a theoretical point of view, the model should be considered valid, and while this is to be expected when using interaction terms, it still counts as a limitation of the method used, and should be taken into consideration.

Further research into the subject matter could be done by improving on the models used, and analyzing variables in depth or including more. The impact of the 2020 pandemic on the labor market could also be considered and if our reliance on the Single Market and our perception of working in other member states changed after the lockdown. More research is needed on the impact of European Union integration on our day to day lives, and people must be made aware of this impact, especially in the times to come.

Bibliography

- Biçerli, M., K., Kocaman, M. (2019) - The impact of minimum wage on unemployment, prices, and growth: A multivariate analysis for Turkey. *Economic Annals 64*(221), pp. 65-83. doi: 10.2298/EKA1921065K
- Bijsterbosch, M., Kolasa, M. (2010). FDI and productivity convergence in Central and Eastern Europe: an industry-level investigation. *Review of World Economics 145*(4), pp. 689-712. doi: 10.1007/s10290-009-0036-z
- Blömer, M., J., Guertzgen, N., Pohlan, L., Stichnoth, H., van den Berg, G., J. (2024). Unemployment effects of the German minimum wage in an equilibrium job search model. *Labour Economics 91*. doi: 10.1016/j.labeco.2024.102626
- Borjas, G. J. (2012). *Labor Economics* (Ed. 6th). New York: McGraw Hill
- Capistranoa, M., J., C. (2023) - Exploring the drivers of unemployment and forecasting the unemployment rate: a time series and regression analysis. *International Journal of Research Publication and Reviews 4*(8), pp 1461-1473. doi: 10.55248/gengpi.4.823.50845
- Caponi, V. (2017). Public employment policies and regional unemployment differences. *Regional Science and Urban Economics 63* pp. 1-12. doi: 10.1016/j.regsciurbeco.2016.11.005
- Card, D., & Krueger, A. B. (1994). Minimum Wages and Employment: A Case Study of the Fast-Food Industry in New Jersey and Pennsylvania. *The American Economic Review*, *84*(4), 772–793. http://www.jstor.org/stable/2118030
- Caselli, F., Lin, H. H., Toscani, G. F., Yao, J. (2024). Migration into the EU: Stocktaking of Recent Developments and Macroeconomic Implications. *IMF Working Papers 2024*(211), pp. 1-44
- Dustmann, C., Frattini, T. (2014). The fiscal effects of immigration to the UK. *The Economic Journal 124*(580), pp. F593-F643. doi: 10.1111/ecoj.12181
- Elsner, B. (2013). Emigration and wages: The EU enlargement experiment. *Journal of International Economics 91*(1), pp. 154-163
- Euromonitor International (n.d.). *Economies and consumers annual data: minimum wage per month: Romania*. [Data Set]. *Passport*. Retrieved 10 march 2025
- Friedman, M. (1968). The role of monetary policy. *The American Economic Review 58*(1), pp. 1-17
- Friedman, M. (1977). Nobel lecture: inflation and unemployment. *The Journal of Political Economy 85*(3), pp. 451-472
- Gerritsen, A. and Jacobs, B. (2020), Is a minimum wage an appropriate instrument for redistribution?. *Economica 87*: 611-637. doi: 10.1111/ecca.12323
- Gonzalez, D. (2021) - The Impact of the Minimum Wage on Unemployment, ECON 3161.

- Gorry, A. (2013). Minimum wages and youth unemployment. *European Economic Review, 64*, pp. 57-75. doi: 10.1016/j.euroecorev.2013.08.004
- in't Veld, J. (2019). The economic benefits of the EU Single Market in goods and services. *Journal of Policy Modeling 41*(5). pp. 803-818. doi: 10.1016/j.jpolmod.2019.06.004
- Keynes, J. M. (2017). *The general theory of employment, interest and money.* Ware: Wordsworth
- Koczan, Z., Peri, G., Pinat, M., Rozhkov, D. (2021). *The impact of international migration on inclusive growth: a review*. IMF Working Paper No. 2021/088. doi: 10.5089/9798400289552.001
- Lavecchia, A., M. (2020). Minimum wage policy with optimal taxes and unemployment. *Journal of Public Economics 190*, p. 104228. doi: 10.1016/j.jpubeco.2020.104228
- Mankiw, N. Gregory. (2018). *Principles of Economics, 8th ed* (8). Singapore: CENGAGE Learning.
- Marimpi, M. & Koning, P. (2018). Youth minimum wages and youth employment. *IZA Journal of Labor Policy 7*(5), pp. 1-18. doi: 10.1186/s40173-018-0098-4
- Ministry of Labor (2024a). *Majorarea salariului de bază minim brut pe țară garantat în plată, la 3.700 lei lunar, aprobată de Executiv*. Retrieved 15 march 2025 from https://mmuncii.ro/j33/index.php/ro/comunicare/comunicate-de-presa/7311-cp-majorare-salariu-minim-brut-3700
- Ministry of Labor (2024b). *Salariul de bază minim brut pe țară garantat în plată se majorează la 4.050 lei lunar începând cu 1 ianuarie 2025*. Retrieved 15 march 2025 from https://mmuncii.ro/j33/index.php/ro/comunicare/comunicate-de-presa/7516-20241127-cp-salariu-minim-ianuarie-2025
- Mooyaart J.E. & de Valk H.A.G. (2021). *Intra-EU migration 2010-2020*. QuantMig Project Deliverable D4.2. The Hague: Netherlands Interdisciplinary Demographic Institute (NIDI-KNAW)/University of Groningen.
- National Institute of Statistics (n.d..). *FOM103C*. [Data set]. Retrieved 20 march 2025
- National Institute of Statistics (n.d.). *FOM103F*. [Data set]. Retrieved 20 march 2025
- National Institute of Statistics (n.d.). *SOM103A*. [Data set]. Retrieved 20 march 2025
- Phillips, A. W. (1958). The relation between unemployment and the rate of change of money wage rates in the United Kingdom, 1861–1957. *Economica 25*(100), pp. 283-299
- Popescu, G. H. (2014). FDI and Economic Growth in Central and Eastern Europe. *Sustainability*, *6*(11), 8149-8163. https://doi.org/10.3390/su6118149
- Say, J. B. & Biddle, C. C., Prinsep, C. R., ed. (1827) *A treatise on political economy; or, The production, distribution and consumption of wealth*. Philadelphia, J. Grigg. [Pdf] Retrieved from the Library of Congress, https://www.loc.gov/item/44052916/.
- Stoian, M., Lădaru, G.R. and Marin, F., (2017). Unemployment and the Migration of the Romanian Labour Force. Causes and Effects. *Amfiteatru Economic, 19*(46), pp. 901-917
- World Bank, (n.d.). *Final consumption expenditure (current US$)*. Retrieved 16 march 2025 from https://data.worldbank.org/indicator/NE.CON.TOTL.CD
- World Bank, (n.d.). *Foreign direct investment, net inflows (% of GDP) – Romania*. Retrieved 16 march 2025 from https://data.worldbank.org/indicator/BX.KLT.DINV.CD.WD?locations=RO

Implicațiile inteligenței artificiale în reconfigurarea regulilor economice. Cazul țărilor Europei Centrale și de Est (ECE)

Marius-Florentin RĂDULESCU[57]
Andreea Cristina ROMAN[58]
Petre-Mădălin ROMAN[59]
Andrei ROCEANU[60]
Alexandru-Marius SOARE[61]
Facultatea de Economie Teoretică și Aplicată

Rezumat

Lucrarea analizează implicațiile inteligenței artificiale în reconfigurarea regulilor economice în țările Europei Centrale și de Est, explorând rolul său în transformarea proceselor instituționale și decizionale. Studiul combină o analiză teoretică a literaturii de specialitate cu o cercetare empirică bazată pe un chestionar aplicat unui eșantion de tineri aflați în formare academică. Rezultatele indică un interes ridicat față de potențialul AI de modernizare a sectorului public, dar și un nivel scăzut de încredere în capacitatea instituțiilor de a reglementa eficient aceste tehnologii. Concluziile subliniază nevoia unei guvernanțe hibride și etice, care să sprijine integrarea responsabilă a inteligenței artificiale într-un cadru economic și legislativ adaptabil.

1.Introducere

În ultimele decenii, inteligența artificială a trecut de la stadiul de inovație tehnologică la un factor esențial în transformarea economiilor moderne. Impactul său nu se mai limitează la eficientizarea proceselor sau analiza datelor, ci se extinde asupra regulilor care definesc funcționarea sistemelor economice. Datorită capacității sale de anticipare și automatizare rapidă, inteligența artificială (AI, din engl. *artificial intelligence*) începe să schimbe în profunzime modul în care funcționează economia. În cazul țărilor din Europa Centrală și de Est, unde procesul de digitalizare se suprapune peste nevoi mai vechi de consolidare instituțională, acest lucru se vede clar. Regiunile respective se confruntă cu provocări privind adaptarea normelor și capacitatea administrației publice de a reglementa tehnologiile într-un context caracterizat de diferențe mari în dezvoltarea economică și infrastructura digitală.

Lucrarea de față își propune să analizeze modul în care inteligența artificială influențează reformularea regulilor economice în țările Europei Centrale și de Est, cu accent pe schimbările din sfera politicilor economice, a mecanismelor decizionale și a cadrului instituțional. Studiul are la bază o analiză teoretică și conceptuală a literaturii de specialitate, cu scopul de a înțelege în ce măsură aceste societăți sunt pregătite să integreze inteligența artificială într-un mod sustenabil și reglementat.

2.Stadiul actual al cunoașterii

Inteligența artificială (AI) este din ce în ce mai prezentă în dinamica economică globală, remodelând fundamental modul în care sunt luate deciziile strategice și operaționale în cadrul organizațiilor. Studiile recente evidențiază faptul că inteligența artificială nu mai reprezintă doar un

[57] E-mail: radulescumarius23@stud.ase.ro
[58] E-mail: romanandreea23@stud.ase.ro
[59] E-mail: romanpetre23@stud.ase.ro
[60] E-mail: roceanuandrei23@stud.ase.ro
[61] E-mail: soarealexandru23@stud.ase.ro

instrument tehnologic, ci devine un factor activ în reconfigurarea modelelor de afaceri, alocarea resurselor și generarea de valoare economică. Diversitatea aplicațiilor, de la recunoaștere de tipare și automatizarea proceselor până la analiza predictivă, a transformat inteligența artificială într-un catalizator al inovației și competitivității.

Conform studiului realizat de Mîrzac (2016), sistemele de inteligență artificială pot fi integrate în procesele economice prin selectarea unor indicatori cheie de performanță, utilizarea algoritmilor de recunoaștere și învățare și aplicarea unor structuri decizionale flexibile și repetabile. Modelul propus de autor presupune patru etape funcționale: evaluarea preliminară obținută prin analize PEST și SWOT, selecție strategică, implementarea și evaluarea continuă. Această abordare sprijină companiile să ia decizii mai rapide și mai bine fundamentate, adaptându-se la un mediu economic incert.

O altă direcție de cercetare este evidențiată de Ciobanu și Capsîzu (2023), care analizează inteligența artificială dintr-o perspectivă geopolitică și socio-economică. Autorii susțin că inteligența artificială nu doar că optimizează deciziile, ci și transformă structura economiei, piața muncii și distribuția puterii la nivel global. Aceste observații sunt în acord cu studiul realizat de Cath et al. (2017), care subliniază nevoia unei viziuni politice clare asupra modului în care AI ar trebui să servească binele comun. Atât din perspectivă etică, cât și instituțională, AI are potențialul de a remodela societatea, dar acest proces trebuie însoțit de un cadru normativ care să regleze responsabilitatea și cooperarea între guvern, sectorul privat și mediul academic. În lipsa acestuia, există riscul ca direcția de dezvoltare să fie dictată exclusiv de interese comerciale sau tehnologice.

Parcalab (2021) subliniază că inteligența artificială reprezintă o revoluție nu doar tehnologică, ci și economică, punând presiune pe sistemele tradiționale de reglementare și pe modelele clasice de dezvoltare. În opinia sa, AI devine un vector de schimbare instituțională, capabil să redefinească raporturile dintre stat, piață și cetățeni. Aceste observații sunt susținute de analiza realizată de Hickman și Petrin (2021), care abordează implicațiile guvernanței algoritmice din perspectiva dreptului corporativ european. Autorii evidențiază importanța dezvoltării unor principii clare de responsabilizare și supraveghere etică în utilizarea AI de către companii și instituții, în special în contextul autonomiei algoritmice tot mai accentuate. Lipsa unor astfel de principii poate submina încrederea publicului în noile tehnologii și poate amplifica riscurile de abuz, discriminare sau decizii netransparente.

De asemenea, studiul lui Barbăneagră (2023) scoate în evidență impactul inteligenței artificiale asupra pieței muncii, accentuând schimbările din structura ocupațională și cerințele de competențe. Automatizarea pe scară largă conduce la dispariția unor meserii tradiționale și la apariția altora noi, necesitând recalificare continuă și adaptabilitate. În acest context, Economia Gig este privită ca un model alternativ și flexibil de ocupare a forței de muncă, facilitând reintegrarea celor afectați de transformările tehnologice. Totodată, analiza lui Radu (2021) privind strategiile naționale de guvernanță a inteligenței artificiale pune accent pe hibridizarea mecanismelor de reglementare și pe rolul statului în echilibrarea relației dintre interesele publice și cele private. În majoritatea strategiilor analizate, accentul cade pe orientarea etică a AI și pe implicarea statului în parteneriate cu sectorul privat pentru a preveni monopolizarea dezvoltării tehnologice.

În prezent, inteligența artificială joacă un rol tot mai important în domeniul sănătății, în special în dezvoltarea medicinei personalizate. Un exemplu inovator în acest sens este utilizarea gemenilor digitali. Aceștia sunt modele computerizate care permit reproducerea caracteristicilor individuale ale unui pacient și simularea diferitelor opțiuni de tratament. Studiul realizat de Laubenbacher et al. (2024) arată că aceste instrumente au aplicabilitate practică în ramuri precum oncologia sau cardiologia, fiind capabile să prevadă boli sau să sugereze terapii adaptate la profilul pacientului.

Combinând algoritmi de învățare automată cu modele matematice sofisticate, gemenii digitali oferă soluții predictibile și relevante clinic. Totuși, pentru a fi implementați eficient, sunt necesare reglementări clare privind protecția datelor și validarea științifică a acestor sisteme.

Uniunea Europeană tratează dezvoltarea inteligenței artificiale cu o viziune echilibrată, concentrându-se atât pe promovarea inovației, cât și pe prevenirea unor efecte negative asupra societății. În analiza realizată de Pasat (2023), se evidențiază faptul că AI a devenit parte integrantă din multiple domenii, de la industrie și educație, până la sectorul serviciilor publice. Se menționează, de asemenea, necesitatea unei reglementări agile, în acord cu ritmul accelerat al inovației. Această preocupare este în linie cu concluziile celorlalte studii, care avertizează asupra riscurilor etice, juridice și instituționale asociate cu extinderea necontrolată a deciziilor automatizate în spațiul public.

3. Metodologia cercetării

În realizarea acestei lucrări, metodologia utilizată a urmărit să combine analiza teoretică și conceptuală cu o investigație empirică de tip exploratoriu. Această abordare mixtă a fost aleasă pentru a surprinde nu doar fundamentele și tendințele teoretice cu privire la inteligența artificială și impactul său asupra reglementărilor economice, ci și percepțiile reale ale unui segment de populație relevant în contextul tranziției digitale – tinerii aflați în formare academică, viitorii actori ai pieței muncii și potențialii decidenți ai spațiului public și privat.

Cercetarea empirică s-a bazat pe aplicarea unui chestionar online, dezvoltat prin platforma Google Forms, care a vizat percepțiile și nivelul de încredere al respondenților cu privire la integrarea inteligenței artificiale în instituțiile publice din Europa Centrală și de Est, precum și impactul anticipat al acesteia asupra cadrului economic și administrativ.

Chestionarul a fost structurat în șapte secțiuni, dintre care una de consimțământ GDPR, iar celelalte șase au conținut întrebări închise, de tip alegere multiplă sau unică, pentru a facilita cuantificarea și comparabilitatea răspunsurilor. Întrebările au fost formulate într-un limbaj clar, accesibil, urmărind evitarea biasurilor sau a inducției de răspunsuri, și au fost gândite pentru a acoperi mai multe dimensiuni ale temei cercetate: percepția asupra capacității instituțiilor de a adopta AI, beneficiile anticipate, riscurile asociate, încrederea în factorii de decizie, domeniile prioritare pentru integrarea AI în sectorul public, precum și impactul perceput asupra locurilor de muncă.

Eșantionul a fost format din 61 de respondenți, selecționați pe baza disponibilității de participare, ceea ce conferă cercetării un caracter non-probabilistic, de tip convenință. Majoritatea respondenților sunt tineri, încadrați în prezent în instituții de învățământ superior, cu pregătire economică, socială sau tehnologică, ceea ce le conferă o înțelegere de bază sau intermediară asupra fenomenelor analizate. Deși eșantionul nu este reprezentativ statistic pentru întreaga populație a Europei Centrale și de Est, el oferă o imagine utilă asupra percepțiilor emergente în rândul generației tinere, potențial cea mai afectată și totodată cea mai adaptabilă la transformările aduse de inteligența artificială.

Colectarea răspunsurilor s-a realizat în perioada martie 2025, prin distribuirea chestionarului în mediul online, pe grupuri academice și rețele sociale, într-un mod care a asigurat anonimatul participanților și respectarea reglementărilor privind protecția datelor personale.

Datele au fost analizate cu ajutorul instrumentelor vizuale furnizate de Google Forms, iar interpretarea acestora a fost integrată în cadrul general al lucrării, în corelație cu conceptele și teoriile extrase din literatura de specialitate. Prin această metodă, cercetarea își propune să ofere o perspectivă coerentă și relevantă asupra modului în care inteligența artificială este percepută ca vector de reformă

instituțională și economică, dar și asupra obstacolelor și oportunităților identificate de către respondenți.

În mod complementar, analiza calitativă a fost realizată prin revizuirea literaturii academice relevante, în special a lucrărilor care tratează impactul AI asupra economiilor emergente, schimbările instituționale generate de tehnologiile disruptive și politicile publice în contextul digitalizării accelerate.

Prin urmare, metodologia aleasă oferă un cadru echilibrat, care îmbină analiza teoretică cu observația empirică, în scopul de a contura o imagine cât mai clară asupra implicațiilor reale și percepute ale inteligenței artificiale în reconfigurarea regulilor economice din Europa Centrală și de Est.

4. Rezultate și discuții

Rezultatele cercetării empirice oferă o imagine valoroasă asupra modului în care inteligența artificială este percepută ca forță transformatoare a sectorului public și, prin extensie, a regulilor economice din țările Europei Centrale și de Est. Analiza chestionarului aplicat unui eșantion de 61 de tineri, preponderent înscriși în instituții de învățământ superior, scoate în evidență atât un nivel ridicat de conștientizare a potențialului AI, cât și o doză considerabilă de scepticism cu privire la capacitatea instituțiilor actuale de a valorifica și reglementa eficient această tehnologie.

O primă dimensiune analizată a fost nivelul perceput de pregătire al instituțiilor publice din Europa Centrală și de Est în vederea integrării inteligenței artificiale în procesele decizionale. Rezultatele arată că aproape jumătate dintre respondenți (49.2%) consideră că instituțiile sunt „puțin pregătite”, iar 19.7% le consideră „nepregătite”, în timp ce doar 6.6% le consideră „bine pregătite” (Figura 1). Această percepție reflectă o neîncredere față de capacitatea instituțională de adaptare și poate fi pusă pe seama decalajului existent între ritmul accelerat al dezvoltărilor tehnologice și lentoarea adaptărilor legislative și administrative din regiune.

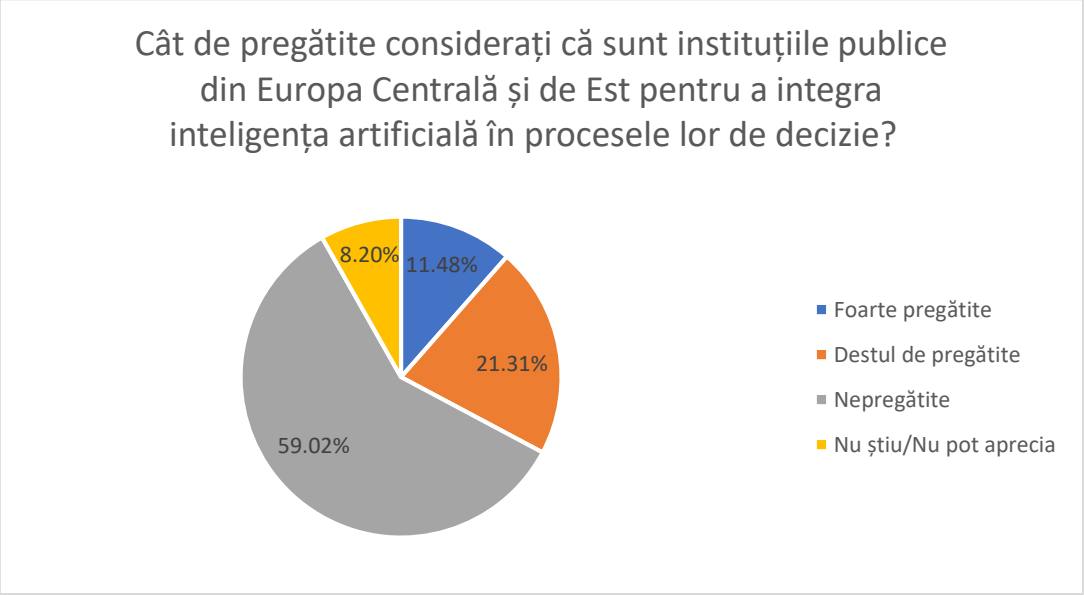


Figura 1. Nivelul perceput de pregătire al instituțiilor publice pentru integrarea IA

Sursa: Pe baza datelor din chestionar (2025)

În ceea ce privește beneficiile utilizării AI în sectorul public, răspunsurile indică o apreciere clară a rolului acestei tehnologii în eficientizarea proceselor și creșterea transparenței. Cel mai frecvent menționat beneficiu a fost „îmbunătățirea serviciilor publice” (70.5%), urmat de „creșterea

eficienței administrative" (60.7%) și „reducerea birocrației" (57.4%) (Figura 2). Aceste rezultate validează ipoteza conform căreia tinerii percep AI ca un instrument de modernizare instituțională, capabil să aducă beneficii directe cetățenilor.

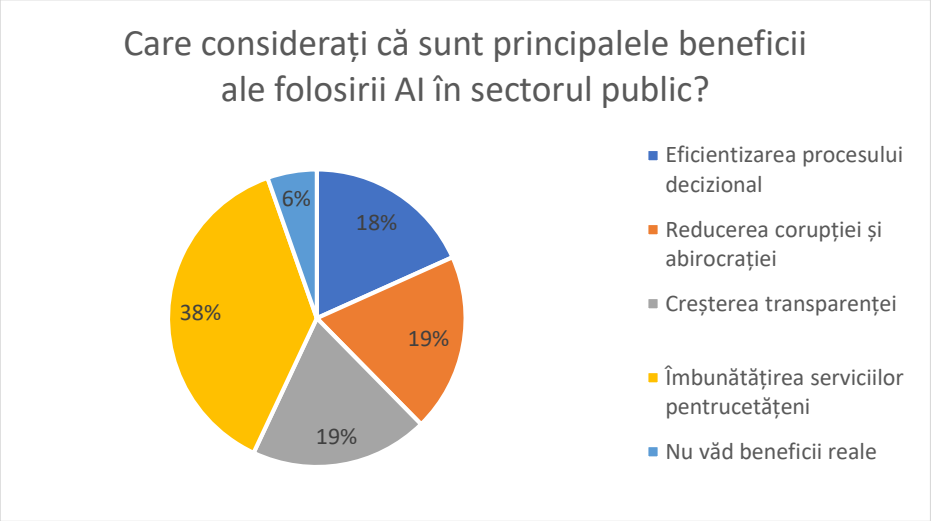


Figura 2. Principalele beneficii ale folosirii AI în sectorul public;

Sursa: Pe baza datelor din chestionar (2025)

O întrebare deosebit de relevantă pentru obiectivele cercetării a fost cea privind potențiala înlocuire a factorului uman de către AI în luarea deciziilor statale. 44.3% dintre respondenți consideră că AI va avea un rol complementar, iar 27.9% anticipează că va deveni un element central în decizie (Figura 3). Numai 9.8% au exprimat convingerea că decizia umană va rămâne predominantă. Aceste rezultate susțin teza conform căreia AI nu este percepută ca un simplu instrument, ci ca un agent decizional emergent, cu potențialul de a transforma profund arhitectura proceselor decizionale din administrația publică.

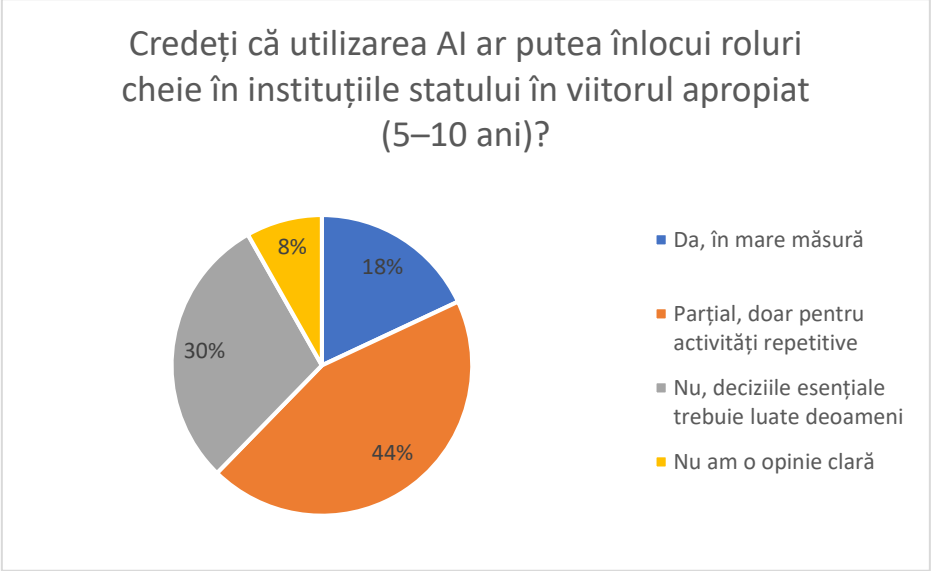


Figura 3. Rolul anticipat al AI în luarea deciziilor în instituțiile statului

Sursa: Pe baza datelor din chestionar (2025)

Cu toate acestea, nivelul de încredere în capacitatea guvernelor din Europa Centrală și de Est de a reglementa eficient AI este scăzut. Doar 13.1% dintre respondenți au răspuns că au „destulă încredere", în timp ce 29.5% nu au deloc încredere, iar alți 37.7% au „puțină încredere" (Figura 4). Acest contrast între percepția pozitivă a potențialului AI și lipsa de încredere în actorii guvernamentali

sugerează existența unei rupturi între inovația tehnologică și capacitatea instituțională de a o gestiona. Consecințele acestei rupturi pot fi multiple, de la întârzierea implementării unor soluții eficiente, până la riscul adoptării unor politici inadecvate sau insuficient reglementate.

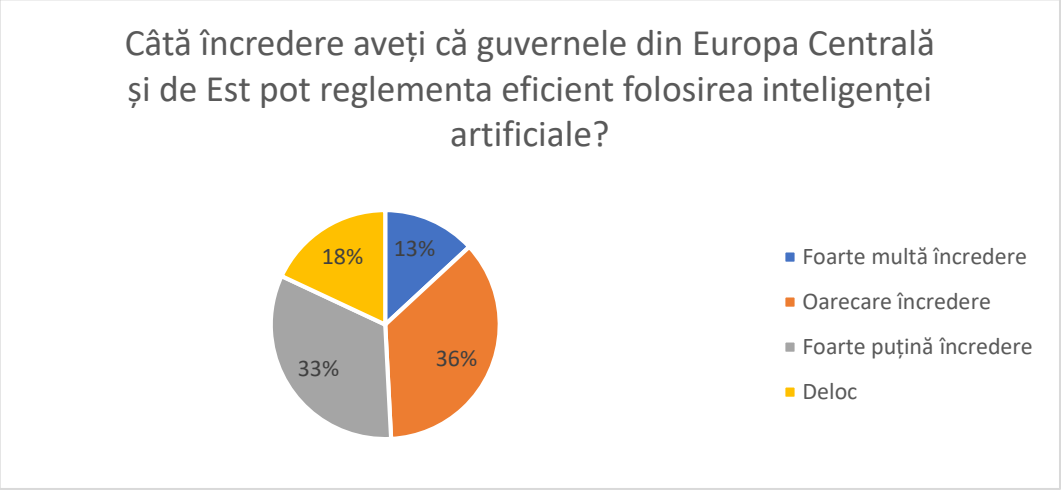


Figura 4. Nivelul de încredere în guvernele din ECE privind reglementarea AI

Sursa: Pe baza datelor din chestionar (2025)

În mod complementar, chestionarul a analizat și percepțiile privind capacitatea AI de a contribui la reducerea instabilității instituționale din regiune. 32.8% dintre respondenți au declarat că AI poate contribui „în mare măsură" la stabilizarea instituțiilor, în timp ce 27.9% consideră că va contribui „moderat", iar 18% se declară sceptici (Figura 5). Această distribuție reflectă un optimism moderat, cu rezerve firești privind complexitatea factorilor care determină stabilitatea instituțională în spațiul ECE.

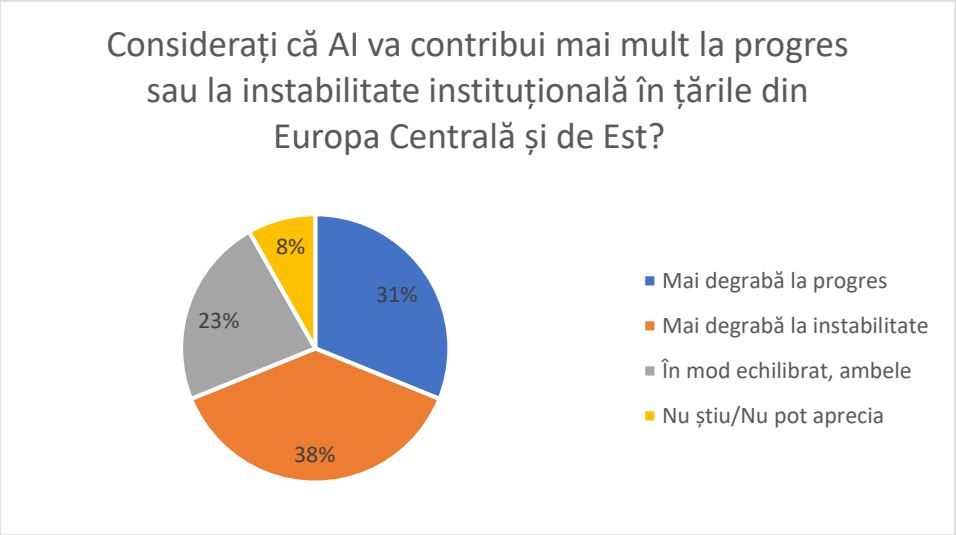


Figura 5. Percepția asupra contribuției AI la stabilitatea instituțională

Sursa: Pe baza datelor din chestionar (2025)

În final, participanții au fost invitați să indice domeniul care ar trebui prioritizat pentru integrarea AI în sectorul public. Cele mai frecvent selectate domenii au fost administrația publică (27.9%), educația (24.6%) și sănătatea (21.3%), urmate de ordine publică și justiție (18%) (Figura 6). Aceste rezultate confirmă direcțiile deja evidențiate în cadrul politicilor europene și naționale, dar subliniază și importanța unei implementări graduale, concentrată inițial pe domeniile cu impact direct asupra cetățeanului.

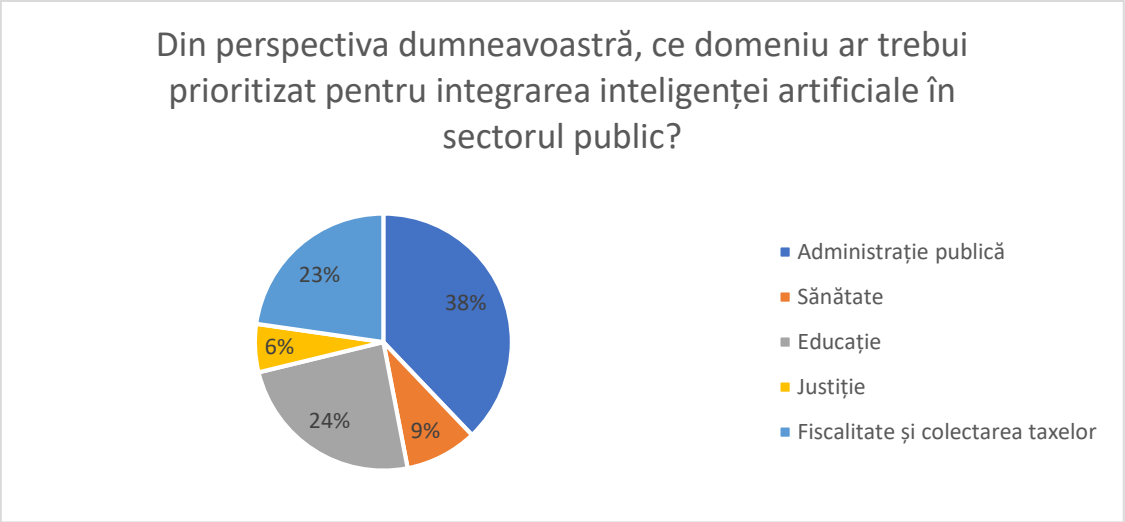


Figura 6. Domeniile prioritare pentru integrarea AI în sectorul public

Sursa: Pe baza datelor din chestionar (2025)

Analiza acestor date arată clar că tinerii din Europa Centrală și de Est sunt conștienți de impactul transformator al AI, dar sunt, în același timp, preocupați de capacitatea instituțiilor de a gestiona această tranziție în mod eficient, transparent și responsabil. Această percepție dual reflectă, de fapt, esența provocării contemporane: cum poate fi reconciliat progresul tehnologic rapid cu adaptarea normativă și instituțională, într-un mod care să evite dezechilibrele sociale și economice?

Prin corelarea rezultatelor empirice cu literatura de specialitate, se poate concluziona că există o nevoie urgentă de reformă instituțională în regiunea ECE, una care să nu se limiteze la digitalizarea proceselor, ci să reconfigureze însăși logica de funcționare a sistemelor publice în jurul principiilor de eficiență, adaptabilitate și responsabilitate etică. Inteligența artificială poate fi catalizatorul acestor transformări, dar succesul integrării sale depinde, în mod fundamental, de voința politică, de capacitatea de reglementare și de implicarea activă a societății civile în monitorizarea și orientarea acestui proces.

Concluzii și recomandări

Transformările aduse de inteligența artificială nu mai pot fi privite ca simple inovații tehnologice marginale, ci ca elemente centrale ale unei noi arhitecturi economice și instituționale în plină formare. Studiul de față a urmărit să evidențieze modul în care aceste tehnologii emergente influențează, direct sau indirect, regulile jocului economic în țările din Europa Centrală și de Est, un spațiu marcat de un proces continuu de tranziție, dar și de o dorință tot mai accentuată de modernizare.

Rezultatele obținute în urma aplicării chestionarului arată că tinerii, ca viitori participanți activi la viața economică și instituțională, au o înțelegere solidă a potențialului inteligenței artificiale. Aceștia recunosc beneficiile evidente, precum eficientizarea serviciilor publice, reducerea birocrației sau sprijinirea procesului decizional prin automatizare și analiză predictivă. În același timp, există rezerve clare privind capacitatea actuală a instituțiilor din regiune de a absorbi aceste tehnologii într-un mod eficient și reglementat. Această tensiune între optimismul tehnologic și scepticismul instituțional relevă o realitate complexă, în care modernizarea trebuie să fie însoțită nu doar de voință politică, ci și de reforme structurale consistente.

Pe parcursul lucrării, s-a argumentat că inteligența artificială are potențialul de a reconstrui regulile economice și mecanismele de guvernanță publică, cu condiția existenței unui cadru normativ flexibil, transparent și adaptabil la ritmul rapid al inovației. Nu este suficientă simpla implementare

tehnologică; succesul pe termen lung depinde de capacitatea actorilor publici de a înțelege implicațiile profunde ale acestor schimbări, de la impactul asupra pieței muncii până la transformarea logicii administrative și a relației dintre stat și cetățean.

În ceea ce privește posibilele trenduri viitoare, se conturează mai multe direcții care merită o atenție sporită. Un prim trend este extinderea utilizării algoritmilor de decizie în sectorul public, în special în zone precum alocarea resurselor, optimizarea politicilor sociale sau analiza comportamentului economic la nivel populațional. În paralel, este de așteptat ca sistemele de tip „guvernanță digitală" să devină tot mai prezente, în care AI să nu mai fie doar un instrument auxiliar, ci un component activ al procesului decizional, capabil să influențeze în mod direct formularea politicilor publice.

Un alt trend emergent este legat de etica și transparența deciziilor automatizate. În contextul în care AI dobândește un rol din ce în ce mai central, devine esențial ca mecanismele sale să fie explicabile, controlabile și responsabilizate în fața cetățenilor. În lipsa acestor condiții, există riscul apariției unor forme de „tehnocrație opacă", în care deciziile sunt luate de sisteme greu de înțeles sau contestat.

De asemenea, este probabil ca în anii următori să asistăm la consolidarea cooperării regionale în domeniul reglementării AI. Țările din Europa Centrală și de Est, confruntate cu provocări similare în ceea ce privește infrastructura digitală și capacitatea administrativă, ar putea beneficia de armonizarea standardelor, schimbul de bune practici și participarea comună la inițiative europene privind dezvoltarea responsabilă a inteligenței artificiale.

În lumina acestor concluzii, se impune adoptarea unor politici publice proactive, orientate spre consolidarea capacității instituționale, promovarea educației digitale și formarea unei culturi organizaționale deschise inovației. În același timp, orice strategie de integrare a AI trebuie să fie ghidată de principii solide de echitate, incluziune și protecție a drepturilor fundamentale.

Lucrarea de față nu își propune să ofere răspunsuri definitive, ci să contribuie la înțelegerea unei dinamici complexe, aflate încă în desfășurare. Într-un peisaj economic și instituțional aflat în continuă reconfigurare, inteligența artificială este mai mult decât o tehnologie – este un catalizator al schimbării, iar felul în care vom învăța să o gestionăm va defini echilibrul dintre progres și stabilitate în deceniile următoare.

Bibliografie

- Barbăneagră O. (2023) Transformări structurale ale pieței muncii în era inteligenței artificiale / Structural transformations of the labor market in the age of artificial intelligence. Economic Security in the Context of Systemic Transformations. International Conference, Chișinău, Moldova, December 07-08. (2023: pp. 4-6)
- Cath, C., Wachter, S., Mittelstadt, B., Taddeo, M. & Floridi, L., 2018. Artificial Intelligence and the 'Good Society': the US, EU, and UK approach. Science and Engineering Ethics, 24(2), pp. 505–528. <https://doi.org/10.1007/s11948-017-9901-7> [accesat la 28 Mar. 2025].
- Ciobanu C. Și Capsîzu V. Inteligența artificială – o nouă etapă în dezvoltare / Artificial intelligence – a new step in development. Universitatea de Stat din Virginia, SUA & Universitatea de Stat din Moldova (USM), Facultatea Științe Economice. (2023: pp. 3-6)
- Hickman, E. & Petrin, M., 2021. Trustworthy AI and Corporate Governance: The EU's Ethics Guidelines for Trustworthy Artificial Intelligence from a Company Law Perspective. European

Business Organization Law Review, 22, pp. 593–625. <https://doi.org/10.1007/s40804-021-00224-0> [accesat la 27 Mar. 2025].

- Laubenbacher R, et all (2024) Digital twins in medicine. Nature Computational Science, Published 26 March 2024. < https://www.nature.com/articles/s43588-024-00607-6 > (2024: pp. 184-188) [accesat la 18.03.2025]
- Mîrzac I. (2016) Aplicarea sistemelor de inteligență artificială în procesul de luare a deciziilor optime în activitatea economică, Studia Universitatis Moldaviae. Seria Științe exacte și economice, (2016: pp. 103-106)
- Parcalab C. (2021) The effects of intelligence over economic competition / Efectele inteligenței artificiale asupra concurenței economice. International Scientifi Symposium, Modern Tendencies of Scientific Development: Visions of Young Scientist, State University of Moldova, National Institute for Economic Research, Republic of Moldova. (2021: pp. 17-19)
- Pasat N. șasat N. . 17-19)cientInteligența artificială în Uniunea Europeană: peeriocol sau progres Conf. Științe Sociale și Umanistice, Universitatea Tehnică a Moldovei (2023: pp. 218-222) < Inteligența artificială în Uniunea Europeană: pericol sau progres > [accesat la 20.03.2025]
- Radu, R., 2021. Steering the governance of artificial intelligence: national strategies in perspective. Policy and Society, 40(2), pp. 178–193. <https://doi.org/10.1080/14494035.2021.1929728> [accesat la 26 Mar. 2025].

Mediul de afaceri în România: Analiză instituțională

Petru SEBASTIAN[62]
Alexandru BOȘTINĂ[63]
Tudor BURCIU[64]
Facultatea de Economie Teoretică și Aplicată

Rezumat

Mediul de afaceri din România este influențat de o serie de factori economici, politici, legislativi, tehnologici și socioculturali, care pot facilita sau îngreuna dezvoltarea companiilor. Studiul analizează impactul acestora asupra performanței firmelor, evidențiind modul în care stabilitatea economică, reglementările legislative și progresul tehnologic influențează competitivitatea. Cercetarea se bazează pe o analiză instituțională a mediului de afaceri din România, utilizând date și studii de specialitate pentru a identifica principalele provocări și oportunități. Concluzia principală este că stabilitatea economică, corectitudinea reglementărilor și integrarea progresului tehnologic sunt factori esențiali pentru creșterea competitivității firmelor, iar adaptarea la acești factori poate determina succesul acestora pe piața românească.

1. Introducere

Este bine cunoscut faptul că succesul unei economii depinde de modul în care firmele reușesc să se adapteze la schimbările din mediul de afaceri (Barney, 1991). Acest mediu este influențat de factori economici, politici, legislativi, tehnologici și socioculturali, care interacționează și modelează condițiile în care companiile își desfășoară activitatea (Porter, 1980).

În România, acești factori joacă un rol esențial în capacitatea firmelor de a face față provocărilor economice și reglementărilor în vigoare.

În plus, începând cu criza financiară din anul 2008, continuând cu pandemia de Covid-19 și războiul din Ucraina, mediul economic și social actual este caracterizat de un grad tot mai ridicat de incertitudine și vulnerabilitate, iar dezechilibrele create au un impact semnificativ asupra bunăstării actuale și viitoare (World Bank, 2022).

În acest context, România a trecut prin transformări economice importante după aderarea la Uniunea Europeană, însă persistă dezechilibre structurale, precum deficitul comercial și slaba colectare a veniturilor fiscale. După cum afirmă Marinescu (2021), „România se confruntă cu un model de creștere economică ce a favorizat consumul în detrimentul investițiilor productive, creând vulnerabilități economice pe termen lung”.

Scopul acestei cercetări este de a analiza influența acestora asupra mediului de afaceri și de a evidenția principalele avantaje și limitări instituționale care afectează performanța firmelor.

Prin această analiză, lucrarea își propune să ofere o perspectivă detaliată asupra climatului economic românesc, contribuind la identificarea unor soluții eficiente pentru dezvoltarea unui mediu de afaceri mai stabil și competitiv.

[62] E-mail: sebastianpetru23@stud.ase.ro
[63] E-mail: bostinaalexandru23@stud.ase.ro
[64] E-mail: burciutudor23@stud.ase.ro

2. Stadiul actual al cunoașterii

În literatura de specialitate întâlnim numeroase studii ce vizează analiza performanței mediului de afaceri și determinanții atât de natură macroeconomică, politică, socioculturală, cât și legislativă, ce o pot influența.

Marinescu (2025) subliniază importanța IMM-urilor pentru dezvoltarea economică a României, menționând că acestea reprezintă coloana vertebrală a economiei românești. În plus, promovarea antreprenoriatului este esențială pentru valorificarea potențialului economic. „Spiritul antreprenorial trebuie cultivat prin măsuri care să susțină dezvoltarea afacerilor inovatoare și să reducă barierele birocratice, mai ales în contextul competitivității globale". Această perspectivă este susținută și de alte studii care evidențiază rolul IMM-urilor în creșterea economică.

Gaganis et al. (2019) analizează profitabilitatea IMM-urilor în 25 de țări UE, inclusiv România (2006-2014), constatând că anumite caracteristici ale țării, precum cultura națională, corupția și condițiile de creditare, joacă un rol crucial. Individualismul, inovația și eficiența guvernamentală au un impact pozitiv, în timp ce distanța față de putere și evitarea incertitudinii au efect opus.

Pentru economia românească, este esențială promovarea creativității și a adaptării la cerințele pieței, prin dezvoltarea de idei de afaceri inovatoare și implementarea eficientă a oportunităților. (Revista ECONOMICA, 2011).

Managementul, conform principiilor lui Peter Drucker(1999), joacă un rol fundamental în succesul afacerilor, prin stabilirea de obiective clare, organizarea eficientă și dezvoltarea resurselor umane Factorii psihosociali și potențialul uman influențează semnificativ performanța, iar educația este vitală pentru dezvoltarea competențelor. Se pune accent pe analiza dinamică a resurselor umane, pentru o gestionare eficientă în contextul economic actual.

Totuși, în literatura de specialitate nu regăsim o analiză detaliată asupra impactului direct al exodului forței de muncă asupra competitivității mediului de afaceri din România. Acest aspect rămâne insuficient explorat, motiv pentru care această lucrare își propune să investigheze în ce măsură acești factori afectează performanța firmelor și ce soluții pot fi identificate pentru îmbunătățirea climatului economic.

3. Metodologia cercetării

Am selectat o serie de variabile esențiale ce pot influența performanța firmelor în acest context. Considerăm că performanța companiilor, măsurată prin indicatori precum profitabilitatea, competitivitatea și adaptabilitatea acestora, este un element central în analiza mediului de afaceri.

De asemenea, evoluția acestor indicatori poate oferi informații importante pentru înțelegerea dinamicii economiei românești.

Impactul politicilor fiscale și bugetare asupra mediului de afaceri

Politicile fiscale și bugetare joacă un rol crucial în configurarea mediului de afaceri, influențând în mod direct competitivitatea, profitabilitatea și stabilitatea companiilor.

Conform analizei lui Marinescu,(2021) creșterea economică a României în perioada post-pandemică a fost impulsionată în principal de consum, care a contribuit cu 5,2 puncte procentuale la creșterea PIB estimată la 7% pentru anul respectiv. Investițiile brute au avut o contribuție de 2,2 puncte procentuale, evidențiind o dependență semnificativă de consum în stimularea economiei.

Această dinamică subliniază importanța echilibrării contribuțiilor consumului și investițiilor pentru a asigura o creștere economică sustenabilă. Marinescu, C. 2021

În România, regimul fiscal a fost în continuă schimbare în ultimii ani, având un impact semnificativ asupra deciziilor antreprenoriale, nivelului investițiilor și sustenabilității firmelor.

România se confruntă cu unul dintre cele mai reduse niveluri ale colectării veniturilor fiscale din Uniunea Europeană, ceea ce pune presiune pe bugetul de stat și, implicit, pe susținerea sectorului privat. Potrivit datelor Eurostat, rata colectării fiscale în România a fost de aproximativ **27%** din PIB **î**n 2022, sub media UE de 41%

Birocrația și reglementările complexe reprezintă obstacole semnificative pentru antreprenori, afectând în special IMM-urile. În plus, accesul limitat la finanțare, corupția și lipsa de transparență au un impact negativ asupra mediului de afaceri. La aceste provocări se adaugă deficitul de personal calificat, precum și dificultatea de adaptare la noile tehnologii și implementarea soluțiilor digitale.

Aceste probleme sunt confirmate de analizele și studiile realizate de CNIPMMR (Consiliul Național al Întreprinderilor Private Mici și Mijlocii din România), Academia de Studii Economice din București (ASE) prin Romanian Business Index și Ministerul Economiei, Antreprenoriatului și Turismului.

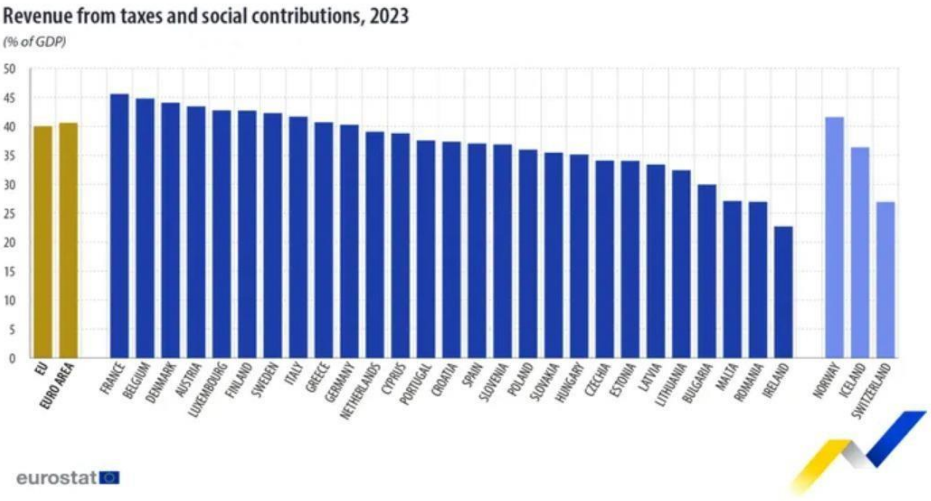
România are un potențial economic semnificativ în sectoare precum IT, agricultură și energie regenerabilă, iar aderarea la UE a deschis noi piețe și oportunități de finanțare, spiritul inovator al antreprenorilor români și dezvoltarea sectorului IT (Guvernul României, 2023; Oportunități UE, 2023).

4. Rezultate și discuții

Rezultatele cercetării indică faptul că stabilitatea economică joacă un rol esențial în dezvoltarea mediului de afaceri din România. Creșterea economică susținută de consum, menționată și de Marinescu (2021), subliniază nevoia unei politici economice echilibrate care să stimuleze investițiile productive.

Totodată, nivelul scăzut al colectării fiscale, de aproximativ 27% din PIB, conform datelor Eurostat, reprezintă un obstacol major pentru dezvoltarea unui mediu de afaceri competitiv, limitând resursele disponibile pentru susținerea inițiativelor private.

Veniturile din taxe și contribuții sociale în Europa – Analiză 2023



Sursa: Eurostat, 2023

Este necesară o reformă fiscală care să crească gradul de colectare, reducând în același timp povara fiscală asupra IMM-urilor. Aceasta ar permite firmelor să investească mai mult în dezvoltare și să își crească competitivitatea.

Pentru a înțelege impactul factorilor socioculturali asupra mediului de afaceri din România, este esențial să analizăm datele referitoare la nivelul educației și migrația forței de muncă înalt calificate.

Gradul de absolvire al învățământului terțiar

Tertiary educational attainment
(% of those aged 30 to 34 having successfully completed tertiary education)

	2002			2019			Headline target Europe 2020
	Total	Men	Women	Total	Men	Women	
EU27*	22.5	21.4	23.7	40.3	35.1	45.6	40
EU28	23.6	22.6	24.5	41.6	36.6	46.7	40
Belgium	35.2	31.5	39.0	47.5	39.8	55.2	47
Bulgaria	23.2	17.7	28.8	32.5	26.4	39.0	36
Czechia	12.6	13.7	11.4	35.1	29.5	41.0	32
Denmark	34.2	28.7	39.4	49.0	41.2	57.1	40
Germany	24.2	26.8	21.4	35.5	35.1	35.9	42.0**
Estonia	27.7	22.7	32.7	46.2	33.5	60.0	40
Ireland	32.0	30.9	33.0	55.4	50.8	59.7	60
Greece	23.5	22.2	24.9	43.1	36.7	49.3	32
Spain	34.4	31.7	37.2	44.7	38.5	50.8	44
France	31.5	29.0	34.0	47.5	42.4	52.3	50
Croatia	16.2	(14.8)	17.6	33.1	24.7	41.8	35
Italy	13.1	12.0	14.2	27.6	21.6	33.8	26
Cyprus	36.0	35.9	36.1	58.8	49.0	68.2	46
Latvia	17.3	12.6	21.9	45.7	35.0	57.0	34
Lithuania	23.4	(17.0)	29.6	57.8	46.9	69.5	48.7
Luxembourg	:	:	:	56.2	54.5	57.9	66
Hungary	14.4	12.8	16.1	33.4	27.2	39.8	34
Malta	9.3	10.3	8.2	37.8	31.2	45.5	33
Netherlands	28.6	27.8	29.3	51.4	47.6	55.2	40
Austria	:	:	:	42.4	39.3	45.6	38
Poland	14.4	12.2	16.7	46.6	37.2	56.4	45
Portugal	12.9	9.0	16.7	36.2	29.7	42.5	40
Romania	9.1	9.1	9.0	25.8	22.2	29.8	26.7
Slovenia	20.7	12.9	29.1	44.9	34.5	57.1	40
Slovakia	10.5	9.7	11.2	40.1	32.2	48.3	40
Finland	41.2	33.4	49.3	47.3	38.6	56.6	42
Sweden	28.3	25.5	31.2	52.5	45.5	59.9	45
United Kingdom	31.5	32.4	30.7	50.0	46.6	53.3	-
Iceland	33.6	33.7	33.5	52.8	41.3	65.7	-
Norway	43.4	40.2	46.8	49.1	41.7	56.9	-
Switzerland	30.0	39.3	20.8	56.1	55.1	57.1	-
Montenegro	:	:	:	36.8	35.4	38.1	-
North Macedonia	:	:	:	35.7	32.1	39.4	-
Serbia	:	:	:	33.5	26.9	40.4	-
Turkey	:	:	:	31.4	32.7	30.0	-

Sursa: Monitorul Educației și al Formării, 2020

Conform Monitorului Educației și Formării 2020, în 2019, doar 25,8% dintre românii cu vârste cuprinse între 30 și 34 de ani dețineau o diplomă universitară, comparativ cu media UE de 40,3%, acesta fiind cel mai scăzut procent din Uniunea Europeană.

În ceea ce privește migrația forței de muncă înalt calificate, România se confruntă cu o provocare semnificativă legată de "brain drain" (exodul creierelor). Mulți profesioniști calificați aleg să emigreze către alte țări din Uniunea Europeană în căutarea unor oportunități mai bune. Acest fenomen are un impact considerabil asupra dezvoltării economice și sociale a țării. (Onescu, M. 2023, „De la brain drain și brain gain la networking internațional: soluții pentru criza din cercetarea românească''

Această tendință este alimentată de oportunitățile profesionale superioare oferite de aceste țări, în contrast cu provocările întâmpinate în România, precum corupția, lipsa oportunităților de dezvoltare profesională, avansarea în carieră bazată pe alte criterii decât meritele, birocrația excesivă și nivelul scăzut al veniturilor.

În domeniul cercetării-dezvoltării, diaspora științifică numără aproximativ 15.000 de cercetători români activi în străinătate, în timp ce în țară numărul salariaților din acest sector s-a redus cu 30% în ultimele două decenii.

Totodată, baza pentru formarea de noi generații de cercetători a fost afectată semnificativ de migrarea a aproximativ 300.000 de studenți români care au ales să studieze în străinătate în ultimii 10 ani.

Concluziile cercetării

În concluzie, lucrarea evidențiază complexitatea mediului de afaceri din România, care este influențat de factori economici, politici, legislativi, tehnologici și socioculturali. Rezultatele cercetării subliniază importanța stabilității economice, a unor politici fiscale și bugetare echilibrate, precum și a progresului tehnologic pentru dezvoltarea sustenabilă a companiilor.

Analiza sugerează că o abordare strategică, bazată pe reforme fiscale și legislative, investiții în educație și tehnologizare, precum și sprijinirea inițiativelor antreprenoriale, poate transforma mediul de afaceri într-un cadru mai competitiv și mai rezilient. În acest sens, adoptarea unor soluții integrate ar putea reduce vulnerabilitățile structurale și permite valorificarea oportunităților economice asociate integrării României în Uniunea Europeană.

Prin urmare, implementarea acestor măsuri ar crea premisele pentru o economie românească mai stabilă, capabilă să facă față provocărilor globale și să stimuleze dezvoltarea pe termen lung.

Bibliografie

- Academia de Studii Economice din București (ASE**)**, 2023. *Romanian Business Index: Tranziția post-comunistă și adaptarea IMM-urilor la economia de piață.* București: ASE Press.
- CNIPMMR, 2022. *Analiza mediului de afaceri: Provocări și oportunități pentru IMM-uri.* București: Consiliul Național al Întreprinderilor Private Mici și Mijlocii din România.
- Eurostat, 2022. *Colectarea veniturilor fiscale în statele membre ale UE.* [online] Disponibil la: https://ec.europa.eu/eurostat
- Gaganis, C., Pasiouras, F. și Voulgari, F., 2019. *Profitabilitatea IMM-urilor în țările UE: Analiza culturală și instituțională. European Business Journal*, 12(2), pp. 233-247.
- Hofstede, G**.**, 2010. *Cultures and Organizations: Software of the Mind.* New York: McGraw-Hill.
- Marinescu, C**.**, 2021. *De unde vine și unde se duce creșterea economică.* [online] Disponibil la: https://cosmin-marinescu.ro/de-unde-vine-si-unde-se-duce-cresterea-economica/
- Marinescu, C., 2021. *România se confruntă cu un model de creștere economică ce a favorizat consumul în detrimentul investițiilor productive, creând vulnerabilități economice pe termen lung. Economica*, nr. 1(75), pp. 25-37.
- Ministerul Economiei, Antreprenoriatului și Turismului (MEAT), 2023. *Raportul privind dezvoltarea mediului de afaceri.* București: MEAT.
- Monitorul Educației și Formării, 2020. *Educația în România: Provocări și perspective.* [online] Disponibil la: https://ec.europa.eu/education/monitor
- Reprezentanța Permanentă a României pe lângă Uniunea Europeană, 2023. *Analiza mediului de afaceri din România. Raport anual 2023.* București: Guvernul României.
- Revista Economica, 2011. *Promovarea creativității și adaptabilității în afaceri. Economica*, nr. 1(75), pp. 12-21.

Corelația dintre piața muncii și pregătirea forței de muncă

Ariadna SYRBU[65]
Marina Cristiana STAVARACHE[66]
Facultatea de Management

Abstract

Prezenta lucrare își propune să studieze raportul de corelare dintre piața muncii și fenomenul forței de muncă în România, ambele fiind relevante pentru economia de ansamblu a țărilor, influențând starea societății în mod direct. Studiul explorează aspecte precum adaptabilitatea forței de muncă la cerințele pieței, ajutorul guvernamental în privința educației din mediul rural, gradul de dificultate al intrării pe piața muncii în domeniul dorit și statistici realizate de instituții competente în speță. Totodată, lucrarea cuprinde câteva soluții pentru diminuarea dificultății de intrare pe piața muncii. În vederea înțelegerii raportului dintre piața muncii și pregătire forței de muncă, este necesară mutarea atenției către indicatorii care prezintă situația celor două fenomene, sintetizând și întregind totalitatea activităților economice în cifre ușor de analizat și comparat.

Cuvinte-cheie: rata ocupării, produsul intern brut, educație, calificare profesională, șomaj.

1. Introducere

Importanța prezentei lucrări este reflectată de nevoia de cercetare în ceea ce privește tema abordată, având în vedere contextul actual. Piața muncii ocupă un loc central în economia țării, reprezentând disponibilitatea locurilor de muncă, calitatea acestora, nivelul de pregătire al forței de muncă și capacitatea economiei de a se adapta la schimbări, fie ele negative sau pozitive.

Contextul cercetării este reprezentat de schimbările intervenite în pregătirea forței de muncă, gradual sau brusc, în multe din industriile tradiționale, acestea având un impact asupra gradului de ocupare.

Piața muncii este caracterizată de câțiva indicatori. Ei pot fi clasificați în mai multe categorii: indicatori macroeconomici (PIB, PIB per capita, rata inflației, deficitul sau surplusul bugetar), precum și indicatori legați de tehnologie și productivitate și indicatori ai investițiilor în educație și formare.

Obiectivul cercetării este de a analiza aspectele care influențează interacțiunea dintre piața muncii și pregătirea forței de muncă, evaluând impactul indicatorilor economici asupra pieței muncii, analizând politici economice și examinând gradul de școlarizare pe categorii și colerarea acestuia la cererea de muncă.

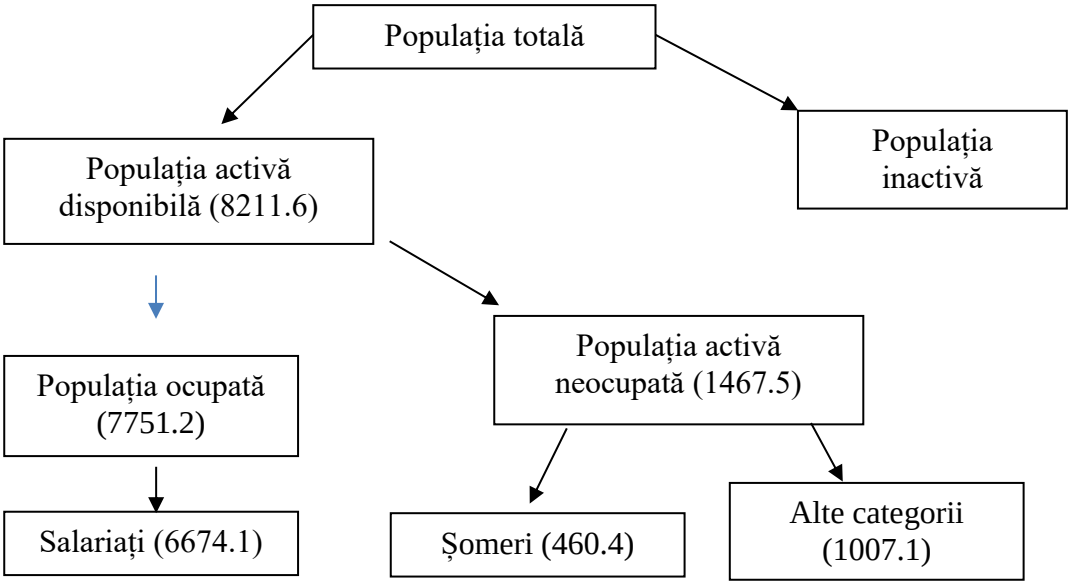
[65] E-mail: syrbuariadna24@stud.ase.ro
[66] E-mail: stavarachemarina24@stud.ase.ro

2. Stadiul actual al cunoașterii

Acest capitol are scopul de a informa cititorul cu privire la date statistice relevante temei lucrării, oferite de Institutul Național de Statistică, abordând situația anului 2024.

Următoarea schemă relevă categoriile de populație din România (cifrele fiind exprimate în mii), în contextul pieței muncii din anul 2024 (trimestrul al III-lea) (INS, 2024).

Tabelul nr. 1: Populația totală împărțită pe categorii



Sursa: Interpretarea autorilor a datelor oficiale ale INS (INS, 2024)

„Rata de ocupare a populaţiei în vârstă de muncă (15-64 ani) a fost în trimestrul III al anului 2024, de 63,3%, în scădere cu 1,1 puncte procentuale faţă de trimestrul II 2024. Gradul de ocupare a fost mai mare la bărbaţi 71,4% faţă de 55,1% la femei şi la persoanele din mediul urban 68,9% faţă de 57,6% în mediul rural). Rata de ocupare a tinerilor (15-24 ani) a fost de 19,6%.” (INS, 2024).

Scăderea ratei de ocupare indică o încetinire a economiei, o diminuare a oportunităților de angajare sau o nepotrivire între cerințele angajatorilor și competențele disponibile pe piață. Diferența dintre rata de ocupare a bărbaților (71,4%) și a femeilor (55,1%) sugerează accesul inegal la oportunități profesionale sau dificultăți în concilierea vieții personale cu cea profesională. Rata de ocupare mai ridicată în mediul urban (68,9%) față de rural (57,6%) indică o distribuție inegală a oportunităților economice și o posibilă concentrare a ofertei de muncă în mediul urban, unde există și o ofertă educațională mai diversificată și ușor de accesat.

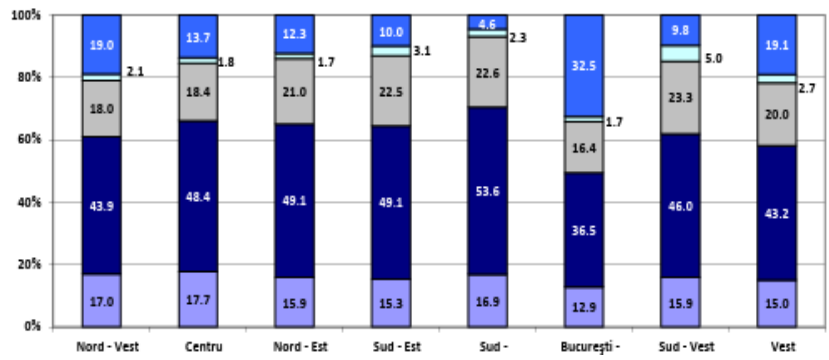
Interpretarea autorilor asupra statisticii publicată de INS, nu propune implementarea forțată a educației în mediul rural ci sugerează importanța accesibilității la educație. În 2024, Guvernul României a adoptat Hotărârea nr. 33/2024 care pretinde să minimizeze abandonul școlar și să sporească rata de ocupare prin acțiuni precum reducerea în etape a taxelor și impozitelor impuse în sectorul muncii. Una dintre principalele inițiative este reducerea graduală a poverii fiscale pe muncă cu până la 5 puncte procentuale, în special pentru salariile mici și familiile cu copii. Această măsură are scopul de a stimula ocuparea forței de muncă și de a încuraja angajarea persoanelor cu venituri reduse, facilitând astfel integrarea acestora pe piața muncii. De asemenea, programul prevede scutirea

de la contribuția de asigurări sociale de sănătate (CASS) pentru elevii și studenții sub 26 de ani care lucrează în timpul studiilor. Această facilitate fiscală urmărește să încurajeze tinerii să acumuleze experiență profesională încă din timpul studiilor, îmbunătățindu-și astfel pregătirea și adaptabilitatea la cerințele pieței muncii. În plus, reducerea taxării activităților independente și menținerea pragului de impozitare de 500.000 euro pentru micro-întreprinderi sprijină antreprenoriatul și dezvoltarea competențelor profesionale în diverse domenii. Aceste măsuri facilitează accesul la piața muncii pentru persoanele care doresc să își desfășoare activitatea în mod independent sau să își înființeze propriile afaceri. Prin aceste politici fiscale, guvernul urmărește să creeze un mediu favorabil dezvoltării unei forțe de muncă bine pregătite și adaptate la cerințele economiei moderne, consolidând astfel corelația dintre piața muncii și pregătirea profesională a angajaților.

Eficiența/ineficiența acestora se poate releva în timp prin monitorizarea și diseminarea statisticilor aferente. (Guvernul României, 2024)

Pentru a putea observa corelația dintre piața muncii și pregătirea forței de muncă, din punct de vedere statistic, este necesară analiza indicatorilor care sunt de influență. Afstfel, următorul grafic reprezintă gradul de școlarizare.

Figura nr. 1: Distribuţia populaţiei şcolare în anul şcolar/universitar 2023-2024



Legenda graficului:

Antepreșcolar și pre școlar; Primar și gimnazial ; Liceal și profesional; Postliceal; Superior

Sursa: Institutul Național de Statistică (INS, 2024c, p. 2)

Sursa: Institutul Național de Statistică (INS, 2024c, p. 2)

Graficul evidențiază disparitățile regionale semnificative în educație. București-Ilfov are cea mai mare pondere de absolvenți de studii superioare (32,5%), reflectând cererea ridicată de forță de muncă înalt calificată, în timp ce Sud-Muntenia și Nord-Est se axează pe învățământul profesional (peste 50%), indicând o orientare spre industrie și agricultură. Regiunile cu acces redus la educație superioară pot avea o integrare mai dificilă a tinerilor pe piața muncii și o dependență de forța de muncă slab calificată. Hotărârea guvernamentală 33/2024 vizează și această problemă, integrând soluții pertinente.

Este necesară o corelare mai bună între oferta educațională și cerințele economiei pentru a reduce decalajele regionale și a îmbunătăți ocuparea forței de muncă.

3. Metodologia cercetării

Pentru o mai bună înțelegere a gradului de corelare dintre piața muncii și pregătirea forței de muncă, autorii au urmat o analiză cantitativă sub forma unui chestionar online intitulat „Viața mea în urma studiilor”, având drept respondenți un grup de 500 de persoane, din cercul propriu de cunoștințe. Chestionarul este compus din 14 întrebări care vizează informații al căror scop este de a înțelege modul în care pregătirea educațională influențează traiectoria profesională, fiind totodată obiectivul cercetării. Aceste întrebări pleacă de la general (întrebări cu privire la vârstă și reședință) pentru a ajunge la particular (întrebări care vizează direct gradul de corelare dintre studiile urmate și domeniul în care profesează respondenții, precum și gradul de apreciere subiectivă față de oferta de locuri de muncă din România) în așa fel încât răspunsurile primite să fie structurate în manieră logică. (Stavarache, 2025)

În urma distribuirii chestionarului au rezultat statistici ulterior interpretate de autori. Lucrarea cuprinde doar datele relevante pentru obiectivul său, sub forma unor grafice, acestea fiind generate de instrumentul web “Google Forms”, utilizat atât pentru crearea formularului, cât și pentru gestionarea răspunsurilor.

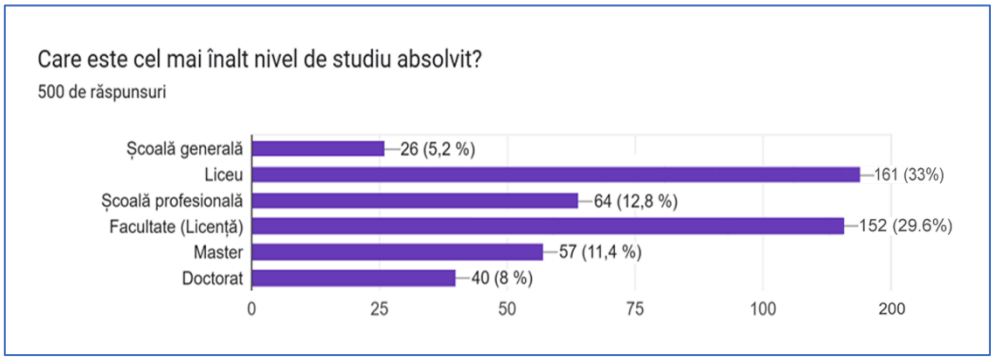


Figura nr. 2: Nivelul studiilor

Sursa: Realizat de autori

Conform graficului, majoritatea respondenților au absolvit liceul (33%) sau facultatea (29,6%), ceea ce indică o orientare puternică spre educație generală și superioară. Doar 12,8% au urmat o școală profesională, ceea ce poate contribui la deficitul de muncitori calificați în domenii tehnice. Aproximativ 19,4% dintre respondenți au studii postuniversitare (master sau doctorat), sugerând o cerere moderată pentru specialiști înalt calificați. Se relevă posibila discrepanță între pregătirea forței de muncă și cerințele pieței, care sugerează necesitatea unor politici educaționale mai bine adaptate.

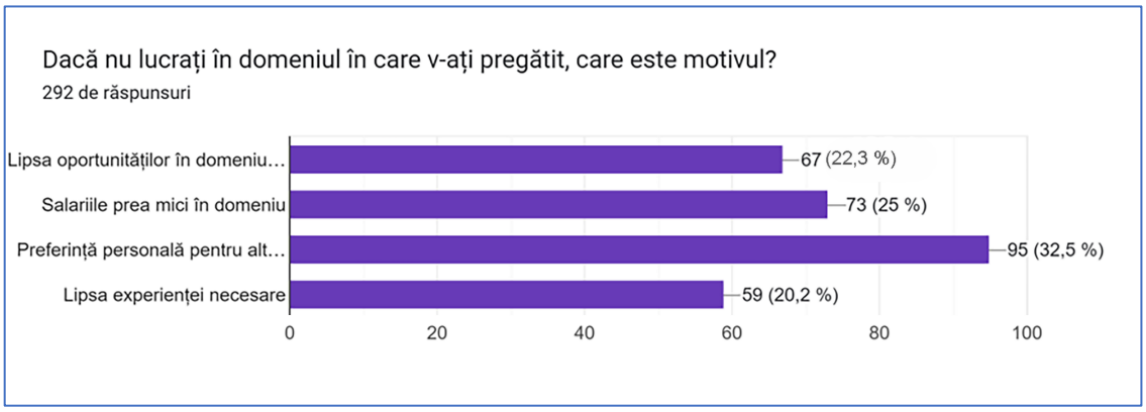


Figura nr. 3: Motivul reprofilării

Sursa: Realizat de autori

Înțelegem din grafic că principalul motiv pentru care respondenții nu lucrează în domeniul în care s-au pregătit este preferința personală pentru un alt domeniu (32,5%). Alte motive relevante includ salariile prea mici (25%), lipsa oportunităților (22,3%) și lipsa experienței necesare (20,2%). Aceste date evidențiază posibile neconcordanțe între pregătirea profesională și cerințele pieței muncii.

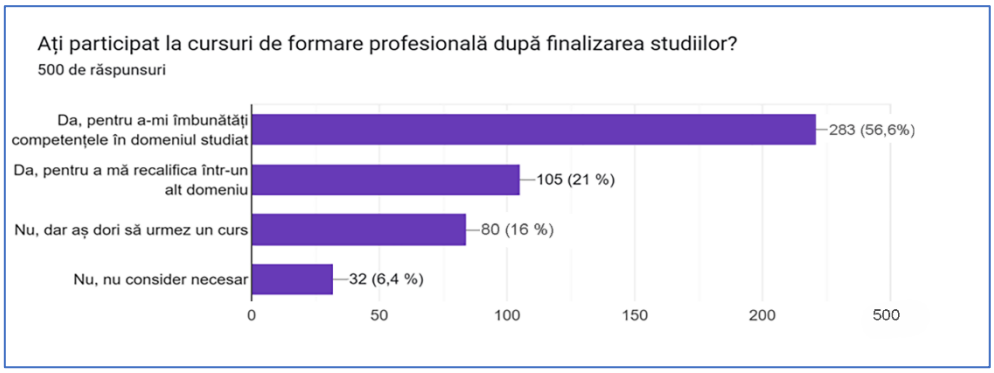


Figura nr. 4: Cursuri de formare suplimentare

Sursa: Realizat de autori

Majoritatea respondenților (56,6%) au participat la cursuri de formare profesională pentru a-și îmbunătăți competențele în domeniul studiat, ceea ce sugerează o dorință de adaptare la cerințele pieței muncii. Totodată, 21% s-au recalificat într-un alt domeniu, reflectând o posibilă nepotrivire inițială între studiile urmate și cererea de pe piață. De asemenea, 16% își doresc să urmeze un curs, indicând un interes crescut pentru dezvoltarea profesională. Aceste date subliniază importanța educației continue în integrarea pe piața muncii.

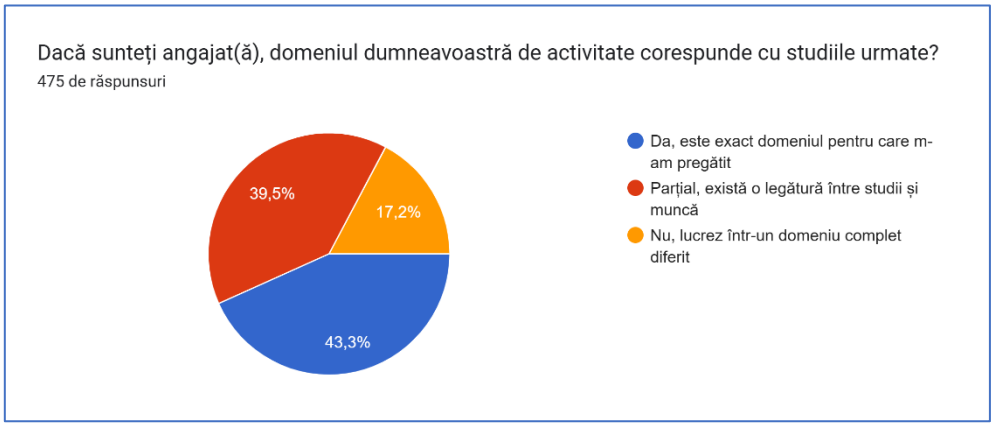


Figura nr. 5: Gradul de corespundere dintre studii și carieră

Sursa: Realizat de autori

Graficul arată că 43,3% din respondenți lucrează în domeniul pentru care s-au pregătit. Totuși, 39,5% activează într-un domeniu parțial legat de studiile lor, sugerând fie o lipsă de adaptabilitate a competențelor, fie o nepotrivire între cererea și oferta de pe piață. În plus, 17,2% lucrează într-un domeniu complet diferit, ceea ce poate reflecta schimbări de carieră sau lipsa oportunităților în domeniul studiat.

Analiza datelor sugerează o corelație imperfectă între piața muncii și pregătirea forței de muncă. Mulți respondenți, fie au fost nevoiți să se reprofileze, fie nu au găsit locuri de muncă potrivite pregătirii lor. Motivele principale includ lipsa oportunităților, salariile neatractive și cerințele ridicate de experiență. Totodată, un procent considerabil a urmat cursuri de formare profesională, fie pentru a-și îmbunătăți competențele, fie pentru a se recalifica. Aceste aspecte subliniază nevoia de adaptare a sistemului educațional la cerințele pieței muncii.

4. Rezultate și discuții

Analiza cantitativă a corelației dintre piața muncii și pregătirea forței de muncă evidențiază mai multe aspecte relevante. În primul rând, s-a observat o discrepanță între competențele cerute de angajatori și cele oferite de absolvenți, ceea ce duce la dificultăți în integrarea acestora pe piața muncii. În al doilea rând, se observă impactul digitalizării și automatizării asupra cererii de competențe. Domeniile tehnice și IT sunt în continuă creștere, iar pregătirea forței de muncă trebuie să se adapteze acestor cerințe pentru a evita creșterea ratei șomajului.

De asemenea, studiul propune cercetarea influenței politicilor educaționale asupra formării profesionale. Credeți că, Guvernul a luat o decizie bună prin adoptarea Hotărârii Guvernamentale 33/2024? Această hotărâre are un impact pozitiv asupra obiectivului pe care îl pretinde?

Concluziile cercetării

Pe baza rezultatelor obținute, se poate concluziona că, adaptarea sistemului educațional la cerințele pieței muncii este esențială pentru reducerea șomajului și creșterea economică. Este necesară o colaborare mai strânsă între instituțiile de învățământ și mediul economic pentru a alinia mai bine pregătirea profesională cu nevoile pieței. Drept soluții, care pornesc de la problemele identificate prin studiul cantitativ „Viața mea în urma studiilor” , autorii gândesc următoarele ipoteze. Pe de-o parte, instituțiile de învățământ ar putea institui un departament specializat în cercetarea continuă a pieței muncii pentru a putea adapta materiile predate la cerințele impuse de piață. Pe de altă parte, cei care se simt afectați de lipsa cererii de pe piața muncii, ar putea demara programe de informare în rândul tinerilor cu privire la locurile disponibile de muncă. Autorii gândesc că ar fi relevantă soluția implementării programelor de practică inclusiv în cadrul liceelor cu profil teoretic.

În plus, formarea continuă și recalificarea devin aspecte-cheie în contextul digitalizării. Guvernul și angajatorii ar trebui să sprijine aceste inițiative pentru a asigura o tranziție mai ușoară a angajaților către noile cerințe tehnologice.

Printre limitările identificate ale cercetării, se relevă: unele informații utilizate în cercetare pot proveni din surse cu un decalaj temporal, ceea ce poate influența precizia concluziilor, mai ales în contexte economice și tehnologice în continuă schimbare; eficiența programelor de formare și recalificare depinde de factori subiectivi, cum ar fi interesul și implicarea beneficiarilor, ceea ce poate influența rezultatele studiului; cercetarea a implicat și s-a rezumat la statistici din trimestrul al III-lea al anului 2024 cu scopul individualizării datelor; cercetarea pe teren a calității ofertei de pe piața muncii nu a fost în totalitate posibilă; cercetarea cantitativă sub formă de chestionar a fost limitată la un număr de 500 de respondenți identificați în cercul de cunoștințe al autorilor, astfel, rezultatele dobândesc o oarecare lipsă de credibilitate din cauza eșantionului restrâns.

Bibliografie

- Aceleanu, M.I. și Șerban, A.C. (2019). *Microeconomie*, București, Editura ASE.
- Brasoveanu, L.O. (2010). *Analiza rigidităților pieței muncii în România*. București, Editura ASE.
- Institutul Național de Statistică (2024a). *Rata șomajului – Trimestrul I 2024*, https://insse.ro/cms/sites/default/files/com_presa/com_pdf/somaj_tr1r_24.pdf [Accesat la: 3 aprilie 2025].

- Institutul Național de Statistică (2024b). *Rata șomajului – Trimestrul III 2024*, https://insse.ro/cms/sites/default/files/com_presa/com_pdf/somaj_tr3r_24.pdf [Accesat la: 3 aprilie 2025].
- Institutul Național de Statistică (2024c). *Sistemul educațional 2024*, https://insse.ro/cms/sites/default/files/com_presa/com_pdf/sistemul_educational_2024_r.pdf [Accesat la: 3 aprilie 2025].
- Institutul Național de Statistică (2024d). *Rata șomajului – Trimestrul III 2024*, https://insse.ro/cms/files/statistici/comunicate/somaj/2024/somaj_tr3r_24.xlsx [Accesat la: 3 aprilie 2025].
- Lege5 (2024). *Hotărârea nr. 33/2024 pentru acordarea încrederii Guvernului*, https://lege5.ro/Gratuit/ge3danzzga4tq/hotararea-nr-33-2024-pentru-acordarea-increderii-guvernului/1 [Accesat la: 2 aprilie 2025].
- Oțoiu, A. (2015). *Strategii și politici de ocupare a forței de muncă în România*. București, Editura Economică.
- Obreja, L. (2013). *Creșterea economică*. București, Editura ASE.
- Revista de Statistică (2012). *Articol din Revista Română de Statistică*. Disponibil la: https://www.revistadestatistica.ro/wp-content/uploads/2014/02/RRS_9_2012_A5_ro.pdf [Accesat la: 29 martie 2025].
- Romanian Statistical Review (2015). *Articol disponibil pe CEEOL*. https://www.ceeol.com/search/viewpdf?id=293559 [Accesat la: 29 martie 2025].
- Șerban, A.C. (2018). *Analiza cantitativă a pieței muncii*. București, Mentor Press.
- Vîrjan, D. et al. (2023). *Competitiveness—the engine that boosts economic growth and revives the economy*. *Frontiers in Environmental Science*, 11, https://doi.org/10.3389/fenvs.2023.1130173 [Accesat la: 2 aprilie 2025].

Timpul ca Resursă Economică: Impactul Automatizării și Tehnologizării

VLAD Alexandru-Cătălin[67]
PÎRVU Alexandru-Mihai[68]
Facultatea de Management

Rezumat

Într-o economie modernă, timpul este una dintre cele mai valoroase resurse, având un impact semnificativ asupra productivității și eficienței. Automatizarea și tehnologizarea au schimbat fundamental modul în care oamenii își desfășoară activitățile, optimizând procesele și reducând efortul uman necesar în numeroase domenii. Unul dintre principalele avantaje ale automatizării este creșterea vitezei de execuție și reducerea erorilor. Prin implementarea tehnologiilor avansate, companiile pot reduce costurile operaționale și pot aloca resursele umane către sarcini care necesită creativitate și gândire critică. Totuși, aceste schimbări vin și cu provocări, cum ar fi necesitatea recalificării forței de muncă și posibilele efecte sociale, precum dispariția unor locuri de muncă tradiționale. Evoluția tehnologică influențează și modul în care oamenii percep timpul liber. Datorită instrumentelor digitale, gestionarea timpului devine mai eficientă, însă există riscul ca granița dintre muncă și viața personală să devină tot mai neclară.

Cuvinte-cheie: microeconomie, cost de oportunitate, costul muncii, capital uman, organizație, fundamentare decizională

1. Introducere

Într-un mediu economic marcat de incertitudine și o complexitate în continuă creștere, liderii organizațiilor sunt nevoiți să adopte decizii rapide și bine fundamentate. Acest context a favorizat apariția tehnologiilor de tipul inteligenței artificiale (AI) în procesele decizionale, organizaționale și de lucru, transformând modul în care informațiile sunt colectate, analizate și utilizate pentru a ghida strategii și acțiuni organizaționale, a crea noi profesii și pentru a ușura munca oamenilor, dar și pentru a oferi o metodă mai rapidă de acționare pentru diverșii decidenți ai firmelor. În ciuda acestor avansuri, această evoluție tehnologică rapidă poate influența o construcție socială care stă la baza principiilor economice: modul cum valorificăm timpul.

Organizațiile sunt influențate de factori interni și externi, care determină adaptarea continuă pentru a menține competitivitatea. Mediul extern al unei companii influențează stabilitatea și performanța acesteia, iar acesta suferă din cauza unor schimbări care sunt impulsionate de forțe precum evoluția tehnologică, factori economici, socio-culturali și ecologici, dar și de dinamica internă a firmei, cum ar fi conducerea și angajații.

Automatizarea industrială din ultimii 100 de ani a schimbat radical societatea noastră, modul cum vedem lumea și cum lumea este organizată. Munca a evoluat de la o producție manuală la una mecanizată, iar în ultimii 30 de ani, de la una mecanizată la una autonomă, fără nevoia fizică a omului. Aceste schimbări se resimt atât la nivel social, cât și economic, comportamentele atât ale

[67] E-mail: vladalexandrucatalin23@stud.ase.ro
[68] E-mail: alexandruparvumihai23@stud.ase.ro

producătorilor, cât și ale consumatorilor fiind într-un proces de schimbare, iar accentul pus pe costul de oportunitate, atât pentru angajatori, cât și pentru angajați, devine tot mai important.

Inteligența artificială a început să joace un rol din ce în ce mai mare în societatea noastră, atât în cea europeană, cât și în cea românească. Procentele agenților economici care integrează uzul tehnologiei AI în activitățile și procesele lor sunt în creștere de la an la an, iar uzul acestei tehnologii se poate dovedi fie un avantaj major, atât pentru angajatori, cât și pentru angajați, fie o *sabie cu două tăișuri* care va aduce beneficii unuia în detrimentul celuilalt.

Cercetarea se va concentra pe factori precum acuratețea analizelor generate de AI, influența AI asupra reducerii timpului de lucru și schimbarea modului cum am putea analiza costurile de oportunitate, atât din perspectiva organizațională, cât și din cea personală.

2. Costul oportunitate și inteligența artificială

2.1.Costul oportunitate înainte de era digitalizării

În teoria microeconomică, costul de oportunitate al unei alegeri este valoarea celei mai bune opțiuni la care se renunță. Având în vedere resursele limitate, trebuie făcută o alegere între mai multe alternative care se exclud reciproc. Presupunând că s-a făcut cea mai bună alegere, acest „cost” reprezintă pierderea beneficiului pe care l-am fi obținut dacă am fi ales, în schimb, a doua cea mai bună opțiune disponibilă (Fernando, 2024).

Termenul „cost de oportunitate” a fost formulat într-un mod notabil de către economistul Knight (1921), care a subliniat necesitatea de a face distincția între utilitatea obținută dintr-o acțiune aleasă și beneficiile sacrificate din cea mai bună alternativă, evidențiind natura relativă a deciziilor economice. El a afirmat că „este necesar, din punct de vedere pragmatic, să distingem... între utilitatea economică obținută și alternativele sacrificate, în general, între utilitate și dezutilitate sau între bun și cost. ‘Costul’, în acest sens, este ‘costul de durere’ sau ‘costul de oportunitate’, după cum preferă cineva; nu există o diferență reală de sens între cele două.”

Pe baza acestei fundații, economistul James M. Buchanan (1969) a elaborat asupra naturii subiective a costului de oportunitate. El a argumentat că acest cost este strâns legat de alegerea individuală și există doar în mintea celui care ia decizia, în momentul alegerii. Buchanan a subliniat faptul că „valoarea atribuită opțiunii care nu este aleasă, costul de oportunitate, trebuie să fie acea valoare care există în mintea individului care alege... costul de oportunitate trebuie să fie subiectiv. Se află în mintea celui care alege și nu poate fi obiectivat sau măsurat de cineva extern acestuia.”

În termeni practici, înțelegerea costului de oportunitate este esențială pentru luarea deciziilor eficiente. De exemplu, atunci când un student decide să urmeze facultatea, costul de oportunitate include nu doar taxele de școlarizare, ci și venitul pe care l-ar fi putut obține dacă ar fi ales să muncească în acea perioadă.

2.2.Costul de oportunitate după era digitalizării

Având în vedere definirea costului de oportunitate, se poate pune întrebarea: care ar fi costul de oportunitate al unei remunerații bănești? Noi considerăm că răspunsul este timpul, timpul pe care noi l-am dat la schimb pentru acea sumă de bani, sumă încasată cel mai des în schimbul unui serviciu sau bun. Iar pentru a înțelege care este impactul automatizării și al tehnologizării din ultimii treizeci de ani asupra timpului nostru, trebuie mai întâi să înțelegem modul cum a fost influențată economia.

Mediul extern reprezintă totalitatea factorilor de natură exogenă, precum concurența, furnizorii, factorii demografici, economici și politici, care influențează stabilitatea economică a unei

întreprinderi. Acești factori sunt similari și comuni pentru toate companiile, însă puterea impactului lor poate varia în funcție de contextul specific al fiecărei organizații. Succesul unei întreprinderi este direct legat de capacitatea acesteia de a se adapta și de a monitoriza influența acestor factori din mediul extern (Tombrachevici, 2022). Acesta influențează orice firmă, grup de oameni sau individ, indiferent de caracteristicile acestora. Însă modul în care această influență este percepută este foarte diferit. Este cert că avansul tehnologic din epoca modernă nu a luat naștere în România, ci acesta provine dintr-un mediu extern care a dat startul situației economice actuale.

În contextul global, este pertinent să ne întrebăm care este scopul banilor tradiționali și cum evoluția tehnologiilor AI poate schimba modul în care banii și timpul aferent lor sunt valorificate. Una dintre definițiile banilor contemporani – „acel instrument care a spart trocul și a transformat schimbul direct de bunuri în schimb indirect, cu două faze – vânzarea și cumpărarea (...) utilitatea banilor se manifestă și devine evidentă atunci când se renunță la ei, când sunt utilizați pentru ca deținătorul să-și însușească ceva, un bun oarecare" (Economia, 2009) – ne redă modul cum este percepută moneda astăzi. Dar ceea ce este omis din această definiție este modul în care serviciile și bunurile sunt valorificate în bani. Noi considerăm că cel mai important factor atunci când valorificăm un bun nu este raritatea sa sau valoarea unui bun similar pe piață, ci costul de a obține acel bun sau de a oferi acel serviciu – un cost care, în general, este exprimat tot în bani, a cărui bază este timpul și, concomitent, efortul depus pentru a se obține bunul sau serviciul oferit.

Mediul extern nu evoluează într-un mod constant și predictibil. Componentelor mediului le este specifică o schimbare dinamică, neregulată și adesea imprevizibilă. Această dinamică face necesar ca întreprinderile să se adapteze continuu la noile condiții pentru a rămâne competitive. Pornind de la această premisă, concepte precum capitalul, profitul, pierderea, cheltuielile și economisirea sunt esențiale în economie, dar ele au sens doar într-un sistem de piață, unde bunurile și serviciile sunt schimbate prin intermediul banilor. Fără o economie bazată pe piață și pe bani, aceste idei ar rămâne pur teoretice și fără aplicabilitate reală (Mises, 2010).

Dar care este efectul tehnologizării și al integrării tehnologiilor AI asupra banilor și, implicit, asupra timpului? Noi considerăm că cel mai mare beneficiu adus de către evoluția tehnologică din ultimii ani este acela al economiei de timp sau al sporirii de bunuri și servicii oferite într-un anumit timp. Iar tehnologia care s-a remarcat ca fiind cea mai eficientă pe acest plan în ultimii ani este inteligența artificială. Studiul realizat de Ipsos (2023) analizează percepțiile și nivelul de cunoaștere al românilor privind inteligența artificială, comparativ cu alte 30 de țări. Rezultatele evidențiază că 77% dintre români consideră că înțeleg ce este inteligența artificială, situându-se pe locul 4 la nivel global. De asemenea, 62% dintre respondenții români afirmă că știu ce produse și servicii utilizează AI, cu 12 puncte procentuale peste media globală.

2.3.Impactul inteligenței artificiale asupra economiei moderne

Inteligența artificială este percepută de mulți ca un instrument versatil și eficient, ușor de utilizat și capabil să simplifice diverse probleme. Aceasta poate servi o gamă largă de scopuri și este adesea recomandată de profesioniști pentru utilizarea în multiple domenii. Totuși, AI-ul nu poate replica un avantaj distinctiv uman: experiența personală și intuiția, aspecte menționate în introducerea capitolului. De ce devine, atunci, AI-ul tot mai promovat și utilizat? Răspunsul pare simplu: nu toți indivizii dispun de talentele și capacitățile necesare pentru a fundamenta decizii esențiale ale vieții de antreprenor. Dacă acum trei decenii marii antreprenori își asumau constant riscuri în fiecare decizie, antreprenorul modern dispune de o gamă largă de instrumente menite să rezume, să simplifice și să identifice opțiunile optime pentru deciziile sale (Jarrahi, 2018).

Progresul tehnologic continuu a transformat radical modul în care funcționează organizațiile moderne, având un impact semnificativ asupra operațiunilor și strategiei acestora. Printre principalele tendințe în evoluția tehnologică se numără (Șendrea, 2017):

- Utilizarea tehnologiilor avansate și personalizate; Dezvoltarea și implementarea de soluții tehnologice sofisticate permit adaptarea produselor și serviciilor la nevoile specifice ale consumatorilor, contribuind la creșterea satisfacției clienților.
- Echipamente complexe de producție; Automatizarea proceselor și utilizarea echipamentelor de producție avansate, inclusiv roboți industriali, au crescut eficiența și au redus costurile operaționale.
- Integrarea inteligenței artificiale; Implementarea AI în procesul de producție a dus la optimizarea fluxurilor de lucru, și la îmbunătățirea deciziilor de afaceri.
- Metode performante de gestionare a informației; Progrese semnificative în culegerea, stocarea, transmiterea și utilizarea datelor au dus la îmbunătățirea calității produselor și serviciilor oferite.

Specialiștii susțin faptul că tehnologia a avut deja un impact mare și nu va mai aduce îmbunătățiri semnificative, în timp ce alții cred că va crește productivitatea și va stimula economia. Schwab (2016), președintele executiv al Forumului Economic Mondial, care este mai degrabă un optimist realist, recunoaște că tehnologia poate duce la scăderea prețurilor și la consum mai sustenabil, dar și la probleme, cum ar fi reducerea salariilor. Unii economiști vorbesc despre o „stagnare seculară”, adică o perioadă lungă de creștere economică lentă, care nu ar putea fi depășită nici măcar cu dobânzi scăzute. Două probleme importante, probabil cele mai importante din timpurile noastre, sunt îmbătrânirea populației și productivitatea, care sunt strâns legate de tehnologie și avansul tehnologic din ultimii 30 de ani.

Dorința umană de a economisi timp se poate analiza în lucrarea lui Becker (1965), care abordează substituția timpului și a bunurilor ca fiind relative unul față de celălalt, așa că o creștere a timpului duce inevitabil la o schimbare a bunurilor, fie în calitatea lor, fie în cantitatea lor, dar și viceversa. Ceea ce se urmărește este un efect de substituție sau de venit, în care un individ își oferă la schimb timpul în schimbul unor bunuri, servicii sau bani, sau inversul, unde își oferă bunuri, servicii sau bani pentru a obține timp, ambele având un cost de oportunitate față de celălalt.

Aceste principii, raportate la avansul tehnologic în rândul tehnologiilor AI, accelerează acest proces de schimb al timpului și al bunurilor prin diminuarea valorii timpului. Dacă un proces efectuat de un individ se putea calcula într-un efect raportat la timp (de exemplu, servicii/oră), acum același proces poate produce un efect substanțial mai mare ca în trecut în schimbul aceluiași timp oferit. Deci, dintr-un punct de vedere teoretic, dar și practic, implementarea tehnologiilor AI va fi, cel mai probabil, următorul trend pe linia mare de producție a lanțului organizațional, atât din perspectiva firmelor, cât și a indivizilor.

2.4. Impactul tehnologiilor AI asupra României

Considerăm mediul intern economic al României drept totalitatea agenților economici naționali care exercită o influență asupra economiei naționale sau, într-un termen mai simplu, resursa și capitalul uman din cadrul statului. Așa cum am menționat într-un subpunct anterior, atât mediul extern, cât și cel intern se influențează reciproc, ceea ce ne duce la întrebarea: care dintre cele două exercită, în momentul de față, o influență mai mare asupra utilizării tehnologiilor AI?

Cu toate acestea, tehnologia AI în România este cel mai puțin utilizată în domeniul economic. Conform unui studiu realizat de Eurostat (2025) pe anul 2024, mai puțin de 4% dintre întreprinderile

medii și mari din România utilizau tehnologia AI în activitatea lor de lucru, comparativ cu media europeană de 13,48%. (Figura 1)

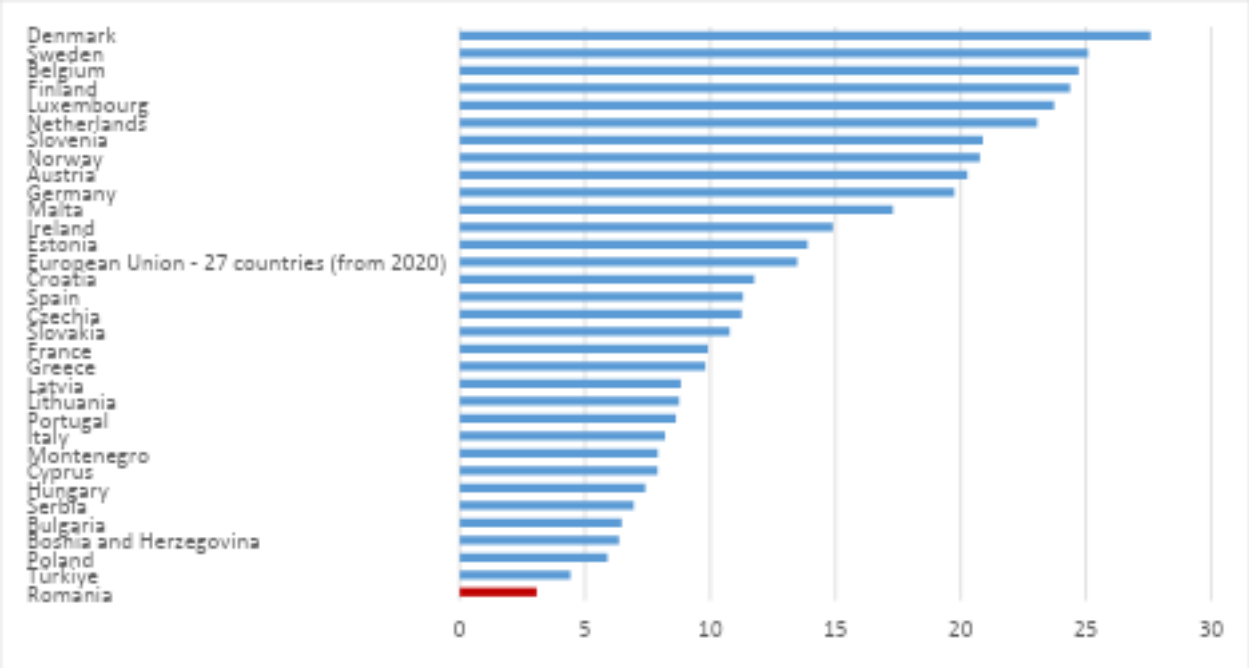


Figura 1 – Inteligența artificială utilizată de către întreprinderile medii și mari în anul 2024

Sursa: Eurostat (2025)

Din graficul anterior putem să concluzionăm trendul ascendent în care se îndreaptă Europa și, totodată, trendul în care se îndreaptă și România, țările noastre vecine fiind, în sine, mediul extern al firmelor românești atunci când situația este privită din perspectiva globalismului.

Este important de subliniat că influența mediului extern asupra firmelor nu este unidirecțională. Firmele, la rândul lor, influențează mediul în care operează, în același mod în care sunt influențate de acesta. Această interacțiune constantă dintre firmă și mediul său extern subliniază necesitatea unei analize continue a factorilor de mediu, pentru a facilita adaptarea și succesul pe termen lung al organizației.

2.5.Provocările adaptării la mediul economic modern

Zona de confort este considerată unul dintre cele mai mari riscuri pentru o firmă sau un antreprenor. Când conducerea unei companii ajunge într-o poziție în care profitul crește fără eforturi suplimentare, organizația devine vulnerabilă atât la imprevizibil, cât și la concurența activă. Companiile mai mici, care trebuie să depună eforturi constante pentru a se menține pe piață, dezvoltă o capacitate de adaptare mai versatilă, fapt care le poate conferi un avantaj competitiv.

Aceeași regulă poate fi aplicată și în cazul utilizării inteligenței artificiale ca instrument de muncă în cadrul organizațiilor sau al indivizilor. Deși AI-ul oferă versatilitate și facilitează simplificarea opțiunilor, el poate crea și o falsă senzație de siguranță, făcând ca orice decizie să pară evident pozitivă, chiar dacă există greșeli în fundamentarea ei. Acest risc poate fi depășit atunci când algoritmului îi sunt oferite toate datele și informațiile necesare. Tot ce mai rămâne de făcut este recalificarea angajatului sau eliminarea sa completă din ecuație. Acest lucru deja duce la un taylorism modern, întruchipat în multe forme de management algoritmic, care, intenționat sau neintenționat, aspiră la descalificarea lucrătorilor, tratându-i drept mașinării programabile sau la eliminarea lor totală din procesele organizaționale, de dragul eficienței (Frischmann și Selinger, 2017).

În lucrarea sa, Wieser (1927) susținea că orice acțiune intenționată are două rădăcini: dorința de realizare și forța necesară pentru a obține succesul. Aceste două elemente sunt strâns legate, dar apar distincte în conștiință, iar voința apare prin unirea lor. În economie, progresul necesită transformarea potențialului în forță activă, iar motivația trebuie cultivată și disciplinată. Economia nu este doar o activitate rațională și utilitară, ci implică și forțe sociale complexe. În economia monetară modernă, bunurile și serviciile circulă între gospodării prin intermediul schimbului voluntar. Această teorie a fost formulată aproape acum 100 de ani, o teorie care pentru o mare perioadă de timp a fost și încă poate fi relevantă, dar în epoca curentă aceasta este depășită nu de argumente, ci de viteza cu care pot fi executate activitățile. Este de necontestat că un individ poate face o serie mică de acțiuni simultane, acțiuni care necesită dorința de a le realiza și efortul pentru a le finaliza. Ce este de asemenea evident este faptul că computerele și, odată cu ele, inteligența artificială pot să realizeze o serie de zeci de ori mai mare de acțiuni simultane, fără nevoia constantă de voință, efort sau disciplină. Astfel, o activitate ce necesita munca a zece indivizi poate deveni, peste noapte, una care necesită supervizarea unui singur individ, ceilalți nouă nemaifiind necesari.

Inteligența artificială oferă anumitor companii un nivel ridicat de confort, fiind superioară oamenilor în multe privințe, atunci când este privită din perspectiva unui manager. AI-ul poate funcționa încontinuu, fără plângeri, fără riscul unor greve și fără necesitatea unor condiții speciale de acomodare sau relaxare, demonstrând totodată integritate și loialitate față de companie. Cu toate acestea, prezintă și vulnerabilități semnificative. Este dependent de energie electrică și de o locație fixă, ceea ce îl face dificil de relocat în situații de urgență. Pe termen lung, utilizarea AI poate implica cheltuieli operaționale în creștere, cheltuieli care nu par evidente la început, dar care, în timp, pot crea efecte negative în lanț.

Deși tehnologia poate avea un impact pozitiv asupra creșterii economice, este esențial să analizăm și efectele sale negative pe termen scurt asupra pieței muncii. Teama că tehnologia va înlocui locurile de muncă nu este nouă, căci Keynes (1931) avertiza asupra șomajului tehnologic încă din perioada interbelică. Deși această prognoză nu s-a adeverit atunci, acum situația ar putea fi diferită. Revenind la scrierile lui Schwab (2016), acesta afirma că în ultimii ani computerele au început să înlocuiască locuri de muncă precum contabilii, casierii și operatorii telefonici. De această dată, revoluția tehnologică are un impact mai puternic decât revoluțiile industriale anterioare, din trei motive: viteza schimbărilor, amploarea și profunzimea transformărilor, precum și modificarea completă a sistemelor economice.

Totuși, deși am menționat câteva dintre avantajele și riscurile tehnologiei AI dintr-o perspectivă organizațională, cum rămâne cu riscurile umane? Ce se va întâmpla dacă însăși conducerea unei companii – managerii și persoanele responsabile de guvernarea acesteia – ajung să devină „dependente” de această tehnologie? Ignorând raționamentul clasic, fie din confort, fie din incapacitate, și bazându-și acțiunile și deciziile exclusiv pe recomandările algoritmilor, ar putea aceștia pierde capacitatea de analiză critică și de luare a deciziilor autonome?

Un astfel de ipotetic pare a fi îndepărtat, însă premisele sale sunt deja prezente în realitatea contemporană. Una dintre primele bariere în fața acestei tendințe este reprezentată de organizațiile de învățământ, precum școlile și universitățile, care, în ultimii cinci ani, s-au confruntat cu un număr tot mai mare de lucrări și proiecte realizate integral cu ajutorul softurilor bazate pe inteligență artificială. Deși, momentan, aceste practici nu afectează în mod direct mediul organizațional al companiilor, disponibilitatea noilor generații de a renunța la „munca” tradițională în favoarea confortului oferit de algoritmi poate constitui un indiciu asupra direcției în care ne îndreptăm. Această delăsare din partea ofertanților de muncă și efort din partea acestora poate duce și la un efect similar din partea celor care

prezintă cerere de muncă, dorind să substituie munca tradițională și implicit costurile aferente acesteia cu una automatizată.

În capitolul următor, vom analiza o serie de ipoteze și metodologia cercetării realizate în cadrul acestei lucrări, încercând să estimăm evoluția acestui fenomen și implicațiile sale asupra viitorului organizațiilor, dar și asupra modului în care oamenii percep valoarea resursei timp.

3. Metodologia cercetării

A fost realizată o cercetare bazată pe o abordare mixtă, constând într-un chestionar și un interviu, cu scopul de a valida argumentele prezentate în capitolul anterior. Obiectivul principal al cercetării a fost de a confirma existența unui trend ascendent în utilizarea programelor de inteligență artificială în diverse domenii și sfere de activitate, de la proiecte academice până la procesele decizionale din cadrul organizațiilor. De asemenea, studiul a urmărit să analizeze modul în care factorii externi influențează utilizarea tehnologiilor AI, atât la nivel individual, cât și la nivel organizațional.

Chestionarul a fost structurat în unsprezece categorii de întrebări, prima categorie având un caracter introductiv, menită să familiarizeze respondenții cu scopul studiului. Cercetarea a fost realizată pe un eșantion de 50 de respondenți, majoritatea fiind studenți sau absolvenți. Fiecărei categorii i-a fost atribuită o întrebare definitorie, urmată de o serie de afirmații față de care respondenții au indicat gradul de acord sau dezacord, utilizând o scală de tip liniar. Printre cele mai relevante aspecte investigate s-au numărat influențele mediului extern asupra utilizării AI, scopurile pentru care această tehnologie este utilizată, efectele pozitive și negative percepute, precum și perspectivele privind evoluția AI în contextul pieței muncii.

Interviul a fost structurat în două secțiuni: prima secțiune a inclus trei întrebări de bază referitoare la vârstă, domeniul de activitate și statutul socioeconomic, iar a doua secțiune a constat în șase întrebări deschise. Întrebările formulate au fost similare celor utilizate în chestionar, însă principala diferență a constat în faptul că respondenților nu li s-au oferit argumente prestabilite față de care să își exprime acordul sau dezacordul, ci li s-a oferit posibilitatea de a răspunde liber, oferind astfel perspective mai nuanțate asupra subiectului. Eșantionul de respondenți a inclus trei participanți: un administrator al unei companii cu peste 250 de angajați, un șef de departament IT și un consultant IT, cu vârste cuprinse între 25 și 45 de ani.

Analiza datelor colectate a fost realizată printr-o combinație de metode descriptive și de corelație, având ca obiectiv identificarea relațiilor dintre ipotezele formulate și opiniile respondenților chestionarului, precum și corelarea pozitivă a acestora cu răspunsurile obținute în cadrul interviurilor. Această abordare a permis o evaluare mai detaliată a influenței factorilor externi asupra utilizării tehnologiilor AI. Pentru calculul coeficienților, s-a folosit programul Jamovi Desktop v2.6.26 solid (Jamovi, 2025).

4. Scopurile și influențele uzului tehnologiei AI

4.1 Efectele mediul extern asupra utilizării tehnologiei AI

Mediul extern, așa cum a fost definit în secțiunea 2.1, exercită o influență semnificativă asupra utilizării inteligenței artificiale. În vederea analizării acestei influențe, chestionarul aplicat unui eșantion de 50 de respondenți, a avut ca obiectiv verificarea corelației dintre mediul extern și utilizarea tehnologiilor AI în diverse scopuri, conform următoarei ipoteze:

- **Ipoteza 1:** *Mediul extern influențează în mod semnificativ utilizarea tehnologiilor AI în diferite domenii de aplicabilitate.*

Pentru testarea acestei ipoteze, se va evalua existența unei corelații pozitive prin aplicarea metodelor de calcul ale coeficientului Spearman. Acești coeficienți au fost aleși deoarece datele analizate nu sunt strict continue, iar relația dintre variabile este mai adecvat descrisă printr-o corelație de tip ordonare (rank correlation) decât printr-o corelație liniară clasică. Acești coeficienți sunt non-parametrici, ceea ce înseamnă că nu presupun o distribuție normală a datelor, fiind adecvați pentru eșantioane mici, precum cel de 50 de respondenți din studiu, dar și pentru faptul că prin intermediul chestionarului s-au obținut date ordinale.

Metodele de calcul se vor aplica doar unei mici secțiuni a chestionarului, și anume asupra întrebării legate de influențele externe față de argumentele oferite pentru scopurile utilizării tehnologiei AI. Pe baza datelor colectate, rezultatele vor fi interpretate și analizate în vederea verificării validității ipotezei formulate (Tabelul nr. 1).

Tabelul 1. Verificarea corelației dintre influențele mediului extern și scopul utilizării tehnologiilor AI.

Întrebare adresată	**Coeficient utilizat**	**Consider că influențele externe determină semnificativ frecvența și modalitatea de utilizare a AI.**
Utilizez AI în cadrul proiectelor academice. (teme, cercetări, analize de date)	Spearman	0,294*
Utilizez AI pentru optimizarea activităților profesionale.		0,069
Utilizez AI în activități recreative sau sociale.		0,189
Utilizez AI în gestionarea activităților personale.		0,260*

Sursa: Chestionarul

**: p <> 0,05*

Se poate observa că există o corelație pozitivă moderată între influențele externe și utilizarea AI în proiectele academice ($r_s = 0,294$, $p < 0,05$; $\tau = 0,253$, $p = 0,005$), ceea ce sugerează că persoanele expuse la factori externi (tendințe, presiuni academice) tind să folosească diverse aplicații de tip AI mai frecvent în acest scop. De asemenea, o corelație similară se observă și între influențele externe și utilizarea AI în gestionarea activităților personale ($r_s = 0,260$, $p < 0,05$; $\tau = 0,219$, $p = 0,005$).

În urma analizei rezultatelor coeficienților matricei, s-a constatat că doar 50% dintre răspunsurile referitoare la scopurile enunțate prezintă o corelație pozitivă cu răspunsurile privind influențele mediului extern asupra utilizării tehnologiilor AI. Proporția respondenților care utilizează inteligența artificială pentru gestionarea activităților personale și în cadrul proiectelor academice este similară cu cea a respondenților care consideră că factorii externi influențează frecvența și modalitatea de utilizare a acestor tehnologii.

Având în vedere că majoritatea participanților la chestionar sunt studenți, se poate explica de ce întrebările I și IV reflectă o tendință similară cu nivelul răspunsurilor privind semnificația influențelor mediului extern.

4.2 Efectele mediul intern asupra utilizării tehnologiei AI

Similar cu prezentarea impactului mediului extern asupra utilizării tehnologiilor de inteligență artificială, efectele mediului intern, conform descrierii din secțiunea 2.2, exercită o influență poate chiar mai semnificativă asupra implementării acestora. Dacă mediul extern joacă un rol complementar

în diverse activități ce se referă la tehnologia AI, activitățile interne, atât în cadrul organizațiilor, cât și în contextul agenților economici naționali ai României, vor juca un rol esențial în utilizarea acestei tehnologii. Acest fapt sugerează următoarea ipoteză:

- **Ipoteza 2:** *Mediul intern va influența în mod fundamental utilizarea tehnologiilor AI în diverse domenii de aplicabilitate.*

Pentru testarea ipotezei, se vor relua calculele anterioare, utilizând aceiași coeficienți, și se va verifica existența unei corelații pozitive între factorii interni și scopurile enunțate de respondenții chestionarului (Tabelul 2.).

Tabelul 2. Verificarea corelației dintre influențele mediului intern și scopul utilizării tehnologiilor AI.

Întrebare adresată	**Coeficient utilizat**	**Consider că utilizarea tehnologiilor AI este datorată necesității de a eficientiza munca și a economisi timp.**
Utilizez AI în cadrul proiectelor academice. (teme, cercetări, analize de date)	Spearman	0,391**
Utilizez AI pentru optimizarea activităților profesionale.		0,508***
Utilizez AI în activități recreative sau sociale.		0,332**
Utilizez AI în gestionarea activităților personale.		0,459***

Sursa: Chestionarul

**: p <> 0,05*

***: p <> 0,01*

****: p <> 0,001*

Analiza calculelor efectuate evidențiază o corelație semnificativ mai puternică între influențele mediului intern și scopurile enunțate, comparativ cu influențele mediului extern asupra acelorași scopuri. Astfel, se poate concluziona că numărul ridicat de respondenți care au perceput mediul intern ca având o influență mai mare se corelează direct cu diferitele obiective asociate utilizării inteligenței artificiale. Interpretarea datelor tabelului de mai sus se poate rezuma la următoarele puncte:

- Utilizarea AI în cadrul proiectelor academice (teme, cercetări, analize de date) este corelată pozitiv și semnificativ cu percepția conform căreia tehnologiile AI sunt utilizate pentru eficientizarea muncii și economisirea timpului ($r_s = 0,391$, $p < 0,01$; $\tau = 0,347$, $p < 0,01$).
- De asemenea, o corelație mai puternică se observă între utilizarea AI pentru optimizarea activităților profesionale și această percepție ($r_s = 0,508$, $p < 0,001$; $\tau = 0,459$, $p < 0,001$), ceea ce sugerează că AI este perceput ca un instrument esențial în domeniul profesional.
- În ceea ce privește activitățile recreative sau sociale, corelația este mai slabă, dar totuși semnificativă ($r_s = 0,332$, $p < 0,01$; $\tau = 0,290$, $p < 0,01$), indicând faptul că AI este utilizat și în acest scop, dar într-o măsură mai redusă.

- Utilizarea AI în gestionarea activităților personale prezintă o corelație moderată cu percepția asupra eficientizării muncii și economisirii timpului ($r_s = 0,459$, $p < 0,001$; $\tau = 0,397$, $p < 0,001$), ceea ce sugerează că AI joacă un rol important și în optimizarea sarcinilor personale.

Aceste rezultate indică faptul că, pe măsură ce AI este utilizat în mai multe domenii ale vieții, percepția asupra beneficiilor sale în ceea ce privește eficiența și economia de timp devine mai accentuată.

În urma examinării coeficienților din matricea de corelație, s-a constatat că 100% dintre răspunsurile referitoare la scopurile enunțate prezintă o corelație pozitivă cu răspunsurile privind influențele mediului intern asupra utilizării tehnologiilor AI. Acest rezultat consolidează ipoteza conform căreia există o relație de reciprocitate între influențele exercitate de organizații și cele exercitate de indivizi, așa cum a fost menționat anterior.

4.3 Legătura afirmațiilor respondenților chestionarului cu cele ale respondenților din interviu

Pe de o parte, bazându-ne pe rezultatele chestionarului, am putut formula diverse concluzii, majoritatea respondenților consideră că tehnologiile AI vor transforma locurile de muncă, fiind mai fiabile atunci când algoritmului îi sunt furnizate toate datele necesare. De asemenea, aceștia apreciază că inteligența artificială va contribui la creșterea eficienței muncii, reducând în același timp durata sarcinilor de lucru. Totuși, aceiași respondenți și-au exprimat acordul și față de afirmații care evidențiază anumite deficiențe și riscuri asociate utilizării AI. Printre acestea se numără impactul negativ asupra gândirii critice, riscul dependenței excesive de tehnologie, precum și absența unor reglementări oficiale aprobate la nivel internațional (Tabelul 3).

Tabelul 3. Procentajele respondenților pe baza acordului față de diverse afirmații

Afirmație adresată	**Procent respondenți care sunt de acord cu afirmația.**
Efecte pozitive	
Va transforma locurile de muncă existente, dar acestea vor necesita noi competențe legate de tehnologia AI.	74%
Consider că în medie deciziile luate de către un AI sunt mult mai bine fundamentate decât cele luate de oameni atâta timp cât AI-ului iau fost puse la dispoziție toate datele și informațiile necesare pentru a lua decizia.	52%
Necesitatea de a eficientiza munca și a economisi timp mă determină să utilizez tehnologia AI.	76%
Efecte Negative	
Utilizarea excesivă a tehnologiei AI poate reduce abilitatea oamenilor de a analiza critic informațiile.	80%
Este necesară introducerea unor reglementări oficiale.	90%

Sursa: Chestionarul

Pe de altă parte, respondenții intervievați percep evoluția tehnologiei inteligenței artificiale ca fiind un progres semnificativ, capabil să genereze beneficii majore atât pentru organizații, cât și pentru procesele de colectare și gestionare a datelor, precum și pentru activitățile operaționale. În opinia acestora, riscurile asociate implementării AI nu par să le depășească pe cele ale beneficiilor.

Modelele de inteligență artificială utilizate predominant de către participanți sunt ChatGPT și Copilot, ambele fiind versiuni premium care integrează cei mai avansați algoritmi disponibili în prezent.

În ceea ce privește întrebarea „În viitor, inteligența artificială va reprezenta o unealtă pentru deciziile manageriale în organizația dumneavoastră sau în alte organizații?", toți cei trei respondenți au afirmat că AI va deveni un instrument esențial în procesul decizional, iar unul dintre aceștia a subliniat că „va fi utilizat din ce în ce mai mult pentru a accesa rapid informații care, altfel, ar fi dificil de colectat și analizat". De asemenea, aceștia consideră că diferențele dintre utilizarea AI de către generația Z și utilizarea de către actuala generație aflată la conducerea marilor companii sunt minime, ambele categorii reușind să se adapteze relativ ușor noilor tehnologii și să le integreze în activitățile profesionale și personale.

Deși există un consens cu privire la potențialele efecte negative ale AI, respondenții au apreciat că acestea sunt, în mare parte, de natură temporară și că tehnologia nu va înlocui locurile de muncă existente, ci va acționa ca un instrument complementar, menit să automatizeze sarcinile repetitive și să crească eficiența organizațională. În eventualitatea în care anumite poziții ar putea deveni redundante, aceștia consideră că piața muncii se va adapta în timp, iar automatizarea determinată de AI va conduce la o redistribuire naturală a rolurilor și funcțiilor în cadrul organizațiilor.

Atât respondenții chestionarului, cât și cei ai interviului și-au exprimat acordul față de utilizarea deciziilor generate de un software bazat pe inteligență artificială, cu condiția ca acesta să dispună de toate datele și informațiile necesare. Mai mult decât atât, unii participanți au considerat că, în anumite situații, un algoritm poate lua decizii mai eficiente decât un om, mai ales atunci când factorul timp este esențial. Una dintre principalele bariere care împiedică integrarea pe scară largă a tehnologiilor AI în organizațiile din România, în ciuda utilizării acestora în mediul personal, pare a fi reprezentată de costurile ridicate. Acest aspect este evidențiat de unul dintre respondenții interviului, care afirmă: „Cele mai mari costuri în compania noastră sunt generate de salarii (...) În acest moment nu am identificat zone în cadrul activității noastre unde AI să poată înlocui vreun angajat". Această perspectivă sugerează că, în prezent, costurile asociate dezvoltării sau achiziționării tehnologiilor AI capabile să preia anumite atribuții ale angajaților sunt semnificativ mai mari decât cheltuielile cu forța de muncă. Având în vedere că situațiile în care AI-ul ar putea înlocui complet anumite posturi sunt limitate, bazându-ne tot pe opiniile respondenților, rezultă că, pentru majoritatea organizațiilor din România, integrarea acestor tehnologii ar genera mai degrabă costuri suplimentare decât beneficii economice imediate.

O posibilă explicație a acestei situații nu rezidă neapărat în limitările tehnice sau în lipsa eficienței tehnologiilor AI, ci mai degrabă într-o cultură organizațională specifică României sau poate chiar regională, care ar putea împiedica adoptarea unei mentalități occidentale, deja predominantă în restul Europei. Analizând graficul anterior (Figura 1.), se observă că fostele state membre ale blocului balcanic sovietic prezintă un grad similar de întârziere în procesul de modernizare și adoptare a tehnologiilor AI. Totuși, această ipoteză rămâne, în acest moment, un subiect de reflecție și nu poate fi considerată un argument demonstrat științific, ci doar unul empiric..

Concluzii și limitări

Lucrarea prezentată speră a aduce o familiarizare a cititorului cu conceptele fundamentării deciziilor dar și a muncii realizate cu ajutorul inteligenței artificiale, totodată și cu efectele avansului tehnologic asupra percepției timpului în calitate de resursă economică limitată, combinând analiza teoretică și rezultatele practice pentru a oferi o înțelegere amplă asupra subiectului abordat. Alături de utilizarea metodologiilor adecvate, permite evidențierea unor perspective relevante și a unor

direcții noi de explorare. A fost urmărită existența unui fenomen cu care oamenii nu s-au mai confruntat niciodată astfel încât dacă nu am reușit să acoperim toate efectele acestui fenomen cel puțin am reușit adresarea întrebărilor potrivite care să pună cititorul într-o situație de reflecție asupra schimbărilor majore din domeniul economic și organizațional. Mai mult decât atât, lucrarea nu se limitează la a prezenta concluzii generale, ci propune o continuă cercetare a fenomenului, adresându-se atât practicienilor, cât și cercetătorilor.

Analiza realizată în cadrul lucrării arată că utilizarea instrumentelor AI poate îmbunătăți considerabil eficiența procesului decizional, prin oferirea unor analize complexe și rapide asupra datelor disponibile. Totodată, s-a evidențiat atât faptul că mediul extern joacă un rol crucial în adoptarea și utilizarea AI, factori precum reglementările, infrastructura tehnologică și nivelul de pregătire al utilizatorilor influențând semnificativ gradul de acceptare și implementare a acestor tehnologii cât și că mediul intern, exprimat prin acțiunile noastre, la rândul său joacă un rol important pentru a influența mediul extern, cele două fiind într-un continu ciclu de influență reciprocă.

Rezultatele acestei cercetări au potențialul de a încuraja și sprijini părțile interesate în procesul de integrare a tehnologiilor AI în diverse domenii profesionale. Acestea pot fi valorificate atât prin analiza informațiilor prezentate în cadrul secțiunii teoretice, cât și prin interpretarea datelor obținute din chestionar și interviu. În contextul actual, România pare să urmeze trendul european de adoptare a tehnologiilor AI în multiple sectoare de activitate, prin urmare, acest studiu își propune să stimuleze interesul cititorilor pentru aprofundarea cunoștințelor despre AI și să faciliteze implicarea acestora în procesul de digitalizare și inovare pe plan personal sau profesional.

Autorii lucrării sunt conștienți de anumite limitări ale cercetării, cum ar fi dimensiunea numărul redus al respondenților chestionarului și participanților la interviu ar putea fi o altă limitare. Aceste mențiuni asigură cititorul de rigurozitatea abordării lucrării. La momentul redactării, lumea academică este încă în procesul de ”descoperire” al avansurilor făcute de marii dezvoltatori de tehnologii AI și cum aceștia au implementat aceste tehnologii în fundamentarea decizională a diferitelor organizații.

În concluzie, inteligența artificială are potențialul de a transforma radical procesul decizional, procesual și de muncă, oferind soluții inovatoare și eficiente. Cu toate acestea, pentru a beneficia pe deplin de avantajele sale, este esențială o abordare strategică, care să țină cont de provocările mediului extern și să asigure un cadru favorabil pentru utilizarea noilor tehnologii atât în România cât și la nivel european.

Bibliografie

- Becker, G. (1965), 'A Theory of the Allocation of Time', *The Economic Journal*, pp. 512-517.
- Bishop, P. (2000). *Synchronicity and intellectual intuition in Kant, Swedenborg, and Jung*. Lewiston, New York: The Edwin Mellen Press.
- Buchanan, J. M. (1969), *Cost and Choice: An Inquiry in Economic Theory*, Chicago: Markham Publishing Company. Disponibil la: https://www.econlib.org/library/Buchanan/buchCv6.html [Accesat la: 27.03.2025].
- Dane, E., Rockmann, K. W., și Pratt, M. G. (2012). When should I trust my gut? Linking domain expertise to intuitive decision making effectiveness. *Organizational Behavior and Human Decision Processes*, 119(2), pp. 187–194. DOI: 10.1016/j.obhdp.2012.07.009
- Eurostat (2025), *Use of artificial intelligence in enterprises*. Disponibil la: https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=Use_of_artificial_intelligence_in_enterprises [Accesat la: 26.03.2025].

- Fernando, J. (2024), *Opportunity Cost*, Investopedia. Disponibil la: https://www.investopedia.com/terms/o/opportunitycost.asp [Accesat la: 26.03.2025].
- Frischmann, B. și Selinger, E. (2017), *Robots have already taken over our work, but they're made of flesh and bone*. The Guardian. Disponibil la: https://www.theguardian.com/commentisfree/2017/sep/25/robots-taken-over-work-jobs-economy?CMP=share_btn_tw [Accesat la: 26.03.2025].
- Ipsos (2023), *Românii și inteligența artificială – între ignoranță și fascinație*. Disponibil la: https://www.ipsos.com/ro-ro/romanii-si-inteligenta-artificiala-intre-ignoranta-si-fascinatie [Accesat la: 26.03.2025].
- Jamovi (2025), *Jamovi Desktop v2.6.26 Solid* [software]. Disponibil la: https://www.jamovi.org/download.html [Accesat la: 26.03.2025].
- Jarrahi, M. H. (2018), Artificial intelligence and the future of work: Human-AI symbiosis in organizational decision making. *Business Horizons*, 61(4), pp. 577-587. DOI: 10.1016/j.bushor.2018.03.007
- Keynes, J. M. (1931), 'Economic Possibilities for Our Grandchildren', în *Essays in Persuasion*, Harcourt Brace.
- Knight, F. H. (1921), *Risk, Uncertainty, and Profit*, Boston: Houghton Mifflin Company. Disponibil la: https://www.econlib.org/library/Knight/knRUP.html [Accesat la: 27.03.2025].
- Mises, L. von. (2010), *Human Action: A Treatise on Economics*, Mises Institute, pp. 210-213. Disponibil la: https://cdn.mises.org/Human%20Action_3.pdf [Accesat la: 26.03.2025].
- Robbins, L. (1932), *An Essay on the Nature and Significance of Economic Science*, pp. 147-158.
- Sadler-Smith, E., și Shefy, E. (2004). The intuitive executive: Understanding and applying 'gut feel' in decision-making. *The Academy of Management Executive*, 18(4), pp. 76–91. DOI: 10.5465/AME.2004.15268692
- Schwab, K. (2016), *The Fourth Industrial Revolution*, pp. 32-37, World Economic Forum. Disponibil la: https://law.unimelb.edu.au/__data/assets/pdf_file/0005/3385454/Schwab-The_Fourth_Industrial_Revolution_Klaus_S.pdf [Accesat la: 26.03.2025].
- Șendrea, M. (2017), *Factorii determinanți ai schimbărilor organizaționale*, *Economica*, 2(100), pp. 16-23.
- Tombrachevici Luța, V. (2022), *Analiza mediului extern şi impactul asupra afacerii firmei*, *Analele ştiinţifice ale USM. Ştiinţe ale naturii şi exacte. Ştiinţe economice*, Chișinău, Moldova, 16 septembrie 2022, pp. 234-236.
- Wieser, F. von. (1927), *Social Economics*, Mises Institute, pp. 1-25. Disponibil la: https://mises.org/library/book/social-economics [Accesat la: 26.03.2025].

Politica Monetară a Uniunii Europene în contextul actual

Daria Alessandra VUȚĂ [69]
Facultatea de Management

Rezumat

Prin această lucrare ne propunem să efectuăm o analiză detaliată asupra politicii monetare a Uniunii Europene în perioada 2018-2024, evidențiind impactul deciziilor Băncii Centrale Europene asupra economiilor statelor membre în contextul creat de schimbările climatice, de pandemia de COVID-19 și de Războiul din Ucraina, a strategiei BCE și a impactului său asupra statelor membre UE. Așadar, prin studierea evoluției a mai multor indicatori economici (PIB, ratele șomajului, inflației și creditului) de-a lungul perioadei enunțate urmărim a vedea dacă politica monetară implementată de BCE a avut un efect benefic asupra statelor membre ale Uniunii Europene și dacă abordarea curentă este una sustenabilă pe termen lung, în actualul context, atât la nivel european cât și la nivel global.

1. Introducere

Politica monetară se referă la setul de măsuri adoptate de autoritatea monetară a unei națiuni pentru a influența condițiile financiare și economice. În cadrul Uniunii Europene, politica monetară este coordonată de către Banca Centrală Europeană (BCE), una dintre cele șapte instituții principale ale sale și componenta principală a Eurosistemului. Înființată în anul 1998, obiectivul principal al BCE este acela de a menține stabilitatea prețurilor în zona euro, prin controlul inflației și promovarea unei creșteri economice durabile. Acest lucru se realizează prin instrumente precum stabilirea ratelor dobânzilor, programe de achiziție de active și alte măsuri neconvenționale.

Mandatul privind stabilitatea prețurilor este reglementat prin Tratatul privind funcționarea Uniunii Europene, cu toate că acesta nu oferă o definiție precisă a ceea ce se înțelege prin stabilitatea prețurilor. În schimb, Consiliul Guvernatorilor BCE, ca urmare a revizuirii strategiei în iulie 2021, consideră că stabilitatea prețurilor este cel mai bine menținută prin urmărirea unei rate a inflației de 2% pe termen mediu. (BCE, 2025)

În contextul actual, politica monetară a Uniunii Europene a fost drastic influențată de evenimente precum schimbările climatice, pandemia de COVID-19 și Războiul dintre Rusia și Ucraina, evenimente ce au avut drept consecințe întâmpinarea unor dificultăți majore de către statele membre UE la nivel economic, precum creșterea inflației și a șomajului și o criză energetică ce a generat o criză a costului vieții.

1.1.Impactul schimbărilor climatice asupra politicii monetare europene

Schimbările climatice, manifestate prin creșterea temperaturilor și evenimente meteorologice extreme frecvente, reprezintă o amenințare majoră pentru economiile statelor membre UE. O analiză realizată de BCE în anul 2021 relevă faptul că schimbările climatice aduc riscuri macroeconomice și financiare substanțiale, care provin atât din consecințele fizice directe, cât și din tranziția către o economie cu emisii de carbon scăzute. (BCE, 2021)

Implicațiile schimbărilor climatice se extind astfel până la nucleul politicii monetare. Eficacitatea mecanismelor de transmitere a politicii monetare ar putea fi slăbită din cauza

[69] E-mail: vutadarian24@stud.ase.ro

perturbărilor pieței financiare și a scăderii bonității debitorilor legate de riscurile climatice. În plus, schimbările climatice pot exercita o presiune descendentă asupra ratei naturale a dobânzii, limitând spațiul posibil pentru o politică monetară convențională. Identificarea șocurilor economice relevante pentru proiecțiile inflației ar putea deveni, de asemenea, mai dificilă, întrucât evenimentele legate de climă prezintă adesea caracteristici atât ale șocurilor ofertei, cât și ale cererii. (BCE, 2021)

Capacitatea de acțiune a Eurosistemului este în mod necesar încadrată de mandatul său. În timp ce obiectivul principal rămâne menținerea stabilității prețurilor, Eurosistemul are și un obiectiv secundar de a sprijini politicile economice generale ale Uniunii Europene, inclusiv cele care vizează dezvoltarea durabilă și protecția mediului. Acțiunile întreprinse trebuie să respecte aceste obiective, precum și să respecte principiile generale ale legilor UE, cum ar fi proporționalitatea și menținerea unei economii de piață deschise. În acest cadru legal, Eurosistemul explorează mai multe posibile măsuri. Printre acestea se numără îmbunătățirea dezvăluirii informațiilor legate de climă, atât pentru propriile operațiuni, cât și ca o cerință pentru activele eligibile. Întărirea capacităților de evaluare a riscurilor pentru a lua mai bine în considerare riscurile climatice în ratingurile interne și prin teste de stres este, de asemenea, în curs. Ajustările cadrului de garanții pentru a reflecta riscurile climatice și potențialul ca programele de cumpărare de obligațiuni corporative să încorporeze criterii privind schimbările climatice sunt alte căi care sunt explorate. Aceste acțiuni urmăresc a asigura că riscurile financiare legate de schimbările climatice sunt gestionate în mod corespunzător și că Eurosistemul poate juca un rol catalizator în sprijinirea tranziției către o economie mai ecologică, fără a compromite obiectivul său principal de stabilitate a prețurilor. (BCE, 2021)

1.2 Pandemia de COVID-19 și efectele sale

Pandemia de COVID-19 a cuprins Planeta la începutul anului 2020, devenind unul dintre cele mai perturbatoare evenimente ale secolului XXI, afectând drastic aproape fiecare aspect al vieții. În Europa, pandemia a declanșat o criză de sănătate publică ce a avut drept rezultat perturbări ale activității economice și o presiune uriașă asupra sistemelor sanitare. Ca urmare a efectelor dezastruoase ale acestui eveniment, Uniunea Europeană a fost nevoită să răspundă prin măsuri politice și economice extinse. Politica monetară a UE a suferit așadar modificări semnificative, menite să asigure stabilitate financiară, protejarea zonei euro și sprijinirea redresării economice.

Astfel, în perioada cuprinsă între martie și noiembrie 2020, pandemia de COVID-19 a dus la perturbări semnificative în economiile statelor membre ale Uniunii Europene, afectând atât cererea, cât și oferta. În cadrul Uniunii Monetare Europene (UEM), aceste perturbări s-au manifestat printr-un risc crescut pe piața financiară, ducând la întrebări esențiale cu privire la reziliența statelor membre și la eficacitatea măsurilor luate. (Karaman, 2022)

În această perioadă, BCE a implementat măsuri neconvenționale privind politica monetară, precum lansarea Programului de Achiziționare de Active (APP), care a permis achiziții suplimentare de active pentru a susține economia, menținerea ratelor dobânzilor la un nivel scăzut și asigurarea lichidității băncilor pentru a facilita fluxul de credit către întreprinderi și consumatori. Aceste masuri au vizat atenuarea consecințelor economice ale pandemiei și o ușurare a condițiilor financiare create de aceasta. Totodată, pandemia a crescut riscul suveran, după cum se reflectă în randamentele mai mari ale obligațiunilor și în ratele credit default swap (CDS), în special pentru țările periferice (Italia, Portugalia și Spania). În schimb, aceste efecte au fost nesemnificative din punct de vedere statistic pentru membri de bază ai UEM (Germania, Franța, Austria, Țările de Jos și Belgia). (Karaman, 2022)

Deși măsurile de politică monetară adoptate în această perioadă au avut succes în ușurarea condițiilor financiare în țările periferice UEM, stabilitatea financiară preexistentă a jucat, de asemenea, un rol în redresarea economică a statelor membre ale UE. Țările ce prezentau o stabilitate

financiară mai puțin solidă înainte de pandemie au cunoscut o creștere mai pronunțată a riscului suveran din cauza șocului provocat de pandemia COVID-19 și o ușurare mai puternică a condițiilor financiare ca răspuns la intervențiile BCE. În plus, incertitudinea pieței globale, captată de indicele VIX, a exercitat o influență negativă mai mare asupra economiilor periferice. Efectele șocului COVID-19 au fost observate a fi consistente pe diferite scadențe ale obligațiunilor, în timp ce impactul șocurilor politicii monetare a avut tendința de a crește odată cu scadențele mai lungi, sugerând o aplatizare a curbei randamentelor pentru țările periferice.

1.2. Războiul dintre Rusia și Ucraina și efectele sale

De la începutul invaziei Ucrainei de către Rusia la 24 februarie 2022, Uniunea Europeană și Banca Centrală Europeană au susținut ferm Ucraina. UE a oferit Ucrainei 67 de miliarde de euro în ajutor economic, umanitar și militar, pe lângă implementarea unor sancțiuni împotriva Rusiei. Până în februarie 2024, UE a aprobat 13 runde de sancțiuni care vizează sectorul economic și comerțul, cu scopul de a slăbi capacitatea Rusiei de a continua războiul.

BCE a fost proactivă în punerea în aplicare a sancțiunilor, inclusiv înghețarea rezervelor valutare ale Rusiei și asigurarea stabilității financiare în zona euro. Rolul BCE în sancțiunile financiare a stârnit discuții cu privire la „armamentizarea finanțelor", deoarece a integrat considerații geopolitice în politica sa monetară (Jones, 2022). Deși supravegherea bancară a BCE nu este responsabilă pentru aplicarea sancțiunilor, ea supraveghează guvernanța băncilor și impactul sancțiunilor asupra stabilității lor financiare.

Cu toate acestea, prețurile ridicate ale mărfurilor la nivel global, în special la energie, au ajutat Rusia să obțină venituri semnificative, ajungând la 155,26 miliarde de dolari în 2022. Războiul a exacerbat și inflația și instabilitatea financiară în UE, mai ales având în vedere dependența Europei de exporturile rusești din sectoarele de energie și agricultură. Totuși Uniunea Europeană a reușit să își reducă dependența de energia rusă. Astfel, pe când înainte de război Rusia deținea o cotă de 40% din livrările de gaze în UE, această pondere a scăzut la 7,5% până în februarie 2023, datorită pivotului UE către importurile de gaze naturale lichefiate din Statele Unite. (Czyzak et al., 2025). Războiul a intensificat, de asemenea presiunile inflaționiste în UE, în special în sectoarele energetice și alimentare, împingând inflația generală de la 0,3% în 2020 la 8,4% în 2022. Inflația energetică a fost principalul factor în 2022, dar în 2023, prețurile alimentelor, în special grâul și semințele oleaginoase, au crescut. Deși BCE s-a angajat să reducă inflația la ținta de 2%, unii economiști au criticat creșterea întârziată a ratei dobânzii, contribuind la o inflație ridicată susținută.

Cu toate acestea, în septembrie 2022, BCE a început să majoreze ratele dobânzilor. Deși acest lucru a beneficiat marjelor de profit ale băncilor, a riscat și să se deterioreze calitatea activelor, întrucât ratele mai mari ar putea afecta capacitatea debitorilor de a rambursa împrumuturile. Pentru a gestiona acest lucru, BCE a monitorizat îndeaproape expunerea băncilor la riscurile ratei dobânzii. În ciuda criticilor privind răspunsul său lent, președintele BCE, Christine Lagarde, a fost lăudată pentru că a unit factorii de decizie și a evitat o criză financiară. Până în martie 2024, BCE și-a revizuit prognoza de inflație la 2,3%, stârnind speranța unei reduceri potențiale a ratei dobânzii în iunie. (BCE, 2024)

2. Stadiul actual al cunoașterii

Tema abordată în această lucrare a reprezentat subiectul a numeroase studii și analize în literatura de specialitate. Mulți autori au tratat subiectul politicii monetare europene încă de la formarea Băncii Centrale Europene în anul 1998, urmărind totodată evoluția acesteia și ulteriorul impact pe care l-a avut asupra statelor membre UE.

Originile și dezvoltarea politicii monetare a UE sunt bine documentate în lucrări clasice, cum ar fi cele ale lui Paul De Grauwe (2018) și Barry Eichengreen (2008). „Economia Uniunii Monetare" a lui De Grauwe oferă un cadru teoretic esențial pentru înțelegerea Băncii Centrale Europene și a mecanismelor sale politice, reliefând compromisurile unei monede comune. „The European Economy Since 1945" a lui Eichengreen discută despre evoluția istorică a integrării economice și monetare europene, prezentând atât constrângerile, cât și oportunitățile oferite de unificarea monetară.

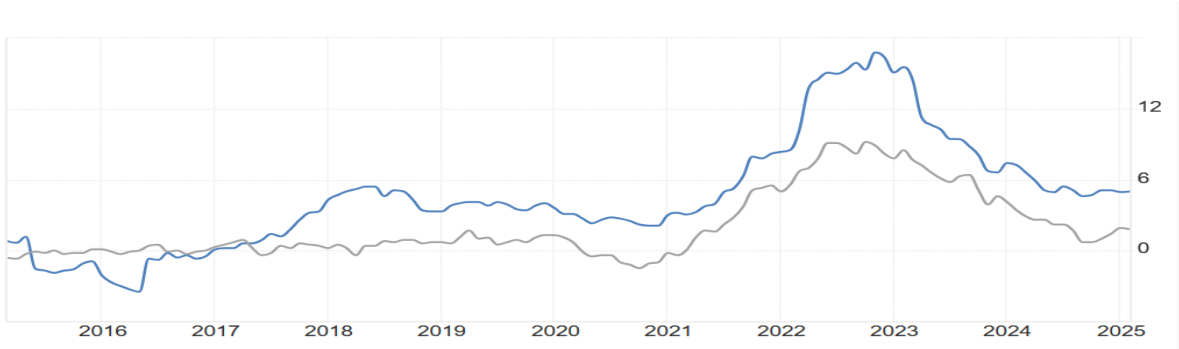
Crizele economice recente au provocat schimbări în baza cadrului convențional al politicii monetare europene. Lucrarea lui Olivier Blanchard și Jean Pisani-Ferry din anul 2022, „Fiscal support and monetary vigilance: Economic policy implications of the Russia-Ukraine war for the European Union" analizează politicile monetare neconvenționale ale BCE, inclusiv relaxarea cantitativă (QE) și ratele dobânzilor negative, introduse ca răspuns la criza financiară din 2008 și pandemia COVID-19. Daniel Gros în lucrarea „Lessons From the COVID-19 Crisis for Euro Area Fiscal Rules" din 2020 evaluează critic implicațiile pe termen lung ale acestor măsuri asupra stabilității și creșterii economice în zona euro.

De asemenea, apariția monedelor digitale și posibila introducere a unui euro digital au ridicat noi semne de întrebare pentru cercetători. Markus Brunnermeier, Harold James și Jean-Pierre Landau (2019) discută în lucrarea „The digitalization of money" despre implicațiile monedelor digitale ale băncilor centrale (CBDC) pentru transmiterea politicii monetare.

În ciuda cercetărilor ample, mai multe domenii rămân mai puțin explorate. Pe de-o parte, este nevoie de mai multe studii empirice privind efectele pe termen lung ale politicilor monetare neconvenționale a Băncii Centrale Europene asupra creșterii economice și stabilității financiare a statelor membre UE. Pe de altă parte, rolul exact al monedelor digitale și al tehnologiei financiare în modelarea viitoarei politici monetare a UE necesită investigații suplimentare. De asemenea, interacțiunea dintre politica monetară și coordonarea politicii fiscale în UE rămâne un subiect important, în special în lumina planului de redresare Next Generation EU (NGEU).

3. Metodologia cercetării

În cadrul acestui capitol, ne propunem să investigăm impactul politicii monetare a Uniunii Europene asupra economiilor României și Irlandei, prin analiza comparativă a evoluției acestora în contextul diferențelor semnificative ale ratelor inflației. Conform datelor Eurostat, în decembrie 2024, România a înregistrat o rată anuală a inflației de 5,1%, cea mai ridicată din Uniunea Europeană, în timp ce Irlanda a raportat o rată de doar 1,4%, una dintre cele mai scăzute din blocul comunitar. (Eurostat, 2024)



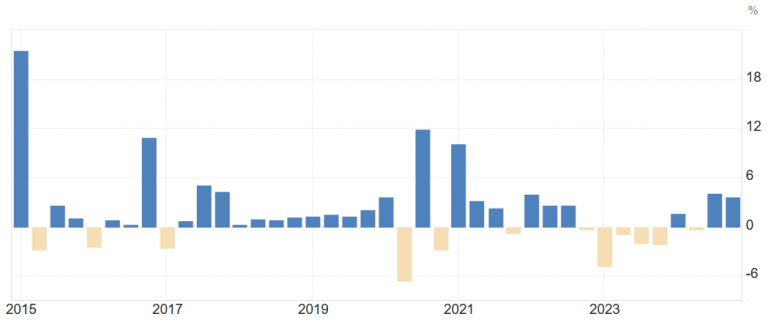
Graficul 1. Comparația ratelor inflației României și Irlandei

Sursa: www.tradingeconomics.com

Pentru a înțelege modul în care politica monetară comună influențează economiile statelor membre cu performanțe inflaționiste divergente, vom utiliza metoda studiului de caz. Studiul va include o analiză detaliată a indicatorilor macroeconomici relevanți, precum PIB-ul, rata șomajului, balanța comercială și politica fiscală, pentru a identifica relațiile cauzale dintre politica monetară și performanța economică a României și Irlandei. De asemenea, vom examina rolul factorilor interni și externi, inclusiv al politicilor naționale și al condițiilor economice globale, în determinarea ratelor inflației. Ne propunem astfel prin această cercetare să contribuim la o înțelegere mai bună asupra modului în care politica monetară unică a UE afectează statele membre cu caracteristici economice distincte și să oferim recomandări pentru adaptarea strategiilor naționale în vederea optimizării beneficiilor și minimizării riscurilor asociate.

3.1 Cazul Irlanda

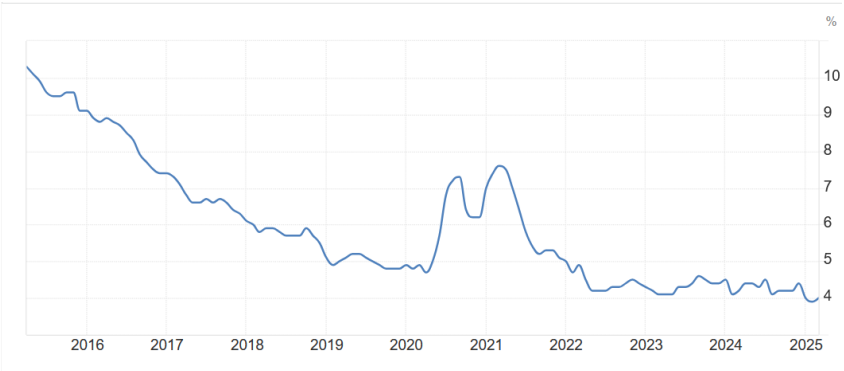
În perioada 2018-2024, Irlanda a înregistrat o performanță economică remarcabilă, evidențiindu-se printr-o creștere robustă, o gestionare eficientă a finanțelor publice și prin menținerea unei rate scăzute a inflației. Această evoluție a fost influențată atât de politicile naționale, cât și de cadrul politicii monetare a Uniunii Europene (UE). În trimestrul al patrulea al anului 2024, de exemplu, economia irlandeză a crescut cu 18,3% față de aceeași perioadă a anului precedent, situându-se în fruntea statelor membre ale UE. Un factor important al acestei creșteri a fost atragerea investițiilor străine directe, în special din partea companiilor multinaționale din sectorul tehnologic și farmaceutic. Acest lucru se datorează în mare parte politicii fiscale favorabile a Irlandei, precum impozitul pe profit redus, consolidând poziția acesteia ca destinație atractivă pentru aceste investiții.



Grafic 2. Evoluția PIB-ului Irlandei în perioada 2015-2025

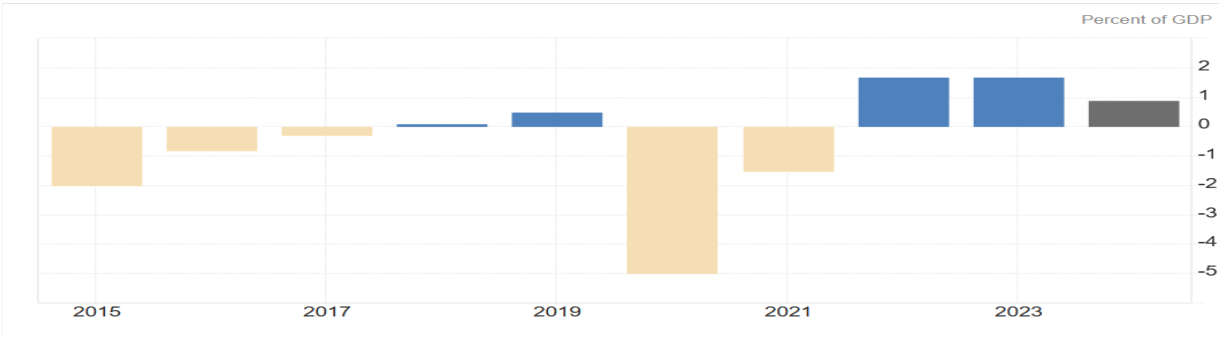
Sursa: www.tradingeconomics.com

De asemenea, piața muncii a evoluat pozitiv, aceasta înregistrând o creștere semnificativă a numărului de angajați. În decembrie 2024, peste 73,4% din cetățenii irlandezi cu vârsta cuprinsă între 15 și 64 de ani erau angajați, depășind nivelurile pre-pandemice cu 17% (CSO, 2024). Imigranții joacă, de asemenea un rol important în această expansiune, aceștia reprezentând peste 20% din forța de muncă.



Grafic 3: Evoluția ratei șomajului in Irlanda in perioada 2015-2025
Sursa: www.tradingeconomics.com

Totodată, Irlanda a demonstrat o gestionare prudentă a finanțelor publice, înregistrând excedente bugetare majore. În 2024, surplusul bugetar a atins 7% din venitul național brut modificat, reprezentând echivalentul a 21,9 miliarde de euro (CSO, 2024). Această performanță a fost influențată de o plată retroactivă de taxe de 14 miliarde de euro din partea companiei Apple, conform unei decizii a Curții Europene. (CE, 2024)



Grafic 4: Evoluția bugetului guvernamental al Irlandei în perioada 2019-2024 și proiecția pentru perioada 2025-2029

Sursa: www.tradingeconomics.com

Politica monetară a Uniunii Europene a contribuit la menținerea stabilității economice în Irlanda. Ratele scăzute ale dobânzilor și măsurile de stimulare adoptate de BCE au sprijinit investițiile și consumul, facilitând creșterea economică.

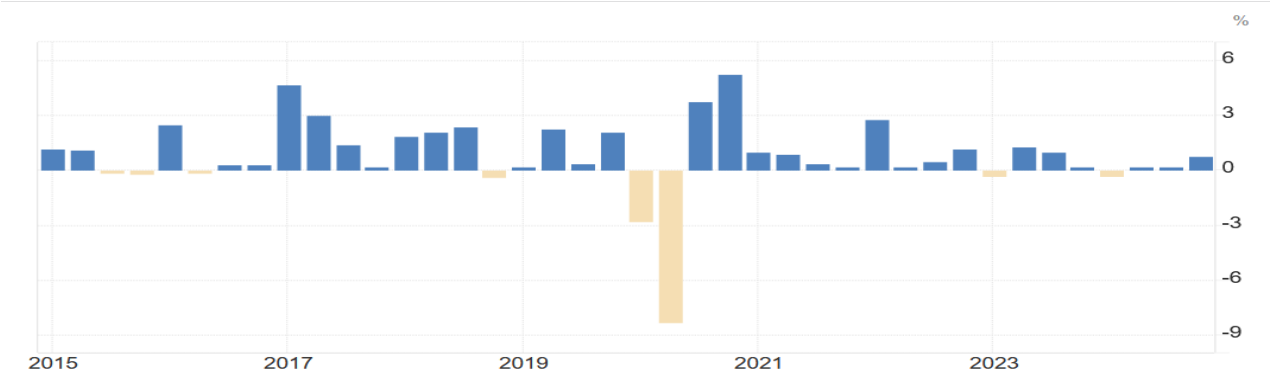
Cu toate acestea, Irlanda se confruntă cu dificultăți legate de gestionarea surplusului bugetar și de direcționarea sa către sectoare cheie, precum infrastructura și locuințele. Există presiuni pentru creșterea cheltuielilor publice și pentru investiții în domenii care să susțină dezvoltarea durabilă. De asemenea, dependența de investițiile multinaționalelor și de politica fiscală favorabilă pentru investitorii străini poate reprezenta un risc în contextul schimbărilor în politicile fiscale internaționale și al concurenței crescute pentru atragerea de investiții.

3.2 Cazul România

Ca și Irlanda, în perioada 2018-2024, Romania a suferit o serie de transformări la nivel economic, influențate atât de factori interni, cât și de cei externi. Această perioadă a fost marcată de creștere economică, dar și de inflație, deficit bugetar și convergența către zona euro.

În 2024, economia României a înregistrat o creștere de 1,4%, conform estimărilor Comisiei Europene, o revizuire semnificativă față de prognoza anterioară de 3,3% (CE, 2024). Această încetinire a fost atribuită scăderii cererii externe din partea principalilor parteneri comerciali, creșterii

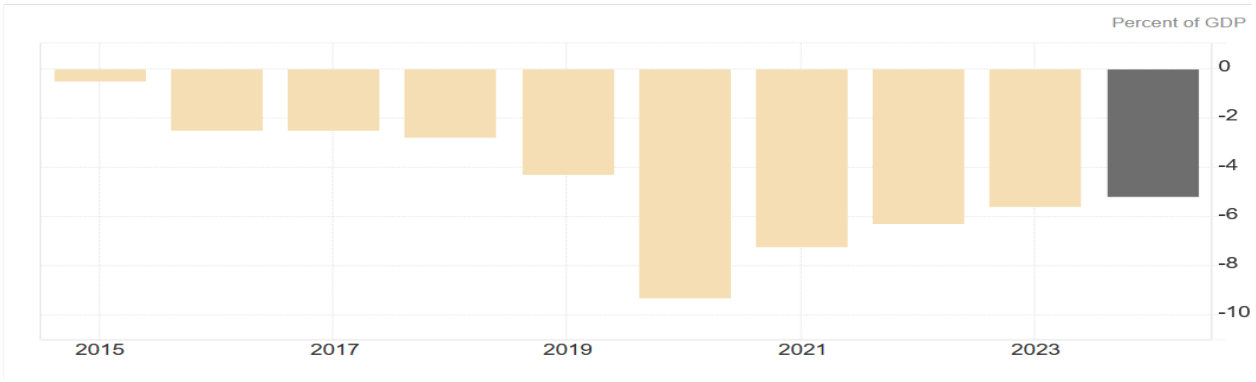
rapide a salariilor și prețurilor ridicate la energie. De asemenea, producția industrială, construcțiile, sectorul IT și transporturile au fost afectate negativ. În același timp, consumul privat a rămas robust datorită creșterii veniturilor disponibile, însă contribuția negativă a exporturilor și incertitudinea legată de măsurile de consolidare fiscală au limitat avansul economic.



Grafic 5: Evoluția PIB-ului României în perioada 2015-2024

Sursa: www.tradingeconomics.com

Deficitul bugetar a reprezentat o prioritate în această perioadă. În 2023, deficitul bugetar al României era de 6,6% din PIB, depășind valoarea de referință de 3% stabilită de UE. În 2024, deficitul a atins 8,6% din PIB, în principal din cauza creșterii rapide a cheltuielilor guvernamentale, precum majorări salariale în sectorul public, cheltuieli cu bunuri și servicii și transferuri sociale, inclusiv pensii. (BCE, 2024)



Grafic 6: Evoluția bugetului guvernamental al României în perioada 2015-2024

Sursa: www.tradingeconomics.com

Rata medie anuală a inflației IAPC în România era de 5,1% în decembrie 2024, mult peste valoarea de referință de 2% pentru criteriul privind stabilitatea prețurilor. Se preconizează o reducere treptată a acestui indicator în lunile următoare, datorită întăririi politicii monetare și a atenuării presiunilor din partea costurilor și a blocajelor la nivelul ofertei. Cu toate acestea, inflația de bază este așteptată să rămână rigidă, alimentată de dinamica alertă a câștigurilor salariale, pe fondul condițiilor restrictive de pe piața muncii.

În ceea ce privește rata șomajului, datele INS pentru trimestrul al patrulea al anului 2024 indică o rată a șomajului de 5,9%, reflectând o creștere față de trimestrele anterioare. Populația activă era de 8,2 milioane de persoane, dintre care 7,69 milioane ocupate. (INS, 2024)



Grafic 7: Evoluția ratei șomajului a României în perioada 2015-2025
Sursa: www.tradingeconomics.com

În contextul politicii monetare a UE, România nu a participat la Mecanismul Cursului de Schimb II (MCS II) în perioada de referință, menținând un regim de curs de schimb flexibil cu flotare controlată. Cursul de schimb al leului românesc în raport cu euro a fost caracterizat de un grad scăzut de volatilitate, înregistrând o depreciere de 0,7% față de nivelul mediu din iunie 2022 până în iunie 2024. De asemenea, ratele dobânzilor pe termen lung din România s-au situat, în medie, la 6,4%, peste valoarea de referință de 4,8% pentru criteriul de convergență privind ratele dobânzilor. (BCE, 2024)

România se confruntă așadar cu provocări mari în ceea ce privește convergența către zona euro, inflația ridicată, deficitul bugetar persistent și ratele dobânzilor peste media UE indicând nevoia unor reforme structurale și a unei consolidări fiscale eficiente. În ianuarie 2025, miniștrii de finanțe ai UE au aprobat planul României de reducere a deficitului pe o perioadă de șapte ani, vizând aducerea deficitului fiscal sub 3% din PIB până în 2030. Acest plan este esențial pentru a restabili încrederea investitorilor și pentru a stabiliza randamentele obligațiunilor, permițând totodată accesul la fonduri europene de peste 70 de miliarde de euro până în 2027, necesare pentru investiții în infrastructură și creștere economică.

4. Rezultate și discuții

Din cercetările realizate până în acest punct se poate deduce faptul că, în perioada 2018-2024, politica monetară a Uniunii Europene a fost influențată atât de către factori economici globali, cat si de un număr de crize succesive, care au contribuit ulterior la măsurile adoptate de către BCE, precum creșterea ratelor dobânzilor de referință începând din anul 2022, măsură ce a avut un impact direct asupra piețelor financiare, costului creditării și investițiilor, precum și reducerea programelor de achiziții de active a influențat lichiditatea pieței monetare.

De asemenea, tot ca urmare a deciziilor luate de BCE, începând cu anul 2023 s-a observat o scădere considerabilă a ratei inflației la nivelul Uniunii Europene, după ce aceasta ajunsese la niveluri record în 2022 din cauza crizei din sectoarele energiei și agriculturii, generată de Războiul dintre Rusia și Ucraina.

Politica monetară restrictivă a condus la o temperare a creșterii economice în zona euro, apărând diferențe observabile între state. Economiile puternice, precum Germania și Franța, au resimțit mai puțin impactul creșterii dobânzilor datorită stabilității lor financiare, în timp ce economiile cu deficite ridicate, precum Italia și Spania, s-au confruntat cu dificultăți în finanțarea datoriei publice.

În ceea ce privește rata șomajului în UE, pe de-o parte, aceasta a rămas relativ stabilă, dar anumite sectoare au fost afectate de costurile mai mari ale creditării. Pe de altă parte, sectoarele

financiare și bancare au beneficiat de ratele mai ridicate ale dobânzilor, lucru ce a dus la creșterea profitabilității instituțiilor financiare.

Concluzii generale

- Politica monetară a BCE a jucat un rol important în gestionarea crizelor economice generate de pandemia de COVID-19 și de războiul dintre Rusia și Ucraina.
- Schimbările climatice au început să fie integrate în politica monetară a BCE, însă acest proces este încă în desfășurare. Deși BCE recunoaște riscurile financiare asociate schimbărilor climatice, măsurile adoptate până în prezent sunt mai mult preventive decât reactive.
- Inflația a fost un factor critic în perioada analizată, fiind influențată atât de șocurile externe (pandemia de COVID-19, criza energetică, perturbările lanțurilor de aprovizionare), cât și de politica monetară a BCE. Creșterea tardivă a ratelor dobânzilor a fost criticată, însă, pe termen lung, deciziile BCE par să fi contribuit la reducerea inflației.
- Impactul politicii monetare nu este unul uniform asupra statelor membre, cazul României și Irlandei arătând diferențe majore în ceea ce privește indicatorii macroeconomici. Factori interni, precum politica fiscală sau structura economică, influențează, de asemenea modul în care fiecare stat resimte efectele deciziilor BCE.
- Războiul dintre Rusia și Ucraina a provocat instabilitate economică și financiară în UE, determinând adoptarea unor sancțiuni economice împotriva Rusiei și accelerarea tranziției energetice. Deși Uniunea Europeană a reușit să reducă dependența de resurse rusești, efectele asupra inflației și costului vieții au fost resimțite.
- Viitoarea strategie a BCE trebuie să echilibreze stabilitatea prețurilor cu nevoia de sprijin economic. În contextul actual, reducerea prematură a ratelor dobânzilor ar putea genera presiuni inflaționiste noi, în timp ce o politică monetară prea restrictivă ar putea frâna creșterea economică în anumite state membre.

Bibliografie

- Banca Centrală Europeană (BCE), 2025. Monetary policy and markets. Available at: https://www.ecb.europa.eu/mopo/html/index.en.html [Accesat martie 2025].
- Banca Națională a României (BNR). Available at: https://bnro.ro/ [Accesat martie 2025].
- Comisia Europeană (CE). Economic forecast – Romania. Available at: https://economy-finance.ec.europa.eu/economic-surveillance-eu-economies/romania/economic-forecast- romania_en [Accesat martie 2025].
- Comisia Europeană (CE). Economic forecast – Ireland. Available at: https://economy-finance.ec.europa.eu/economic-surveillance-eu-economies/ireland/economic-forecast- ireland_en [Accesat martie 2025].
- Central Statistics Office (CSO). Available at: https://www.cso.ie/en/ [Accesat martie 2025].
- Czyzak, P., et. al, 2025. “The final push for EU Russian gas phase-out”.
- Institutul Național de Statistică (INS). Available at: https://insse.ro/cms/ [Accesat martie 2025].

- Drudi, F., et al., 2021. “Climate change and monetary policy in the euro area”. European Central Bank.
- Jones, E., 2022. “The war in Ukraine and the European Central Bank”. Survival, 64(2), pp. 7-18.
- European Commission v Ireland and Apple Sales International, 2024 Available at: https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:62020CJ0465[Accesat martie 2025]
- Karaman, S.Y., 2022. “Covid-19, sovereign risk and monetary policy: Evidence from the European Monetary Union”. Central Bank Review, 22(1), pp. 1-12.
- National Treasury Management Agency (NTMA). Irish Economy. Available at: https://www.ntma.ie/business-areas/funding-and-debt-management/investor- relations/irish-economy [Accesat martie 2025].

The BRICS Economic Model: An Alternative to Western Capitalism?

Luca-Akos ZOLTÁN[70]
Alex-Mihai RĂDUCAN-FLOREA[71]
Teodor-Dragoș LUPU[72]
Faculty of Business Administration in Foreign Languages

Abstract

BRICS is an economic alliance founded by Brazil, Russia, India, China in 2009. Later on, it expanded with the addition of South Africa in 2010, followed by Argentina, Ethiopia, Egypt, Iran and UAE in 2023. The main objective of BRICS is to bring an alternative to west-centered organisations and to reduce their reliance on the U.S. dollar. This article's objective is to approach the subject of geopolitics regarding BRICS and their global impact. The methodology used includes reviewing research papers, articles and book chapters on the topic of BRICS member states, their economic and political alliances, governmental policies and future trends. The paper concludes that BRICS offers an alternative to the current western hegemony, however it proves to be susceptible to instability in periods of economic and political hardship.

1. Introduction

The BRICS economic alliance represents a significant force in the global economy, with its members benefiting from the largest emerging markets: Brazil, Russia, India, China, and South Africa. The relevance of the aformentioned nations is increasing, considering the shifts of power on the geopolitical stage in 2025. Thus, we find the prospecting of this economic and political alliance to be crucial. The topic selected in this research paper investigates the evolution of BRICS and analyzes the potential strengths and challenges of its member states in promoting economic cooperation and progress.

2. Current state of knowledge

Theoretical Framework: Understanding Economic Models

Western Capitalism

Western capitalism is based on liberal democracy, free-market policies and financialized economies. It emerged during the Industrial Revolution in Europe and North America. Its growth was determined by property rights, expanding trade and financial institutions that facilitated investment and innovation (Van der Wee, 1975).

Although capitalism has contributed to economic growth and innovation, it has also contributed to social inequalities, economic instability and environmental issues. Moreover, its historical ties to colonialism and imperialism have left lasting global inequalities, especially in developing nations (Muller, 2013).

[70]E-mail: zoltanluca24@stud.ase.ro
[71] E-mail: raducanfloreaalex24@stud.ase.ro
[72] E-mail: luputeodor24@stud.ase.ro

The BRICS Economic Model

BRICS was founded in 2009 by Brazil, Russia, India and China to pose a counterweight to dominant Western Powers. Its main pillars are: promotion of "relational multilateralism", focusing on sovereignty and consensus of the parties involved, a bigger importance of economic growth over environmental policies or human rights, reforming the IMF and World Bank to adhere to the new economic reality and establishing parallel financial institutions like the NDB (Ujvari, 2015).

BRICS currently suffers from internal divisions, the main one being the border dispute between India and China. On top of that, each member has a series of significant economic challenges. Russia has suffered from various economic sanctions by the West, which had effects in contracting the GDP; Brazil has seen economic stagnation in the past decade due to political scandals, as well as South Africa, which has constant power outages in its main urban centers. China is growing, albeit at slower rates than before and with demographic problems, with its population declining. India has the highest growth and population out of the five, but has high economic inequality and a low literacy rate (Ujvari, 2015).

Table 1. Procentual GDP growth rate of the five BRICS states between 2011 and 2014

Country	%Growth in 2011	%Growth in 2012	%Growth in 2013	%Growth in 2014
Brazil	3.9	1.8	2.4	0.1
China	9.7	7.8	7.7	7.6
India	7.8	5.1	6.2	7.1
Russia	4.1	3.7	1.1	0.7
South Africa	3,1	2.1	2.1	1.7

Source: (Ujvari, 2015)

Furthermore, since 2003, the EU has established strategic partnerships with the BRICS countries, starting with China and Russia, followed by India, Brazil and South Africa, to enhance cooperation on global challenges (Ujvari, 2015).

3. Methodology of research

Throughout the research process of this paper, we have used secondary data to pool academical information regarding the BRICS organization. By selecting and reviewing research papers, academical journals, books and relevant literature, we have conducted an in-depth analysis on the economic and political stance of BRICS and its member states. The objective of this article is to highlight the emergence, evolution and future prospects of the BRICS coalition, as well as its impact on the global stage.

4. Results and Discussions

China: State Capitalism and Market Socialism

China’s economy is a mix of state-driven capitalism and market socialism, as their policies are market-oriented and the government owns a majority part of the businesses situated in China. This gives the Chineze government the power to steer the economy. State-owned enterprises (SOEs) control the main industries, notably energy, telecommunications, technological and infrastructure, therefore the government selects and supports the industries it wants to improve on. (Zhang & Liu, 2024).

China has made notable investments in the technological and manufacturing sector, becoming the global leader in manufacturing and renewable energy. China has kept labor prices as low as possible, attracting foreign businesses to produce in China. Although China has been a powerhouse in the global economy, it faces various challenges regarding the environment, corruption and social inequality (Lin & Cui, 2024) (Wu & Lin, 2012).

Russia: Resource-Driven Economy with Oligarchic Capitalism

Russia is a resource-driven economy, as it relies on energy (oil and gas) exports. Its dominance in the global energy production industry is used for geopolitical leverage. Russia is classified as oligarchic capitalism, this meaning that a small group of influential individuals steer the economy (Li et al., 2024).

Russia has faced many economic difficulties, notably because of western sanctions. This pushed Russia to expand its ties with BRICS nations to reduce its dependance on the western market. Moreover, its heavy reliance on energy exports makes Russia vulnerable to swings in the energy sector. Furthermore, the high economic disparity raises concerns regarding corruption (Arzoumanian, 2024).

India: Mixed Economy and Digital Growth

India's economic structure features a mix of government intervention and free-market policies. Its government has implemented reforms to boost the economy by aiding small businesses and attracting foreign investors. These reforms helped India become the global leader in technology and related innovations, as startups and technological advancements reshape the Indian business environment. Moreover, India has invested in its digital infrastructure through the "Digital India" initiative. Although India has seen significant growth in the last decade, it faces challenges regarding infrastructure, literacy rate, wealth disparity and international issues, notably border disputes with fellow BRICS member, China, and political issues with Pakistan (Kuthiala, 2003).

Brazil: Commodity Dependence and Social Capitalism

Brazil's state capitalism is centered around key investments in agriculture and food processing, mining and energy and construction to boost its power around the globe. As a consequence, these sectors are its biggest exports. These sectors are dominated by a few large conglomerates, which benefited from cheap funding. The government provides support to farmers and implements extensive welfare programs to address economic inequality (do Vale & Costa, 2024).

South Africa: Post-Apartheid Economic Development

South Africa's economy has mining and manufacturing as leading sectors of the economy. It currently has to tackle its historical inheritance of racial inequality, as well as high unemployment rates and the highest inequality rate in the world. The government employed programs like the "Black Economic Empowerment" to encourage the majority of people of color to participate in the economy and its BRICS membership as a market for its natural resources and for attracting various investors (Mabera & Mthembu, 2018).

4.1. BRICSIZATION

Notion of BRICSIZATION

The BRICS countries are focusing on developing a new international currency, motivated by China's Belt and Road Initiative and western sanctions against Russia, to boost their economic self-reliance. Their goal is to reduce reliance on the US dollar by addressing inflation, fortifying

relationships among members, and integrating open innovation into their business strategies. Focused on sectors like mobile payments and logistics, BRICS, including new members Iran, Saudi Arabia, and the UAE, are optimizing freight management to improve global trade competitiveness. Collectively, they are significant players in global natural gas and crude oil production, with China and India leading economic growth. De-dollarization benefits include cost savings, increased efficiency, and economic sovereignty, supported by developments like the rise of the renminbi and Central Bank Digital Currencies. The BRICSIZATION index tracks their monetary independence progress from 2003 to 2022 (Bastanifar et al., 2025). Figure 1 illustrates fluctuations in the exchange rates of five countries in relation to the US Dollar.

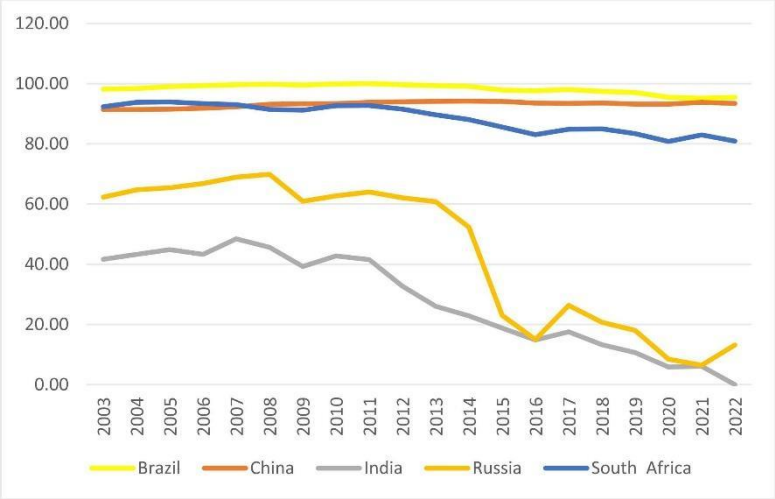


Figure 1. Fluctuations in the exchange rates of the five BRICS states against the US dollar

Source: (Bastanifar et al., 2025)

For BRICSIZATION to happen, countries like China and Russia have to mitigate geopolitical risks, the NDB should create calculations for the creation of a new currency, allocating currencies with large BRICSIZATION indexes a larger share of the portfolio. NDB should foster innovation. In this way, the demand for its new currency would increase. Finally, clear inflation targets have to be put in place and should focus on de-escalation strategies in international affairs when possible. If these conditions are not met by some members, they should face penalties or even expulsion from the economic bloc (Bastanifar et al., 2025).

The return of Russia on the Global Stage

Russia, along with other BRICS countries, aims to expand its influence in Africa for two primary reasons: it is cost-effective and the Western powers have largely left a void. Since 2014, Russia has gained recognition as a global power, frequently engaging with the US and China, despite their larger populations, stronger economies, and naval capabilities. Consequently, Russia opts for economical strategies while steering clear of involvement in proactive conflicts, a strategy that is particularly noticeable in Africa (Stronski, 2019).

Its predecessor, USSR, had very good relations with countries like Ethiopia, Angola (MPLA faction, currently leading Angola since 2002), Guinea-Bissau, Congo-Brazzaville to name a few. After post-Soviet stabilization, Russia returned to the African continent. Its main priorities are now in North Africa, being tied to Russian ambitions in the Mediterranean, Middle East and the Horn of Africa. Moscow relied heavily on USSR's past relationships in Africa to bolster its influence. Its influence was far bigger than Russia's today, with some relationships (ex: Jacob Zuma was educated in USSR) far outliving the Cold War. Russia is not associated with a colonial nor an imperialist past

in Africa, unlike Western powers, which helped the Kremlin influence politicians, particularly authoritarian ones. Russia sees Africa as a vehicle through which it can weaken the West's dominance of global governance, find partners for its vision of a post-U.S. multipolar world, and find economic opportunities for Russian companies, particularly those closed off to Western markets because of sanctions. While under the first Trump administration, the US has not focused on Africa, Russia had, sending Sergei Lavrov on a five country tour of Africa, signing multiple agreements for economic and security collaborations, and even Putin visited South Africa in 2018 for its BRICS summit (Stronski, 2019).

	Country	President	Dates
1	South Africa	Jacob Zuma	2015
2	Zimbabwe	Robert Mugabe	2015
3	Sudan	Omar al-Bashir	2015, 2017, 2018
4	Guinea	Alpha Condé	2016, 2017
5	Central African Republic	Faustin-Archange Touadéra	2018
6	Rwanda	Paul Kagame	2018
7	Gabon	Ali Bongo Ondimba	2018
8	Senegal	Macky Sall	2018
9	Zimbabwe	Emmerson Mnangagwa	2019
10	Angola	João Lourenço	2018, 2019
11	Congo	Denis Sassou Nguesso	2019
12	Mozambique	Filipe Nyusi	2019

Figure 2. African heads of state official visits to Russia, since 2015

Source: Review of the Kremlin's press service digest (available on kremlin.ru) for the period from January 2015 to August

The role of the New Development Bank in the international financial architecture

The NBD appeared due to BRICS's increasing economic power (31% of world's GDP by 2020) and 42% of world's population, which were not reflected in the financial institutions that are still dominated by Western Countries. The NDB, therefore, is a response of the BRICS nations aimed fundamentally at influencing the global financial architecture to be more representative of the growing economic clout of these countries. There are differences between NDB and other multilateral development banks, the main one being that each BRICS member has 20% voting rights and with addition of other members, the 5 original members will always have at least 55% voting rights. This is different from institutions like the World Bank, where the US is the dominant shareholder. The presidency is rotated between its members. NDB prides itself in speed, approving loans in no more than six months, much faster than its slow competitors. They do find it challenging, like other MBDs to offer interest rates better than local banks, however they offer the loans in local currency, reducing the foreign exchange risks for the debtors. Because it has a lean team, it can not operate at the same scale as the IMF or the World Bank currently and it has a lower credit rating (AA+ compared to AAA). As a new institution, the NDB is still small relative to established MDBs. Since 2015, it has approved 77 projects to date for a total amount of US$ 29.7 billion. The World Bank Group (2021 Report), in comparison, had approved nearly $157 billion during April 2020-June 2021 alone for over 100 countries." It is the first institution set up by BRICS and for now, the lack of veto power from a single member has not posed problems. Its main challenges are: scaling up, geopolitical issues like the Russian invasion of Ukraine and increasing capital because the new members are likely going to not add significant amounts for the foreseeable future. In conclusion, the NDB proves to be an interesting piece in international finance, the first MDB with no large developed country as a shareholder. It remains to be seen if it can navigate the challenges it faces (Srinivas & Hofman, 2022).

	World Bank	New Development Bank
Foundation Purpose	Development, reconstruction, and others.	Infrastructure development, sustainability, and socio-economic inclusivity
Ownership Structure	Based on one's deposit value, a bigger deposit means more considerable voting power	Based on the consensus, no member had enormous voting power over the others
Governance and Leadership	Traditionally led by the United States, along with the other developed economies	There is no permanent leader, but generally supervised by China
Financing Approach	Employed neoliberalism principles	Employed pragmatism principles
Membership	189 states from all regions	BRICS countries
Voting Power Distribution	Different for each member, based on their deposit value to the bank	Equally distributed among the members, one state would always be one vote
Funding	Made of deposit by its 189 members	Made of BRICS countries deposit
Operational Scope	All 189 members territories	All BRICS country's territories
Types of Financing	Investment loans, government working capital, development policy financing, and others	Investment loan and current account one is for transaction needs
Private Sector Option	Applicable	Not applicable
Need of One's Guarantee	Mandatory. Up to 2 percent of financing plafond or up to 3 times of installment	Nonmandatory, but offered pragmatically way of financing repayment method
Service Customization	High, to match the financing scheme to one's capability to repay	Low due to its simple and modest size compared to the World Bank
Loan Origination	Longer, employed internal and private sector regulation	Shorter, employed only internal regional (no private sector involved)

Figure 3. Anatomy comparison of the World Bank and the New Development Bank
Source: (Widjanarko, 2024)

Global Impact and Future Prospects

BRICS IN LATIN AMERICA

The People's Republic of China (PRC) has been more active in Latin America and the Caribbean than India, focusing on economic ties without interfering in internal politics. Xi Jinping's visits often involve initiatives with countries distanced from the US, and China's influence has affected policies regarding Chinese nationals and companies. In contrast, India's engagement has been limited, with infrequent diplomatic visits and a focus on Brazil through BRICS. India's embassy presence is minimal, and its foreign policy shows lower engagement levels compared to China, with limited support for Indian businesses in the region (Ellis, 2017).

Trade between India and Latin America has grown significantly, with a 22-fold increase since 2000. India's exports to the region focus on high-value manufactured goods, including motorcycles and tractors, with major partners being Brazil, Mexico, and Colombia. Imports are more varied, heavily focused on petroleum, especially from Venezuela, despite its ongoing political troubles. Indian pharmaceuticals have a strong market presence, while India's trade agreements, though fewer than China's, include a preferential trade agreement with Mercosur and limited negotiations with Chile, Peru, and Mexico (Ellis, 2017).

Russia is focusing on the MENA, Indo-Pacific, and Arctic regions while also engaging in Africa and Latin America. Its global strategy includes reviving Cold War relationships, expanding arms sales, and increasing political influence. In Latin America, Russia aims to secure oil and gas exploration rights and promote anti-U.S. sentiment, with renewed engagement starting in 2000. Notably, in 2014, Russia forgave a significant portion of Cuba's debt and provided military support, while also enhancing its military presence in Venezuela (McClintock et al., 2021).

Brazil and China's economic ties have grown significantly in recent decades, evolving from trade to include foreign direct investment and infrastructure financing. Brazilian exports to China surged from $1.1 billion in 2000 to $67.8 billion in 2020, while imports from China reached $34.8 billion in 2020. Brazil's foreign policy has historically aimed to strengthen ties with China and other Global South nations, particularly under former President Lula da Silva, with both countries enhancing cooperation through BRICS membership. According to official data from the Brazilian Central Bank, as shown in table 2, in 2005, Chinese investment in the brazilian infrastructure was approximately $3.2 million, representing a mere 1 percent of the total foreign investment in the country. By 2019, this figure grew to $14.6 billion, accounting for 52 percent (Hiratuka, 2022).

Table 2. Chinese Foreign Direct Investment Position in Brazil by Sector (in millions of U.S. dollars and as a % share)

	2005		2010		2019	
Sector	**Value**	**%**	**Value**	**%**	**Value**	**%**
Agriculture	-	-	6.2	0.1	6.4	0
Manufacturing	281.9	86.3	209.5	2.7	623.6	2.2
Infrastructure	3.2	1	49.9	0.6	14,635.4	52.0
Electricity and Water	-	-	-	-	14,181.6	50.4

Source: *Central Bank of Brazil, "Direct Investment Report – December 2020," Central Bank of Brazil, December 2020, https://www.bcb. gov.br/publicacoes/relatorioid/RelatorioID2019; and Central Bank of Brazil, "Direct Investment Report: Complete Tables," Central Bank of Brazil, December 2020, https://www.bcb.gov.br/content/publicacoes/relatorioidp/RelatorioID2019/TabelasCompletasPosicaoIDP.xlsx.*

De-Dollarization

The decline in the US dollar's value since the 1970s is connected to major events and shifts in policy, notably the "Nixon Shock" of 1971, which changed the dollar's role as the primary global reserve currency that had been established after World War II. Nixon's decision to cease gold convertibility in the 1970s prompted a pivotal transformation, ending the Bretton Woods System. The rise of petrodollars and global competition further weakened the dollar's hold, with geopolitical incidents like the 1973 OPEC embargo exposing its frailties. Among BRICS nations, there is a growing perception that the dollar and euro are subject to geopolitical risks due to sanctions imposed by the U.S. and Europe. Policymakers in emerging markets are concerned that future sanctions could disrupt financial channels connected to these currencies, urging a transition to local currencies (Mosharrafa, 2024).

Concerns arose after unprecedented sanctions immobilized half of Russia's central bank reserves and disconnected major Russian banks from SWIFT. In August 2023, South Africa's president criticized these actions, while India's central bank called for finding alternatives to the dollar and euro, citing strong reserves as insufficient protection against sanctions. Chinese economists have expressed similar concerns, promoting greater use of the renminbi. Chinese media noted that Ethiopia's inclusion in BRICS was partly because of U.S. sanction threats. The use of currencies as a weapon undermines trust in financial systems, crucial for their stability. Political unrest and recessions are factors that weaken currencies. The COVID-19 pandemic and the Russia–Ukraine war

challenge the U.S.'s unipolar dominance, with foreign exchange reserves denominated in dollars declining from 70% in 2000 to 60% in 2021 as nations strive to reduce dependence on U.S. control. The August 2023 BRICS summit brought significant advancements, including admitting Argentina, Egypt, Ethiopia, Iran, Saudi Arabia, and the UAE as full members starting January 1, 2024 (Greene, 2023).

The expansion of BRICS, with the inclusion of countries like Ethiopia and Egypt, and potential additions such as Saudi Arabia and Iran, adds complexity due to historical rivalries and differing political systems. BRICS aims to reshape global economic frameworks, promote alternative development models, and advocate for the use of national currencies and alternative payment systems to reduce dependence on Western financial mechanisms. Additionally, BRICS focuses on infrastructure development, offering alternatives to conventional investment models and boosting South–South cooperation through increased trade, investment, and knowledge exchange among emerging economies (Naidu & Gustavo, 2025).

Conclusion

This study determines that the BRICS organization presents a substitute to the current western dominance, albeit it is vulnerable to instability during times of economic and political difficulty. Consequently, the growth of trade partnerships, international financial institutions, alternative currencies, and industry investments among BRICS members are helping to balance the shortcomings in diplomatic ties, reliance on single exports, and infrastructure deficiencies.

References

- *Van der Wee, H. 1975, "The Rise of the Western World: A New Economic History", Business History Review (pre-1986), vol. 49, no. 2, pp. 237.*
- *Muller, J.Z. 2013, Capitalism and Inequality: What the Right and the Left Get Wrong, Council on Foreign Relations NY, New York.*
- *Ujvari, B. (2015) Brics bloc(k) rising? on JSTOR, jstor.org. Available at: https://www.jstor.org/stable/resrep06761 (Accessed: 31 March 2025).*
- *Shen Lin, Jingbo Cui, South-South cooperation and food security: Evidence from Chinese agricultural technology demonstration Center in Africa, China Economic Quarterly International, Volume 4, Issue 1, 2024, Pages 1-12, ISSN 2666-9331, https://doi.org/10.1016/j.ceqi.2024.02.001. (https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S266693312400011X)*
- *Yufei Zhang, Deqiang Liu, China's mixed-ownership reform and SOE profitability, Economic Analysis and Policy, Volume 83, 2024, Pages 496-520, ISSN 0313-5926, https://doi.org/10.1016/j.eap.2024.05.025. (https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S0313592624001383)*
- *Wu, Alfred M., and Mi Lin. "Determinants of Government Size: Evidence from China." Public Choice, vol. 151, no. 1/2, 2012, pp. 255–70. JSTOR, http://www.jstor.org/stable/41406926. Accessed 1 Apr. 2025.*
- *Zhaohua Li, Baiding Hu, Yuqian Zhang, Wanyi Yang, Financial market spillovers and investor attention to the Russia-Ukraine war, International Review of Economics & Finance, Volume 96, Part A, 2024, 103521, ISSN 1059-0560, https://doi.org/10.1016/j.iref.2024.103521. (https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S1059056024005136)*
- *Shant Arzoumanian, How does Russia's economy affect the region? Transmission channels and policy options, Emerging Markets Review, Volume 63, 2024, 101205, ISSN 1566-0141, https://doi.org/10.1016/j.ememar.2024.101205. (https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S1566014124001006)*

- *Kuthiala, S.K. 2003, "E-COMMERCE IN INDIA: CHALLENGES AND CHOICES", Journal of Services Research, vol. 2, no. 2, pp. 139-155.*

- *Helder Ferreira do Vale, Lilian Costa, State capitalism in a changing global order: Brazil and China's strategies for greater global influence, Research in Globalization, Volume 9, 2024, 100265, ISSN 2590-051X, https://doi.org/10.1016/j.resglo.2024.100265. (https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S2590051X24000741)*

- *Mabera, Faith. "Panel 2: Global Engagement and South-South Cooperation." South Africa and the World: 2018, edited by Philani Mthembu, Institute for Global Dialogue, 2018, pp. 15–21. JSTOR, http://www.jstor.org/stable/resrep19595.8. Accessed 1 Apr. 2025.*

- *Iman Bastanifar, Kashif Hasan Khan, Halil Koch, Understanding BRICSIZATION through an economic geopolitical model, Journal of Open Innovation: Technology, Market, and Complexity, Volume 11, Issue 1, 2025, 100440, ISSN 2199-8531, https://doi.org/10.1016/j.joitmc.2024.100440. (https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S2199853124002348)*

- *P. S. Srinivas & Bert Hofman, (2022) New Development Bank's role in the International Financial Architecture, Global Policy Journal. Available at: https://www.globalpolicyjournal.com/blog/25/07/2022/new-development-banks-role-international-financial-architecture (Accessed: 31 March 2025).*

- *Stronski, Paul. "Russia's Return to the Global Stage." Late to the Party: Russia's Return to Africa, Carnegie Endowment for International Peace, 2019, pp. 1–6. JSTOR, http://www.jstor.org/stable/resrep20998.4. Accessed 1 Apr. 2025.*

- Evan, E.R. (2017). *A COMPARATIVE ASSESSMENT*. [online] Strategic Studies Institute, US Army War College. doi:https://doi.org/10.2307/resrep11451.

- McClintock, B., Hornung, J.W. and Costello, K. (2021) *Russia's Global Interests and Actions: Growing Reach to Match Rejuvenated Capabilities*, *jstor.org*. Available at: https://www.jstor.org/stable/resrep32528?seq=1 (Accessed: 31 March 2025).

- Ellis, R.E. (2017) *Indian and Chinese engagement in Latin America and the Caribbean: A comparative assessment on JSTOR*, *jstor.org*. Available at: https://www.jstor.org/stable/resrep11451 (Accessed: 31 March 2025).

- Hiratuka, Celio. "China and the Imperatives of Brazil's Economic Development." Why Brazil Sought Chinese Investments to Diversify Its Manufacturing Economy, Carnegie Endowment for International Peace, 2022, pp. 4–12. JSTOR, http://www.jstor.org/stable/resrep44046.6. (Accessed 31 March 2025).

- Greene, Robert. "How Geopolitical Concerns Push BRICS Members Away From the Dollar." The Difficult Realities of the BRICS' Dedollarization Efforts—and the Renminbi's Role, Carnegie Endowment for International Peace, 2023, pp. 5–6. JSTOR, http://www.jstor.org/stable/resrep55202.6. Accessed 31 March 2025.

- Mosharrafa, Rana Al. "Navigating the Tides of De-Dollarization: Impact on Global Economy and BRICS Initiatives." World Review of Political Economy, vol. 15, no. 4, 2024, pp. 566–81. JSTOR, https://www.jstor.org/stable/48813221. Accessed 31 March 2025.

- Naidu, Sanusha, and Gustavo De Carvalho. BRICS Expansion: Redefining Global Structural Power in a Changing World Order. South African Institute of International Affairs, 2025. JSTOR, http://www.jstor.org/stable/resrep67381. Accessed 1 Apr. 2025.

Bias sau Rațiune? Cum ne influențează biasurile deciziile financiare

Maria-Sofia MARINESCU[73]
Facultatea de Cibernetică, Statistică și Informatică Economică

Rezumat

Lucrarea analizează influența educației financiare și a comportamentului financiar perceput asupra rezistenței la biasuri cognitive în luarea deciziilor economice. Tema este deosebit de actuală, având în vedere expunerea tot mai mare a tinerilor la informații financiare din surse informale, precum rețelele sociale și influencerii financiari. Studiul s-a bazat pe un chestionar aplicat unui eșantion de 63 de participanți și a evaluat cunoștințele financiare, autoevaluarea comportamentului și reacțiile în fața unor scenarii care implică biasuri cognitive. Rezultatele oferă o perspectivă valoroasă asupra complexității procesului decizional financiar. Contribuția autorului constă în evidențierea limitelor educației financiare formale și în deschiderea unor direcții viitoare de cercetare privind influențele cognitive și sociale în deciziile economice.

1. Introducere

Câștig azi sigur 50 lei sau mai bine aștept până mâine cand sunt 50% șanse să câștig 100 lei. Luarea deciziilor financiare este influențată atât de rațiune, cât și de biasuri cognitive. În teorie, modelele economice clasice presupun că oamenii iau decizii raționale bazate pe maximizarea utilității. Totuși, cercetările din domeniul finanțelor comportamentale arată că indivizii sunt adesea influențați de emoții, heuristici și biasuri cognitive, ceea ce poate duce la decizii suboptime.

Odată cu lansarea Bitcoin in 2009, interesul față de criptomonede a crescut exponențial, reflectându-se într-o proliferare rapidă a monedelor și token-urilor digitale (Gandal et al., 2021). Pandemia COVID-19 a generat contextul oportun pentru milioane de tineri să se refugieze în social media, unde s-a acordat o atenție sporita modului în care lumea își gestionează resursele financiare, fiind amenințați de nesiguranța carierelor și a perspectivelor economice (McGrindle, 2020; Yuesti et al., 2020). În loc ca această nevoie crescută de informații financiare accesibile și gratuite să fie satisfăcută prin servicii financiare formale, am asistat la ascensiunea influencerilor din domeniul financiar, cunoscuți și sub denumirea de finfluenceri (De Regt, Cheng and Fawaz, 2023). Finfluencerii sunt responsabili cu oferirea de sfaturi privind diverse aspecte ale vietii financiare – de la obtinerea de credite pana la obtinerea unor venituri pasive prin intermediul criptomonedelor. Deși în prezent acest tip de influenceri reprezintă o nișă, se estimează o creștere semnificativă în anii următori, în special datorită dezvoltării unor secțiuni dedicate pe rețelele sociale (#FinTok, #FinTwit, #Finmeme, #StockTok, #Findependence) (De Regt, Cheng and Fawaz, 2023).

În acest context, devine esențială investigarea modului în care tinerii interacționează cu finfluencerii și dacă această expunere contribuie real la o creștere a nivelului de educație financiară. De asemenea, trebuie analizat dacă acest tip de informare influențează pozitiv dezvoltarea gândirii critice și a rezistenței la prejudecăți sociale și economice.

Tema acestei lucrări vizează principalele surse de eroare și bias care pot apărea în cadrul proceselor de evaluare, cu un accent deosebit pe influențele provenite din partea evaluatorilor. Fără a

[73] E-mail: marinescumaria24@stud.ase.ro

avea pretenția unui demers exhaustiv, din rațiuni de spațiu și oportunitate, lucrarea își propune să evidențieze acele erori sistematice care afectează obiectivitatea luarii deciziilor.

Ne propunem să analizăm dacă educația financiară poate fi considerată un predictor al rezistenței la biasuri cognitive și sociale.

2. Stadiul actual al cunoașterii

Daniel Kahneman și Amos Tversky au pus bazele înțelegerii modului în care gândirea intuitivă influențează deciziile, inclusiv cele economice. Lucrările lor au demonstrat că oamenii nu iau decizii în mod pur rațional, așa cum presupun modelele economice clasice, ci acționează în funcție de biasuri cognitive și de limitările impuse de raționalitatea limitată (Kahneman, 2003). Literatura de specialitate distinge între 2 tipuri de gândire. Sistemul de tip 1 este rapid, „inconștient" și automat, asociat cu emoțiile și predispus la biasuri cognitive și erori. Acesta se bazează adesea pe euristici, care sunt scurtături mentale (Sloman, 1996). Sistemul este lent, deliberat și analitic, având o abordare sistematică, și nu mai este asociat cu latura emoțională a persoanei. Poate că nu folosește resursele mentale la fel de economic ca Sistemul 1, deoarece implică raționament atent, gândire conștientă și luare logică a deciziilor, însă este ideal atunci când ne dorim rezistență la biasurile cognitive (Evans and Stanovich, 2013).

Printre cele mai frecvente biasuri identificate în luarea deciziilor se numără efectul de cadru (framing effect), prin care formularea unei alegeri influențează percepția riscului; eroarea costurilor scufundate (sunk cost fallacy), care determină indivizii să continue investiții nerentabile din cauza resurselor deja consumate; efectul de ancorare (anchoring bias), care apare atunci când estimările sunt influențate de informații inițial irelevante; euristica disponibilității (availability heuristic), ce presupune evaluarea probabilităților în funcție de ușurința cu care exemplele vin în minte; biasul de confirmare, care determină indivizii să caute și să interpreteze informațiile în mod selectiv, conform convingerilor existente; și încrederea excesivă (overconfidence bias), adesea observată în deciziile financiare, prin supraestimarea propriilor cunoștințe sau capacități (Kahneman, 2011; Tversky & Kahneman, 1974; Bazerman, 1986).

Persoanele cu o înțelegere limitată a conceptelor financiare sunt mai predispuse să utilizeze euristici și scurtături mentale, ceea ce poate duce la decizii suboptime. De exemplu, lipsa cunoștințelor despre diversificarea riscului poate amplifica efectul de ancorare, determinând indivizii să se bazeze excesiv pe informații inițiale sau familiare atunci când iau decizii de investiție. Astfel, litearatura susține că în teorie îmbunătățirea educației financiare nu doar că sporește cunoștințele, dar poate și diminua impactul biasurilor cognitive, facilitând luarea unor decizii economice mai raționale și informate (Lusardi and Mitchell, 2014). Cu toate acestea, este nevoie de cercetări suplimentare pentru a înțelege în ce măsură educația financiară formală contribuie efectiv la reducerea biasurilor cognitive în practică, și dacă această relație se menține în contexte reale de luare adeciziilor.

3. Metodologia cercetării

Studiul de față își propune să investigheze relația dintre nivelul de educație financiară, autoevaluarea comportamentului financiar și susceptibilitatea la biasuri cognitive în luarea deciziilor economice. Obiectivul principal este de a analiza dacă un nivel mai ridicat de educație financiară și un comportament financiar perceput ca fiind educat se corelează cu o rezistență crescută la erori cognitive frecvente în context financiar.

Mai precis, cercetarea urmărește:

- ✓ Evaluarea nivelului de cunoștințe financiare de bază în rândul participanților.
- ✓ Autoevaluarea comportamentului financiar educat de către respondenți. Identificarea prezenței biasurilor cognitive în deciziile financiare simulate.
- ✓ Explorarea relației dintre educația financiară, comportamentul perceput și prezența biasurilor.

Un total de 63 de chestionare au fost completate prin intermediul platformei Google Forms. Chestionarul a fost unic, fiind distribuit în aceeași formă tuturor participanților. El a fost distribuit prin intermediul platformelor WhatsApp și Facebook, în special pe grupuri dedicate persoanelor interesate de investiții.. Acesta a inclus întrebări demografice (precum vârsta, genul și ocupația), 3 întrebări de autoevaluare a comportamentului financiar educat, 6 întrebări de educație financiară și 6 întrebări menite să testeze rezistența la biasuri cognitive în luarea deciziilor financiare.

Întrebările de educație financiară au fost formulate pentru a evalua înțelegerea conceptelor economice de bază, cum ar fi: randamentul activelor pe termen lung, efectele politicii monetare asupra dobânzilor, relația dintre inflație și dobândă reală, semnificația expresiei „bani ieftini”, dobânda compusă, diferențele între carduri de debit și conceptele de investiție.

Întrebările referitoare la biasuri au vizat 6 tipuri de erori cognitive frecvente în deciziile financiare: efectul de cadru (framing), costurile scufundate (sunk cost fallacy), efectul de ancorare (anchoring bias), euristica disponibilității (availability heuristic), biasul de confirmare (confirmation bias) și încrederea excesivă (overconfidence bias). Fiecare întrebare a fost formulată în stil scenariu, iar participanții trebuiau să aleagă opțiunea care reflectă fie prezența biasului, fie un comportament rațional. Evaluarea răspunsurilor a fost făcută pe o scară binară (bias= 0 puncte, rațional = 1 punct).

Datele au fost colectate online, ceea ce presupune că nu s-a putut controla contextul exact în care respondenții au completat chestionarul (timp, nivel de atenție, prezența altor influențe etc.). Cu toate acestea, forma standardizată a chestionarului și distribuția uniformă au permis obținerea unui set coerent de date.

Pentru analiza datelor, s-a utilizat programul RStudio, fiind aplicate teste statistice adecvate pentru a explora valoarea predictive dintre nivelul de educație financiară, comportamentele auto-evaluate și susceptibilitatea la biasuri cognitive. Scopul principal al studiului a fost de a înțelege în ce măsură educația financiară se corelează cu rezistența la biasuri și dacă participanții cu comportamente financiare educate au demonstrat un nivel mai ridicat de raționalitate în răspunsuri.

4. Rezultate și discuții

În această secțiune sunt prezentate rezultatele obținute în urma analizei statistice a datelor colectate prin intermediul chestionarului distribuit online. Scopul principal al analizei a fost de a examina în ce măsură educația financiară și comportamentul financiar autoevaluat pot prezice susceptibilitatea la biasuri cognitive în luarea deciziilor economice

Un număr total de 63 de persoane au completat integral chestionarul. Dintre acestea, 63,5% s-au identificat ca fiind de gen feminin, 34,9% ca masculin, iar 1,6% au selectat opțiunea „Prefer să nu spun”.

Distribuția pe grupe de vârstă a fost următoarea: 47,6% dintre respondenți au fost în categoria 18–30 de ani, 20,6% între 30–45 de ani, 28,6% între 45–60 de ani, iar 3,2% peste 60 de ani.

Dintre respondenți, 42.9% au avut o educație financiară ridicată, obținând un scor peste pragul de 100, considerat drept scorul cut-off pentru un nivel satisfăcător de cunoștințe financiare. Restul de 57.1% s-au situat sub acest prag, evidențiind un nivel scăzut al educației financiare, cu dificultăți în a răspunde corect la majoritatea întrebărilor.

Pentru a testa ipoteza conform căreia un nivel mai ridicat de educație financiară este asociat cu o rezistență mai mare la biasuri cognitive, s-a realizat o regresie liniară simplă între variabila „SCOR EF" (educație financiară) și „SCOR BIAS" (nivelul de biasuri – cu cât scorul este mai mare, cu atât mai multe biasuri cognitive sunt mai puțin prezente).

Modelul a indicat o relație pozitivă, statistic nesemnificativă între cele două variabile, cu un coeficient p de 0.2245 ($p > 0.05$) și o valoare R^2 ajustată de 0.008. Acest rezultat sugerează că nivelul de educație financiară nu este un predictor pentru susceptibilitatea la biasuri cognitive în cadrul eșantionului analizat. Cu alte cuvinte, un scor mai mare la educația financiară nu se traduce automat printr-o gândire mai rațională sau printr-o rezistență crescută la erori cognitive sistematice.

A doua analiză de regresie a avut ca scop investigarea legăturii dintre comportamentul financiar autoevaluat și scorul de biasuri cognitive („SCOR BIAS").

Rezultatul regresiei a arătat o relație negativă și statistic nesemnificativă, cu $p = 0.457$ și o valoare R^2 ajustată negativă (-0.007). Acest rezultat indică faptul că percepția participanților asupra propriului comportament financiar este corelat negativ cu nivelul lor de rezistență la biasuri cognitive. Așadar, cu cât indivizii cred că au cunoștiințe financiare mai solide, cu atât mai mult ei pot cădea în capcana prejudecăților cognitive. Având în vedere rezultatul obținut, putem afirma că biasurile cognitive sunt influențate mai mult de alte variabile, cum ar fi educația economică reală, gandirea critică, trăsăturile de personalitate sau factori contextuali, și nu de percepția subiectivă asupra propriului comportament financiar.

Studiul de față a fost motivat de o întrebare actuală și importantă în domeniul finanțelor comportamentale: în ce măsură educația financiară și comportamentul financiar perceput ca fiind responsabil pot proteja indivizii de părtinirile cognitive frecvente în luarea deciziilor economice? În contextul în care tot mai mulți factori externi (precum reclame, presiuni sociale sau frică de pierdere) influențează alegerile financiare, înțelegerea rolului acestor factori interni este crucială.

Rezultatele obținute nu au indicat o relație semnificativă din punct de vedere statistic între nivelul de educație financiară și susceptibilitatea la biasuricognitive.

Această constatare este în sine valoroasă și provocatoare: ea sugerează că simpla acumulare de cunoștințe financiare sau încrederea în propriul comportament responsabil nu garantează luarea unor decizii obiective și raționale în fața unor scenarii părtinitoare. Astfel, se conturează o realitate mai complexă și mai nuanțată decât presupun multe ipoteze actuale.

Aceste rezultate aduc o contribuție relevantă la înțelegerea procesului decizional în domeniul financiar. Ele contestă ideea larg acceptată conform căreia educația financiară, în forma ei standard, este suficientă pentru a „imuniza" indivizii împotriva erorilor cognitive. În schimb, studiul nostru subliniază importanța luării în considerare a altor factori. Prin urmare, rezultatele pun în lumină nevoia unor intervenții educaționale mai comprehensive, care să depășească învățarea noțiunilor teoretice și să integreze dimensiuni comportamentale și psihologice ale procesului decizional.

5. Concluziile cercetării

Studiul de față aduce o contribuție valoroasă la înțelegerea modului în care biasurile cognitive influențează comportamentul financiar al indivizilor, într-un context marcat de incertitudine și alegeri cotidiene. Deși realizat într-un cadru exploratoriu, cercetarea a reușit să evidențieze legături relevante între percepțiile subiective, nivelul de educație financiară și tendințele decizionale, oferind astfel o perspectivă clară asupra diferenței dintre ceea ce oamenii știu despre bani și modul în care își aplică aceste cunoștințe în practică.

Analiza datelor obținute în cadrul studiului sugerează că nici percepția asupra propriului comportament financiar, nici nivelul declarat al educației financiare nu prezintă o legătură semnificativă cu rezistența la biasuri cognitive. Aceste rezultate evidențiază complexitatea factorilor care influențează procesele decizionale și limitele abordărilor unidimensionale în evaluarea capacității indivizilor de a evita erorile cognitive. Principala concluzie a studiului este că un nivel de educație financiară de bază nu reprezintă, de unul singur, un factor protector eficient împotriva biasurilor cognitive. Pentru a preveni astfel de distorsiuni în procesul decizional, educația financiară ar trebui să fie fundamentată pe o formare economică solidă, completată de dezvoltarea gândirii critice. Astfel, doar prin integrarea cunoștințelor financiare cu o capacitate analitică avansată se poate contribui semnificativ la reducerea vulnerabilității în fața erorilor cognitive sistematice.

În acest context, se impune necesitatea unor cercetări viitoare care să includă modele complexe, variabile psihologice și contextuale, precum și analiza interacțiunilor dintre educație, experiență și trăsături individuale, pentru o înțelegere mai nuanțată a mecanismelor care stau la baza luării deciziilor raționale.

Limitările inerente cercetărilor de acest tip – cum ar fi autoevaluarea, dimensiunea eșantionului sau designul transversal – nu diminuează relevanța concluziilor, ci oferă un cadru realist pentru interpretarea rezultatelor. În plus, ele trasează direcții clare pentru studii viitoare, care pot aprofunda și extinde aceste descoperiri prin metode calitative sau eșantioane mai largi.

Într-o lume în care deciziile financiare sunt din ce în ce mai complexe și interconectate, înțelegerea factorilor psihologici care le influențează devine esențială. Studiul de față își propune nu doar să analizeze, ci și să aducă mai aproape de publicul larg ideea că educația financiară eficientă trebuie să ia în calcul nu doar ce știm, ci și cum gândim, simțim și reacționăm atunci când banii sunt în joc.

Bibliografie

- Bazerman, M.H. (1986) Judgment in managerial decision making. http://ci.nii.ac.jp/ncid/BA75749812.
- De Regt, A., Cheng, Z. and Fawaz, R. (2023) 'Young People under ‘Finfluencer’: The rise of financial influencers on Instagram: an abstract,' in Developments in marketing science: proceedings of the Academy of Marketing Science, pp. 271– 272. https://doi.org/10.1007/978-3-031-24687-6_106.
- Gandal, N. et al. (2021) 'The rise and fall of cryptocurrency coins and tokens,' Decisions in Economics and Finance, 44(2), pp. 981–1014. https://doi.org/10.1007/s10203- 021- 00329-8.
- Kahneman, D. (2003) 'Maps of Bounded Rationality: Psychology for Behavioral
- Economics,' American Economic Review, 93(5), pp. 1449–1475. https://doi.org/10.1257/000282803322655392.

- Lusardi, A. and Mitchell, O.S. (2014) 'The Economic Importance of Financial Literacy: Theory and evidence,' Journal of Economic Literature, 52(1), pp. 5–44. https://doi.org/10.1257/jel.52.1.5.
- Sloman, S.A. (1996a) 'The empirical case for two systems of reasoning.,' Psychological Bulletin, 119(1), pp. 3–22. https://doi.org/10.1037/0033-2909.119.1.3.
- Sloman, S.A. (1996b) 'The empirical case for two systems of reasoning.,' Psychological Bulletin, 119(1), pp. 3–22. https://doi.org/10.1037/0033-2909.119.1.3.
- St B T Evans, J. and Stanovich, K.E. (2013a) 'Dual-Process theories of higher cognition,' Perspectives on Psychological Science, 8(3), pp. 223– 241. https://doi.org/10.1177/1745691612460685.
- St B T Evans, J. and Stanovich, K.E. (2013b) 'Dual-Process theories of higher cognition,' Perspectives on Psychological Science, 8(3), pp. 223– 241. https://doi.org/10.1177/1745691612460685.
- Tversky, A. and Kahneman, D. (1974) 'Judgment under Uncertainty: Heuristics and Biases,' Science, 185(4157), pp. 1124–1131. https://doi.org/10.1126/science.185.4157.1124.
- Watson, K. (2011) 'D. Kahneman. (2011). Thinking, Fast and Slow. New York, NY: Farrar, Straus and Giroux. 499 pages.,' Canadian Journal of Program Evaluation, 26(2), pp. 111–113. https://doi.org/10.3138/cjpe.26.010.

Pilonii juridici ai integrării economice în Uniunea Europeană și convergența structurală. O analiză prin Indicele Krugman.

Denisa BOGDAN[74]
Ionuț Alexandru LEU[75]
Facultatea de Economie Teoretică și Aplicată

Abstract

Uniunea Europeană a progresat printr-o serie de tratate esenţiale, fiecare contribuind la avansarea integrării economice și politice a țărilor membre. De la Tratatul de la Paris (1951), care a instituit CECO, până la Tratatul de la Maastricht (1992), care a înființat Uniunea Europeană și moneda comună, fiecare etapă a întărit colaborarea dintre state. Dispozitivul folosit pentru a evalua efectul acestor reforme este Indicele Krugman, ce evaluează gradul de asemănare sau divergență economică al fiecărei națiuni față de întreaga Uniune Europeană. Acest lucru sprijină identificarea convergenței economice a țărilor membre, furnizând date importante despre ajustarea lor la integrarea europeană. Indicele Krugman este relevant, o metodă modernizată pentru adaptarea politicilor economice și distribuirea eficientă a fondurilor europene.
The European Union has progressed through a series of essential treaties, each contributing to the advancement of economic and political integration among member countries. From the Treaty of Paris (1951), which established the ECSC (European Coal and Steel Community), to the Maastricht Treaty (1992), which created the European Union and the common currency, each stage has strengthened cooperation among states. The device used to evaluate the impact of these reforms is the Krugman Index, which assesses the degree of economic similarity or divergence of each nation compared to the entire European Union. This supports the identification of economic convergence of member countries, providing important data on their adjustment to European integration. The Krugman Index is relevant, a modernized method for adapting economic policies and efficiently distributing European funds.

Cuvinte-cheie: Indicele Krugman, Tratatul de la Roma, Tratatul de la Lisabona, Tratatul de la Maastricht

1. Introducere

Procesul de integrare economică a statelor membre ale Uniunii Europene este un fenomen complex, reglementat de o serie de tratate ce conturează arhitectura politicilor economice. Tratatul de la Maastricht și Tratatul de la Lisabona, împreună cu alte acte legislative, au stabilit principiile de funcționare, creând un cadru pentru libera circulație a bunurilor, serviciilor, capitalului și forței de muncă. O analiză a acestor tratate este necesară pentru a înțelege interacțiunea dintre politicile economice comune și specificul structural al economiilor statelor membre. În acest context, Indicele Krugman se dovedește a fi un instrument analitic valoros pentru evaluarea schimbărilor structurale ale economiilor statelor membre, prin măsurarea gradului de specializare economică relativă față de întreaga Uniune Europeană. Acest indice facilitează cuantificarea proceselor de convergență sau divergență economică, oferind o perspectivă asupra tendințelor de uniformizare sau diferențiere sectorială în cadrul blocului comunitar. Utilizând acest indicator, se poate analiza în ce măsură

[74] E-mail: bogdandenisa21@stud.ase.ro
[75] E-mail: leuionut20@stud.ase.ro

politicile economice europene au promovat o distribuție echilibrată sau au condus la specializări naționale accentuate în anumite industrii, având implicații asupra coeziunii economice și stabilității macroeconomice.

O întrebare fundamentală la care acest studiu își propune să răspundă este dacă tratatele Uniunii Europene au avut un impact real asupra dezvoltării economice a statelor membre sau dacă efectele acestora au fost mai degrabă de natură birocratică, fără beneficii semnificative în ceea ce privește convergența economică și competitivitatea sectorială. Printr-o analiză empirică bazată pe Indicele Krugman, se va investiga măsura în care integrarea economică și politicile comune au contribuit la reducerea disparităților economice între statele membre și dacă acestea au stimulat o creștere economică sustenabilă și echilibrată la nivel european. Relevanța acestui demers analitic este amplificată de provocările economice emergente cu care se confruntă UE-27 în perioada post-Brexit. Totodată, facilitează o comparație detaliată între economiile Europei de Est, precum România, Polonia și Ungaria, și economiile mature din Europa de Vest, precum Germania, Franța și Italia, evidențiind gradul de integrare a noilor state membre în lanțurile valorice europene.

Astfel, acest articol își propune să examineze impactul tratatelor UE asupra specializării economice a statelor membre și să evalueze dinamica convergenței și divergenței economice utilizând Indicele Krugman. În prima secțiune, va fi prezentat cadrul teoretic al specializării economice și al politicilor comerciale comune, oferind o bază conceptuală solidă pentru analiza empirică ulterioară. A doua parte va fi dedicată examinării datelor economice relevante pentru statele UE-27, printr-o abordare metodologică riguroasă. În final, concluziile vor sintetiza principalele constatări și implicațiile acestora pentru viitoarele direcții de politică economică la nivel european.

2. Tratele Uniunii Europene – cadru teoretic

Tratatele Uniunii Europene reprezintă fundamentul legal, stabilind regulile și principiile care guvernează cooperarea între statele membre. După cel de-Al Doilea Război Mondial, Europa se confrunta cu criză economică și căuta soluții pentru a preveni noi conflicte. În urma succesului CECO din 1951, liderii europeni au decis să progreseze în direcția integrării economice. Tratatul de la Roma a înființat CEE, reunind șase țări (Belgia, Germania, Franța, Italia, Luxemburg și Țările de Jos) pentru a colabora în vederea integrării și dezvoltării economice prin comerț. A fost semnat pe 25 martie 1957 de către națiunile menționate anterior. Aceasta a dus la crearea unei piețe comune, bazată pe libera circulație a bunurilor, persoanelor, serviciilor și capitalului.

Tratatul de la Maastricht, semnat în 1992 și intrat în vigoare în 1993, a marcat un moment crucial în procesul de integrare europeană, reprezentând tranziția de la CEE la UE. Unul dintre obiectivele principale ale Tratatului de la Maastricht a fost crearea Uniunii Europene, o organizație supranațională menită să ofere un cadru mai complex pentru cooperarea între statele membre. Prin această transformare, integrarea europeană a evoluat dincolo de aspectele economice, incluzând și dimensiuni politice, juridice și sociale, reflectând aspirațiile statelor membre de a construi o Europă unită nu doar din punct de vedere comercial, ci și în ceea ce privește guvernanța comună. În corelație strânsă cu această nouă fază a integrării s-a situat formarea UEM. Acordul a fundamentat implementarea monedei euro, stabilind criterii economice riguroase, denumite criterii de la Maastricht, pe care națiunile membre trebuiau să le respecte pentru a adopta moneda unificată. Această inițiativă a avut scopul de a asigura stabilitatea financiară, de a diminua riscurile valutare și de a sprijini comerțul și investițiile între statele membre, creând astfel o coerență economică mai mare în cadrul UE. În sfera politicii externe, Tratatul de la Maastricht a creat PESC, având scopul de a armoniza pozițiile statelor membre în raport cu relațiile internaționale. Astfel, *European Law Journal* analizează impactul Tratatului de la Maastricht asupra structurilor economice și politice, accentuând tranziția către o organizație politică mai complexă, ce include și dimensiuni sociale și juridice ale

integrării europene. De asemenea, în lucrarea „*The Maastricht Treaty: A Decade Later*” (2003), publicată în *The European Journal of International Law*, autorii evaluează retrospectiv efectele Tratatului de la Maastricht, subliniind provocările întâmpinate în implementarea UEM și în coordonarea politicii externe și de securitate, care, la început, s-a limitat la declarații comune și acțiuni diplomatice. O revizuire critică a literaturii de specialitate indică faptul că numeroase studii s-au axat pe influența tratatelor asupra coordonării instituționale și procesului decizional în Uniunea Europeană. Articolele publicate în European Law Journal examinează modificările instituționale și politicile economice din UE, subliniind importanța fiecărui tratat în conturarea arhitecturii juridice europene. Lucrarea „*The Maastricht Treaty: A Decade Later*”, apărută în The European Journal of International Law (2003), oferă o evaluare retrospectivă a efectelor Tratatului de la Maastricht, punând în evidență provocările întâmpinate în implementarea Uniunii Economice și Monetare, precum și în crearea unei politici externe și de securitate comune.

Tratatul de la Lisabona, semnat pe 13 decembrie 2007 și intrat în vigoare pe 1 decembrie 2009, a marcat un moment esențial în evoluția Uniunii Europene. Acesta nu a abrogat tratatele anterioare, ci le-a modificat, consolidând structura instituțională a Uniunii și îmbunătățind eficiența procesului decizional. Un aspect important al Tratatului de la Lisabona a fost reorganizarea Uniunii Europene prin două tratate fundamentale. TUE definește principiile, valorile și obiectivele UE, în timp ce TFUE detaliază modul de funcționare al instituțiilor europene și distribuția competențelor între Uniune și statele membre. *Kluwer Law Online* remarcă faptul că Tratatul de la Lisabona a consolidat puterea instituțiilor europene, îmbunătățind coerența decizională și eficiența guvernanței Uniunii. A eliminat vechea structură a celor trei piloni (Comunitatea Europeană, Politica Externă și de Securitate Comună, Sectorul Justiției și Afacerilor interne), construind o entitate juridică unică. În plan social, acordul a adus o inovație esențială prin instituirea cetățeniei europene. Această măsură a conferit cetățenilor țărilor membre drepturi adiționale, incluzând libertatea de a călători, a locui și de a munci în orice stat al Uniunii Europene. De asemenea, cetățenia europeană a oferit dreptul la asistență consulară din partea oricărui stat membru al UE atunci când țara de origine a unui cetățean nu avea misiune diplomatică în afara Uniunii. Pe lângă dreptul la circulație, cetățenia europeană a adus și drepturi politice ample, oferind cetățenilor posibilitatea de a vota și a se prezenta la alegerile locale și europene în țara membră unde locuiesc, chiar dacă nu sunt cetățeni ai acelei țări. Această inițiativă a sprijinit întărirea democrației europene și participarea directă a cetățenilor în procesul decizional comun. Evoluția tratatelor Uniunii Europene a evidențiat un proces continuu de aprofundare a integrării, adaptând structura și mecanismele Uniunii la noile condiții economice, politice și sociale. De la Tratatul de la Roma, care a pus bazele pieței comune, până la Tratatul de la Lisabona, care a consolidat eficiența instituțională și coerența decizională, fiecare etapă a marcat o schimbare semnificativă în cadrul UE. În acest context, o cunoaștere aprofundată a literaturii de specialitate este esențială pentru a analiza aceste progrese și impactul lor asupra sistemului juridic și instituțional actual al Uniunii.

4. Metodologia cercetării

În cadrul cercetării de față, metodologia utilizată se axează pe analiza economică a tratelor Uniunii Europene și pe evaluarea acestora. Obiectivul principal al cercetării este de a examina impactul acestor tratate asupra integrării economice a statelor membre, utilizând ca principal indicator indicele Krugman. Pentru colectarea datelor referitoare la valoarea adăugată brută pe fiecare sector, s-au folosit surse oficiale ale Uniunii Europene și ale instituțiilor internaționale precum baza de date oficială Eurostat. Seturile de date au fost descărcate individual pentru fiecare dintre cele zece sectoare economice analizate, acoperind perioada 1995-2024 și incluzând toate cele 27 de state membre ale UE, totodată și valorile pentru EU-27. Aceste sectoare au fost selectate conform metodologiei standard de clasificare a activităților economice (NACE) și includ: agricultură, industrie, construcții,

servicii financiare, comerț, transport, telecomunicații, administrație publică, educație și sănătate. După descărcarea fișierelor sursă, datele au fost unificate într- un singur tabel pentru a facilita comparabilitatea și analiza. Structura tabelului final include coloane pentru țară, an și ponderea fiecărui sector economic în valoarea adăugată brută națională, astfel încât suma ponderilor sectoriale pentru fiecare țară și an să fie egală cu 100%. Această uniformizare a fost esențială pentru a asigura validitatea calculului indicelui Krugman și pentru a permite comparabilitatea rezultatelor între state și perioade de timp. În ceea ce privește analiza, s-au utilizat tehnici descriptive pentru a evalua evoluția fluxurilor comerciale și impactul acestora asupra economiilor țărilor membre, având în vedere diverse perioade de timp, corespunzătoare semnării și ratificării principalelor tratate. Astfel, metodologia cercetării se concentrează pe abordarea cantitativă, fiind susținută de analiza teoretică a literaturii de specialitate privind integrarea europeană și aplicarea practicii economice prin utilizarea indicelui Krugman. Pentru a facilita compararea cu media europeană, datele au fost organizate în două seturi distincte. Primul set de date, cuprins în foaia „Țări", include structura sectorială detaliată pentru fiecare stat membru, în fiecare an, menținând o organizare cronologică clară. Cel de-al doilea set de date, aflat în foaia „UE-27", conține aceleași informații, dar agregate la nivelul Uniunii Europene, oferind astfel o referință comparativă pentru fiecare an din perioada analizată.

Pentru a evalua gradul de similaritate între structura economică a fiecărei țări și media UE, a fost calculat indicele Krugman, conform următoarei formule:

$$K_{i,t} = \sum_{s=1}^{n} |P_{i,s,t} - P_{UE,s,t}|$$

Ki,t = indicele Krugman pentru țara i în anul t s= reprezintă fiecare sector

n= numărul total de sectoare analizate

Pi,s,t= ponderea sectorului s, în țara i pentru anul n

PUE,s,t= ponderea sectorului s, în țara I pentru anul n

Pentru a asigura acuratețea calculelor, media UE-27 a fost separată într-o foaie de calcul distinctă, evitând interferențele cu valorile naționale. Funcția VLOOKUP a fost utilizată pentru a extrage automat valorile relevante din acestă foaie de calcul și a le asocia fiecărei țări și fiecărui an. După aplicarea formulei, rezultatele au fost împărțite la 100 pentru a menține consistența și comparabilitatea valorilor obținute. Formula ABS a calculat diferențele absolute dintre fiecare țară și media europeană. După determinarea acestor diferențe, s-a efectuat sumarea valorilor pentru fiecare țară și fiecare an, obținându-se astfel valorile finale ale indicelui Krugman. Rezultatele au fost apoi centralizate într-un tabel pivot, care a permis o analiză mai clară a variațiilor temporale și a diferențelor dintre state.

Interpretarea indicelui Krugman se bazează pe analiza valorilor obținute în raport cu pragurile teoretice. Valorile apropiate de 0 (zero) indică o aliniere aproape completă la structura economică medie a Uniunii Europene, reflectând o convergență sectorială ridicată. Pe de altă parte, valori ridicate apropiate de 2 sugerează o structură economică diferită de cea a UE- 27, indicând un grad mai mare de specializare sectorială. În mod particular, analiza corelează modificările indicelui Krugman cu momentele-cheie ale procesului de integrare europeană, cum ar fi aderarea noilor state membre și semnarea unor tratate economice majore. Indicele Krugman se bazează pe ideea că un grad mai mare de integrare economică între două economii se reflectă într-o concentrare mai mare a comerțului bilateral și într-o reducere a diferențelor de preț și costuri între regiunile respective. Această abordare

metodologică permite nu doar cuantificarea gradului de aliniere economică a fiecărui stat membru la structura medie a UE, ci și identificarea factorilor care au influențat această evoluție. Prin integrarea analizei statistice cu interpretarea contextului istoric și economic, studiul oferă o perspectivă complexă asupra efectelor pe termen lung ale integrării europene asupra economiilor naționale.

5. Rezultate și discuții

În acest capitol, sunt prezentate rezultatele analizei economice realizate pe baza indicelui Krugman pentru perioada de 30 de ani, aplicat celor 27 de state membre ale Uniunii Europene. Scopul principal al acestei analize este de a evalua impactul coordonării instituționale și al evoluției integrării economice în Uniunea Europeană, prin prisma celor trei tratate fundamentale care au contribuit la dezvoltarea structurii instituționale a UE: Tratatul de la Roma, Tratatul de la Maastricht și Tratatul de la Lisabona. A fost aleasă realizarea unui grafic individual pentru evoluția indicelui Krugman la nivelul fiecărei țări membre ale Uniunii Europene, în locul unui grafic la nivel de uniune care să includă toate statele, pentru a evidenția mai clar particularitățile economice și evoluțiile distincte ale fiecărei națiuni în cadrul procesului de integrare europeană. Fiecare stat membru prezintă caracteristici economice proprii, cum ar fi nivelul de dezvoltare, structura industriei, gradul de deschidere comercială și politicile economice interne, care pot influența semnificativ modul în care convergența sau divergența economică se manifestă.Astfel, analiza detaliată a fiecărei țări permite o evaluare mai exactă a impactului procesului de integrare și a schimbărilor economice survenite în urma implementării tratatelor fundamentale ale Uniunii Europene. În această lucrare, s-a considerat suficientă raportarea indicelui Krugman la media Uniunii Europene, fără a fi necesară integrarea tuturor țărilor într-un singur grafic. Raportarea la media UE permite o comparație eficientă a evoluțiilor economice ale fiecărui stat, iar prezentarea individuală a fiecărei țări asigură o claritate mai mare în analiza diferențelor specifice. Această abordare permite o vizualizare mai limpede a progresului sau regresului economic al fiecărei națiuni, evitând complexitatea excesivă și oferind o interpretare mai precisă a datelor. Următoarea figură prezintă evoluția indicelui Krugman pentru fiecare dintre cele 27 de state membre ale Uniunii Europene, pe o perioadă de 30 de ani. Fiecare grafic individual ilustrează dinamica economiei fiecărei țări în raport cu media UE, evidențiind diferențele și tendințele specifice. Această abordare permite o analiză detaliată a convergenței economice și a divergenței. Interpretarea generală a graficelor arată o tendință descrescătoare pentru majoritatea țărilor, sugerând o apropiere treptată a acestora de structura economică a Uniunii Europene. Țări precum România, Bulgaria, Letonia, Polonia și Croația înregistrează un declin clar al indicelui Krugman, ceea ce reflectă progresul lor în procesul de integrare economică. În mod particular, România evidențiază o convergență accelerată după 2008, ceea ce subliniază ajustarea sa la piața comună și la standardele economice ale UE. Pe de altă parte, țările cu stabilitate economică, precum Austria, Germania, Suedia, Olanda și Spania, prezintă valori relativ constante ale indicelui, indicând o structură economică deja bine aliniată cu media UE. Aceste economii mature au avut fluctuații minime, ceea ce confirmă o integrare stabilă pe termen lung. În ceea ce privește țările cu fluctuații și divergențe, exemple precum Irlanda, Estonia, Lituania și Malta prezintă variații mai mari ale indicelui, ceea ce poate semnala ajustări economice semnificative sau specializări sectoriale care influențează poziția lor față de media UE. Irlanda, de exemplu, arată o creștere a indicelui în ultimii ani, posibil din cauza schimbărilor structurale din economie. În final, țări precum Slovacia și Luxemburg au înregistrat o convergență mai lentă, menținând un nivel relativ constant sau chiar ușor oscilant al indicelui. Aceasta poate sugera dificultăți în alinierea completă a acestora la structura economică a Uniunii Europene.

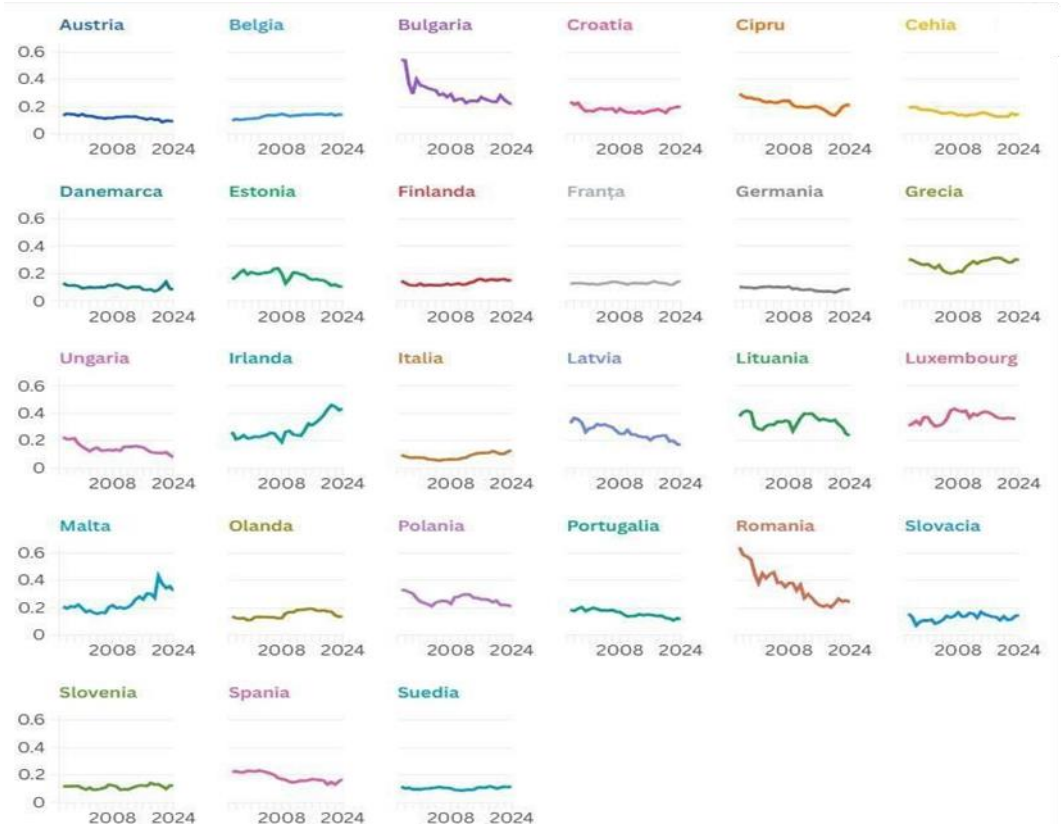


Figura 1. Evoluția indicelui Krugman (1995-2024) pentru cele 27 de state membre ale Uniunii Europene

Sursa: autor, prelucrare pe platforma flourish cu date colectate de pe Eurostat

Tabelul următor prezintă valorile indicelui Krugman pentru fiecare an (1995- 2024) și pentru fiecare țară membră a Uniunii Europene. Valorile sunt colorate în nuanțe de albastru, cu albastru închis indicând valori apropiate de 2, iar albastru deschis valori apropiate de 0. Această reprezentare vizuală permite o analiză rapidă a divergențelor economice dintre statele membre, evidențiind tendințele de convergență și de divergență în cadrul Uniunii Europene pe parcursul perioadei analizate. Această tactică de colorare a valorilor indicelui Krugman în nuanțe de albastru ajută la observarea rapidă și clară a tendințelor economice dintre țările membre ale Uniunii Europene. Folosind această metodă vizuală, se poate identifica ușor diferența dintre statele care au o convergență economică semnificativă (indicate prin albastru închis) și cele care au o aliniere mai lentă sau divergențe economice (indicate prin albastru deschis). Astfel, analiza devine mai accesibilă și permite o comparare directă a evoluției economice a fiecărei țări în raport cu media UE, facilitând o înțelegere mai profundă a procesului de integrare europeană.

Indicele KRUGMAN	Column Labels													
Row Labels	Austria	Belgia	Bulgaria	Croatia	Cipru	Cehia	Danemar	Estonia	Finland	Franta	Germania	Grecia	Ungaria	Irelanda
1995	0.135	0.098	0.541	0.236	0.293	0.192	0.13	0.159	0.148	0.125	0.104	0.305	0.226	0.264
1996	0.148	0.109	0.537	0.215	0.275	0.195	0.116	0.178	0.132	0.13	0.101	0.3	0.212	0.212
1997	0.145	0.103	0.368	0.227	0.264	0.195	0.114	0.208	0.118	0.131	0.099	0.284	0.213	0.219
1998	0.142	0.106	0.293	0.189	0.263	0.181	0.115	0.226	0.115	0.13	0.098	0.272	0.217	0.24
1999	0.132	0.11	0.398	0.166	0.255	0.177	0.109	0.194	0.114	0.126	0.094	0.263	0.177	0.218
2000	0.145	0.11	0.357	0.17	0.254	0.179	0.094	0.212	0.127	0.123	0.098	0.271	0.157	0.221
2001	0.132	0.114	0.348	0.164	0.24	0.173	0.096	0.202	0.113	0.126	0.103	0.253	0.141	0.231
2002	0.132	0.117	0.334	0.18	0.232	0.168	0.101	0.197	0.117	0.119	0.104	0.239	0.124	0.227
2003	0.127	0.126	0.325	0.187	0.236	0.157	0.098	0.204	0.117	0.124	0.105	0.262	0.141	0.235
2004	0.119	0.136	0.319	0.179	0.229	0.151	0.098	0.208	0.115	0.131	0.102	0.224	0.148	0.241
2005	0.118	0.138	0.283	0.183	0.228	0.152	0.102	0.211	0.115	0.133	0.103	0.209	0.128	0.258
2006	0.112	0.134	0.293	0.186	0.241	0.158	0.1	0.235	0.118	0.141	0.1	0.201	0.129	0.253
2007	0.118	0.138	0.27	0.16	0.242	0.15	0.115	0.239	0.126	0.14	0.101	0.206	0.133	0.221
2008	0.115	0.146	0.29	0.186	0.242	0.138	0.114	0.2	0.118	0.134	0.105	0.218	0.129	0.19
2009	0.123	0.14	0.243	0.168	0.21	0.141	0.122	0.129	0.122	0.129	0.088	0.213	0.134	0.265
2010	0.124	0.13	0.254	0.156	0.198	0.13	0.114	0.162	0.128	0.12	0.092	0.248	0.127	0.272
2011	0.126	0.134	0.257	0.16	0.199	0.14	0.101	0.207	0.119	0.129	0.084	0.269	0.156	0.246
2012	0.127	0.137	0.226	0.152	0.194	0.139	0.094	0.206	0.122	0.132	0.082	0.29	0.156	0.241
2013	0.126	0.137	0.241	0.166	0.194	0.145	0.104	0.194	0.134	0.129	0.085	0.274	0.157	0.237
2014	0.128	0.143	0.242	0.15	0.2	0.155	0.103	0.19	0.14	0.13	0.084	0.29	0.161	0.275
2015	0.119	0.141	0.239	0.16	0.202	0.155	0.104	0.167	0.157	0.126	0.073	0.296	0.157	0.326
2016	0.114	0.141	0.269	0.169	0.193	0.145	0.084	0.156	0.16	0.135	0.074	0.3	0.152	0.314
2017	0.106	0.145	0.254	0.173	0.18	0.135	0.082	0.16	0.149	0.145	0.069	0.313	0.134	0.334
2018	0.114	0.146	0.245	0.181	0.162	0.126	0.085	0.153	0.155	0.134	0.072	0.315	0.117	0.359
2019	0.105	0.143	0.235	0.169	0.144	0.128	0.072	0.152	0.158	0.133	0.07	0.316	0.112	0.388
2020	0.107	0.141	0.236	0.154	0.135	0.128	0.081	0.134	0.151	0.129	0.064	0.301	0.111	0.427
2021	0.087	0.147	0.282	0.185	0.163	0.127	0.106	0.114	0.157	0.119	0.072	0.286	0.109	0.461
2022	0.097	0.134	0.251	0.191	0.199	0.149	0.139	0.122	0.16	0.121	0.083	0.283	0.116	0.45
2023	0.095	0.143	0.23	0.198	0.211	0.139	0.09	0.106	0.15	0.141	0.085	0.304	0.096	0.424
2024	0.094	0.14	0.217	0.198	0.214	0.147	0.086	0.106	0.153	0.143	0.087	0.3	0.078	0.434

Figura 2. Tabel pivot cu scara pe intensitate culori a indicelui Krugman (mostră)

Sursa: autor cu surse Eurostat

Pentru România și Bulgaria, indicele Krugman scăzând pe parcursul celor 30 de ani sugerează un proces de convergență economică către media Uniunii Europene. Aceasta este o tendință generală pentru multe dintre noile state membre ale UE, care au aderat în 2007 și au început un proces de ajustare economică semnificativă. După aderarea la Uniunea Europeană, aceste țări au implementat reforme economice, inclusiv liberalizarea pieței, modernizarea infrastructurii și integrarea în piața internă europeană. În acest context, scăderea indicelui Krugman indică o reducere a disparităților economice între România, Bulgaria și media UE, însemnând o convergență mai rapidă a structurii economice. În perioada post- aderare, aceste economii au beneficiat de investiții externe, iar integrarea în lanțurile de aprovizionare și comerț ale UE a dus la o reducere a distanței economice față de statele membre mai dezvoltate ale UE. Pentru Irlanda, indicele Krugman arată o creștere în ultimii ani, ceea ce poate părea contraintuitiv, având în vedere că multe economii au avut o scădere a indicelui în aceeași perioadă. Irlanda a experimentat un model economic diferit față de alte state membre. Începând cu anii 1990, Irlanda a fost un beneficiu major al globalizării și al investițiilor externe, în special în sectorul tehnologic și în industria farmaceutică. Aceste schimbări structurale au dus la o specializare economică care poate influența fluctuațiile indicelui Krugman. Irlanda a traversat o perioadă de expansiune economică rapidă începând din anii 1990, când a devenit un "tigru celtic", datorită atragerii de multinaționale și stimulării exporturilor. Această expansiune poate explica creșterea indicelui Krugman, deoarece economia Irlandei s-a distanțat de media UE din cauza specializării sale pe anumite sectoare. În ceea ce privește Luxemburg, unde indicele Krugman pare să "pulseze", acest comportament poate fi explicat printr-o combinație de factori economici și politici. Luxemburg este un centru financiar global, având un sector bancar puternic și o economie extrem de deschisă. Activitățile economice din acest sector pot duce la fluctuații ale indicelui Krugman, deoarece Luxemburgul poate avea o structură economică destul de diferită față de alte state membre ale UE. Totodată valoare extrem din 2024 nu este dată de o deplasare abruptă a țării față de media uniunii, ci a unei erori de calcul fiindcă Luxemburg nu a furnizat încă datele pentru 2024. De exemplu, în perioadele de instabilitate financiară sau în timpul crizelor economice, fluxurile de capital și investițiile externe pot influența semnificativ indicele. Datorită dimensiunii reduse a țării, economiile de scară și fluctuațiile pieței financiare pot determina oscilații mai mari ale indicelui, ceea ce poate explica aparența de "pulsează" a indicelui.

Concluziile cercetării

Pentru majoritatea țărilor, indicele Krugman arată o tendință descrescătoare, sugerând o apropiere treptată a economiilor naționale de media Uniunii Europene. Acest indice reflectă efectele procesului de integrare economică în cadrul Uniunii, în care statele membre mai puțin dezvoltate s-au aliniat treptat la structura economică a UE, adoptând standarde economice și instituționale comune. Indicele Krugman este esențial pentru măsurarea convergenței economice în Uniunea Europeană, reflectând într-un mod clar aceste dinamici. Aceste tratate au fost fundamentale pentru stabilirea unui cadru economic și politic care să sprijine comerțul liber, investițiile și mobilitatea capitalului și a forței de muncă, contribuind astfel la reducerea disparităților economice dintre statele membre. Uniunea economică și politică a țărilor din UE, împreună cu un cadru legislativ și instituțional comun, a jucat un rol esențial în diminuarea acestor diferențe economice. În special, accesul la fonduri structurale, programele de coeziune și politica agricolă comună au avut un impact semnificativ asupra procesului de convergență. De asemenea, integrarea în piața internă a UE și participarea în lanțurile de aprovizionare globale au susținut creșterea economiilor mai mici. În plus, indicele ajută la monitorizarea progreselor realizate de țările care au aderat recent la Uniune și la identificarea posibilelor divergențe care ar putea persista sau chiar crește în viitor. Deși procesul de convergență economică a fost semnificativ în majoritatea statelor membre, diferențele economice importante între regiunile Uniunii continuă să existe.

Bibliografie

- Cristian, A., 2022. Fondarea Uniunii Europene și evoluția tratatelor comunității europene. Cunoașterea Științifică, 1(1), pp. 44-58
- Dospinescu, A.S., 2020. Analysis of the degree of structural convergence of Romania with the Euro Area. Cambridge University Press.
- Dumitrescu, M.I., 2021. Concurență comercială și modele de specializare a exportului. Teză de doctorat. Academia Română. Conducători de doctorat: Prof.univ.dr. Gheorghe Ciobanu, Nuno Crespo.
- European Commission, 2024. Gross value added and income by main industry (NACE Rev.2). https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/nama_10_a10custom_15820154/default/table?lang=en [accesat în martie 2024]
- Uniunea Europeană, n.d.. Acorduri de bază. Disponibil la: https://european-union.europa.eu/principles-countries-history/principles-and-values/founding-agreements_ro [accesat în martie 2024].
- Gârlă, E., 2009. Modelul Krugman-Porter combinat. ECONOMICA, 3(73)
- Kluwer Law Online, n.d.. Disponibil la: https://www.kluwerlawonline.com [accesat în martie 2024].
- Tatomir, C.-F. și Popovici, O.C., 2011. Sincronizarea ciclurilor de afaceri la nivelul Uniunii Europene: deziderat sau realitate? Theoretical and Applied Economics, 11(7), pp. 5-16. Disponibil la: https://store.ectap.ro/articole/878_ro.pdf [accesat în aprilie 2024].
- The European Journal of International Law, 2003. "The Maastricht Treaty: A Decade Later". The European Journal of International Law
- Wikipedia, n.d.. Tratatul de la Roma. Disponibil la: https://ro.wikipedia.org/wiki/Tratatul_de_la_Roma [accesat în martie 2024].
- Wikipedia, n.d.. Istoria Uniunii Europene. Disponibil la: https://ro.wikipedia.org/wiki/Istoria_Uniunii_Europene [accesat în martie 2024].